Copulata pulcerrima atq optima sup octo libros phisicoz Arestotelis: iuxta doctrina excellentissimi doctoris sancti Thome de aquino ordinis pdicatoru:

Ex pte dni wolteri leuftge quoda canonici collegiate eccle i duysseldorp

M Th. u. Sch. 248

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

Circa initiũ libri
phisicoꝝ. Queritur vtꝝ
necesse sit hoiem habere
sciam. ¶ Dicendũ ꝙ sic.
Arguitur ꝙ nõ. Illud nõ ē necc̃e
sine quo hõ pt ee. ſ; hõ pt ee absq;
scia: g̃ nõ ē necc̃e hoiẽ; habẽ sciam.
¶ Dicendũ ꝙ necc̃e pt capi dupliciter.
Uno mõ pro necc̃e absoluta. et sic pͥnͣ
hoĩs sũt hoĩ necc̃aria: q2 talia pͥnͣ reqͥrũt
ad ee hoĩs absolutũ. Alio mõ capitur
necc̃e ↄditionaliter: sic necc̃e est hoiem
habẽ sciam. Nõ enĩ reqͥrit scia ad ee
hoĩs, cũ sit accĩns adueniẽs hoĩ p᷒ eiꝰ
cõpletũ ee. et tñ si hõ debꝫ pfectꝰ ee
pfcõe accñtali: tũc scia reqͥrit ad hoc
esse hoĩs. ¶ Pro intellectu istiꝰ qõis ē
notandũ ꝙ duplex est itellectꝰ sꝫ specu
latiuꝰ et pͣcticꝰ. Et sc̃dm hoc ē duplex
scia. videlicꝫ pͣctica et speculatiua. Et
necc̃e est hoiẽ; habẽ sciã; tã pͣcticã q̃3 spe
culatiuã. ¶ Quo ad speculatiuã p
bat᷑ tribꝰ rõibꝰ. qͣꝝ ¶ Pͥa stat in hoc
Necc̃e est vnũqdꝫ pfectibile pfici a sua
pͥa pfcõe. ſ; scia est pͥa pfectio itellectꝰ.
g̃ necc̃e est (si nõ debet manẽ itellectꝰ
ĩpfectꝰ ꝙ habeat sciã;. Dicit enĩ arꝭ.
3ͦ de aĩa ꝙ itellectꝰ nr̃ in pͥnͦ sui est
sicut tabula rasa. et sic in itellectu nr̃o
est nãlis aptitudo ad recipiendũ sciam.
ſ; nãl aptitudo nõ est frustra: g̃ necc̃e
est hoiẽ; habẽ sciã;. Et huic ↄsonat arꝭ.
pͦ metaꝭ. q̃ dicit, ꝙ oẽs hoĩes natura
scire desiderat. i. ex nãli appetitu itellec
tꝰ. Et ad hoc dant᷑ nob sensꝰ pͥncipalis
res, sꝫ visꝰ et auditꝰ q̃tenꝰ illis vtam᷑
in acq̃sitione sciẽ sicut dͭ arꝭ pͦ metaꝭ

ꝙ hos sensꝰ magꝭ diligiꝰ q2 magꝭ deser
uiũt ad acqͥrendũ sciam. ¶ 2ͣ rõ stat
in hoc q2 necc̃e est vnaquãq; rẽ habere
suã pͥã opatioẽ; (q2 opatio pͥa ē finis rei
a quo res nõ frustratur). ſ; pͥa opatio
hoĩs est itelligẽ: g̃ necc̃e est hoiẽ; habere
sciam p quã bene itelligat (q2 absq; scia
res nõ bñ itelligit᷑ et debet.) ¶ 3ͣ rõ
stat in hoc q2 necc̃e est hũanã aĩã; ↄiungi
suo pͥnͦ. (q2 in hoc pͥncipalit᷑ pficitur.)
ſ; p sciam hõ ↄiungit suo pͥn. sꝫ deo. Nõ
enĩ homo pt localit᷑ deo ↄiungi: g̃ opꝫ
ꝙ ↄiungat sibi p ↄgnitioẽ;: et ideo p sciã;
aliq̃s dicit᷑ pͣssimi deo sicut patet ex
auc̃te platonis q̃ dicit. Hͦ philosophia
michi pmittit: ꝙ me pare deo reddat.
Et seneca ad lucillũ dicit p intellectũ
sumꝰ sociꝰ deoꝝ. Ista aũt paritas in hoc
ↄsistit. q2 sicut deꝰ habꝫ ↄgnitioẽ; de re
bꝰ, sic etiã p sciam hõ viuit vita itel
lectiua: sicut deꝰ cognoscẽs res. ¶ 2m
ptꝫ sꝫ ꝙ necc̃e sit hoiẽ; habẽ sciã; pͣcticã,
q2. ¶ Necc̃e ē hoiẽ; ↄueniẽ cũ alijs hoĩbꝰ
(cũ sit ãĩal ciuile et sibi soli nõ sufficiat.)
ſ; ad ↄueniendũ cũ alijs hoĩbꝰ, necc̃e est
ꝙ istruatur in moribꝰ: q2 nisi sic, tũc
fiẽt ↄtinue illis cũ q̃bꝰ viuit. ſ; p sciã;
pͣcticã aliq̃s istruit᷑ in moribꝰ: g̃ necc̃e
est hoiẽ; habẽ sciã; pͣcticã. ¶ 2ͦ. p sciã;
pͣcticã hõ nãlit᷑ libatur a seruitute ali
oꝝ, et fit pͥnceps in regendo alios ſ; itẽ
oĩe arꝭ. pͦ politicoꝝ sic dicẽns Ratione
et igenio vigẽtes, naturaliter sũt alioꝝ
dñi et rectores. Et ideo ideote et ignari
naturalit᷑ sũt serui, vt habꝫ arꝭ ibi. q2
nõ pñt alios dirigẽ p sciã; ↄsilia, ł ali
quã prudẽciã. ideo assilant᷑ bestiis q̃bus
vtitur hõ in suis seruitijs: vtimur ergo
ill᷑ hoĩbꝰ sicut et bestijs in pl̃ibꝰ in illis

Queritur hominibus quam bestiis:~
Quomodo diffinitur philosophia:~ ¶ Dicendum quod sic. Philosophia est divinarum rerum humanarumque cognitio: secundum quod per naturalem rationem investigari possunt. Et dicitur notanter (cognitio divinarum) propter metaphysicam in qua traditur sapientia .i. scientia de rebus divinis: Et dicitur (humanarum) propter alias scientias in quibus traditur scientia de rebus humanis .i. de hiis que sunt proportionata intellectui nostro humano:~ Vel potest aliter exponi. prout res divine dicuntur ille res que facte sunt a deo: et sic omnia naturalia dicuntur res divine: quia sunt opera dei: Et per oppositum dicuntur res humane que a nobis fiunt / aut facte sunt per intellectum practicum vel activum / ut sunt moralia: aut factivum / ut artificialia / que sub artibus mechanicis continentur:~

Queritur Utrum naturalia et phisicalia comprehendantur sub rebus humanis vel divinis:~ ¶ Respondetur quod divinum capitur dupliciter / Uno modo pro illo quod convenit deo: et sic non sunt res divine: Alio modo pro illo quod factum est a deo: et sic dicuntur res divine et non humane:~

Arguitur Philosophia est amatio sapientie: ergo non est cognitio:~ ¶ Dicendum quod philosophia capitur dupliciter. Uno modo secundum compositionem nominis. et sic dicitur philosophia a philos grece quod est amor latine: et sophos sapientia / quasi amor sapientie / Et sic procedit argumentum: Alio modo capitur philosophia secundum quod venit in usum communis loquendi: et sic philosophia idem est quod sophia .i. sapientia. Et ratio istius usus est / quia quondam philosophi dicebantur sophi .i. sapientes. sed quia videbatur eis hoc nomen habere aliquam arrogantiam / ideo nolebant vocari hoc nomine sophus / sed philosophus. Utimur ergo hoc nomine sophia / et hoc nomine philosophia pro eodem:~ Arguitur. Philosophia est quedam habitus cognoscendi: ergo non est cognitio:~ ¶ Dicendum quod cognitio accipitur dupliciter / Uno modo pro actu cognoscendi / et sic philosophia non est cognitio. nec sic capitur in diffinitione philosophie: Alio modo capitur pro medio sive principio cognoscendi per modum habitus / Et hoc modo capitur hic cognitio:~

Similem diffinitionem ponit Gregorius de penitentia. cum dicit. Penitentia est preterita mala deplangere .i. lamentari / sive deflere / et plangenda iterum non committere. ...

[Right column, line by line as written:]

Silem diffoez poit Greg⁹ de pnia. cu
d. Pnia e ptita mala deplagi .i. lutus
siue vtq q ptita mala plagut:~ Ar.
Res dine cadut sub theologia: g no sub
phia:~ ¶ Dicedu q theologia gre exclu
ditur a phia cu d. (s q p nale roez inuesti
gai pnt:~ Res eni dine capiut du.
Uno s q inuestigat ex lue nal rois / et
sic cadut sub phia / siue theologia nc
ql e meta: Alio capiut s q p reue
latioez a deo cognoscut. et sic cognoscut
in lue fidei: et sic res dine no cadut
sub phia / s sub vna altiori scia s sub
theologia gre:~ Ar. hugo in didasca
licon sic diffit phiam. q phia e dinaz
humanazqz rez cognitio / cu studio bn vi
uedi: g ista diffitio e isufficies:~ ¶ Dicedu
q du. diffit phia / Uno formalit qtu ad
sua esentia absolutu: et sic diff. posita
e sufficies: Alio ca. s diffoez formale et
finale sil: et sic dat diff. hugois / Ad h
eni scia speculatia pficit itellectu vt
ex eo habeat cognitio dei / q est nata fire
amore dei ex pte obi: ex q surgit studiu
bn viuedi:~

Queritur Quo diuidat ista phia:~ ¶ Dicedu q diuidit in nale:~ et role: et morale:~ Et ro istius diuisiois e q phia .i. scia e pfectio itellectus. ideo s diusu ordinez rez que hnt ad roez siue itellectu: sumut diuse scie. Sut q alique entia q pueniut roez nram .i. q hnt pfectu ee si ro nra no eet / sicut sut metaphisicalia .. mathematicalia / et phisicalia: ista cadut sub scia nali:~ Queda sut entia q hnt ee in roe nra. et de hiis e phia rol. q ille passioes q ibi cosidant fiut p roez nram / Et sic ille passioes queniut rebus s q sut in roe s q hmoi: Alia sut entia q osequut roez nraz sicut sut opatioes volutaie vtuose et viciose. q volutas seqt itellectu cu moueat finalit ab itellectu vt patet 3o de aia: et de ill e scia moral. Ex qbg

sunt facilit rō ordis / q2 nāl phia ē de
his q puenīūt roēz nrāz / et sic ē pa. ps:
Rōl ē de his q sīt in rōe: et sic ē scda ps:
Moral ē de his q ꝯsequūt roēz: et sic ē
tertia et vltia: ¶ Ar. Mechanica ē vna
ps phie: ergo diuisio est īsufficiens. ¶ Dōz q
phia cā. du. / Vno. mō p q̄ strat hītu aīe
pficiēte aīaz s̄ m hūoi: et sic mechanica
nō ē ps phie / q2 nō ē hītus aīe pficiēs s̄ corpis
Sunt aūt artes mechanice tacte in illis
vsibg Lana. nemg. miles. nauigatio. rus
medicina. his theatx socia / sīt h' mechanica
dicta: Alio. mō. cā. phia ꝑpe p q̄ntz hītu
aīe disponēte eā ad bonū ꝓpu l' ad bo
nū corpis: et sic mechanica ē ps phie:

Quo diuiditur phia naturalis:
¶ Dōz q in metaca / mathe.ca
et physica: Et rō hg diuisiois ē q2 demra
tio gnat sciam: ergo sīt tot modi sciaz / qt
modi demrationū: Omne at demra
tionū sumūt ex mediis: media at de
mostradi sīt diffoēs: ergo s̄ diuisos modos
diffiniedi sumit diuisitas sciaz. Sunt
at aliq̄ entia q diffiniūt oīo abs mo
tu et mā: et de ill' ē metaca: Alia sīt
q diffiniūt abs mā sensibili / et tn̄ cū
mā imaginabili: et de ill' trtat mathe.ca /
sicut patebit īfrā in 2o. huig: Alia sīt etiā
q diffiniūt p motū et māz sensibile. i. p
māz s̄ q2 h' ordiez ad q̄litates sensibiles:
et de ill' ē physica: ¶ Ar. Metaca. nō
ē scia nāl: ergo nō ē ps phie nāl. Añs p.
q2 de rebg nālibg ē pmus liber / q d. phicor.
a physis qd ē nā. ¶ Dōz q nā cā. du. /
Vno. mō pot ē pn̄m. motg illig rei in q
ē: et s̄ illā acceptione / phicalia dicūtur
nālia: Alio. mō cā. nā pot nā d. pn̄m
opatois in alio: et sic etiā metaphisicalia di
cūt nālia / q2 sīt pn̄a. vn̄ alia mouet /
sicut deg et sbe sepāte sīt cause a qbg
ista īfiora mouētur: ¶ Ar. Metaca
etiā trtat de his q sīt in mā: ergo nō solū

de his q abstrhūt a mā. ¶ Dōz q q̄uis
metaca trtat de his q repiūt in mā: nō
tn̄ trtat de his s̄ q sīt in mā. Et rō ē q2
nō repiūt nccario in mā. ergo cū diffinitio de
beat ꝯpetē cuilibz ꝯtēto sub diffinito. sic nō
pt diff. taliū dari p mā; vtz de ente / vno /
et aliis trāscendētibg: Et diuidit liber metaph.
in duodecī libros pṫales: et oīa q trtat in
istis libris referūt ad ens ītūm ens: Et ma
the.ca diuidit q2 aliq̄ ē de q̄ntitate ꝯtinua:
aliq̄ de q̄ntitate discreta: et nō ē aliq̄ mathe.ca
de q̄ntitate in cōi / Cuig rō ē: q2 ars ē cū difficilia:
s̄ facile est ꝯgnoscē ꝓpietates q̄ntitatis in cōi / q de
se sīt note. Vel' aliter pt dici et meliq q ꝓpe
q̄ntitas in cōi nō habz passioēs: Et si tn̄
dicat de eē figurabile / eē nūabile q sunt
ꝓpietates q̄ntitatis in cōi. / Dōz q eē figurabile
ē passio q̄ntitatis ꝯtinue / et nō ī cōi: et silr' / eē
nūabile ē passio q̄ntitatis discrete. De q̄ntitate ergo ꝯtīa
ē mathematical scia du. scz ꝯtīte: et īmōte / Di
īmōte sic ē geometria / q ꝯtinet in libro Eucli
dis: Cōtīte at sīt mlte scie scz ꝓspectiua cōis /
scia de ꝓuide. astronomia. Silr ē dōz de q̄ntitate
discreta / q si ꝯsidat īmōte / sic ē aismetica: et

Quit si ꝯtīte / sic ē musica:
Vtrū de rebg nālibg sit scia:
¶ Dōz ē q sic / Et rō est q2 de ill' ē scia q
hnt passioēs de sbo p pn̄a demrabiles:
s̄ sic ē de rebg nālibg: ergo rō. Maior pz q2
eadē reqrūt et sufficiūt ad demratioēz
et sciam. q2 demratio gnat sciaz: s̄ ad de
mratioēz reqrūt tria, scz pn̄m / sbm / et pas
sio. p pn̄a demrant sbo inēē passiones.
Minor pz q2 ē vna passio rez nāliū pncipal'
scz mobilitas siue motg. et alie mitg pnci
pales de qbg trtat in 3o. et 4o. huig. Sbm
est ens mobile sicut īfra patebit: Pn̄a sīt
mā / forā et puatio / vt īfra habet q sīt pn̄a
trāsmutatiois: l' ꝯmor cause q sīt pn̄a scie /
vt in 2o. huig habet / Et ex ill' pncipiis pnt
fieri dignitates q sīt pmisse in demratioē.
P ista ergo pn̄a / passio demrat inēē sbo sic /

sz Oē qd est cpositū ex mā et for ē mobile :·
ſ oē ens mobile ē cpositū ex mā et for :
ḡ oē ens mobile est mobile :· ¶ Ar͡z de
corruptibilibȝ nō ē sciā :· ſ res nāles st cor
ruptibiles : ḡ de eis nō est sciā · ¶ Dz q tri
plicit de aliq est sciā / Uno° sicut de illo qd
ppe et ṽe scitur : et sic scit cclō demrata /
quā aliq vocāt ppriuē sibile · et sic ē ṽez
q de corruptibilibȝ solū ē sciā · sic eni loqt
ar° p° posterioz :· Alio° ē sciā de aliq sicut de
sibili remoto / qz sz ē aliqd ei qd ṽe scitur :
Et sic dr est de aliquo sciā / Uno° sicut de
illo de q aliqd scit : et sic de sbō ē una / qa
de eo scit passio : Alio° sicut illo qd de alio
scitur : et sic de passiōe est sciā : qz scit de
sbō in cclōe demrata · Et loquēdo de his q
sciutur ulis duobȝ modis / sic de corr͡libȝ
pt ee sciā : qd sic ptz · qz corruptibile pt ee
passio demrata de sbō in demratiōe ꝑ qd
q cāt sciam : sicut patz in ista demratiōe
Oē cpositū ex crīs ē corruptibile :· corpus
mixtū ē cpositū ex crīs : ḡ corpȝ mixtū
ē corruptibile · Uel sic / Oē qd habet mā
cu ciuctā ē puatiō / est corruptibile :· ſ oē
corpȝ altabile altatōe corruptiā hz mā
cuictā puatiōi : ḡ oē corpȝ tale ē corrupti
bile · Dz qz demratio cāt sciam : ḡ oz
nrātiō ccedē q sciā q est de ista cclōe de
mrāta sit de re corruptibili tq sicut de sbō
ꝗ sicut de passiōe · cū corruptibilitas dicat
nrātiō de sbō :· ¶ Ar͡z Res corruptibiles
nō hnt nriās passiōes :· ſz hoc reqrit de
sbō sciē : ḡ sbm sciē nō pt ee corruptibile
cu nrr sit ipm hre nriās passiōes de ipo ·
¶ Dz q corruptibile dr cr͡z Uno° ppe
ſ ppā pticioēz tmi : et sic pcat aptitudiēz
ad actualē corruptione : Alio° cr͡z ippe et
oīo ext suā pticiōez : et sic dicit aliq q corrp͡le
pcat actualē corruptiōez · ꝓ hoc ddz q si
corr͡le capiat ppe : tuc aliqd sbm pt hre
nriās passiōes de ipo demrabiles / sicut
iā dictū ē de corpe mixto · Imo hoiez equū
azinū et alias spēs aial ee corruptibiles

nemo dubitat cū habeat intr se cple
tā pnr corruptibilitatis sz mātiaz co
iūctā puatiōi : et tn de ipis est sciā : Dz
si corruptibile capiat ippe pnt ſ aliqs
dr actualē corruptiōez (et sic cū corruptio
.i. actualit corrūpi cueniat singularibȝ
de qbȝ cōstat q nō habeat passiōes nriā
rias de ipis demrabiles) maifestū ē q
sic de corruptibili nō est sciā :· Et ideo
magna ē drnā faciēda int corruptibili
tatē : et corruptiōez / Corruptibilitas eni
cū sit nāl passio illoz corpoz q hnt mā
ciūctā puatiōi / p° cueīt ulibȝ ſ doctrinā
Porphirii in de cōtātibȝ q dr q ppū prīg
cueniat spebȝ qm īdiuis · Et ideo q dicit
q capiēdo ciūca nālia ſ cōes rōes .i. ēenti
as / sic st icorr͡lia · ſ ſ q st pticularia sut
corruptibilia) ponit corruptibile p actua
li corruptiōe : alias eni talis locutio nō
poss stare cū vitate ut dcm ē :· Ista aut
drām corruptibilitat et actualis corrpōis
possuq a sili csidāre in risibilitate et ri
dē / Oēs eni phi ccedūt q risibile cū sit pas
sio hoīs cueniat hoi p se in 2° mō p se / et
fluit ex pncipiis ei ēentialibȝ · et sic de
hoīe r͡ptu risibil est sciā : ſ ridē cueīt
hoi p accns / et pt sibi nō adee · nec ut sic /
de hoīe ē sciā / cū ridē ei cueniat ſ singularia /
Et ista drāz plene pōit ar° in 2° de aīa de
obō visu cū dicit q visibile ee / p se cueīt
colori / et tn nō videt sine luce · qsi dicat ·
passio ē ei ~~~~ ēentalis / ſ actu cueīt ei
p extrinsecū lumē / Sic ridē cueīt hoi p extri
secā amiratiōez : qnuis risibile sit ei ēentale ·
Sile ē de corruptibili · qz ee corruptibile
cueīt p se in 2° mō l' 4° mō p se entī nā
li hnti mā cuictā puatiōi : qz csēqt nā
liter tale ens nāle cra pncipioz nāliū /
qz cra tal' matie / q est cōi pbȝ rei : Dz
corrupi actualit cueīt tali enti cra qlitā
tū / qn pportio pbuat ab actuali corruptiōe ·
et dispporcio facit actualē corruptiōez :·
planū aut est q qlitates st extrinsece re
bȝ nālibȝ et p cñs actualis corruptio
eo q ille qlitates st pncipia · Et hoc ē qd qda

dicitur q̄ priuatio formalis q̄ nō ē realiter
distincta a mā̄ ē priūm radicalē corrup
tibilitatis .i. aptitudinal' corruptibilitatis:
ſ qualitates sūt priūm actual' corruptionis. Et
hoc ē qd dicit aris 2o phicoꝝ ubi recedit p
hac q̄ consideratio quatuor causaꝝ ptinet ad
phm. q̄ triplex ē negotiū siue intētio uel
studiū phie / aliqd ē uel imobile: quoddā uel
mobile incorruptibile: quoddā uel mobilia
corruptibilia :- Ar.ᵉ Dicit aris p.o poſtꝝ
q̄ diffōes sūt incorruptibiles. et tales diffi
nitōes sūt essentie reꝝ phicaliū: ḡ uel. ¶ Dōz
q̄ diffō l' essentia rei nāl' q̄ hꝫ mā̄ꝫ cu̅ctā
priuationi cā̄. du. / Uno.o p ordinē ad diffinitū
et sic maifestū ē q̄ diffinitio ē icorruptibil':
q̄ illa hitudo ē ppetua: Alio.o accipit dif
finitio ſ se: et sic tal' diffō (cū sit eadē cū
diffinito) ē corruptibil'. Nota in ppetuitate
mūdi / et gnatōe reꝝ nāliū / spēs eēnt p
petue p successiōeꝫ singulariū in q̄bꝫ spēs
[redacted] cōseruarent. et tn̄ adhuc spēs aliqꝫ
reꝝ nāliū eēnt corruptibiles / p essentiale
priūm corruptibilitatis eis cu̅ctū. q̄uis nō
corrūpant nisi p actus sūt in singularibꝫ.
qd ptꝫ exemplariter / diffinitio eīm azini est eē
cōpositū ex aīa rudibili / et corpe rudibili:
nullo at azini supposito existēte q̄s dicet illā
cōpositiōeꝫ eē / n forsā apud intellectū: ſ rx sic
nō ē essentia rei nāl' / Et ideo aris in pdica
mētis plane dicē voluit q̄ (q̄ [redacted] accītia
et scdē sb̄e sūt in pmis sbīs) destructis
eīm oibꝫ pmis sbīs / ipꝫ h̄ ē aliqd alioꝝ
remanē. alioꝝ sꝫ pdicatoꝝ .i. accītiū et
scdaꝝ sbaꝝ: Uidē ḡ sbē q̄ sūt eēntie reꝝ nā
liū sūt uarie corruptibiles in his q̄ hñt
māꝫ cu̅ctā priuatoī. Et hoc cōsonat dictis coīt'
loquētiū q̄ sba p se nō corrūpit / q̄ nō hꝫ
c̄triū tn̄ corruptio actual' oiat ex qualitatibꝫ
c̄triis: e tn̄ p se corruptibil' / sicut hñs in
se priūa essentialia / q̄ sūt priūa corruptibilitatis.
Rer hor itellige dicū ē de oibꝫ eēntiis reru̅
nāliū / ſ de his q̄ hñt māꝫ cu̅ctā priuatoī:
et ideo nō oꝫ celū eē corruptibile / q̄uis ē
ens nāle: quasi in se hñs priūa cōstitutois

reꝝ nāliū sꝫ māꝫ et forꝫ / Uꝫ oibꝫ aliis
entibꝫ nālibꝫ cōueit corruptibilitas p se
aut ſ totū / sicut mixtis: aut ſ pte sicut ali
is eltis :- Ar.ᵉ De ifitis nō est sciā: ſ ecia
nālia sūt ifita: ḡ de eis nō ē sciā. ¶ Dōz q̄
entia nālia capiūt du. / Uno.o q̄tū ad i
diuidua .i. singlāt: et sic sūt ifita tn̄ q̄ ad nos
q̄ q̄ ad nāꝫ: et sic de ipis nō ē sciā / Et pptr
p tres causas / p.a q̄ sic sūt ifita / ſ de ifitis
nō est sciā: 2.a q̄ nō hñt passiōes de eis
demrabiles p priā neccīa: 3.a q̄ tales res
p se corrūpūt / ſ de eo qd actualit' corrūpit
nō ē sciā: Alio.o capiūt [redacted] entia nā
lia quo ad spēs .i. vlīt: et sic sūt ifita. nō
q̄dē q̄ ad nāꝫ / ſ q̄ ad nos: q̄ nos nō cognos
cimꝫ determīatū nuꝫ speꝫ reꝝ nāliū. et de ta
li ifito bn̄ ē sciā :- Ar.ᵉ Si spēs reru̅
nāliū sūt ifite quo ad nos: ḡ nos nō habebꝫ
sciām de eis. ¶ Dōz q̄ spēs reru̅ nāliū ca
piūt dupliciter / Uno.o in speali et diuisim
scdm̄ singulas passiōes eis cōuenientes: et sic
in phia de oibꝫ nō habet sciā: Alio.o capi
ūt ſ q̄ aliq̄ cōis passio repit in oibꝫ / sꝫ
eē mobile / et ſ q̄ cōponūt ex mā̄ et for: et
sic de eis ē sciā istiꝫ libri :- / Et si dicatur: In
libro de aialibꝫ tractat speālit' et pticulait'
de spebꝫ aialiū. / Dōz q̄ ibi nō tractat de
oibꝫ spebꝫ oim̄ aialiū. ſ de q̄bꝫdā natu
ris aialiū: ex q̄bꝫ possuꝫ tn̄ aliq̄lit' co
gnitōeꝫ accipē de aliis aialibꝫ :- Ar.ᵉ
Dicit aris in phemio de aīa q̄ rō aial' scdꝫ
vnūqdꝫ aial ē alta et alta: ḡ de eis non
habet sciā cōis q̄ hic tradit' in libro phi.
¶ Dōz q̄ aial et silr' vnūqdꝫ genꝫ pt ca
pi du. / Uno.o ſ intētiōeꝫ gn̄is scdām / aut
ecīā ſ pmā intētiōe ſ q̄ pma intētio: et sic
phicꝫ nō habꝫ determiare de gn̄e / nec ecīā as
signare eiꝫ passiōes / q̄ tales sūt logicales: A
lio.o cā. aial ſ q̄ dicit' in spebꝫ: et sic
de aiali est phica sciā / q̄ ſ q̄ dicit' in
spebꝫ dicūt' de ipo reales passiōes sicut
eē sensibile :- Et p hoc dicit' ad argumētū q̄
rō aial' ē alta et alta in singul' spebus:

sed pt tn vna oïs passio de illo gnē dia
ciā realis :~ Nec oz ponē ydeas ad saluā
sciām de reb; nālib; sicut dr plato : q pp
duplicē causā posuit ydeas. Pa ad saluādū
gnātoēz rez nāliū. qr gnātio rei sp fit ex
aliq̄ sili : ḡ s; plonē neē est ponē ydea / q
hab; silitudiē; ad rē gnātā / Dz hc nō oportet.
qr sufficit silitudiēz nālē eē in pticulai agē
te. sicut sufficit q pater gnāns sit silis filio
gnāto / Et eciā in causis vlib; ē silitudo vde
al ad effectq ptīculaēs / s; nō nālis. Nō tn
tales ydee p se subsistūt ext itellectū :
sicut dixit plato : 2a cā ē s; plonē ad saluādū
sciām de reb;. qr res sp ptīculaēs : z de ptīcu
laib; āt s; q hmōi nō est sciā / Dz hō itez
nō oportet. qr qmuis de sigulaib; (i qtm sp
sigulaia) nō sit sciā : tn de ipis ē sciā s; q
aliqd cōe est reptū in ipis. Et de ydeis nō
pt eē sciā phical' : qr passioēs phicales eciā
queniūt sigulaib; / qmuis nō nāātio et gn
tibilit' / sicut eē mobile / eē gnābile rc :~

Utrū sufficiat dicē q de reb; nāli
b; sit sciā s; q sp in suis causis :~
Dō; q nō ppt triplicē causā / Pa. Res
sciūt' s; q sp in actu / et nō s; q sp in pō z
sp aut res in suis causis / solū in pō. Pa
ps patet. qr res sbil nātio habet mouē
intellectū z s; qd est ens in pō nō pt mouē
itellectū : ḡ z / 2a rō / Qa tūc solū res
sciunt' s; qd. qr scire s; qd est scire in pō : z
s; res habent in suis causis solū eē ī pō :
2a rō / Qa sciā ppe dicta ē p diffoēz
demrānte / passioēz inesse sbō : z s; res s; q
sp in suis causis / nō hnt diffoēz (qr diffi
tio dr ecntiā rei actualē) : ḡ res nō sp sic
sbiles :~ Ar2. Phicq et logicq sil' deciāt
de itētoib; pmis : ḡ nō distiguūt. Dō;
q deciānt sil' de pmis itētoib; tn in or
diē ad diūsas passioēs / qr logicq cosidāt il
las in ordiē ad passioēs itētonales / et ideo
deciāt de reb; cōceptis ut cōcepte sp : Sed

phicq in ordiē ad passoēs reales / Et
ex ill' passioib; sumit' distīctio for'l rōis
qsidārdi it' phicū et logicū q ad nos :
Vl' pt dici q nō oēs res cōcepta ē for'lit
pa itētio : s; solū s; q h; ordiēz ad sēdaz /
Et sic pt negai q phicq tītet de pmis
itētoib; for'lit :~

Utrū de reb; phicalib; sit vna
sciā : et a quo sciā habeat vnita
tē :~ Ad pmā ptē dr : q sic ppt vnā for
lē rōēm qsidāndi in sbō :~ Dz ad 2a
ptē dr q sciā h; vnitatē a sbō acceptō s;
for'lē rōēz cōsidāndi : et hō pt; auctē arl
pa positioz :~ Rōē sic / Qa ab eodē ē vni
tas rei et entitas rei (cū ens et vnū qū
tur) : s; a for'li rōē qsidāndi ē spēs sciē :
ḡ vnitas. Dicit enī in oib; reb; spēs
siue vnitas spēfica / sumit' a for' : sic in sci
entīs spēs sumit' a for'li rōē qsidāndi / et
nō a mā : 2a rō sumit' ex qsidatoē sciāz.
qr qsidāndo sciās nos inenimq q in vna
sciā mlta qsidānt' mālit' sicut pt; ī phica
q qsidāt corpa supiora icorruptibilia / et
ifiora corruptibilia s; ordiēz ad aliquā for
lē rōēz qsidāndi q est mobilitas / Et ē silē
exeplū ext ppoitū de musica q qsidāt
cantū hoīm / auiū / et istroz musicaliū
s; rōēz armonie :~

Vn sumat' for'l rō cōsidāndi / Di
cendū q for'l rō qsidāndi pt ex aliq̄ sumi
duplicit' / Uno° sīplicit' et a pori / et sic
sumit' ex pncipiis. qr pna qpānt' ad gnq
scibile. sicut for' ad māz / et lumē ad coloēs :
Alio° sumit' quo ad nos : et sic sumit' a pas
sioib; / Qa nos qgnoscīq q alia est for'l
rō qsidāndi in sbō / ex quo refert' ad alia
et alia passioēz. Et rō istoz est qr ex pn
cipiis et passioib; vaiat' demrātio que
gnāt sciām / Exepli grā. hō s; diūsas
passioēs et diūsa pncipia h; alia for'lē
rōēz qsidāndi / qr in phica hō refert' ad

passioez q est mobile ∴ in ethica aut ad
passioez q est feliatabile: in mediana in
ordie ad sanabile. Et s has passioes habet
alia et alia pin^a / qr pin^a eius s q mobil / st
ma et for ∴ et s q felicitabil / e liber ar
bitriu: s q sanabil / qtuor pme qlitates
aduice pportionate. Et sic pz q s diuisas
forles roes osidandi hz l3 alia et alia pin^a:~
Quod oportet forl ro cosidandi. Di
cedu q sunt relatioez s dia ipsi
sbi ad pin^a et passioes. qr formal ro co
sidandi s illa diusificat / Et h^o pz ex duo
bz / P^o ex coi dicto qr d^r coit q forl ro co
sidandi l3 se ad sbm sae / sicut dria ad ge
nu logica / Na sicut p dram gstituitur
spes / et otrahit genus ad spem: ita per
forle roez gsidandi gstituit^r spes siue sbm
sae / et otrahit^r sbm ad aliqua spem sae /
Et sicut dria no distiguit^r realit^r a gne:
ita nec forl ro cosidandi a sbo: Z^o Na
plerumq idem e nome passiois / et forlis
rois gsidandi: q^r hoc nome pt iportare
sicut passioez / ita ordiez ad pin^a et passi
ones. Ex quo pz q no e gplexio si sbm /
et forl ro cosidandi vniat^r ad inuice. cu
gplexio real et ppa sit illaz rez q hnt
ad inuice diusitate reale vt ho et albus:~
Contra. Si forl ro cosidandi d^r relatoez
rois: tunc physica erit sca rois / Cona p^z
qr spes sae sumit^r a forli roe ∴ si q^r dria
sae sit aliqd rois: q^r etia sca erit aliqd
rois. Dz dupliciter ad argumentu: P^o
q forl ro cosidandi d^r relatio rois / no qr
e scda itencio / l aliqd factu p roez. s qr e
relatio s dia no distincta realit^r cont id
qd refertur p tale roez / Et ideo no oportz
dici sciam rois / cu forl ro gsidandi e re
latio s dici:~ Vel pt dici q sbm pt refer-
ri p relatioez dupliciter:~ Vno^o sic q tal
relatio sit passio ipius sbi: et sic in logica
fit relatio ipius sbi ad relatoes rois. qr z^e
itetoes q st passioes gsidate in logica /
st relatoes rois / Et sic verum e q qn sbm
refert^r ad relatoes rois / q tunc sit sca
rois: qr tunc ea pin^a st aliqd rois: Alio^o
refert^r sbm ad relatoez rois / sicut ad
forle roez gsidandi: et ex hoc no fit sca
rois / Ro e: qr tunc pin^a manet realia /
Et h^o pz in libro phicoz q est de pin^{is}
trasmutatois q st realia sz ma / for / et
puatio / Et q^o vbicuq e relatio rois i ordie
ad passione reale est sca real: et vbicuq
e relatio rois ad passioez rois e sca rois:~
Quarto vtru phia nal sit vna sca. Di
cedu q capiedo phiam nale pro
sca phicali q otinet octo libros / tuc est
vna gne / et subordiatois vnitate / et p
modu vnitatis potestatiue: s capiedo
ea pro sca libri phicoz / tuc e vna spe:~
Primu pz qr tal est subordiatio sciaz / ql
e subordiatio pin^{orum} ∴ s pin^a alioz libroz
sequetiu subordinat^r pin^{is} sae phicoz /
Exepli gra / pin^a entis mobil ad vbi / sb
ordinat^r pin^{is} entis mobil in coi / cu ois
sca de gne subordinet sibi sciam de spe ∴
cu q^o pin^a sint subordiata: q^o et sae sint
subordiate: Pro Z^o. sz q ordinatur p mo
du totalitatis ptatiue patet / Na illa
dicit^r queire ptate q vniunt^r in vna ra
dice / sicut oes poe aie queniut ptate in
ipa aia ∴ s oes libri phicales queniut
in vna radice sz in pin^{is} libri phicoz:
q^o rc. Dz q no e vnus hitus / tota phia nal
apud itellectu patet qr in oibus libris phi
calibus no e vnitas spefica / s analogica:
s qlibz sca p se facit vnu hitu apud i-

tellectu / et sic est vna spē vt liber phi
coꝝ · et sic de alijs ꝑꝑ vnitatē vnius formalꝭ
rōis :· C. ar.ᵐ Una est habitus glōis :· sꝫ in
libro phicoꝝ sunt multe glōes : ergo nō ē vna
scīa (cum vnaqꝫ demratio gnāns sciam
habeat suā ꝓpā glōem) · ¶ Dicēdum quod quāuis
diuse glōes nō faciūt diuisas scīas · sed
diuse glōes ꝑ diuisas formales rōes gsidan
di accepte faciūt diuisas scīas / Et licet
in libro phicoꝝ sunt multe glōes : tamen non
oēs gsidant̄ sub vna formali rōe gsidan
di / Et ideo patet quod in vnaqꝫ scīa est
vna pincipal glō / ad quā alie reducunt̄ :
et illa est hic quod oē ens mobile ē mobile :·

Quot sint libri phie nāl. ¶ Dicēdum
quod octo ꝑ quod ens dr̄ nāle / quod habet
in se pn̄m mot^s scꝫ libri phisi · liber de c.
et mu. / de gnātōe et corrup. / metheo. /
de minera. / de aīa. / de aīalibꝫ / de vege
tabilibꝫ et plāns · et puoꝝ nāliū :· Quod aut
nō sunt plures ptꝫ ꝑ sufficiētia / Quia phia
nāl ē de ente mobili / vel ergo de ente mo
bili ꝑ se et icōtrto / et sic ē liber phicoꝝ
(q̄ deteiat de passiōibꝫ entis mobil ꝑ quod hu
moi : Uel ē de ente mobili cōtrto · et hoc
fit dupliciter · q: l' gtrhit̄ ad vbi / l' ad formā :·
si pmum / sic ē liber de celo et mūdo (in quo
deteiat̄ de corpoibꝫ ꝑ quod mouentur ad aliq̄
loca : Si 2m · i · de ente mobili gtrto ad formā ·
hoc ē dupliciter :· vel ad formā simplicis elti / et
sic ē liber de gnātōe (in quo deteiantur
de motibꝫ ad formā absolute : et de gnātōe
eltoꝝ / et hoc in 2° libro) : Uel gtrhit̄ ad formā
mixti · et hoc ē du^m :· l' ad formā mixti ip
fecti / et sic ē liber metheoroꝝ (in q̄ agit̄
de impssiōibꝫ ignitis et humidis :· impssoes

at ignite sunt sbalit ignis / humide at sunt
sbaliter aq̄ :· sunt tamen mixta ipsfā q: in eis
ē mixtio qlitatū quāuis nō sbaꝝ / sicut in
pfectis mixtis) : Uel ens mobile gtrhit̄
ad formā mixti pfcī · et hoc iteꝝ ē dupliciter ·
l' talia sunt aīa / l' iaīata :· si inaīata sic est
liber de minealibꝫ Quia minealia sunt mix
ta pfcā ex q̄tuor eltis / Qui liber quāuis
nō sit tr̄slatus pfecte int libros arist. / tamen
aliquid poit̄ de eis in fine tcii libri methe
oroꝝ / et ē gpletus ab Alberto magno. Et
q: talis liber nō est tr̄slatus :· ideo q̄dā nō
nūant eum inter libros phie nāl : michi
lominus tamen ponunt octo libros / q: distin
guunt abinuicē librum de aīalibꝫ et vegeta
bilibꝫ et plāns · Sꝫ melius dr̄ quod et iste liber
gtineat̄ int libros phie nālis q: isti li
bri nūant̄ ꝑ eentlez gtrtione entis mobil :·
tamen ergo liber de minealibꝫ speale facit con
trtioez in ente mobili : ideo eciā ē nūandus :·
Si dicat̄ Ille liber nō est tr̄slatus : ergo nō
est nūandus · Dicēdum quod tr̄slatio libri habet
se p accns ad libꝝ / Si enim nullus liber eet
tr̄slatus : adhuc manēt eentalis distin
tio libroꝝ) : Uel ergo gtrhit̄ ens mobile ad
mixtum aīatū · et hoc ē dupliciter ✝ l' de
teiat̄ de ipīs aīatis in speali / et sic est li
ber de vegetabilibꝫ et plantis (quantum ad
aīata aīa vegetatiua) / et liber de aīalibꝫ
(quantum ad aīata aīa sensitiua) : vel deteiat̄
de ipīs aīatis in gnāli et sic ē liber puoꝝ
nāliū (in quo deteiat̄ de aīa ꝑ quod habet
ordinē ad corpꝰ) · Ideo q̄druplices sunt libri
puoꝝ nāliū in q̄bꝫ deteiatur de aīatis
in gnāli ꝑ quodū vegetatiuū · et sunt isti
libri de morte et vita quorꝫ uincibꝫ

✝ vel in eo libro deteiat̄ de pn̄° aīatoꝝ quod ē aīa
et sic est liber de aīa ; Uel de ipīs aīatis · et
hoc est dupliciter :· q:

couenit / Ad que reducit liber de inspi
ratioe et respiratoe q sunt pin vite in qui
busdam aialibus / Et de iuuentute et senectute
q sunt status vite : de logitudie et breuitate
vite : de nutrimento et nutribili : Vel sunt
libri q spectat ad gradu sensitiuu . et h du
vl ad sensus extioes / et sic e de sensu et sen
sato (in quo deciat de organis et obiis sesuu) :
vl sm sensus itioes / et sic sunt de memoria et re
miscetia . de sono et vigilia . et de diuatoe :
Vl sunt libri q spectat ad gradu motus sm loca /
et sic e liber de ca motus aialiu / et motu
cordis : Vl spectat ad gradu itellectiuu / et
sic est tractatus de itellectu et itelligibili :

Utru nal phia sit speal scia l
gnal . Udz q est speal . qd sic
patet . Illa scia est speal q h speala pin
et passioes : et sic e de scia phicali : g
rc . Maior p q ex spealibus pincipiis
et passioibus surgut demratoes spea
les . Minor ptz q alit diffit phisic
q mathe et meta / q phic diffit
p ma sensibile / qd nulli alior quenit :
s diffitio e pin demratois : si g alie
sunt diffoes / erut et alie demratoes :

Ar . Phica e scia gnal : g rc . Pro
bat q phica deciat de ente mobili :
s oe ens est mobile : g e scia gnalis .
Minor ptz . q oe ens est nale hns in se
na p qua e mobile . Udz q cplicat
alia scia d gnal / Uno pdicatoe sic
q de oibus aliis scietis pdicat : et sic nt
la e scia gnal : Alio d scia gnalis ex
pte modi pcededi / q tradit coem modu
scedi : et sic logica (pcipue q tditur
in libro pgrior) est gnal : q doz mo
du gnale qlit ois scia habet p via

demratois : 3o d scia gnal ex pte co
sidati q sz qsidat gnalit de ente : et
sic meta e gnalis / q est de ente iqtu
ens : s scia phical nullo istor modor
est gnal . q licet sit de ente mobili / no
tn oia entia sunt mobilia nec nalia s q
na est pin motus : Ar . oe ens habz
ordie ad motu : g rc . Udz q res a ma
sepate hntes ordiez ad motu capiut du /
Uno s nas taliu rer : et sic nullo co
sidant a phico / s a metaphico : Alio co
sidant s q sunt pna motus : et sic de eis co
sidat phicus : Vel pt dici / Posito q oe
ens eet mobile / adhuc ista scia no eet
gnal : p forte roez qsidandi q notat
in hoc q mobile addit enti / et qtrahit ens

Utruae sit no est alia l formaliter :
scia speal de ente roib in coi / si
cut de ente mobili in coi . Udz q ro e
q ens roib in coi no habet passioes de
ipo demrabiles p pna / s ens mobile bn
habz hmoi passioes : g :

Queritur . Qd sit sbm libri phicor :
Udz q ens mobile . qd
probatur auctibus : et roibus . Auctibus
Pro Ar 6o meta ubi dicit phica /
theorica qda est . i . scia speculatia : sed
theorica est circa tale ens qd pt moueri
. i . circa ens mobile : Et xio meta d
Nal speculat entia / no iqtu entia : ma
g at iqtu motu pticipat . Et paucis
iterpositis d . Nal actitia et pna speculat
entiu / no iqtu entia . Roibus . Prima
hoc debet poni pro sbo qd igreditur
diffinitoez passiois pincipalis in scia consi
date : s ens in qo qd e mobile ponitur
in diffoe motus / q est pincipal passio

cosidata in ista scia : g. Et q ens i po
capiat pro sbo motu pz ex 2a diffoe
motu in q explicite poit qd iplicite d
in pa diffinitoe sz q sit entis mobil :~
2a Illud e sbm scie de quo passio pn
cipal in scia gsidata verificatur et ẜ capie
do mobile coit (quo eciam de ipo trtat
in phia nali) queit enti no ifitu ens ẜ
enti mobili : g ens mobile est sbm :~
3a Illud est sbm alicu scie qd pe cosida
t in illa scia . nō tansedes methas . ad
qd oia alia gsidata hnt ordie et attbu
tione et ẜ sic e de ente mobili : g rt. Ma
ior ptz ex roe sbi : sbm enim est ct qd vsa
tur itentio autois. Minor ptz q oia a
lia tradita in his libris hnt ordiez ad
ipm ens mobile / vl st pn entis mobil :
l st passioes entis mobil l ptes : l st
moventia / De pncipiis entis mobilis ha
bet in po et 2o : De passioibus in 3o et
4o : De ptibus habet in 5o et 6o : De mo
ventibus in septio et octavo : Ar. Ens
mobile no est sbm pe q e pe cosidatu
ẜ sbm est vltio cosidatu / q h roez tmi.
Dz q sbm alicu scie capit dupli
cit / Uno. p se et absolute / et p gfusa gg
nitoez : et sic e pe gsidatu et notu et lz
se sicut pnm gsidatois : q gfusa ggnitio e
pior in nob : Alio. capit sbm p eius ptes /
et p detiata cognitoez / et sic e eius cosida
tois : q ggnitio sbi in scia acqrit ex eius
ptibus / pncipiis et passioibus in scia co
sidatis et Dut at triplices ptes sz subiectie /
de qbus pdicat totu in rto vt ho e aial et alie
st ptes pmatie de qbus etc pdicat totu in rto
si ps acciptat gcretive vt risibile est ho :
alie st itegrales de qbus totu ipe no pdicat /
et hoc est veru de ptibus itegralibus eentialibus
sicut st ma et for / sive de ptibus itegralibus
qntitativis sicut st manus caput et cete ptes
aial et oes iste ptes iueniut in ente mo
bili : et g oia hic cosidata hnt ordiez ad
ens mobile :~ 2a qa ro / Dicit mathea
est de ente sepato a ma sensibili sicut de
sbo suo / ita phia erit de ente guicto me
sensibili / qd e ens mobile : g erit vna
scia de ente mobili :~ Ar. Idem no est
sbm totius et ptis et ẜ ens mobile e sbm to
tius phie nal : g no e sbm scie istius libri.
Dz q idem eodem mo acceptu no e sbm
totius et ptis : ẜ alio et alio mo acceptu :~
Ens enim mobile dupr accipit / Uno. p se
tm : et sic e sbm libri phicor : q ibi detiat
de passioibus entis mobil p q hmoi : Alio.
accipit ens mobile sil p se et suas ptes :
et sic e sbm totius phie nal : q de ptibus
entis mobil detiat in aliis septe libris
phisicalibus :~ Ar. Videt q corpus mo
bile sit hic sbm : g no ens mobile. Pz
q pria detiatio debet addi prio detia
bili et ẜ mobile est pria detiatio corpis :
g debet addi corpori / et no enti. Dz
q duplex e detiatio / Quedam e gutibil
cu detiabili vt ho est risibil et tal debz
addi suo pprio et prio detiabili / q alias
no eet gvertibil : Alia no e gutibil / vt
risibile respcu aial et tal detiatio non
addit sz prio detiabili. et sic e hic. q
mobile no gutit cu ente eo q multa sut
entia imobilia :~ Vl pt dici q mobile
capit dupliciter / Uno. pro forli roe gside
radi : et sic no est ppia detiatio sbi / ẜ potius

diffinitia / vel supplens locum diffinitionis: Alio modo accipitur
loco passionis. et sic accipitur dicto modo / Uno modo pro parte
et limitate / et sic solum convenit habentibus quanti-
tatem. sicut sexto huius dicit aristoteles. et sic est propria de-
terminatio corporis: Alio modo accipitur communiter prout etiam
convenit aliis rebus. et sic pluries utitur aristoteles
hoc nomine mobile / prout dicit / omnia movent potentie
et sic mobile non est propria determinatio corporis /
sed entis: quia entia non corpora moventur. potentie
enim non sunt corpora: et tamen moventur ab obiectis:

Quaeritur quare corpus mobile non potest esse subiectum
libri phisicorum. ¶ Dicendum quod hoc ideo est
quia subiectum alicuius scientie debet esse notoriae presuppositum
tamen in tali scientia: sed corpus mobile non est huiusmodi /
sed ens mobile (Dubitabat enim antiquitus et precipue
Democritus indivisibilia esse mobilia: sed
manifestum est quod indivisibilia non sunt corpora /
et tamen sunt entia: ideo mobilitas de ente
notum est et non de corpore. Etiam sexto phisicorum
probat aristoteles omne corpus esse mobile: et quidammodo
demonstratur corpus mobile esse:- 2o Illud debet
assignari subiectum alicuius scientie / quod non excedit a pas-
sione principaliter in scientia considerata: sed corpus
excedit a mobilitate (quia etiam accidentia se-
parata a subiectis sunt proprie mobilia / sicut clare
patet in sacramento altaris / ubi quantitas mo-
vetur cum speciebus sacramentalibus:- 3o Materia est per se
mobilis motu generationis: sed materia non est corpus:
ergo non potest adequatum subiectum considerationis naturalis (quod
est principalius de mobilitate tamquam de passione)
esse corpus mobile:- ¶ Contra. Aristoteles sexto phisicorum
probat passionem inesse subiecto: ergo non probat subiectum
esse. ¶ Dicendum quod quamvis aristoteles principaliter probat
passionem mobilitatis inesse corpori: ex
illa tamen probatione consequenter probabitur subiectum esse: et

hoc ideo quia formalis et specifica ratio subiecti sumitur ex
formali ratione considerandi / Et simile esset si aliquis pro-
baret rudibile de azino. et rudibile pone-
retur pro diffinitione ipsius azini / ille etiam probaret
asinum esse: quia esse azini est ex sua diffinitione /
sicut etiam esse talibus speciei:- ¶ Contra. Hoc est subiectum
in aliqua scientia cuius principia in tali scientia inquiruntur:
sed principia corporis mobilis inquiruntur in hac scientia /
que sunt materia et forma. ¶ Dicendum quod non omne hoc esse subiectum
attributionis alicuius scientie cuius principia in tali scientia in-
vestigantur / sed bene sequitur quod est principaliter con-
sideratum / Sicut patet in libris metaphisice in quibus
aristoteles inquirit de principiis substantie. et tamen substantia
non est subiectum metaphisice / sed ens inquantum ens:-
¶ Contra. Si ens mobile esset subiectum sequeretur
quod ista scientia esset subalternata metaphisice quia continet
hic subiectum metaphisice / Et hoc est argumentum Egidii de
roma. ¶ Dicendum quod ad subalternationem non suf-
ficit quecumque contractio / sed requiritur quod sit contractio ex-
tranea / que hic non est: quia nichil subterfu-
git rationem entis / Aliud enim est cum qualitas
contrahit quantitatem sicut fit in perspectiva / ubi
linea contrahitur ad visuale / et in musica
ubi numerus contrahitur per sonum. non enim dubium
est quin sonus sit extraneus numero. et visuale
extrinsecum linee. Etiam requiritur quod subalterna-
ta scientia non habeat propria principia / quod est sim*

Quaeritur Utrum ens quiescibile | similiter de phisica:
posset esse subiectum / Et arguitur quod sic / quia natura
est principium motus et quietis: ergo. ¶ Dicendum quod quiescibi-
le non cognoscitur nisi in ordine ad mobile /
Cum ergo quies sit privatio motus sic cognoscitur ex
et motu ex mobili: ergo natura est magis [l. est]
¶ principium mobilitatis quam quietis: Et natura sive ens
naturale non potest per se vel per equivocationem prior-

tatā in illa dīcōe nāle: de q̄ sup̄ dcꝫ est:-
¶ Ar.² Si ens mobile eet sbm̄ libri phi-
sicoꝝ / tūc eēt idem sbm̄ libri de celo et mū-
do / et libri phiꝝ. / cū sint sbā eiusdē ꝯita-
tis / qd̄ est inconueniēs. ¶ Dcꝫ q ens mo-
bile ad ubi ꝯsidat̄ dupliciṫ. Uno° q̄ ad sup-
posita: et sic pt̄ dici q sṫ eq̄ ꝯia. q tot sṫ
entia ꝑpe mobilia / q̄t sṫ entia mobilia
ad ubi et eċōt: Alio° accipiūt̄ ꝑ formales rōes
ꝯsidandi: et tūc sbm̄ libri phiꝝ ē ꝯig.
Et sile eēt / si oē corpꝰ eēt coloratū / tūc
sciā de corpore / et de corpore coloato eēnt
eiusdē ꝯitatis quo ad supposita. tn̄ sciā
de corpe eēt ꝯioꝝ / qꝫ de corpore colorato.
q sciā de corpore pt̄ tractaē de q̄busdā pas-
sioībꝰ corpis: ꝫ sciā de corpe colorato tracta-
ret solū de passioībꝰ corpis ꝑ q coloratū:-
¶ Ar.² Nullū sbm̄ ē qd̄ ꝯplexū: ꝫ ens
mobile est hmōi: ḡ rc̄. ¶ Dcꝫ q mobile
capit̄ dupliciṫ / Uno° ut ꝑtat passionē
entis mobil' et sic facit cū ente ꝯplexiōeꝫ:
et sic nō capit̄ hic: Alio° ꝓt ca.² ꝓut dt̄
forālē rōeꝫ ꝯsidandi: et sic nō ꝑtat facit
ꝯplexiōeꝫ: cū / eo mō nō distiguit̄ ab eo
cui addit̄:- Rō aūt q̄re sbm̄ nō eēt ꝯ-
plexū est / q sbm̄ sciē necio hēbit diffōeꝫ
ꝑ quā demrat̄ sibi passio inee: ꝫ dif-
finitio qd̄ rei est solū incplexi / q diffitio
dicit eēntiā rei: iā plures res distincte /
nō hnt unā eēntiā:- Etiā ꝑ ar.ᵗᵉ ꝓmo
postioꝝ. sciā capit unitatē a sbō: si ḡ
sbm̄ nō ē unū incplexū / ꝑ ꝯplexū: ḡ nō
Queritur utrū dns albꝰ sit / eēt una sciā:-
isti opiōi ꝯtig sꝫ q ens mobile sit
sbm̄. ¶ Dcꝫ q nō. q qn̄ dns albꝰ poit

corpꝰ mobile eē sbm̄ / tūc nō vult exclu-
dē ens mobile / ꝫ corpꝰ dimēsionabile: q
hoc corpꝰ spectat ad mathēᵃ. / Corpꝰ eīn
habet dimēsiōes ꝑ q lꝫ ordīeꝫ ad q̄ntitatē:
ꝫ q̄ntitas spectat ad mathēᵃ: ḡ etc̄ corpꝰ
dimēsionatū / Qd̄ pꝫ ex ꝯmēto suo / sexto
meta.ᵉ ubi dt̄ ar.ᵉ q phica speculat̄ pas-
siōes entis mobil' ꝑ pn̄.ᵃ / ubi ꝯmētū
dm̄ albꝰ nō mutat ens mobile i corpꝰ
mobile: ḡ nō excludit̄ ens mobile / sed
corpꝰ dimēsionatū:- ¶ Ar.² Sciā debet
denoiari a sbō: ꝫ ista nō ē hmōi: ḡ ens
mobile nō ē sbm̄. Maioꝝ p̄z. q vocat̄ de
phico auditu. ¶ Dcꝫ q nos sc̄dm ꝯsuetū
modū denoiandi / denoiamꝰ istā sciāꝫ
phicoꝝ / a phisis qd̄ est idem qd̄ nā. un̄
dt̄ liber phicoꝝ .i. entiū nāliū siue mo-
biliū qd̄ idem est:- Uerū tn̄ q liber pus
a ꝑoībꝰ vocabat̄ de phico auditu: hoc
fuit ꝑꝑ duas causas / Pª. q ista sciā est
de coībꝰ pncipiis / q̄ solo auditu / et nō ex-
ꝑiētia capiūt̄:- 2ª. q tradita ē ab ar.ᵗᵉ
vocalit̄ et nō in scripto: illa aūt q̄ voce tr̄-
dūt̄ audiūt̄):- Et tūc ad argumētū dt̄
q denoiatio sit a notioi nob: q ḡ ille
modꝰ tradēdi sciāꝫ fuit ꝯioꝝ apud antiq̄s:
ideo pus liber ab eis denoiat̄ de phico
auditu:-

Queritur² Utrū idem sit
q̄rē de causis libri: et de cau-
sis sciē libri. ¶ Dcꝫ q nō q diuisoꝝ ef-
fectuū / diuse sṫ cause: q ḡ liber est
aliꝰ effectꝰ / qꝫ sciā: ḡ hnt alias causas:-
Respōdēdū ē ḡ ad qōeꝫ q cause libri sūt
q̄tuoꝝ / sꝫ cā māl' / et ē papirꝰ: forā libri
ē q̄drāgulatio: efficiēs / ē factor libri: fināl'
est pecunia l' usus libri:-/: Sꝫ cause sciē
libri ꝑpe loquēdo solū sṫ tres sꝫ mālis

efficiens: et final'. Extendendo tñ formã ad
conditões forme: sic scia ꝑpe lz cam formale.
De p° sciendũ ꝙ scia lz cam efficientẽ du
plicẽ/ scz pncipalẽ: et istrũtalẽ/ Pncipal'
est intellectꝰ agẽs illiꝰ q̃ acquirit sciam
ꝑ doctrinã l' inuẽtioez: s; instrũtal' ẽ instructor
q̃ aliũ istruit: De cã m̃ali/ distinguẽ
dũ ẽ ꝙ triplicẽ m̃az/ scz ex q̃ q̃ est ex q̃
cũ alio aliqd fit: et talẽ nõ hz scia/ cũ
sit q̃litas imãl': Alia ẽ circa quã: et
illã habet scia/ et est eiꝰ sbm: 3a est
in qua/ q̃ est sbm aliꝰ forme siue sbal'
siue accñtl': et illã eciã hz scia/ qr sit
aĩa ẽ m̃a scie: et sic aĩa pt ẽẽ m̃a in
q̃: et circa quã/ vtz in libro de aĩa: s; nõ
ex qua/ cũ ex ea nichil m̃ale ꝯstituat':~
Queritur Qual' sit ista diuisio m̃e:~
Dicendũ ꝙ analogi in sua analogata.
qr p° d' de m̃a ex q̃ q̃ pluꝰ ẽ in põ in
ordĩe ad formã/ q̃ m̃a aliis modis accep
ta/ cũ sit in põ simplicit' scz ad formã sba
lẽ q̃ dat ẽẽ simplicit': Deĩn de m̃a i q̃/
q̃ est in põ ad formã accñtalez: Et 3° de
m̃a circa quã: q̃ tñ est ꝑfectior aliis du
abꝰ cũ sit actualior/ Nõ enĩ credi pt
ꝙ ens in actu simplicit' et ꝑfectissimũ
q̃le est deꝰ pt ẽẽ m̃a circa quã (qr ipiꝰ scie
theologice deꝰ ẽ sbm) s; nullo° m̃a
ex qua/ aut in q̃: cũ nõ sit ꝑs rei/ aut
sbm accñtꝰ: Et ideo ꝑ dignitatẽ istarꝰ
acceptionũ/ m̃a circa quã ẽ pmũ mẽbrũ:
deĩn m̃a in q̃: et vltimũ ex q̃: Rõ tñ
nomĩs m̃e sumit' ex rõe põe: ideo simpli
cit' m̃a ex q̃ ponit' pmũ mẽbrũ i'r ac
ceptões m̃e. ): De fine sciendũ ꝙ duplex
est finis scz intrinsecꝰ: et extrinsecꝰ/ Intrĩsecꝰ ẽ
ꝯgnitio sbi: Extrĩsecꝰ ẽ duplex. s. pxiꝰ:
et vltiꝰ/ Proxiꝰ ẽ ꝯgnitio obi i aliqua
scia in lumĩe nãli: Vltiꝰ ẽ ꝯgnitio dei:
in q̃ ꝯgnitõe ꝯsistit btitudo hõis: Sz
scia nõ hz ꝑpe cam formalẽ cũ sit mere for'/
Qr si sic: tũc ẽẽt pcessꝰ in ifinitũ: 2°
qr formã ẽ ꝑ se ẽẽ: s; nullũ ẽẽ ꝯstituit' ꝑ
aliud ẽẽ: ergo formã nõ pt ꝑ formã cõstitui:~
Arguitur Scia habet formã tractatꝰ et formã
tractadi: ergo hz formã. Dicendũ negando ꝯntiã
qr arguitur a dicto ꝑ qd ad dictũ simplicit': qr
habẽ formã tractatꝰ et tractadi ẽ solũ habẽ
conditões forme: Sut aũt due conditões
forme/ Pa est rẽ in ẽẽ ꝯstituẽ: 2a ẽ
vnã rẽ ab alia distinguẽ/ Que inueniũt'
in scia ꝑ similitudinez: ex quibꝰ scia ꝑ similitu
dinez d' habẽ formã. Est enĩ aliqd i scia
qd ipam ꝯstituit in ẽẽ sicut capla/ tracta
tꝰ/ et pciales libri totiꝰ libri: et ex illis
d' scia hẽre formã tractatꝰ/ q̃ in diuisiõe ꝯsistit:
Alia ẽ conditio/ distinguẽ vnã sciam ab
alia: et illa fit ꝑ formã tractadi/ ꝑ quã v
na scia ab alia distinguit'/ Et ille modꝰ
ẽ duplex/ Primꝰ ẽ accñtlis/ et ꝯsistit in
exeplorꝰ positiõe: qr exepla ponũtur nõ vt
ita sint s; vt sentiat addiscẽtes: Aliꝰ
est eẽntial'. et tplex. s. diffinitiuꝰ/ diuisi
uꝰ et demrãtiuꝰ: q̃ correndet tribꝰ opa
tioibꝰ itellectꝰ/ Et q̃uis expsse nõ ponat'
demrãtões in libris: tñ iplicite: et hoc
ideo qr ponũt' diffões et passiões sbi
q̃ sũt pna demrãtõis:~

Incipit liber p. Aristotelis stragirite filii
Nichomaci. de auditu phico: q̃ detiãt
de pncipiis sbi: qd est ens mobile in cõi:~

Quoniam quidem intelligere

Queritur. Que sit ratio ordinis istius libri phisicorum
ad alios libros philosophie naturalis. ¶ Dicendum quod ratio
ordinis sumitur ex prohemio in quo aristoteles dicit quod in
philosophia naturali procedendum est a communioribus ad minus
communia: sed ens mobile in communi de quo determinatur
in libro phisicorum est communius quam ens mobile
contractum de quo determinatur in posterioribus libris: ergo
iste liber precedit alios. Et dividitur in prohemium: et tractatum. Tractatus dividitur in octo
libros partiales. In quorum primo determinatur de principiis
constitutionis et transmutationis rerum naturalium:
principia autem transmutationis sunt materia, forma, et privatio:
sed principia constitutionis sunt materia et forma. In
2o libro determinatur de principiis scientie naturalis scilicet
de quattuor causis: quibus effectus naturales ostenduntur
ipsis rebus naturalibus inesse. In 3o determinatur de
passionibus entis mobilis intrinsecis scilicet motu,
et infinito: quia que conveniunt cum ente mobili secundum quod
huiusmodi dicuntur intrinsece. In 4o de passionibus
extrinsecis entis mobilis scilicet de loco, vacuo, et
tempore. In 5o de divisione entis mobilis motus
in partes subiectivas: et de unitate et contrarietate motuum. In sexto determinatur de divisione
motus in partes quantitativas. In 7o dicitur quod devenire
necessarium est ad unum primum motorem. In 8o
ostenditur quis sit primus motus, et primus motor,
et de proprietatibus eorundem. Ex quo patet quod isti
duo libri habent adinvicem connexionem, quia duo
primi determinant de principiis: tertius et quartus de passionibus: quintus et sextus de divisione motus: septimus
et octavus de motoribus et mobilibus.

¶ Et in hoc prohemio aristoteles ponit duas
conclusiones: quarum prima est. In philosophia naturali procedendum
est ex principiis, causis et elementis ad principiata,
causata, et elementata. Et probatur sic. quia in omni scientia
cuius sunt principia, aut cause, aut elementa contingit scire
et intelligere ex horum cognitione. Maior probatur ex communi hominum opinione, existimatione, et fama:
quia tunc unumquodque arbitramur cognoscere: cum cognoscimus primas causas, principia, usque ad elementa.

¶ Aristoteles prohemium solet tria facere communiter scilicet reddere auditores benivolos, attentos, et dociles:
sed hoc non fit hic. ¶ Dicendum quod quamvis illa non
fiant explicite: tamen implicite. In hoc enim quod ponuntur due conclusiones, redduntur auditores dociles:
quia ex hoc datur ordo procedendi in scientia: quem enim per
ordinem dicuntur faciliter addiscuntur. Redduntur etiam benivoli per hoc quod dicitur (de natura est determinandum): nam multum utile est scire naturas, et proprietates earundem: Etiam redduntur attenti per hoc quod dicitur (temptandum): in quo tangitur difficultas istius scientie.

¶ Aristoteles committit unam talem deductionem.
Maior istius rationis est superflua: quia in ea ponuntur plures dictiones idem significantes scilicet (principia,
cause, et elementa). ¶ Dicendum quod iste dictiones accipiuntur dupliciter. Uno modo quantum ad id cui nomen imponitur:
et sic habent se sicut superius et inferius. quia principium
est generaliter cause, cum sit aliquid principium quod non est causa,
sicut terminus a quo in motu. addit enim causa super
principium influxum: deinde est aliqua causa que non est elementum
sicut causa efficiens: Alio modo accipiuntur quantum ad
id a quo nomen imponitur: et sic habent diversitatem adinvicem, quia hic principium sit causam efficientem: causa sit causam finalem et formalem: elementum sit
causam materialem. Ratio est quia hoc nomen principium
imponitur a quodam ordine procedendi in alterum: talis
autem ordo convenit magis efficienti: quia efficiens
est principium motus: Causa imponitur a cadendo, dicitur
enim causa a qua res dependet: res autem dicitur ab
aliquo dependere, secundum in fieri, et sic est causa finalis:
alio modo in facto esse, et sic dependet a forma. quia

nulla res fiet ab efficiente / nisi moveret effi
ciens a fine : et aut rei sint a forma / Et sic in
primo propositione / per causam intelligit duas causas : per principium in
telligit causam efficientem : per elementum autem intelligit causam
materialem / Et hoc patet ex tribus / quia sicut elementum est ulti
mum in resolutione / ita materia est ultimum in compositi
one / quia cognoscitur per formam : et etiam elementum est principium
materiale / quod etiam convenit materie : 3º patet ex nomine / quia
elementum dicitur quasi ylimentum . et yle est materia prima / et sic
convenienter sumitur causa materialis per elementum :~ ¶ Quaeritur utrum
commentator exponat sic istos terminos . ¶ Dicendum
quod non : sed sicut theologus . Commentator enim intelligit
per principium causam efficientem : Et philosophus nomine causae
intelligit finalem tantum propter unam regulam topicam
quia analogum per se positum stabit pro famosiori significato . sed in 2º huius dicitur quod finis est causa prin
cipalior : per elementum intelligit causam formalem et
materialem . et hoc sumitur ex 5º metaphysicae / ubi diffinitur
elementum / Elementum est ex quo fit aliquid primo inexistente
indivisibile specie in aliam speciem / Que quidem
diffinitio sicut eius etiam esse formali convenit :~ Sed est
dicendum quod istud inconvenienter dicitur / quia diffinitio elementi
non convenit forme : quia forma non est id ex quo
aliquid fit / cum ex dicat circumstantiam cause materialis :~

¶ Quaeritur utrum materia prima posset dici elementum . ¶ Di
cendum quod elementum capitur dupliciter Primo pro illo quod est
ultimum in resolutione : tunc ergo materia prima est elementum /
sicut primo huius dicitur Siquid corrumpitur in hoc
abibit ultimum : Alio modo elementum pro ultimo haben
te speciem sicut 5º metaphysicae diffinitur : et sic materia
non est elementum : quia materia capta secundum suam naturam non habet
speciem . i . complementum esse specificum : et ideo quatuor
elementa dicuntur hoc modo elementa :~

Quaeritur Quare dicitur in ista maiore (in omni
scientia [illegible] quae sit principia) ¶ Dicendum quod
ratio est . quia aliqua est scientia in qua non procedit ex
veris principiis / sed ex quibusdam circumstantiis / sicut
patet in rethorica quae ex quibusdam persuasionibus pro

cedit : quibus utitur loco principiorum :~

Quaeritur Quare ponit istas particulas disiunctive
in maiore . ¶ Dicendum quod hoc est ad de
notandum quod quaedam est scientia quae per unam causam procedit
sicut mathematica : et aliqua per tria genera causarum sicut
metaphysica : aliqua per quatuor sicut physica :~ ¶ Quare
autem mathematica per unam tantum procedit . hoc est ideo
quia mathematica abstrahit a materia sensibili et
motu : et ergo abstrahit ab efficiente quod est
principium motus : et per consequens a fine propter quem est motus
fit / finis enim secundum se est aliquid intentum ab efficiente :
unde patet quod mathematica solum considerat causam formalem :~

¶ Arguitur Mathematica considerat formam : ergo finem cum
forma et finis coincidant . ¶ Dicendum quod quamvis forma et
finis quandoque materialiter coincidunt : tamen in ratione causali
tatis distinguuntur : quia causalitas forme accipitur in ordine
ad materiam quam actuat : causalitas finis accipitur
per comparationem ad efficientem quod movet :~ Unde
forma potest accipi dupliciter / Uno modo ut facit materiam esse
in actu / et sic forma considerat materiam :~ Alio modo
secundum quod est principium in intentione moventis / et sicut in
executione operis : et sic formam considerat physica : i
deo mathematica considerat formam in ratione forme / et
non in ratione finis :~ ¶ Arguitur Omnis scientia considerat
principia / ergo omnis scientia considerat causam efficientem . Probatur
quia principia sunt cause efficientes conclusionis . ¶ Dicendum quod duplex
est causa efficiens / Quedam quae efficit cognitionem :
et sic principia demonstrationis sunt bene cause efficien
tes conclusionis : quia faciunt cognitionem ipsius conclusionis :
Alia est causa efficiens quae efficit esse naturale rei .
et de tali efficiente loquimur hic : et tale aut
causam efficientem non considerat mathematica :~

¶ Arguitur Mathematica est certissima scientia : ergo in
mathematica est consideratio finis : quia finis est aliquid
bonum in scientia . ¶ Dicendum quod in scientia consideratur
duplex finis / Unus intrinsecus qui est cognitio
sue scientie : et tunc ergo in mathematica est finis : quia
est certissima et omnium summa : Alius est finis
acquisitus per motum . quia sic de ratione finis est

moue agete / et q sit fi actois agetis:
et isto mo mathe9 no cosidat fine / ex q
abstrahit a motu et agete sive effiete :~

Qr Quare meta9 pcedit p tres cas
tm. ¶ Dicēdū q ideo q meta9 abst
hit a ma / Dz q sbm meta9 est ens iqn
tu ens. g illa q gcurrut ad ee iqtu hmoi
habz meta9 cosidare .: Esse at e a for: q
for est q dat ee .: ite ee pcedit ab effiete /
q ca effiees facit ee: Et oe ages agit
ee p fine: Et g gsidans esse / gsidat cam
effiete esse / et fine :~ ¶ Arz. Meta9
gsidat ens iqtu ens .: s ma est ens: g
ma gsidat ab eo. ¶ Dicēdū q ma gsidat
duplr / Uno in roe mie / et sic gditio me e
q sit sbm trsmutatois et motu: et sic meta9
no gsidat maz: Alio iqtu e ps entis / et sic
meta9 cosidat maz. Na tn ma no e ps
entis iqtu hmoi (q tuc oe ens habet maz)
s est ps entis nal: ideo meta9 solu att
butiue deriat de ma q hz attbutoez ad ens
iqtu ens :~ ¶ Arz. Meta9 cosidat cam
effiete: g et maz. Conia pz q effiees
e pnm motu .: s motu no e si matia.
¶ Dicēdū q ca effiees e duplr / Queda pti
cularis sicut pticularia agetia dicut cause
effietes q sic agut ad pductoez unius
spei tm: et sic e veru q gsidans tale caz
effiete / ea gsidat maz et motu: Alia e ca
effiees q sine motu agit sicut deus: et gsi
dans tale causa effiete / no hz gsidare maz /

Qr Quare phus, phicus et sic fuit meta9 :~
pcedit p qtuor cas. ¶ Dicēdū q ideo
q ens mobile est sbm phie nae .: s mobi
litas est a ma .: ma enim aut mouet ad
forz nalez .: tal aut motu ex ma ad form
e ab aliquo effiete .: effiees aut agit p
fine: g nratio pcedit p qtuor cas: et illud
magis declabit in 2o huius :~ ¶ Et q no
e alia scia gsidans tm duas cas ideo est.
q si sit alia scia gsidans maz et form / hz

cosidare oes causas sicut phicus .: Et scia
cosidans forma et fine / hz cosidare effine
te: Et scia gsidans form et effiete / habz
etia cosidare fine :~ ¶ Qz. Quare gclu
ditur copulatie in roe supdicta. ¶ Dicēdū q ideo
q phs / phicus pcedit p oes cas sicut pate
bit in 2o huius :~ ¶ Qz. Quare d. in ma
ioi ppoe (opz scire et itellige). ¶ Dicēdū q
ideo q duplx e gnitio ex pncipiis causis et
elis / sc diffitia: et demratia. Ad deno
tadu g q utraq gnitio e ex causis et elis /
g d. scire et itellige .: q tn diffitio dat
p pna (loquedo de diffoe eentiali et itina)
q demratio: q idem e qd et p qd / ut z 2o
postior :~ ¶ Vel alit dicēdū q intellige re
fert ad pna demratois / q illa pprie itel
ligut p habitu pnciporu q d. itellectus: et
scire refert ad gclōez q pprie scit. ut z p. po9 :~

Qr Utru in phia nali sit pcedendu
a pncipiis causis / et elis ad pnci
piata causata / et elata. ¶ Dicēdū q sic. q
in phia nali tradit scia de nalibus .: s
oib scia pcedit ex causis ad causata.
Maior est art. in 2o huius / Minor pz
ex arle p. po9 / ubi d. q demratio q
gnat sciam / est ex causis rc :~ ¶ Arz.
In nali phia sepe pcedit ab effu ad
cam: g rc. ¶ Dicēdū q duplex e pcessus in
scietiis / Unus quo ad nos. q sic ex notioribus
nob est: et tali utimur in pnc. qn itellectus
nr incipit aliqd gnoscere in scia. q effectus
e nob notior: Alius e scientificus et s naz:
et tali utimur postqm aliqua sciam a post
ori de sensibili adepti sumus .: q postqm itel
lectus nr pcessit a gnitioe effectuu ad
gnitioez caz quo ad nos: redit scialit
a gnitioe pncipiorum ad gnitioez ef
fectuu. et de tali pcessu sciali loqt. Arls.

¶ Dz arguitur quod non. Quia si sic: nichil sciret ni
per resolutionem ad principia prima. quia prima principia essent
sunt cause: ergo si cause sunt cognoscende: et erunt principia
prima cognoscenda. ¶ Dicendum quod est duplex cognitio/
Quedam est perfectissima et illa fit per resolutionem
ad principia prima scilicet ad metaphisicalia/ que sunt principia
ad que omnia alia reducuntur: Alia est cognitio que
habetur in genere suo: et sic non oportet fieri reso-
lutionem ad principia prima/ sed sufficiunt propria principia/
Verumtamen est quod ex principiis primis ingreditur quedam
cum demonstratione virtualiter: ¶ Arguitur. Impossibile
est causas rerum cognoscere: ergo male dicitur quod procedendum
est a causis. ¶ Dicendum quod duplices sunt cause scilicet
extra genus: et in genere. Ad cognitionem ergo alicuius
rei sufficit cognitio causarum in genere secundum actum. et
extra genus virtualiter secundum quod includuntur in prioribus
causis. et hoc est intelligendum de causis per se.
Hic sufficit de prima causa (que est deus) habere
cognitionem virtualem/ quia virtus eius virtualiter in secundis cau-
sis continetur. Non enim oportet cognoscere causas
partiales alicuius effectus (quia tales sunt infinite): sed
infinitum est nobis ignotum:—

# Nr

In quo genere cause procedit a principiis/ cau-
sis et elementis. ad principiata/ causata/ et
elementata. ¶ Dicendum quod quia procedere ex principiis/ causis/
et elementis complexis est procedere a premissis ad conclusionem:
ideo illo modo quo procedit a premissis ad conclusiones/
eo procedit ex principiis et causis: Sunt autem principia
sive premisse/ cause/ in duplici genere cause scilicet
materialis/ et efficientis. Sunt enim in premissis
extremitates/ et unum medium. Contra extremi-
tates premisse sunt causa materialis conclusionis: contra medium
sunt causa efficiens conclusionis. Et hoc maxime patet in
syllogismo demonstrativo. quia syllogismus de-
monstrativus habet medium quod est diffinitio: sed diffinitio
continet in se principia sibi/ que sunt causa efficiens illius
conclusionis/ et illorum que in conclusione ponuntur: ¶ Arguitur
Omnis cognitio fit per aliquam similitudinem: sed alique

cause non habent similitudinem cum effectibus: ergo non procedimus
per de causa universali sicut de celo/ quod est causa hominis ut
dicitur 2° huius. Sol et homo generant hominem. ¶ Dicendum quod
duplex est similitudo scilicet secundum speciem nature: et talis invenitur
in causa univoca effectiva/ et suo effectu (Et
dicitur causa univoca/ que est causa alicuius sub una spe-
cie contentorum: sicut homo generat hominem: Alia est simi-
litudo proportionis/ et talis est in causa equivoca cum suo
effectu: et vocatur similitudo virtualis: ex quo effectus
existit in tali causa virtualiter tantum: ¶ Et additur
in textu (usque ad elementa) propter duas causas/ Prima propter
applicationem causarum ad effectum/ Non enim sufficit
quantum ad cognoscere causas: sed oportet causas cognoscere cum
applicatione ad effectum: 2a quia materia ultimo
cognoscitur: et cognoscitur per formam: et forma intro-
ducitur in materiam ab efficiente propter finem:—

# Innata autem est ex notioribus

Hic aristoteles intendit ponere 2am conclusionem huius
prohemii: et est ista. In philosophia naturali procedendum
est a principiis magis universalibus/ ad minus universalia.
Que conclusio sic probatur quia Innata est nobis via pro-
cedendi/ a certioribus et notioribus nobis/ ad minus
nota nobis et nota nature: sed universalia et confusa/ nobis
sunt magis certa: ergo etc. Maiorem declarat per unam
propositionem positam in textu. quia non eadem sunt nobis no-
ta/ et simpliciter .i. nature: sed illa que sunt simpliciter notiora
sunt minus universalia/ quia magis sunt in actu. Minorem
probat tribus signis. Primum sumitur a toto
integrali sensibili/ et est. Sicut se habet totum inte-
grale ad sensum/ ita totum universale intelligibile ad
intellectum: sed totum integrale sensibile est notius
secundum sensum: ergo totum universale est notius secundum intellectum/
Quia prius cognoscimus totum sensibile/ quam eius partes.
sicut domum prius cognoscimus/ quam singulas eius par-
tes: sed totum universale est causa quam sua singularia: ergo est
prius notum: Secundum signum sumitur a toto integrali
diffinibili/ et est illud Sicut se habet totum diffi-
nibile ad suas partes/ ita se habet totum universale ad su-
as partes: sed totum diffinibile (.i. diffinitum) est prius

notum quam sue partes diffinientes (et hec notitia confusa): ergo totum universale est prius notum quam sue partes. Dicitur notitia confusa quia cognitione deficiata et perfecta notitie est prius cognoscere diffinitionem: que est causa notitie perfecte ipsius diffiniti. Tertium signum est. Sicut se habet communius sensibile ad sensum, ita se habet communius intelligibile ad intellectum. Sed communius sensibile est notius secundum sensum: ergo communius intelligibile est magis notum secundum intellectum (et hoc est universale magis): ergo etc. Maior patet. Quia pueri primo cognoscunt omnes viros particulares sub aliqua communi ratione scilicet patris, et omnes feminas sub ratione matris. Et quamvis Aristoteles non exemplificet de loco, tamen bene potest fieri, quia aliquis primo a remoto cognoscat aliquid particulare sub communi ratione corporis, deinde sub ratione animalis, deinde sub ratione hominis, et tandem sub ratione Sortis: sic secundum textum pueri etiam cognoscunt confuse viros et feminas: et postea definiant unumquodque, quod est exemplum de tertio.

Queritur que dicuntur hec notiora nature: et quare dicuntur sic. Dicendum quod non dicuntur aliqua notiora nature quasi natura talia cognoscat: sed secundum naturam eorum sunt talia magis cognoscibilia. Illa enim sunt naturaliter plus cognoscibilia que plus sunt in actu. Et illa sunt minus universalia: ergo minus universalia sunt nature notiora. Exemplum gratia, animal est magis cognoscibile quo ad nos quam homo, quia est magis in potentia: et homo est aliquid magis notum quo ad naturam, quia plus in actu, cum habeat unam differentiam actualem in sua diffinitione scilicet rationale, que est differentia hominis et non animalis. Et ratio quare illa que sunt magis in actu sunt magis secundum se cognoscibilia, sumitur primo ex auctoritate Aristotelis nono metaphysice que dicit quod unumquodque est cognoscibile secundum quod est in actu. Secundo. Deinde obiectum potentie passive habet movere potentiam passivam: sed quod est magis in actu plus potest movere: ergo quod est magis in actu magis est cognoscibile. Et similiter est de visibilibus quia unumquodque est visibile secundum quod est plus luminosum: et ideo sol est maxime visibilis secundum se: hoc tamen non est verum secundum ordinem ad visum nostrum, quia visus noster non potest videre solem et radios eius. Sed hoc visibile magis videtur a visu nostro quod est visui nostro magis proportionatum.

Queritur que dicuntur notiora nobis. Dicendum quod illa que sunt magis intellectui nostro proportionata. Et sunt illa que partim sunt in actu et partim in potentia. Ex hoc enim quod sunt partim in actu habent convenientiam cum intellectu nostro qui est forma et naturalis potentia anime que est actus corporis, sed est in potentia ex hoc quod est creatus in umbra intelligentie, quasi habens defectum intellectualitatis per comparationem ad intellectum substantiarum separatarum. Et ex hoc sic procedit de potentia ad actum. Et ergo illa sunt notiora nostro intellectui que partim sunt in potentia. Et datur simile de visu nostro quia aliqua sunt maxime visibilia secundum eorum naturam, que tamen non sunt visibilia a visu nostro sicut lumen solis. Verum illa sunt nobis maxime visibilia que magis sunt proportionata visui nostro: et simile est de intellectu nostro.

Queritur que dicuntur in textu magis confusa. Dicendum quod magis universalia. Et ratio est quia ubicumque continentur multa absque ordine, ibi est confusio. Sed genus in se colligit multa, et sic continet multas species absque ordine talium specierum, saltem in ordine ad genus: ergo genus debite vocatur confusum magis. Commentator autem aliter exponit et dicit confusa scilicet magis composita. Sed hoc non bene dicitur quia tunc ex ista conclusione non haberetur ordo librorum philosophie naturalis. Determinatur enim in libro phisicorum de magis confusis similiter universalibus, non autem de magis compositis. Immo universalia de quibus determinatur in isto libro sunt minus composita.

Queritur utrum non eadem id est nulla eadem sint nobis notiora et nature. Dicendum quod duplicia sunt intelligibilia scilicet immaterialia que sunt

substãtie sepate·et materialia sicut quidditates rerum materialiũ·tunc dz comparãdo immaterialia intelligibilia ad materialia q nulla eadem sunt nobis notiora et nature·qz immaterialia intelligibilia sunt nature notiora et nõ nobis· q̃a sunt magis in actu·ꝰ compando materialia intelligibilia ad inuicẽ·tunc eadem sũt nobis ⁊ nature notiora·Primũ ꝓbatur sic qz cũ ex intelligibili et intellectu fiat vnũ ꝫm ꝓportõnem sicut dz tercio de anima·opꝫ intellectũ esse ꝓportionatum intelligibili et ecõtra·sed duplr aliqd cõtingit nõ hr̃e ꝓportionẽ ad intellectum·pmo mõ qz excedit ꝓportõem intellectus·et sic immaterialia nõ ꝓportionãtur nostro intellectui·qz intellectus noster est virtꝰ inorganica ꝯuersa sup corpus et fãtasmata·et idõ suã ꝯgnitõnem accipit ex fãtasmatibus·Immaterialia autem nõ pñt cadere sub fãtasmatibꝰ·Alio mõ ꝯtingit aliquid deficere a ꝓportõe intellectus ꝓpter defectum eiꝰ qđ ꝯgnoscitur·qz est ens in potẽtia vel imperfcm̃ sic q nõ põt mouere intellectũ·Et qz immaterialia nõ habent ꝓportõem ad intellectũ nostruz ꝓpter eorꝫ ꝑfectõem q̃uis sint magis in actu·idõ sunt nature notiora et nõ nobis·Secũa ps ptꝫ qz in re materiali ꝯtingit inuenire actualitatem ex qua res est notior nature·i·ꝫm se ꝯgnoscibilr·et nihilominꝰ cum illa actualitate quãdam habꝫ potẽtialitatẽ ꝫm quã hẽt ꝓportõem ad intellectum nostrꝫ·et sic videtur materialia tam nobis q̃ nature notiora·Similiter etiã quedã materialia sicut colores sũt nobis et nature notiora·Sunt etiã quedã materialia q̃ tã nature q̃ nobis sunt ignota·sicut est materia pma que ẽ de se ignota et ignota etiã nobis·

**Arguitur** Videtur q prima ꝯclusio ꝯtradicat secũde ꝯclusiõi qz pma dicit q pcedẽdũ ẽ ex principijs·secũda dicit q notõribus nobis·sed effcũs nobis notiorẽs sunt et ñ principia·¶ Dõm q secũda ꝯclusio limitat pmam et ẽgo ponit in secũdo ordine·Est ergo sensus ꝯclusionis q inter principia de q̃bus dixit pma ꝯclusio pcedẽdum a notioribꝰ nobis·qz a cõmunioribus principijs ad minꝰ cõmunia·et hoc fit in ista phia naturali·qz in libro phisicoꝝ qui est pmus ponũtur ꝯmunia principia entis mobilis·In libro de celo et mũdo ponuntur principia entis mobilis ꝯtracta ad vbi·sic i philosophia naturali pceditur a magis ꝯmunibus ad minus ꝯmunia·

**Arguitur** Confusa sũt priora nature·ergo sũt notiora naturẽ qz hoc est prius naturaliter a quo ñ cõuertitur ꝯña subsistẽdi·sed a cõfuso nõ ꝯuertitur subsistẽdi ꝯña·ergo ꝯfusa sũt priora nature·¶ Dõm q duplex est ordo·s·ordo nature generatõis qũ sumitur a natura ꝫm q natura significat materiam·⁊ isto mõ verũ est q ꝯmuniora sũt priora ordine nature·qz etiã in generatõe naturali prius generatꝫ ꝯmune q̃ ꝓprium·qz prius generatꝫ plãta q̃ animal·vt ptꝫ ex secũdo de anima·et isto mõ pcedit noster intellectꝰ ordine nature·ꝰ isto mõ nõ intelligit hic textus Alius est ordo pfectõnis ꝫm quẽ ordinem forma dz natura·et sic pfectõra et magis in actu sũt priora ꝫm naturaꝫ et ita dicitur hic q aliqua sũt pora ordine naturẽ·

**Queritur** Vtrꝫ vniũsalia sint notiora singularibꝰ·¶ Dõm q vniũsale et singulare duplr pñt ad inuicẽ cõparari·vno mõ in diuersis genẽribꝰ ꝯgnitõnum ·s·in genẽ ꝯgnitõnis intellectiue et sẽsitiue·⁊ tũc singulare accipiẽ ꝓ singulari simplicr̃ qđ ꝯgnoscitur p sensum·et vniũsale accipiẽ ꝓ vniuersali qđ nõ est singulare indiuidualr̃·et tũc est sensus questiõis·vtrꝫ vniũsalia sũt prius nota singularibus simplicr̃ dictis·Alio mõ ꝯpantur in vno genẽ ꝯgnitõnis·s·intellectiue tm̃·et tũc nõ pt singulare capi ꝓ singulari simplicr̃ dicto·qz hoc nõ ꝯgnoscitur p intellectũ·sed accipiẽ ꝓ singulari in respectu sue ꝓ illo qđ ẽ minꝰ vniũsale·Per hoc rñdetur ad questiõem q cõparãdo pmo mõ vniuersale ad singularia tũc singulaꝛẽ ẽ notius·Rõ est qz nobis prior est ꝯgnitio sensitiua q̃ intellectiua·qz intellectiua cognitõ oritur ex sensitiua·Et sic loq̃tur aresto·pmo posteriorꝝ·vbi dicit q singularia sũt nobis notiora·Si aũt cõpaꝛẽ vniuersale ad singulare in eodem gñe ꝯgnitõnis tũc vniũsale capiẽ dupliciẽ·vno mõ formalr̃ ꝓ intẽtõe vniũsalitatis et sic ẽ posterius notũ suis singularibꝰ cuꝫ abstrahaẽ ab eis·Exempli grã ista intẽtio genus posterior ẽ animali·et aial acceptum in ordine ad secũdam intẽtiõem est posterius homine et asino·Et isto mõ loq̃tur aresto·in pmo de anima cum dicit vniũsale nihil est aut posterius suis singularibꝰ Alio mõ accipiẽ vniũsale quo ad materiale·et sic est iterꝫ distinguẽdũ vel accipitur ꝫm viã cõpositõnis ꝫm quã pcediẽ ab impfecto ad pfectum·et a cõfusis ad determinata·et tũc vniũsalia nobis sunt notiora·et sic

iste pn̄s textus intelligitur .q2 tunc vl'e magis
ꝓporcionat̄ intellectui nostro ꝙ̄ singulare. Alio
mō accipit̄ singulare ſm viā resolutōis ſm quā
ꝓceditur a cōpositis ad simplicia. resoluendo sc3
res in suas cās vniūsales. et sic vl'a sunt maxīe
difficilia et sic methaphicus tractat de vniūsali
bus. Cui⁹ rō est quia intellect⁹ sic ꝯsiderās vniū
salia nō stat in ꝯfusione vl'itatis. ꝫ talia ōmia i
feriora resoluit in rōem vniūsalis et in principiā
a vniūsaliū cāꝝ. Et istō ē quod dici solet ꝙ ens
ꝑmo et vltimo ē ꝯgnitū a nr̄o intellectu. q2 ens
est ꝑmo ꝯgnitū in via ꝯpositōis vbi ꝓceditur
a ꝯfusis ad spēalia. et vltimo ꝯgnitū ſm viā re-
solucōis. q2 valde difficile ē resoluere ista entia
ꝑticularia in principia entis ꝯūis. sicut ꝫ patz sep
tio methaphice. Et sic p3 nō eē veꝝ ꝙ methaphi
ca sit difficilima solū ex vniuersalib⁹ in causādo.
q2 etiā habet difficultatē ex vniuersalib⁹ in ꝓdi-
cando que sūt trāscendētia. q2 ꝙ̄uis illa trāscen
dentia ſm ꝯfusionē primo veniāt ad nostꝝ itel
lectum tn̄ in via resolutōis sūt vltimo nota et
difficilis ꝯgnitōis sicut dcm̄ est.

Arguitur Singulare ē nobis mag
notū. ergo qđ est ꝓpinqui⁹
singulari erit nobis magis notū. sed min⁹ vniū
sale est ꝓpinquius singulari . ergo ē nobis ma-
gis notum. Dōm ꝙ ꝑmo maior ē distinguē
da deinde minor ſm ꝙ duplex ē singulaē. Aliqđ
tn̄ ē singulare magis ꝯmunis .s. hoc ens hec sub
stātia. et tunc ē verum ꝙ hoc singulare ē nobis
magis notū. Alio mō capitur ꝓ singulari min⁹
cōmunis vt hic homo Tūc dōm ꝙ singulaē ma
gis ꝯmunis ē nobis magis notū ꝙ̄ singulaē mi
nus cōmunis qđ est nobis minus notū. sicut p3
in vltimo signo textus prius dicto. Deinde dō3
est ad minorē ꝙ ꝙ̄uis minus vl'e sit magis ꝓpi
quū singulari minus ꝯūis. nō tamē est ꝓpinqui⁹
singulari magis ꝯmunis qđ prius ꝯgnoscitur a
nobis. Arguit igit̄ argumētum magis ꝓpositū
ꝙ̄ oppositū. q2 si singulare magis ꝯūis ē nob pri
us notū et magis ꝓpinquū ꝯgnitōi sensitiue. er
go magis ꝯmune ē prius nobis notū ꝯgnitione
intellectiua.

Arguitur Omīs potētia ꝯgnoscit ꝑ
us suū obiectum. sed obie-
ctum intellect⁹ ē quidditas rei material̄ que est
aliquod min⁹ vniuersale. g° intellct⁹ nr̄ ꝑus ꝯgno
scit min⁹ vl'e. Dōm ꝙ q̄dditas rei materialis
capitur dupl'r. vno mō ſm specificā rōem q̄ddi-
tatis et sic nō prius cognoscit̄ ab intellectu nrō
ꝓpter impfectōem intellectus nostri q̄ est potēti
alis. et sic magis ꝯgnoscit magis potētialia que
sunt vl'a magis. Alio mō accipit̄ ſm ꝙ in q̄ddi
tate includuntur supiora que sunt de q̄dditatis
rōne. sicut in homine includūtur sb̄a corpus . cor
pus mixtū ⁊c. Et illo mō ꝑmo intelligit̄ quiddi
tas. et nō oportz ꝙ q̄dditas ſm rōem ꝓpriam ⁊
specificā q̄dditatis ꝑmo cognoscat̄. q2 tūc vl'e mi
nus ꝑmo ꝯgnosceretur quod est falsum.

Arguitur Spēs itelligibilis existēs
apud intellcm̄ est spēs in-
telligibilis quidditatis siue spēi specialissime er
go nō potest repn̄tare nisi spēm specialissimā
Dōm ꝙ ꝙ̄uis species intelligibilis spēi specialis
sime sit apud intellectū nr̄m. tamē ꝑ illā non re
pn̄tat̄ p° spēs specialissima apud intellcm̄ nostꝝ
sed magis vl'e. qđ q2 non est alteꝝ a q̄dditate ꝫ
inclusum in ea. ergo et simul repn̄tatur in q̄ddi-
tate. Et si queratur quare q̄dditas nō ꝑmo re-
pn̄tatur ꝑ spēm intelligibilē cū tamē spēs intelli
gibilis sit similitudo q̄dditatis. Dōm ꝙ hoc pro
uenit ex ipfectōe nostri intellcūs. ex q̄ em̄ intelle
ctus nr̄ ex se est in potētia sic intelligit ꝑmo in
quidditate magis potētiale et deinde ꝓcedit ad
magis actualia .s. ad min⁹ vniūsalia. Et hoc alit̄
est in intellectu angelico . ex quo em̄ ille intelle
ctus est ꝑfectus ergo ꝑ speciē intelligibilē inmedia
tam ꝑmo intelligit naturā specificam.

## Ecesse āt vnuz

Postꝙ̄ phus posuit ꝓhemiū
huius libri. ꝯñter ponit partē exe
cutiuā. Et in primo libro determi
natur de principiis reꝝ naturaliū . et diuidit̄ in
duas partes. In ꝑma determinat de principiis
ſm opinōem alioꝝ. Scđo ponit veritatē et opi
nionē ꝓpriam ibi Omīs igit̄ ꝯtraria. Prima ps
diuidit̄ in duas partes. In ꝑma recitat opinio-
nē antiquoꝝ de principiis. Scđo improbat eas .
ibi. principiū autē maxime notum. Primo ponit
vnā sufficiētiam opinionū antiquoꝝ. et ē ꝑhorū
opinātium de principiis aliqui ponūt vnū. aliq
plura. si primū vel ponūt hoc vnū mobile vel im
mobile. si secūdum vel ponūt hoc eē finitū. et sic
est ꝑmenides. qui ꝯsiderabat rōem entis ſm rōez
forme que finit materiā et sic habet rōem finitꝫ.
Vel ponūt hoc vnū immobile infinitū . et sic est

Mellissus qui ꝯsiderabat materiã reꝝ in qua in uenit infinitũ·vel ponũt hoc vnũ mobile hoc ē qua dupliciter·qꝛ aliq̃ ponebãt hoc vnũ esse aquã sic thales· Aliqui ponũt hoc vnũ eē aerē sicut dyo genes·vel ignem sicut Eraclit⁹· Alij posuerunt mediũ scꝫ vaporē·sed nullus posuit terrã ꝓpter eius grossitiē·qꝛ magis apparet ꝙ terra sit pn cipiatũ ꝙ̃ principiũ· Alij ponebant plura et hoc duplr̄ vel ponebãt plura finita vl̄ īfinita· Si p mũ sic sunt diuersificati qꝛ aliq̃ ponebãt duo sꝫ apparētiam·s·ꝑmenides q̃ posuit terrã et ignem eē principia reꝝ·et dicit ignē esse principiũ reruꝫ in estate et terrã in hyeme ſm apparētiam· Ali qui ponebant tria sicut aresto·et plato· Plato duo ex parte materie·s·magnũ et ꝑuum·et vnuꝫ ex parte forme·s·ydeam· Aliqui ponebãt quatu or sicut empedocles q̃ dicit ꝙ quatuor elemēta sē principia reꝝ naturaliũ et ꝯiungit principia for malia quatuor elemētis·s·litem et amiciciã ⁊ sic fiunt sex· Vel ponũtur plura principia et infini ta hoc est duplr̄.vel illa principia sũt vnius rati onis dr̄ña figura positōe ⁊ ordine et sic est opīo democriti·vel diuersaꝝ spēꝝ et sic est opinio ana xagore·quia democritus posuit infinita corpora athomalia vnius nature ſm subam·et vt sal uareꝫ diuersitatē ī rebus dixit talia corpa atho malia differre ab inuicē accidētaliter·et hoc quo ad tria·primo quo ad figurã qꝛ dixit aliqua rcã aliqua curua aliqua quadrãgularia·et sic ex cor poribus athomalibus triãgularibus fieret alia cō positio ꝙ̃ est ex rectis et curuis· Secũdo dicebat ea differre ordine·qꝛ dicebat aliqua eē priora et aliqua posteriora· Terciō positōe scꝫ ſm añ et re tro.sursum et deorsum· Sed anaxagoras posuit infinitas ꝑtes diuersaꝝ spēꝝ·s·ꝑtes ossiũ et car niũ infinitas·ꝯ quibus manifestũ est ꝙ ille par tes sunt diuersarum specierum.

**Arguitur** Aresto·nō ponit opiniōem anaxagoē·ẽgo male hꝫ nar ratur· Dōm ꝙ ꝗuis nō ponat opinionē ana xagore sub ꝓpria forma nec nomē eius tñ ꝯphen dit in textu ꝑ hoc qḋ dicit·aut ꝯtraria qꝛ opinio eius est opposita opinioni democriti·

**Queritur** Quare phi ponētes plura pn cipia nō sunt sic diuersificati penes mobile et immobile sicut ponētes vnũ· Dōꝫ ꝙ ideo qꝛ ponētes plura principia ponebãt ea eē ꝯtraria·ſꝫ ꝯtraria sunt trãsmutabilia ad ī uicē·qꝛ ꝯtraria expellunt se ab eodē sbiecto ⁊ pñt successiue eidē inesse· Sed ponētes vnũ principi um nō ponebant ꝯtrarietatē saltē illi qui pone bãt vnũ principiũ esse immobile·

**Similiter at querunt**

Hic dicit aresto.ꝙ eadem est opinio antiquo rũ circa entia et principia·qꝛ illi q̃ ponebãt vnũ tm̃ principiũ ponebãt tm̃ vnũ ens eē ſm subam dicebãt eñ antiqui formas accñtales eē formas subales rerum et totã subam esse materiã ·Exē plum est vt dyogenes dixit omnē rem eē aerem sicut homo esset aer sic figuratus ·lignũ eēt aer sic figuratus·

**Id quidem igitur si·**

Hic ꝯsequēter aresto·positis opiniōibus anti quoꝝ inquirit an iste opiniōes sint reprobande a pho natali·et vult ꝙ reprobatō cuiuslibꝫ ista rum opinionũ nō spectat ad naturalē phm et pci pue opinio ꝑmenidis et mellissi·et hoc ꝓbat dua bus rōnibus· Quaꝝ pma stat in hoc·nulla par ticularis scia habet reprobare opiniōem negãtē sua principia.sed opinio ꝑmenidis et mellissi sũt huiōi·ergo ⁊c̄·maiorē ꝓbat inductiue·qꝛ ad geo metrã nō spectat disputare ꝯtra negãtem prin cipia geometrie·minorē ꝓbat quia ponētes vnũ ens negant oīe principiũ·qꝛ quãdo dr̄ principiũ tunc significatur ordo ad principiatũ ponēdo aũt tm̃ vnũ nō ponitur principiatum·ergo nec princi pium· Similiter si quis diceret tm̃ pater est ille negat pr̄em esse ·qꝛ paē nō est pr̄ preter filium·

Querit̄ vtꝝ qui dicit vnũ eē negat principi um scie naturalꝭ· Dōm ꝙ sic et rō est quia q̃ cunqꝫ dicit tm̃ vnũ esse negat motũ·quia q̃cq̃d mouetur ab alio mouetur·sed aliquid moueri ē est principiũ in phia naturali Secunda ratō in nulla scia est disputandũ cōtra opiniōes ma nifeste falsas.sed iste opiniones sunt huiōi·ergo ⁊c̄· Ratō illoꝝ ē quia destruunt seipsas et di sputatō fit solũ de illo quod apparet dubium·mi nor patet quia manifestũ est ꝙ nō omnia vnuꝫ sunt simpliciter etiã qualitercũqꝫ accipiat̄ vnũ·

**Aut soluere ratōnem**

Hic cōsequenter aresto·probat ꝙ ratōes isto ruꝫ duorum phorum nō sunt soluende ·et hoc du abus ratōnibus·quarũ prima stat in hoc·in nul la sciētia debent solui ratōes manifeste false et sophistice sed ratōes ꝑmenidis et mellissi sē ma

infecte false peccantes in materia et forma· ergo
rc̃·maior ptꝫ p aresto· pmo thopicoꝝ·quia quo
libet ꝓferente ꝯtraria opinionibus sollicitū esse
stultū est· Comparat tamē opiniões istoꝝ ad inui
cem et dicit ꝙ rō mellissi est magis onerosa·id
est fatua et vana et nō habens defectū·i·apparē
tiam·et ideo ex tali opiniōe multa ꝯtingunt incō
uenientia·nec hoc est difficile· Quia vno icōueniē
ti dato alia contingūt·vꝫ notātur alia et ñ om
nia·quia ex vno incōueniēti ꝯtingūt bene plura
sed nō omnia vt dicunt moderni·

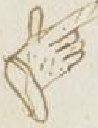

## Arguitur

Ratō mellissi habet maio
rē defectū·ergo male dicit
ꝙ nō habet defectum· Dōm ꝙ aliquā rōnem
nō habere defectū intelligitur dupliciter·vno mō
ſm se quia ē ex veris et ſm debitā formaꝫ argu
endi posita·et isto modo rō mellissi magnū ha
bet defectum·q2 peccat in materia et forma· Alio
mō ratō nō habet defectum effectiue quo ad cō
uenientes quia·s·nō facit euidentem deficere et sic rō
manifeste falsa nō dicitur habere defectū·q2 nul
lus p eam decipitur·sicut dicimus illam ratōem
non habere defectum omē lignū est lapis omnis
homo est asinus·ergo omnis homo est lapis·q2
per eam nullus decipitur·

## Nobis autem·

Hic ponit
secundā rōem
ad idem et est·ille rōnes nō sunt soluende in ali
qua scia que accipiunt in se aliquod contrarium
principijs sciētie·sed iste ratōes accipiunt in se a
liquod cōtrarium principijs istius sciētie·ergo ñ
sunt hic soluēde·maiorē ꝓbat aresto·per simile q2
in mathematica sūt due rōes de quadratura cir
culi quarū vna soluenda est et alia nō· Et isto ei
sic arguebat vbicūqꝫ est dare maius et min⁹ ibi
est dare equale·sed ē dare quadratū maius cir
culo et minus circulo·ergo est dare equale· Istud
argumētum est soluēdum in geometria quia ꝓ
cedit ex vno principio ꝯmum geometrie quod ip
se male intelligebat· Sed argumētum antiphō
tis nō est soluendū·quia accipit aliquid in sua
ratōe quod est ꝯtra principia geometrie·s·ꝙ ꝯti
nuū nō est diuisibile in infinitum· Arguebat enī
sic ꝯtingit lineam rectā diuidi in ptes·sed in ta
li diuisione nō est ꝓcessus in infinitū·ergo tādē
deuenitur ad circulum in tali diuisione·vbi mani
festum est ꝙ minor ꝯtradicit principio geometrie·
minor principalis rōnis patꝫ quia in isto libro
supponitur aliquid moueri quod ipse negabat·

## Et quoniā de natura

Hic aresto·vlterius ostēdit ꝙ ꝗuis contra
eos nō est disputādum ex principijs istius scien
tie nec sic sunt ratōes soluēde tamē adhuc cōtra
eos est disputandū nō ꝓpter necessitatē sciētie
sed ꝓpter bonitatē doctrine ne obscuritas relin
ꝗtur volētib⁹ ꝓcedere in scia· Scdō ne eoꝝ error
credatur incorrigibilis·et etiā quia loquūtur de
rebus naturalibus ꝗuis innaturaliter· Pōt er
go ex principijs methaphisicalibus sicut facit are
sto·cum eis disputari·

## Queritur

Vtrꝫ sciētia habeat dispu
tarē ꝯtra negantē sua pri
cipia· Dōm ꝙ nulla pticularis scia habet dis
putare ꝯtra negātes sua principia ex se·sed bñ
potest facere supior scia quales sunt tres sciētie
ꝯmunes· Ratō pmi est duplex·pma ē quia om
nis disputatō debet eē ex notioribus·sed princi
pijs sciētie nihil ē notius·quādo ergo quis negat
principia scie tunc nō pōt aliquid notius sumi i
illa scia per quod tale reprobetur· Ex quo sequit
ꝙ ꝯtra negantem principia nō est disputādum·
nec ostēsiue nec ad impossibile·q2 ostēsio est sem
per ex prioribus·sed principijs nihil ē prius· nec
etiā ad īpossibile·quia oppositis principiorum
nihil est impossibilius·sed demonstratio ad im
possibile ꝓcedit ad maius impossibile ꝙ fuit cō
cessum ab aduersario· Scdā ratō stat in hoc
quia oportet in ōni motu principium motus eē im
mobile ſm spēm illius motus quo mouet·ꝫ prin
cipia scie sunt principia motus·i·discursus ratō
nis demonstrātis·ergo debent eē immobilia et p
supposita in tali scia·maior ptꝫ quia nisi sic idē
esset in actu et in potētia respectu eiusdem· Se
cūda pars ostēditur quia sunt tres scie ꝯmunes
que possunt disputare de omnibus indifferēter·s·
methaphisica dyaletica et sophistica · Et rō est
quia iste sciētie versantur circa omne ens· Qđ
ptꝫ inductiue q2 methaphisice subiectū ē ens in
ꝗtū ens·et sic methaphica determinat de omni
enti·et dyaletica versatur circa ens rōnis quod
est eque ꝯmune cum ente reali cum omē ens re
ale posset per ratiouē accipi·sed sophistica de q̃li
bet ente ꝗrit apparētiam·et sic pꝫ per illas tres
procedi ꝯtra negantes principia etiam vniūsa
lissima et non p alias· Et si arguat nihil est
notius primo principio·ergo nō potest fieri dispu
tatio ꝯtra negātes prima principia· Dōm ꝙ

q̄uis nihil ē notius talibus principijs ꝯm se tamē in ordine ad respondentē. quia si respondēs aliquid concedat. tunc potest statim redargui ex sua cōcessione. et sic ad magis inconueniens duci tur nō simpliciter ꝯ quo ad rn̄dentē.

**Queritur** Utrum equaliter cōueniat istis trib⁹ sciētijs disputare contra negantes principia. Dicendum ꝙ non. quia methaphisicus facit hoc dēmōstratiue generādo veraꝫ scientiā et firmiter stabiliēdo tale principium. sed dyaleticus facit hꝰ generādo opiniōem. sed sophista facit hoc generando apparentiam. Et ratio istius ē. quia methaphisicus ꝯsiderat ens nature et ex eius principijs procedit. talia autem principia sunt intranea et necessaria. quia sunt fundata in natura rei. Dyaleticus autem considerat ens ratōnis. quod q̄uis sit etiam cōmune sicut ens nature. tamē habet se accidentaliter et extranee ad ipaꝫ rem. quia accidit rei ꝙ per ratōem apprehēdatur. Sophista autem querit apparētiā circa vtrūqꝫ. Et hoc est quod dicit aresto. quarto methaphisice ꝙ iste tres sciētie induunt vnam naturam q̄tum ad obiectum. sed differunt solum potestate et ꝓheresi. quia dyaleticus potest solū ꝓbare et non demonstrare. et sic differt potestate a methaphisico. Sophista eligit apparere et nō existere et sic differt ꝓheresi id ē electōne. Diceret aliquis sola dyaletica habet disputare de principijs omniū aliarum sciētiarum. ergo n̄ sūt tres sciētie cōmunes sicut dictum est. Dicēdum ꝙ in illo textu vbi ponitur illa ꝓpositio addit ille terminus ꝓbabiliter. et tunc verum ē ꝙ sola dyaletica habet disputare de principijs omnium aliarum sciētiarum ꝓbabiliter. Sed methaphisicus disputat demōstratiue. sophista apparēter. Ex isto pōt sumi ꝙ extrinsecus termin⁹ omnis sciētie sunt principia methaphisicalia. quia ōmis scientia resoluit finalit̄ et extrinsece ad illa principia que nō possunt ꝓbari simpliciter per aliqua ꝓora ꝯm se. sed soluꝫ per priora quo ad respondētem. ¶ Item sciēdum ꝙ principia sciētie subalternate possunt ꝓbari per principia sciētie subalternātis. Et ratio illius est quia vnumq̄dqꝫ naturaliter ꝓbatur per causam per quā ostēditur. sed sciētia subalternans ponit causam sciētie subalternate et principiorꝫ eius. ergo possūt talia principia ostendi et ꝓbari per principia sciētie subalternātis. Est tamē differētia inē sciētiam subalternātem et ꝯmunem. quia sciētia subalternās solum ꝓbat principia sciētie subalternate. sed scia cōmunis ꝓbat indifferēter omnia principia.

**Arguitur** Phs hic statim ꝓbat principia istius scie. ergo male dicit ꝙ cōtra negātes principia nō est disputādum. Dicēdum ꝙ aresto. ostendit hic sua principia ex principijs alicuius sciētie ꝯmunis s. methaphisice. quia ipse in sua ꝓbatōne ꝓcedit ex distinctōne entis et omius que spectant ad methaphisicum.

**Arguitur** Principium methaphisicale quod est notissimū probatur ab arestotile in eadem sciētia. ergo in qualibet scientia sic erit. Dicēdum ꝙ principium methaphisicale ꝓbatur in libro methaphisice n̄ ex principijs proprijs methaphisicalibus. sed ꝓceditur sophistice cōtra eum qui negat principium primum methaphisicale. et non est simile de alijs sciētijs. quia alie scientie non sunt cōmunes sicut methaphisica.

**Arguitur** In qualibet scientia possunt fieri demonstratōes quia sed in illis demonstratōnibus ꝓbanē principia. ergo ꝛc. Dicēdum ꝙ posse probare principia in omni sciētia potest intelligi dupliciter. vno modo simpliciter per aliqua priora et notiora et sic ē impossibile. quia i scientijs nihil ē notius primis principijs. Alio modo potest contingere quo ad nos. et sic in qualibꝫ sciētia possunt probari principia. Et hoc contingit dupliciter. vno modo variando genus demonstratōnis. alio mō variando genus cause. variando genus demonstratōnis proceditur per demonstratōem quia ad principia. sed variādo genus cause procedi tur a causa notiori ad ignotam ꝛc.

## Principiū autē maxi

¶ Postq̄ aresto. ostendit ꝙ non est disputandum cōtra Permenidem et Mellissum ex principijs scientie naturalis. sed ex principijs methaphisice scientie. Hic consequēter disputat cōtra eos ex principijs methaphisice sciētie. et quia opinio antiquorū fuit ꝙ ens et vnum cōuertūtur. ido primo disputat cōtra eos ex parte entis.

secundo contra eos ex parte vni⁹·et dicit q̄ mul
tum refert in ista ꝓpositione dicere quid ens et
quid vnum·an ens significat substātiam aut q̄
titatem aut qualitatē aut vnam substātiam ·
vnā quātitatem et vnā qualitatē·et sic omnia
erūt vna substātia vna quātitas vna qualitas
que omnia sunt impossibilia·

## Siquidē enim essent

Hic format ratōem ex parte entis contra
istas opiniones·et stat rō in hoc·Si ista opinio
philosophorū esset vera scʒ q̄ ens est vnum · vel
accipitur ibi ens ꝓ substātia vel accidente vel ꝓ
substātia et accidente simul·sed nullum istorum
potest dici·ergo ens nō est vnum·Non pōt dici
terciū·quia suba et accidens semper sunt plura si
ue sint ab inuicē sepata siue cōiuncta·ergo vnuʒ
nō potest sic dici de ente·Nec pōt dici secundum
scʒ q̄ ens significat accidens tm̄·quia accidēs se
parari a subiecto incōueniens est p̄mo impossibi
le·ergo si dicatur ens significare accidens· tunc
oportet q̄ etiā significet substātiam·quia accidēs
nō potest subsistere sine substātia · Nec pōt dici
primū·quia Melissus dixit istud vnū esse infi·
nitum ⁊ Permenides finitū·sed substātia absq̄
q̄titate nō ē finita siue infinita·ergo oportʒ ad
min⁹ ens significare substātiam cum quātitate·
sed illa sunt multa· Et ꝑ illius ꝓbatōne poni
tur auctoritas·q̄ infiniti rō quātitati cōuenit sic
q̄ nō nude substātie·

## Queritur

Vtrum ens sit equiuocū
et vtrū sit equiuocū a ca
su aut a cōsilio· Pro intellectu questionis sciē
dum q̄ tripliciter aliquid de alio predicatur·v·
no mō s̄m eādem ratōem simpliciter et sic ē pre
dicatio vniuoca· Alio mō s̄m rōnes omnino di
uersas·et sic est predicatō equiuoca· Tercō mō
s̄m ratōes partim diuersas et partim easdem ⁊
sic est predicatō analogica siue equiuoca a cōsi·
lio·quia ibi sunt multa habentia ad se inuicem·
vel ad alterum aliquā habitudinē inquātum scʒ
referūtur ad vnum nō solum genere aut specie
sed etiam numero·vt patet de sanitate que ē in
animali subiectiue et illa eadem sanitas etiam
in numero fit p medicinam et significatur p vri
nam·Vnde patet quodāmodo maiorē eē vnita
tem in analogis q̄ vniuocis·quia vniuoca vni
uocata nullo modo possūt reduci ad aliqō vni·
uocum vniuocans vnum numero·sed necesse est
q̄ sit vel vnum genere vel specie· Per hoc ergo
probatur prius dictū scʒ q̄ ens est analogum·p̄
mo auctoritatibus·secūdo ratōnibus·auctorita
tibus quia in hoc textu dr̄ q̄ ens dicitur multi
pliciter·Item quarto methaphice in principio dr̄
q̄ ens habet se sicut salubre siue sanum·sicut er
go sanū p̄mo dicitur de sanitate animalis ⁊ de
inde de sanitate medicine diete et vrine·ita ens
prius dicitur de substātia q̄ de accidente·Tercō
patet per Arestotilē p̄mo ethicorum vbi dicit q̄
nō potest esse vna ydea boni propter multitu·
dinem entis ⁊ boni·Ideo potest sic formari ratō
ens nō ē vniuocum ens nō est simpliciter equo
cum·ergo est analogum a sufficiente diuisione ·
Antecedens probatur ꝓ prima parte·quia si esset
vniuocū vel hoc esset ad deum et creaturā·vl̄ ad
subām et accidens·sed nullum istorum ē dicēdū
ergo ⁊c̄·sequela patet ex sufficiēti diuisione·āte
cedens ꝓbatur pro prima parte ex tribus ratōi
bus quarū prima est·Queciq̄ nō cōueniunt in
vna diffinitōe nō possūt dici vniuoca · sed de⁹ et
creatura nō cōueniunt in vna ratōe id est diffi
nitōne·Maior patet ex diffinitiōe vniuocorum·
minor ꝓbatur quia diffinitō siue ratō est idem
q̄ quidditas siue natura·sed impossibile ē q̄ de
us et creatura conueniāt in natura⁹ cum diffe·
rant penes finitum et infinitum·Secūda ratō
stat in hoc si ens ē vniuocum tūc necessario erit
genus vel species·sed illud est impossibile·ergo
illud ex quo sequitur·prima parʒ antecedentis
patet·quia omne vniuocum vniuocās significat
cōceptum preuenientem sua significata·sed om·
nis conceptus preueniens vel est genericus vel
specificus·Secūda pars pʒ duabus rōnibus·p̄
ma ē·si ens est genus tunc erit de intellectu su
arum differētiarum·q̄a ens ē de intellectu omni
um·sed hoc est impossibile quia tunc aliquid par
ticiparet opposita in se·Secūda ratō quia tunc
deus esset in aliquo genere ·quia haberet genus
supra se·s·ens·sed hoc est impossibile propē tria
Primo quia in deo nulla est potētia saltem pas
siua alias enī de⁹ eēt imperfectus·sed genus ē ali
quid potētiale in ordine ad differētias·ergo ⁊c̄·
si ergo de⁹ sit in genere habebit in se aliquid po
tentiale et actuale quod repugnat diuine per·
fectōni quia deus ē actus tm̄·Secūdo quia tūc
in deo esset aliq̄ ꝯpositō quia in deo differrent es

sentia ẜm quã aliquid ponitur in genere et esse ẜm q̃d ponitur aliq̃d in actuali subsistẽtia. Tercio sequeretur q̃ deus habeat diffinitõem q̃d est impossibile. quia quod habet diffinitõnem est finitum simpliciter. finitur eñ primo genere et ultima differentia. sed deus non potest dici finitus. quia tunc non esset omnipotens quod est cõtra articulum fidei.

**Queritur** Ergo an ponentes deum in predicamẽto sint heretici sicut moderni. Dõm q̃ nõ quia ponentes deũ esse in predicamẽto nõ ponunt rem significatam per terminũ esse in predicamẽto. sed solum terminũ. et ideo ut sic nõ est hereticũ quia ille terminus deus impositus est sicut alij termini. falsũ tamen est q̃ termini sunt in predicamẽto. quia si termini essent in predicamẽto tũc nõ posset fieri predicatõ generis de spẽ in predicamẽto. quia ista est falsa iste terminus homo est iste terminꝰ animal. sed res significata ꝑ subiectum habet in se rem significatam ꝑ predicatũ. et ex hoc verificãtur ꝯpositiões et nõ ex terminis. Nam terminus est in predicamento qualitatis quia est vox. et ergo adhuc male dicũt q̃ termini sunt in predicamẽto. q2 sic deus esset qualitas et nõ suba.

**Arguitur** Deus est substãtia. ergo ẽ in predicamẽto substantie. Dõm q̃ substãtia accipitur tripliciť. uno mõ put dr̃ a subsistẽdo et sic deus maxime est substãtia quia sic substãtia nullam imꝑfectõnem dicit. Alio modo capitur substãtia put dr̃ a substãdo accĩtibus. et sic deus nõ potest dici substãtia. q2 deus nõ potest suscipere in se accidentia cum omnia que sunt in deo sunt essentialiter in eo ⁊ sic substantia significat aliquã imꝑfectionem. quia significtat rem habentem possibilitatem ad accidentia. Tertiõ modo potest dici a substantiando id est dando esse inferioribus et sic deus iterum nõ est substãtia. quia deus nõ substãtiat formaliter sed efficienter. et sic substãtia etiã importat aliquã imꝑfectõem quia est ꝑs diffinitõnis. Aresto. aũt in predicamẽtis accipit substãtiam put dr̃ a substãdo accĩtibus. et hoc patet ex diffinitiõne prime substantie.

**Arguit** Deus est substãtia incorporea. ergo est in predicamẽto substantie. Dõm q̃ añcedens est falsum put dr̃ substantia a substãdo. Et si dicatur deus est incorporeus. ergo est substãtia. ꝓbatur ꝯsequentia q̃a cuiuscũq2 conuenit differentia illi conuenit genꝰ. Dõm cuicũq2 cõuenit differentia positiua illi cõuenit genus. sed hoc nõ oportet de differentia priuatiua siue negatiua. quia nõ omne illud est animatũ quod est insensibile. quia lapis ẽ insensibilis attamẽ nõ est animatus. Tercia ratiõ principalis. si deus et creatura cõuenirent uniuoce in ente sequeretur q̃ deꝰ esset creabilis. sed hoc est falsum et impossibile. sequela tamen patet q2 omnis virtus causalis extendit se ad omnia illa que cõtinentur sub uniuoca ratõne sui obiecti sed manifestuz est q̃ multa entia sunt creabilia si ergo deus coincidit cum illis entibus uniuoce. ergo sicut illa sunt creabilia ita et deꝰ. maior patet exemplariter quia virtus causatiua hominis potest se extendere ad omnia que habent naturam humanam. quia uniuoce cõueniũt in ratõe humana. Similiter virtus causatiua asini comprehendit sub se omnia illa que cõtinentur sb̃ ratõne et natura uniuoca asini

**Queritur** Utrum impossibile [illegible] dicens esse sine su[illegible]

Dõm q̃ impossibile capiť dupliciter. uno mõ ꝑ impossibili simpliciter dicto. et sic dicitur hꝰ impossibile quod ꝑ nullam potentiam fieri potest et hoc implicat cõtradictõnem. Alio modo dicĩ aliquid esse impossibile ẜm quid in ordine ad potentiam creatam. quia. s. ꝑ potẽtiam creatam fieri nõ potest. ꝑ hoc ergo dicẽdum q̃ accidens separari a subiecto ẜm potentiam creatam est impossibile. sed nõ est impossibile ẜm potentiam creatoris. Cuius ratio est quia nõ implicat cõtradictionem. quod sic patet quia deus potest conseruarẽ aliquam rem abꝗ2 ꝓxima effectiua causa materiali in qua. cũ ergo subiectum sit proxima causa effectiua et materialis in qua ipsius accidentis põtest deus accidens absoluere a proxima causa et sic ꝑt accidẽs esse sine subiecto. q̃a tamẽ nulla creatura potest mutare ordinem naturalem rei. ideo nõ potest fieri naturaliter et ꝑ potentiam creatam. sed deus talem ordinem immutare põt quia est autor nature.

**Arguitur** Deus non potest separare diffinitõem a diffinito sed inesse est de diffinitõne accidentis. quia accidentis esse est inesse. Dicendum q̃ duplex est inesse scꝫ aptitudinale et hoc est de essentia acci

dentis et nūq̄ potest separari a subiecto. Aliud est inesse actuale quod cōuenit sibi p compatōez ad primum subiectum. et tale inesse nō est de ratōne accidentis sed est conditō quedam acciden talis ipsius accidentis. quando ergo accidens ē a subiecto separatum tūc adhuc habet aptitudinez ad inesse quod est de rōe sui.

**Arguitur** Deus non potest supplere causalitatem cause materialis. sed subiectum est causa materialis accidē tis. ergo deus nō potest separare accidens a subiecto. ¶ Dōm q̄ dupliciter se habet materia ad aliquam rem. Uno modo intrinsece quia intrinsece constituit rem sicut materia hominis est de intrinseca ratōne hominis. et talem causam materialem nō pōt deus supplere. quia tūc esset per se et esset ei aliquid intrinsecum. Alio modo habet se materia ad aliquā rem extrinsece et p additōnem sicut se habet ma͠ia siue subiectū in accidentibus quia materia nō ē pars intrinseca ipsorum accidētium. et talem materiam potest de⁹ supplere per aliud accidens. et sic in sacramento altaris qualitates sūt in q̄titate vt in sbiecto et quātitas habet quodāmodo suā indiuiduationem a situ et sic potest sustētare acc͠ntia.

**Arguitur** Deus non potest de nouo creare accidentia sine subiecto. ergo nō potest saluare accidentia sine subiecto. añs de se. pbatur. qr creatio est ad esse simpliciter. sed accidens sine subiecto nō habet esse simpliciter et pfectum. ergo nō potest creari absq̄ subiecto. cōsequētia tenet a simili. ¶ Dōm q̄ nō est simile. quia si accidens crearetur sine subiecto tunc nō haberet aliquā indiuiduatōnem et per cōsequēs nō posset subsistere. sed accidens qd̄ iam fuit in subiecto habet indiuiduatōnem a subiecto. et ergo potest eodem mō ɔ̄seruari sine subiecto quo mō prius habuit indiuiduatōnem sicut anima rōnalis recipit indiuiduatōem a corpore et ideo q̄uis nō potest per se creari tamē postq̄ recepit indiuiduatōem a corpe potest illam indiuiduatōem retinere post separatōem.

**Queritur** Utrū substātia in genere substātie manēdo sit diuisibilis vel indiuisibilis. ¶ Dōm q̄ duplex est diuisio. quedā est que est p partes essentiales scḋ differētias ꝓprias. et talem diuisionē habet substātia etiā in ꝓprio genē absq̄ accidentib⁹. Alia est diuisio quātitatiua et illā nō habet actualiter sine quātitate q̄uis posset eam habere originaliter. s. ex parte materie que ē diuisibilitatis origo et est in predicamēto substātie.

**Queritur** Utrum infiniti ratio cōueniat quātitati. ¶ Dicēdum q̄ dupl'r aliquid dr̄ infinitū. vno mō formaliter siue essentialiter qd̄. s. habet essentiā nō cōtractam ad aliquā spēm et sic deus est infinit⁹ simpliciter nō autē substātie separate. quia ille habent distinctam spēm. dicūtur tamē infinite s̄m quid. s. p compatiōem ad materialia. quia nō cōtrahuntur ad aliquā materiā sicut ista materialia. Alio modo dr̄ aliquod infinitum s̄m partes quātitatiuas siue quātitatiue. et sic quātitas extensa sine termino est infinita. tale autem infinitum inuenitur in quantitate solū. et sic loquitur hic aristo. in textu cum dicit Q̄ infiniti ratō q̄titati cōuenit. Et si dicatur secūdo mō non ē aliquid infinitū. quia nō est aliqua quātitas extensa sine termino. ¶ Dōm q̄ dupliciter aliqd̄ dr̄ infinitum. vno modo s̄m actū quia. s. habet extēsionem actualem ad quantitatem sine termino. et sic verū est q̄ infinitū nō inuenitur a parte rei. Alio mō accipitur infinitum p infinito in potētia et sic inuenitur infinitū a parte rei sicut patebit in tercio huius.

**Arguitur**. Uidetur q̄ in argumento textus sit petitō principij quia aristo. presupponit hic q̄ ens dr̄ multipliciter. et hoc est minus notū q̄ qd̄ debet pbari. qr hoc negāt āntiqui cū dicebāt tm̄ vnū eē ens. Dicendū q̄uis parmenides et melissus negabāt multitudinē rerum nō tamen negabāt multitudinē vocum quia. s. voces multa significent. et ideo q̄uis hic nō pcedatur a notiori simpliciter. procedit tn̄ a notiori quo ad aduersariū. et hoc sufficit qr aduersarius nō potest negare multitudinē vocū.

**Queritur** Utrum accidens differat a substātia. ¶ Dōm q̄ sic. Et arguit q̄ nō. qr que nō habēt differētias nō differūt. sed substātia et accidens nō habent differentias. ergo nō differūt. ¶ Dōm q̄ differre accipitur dupliciter. vno modo ꝓprie et sic illa dicūtur differre que distinguūtur differētijs. et sic substantia et accidens non differunt. quia differentia solum ɔ̄uenit spēbus. sed substātia est genus generalissimū qd̄ non habet differentiam ɔ̄stitu

tiuam cum nõ possit esse spẽs. Alio modo accipit differre cõmuniter sm q differre ẽ habere diuersitatẽ et sic substãtia et accidẽs differũt .i. habẽt ab inuicẽ diuersitatẽ realẽ siue realem distinctõem. Et q sint distincta realiter ptz autoritate ratõe et signo. Primo autoritate aresto. in textu qui dicit q si ens significat substãtiam et accñs tũc nõ potest dici q ens sit vnũ. quia accidens et substantia sunt multa. Scdo patet idem qrto metaphisice vbi aresto. diuidit ens in substãtiam et accñs tanq realiter distincta. Põt tertio pbari p aresto. primo posterioz. qui dicit illã ppositõnem esse immediatam in qua vnũ pdicamentum negatur de alio. sed immediata ppositõ fit inter illos terminos quoz vnus est de essentia alterius sicut in immediata affirmatiua. vel vbi vn⁹ terminus significat omnino diuersũ ab alio sicut in immediatis negatiuis. Item ratiõnibus patet idẽ pma ẽ. Quoz intrinsece cõditões sunt diuerse illa sunt diuersa. sed intrinsece cõditiones substãtie et accidentis sunt diuerse. ergo rc. maior patet quia intrinsece conditõnes oriũtur ex natura rei z indicant ipsam rem. sicut risibile et rudibile indicant q homo et asin⁹ sunt distincta. minor patet quia cõditio substantie est p se eẽ. Conditio autẽ accidentis est alteri inesse que conditõnes vtiq sunt diuerse quia habẽt ad inuicem cõtradictõnem. Scda ratõ talis est. illa sunt diuersa que habent diuersas rõnes principiandi. sed substantia et accidens sunt hmõi. ergo sunt diuersa. maior patet quia modi principiandi accipiũtur ex diuersis virtutibus. vbi ergo sũt diuerse virtutes ibi est diuersa natura rei. minor patet quia forma substãtialis pncipiat intrinsece informando suum pprium subiectum sed accidentia nõ agũt intrinsece tm informãdo accidentaliter suas materias in quibus sunt. sed agũt extrinsece supra extrinsecã materiam sicut calor ignis calefacit aquã que est extrinseca igni. Tertia ratõ quecũq terminãt motus realiter diuersos illa sunt diuersa. s substãtia et accidens sũt hmõi. ergo sunt diuersa. maior patet quia mot⁹ habet diuersitatem z vnitatem ex terminis. vbicũq igitur sũt motus realit diuersi ibi etiã sunt termini realit diuersi. minor pz de generatõne et alteratõe q sũt mot⁹ diũsi qr generatio terminat ad sbam z alteratõ ad qualitatẽ. Signũ aũt est ad hoc qr accñs de facto separat a sbiecto vt ptz de sacramẽto altaris. g⁹ est alia res realit distincta a sbiecto qđ ẽ sba. Que eñ sunt idẽ realit n pñt a se inuicẽ separi sic ptz de diffinitõe et diffinito

**Arguitur** In analogis primũ analogatorum habet totã naturam cõmunis analogi. sed substãtia est primum analogatũ. ergo habebit totã naturam entis et sic accidens nõ est ens. Dcm q duplex ẽ analogia quantum p nunc sufficit. aliqua eñ ẽ analogia in qua posterius analogatum retinet naturam cõis analogi licet imp̃fectiori modo. sicut patet de analogia entis inter deum et creaturã. Manifestum est eñ q creatura sit ens licet imperfectum in ordine ad creatorem. et talis analogia est inter substãtiam et accidens. pmo arest. quarto methaphisice diuidit ens reale in decẽ genera in quo datur intelligi q etiã accñs est ens reale. Alia est analogia vbi vltimũ analogatorum nõ habet ratõem cõmunis analogi. vt quãdo diuiditur homo in hominem viuũ et hominem pictum. Manifestum eñ est q homo pictus non participat rationem hominis. et talis etiam est analogia sani. quia sanum sm suam diffinitionem dr solum de sanitate animalis et sanum i vrina et in medicina nõ habent diffinitõem sani. Per hoc ad argumentũ dcm est q non oportz in qualibet analogia pmum analogatoz hẽre totã naturam cõmunis analogi.

**Arguitur** Si accñs est realit distinctum a sba. ergo hẽat diffinitõem in pprio genere. quod ẽ falsum vt dicit aresto. septimo metha. qr accidens habet diffinitiõ p subam. Dcm q accñs habet duplicẽ diffinitõem quedã ẽ diffinitõ accidentis omnino intrinseca et talem hẽt accidens in pprio generẽ. et ista est cõpleta cõpletiõe eẽntiali qmuis nõ sit cõpleta cõpletõne subsistẽtiali. Scda ẽ diffinitio accñtis nõ cõpleta .s. intrinsece et extrinsece. et tal diffinitio dz dari p subiectũ. qr nõ hz accñs subsistentiã nisi in subiecto. Per hoc g⁹ dcm ad argumẽtũ q sufficit ad realẽ distinctõem accñtis et sbe q accñs habeat pfectã essentiã in suo pprio genere.

**Arguitur** Quãtitas ẽ eterna materie. g⁹ nõ distinguit a materia. s materia ẽ subã. ergo et qtitas. Dcm negãdo cñtiam. qr nõ oz q si aliqđ sit coeternũ alteri q nõ distinguatur ab altero eẽntialiter. s eñ mũdus eẽt eternus adhuc mũdus distinguet

a deo ⁊ tamen mūdus esset coeternus deo. Item
si homo esset eternus risibile esset coeternū homi
ni ⁊ tamē adhuc distingueretur ab homine· Ali
qui em̄ quantitatem ꝓbabant esse distinctam a
materia per vteres inflatos aere quia tales nō
possunt comprimi nisi prius aer exeat.et hoc nō
potest contingere ex materia et forma aeris.er
go hoc contingit ex quātitate.ergo quātitas nō
distinguitur a substātia· Illud autem ſm verita
tem nō contingit ex parte quātitatis. sed ꝓpter
repletōem vacui·

**Arguitur** hoc quod est principium indiuiduatōnis est substā
tia·sed quātitas est principium indiuiduatōnis
ergo quātitas est substātia. Dicēdum ꝙ duo
sunt de ratōne indiuidui·s·esse indiuisum in se·et
hoc complet essentialiter ratōem indiuidui ⁊ ta
lis cōditio aduenit indiuiduo ex materia · et sic
simpliciter materia est principium indiuiduatio
nis in substātijs materialibus·Alia est cōditio
indiuidui quod est diuisum a quolibet alio eiusdē
speciei·et talis diuisio ē originaliter a materia.ſ;
actualiter et completiue a quantitate quia nihil
diuidit nisi quātum·sed talis diuisio nō est d̄ ra
tōne indiuidui·quia si solus sortes esset a parte
rei adhuc sortes esset indiuiduū et tamē nō esset
diuisus a quolibet alio eiusdem speciei cum non
esset alius ab ipso·

**Queritur** Utrum ens sit vniuocū ad substātiam et accidēs
Dōm ꝙ non·quod probatur duabus ratōni
bus·Prima est quia tunc tm̄ vnum esset predi-
camentum sc; ens·qđ ꝓbatur quia predicamen
ta sunt prima genera·sed tm̄ vnum esset primū
gen⁹ sup illa·s·ens·qr cū ens nō posset dici speci
es·ergo est genus·Secūda ratō stat in hoc· Im
possibile est vniuocata cōtenta sub vniuoco diffi
niri ꝑ se inuicē·sicut homo et asinus que sūt vni
uocata animalis nisi forsan in illis de adaliqđ
vbi vna species diffinitur ꝑ aliam·sed nō est dif
finitio intrinseca·iam accidens et substātia non
sunt adaliqđ·si ergo esset ens vniuocū ad sbam
et accidēs tūc substātia et accidēs eēnt vniuoca
ta entis·et sic nō posset accidens diffiniri ꝑ sub-
stātiam·qđ est ꝯtra arestō·sexto metha·

**Queritur** Quare ens nō habet se ad deum ⁊ ad creaturaʒ
pure equiuoce sed analogice· Dōm ꝙ ꝓpť du
as ratōnes·Prima est quia vbi aliquid dicit̄ de
pluribus pure equiuoce in illis vnū equiuocatuʒ
nō potest ꝑ aliud cognosci·sicut animal latrabi
le non cognoscitur ꝑ beluam marinam·sed deus
cognoscitur ex creaturis.ergo nō potest ens pu
re equiuoce dici de illis·Ratō maioris est qr om
nis cognitō fit ꝑ similitudinē·qñ igit̄ aliqua ꝑ se
inuicem cognoscūtur necesse est ꝙ in se habeant
similitudinē·ſ; in habentibus similitudinē ē ordo
analogie·et sic illa cōueniūt analogice sub ter̄cō
et nō pure equiuoce·Scđa ratō quia si ens dicē
tur pure equiuoce de deo et creaturis tūc omnia
que de deo demōstrantur haberēt in se formā fal
lacie equiuocatōnis·Cuius ratio ē quia nos de-
monstram⁹ et dicimus aliquid de deo ꝑ nomina
imposita creaturis·si ergo ens esset pure equiuo
cum·ergo omnia nomina significātia ꝑticularia
entia de deo et creaturis dicta essent equiuoca·
Cōcluditur ergo ꝙ ens est analogū ad deum et
ad creaturas ad subam ⁊ accidens·

**Queritur** Quotuplex ē ordo ana logie Dōm ꝙ duplex
Primus est ſm quem aliqua dicuntur analoga
ta·quia referūtur ad aliqđ tertium sicut sanum
in vrina sanū in medicina dicuntur analogata·
quia referūtur ad aliqđ tertium.s·ad sanum in
animali· Alius est ordo ſm quem aliqua dicunt̄
analogata ſm ꝙ referūtur ad inuicem sicut mi
litare d̄r analogum ad ipsum militem et ad ea
que referuntur ad militem·sicut sunt equ⁹ arma
et similia·In analogia autem entis est scđs mo
dus analogie·quia de⁹ et creatura·substantia et
accidens dicūtur analogata non quia referūtur
ad aliqđ tertium·sed q̄a hñt ordinem ad se inui
cē sicut creatura ad creatorē et accñs h; ordinem
ad sbam·qr d̄r ʌ⁹ metha·accñs nō ē ens ſ; entis
Est autē alia diuisio analogoꝝ·qr aliqua analo
gia sumit̄ ſm gen⁹ cause efficiētis sicut militare
Alia analogia sumit̄ ſm genus cāe materialis si
cut analogia ētis ad sbaʒ ⁊ accñs·qr accñs h; or
dinē ad sbaʒ ſm ad gen⁹ cē materiał·Et sumit̄ alia
analogia ſm gen⁹ cāe final̄ sic analogia sani in
aiali·qr sanitas aialis ē finis alioꝝ sanoꝝ sicut
ipsi⁹ sani in vrina ⁊ medicina·et ñ sumit̄ aliqua
analogia in genē cāe formal·qr q̄cūq; ꝯueniūt in
aliq̄ formali sūt vniuoca ⁊ ñ equiuoca·cū g° ana-
logia spectat ad eq̄uocatōnem sic nō pōt aliqua
analogia eē ſm genus cause formalis·

**Queritur** Scdm qd genus cāe dicitur ens analogice·

Dicendum q̄ distinguendo·vel enim ens dicitur de deo et creaturis et sic est analogia sm genus cause efficiētis et finalis·quia deus est causa efficiens et finalis creaturarum·vel refertur ad substantiam et accidēs·et sic analogia sumit sm genus cause mālis·Cuius ratō est quia substātia compatur ad accidēs in ratōe cause materialis et etiam quādoq̄ in ratōe cause efficiētis·quando scz accidēs a substātia fluit et principijs eius vel cōplexionalibus vt accidētia cōmunia sicut album et nigrum·vel ex principijs essentialibus·vt accidentia ppria sicut risibile et hinnibile·

**Queritur** Quot sunt analogata entis· Dicendum q̄ quatuor·Primo enim ens dr̄ de his que habent pfectum esse sicut de substātia·et ergo substātia ē primum analogatū entis·Secūdo dicitur ens de his q̄ habent debile esse sicut accidentia· Tertio de his que habent esse priuatōi admixtum sicut motus Quarto dicitur ens de his que habent esse i ratōe et illa dicūtur entia ratōnis·quia de eis intellectus aliquid affirmat vel negat ·et sic dicit aresto·quarto methaphice q̄ non ens id est negatio etiam potest dici ens·quia de nō ente etiam dicimus esse·dicēdo sic non ens est non ens· Primo modo ens dicitur substātia·secundo modo dicitur passio vel proprietas substātie·tertio modo dicitur processus ad sbstātiam·quarto modo dicitur negatio substātie·et sic patet q̄ oīa ista analogata habent ordinē ad vnum quod ē substātia·et ex hoc possūt multe questiōes solui Si enim queratur an priuatio sit ens an materia prima sit ens ·&c· Dicitur q̄ si ens capiatur sm primam eius significatōem tunc nullum illorum est ens·sed quādo accipitur ens sm duas vltimas acceptōnes sic priuatō est ens·

**Arguitur** Omnis multitudo reducitur ad vnitatem ·ergo omnes predicatōnes debent reduci ad vnam vniuocam predicatōem·et quia reducitur multitudo rerum ad ens sic ens erit vniuocum·

Dicendum q̄ ista propositō omnis multitudo reducitur ad vnitatem potest dupliciter intelligi· vno modo q̄ omnia reducantur ad vnitatē quasi fiant hoc vnum ad quod reducūtur et sic est falsum·quia creature nunq̄ fiunt creator· Alio modo intelligitur q̄ omnis multitudo reducatur ad vnitatem quia omnia habent ordinem ad vnum·et sic omnis multitudo realis reducitur ad vnum scz ad deum ad quē omnia habent ordiē Simile est de predicatōnibus·quia omnis predicatō resoluitur in ens quod reducitur ad vnitatem·s·ad substātiam·quia omnes equiuocatōes entis habent ordinem ad vnum quod ē substantia sic omnia entia habēt ordinem ad vnum scz deum·

**Arguitur** Hoc quod predicatur vno nomine et vna ratōne hoc est vniuocum·sed ens predicatur de substātia et accidente vno nomine et vna ratōne·ergo vniuocum·minor probatur quia habere esse ē diffinitō entis q̄ pdicatur de substātia et accidēte· Dicendum ad hoc dupliciter·primo q̄ habere esse non potest eē diffinitō entis sm q̄ dr̄ de sba et accnte·quia diffinitō dz eē essentialis·sed habere esse accidit omni substātie create et omni enti creato·est enim solus deus ens per essentiam·Secundo dicendū q̄ habere esse etiam dicitur analogice de substātia et accidente·quia habere esse cōuenit proprie et per se substātie·sed cōuenit accidenti per alterū sicut dicitur septimo methaphice·et sic noster intellectus nō pōt cōcipere aliquā naturā preuenientem substātiam et accidens·quod tamē requirit ad vniuocam predicatōem·

**Arguitur** Ens potest concipi absq̄ cōceptōne substātie et accidentis·ergo ē vniuocū·probatur quia habz vnū cōceptum puenientem substātiam et accidens·qz antiqui cōcipiebant lumē esse et tamē non cōcipiebant eē substātiam vel accidens· Dicendum q̄ ens non potest distincte concipi nisi cōcipiatur q̄ sit substātia vel accidens·et ideo antiqui concipiētes lumē cōcipiebant vel sub ratōe substātie vel sub ratōne accidentis·Sed aliter soluūt alij dicentes q̄ duplex est conceptus·vnus extra genus et est informis et quodāmodo negatiuus·et talis conceptus potest esse in ente preueniēdo substantiam et accidens et nō facit vniuocatōnem Alius ē cōceptus formalis et intra genus et affirmatiuus et tal' facit vniuocatōem·nec potest talis eē de ente·Pōt etiā tertiō dici q̄ nō sufficit ad vniuocatōem vnus cōceptus pueniēs·sed requirit cū hoc q̄ sit equaliter participatus ab vniuocatis quod de ente dici nō potest· Et ergo iste tres solutio

nes habent se quodaꝫ ordīne·quia prima dicit ꝙ
non est aliquis conceptus preueniens·Secunda
dicit ꝙ potest esse aliquis conceptus extra gen'
et negatiuus·Tercia admittit ꝙ sit aliquis cō
ceptus affirmatiuus sed non equaliter partici=
patus·et sic tripliciter possumus euadere hoc ar
gumentum·

**Arguitur** Quicquid potest vnica di
stributōne distribui ꝓ om
nibus inferioribus hoc est vniuocum · sed sic pōt
ens distribui pro substātia et accidente· ergo est
vniuocum· Dicēdum ꝙ non solum vniuocum
distribuitur pro suis inferioribus sed etiaꝫ ēquo
cū a consilio vbi tamen posterius analogatum
participat realiter de natura ipsius cōmunis a
nalogantis·et sic est de ente quia vltimum ana
logatum eius est reale ens·et sic homo depictus
non cadit sub distributōne quando homo distri
buitur·quia homo pictus non habꝫ ratōnem ho
minis sicut accn̄s habet rōem entis·

**Arguitur** Accidens nō est reale ens
ſm veritatē·quia arestoti
les cōpat sanitatem ad ens·sed sanitas que est
in animali est solum realis et essentialis sani=
tas·sed sanitas in aliīs analogatis nō habet es
sentiam sanitatis·ergo sic erit de ente· Dicen
duꝫ ꝙ nō est per omnia simil' compatio sani ad
ens·Est enim similitudo quātum ad hoc ꝙ sani
tas primo dicitur de sanitate aīalis et postea
de aliīs·sic ens primo dicit̄ de substantia et post
ea de accidente·Sed differētia est quia vltima
analogata sani non habent essentialiter ratōeꝫ
cōmunis analogātis sicut accidens habet in se
ēentiam realem entis·

## Amplius quoniā et·

Postq̄ aresto·disputauit cōtra opinionem
Mellissi et Permenidis ex parte entis reprobā
do·s·istam opinōem ꝙ ens est vnum·Hic conse
quenter facit hoc idem ex parte vnius et inten
dit talem ratōem· Si ista propositō ens ē vnū
esset vera·vel acciperetur vnum ꝓ vno cōtinui=
tate·sicut dicimus ꝙ cōtinuum est vnum vt li=
gnum est vnum·vel acciperetur vnum ꝓ vno in
diuisibilitate sicut dicimus ꝙ punctum est vnū
vel accipitur ꝓ vno ratōe ·sicut dicimus ꝙ illa
sunt vnum que habent vnam ratōnē·vt eadem
est ratō vestis et indumenti·sed nullum istoruꝫ
est dicēdum·ergo ens nō est vnum·Maior ē ma
nifesta ex significatōne vnius et sufficienti diui
sione vnius·minorem probat per ordinem et pri=
mo ꝙ non potest capi pro vno cōtinuitate quia
in eo quod est vnum sicut cōtinuum sunt multa
entia·quia sunt multe partes quia ꝯtinuum di
uisibile est in infinitum·Et circa hoc mouet are
stotiles istam dubitatōem vtrum totum sit sue
partes·et si non tunc manifestum est ꝙ vnum
cōtinuitate non est perfecte vnum·ꝓbat ergo a=
resto·ꝙ non potest dici ꝙ totum sit sue partes·
quia quecunq̧ sunt eadem vni tercō sunt eadem
inter se·si ergo partes alicuius continui sunt e=
dem in toto·ergo sunt eedem inter se·quod ē im
possibile·oportet ergo dicere ꝙ partes distinguā
tur a toto et per ꝯsequens inuenitur multitudo
inter totum et partes·

## Atvero si est indiuisi·

Consequēter ostendit ꝙ ista ꝓpositō ens ē
vnū nō potest esse vera capiēdo vnuꝫ ꝓ vno in
diuisibilitate·et stat rō in hoc· Quia isti antiq̄
ponebant istud vnū infinitum sicut Mellissus ·
vel finitum sicut Permenides·sed indiuisibile n̄
potest esse finitū nec infinitū·quia finitū et infi
nituꝫ sunt quāta·sed indiuisibile nec ē quale nec
quātum·ergo non pōt dici ꝙ vnuꝫ accipiatur ꝓ
vno indiuisibilitate·Deinde probat ꝙ vnum nō
potest capi pro vno ratōe et hoc sic·quia si om
nia sunt vnum ratōne·ergo erit vna ratō con=
tradictoriorū·quia cōtradictoria continentur sb
ente· Item vna erit ratō contrariorū·s·boni et
mali·et vna erit ratō eorum que sunt disparata·
sicut hominis et equi·Item erit eadem ratō om
nium predicamētorū·quia ista omnia continent
sub ente que sunt incōueniencia·ergo illud ex q̄
sequitur·

## Conturbati sunt aūt

Jam arestotiles reprobat sequentes opinio
nes illorum antiquorum et dicit primo ꝙ aliqui
philosophi sequentes opiniones illorum philoso
phorum vt nō cogerentur ponere idem eē vnum
et multa auferebant hoc verbū est a propositō
ne ne cogerētur aliquo mō ponere multitudineꝫ
sicut Lycofrō·Aliī autem phi attendētes ꝙ ta=

lis orationis esset imperfecta quando esset ablata
copula mutabant copulam in verbum dicentes
q non oportet dicere homo est albus sed homo
albatur. Nec liceret dicere homo est ambulans.
sed homo ambulat. deficiebant ergo antiqui
in hoc q non sciebant distinguere inter ens et v
num. quia credebant ens et unum univoce dici
que dicuntur multipliciter et ideo illa q̄ sūt unū
subiecto sunt multa rōne sicut album et paries
Quedam sunt unū toto et multa partibus si
cut cōtinuū. sed si multa et unum referūtur ad
idem tunc sunt opposita sicut unum specie ad di
uersa specie. unum numero ad diuersa numero.
Unde non oportet auferre hoc verbū ē a pro posi
tionibus. quia illa inter que ponitur hoc verbū
est habent aliquam non unitatē siue distinctio
nem. cum enim dicitur homo est albus q̄uis ens
homo et albus sint unum numero siue subiecto
sunt tamē multa ratōe. Alia enī ē ratō hominis
et ratio albi.

**Arguitur** Idem non potest esse al
bum et nigrū et p cōseq̄ns
idem nō potest esse unum et multa. et ergo an
tiqui bene dixerunt q contraria non possunt es
se in eodem subiecto. Dicēdum q non ē simi
le de albo et nigro et de uno et multo quia albū
et nigrum sunt contraria specifica et specialia et
ideo non possunt sm actum uni inesse. sed unū
et multa sunt contraria transcendentia et uni
uersalia. et ergo possunt rēspectu diuersorum uni
inesse. et hoc est quod solet dici q non est aliqua
multitudo sine unitate et hoc est ꝓpter transcē
dentiam unius et multi.

**Queritur** Utrum totū sit sue pōtes
Dicēdum q totum accipi
tur tripliciter. uno modo cathegramatice sm q
idem est qḋ integrum habens partes. et isto mo
do ista verificatur totum quod ē in mundo ē in
oculo meo. Alio modo sincathegramatice prout
valet tm̄ sicut quelibet pars. et sic ista ꝓpositō di
ficatur totus sortes est minor sorte. Tertio mo
do accipitur partim cathegrammatice et partim
sincathegrāmatice et sic tm̄ valet sicut hoc et ni
hil eius quin hoc. Accipiēdo ergo totū p̄mo mo
do ꝓpositō est distinguēda. quia vel predicatum
intelligitur attribui subiecto ꝯiunctim vel diui
sim. cōiunctim scz q totum sit sue partes simul
sumpte. diuisim. i. q totū sit sue partes diuisim
sumpte. Si ergo primo mō intelligatur est ꝓpō

vera de toto integrali et essentiali. quia ibi totū est
sue partes simul sumpte. sed falsum est de toto
potestatiuo. quia anima non est omnes poten
tie simul sumpte. Vel intelligitur predicatū sb
iecto diuisim attribui. et sic vel intelligitur de to
to diffinitiuo potestatiuo vel integrali. De toto
potestatiuo est simpliciter falsum. Vel intelligit
de toto diffinitiuo et hoc est dupliciter. quia vel
totum diffinitiuū comparatur ad suas partes
reales que sunt materia et forma et sic est fal
sum. quia homo non est anima et corpus diui
sim sumpta. vel comparatur ad partes ratio
nis que sunt genus et differentia. et tunc est ve
rum q totum est sue partes etiā diuisim sum
pte. quia homo est animal et rationalis Vel in
telligitur de toto integrali et sic iterum est di
stinguendum. quia est duplex totum integrale.
scz omogenium et eutrogenium. Omogenium ē
totum habens partes eiusdem figure et speciei
sicut in aqua que est eiusdem figure in toto et
in partibus. si ergo intelligitur de toto omoge
nio tunc est vera in illo sensu in quo verum esse
dicit cōuenientiam in natura. non autem scdm
q dicit conuenientiam in quibusdam accidenti
bus. Exempli gratia nos dicimus q tota aqua
sit sue partes etiam diuisim sumpte sm naturā
sed non sm quantitatem que est accidens aque
Sz in toto eutrogenio est simplr falsuz. q2 slm ē
q homo est sue partes diuisim sumpte. Et ratō
istius est quia forma totius omogenij respicit
totū per se. et similiter partes per se. sed forma
totius eutrogenij primo respicit totum et ex cō
sequenti partes. et ergo partes non recipiunt
predicatōnem totius sicut in toto omogenio.
Alio modo accipitur totum sincathegrāmatice
et sic predicatum potest attribui subiecto vel cō
iunctim vel diuisim. Si attribuatur coniunctim
subiecto semper propositio est falsa preter q in
partibus diffinitiuis rationis sicut sunt genus
et differentia. Est enim sensus q quelibet ptes
alicuius totius simul sumpte sunt una pars et
hoc est manifeste falsum in toto integrali et in
toto potestatiuo et essentiali per comparatio
nem ad partes reales quia corpus non est ani
ma et corpus simul sumpta. Similiter paries
non est omnes partes domus simul sumpte.
Vel predicatum attribuitur subiecto diuisim et
sic potest propositō esse vera reddendo singula
singulis. quia quelibet ps est quelibet pars diui

sm sumpta reddendo singula singul'. Tercio mō
accipit totū ptim cathegramatice et ptim sinca
thegramatice et sic ppō est vera de pdicato ziun
ctim sumpto i toto integrali. in toto eēntiali hñ
te ptes. qd notāter dr ppter immaterialia. quia
omes ptes simul sumpte sūt hoc totū et nihil ei⁹
quin hoc. exempli grā dom⁹ que ē totū ē sue par
tes simul sumpte. ß est falsum in toto ptātiuo.

**Arguitur** Nihil est pus seipo. sed p
tes sūt pores toto. ego p
tes nō sunt idē cum toto. Dōm q ptes alicu
ius totius accipiūtur dupl'r. vno⁹ diuisiz ꝛ sic sē
priores toto qz sic zstituūt totū sm quandā suc
cessiuā collectōem ptium. sicut ptz de zstructōne
domus. Alio mō accipiūtur ptes alicu⁹ totius
ziunctim ꝛ sic sunt simul tpe cū toto. ß tunc par
tes sūnt priores toto via generatōis. et ecōtra
totū est prius ptibus via pfectōis. ꝛ sic nō est
incōueniens idem sm vnū modū eē prius seipso
sm aliū modū. aut posteri⁹ seipso sm alium et
alium modum.

**Arguitur** Quecūqz sunt eadē vni
tercō singulari sunt eadē
inē se. si ergo ptes totius integralis sē eadē vni
tercio singulari. ergo sunt eedē inē se Dōm ad
maiorē q tripl'r aliqua zueniūt in vno tercō sin
gulari. vno mō sm q subsistūt in illo tercio sin=
gulari sicut accña zueniūt in subiecto et tūc non
est ncē q ea que zueniūt in vno tercō singulari
q zueniāt inē se. in hoc eīn fundat falsitas isti⁹
argumēti. lac est dulce et lac est albū. ergo dulce
do est albedo Alio mō zueniūt aliqua in toto sb
sistentialiter nō autē eēntialiter. qz totū siue ter
ciū de ipsis pdicari nō pōt sicut nō dicim⁹ pari
es ē dom⁹ fundamētū est domus nec pectus ē hō
caput est hō. et isto mō etiā falsū est aliqua duo
inē se zuenire q zueniūt i vno tercio. Tercio⁹ ali
q zueniūt in tercio singulari eēntialiter sic. s. q
eēntialit de illo tercō pdicātur. sicut aīal et hō z
ueniūt in sorte. nā ibi est eēntialis pdicatō ꝛ sic
maior ē vā. s. qcūqz sunt eadem vni tercō singula
ri. sunt eadem inter se.

**Arguitur** Aliqd est totū cui⁹ ptes
nō sunt. ergo totū nō est
idē cū suis ptib⁹. añs ptz de tpe. Dōm q eodē
mō quo totū ē sp ptes eius sē. ē ergo aliqd totū
simpl'r pmanēs qd. s. nō recipit aliquā mutatio=
nē in subsistētia sicut sē corpa celestia. et in illis
etiā ptes nō hñt successiōem. aliud ē totū qd est
simpl'r successiuū sicut ē tps et hoc hz ptes oīno
successiuas. qz tps dr eē eo q vna ps succedit al
teri. Aliud ē totū qd se hz medio mō qd scz ma=
net sm ptes formales ß nō sm ptes matēiales
sicut ptz in viuētib⁹ phice qz in ill' p ztinuū nutri
mentū pereūt ptes maīales et restaurātur per
nutritōnem. sed manēt semp eedem ptes forma
les vtz in pmo de generatōe.

**Queritur** Vtz indiuisibile possz eē
quale vel quātū. Dōz
q indiuisibile pt capi tripl'r. vno mō p indiuisi=
bili cōtinuitate. ꝛ sic indiuisibile dr ztinuū actu
nō diuisū. Alio mō accipit indiuisibile p indiui=
sibili rōe sm q aliqua forma dr indiuisibil' sicut
spēs spēalissima. Tercō mō capit indiuisibile p i
diuisibili simpl'r sicut ē pūctum qd nullo mō est
diuisibile. et hoc ē duplex. qz aliqd est idiuisibile
i genere qz scz est de genē qtitatis et sic punctū
et vnitas dicūtur indiuisibilia. Alio mō accipit
indiuisibile negatiue extē gen⁹ et sic forme ima
teriales dicūtur indiuisibiles sicut sube separate.
Istis psuppositis dōm est q si indiuisibile acci=
piatur pmo et secūdo modis tūc indiuisibile ē q
tum et quale. driter tñ qz indiuisibile pmo mō
est qtū eēntialiē. qz est met qtitas sicut ptz de z
tinuo. ß indiuisibile scdo⁹ ē qtū accñtaliē. qz q
titas ē in eo sit accñs in subiecto. vtz de hoie q ē
quātus accñtaliē. Silr ista indiuisibilia eē sunt
qlia sed driter qz indiuisibile pmo⁹ ē quale sit
subiectū quo qz quātitas ē subiectū quo qlitatis. ß
indiuisibile secūdo⁹ ē quale sit subiectū qd. Vl' ac
cipit indiuisibile tercō mō. et sic si accipiat indi=
uisibile pūatiue siue in genē qd idem ē sic indi
uisibile nec ē quale nec qtum sicut ptz de pūcto
qd nō est quātū. qz de rōe quātitatis est hēe ptē
extra ptem sicut ptz ex diffinitōib⁹ quātitatis
zti nue et discrete. ß hoc indiuisibile nō habet par
tes. ergo tale indiuisibile nō est qtum nec quale
qz qlitas rei maīalis psuppōit qtitatē si aūt
indiuisibile tale nō hēat qtitatē. g⁹ nec qlitatē
et sic loqtur aresto. in textu qz de tali indiuisibili
dr q nec ē qle nec qtū. Vl' accipit idiuisibile ne
gatiue extra gen⁹ et sic indiuisibile ñ ē qtū qz ñ
hz maīaz q ē principiū qtitatis. Est tñ h⁹ indi
uisibile quale ñ tñ qlitate maīali ß qlitate spū
ali. qz i illis sbantijs separatis sē ista accña intel
lectus voluntas scientia ꝛ species intelligibiles
et sic de alijs. Q sit necesse ista accidentia eē
in eis sic patet. quia ille substantie separate

Ista sit vera tantum unum

operantur et nihil citra primū opaꝛ ꝑ suā essenti am·optꝫ ergo ꝙ operetur ꝑ potētiam aliquā sup additā·et qꝛ potētia nō procedit ad actum absq̧ specie obiecti·ergo necē ē in potētijs eē spēm in telligibilē·Ista aūt in deo nō addūt aliquā qua litatē sed sunt eēntia diuina ꝓpt̄ simplicitatē diuinā·

**Arguit̄** Omīs forma ꝯsistit in indiuisi bili vꝫ in sex principijs·ꝫ mul te forme sūt quales et quāte·ergo ⁊c̄· Dōꝫ ꝙ duplex est quātitas·vna est quātitas molis ·i· quātitas dimensionata· Alia ē quātitas pfectō nis siue dtutis·forme āt sbales vt ē anima ⁊ eē sbe separate sunt quāte quātitate pfectōnis ⁊ vir tutis·ꝫ nullo mō sē q̄te quantitate molis·

Si dicatur·ergo diffinitō forme erit falsa qꝛ ad min' quātitas molis non ꝯsistit in indiuisibili essentia· Dōm ꝙ illa quātitas accipiꝫ duplr̄ vno mō ſm rationē forme et sic habet indiuisibi litatē·qa ſm ꝙ forma est sic habet vnitatē·Ali o mō accipiꝫ quātitas ſm ꝙ ꝯpatur ad ptes q̄ sunt in ipsa potētialiter·et sic quātitas ē diuisi bilis·⁊ sic nō ꝯtineꝫ sub diffinitōe forme· Ali a est igitur quātitas que sumiꝫ ſm gradū pfecti onis rei ⁊ talis quātitas reperiꝫ in singulis ſm diuersā pfectiōem nature·et ideo ista quantitas etiā reperitur in deo·quia deus dr̄ magn' sine quā titate·qꝛ magnitudo in ipso attendiꝫ ſm pfecti onē nature·Sicut etiā dicit aug'· ꝙ in his q̄ nō mole magna sunt idē est eē mai' qd̄ melius·

**Arguit̄** Sube separate sunt indiuisibiles et sunt quales·ergo indiuisibile est quale· Dōm ꝙ indiuisibilia pñt eē qualia qualitate spūali sicut sūt intellcūs spēs intelligi biles·⁊ ꝫ nō sunt qualia qualitate corpali·quia sbe separate nō pñt esse albe nec nigre·et de tali q̄ litate loq̄tur Aresto·qꝛ ꝯtra antiquos dicētes eē se infinitū in ente et ꝑ ꝯñs qualitatē et quanti tatem corpalem·

**Arguit̄** Cōtinuū ſm quālibet partē su am est quale· sed punctū ē ps ꝯtinui·ergo est quale· Dōm ꝙ sē duplices p tes in ꝯtinuo·s· ptes integrales·et sic est verū ꝙ ꝯtinuū ē quale ſm quālibet eius ptē·qꝛ si paries est albus necē est quālibet ptem parietis eē albam Alie sunt ptes diffinitiue·et sic punctū dr̄ pars linee qꝛ poniꝫ in rōne linee·⁊ sic nō ē necē quam libet ptē ꝯtinui eē qualē·qꝛ talis ps nō habet in se quātitatē·et similr̄ dicim' ꝙ nunc est ps tpis nō integralis sed diffinitiua·

**Arguit̄** Superficies ē indiuisibilis ſm pfunditatem·ergo est indiui sibil'· Dōm q̄uis superficies sit indiuisibil' ſm pfunditatē qꝛ eam nō habet·est tñ diuisibil' ſm longitudinem et latitudinem·

**Queriť** Vtrū ista ꝓpō sit vēa tm̄ vnū est· Dōm ꝙ in ista q̄stione p̄mo distinguendum ē de vno·qꝛ vnū accipiꝫ du pliciē·vno mō transcēdenē put ꝯuertiꝫ cū ente ⁊ sic ōne ens dr̄ vnū·Alio' capiꝫ vnū ſm ꝙ ē pn cipiū quātitatis discrete ⁊ sic reducitur ē i pdica mēto q̄titatis·Et rō isti' diuisiōis ē qꝛ vnū ꝯsi stit i indiuisiōe·dr̄ eñi vnū q̄si indiuisū·ſm ergo duplicē modū diuisiōis oꝫ accipe duplicē rōeꝫ in diuisiōis·qꝛ tot modis dr̄ vnū oppositoꝝ q̄t mo dis et reliquū·Est autē duplex diuisio·q̄dā ē di uisio formal' q̄ fit ꝑ drās oppositas·cui' origo ē oppositō affirmatōis et negatōnis·et qꝛ drē ni hil supaddūt rei cui' sē drē·ideo tale vnum nihil supaddit enti ſm reꝫ·qꝛ talis idiuisio fundatur in negatōe q̄ ē ens rōnis·sicut ergo tal' indiuisio nihil addit sic nec vnū·vñ ptꝫ ꝙ primū cadēs in nr̄m intellectū est ens·et secūdo cadit in nostrū intellectū diuisio·quia nos ꝯgnoscim' simplicia ꝑ ꝯposita·deinde intelligim' vnū qd̄ q̄uis est p̄ us et simplici' ſm ordinē nature·est tamē poste eius quo ad nos· Ex quo patꝫ q̄ro ad semui cem hñt vnū et multa·qꝛ se hñt priuatiue·nam vnū dicit indiuisionē·multū autē dicit diuisiōeꝫ mō indiuisū opponiꝫ diuiso priuatiue·ergo etiam vnū opponiꝫ multo priuatiue· Et si arguatur opposita nō possunt se simul ꝯpati·sed in ōni mul titudine est vnitas·ergo nō opponūtur· Dōm ꝙ vnū et multa pñt duplr̄ capi·vno mō ſm relati onē ad idem ſm idē·et sic simplicit opponūtur et nō pñt se simul compati sicut nihil ē vnū genē ⁊ multa gñe·ꝫ qd̄ est vnū genē ē bñ multa spē et sic nō est relatō ad ideꝫ Alio' referūtur vnū et mul ta ad diuersa et sic pñt se simul ꝯpati·Est tamē ꝯsiderādum ꝙ opposita in trāscendētibus possūt se melius ꝯpati q̄ opposita significātia res deter minatas·sicut albū et nigꝝ nō ꝯpatiuntur se si mul in eodē subiecto·ꝫ vnū et multa ꝓpt̄ trāscen dentiā simul se ꝯpatiūtur in eodem· Et si de inde arguatur·vnū oppositoꝝ non ꝯstituit alte rum·sed vnum constituit multitudinem·ergo nō opponuntur· Dicendum ꝙ vnum accipitur du pliciter·vno modo materialiter scdm ꝙ est ali quod imperfectum reducibile ad perfectionem al·

teratis et ſic nō opponitur multitudini q2 eſt p9
tiuā·et q2 pars ↄſtituit totū ita et vnū ↄſtitui
multa· Alio mō accipitur vnū formaliter ſm ſor
mā indiuiſibilitatis·et ſic vnū opponitur multi
tudini et nō pōt ſecū ſtare·q2 indiuiſibilitas nō
pōt eſſe in multitudine ſicut ē in vnitate· Pre
ſuppoſita ergo diſtinctiōe vnius etiā diſtinguen
dum eſt de hoc ſigno tm̄·q2 illud ſignū tm̄ poteſt
capi dupl'r. Vno mō ꝑut facit ꝓpoſitiōem de ex
cluſo ſubiecto et ſic cadit ſupra ſubiectū excludēs
ab ōnia alia·exempli grā vt tm̄ ſortes currit·ſi
tm̄ faciat ꝓpoſitiōem de excluſo ſubiecto·ſenſus ē
ꝙ̄ ſortes ſolitarie acceptus currit·et ſi aliquis ſi
mul currat cum ſorte adhuc iſta eſt verā tm̄ ſor
tes currit· Alio mō facit vnam excluſiuā que ex
cludit ōnia preter ſubiectū a ↄſortio p̄dicati·exē
pli grā tm̄ ſortes currit·ſenſus eſt q curſus ↄue
nit tm̄ ſorti et non alteri·et ideo ſi aliquis ſimul
currat cū ſorte tunc iſta ē falſa iſto mō nō p̄mo
mō· Vtroqȝ aūt mō poteſt adhuc exponi dupliciē
ſcȝ grā alietatis et pluralitatis·exempli grā vt
tm̄ ſortes currit·ſenſ9 ē q ſortes currit et nō ali
us ꝙ̄ ſortes·grā pluralitatis ſic exponiē ſortes
currit et nō plures ꝙ̄ ſortes currūt· Per hoc
reſpōdetur ad queſitum q ſi tm̄ faciat ꝓpoſitō
nem de excluſo ſubiecto ſp ꝓpoſitō eſt vera·ſiū ex
ponatē grā alietatis ſiue pluralitatis·et ſiue ac
cipiatē vnū traſcēdenter ſiue ꝓ quātitate diſcre
ta quia ſenſus eſt q hoc qđ eſt vnum et nō ali
ud ꝙ̄ vnū ē·vel ſic hoc qđ eſt vnum et nō plura
ꝙ̄ vnū hoc eſt· Sed ſi accipiatē tm̄ ꝓut facit v
nam excluſiuā tunc eſt diſtinguēdum·q2 vel tm̄
exponitur grā alietatis et ſic ē vera capiēdo vnū
tranſcēdenter·q2 ſenſus eſt q eē ↄuenit vni et nō
alteri ꝙ̄ vni·et hoc eſt verū quia vnum et ens cō
uertūtur·Eſt tamē ſic ſta ſm q vnū eſt principi
um nūeri·q2 ſic multa ſūt preter hoc vnū ſicut de
us et ſubſtātie ſeꝑate q̄ nō hn̄t ↄtinuitatē·et ſic
ē ſūt vnū ď p̄dicamēto quātitatis· Vel exponiē
grā pluralitatis et ſic ſp eſt falſa qualitercūqȝ
accipiatē vnum·q2 ſenſus eſt q eē cōuenit vni et
nō pluribus ꝙ̄ vni·et hoc ſp eſt falſum·et ad illū
intellectū reprobātur āntiqui et hoc mō dȝ iſta ꝓ
poſitō exponi tm̄ vnū eſt·q̄a eſt regula loicorū·
q quādo ſignum excluſiuū additē termino nume
rali·tunc debet talis ꝓpoſitō exponi grā plura
litatis·Cū ergo in iſta ꝓpoſitōne tm̄ vnū ē po
natur termin9 numeralis debet hec ſignū tm̄ ex
poni grā pluralitatis et ſic ſp ē falſa·

# Arguitur

Ens et vnū ↄuertūtur·ſed
iſta ē vera tm̄ ens ē·ergo
iſta erit vera tm̄ vnū eſt· Dicēm q ſm ꝓprie
tatem locutōnis aliter iudicādum eſt de iſta tm̄
ens eſt et aliter de iſta tm̄ vnū eſt·quia iſta tm̄
ens eſt exponitur grā alietatis et eſt ſemp verā·
Sȝ iſta tm̄ vnū eſt ſm ꝓprietatē locutōnis ex
poniē gratia pluralitatis et ſic ē falſa·vn̄ patet
q ſimpliciē loquēdo debet iſta ꝓpō tm̄ ens ē di
ci vera·et iſta ſp dici falſa tm̄ vnū eſt·Sic etiā
ſoluitur hoc argumētum·vnū eſt et nihil aliđ ab
vno eſt·ergo tm̄ vnū eſt·quia iſtā ꝓpō eſt vera
exponēdo gratia alietatis q̄ mō nō debȝ exponi
ſed debet exponi grā pluralitatis et ſic ē falſa·

# Ex q̊bus demōſtrāt·

Poſtꝙ̄ ariſto·reprobauit opiniōeȝ Permeni
dis et melliſſi q̄ dicebāt illam ꝓpoſitōeȝ tm̄ vnū
eſt eē verā·Hic incipit ſoluere rōes eoꝝ et p̄mo
rōem melliſſi·ſecūdo ꝑmenidis ibi et ad ꝑmeni
dem·Primo ponit facilitatē ſolutōis et dicit q
nō eſt difficile ſoluere rōes eoꝝ ſcȝ iſtoꝝ phoꝝ
quia manifeſte peccāt in materia cum ꝓcedāt ex
falſis·et etiam peccāt in forma cū n̄ ſillogiſent·
verū eſt tamē q rō melliſſi eſt magis vicioſa ꝙ̄
rō permenidis nō habens defectuȝ quo ad reſpō
dentem ſicut dictum eſt·

# Quod quidem igitur

Hic ariſto·reprobat rōem melliſſi que eſt tal'
ſi aliquod eſt factū ipm habet principiū·ergo ſi nō
eſt factū nō habet principiū·ſed ens nō eſt factū
ergo nō habet principiū·Quicqđ nō habȝ princi
pium eſt infinitū q2 ex ea ꝑte qua caret princi
pio nō habet finem ſiue terminū·Quicqđ eſt in
finitū ē immobile quia nō habet aliquid extrā ſe
a quo moueatē cū nihil habet extra ſe·Quicqđ ē
infinitū et immobile ē tm̄ vnum·ergo tm̄ vnum
ē·Nā q ens nō eſt factū ꝓbatur inferius in rōe
anaxagore·reprobat ergo iſtam ratōem quan
tum ad quatuor illatōes que in ipſa ponuntur·
Primo quātū ad hoc qđ diciē·ſi aliquid ē factū
ipm habet principiū·ergo ſi nō eſt factū nō habȝ
principiū·et vult q ibi ē fallacia ↄſequētis·quia
arguiē a tota cōditionali cū deſtructōe antecedē
tis ad deſtructōem ↄſequētis que ↄſequētia nō va
let·ſicut in ſimili nō valet ſi hō eſt animal ē·er
go ſi homo nō ē animal non eſt·

**Arguitur** In isto argumēto arguit̄ a ꝯuertibilibus. ergo ē bonū argumētum. ¶ Dōm ꝙ principiū accipit̄ tripliciter. vno modo ꝓ principio duratōis. et sic arguit̄ hic ex ꝯuertibilibus. quia si aliquid est factum ipsum habet principiū duratōis. ⁊ si non est factū nō habet principium duratōis. sed sic non ꝑt hic capi principium. q₂ tunc secūda illatō nō sequeretur ex ꝑma. vbi d₂ si aliquid nō habꝫ principium ipsum ē infinitum. Alio mō accipit̄ ꝓ principio magnitudinis tm̄. et sic accipitur in secūda illatōe quādo d₂ si aliquid nō habet principium ipsum est infinitū. quia hoc d₂ infinitū qđ nō habet ꝑncipium magnitudinis. Tercio modo accipit̄ principium ꝓ principio duratōis ⁊ magnitudinis simul et sic neccē est hic capi principiū et ꝑ ꝯñs nō arguit̄ ex ꝯuertibilibus. q₂ sic habere principium ē generalius ꝙ̄ eē factū.

**Postea et hoc incon**

Hic phs improbat secūdam illatōnem mellissi ꝗ fuit. ens non habet ꝑncipium. ergo est infinitum et dicit ꝙ ibi est fallacia equiuocatōis. quia ꝑncipium accipitur in ista illatōne aliter ꝙ̄ in prima. q₂ necesse est in prima illatōne ꝑncipium capi ꝓ ꝑncipio duratōis siue effectiuo. sic em̄ valet si aliquid ē factum habet principiū effectiuū ꝗ in ista illatōe capitur ꝓ principio magnitudinis tūc em̄ solum valet ens nō habet principiū magnitudinis. ergo est infinitum. quia omne finitum debet hr̄e finē magnitudinis et etiā initiū. Deinde improbat terciā illatōnem que fuit ista. si ens est infinitū est immobile. q₂ si aliquid ē infinitū nō sequitur ꝙ sit totaliter immobile ꝙ̄uis em̄ infinitū non ꝑt moueri extra locū ꝯm totū. q₂ non est assignabilis locus aliquis in quē moueat̄ pōt tamen intra se localiter moueri. Exempli grā si esset vna aqua infinita illa posset adhuc moueri ꝑ partes suas et sic nō cessabit omnis motus sicut voluit mellissus. Scđo nihil impedit ꝗn totum infinitū posset moueri motu alteratōis. ꝗa totū infinitū posset alterari. quia in alteratione nō oportet ponere locū infinitū ad quē moueretur sicut in motu locali.

**Arguitur** Motus localis est ꝑmus motus. ergo si non potest moueri motu locali ergo nec aliquo alio motu. ¶ Dōm ꝙ licet in diuersis motus localis est ꝑmus motus quia est causa alioꝝ motuū non tm̄ oportet ꝙ in eodem motus localis precedat omēs alios motus. quia in illo quod generat̄ et mouetur localiter generatō ꝑcedit motū localem. non ē ergo valet illatio. quia arguit̄ ab inferiori ad superius negatiue. q₂ nō sequitur si nō posset moueri motu locali ꝙ nec alijs motibus.

**Atuero nec spē possi.**

Hic reprobat phs quartā illatōem que fuit ista si ens est infinitum et immobile est tm̄ vnū ꝗa nō sequit̄ ꝙ esset vnū qualitercūqꝫ sicut ipse ponebat absqꝫ distinctōe. si em̄ ens est infinitū nō est vnū ꝯm spēm ꝗ si ens ē infinitū pōt esse vnū ꝯm materiā et hoc fuit de mente phorum ꝗ ponebāt vnā materiā reꝝ infinitā. s. aerē vel aquam

**Et ad permenidē3 āt.**

Postꝙ̄ phs improbauit rōem mellissi. hic ꝯsequēter improbat ratōnem ꝑmenidis que talis fuit. Quicquid est preter ens ē nō ens. quod est non ens est nihil. ergo quicqđ est ꝑter ens est nihil. ꝗ ens et vnū ꝯuertūtur. ergo quicqđ ē preter vnū ē nihil. et ꝑ ꝯñs tm̄ vnū est. et ex hoc vlterius concludebat ꝙ esset immobile quia nō haberet a quo moueret̄ cum idem nō moueat seipm̄. Dicit ergo aresto. ꝙ idē modus potest eē ad soluendū ratōnē ꝑmenidis sicut fuit ad soluendū rōem mellissi quia sicut rō mellissi peccat in materia ⁊ forma ita etiam rō ꝑmenidis. Est tn̄ verū ꝙ est alius modus ꝓprius ad soluendū rōnem ꝑmenidis. q₂ ꝑmenides ponebat ꝓpositiōes aliqualiter ꝓbabiles. quia. s. in vno sensu sunt vere et in alio sunt false. et ideo ꝑt cōtra eū argui ex ꝓpositōnibꝰ ab eo assumptis. Exempli grā qñ d₂. quicquid est ꝑter ens est non ens illa ꝓpositio est vera si ens sumatur trāscendenter ꝙ̄uis sic male concludatur ꝙ ens est vnū. Prosequit̄ ergo aresto primū modū soluendi. s. ꝙ rō ꝑmenidis peccat in materia et forma. peccat em̄ i materia quia falsa recipit Accipit em̄ ēs dici simplr̄. i. vno mō qđ tam̄ d₂ multipliciter. Scđo peccat in forma q₂ in simili forma datur instātia. quia si loco entis poneret̄ album tūc nō valet argumentū. Quicquid est ꝑter album est nō album. et nō album est nihil. ergo tm̄ vnū est. quia posito albo adhuc ponuntur multa. quia albū cōnotat subiectū cum qualitate que sunt multa. ꝙ̄uis em̄ albedo et subiectū non sunt separata loco et subiecto sunt tamen separata rōne. ⁊ hoc ꝑmenides nondum vidit. s. ꝙ illa que

sunt vnū subiecto sunt distincta ratōne. Et ideo moderni nōdum ꝯgnoscētes distinctōem predicamentoꝝ adhuc sunt in ignorātia ꝑmenidis.

## Necesse est igitur acci

Hic phs ōndit ꝙ ratio ꝑmenidis est falsa. et ꝑmo ostendit q̄n dicitur in maiore quicquid est ꝑter ens est nō ens. ꝙ ibi ens nō potest capi ꝓ suba tm̄. nec ꝓ accnte tm̄. nec ꝓ substātia et accidente simul. non pt capi ꝓ suba tm̄. q2 tūc accidens esset nō ens. q2 est preter subam. et cum p̄dicatur de suba seq̄tur ꝙ nō ens predicaretur de ente. ꝫ hoc est impossibile quia cōtradictoria non possunt de seminicē verificari. Uel accipit̄ ens ꝓ accidente tm̄ et tūc suba esset nō ens. et sic cū accidens predicatur de suba predicabitur ens de n̄ ente. Non eīn potest dici ꝙ suba predicet̄ de accidente ꝑ modū accidentis. q2 quod vere ē nulli accidit. sed suba est id quod vere est. Nec potest capi ens ꝓ substātia et accidente simul. q2 tūc non bene cōcluderetur ꝙ tm̄ vnū est. quia substantia et accidēs sunt multa.

## Neq3 igitur multitu·

Hic aresto. ꝓbat ꝙ ens in maiore rōnis ꝑmenidis nō potest capi ꝓ substātia corpea. quia tunc male concluderet̄ ꝙ tm̄ vnū est. et hoc ideo quia suba corporea hab3 multas ꝑtes. sed multitudo partium impedit vnitatē simplr̄ dictam. ergo nō potest concludi ꝙ tm̄ vnū est.

## Quod autem diuidi·

Hic ꝓbat phs ꝙ q̄n d2 tm̄ vnū est ꝙ nō potest capi ibi ens ꝓ substātia diffinibili q2 suba diffinibilis diuidit̄ in plura quoꝝ vnūq̄dq3 est illō qd vere est. i. substātia. ergo suba diffinibilis nō est aliquid vnū. añs ꝓbatur quia oportet omnem diffinitōem cōstitui ex multis ꝑtibus. et ꝓpter hoc diffinitō eq̄cola nō valet sicut pz sexto topicorū. cū ergo diffinitō habeat multas ꝑtes. vel g° tales ꝑtes sunt substātie ⁊ sic habet̄ ꝯpositum. vel sūt accn̄a. sed hoc est impossibile. Et circa hoc ponit phs. duas suppositōnes. Prima ē ꝙ duplex ē accidens. s. sepabile et insepabile. Accidēs sepabile est qd ꝯtingit eidem inesse et non inesse. accidēs vero insepabile est ī cuius diffinitōe ponitur subiectū. Scd̄a suppositō si aliquid ponat̄ in diffinitōne vni⁹ tūc econtra illud nō debet poni in diffinitōe prioris. et loquitur hic aresto. de absolutis que ꝑ se inaicē nō diffiniūtur. secus ē de relatiuis. Istis suppositis sic arguit̄. si ꝑtes diffinitōnis sunt accidentia. vel sūt accn̄tia ipsi diffinito. vel alicui alteri. nō possunt esse accidentia ipsi diffinito. q2 exēpli grā si animal ⁊ bipes essent accidētia hominis vel essent accidētia sepabilia vel insepabilia. nō sepabilia quia tūc homo posset non esse animal quod est impossibile. nec insepabilia. quia tūc in eius diffinitōe poneretur hō ꝑ secūdam ꝑtem prime suppositōnis. Sed hoc est impossibile ꝑ secūdam suppositōem. quia animal ponit̄ in diffinitōe hominis. ergo nō potest econtra homo poni in diffinitōe animal̄. nec pn̄t esse accidētia alicui alteri. q2 si diffinitō eēt accn̄s etiam diffinitū esset accn̄s quia sunt eiusdē nature sed hoc est impossibile quia hic loquimur de substantia diffinibili.

## Queritur

Utꝝ q̄libet diffinitio diuidatur in plura quaꝝ vnū quodq3 est illud qd vere est. Dōm ꝙ triplex ē diffinitō. quedā est que datur ꝑ additamētū alterius generis sicut diffiniūtur accn̄tia ꝑ substātiam que de alio genere ē q̄ accidētia. Alia ē diffinitio que datur ꝑ additamētum eiusdē generis sicut diffinit̄ forma ꝑtis ꝑ suam materiā siue sbiectū sicut aīa diffinit̄ ꝑ corpus. ⁊ tam anima q̄ corpus sunt de ꝑdicamēto sube. Alia ē diffinitio pure intrinseca q̄ datur ꝑ genus ⁊ differentiam logice. et ꝑ materiā ⁊ formā phisice. Et rō istius diuisionis ē q2 vnūq̄dq3 sicut habet eē ita habet diffiniri. sed aliqua sunt q̄ habent esse naturalit̄ in alio. g° etiā talia hn̄t diffiniri ꝑ alteꝝ sicut sūt accidētia et forme ꝑtis. sed illa q̄ habent eē subsistens ꝑ se cōpletum diffiniūtur cōplete in ꝓprio genē. Istis sic p̄suppositis rn̄dendum est ad quesitum ꝙ in diffinitōe que datur ꝑ additamentū tam diuersoꝝ generum q̄ vnius generis semper ꝯtinentur plura. quia additamentū est alterius nature q̄ illud cui additur. In diffinitione autē essentiali est distinguēdū. vel intelligit̄ de diffinitōe que habet ꝑtes reales phisicales. et tūc diffinitū diuiditur in plura. quia ꝑtes talis diffinitionis realiter distinguūtur sicut patet de materia et forma. Sed loquendo de diffinitōe logica q̄ datur ꝑ genus et differentiam. Dōm ꝙ ille ꝑtes in eodem solum differūt sm̄ ratōnem. sed illa distinctio ratōnis in eodem arguit distinctōem realem in diuersis in quibus talia sepatim repiuntur. Exempli gratia. si animal inueniatur absq3

rōnali sicut in asino. tūc inter aial et rōnale est realis differētia. et sic quodāmō talis diffinitio etiā in plura dividitur.

## Quidam aūt ratōni.

Postq̄ phs reprobauit rōem pmenidis. hic iā reprobat eos q̄ ꝯsentiebāt incōuenientijs illatis ꝯtra pmenidē. Phus āt usus est duab⁹ rōnibus ꝯtra positōem pmenidis q̄ nō seq̄tur q̄ ōnia sīt unū ꝓpter diuersitatē accn̄tis et subiecti. q2 si ens est unū et ens capitur ꝓ sba. tūc sequit̄ q̄ accn̄s esset nō ens. q2 quicq̄d est ꝑter ens qḋ est suba ē nō ens. Alio mō ꝓcedit ꝯtra pmenidē q̄ nō pōt dici q̄ omīa sunt unū q2 magnitudo ē diuisibil' in multa vel oporteret ponere magnitudines indiuisibiles nō hn̄tes ptes. Platonici āt ꝯcedebāt utrūq3 incōueniēs. pmo q̄ accidens esset nō ens q2 dicebāt sophisticā esse circa nō ens qḋ est accidēs. Quāuis ergo ꝯcessit plato primā ꝓpositōem nō tn̄ ꝯcessit secūdā sc3 q̄ nō ens est nihil. et hoc idō quia ipse credebat q̄ si secundū ꝯcessisset tūc sequeret̄ q̄ tm̄ unū esset.

## Manifestum est aūt

Hic improbat aresto. opinōem platonis. Et primo quo ad hoc q2 dixit nō ens eē aliqḋ et accidens eē ñ ens. de alia āt positōe que ponit magnitudines indiuisibiles aresto. ponit et tractat in 3° celi. Improbat ergo opinōem platonis dupliciter. pmo q̄tum ad hoc q̄ dixit accn̄s eē non ens. dicit enī aresto. q̄uis accn̄s sit non ens ꝯm pmā significatōem entis ꝯm quā ens capit̄ pro suba. Est tn̄ accidēs ens capiēdo ens ꝯm aliās eius significatōes. et idō plato nō accipiebat satis ꝯmunē ens. Scdō reprobat eū quo ad hoc q̄ nisi negaret̄ scdā ꝓpositō pmenidis. s. q̄ non ens ē nihil. tūc oporteret ꝯcedere q̄ tm̄ unū ē. h⁹ eī est falsum. q2 etiā si suba ponat̄ solū ens adhuc erunt plura entia et nō unū tm̄. q2 substātia diuidit̄ in plura q̄r unūqḋq3 ē id qḋ vere est.

## Sicut autem philici.

Postq̄ aresto. posuit opinōes phorum non naturalit̄ loquētium et easdē reprobauit. ꝯsequēter ponit opinōes phoꝝ naturalit̄ loquētium q̄ sc3 nō negabāt motū. Phoꝝ ergo naturalit̄ loquētiū aliqui ponebāt unū principiū tm̄. aliqui plura. Qui ponebāt unū principium tm̄ dicebāt generatōem et corruptōem fieri raritate et densitate. Exempli gratia Dyogenes q̄ posuit aērem ꝓ principio dixit generatōem fieri densitate et corruptōe3 raritate. et sic etiā ponebāt illi phi plura principia ex pte forme. s. raritatem et densitatē. et in hoc ꝯcordant cū alijs phis. quia oēs phi ponebāt quādā ꝯtrarietatē in principijs sicut plato posuit magnū et puum q̄ sūt ꝯtraria. Plato tn̄ differebat ab alijs phis q2 posuit ꝯtrarietatē ex pte marie ꝯ alij phi ponebāt ꝯtrarietatē ex pte forme. Ponētes āt plura principia sicut Anaxagoras Anaximādros et Empedocles dixerūt generatōe3 fieri ꝑ ꝯgregatōem et corruptōem ꝑ segregatōem. Exēpli grā democritus q̄ posuit corpa athomalia eē principia rerum. dixit q̄ ꝑ talem ꝯgregatōem corpoꝝ athomaliū res generātur et ꝑ segregatōem corrūpuntur. Differt tn̄ empedocles ab anaxagora in duob⁹ pmo q2 Anaxagoras dixit solū mundū sel' generari et corrūpi ab intellectu separato. Sz empedocles dixit mundū sepe corrūpi et hoc per lite et sepe generari et hoc ꝑ amicitiā. Scdā drīa q2 anaxogoras posuit infinitas ptes ꝓ pncipijs. Empedocles āt solū posuit q̄tuor elemēta.

## Arguitur

Aresto. posuit plura principia et tn̄ nō dicit generatōem et corruptōem fieri ꝑ segregationē et ꝯgregationē. ergo male dr̄ q̄ ponētes plura principia dicāt mutatōem fieri ꝑ segregatōem et ꝯgregationē. Dōm q̄ phs loq̄tur de illis qui pōebāt plura principia q̄ tria. et rō est q2 qui ponebant tria principia dicebāt mutatōe3 fieri ex h° q̄ subiectū quādoq3 stat sub uno principio et qn̄q3 sub altero ad qḋ sufficiunt tria principia. Sz qui ponebāt plura habuerunt necāio aliud addere. et ideo dicebāt fieri mutatōem reꝝ congregatōe et segregatione.

## Videtur autez anaxa.

Postq̄ phs recitauit opinōes naturalit̄ loquētium in generali. hic ꝯsequēter descēdit specialiter ad opinionē anaxagore eā reprobādo. Cui⁹ ratō potest esse triplex. pma q2 opinio sua includit aliqualiter oēs opinōes naturaliter loq̄ntium. Scdā q2 ipse videtur assignare cām omniū specieꝝ motus. vz pmo de generatōe. Tertia q2 ipē videtur ponere principia omniū reꝝ. Empedocles aūt solū ponit pncipia elementoꝝ. quia posuit quattuor elementa ꝓ principijs. Primo ergo opinionē recitat. secūdo eam reprobat. Circa pri

mũ duas ponit suppositões anaxagore ex quib⁹
elicit deductõem eius. Prima suppositõ est cõmu
nis õibus phis. s. q ex nihilo nihil fit. ⁊ ex illa
sequit alia suppositõ anaxagore q omnia cõtra
ria sunt in se inuicẽ. quia cõtraria sunt ex se inui
cem. s ex nihilo nihil fit. ergo prius inerãt sibi in
uicem. Et ex hoc sequitur vlterius q omis gene
ratõ est alteratõ qz res subaliter est anteq̃ fit.
Et ex istis suppositõib⁹ ponitur ratõ anaxago
re et stat in hoc. Omñe quod fit fit ex aliquo vel
ex nihilo. nõ potest dici q fiat ex nihilo. qz ex ni
hilo nihil fit. ergo oportet dicẽ q fiat ex aliquo.
⁊ sic hoc qd dicit fieri preexistebat anteq̃ fieri. Et
ex ista rõe fuerũt omñes antiqui moti ad dõz q
ens nõ est fcm̃. quia ens preexistebat factõni sue.
ex ista rõne concludebat anaxagoras suã positi
onẽ que est q quodlibet est in quolibet. quia qdli
bet fit ex quolibet.

## Queritur

Quõo debeat solui rõ ana
xagore. Dõz est ad ma
iorem q omñe qd fit ex aliquo fit. et quãdo dr. er
go preest in ipso. distinguendũ est. vel sm actum
sicut anaxogoras voluit et tunc est falsũ. vl sm
potẽtiam et tunc est verũ. Exempli grã ignis fit
ex ligno ⁊ in ligno nõ preexistebat ignis sm actũ
s sm naturalem potentiã inq̃tum scz lignum ⁊
materia ligni naturaliter põt recipere formam
ignis. et sic nõ sequit q quodlibet est in quolibet
nisi sm potẽtiam. et sic defectus fuit ex eoz q nõ
sciuit distinguere int actũ et potẽtiam.

## Sz propter paruita.

Hic aresto ondit quõo anaxagoras responde
bat ad obiecta cõtra suã positõez. Põt ei prio sic
obijci. si quodlibet est actu in quolibet deberẽt il
la percipi sensu tact⁹ sicut si in ligno essz ignis. Rñt
anaxagoras q quodlibet est in quolibet sm inse
sibiles ptes cõpter puitatẽ talium ptium q̃uis
sint ibi sm actum. Scda obiectõ. si quodlibet ẽ
actu in quolibet ergo res nõ debet plus denomi
nari ab vno q̃ ab alio. si ergo ignis est actu in
ligno nõ debet lignum magis denominari lignũ
q̃ ignis. Respõdet anaxagoras q ab illo res d
nominat quod magis abundat in eo. et ido non
repitur in rebus aliquod purũ quod nõ habeat c
mixtionẽ cuz aliqua alia re. Exempli grã q̃uis
in ligno est actualiter ignis sm opinionẽ anaxa
gore tamẽ nõ vocatur ignis s lignũ. quia sũt in
ligno plures ptes ligni q̃ ignis.

## Si igitur infinitum.

Postq̃ aresto. posuit opinionẽ anaxagore. h
cõsequẽter improbat eam et primo q̃tum ad ip
sam opinionẽ in se. secũdo q̃tum ad modũ posi
tõnis eius. Quãtum ad primũ ponit q̃nqz ratõ
nes et stat pma in hoc. Infinitũ sm q huiõi est
nobis ignotũ. si ergo principia rez naturaliũ sẽ
infinita sicut dixit anaxagoras tunc erũt igno
ta. s ignoratis principijs necẽ est ignorare prin
cipiata et sic tollitur omĩs scia de rebus natura
libus. dr notãter sm q huiõi. quia infinitũ sm
multitudinẽ est ignotũ sm multitudinẽ. Infini
tum sm magnitudinẽ est ignotũ sm magnitudi
nem. Et ratõ illius extra textũ est. quia quicq̃d
est notũ apud nostz intellectũ hoc apprehendit
a nostro intellectu. sed infinitũ nõ potest compre
hendi a nostro intellectu. qz tunc esset finitũ.

## Amplius autẽ si necẽ

Scda ratõ stat in hoc si partes actuales a
licu⁹ totius sunt infinite necẽ est etiã totũ esse
infinitũ. s anaxagoras posuit in qualibet re na
turali actuales partes infinitas. et hoc pz quia
in infinitum potest aliquid ex alio generari. et
quicquid generat ex alio hoc semp preest in alio
sequitur ergo q totum est infinitum. s hoc ẽ im
possibile Quia entia naturalia sũt determina
ta ad maximũ et minimũ. sic nõ potest ens na
turale esse infinitum. dicebatur notãter in maio
re de ptibus actualibus. quia in continuo finito
sunt infinite partes sm potentiã diuisionis sed
nõ sm actum. Ratõ maioris ẽ quia totum depẽ
det ex ptibus actualibus.

## Arguitur

In cõtinuo sunt infinite p
tes et tamẽ non est infini
tum. ergo maior predicte ratõnis est falsa.
Dõm q sũt duplices ptes alicuius totius. quedã
sunt partes potentiales que sumũtur sm poten
tiam diuisionis. et in illis nõ oportet q si ptes
sunt infinite q et totũ erit infinitum. Alie sunt
partes actuales sicut in homine caput pectus. et
si tales partes sunt infinite oportet totũ esse in
finitũ. tales autẽ ptes posuit anaxagoras in q̃
libet ente naturali. qz dixit quodlibet esse in q̃li
bet sm actum.

## Queritur

Utrum ista põsitõ quod
libet est i quolibet possit a
liquo mõ verificari. Dõm q illa põsitõ põs

duplicit capi · vno mō ſm q̄ quodlibet abſolute diſtribuit pro quolibet ente · et ſic eſt ſimpliciter falſa · q2 nō ſunt materialia i ſepatis nec ecōtra · Alio mō capit q̄libet ſm q̄ diſtribuit p̄ rebus naturabilib⁹ ſm ſbam trāſmutabilib⁹ · qd̄ addit notāter ꝓpter celum qd̄ nō eſt trāſmutabile ſm ſubaz · ſ; ſolū ſm locum · et ſic q̄libet eē in quolibz pt duplicit̄ intelligi · vno mō ſm actum et ſic iſta rtum ꝓpō eſt falſa · vel aliqd̄ ē in alio ſm potētiā et ſic eſt vera · q2 vnaq̄q3 res trāſmutabilis ſm ſubam hēt materiā q̄ eſt i potētia ad recipiendū quālibet formā rei trāſmutabilis ·

## Amplius ſi omnia in

Hic ponit tertia rō in qua tria ſupponuntur ſm intētōem anaxagore · p̄mū eſt q̄ oia ſūt ſimul · i · i ſe inuicē · ſecundū eſt q̄ q̄libz fit ex quolibet tertiū eſt q̄ oīe corpus finitū p ablatōem finiti ꝯſumit · Et tūc ſic arguit̄ detur aliqua aq̄ finita et ſegreget caro ex tali aqua p intellectū et hoc fiet multotiēs 2° 3° ꝛ 4° ꝛ ſic de alijs · vel ꝯgo ſtabit talis ſegregatō ſic q̄ āplius nō erit caro i tali aqua · vel ꝓcedit talis ſegregatō in īfinitum nō poteſt dici primū · q2 tunc quodlibet nō eſſet i quolibet · q2 nō eſſet caro in aqua qd̄ eſt ꝯtra opinionē anaxagoē · Nec pōt dici ſecundū · ſ · q̄ talis ſegregatō ꝓcederet in infinitū · q2 tunc ſeqrentur duo incōuemētia · Primū eſt q̄ corpus finitū nō ꝯſumitur p ablatōem finiti corporis · q2 iſtud corpus · ſ · aqua eſt finitū · ergo etiā tota aqua cōſumetur et p ꝯn̄s caro in aqua · Scd̄o ſequeretur q̄ infinite ptes equales eēnt ſimul in vno finito q2 nunq̄ ſtabit ſegregatō · ergo ptes ſunt infinite et ſunt equales · q2 ſunt mime · minimū eīn ſp eſt equale mimo · ſ; iſtud ē impoſſibile q2 totū dependet ex ptibus · ergo in toto finito non ſunt ptes infinite ·

## Adhuc autē ſi omne ·

Hic ponitur quarta rō que ſtat in hoc · oīe corpus ē moto aliquo fit min⁹ · q2 totū eſt mai⁹ ſua parte · ſi ergo a minima parte aliqd̄ poſſ; ſepari ſm ſegregatōem tūc aliquid eſſ; min⁹ mimo · ſ; hoc eſt impoſſibile · ꝯgo nō pōt fieri q̄libet ex q̄libet p ſegregatōem ·

## Amplius autē in fini

Quinta rō ſtat in hoc ſi quodlibet eſt i quolibet ſicut dixit anaxagoras · ergo in qualibet re naturali finita eēnt infinita infinities · ſed hoc ē impoſſibile q2 partes eſſent maiores toto · ſequela tamē pz · quia quelibet res naturalis hēt i ſe infinitas ptes ſm opinionem anaxagore · et res naturales etiā ſunt infinite ſm numez et ſpēm ſm poſitōem ſuā · ergo in vno finito erunt oēs res naturales que ſunt infinite et h⁹ infinities ·

## Nequaquā aūt ſegre

Hic improbat poſitōem anaxagore q̄tū ad modū ponēdi · q2 anaxagoras dixit q̄ ſegregatō nunq̄ finiret ſic q̄ corpa ab inuicē q̄nq̄ poſſent ſegregari · que ꝓpoſitō poteſt dupliciter intelligi vno mō quātum ad corpa ſicut ipſe voluit ꝛ ſic eſt falſa · q2 vtiq3 corpa poſſunt ab inuicē ſepari q2 ſm veritatē quodlibet nō eſt actualiter i quolibet · Alio mō pōt intelligi q̄tum ad accītia · et ſic ꝓpoſitō eſt vera q2 nunq̄ pnt accītia ſepari a ſubiecto · nec hoc ē ſolū incōuemēs · ſ; intellctus hoc querēs querit īpoſſibilia · et ſic anaxagoras nō intellexit ꝯriā opiniōez · Scd̄o reprobat eū q̄tum ad motiuū ſuū · quia ipſe mouebat ad dicendum q̄ quodlibet p̄exiſteret ī quolibet ex h⁹ q̄ oīe ſimile fit ex ſuo ſimili · Sz dicit areſto · q̄ hoc motiuū nō eſt ſufficiens q2 nō eſt verū · quia q̄uis ſimile generat ex ſimili ſicut fluui⁹ ex torrentib⁹ et torrens ex guttis nō tū hoc eſt verū ſemp · q2 q̄nq3 aliqua generātur ex diſſimilibus ſicut lateres ex luto et lutum nō eſt ſimile lateribus ſeu lapidib⁹ ꝛ dom⁹ ex laterib⁹ et aer ex aq̄

## Melius autem eſt ini

Hic compat ratōem anaxagore ad poſitionem empedoclis et vult q̄ melius poſuit empedocles q̄ anaxagoras · quia melius eſt ponere pauca principia et finita q̄ multa et infinita ·

## Queritur

Vtrum illa ꝓpoſitio ſit vera ex nihilo nihil fit · Dōm q̄ fieri capitur dupliciter · vno mō put dicit natalē mutatōem · et ſic eſt vez q̄ ex nihilo nihil fit · ſic eīn locuūtur antiqui de iſta ꝓpoſitōne · Alio mō accipitur fieri generalit̄ p quācūq3 ꝓductōne ſiue emanatōne ab alio ſiue hoc fit p naturalē actionē ſiue creatōem · et ſic ex nihilo aliqd̄ fit · q2 deus facit p creatōem aliquid ex nihilo · et quia talē productionē nō nouerunt antiqui · iđo pro vera conceptōe habebant q̄ ex nihilo nihil fit · et ſic patz q̄ non dicunt oppoſita ad ſiđem ſicut in ſimili hic nō eſt oppoſitio cams ē

latrabilis loquẽdo de cane domestico. et canis nõ
est latrabilis loqñdo de sidere celesti.

**Queritur** Utrum creatõ sit impossibil.
Dõz duplicit̃ ꝙ aliquid
dicit̃ impossibile. vno mõ simplicit̃. quia per nul-
lam potẽtiam fieri potest. ⁊ sic creatõ nõ est im
possibilis. quia fides tradit mundũ esse creatũ.
sed fidei nõ potest subesse falsum. Alio mõ aliqđ
dicitur impossibile ẜm quid. q: scꝫ nõ potest fieri
per potentiam creatam. Pro p̃me partis decla-
ratõne est sciẽdum ꝙ triplex est mutatõ. vna ẽ
mutatõ in qua acquiritur forma accidentalis si
cut est alteratõ per quam acquiritur qualitas.
Alia est mutatõ ꝑ quã acquiritur forma substã
tialis sicut est generatio. Tercia est mutatio nõ
tamẽ phisica in qua acquiritur tota substãtia si
cut est creatõ. Et est differẽtia inter has muta
tões. quia in prima mutatiõe p̃supponitur to
ta substãtia. in sectida presupponitur materia. in
tercia nihil presupponitur. ꝯstat autẽ primas du
as mutatiões esse. et ideo de tercia mutatiõe ꝓ
babitur nunc ꝙ etiam necesse est ꝯcedere creatõ
nem in qua totum ens producitur. et hoc proba
tur tribus ratõnibus. Prima ratõ stat in hoc ⁊
sumitur ex ordine agẽtium. effectus vniuersalis
simus debet competere et correspondere vniuersa
lissime cause. quia causa et effectus debent ꝓpor-
tõnari. sed est aliqđ agẽs primũ et vniuersalissi
mũ. ergo debet sibi correspondere effectus vniuer
salissimus. talis autem est esse. ergo esse ꝓducit̃
per primum agens. sed producerẽ totum esse est
creare. ergo deus creat. q̃re creatio est possibilis.
Et hoc est quod dĩ in libro de causis ꝙ prima re
rum creatarum est esse. Secunda ratõ sumitur
ex ordine actionum et hoc sic quãto. aliqua actõ
est prior tanto pauciora presupponit. sed actõ di
est simpliciter p̃ma. ergo nihil presupponit. sed ꝓ
ducere ex nullo presupposito est creare. ergo deo
ꝯuenit creatõ. maior ptꝫ quia ars et natura sic
se habent ꝙ vnũ presupponit alterũ et actõ na
ture est prior actõe artis. et idõ actõ nature eti
am pauciora p̃supponit actõne artis q: materiã
⁊ actõ artis plura p̃supponit q: totũ ꝯpositum.
Tercia ratio sumit̃ ex ꝯditõe effectuũ sic. quicqđ
est in aliquo ꝑ participatõem hoc causat̃ ab eo
qđ est tale ꝑ essentiam. ẜ omnia accipiunt eẽ a
p̃mo ꝑ participatõem. ergo totũ quod ad eẽ per
tinet est ab illo p̃mo. s; o materia et forma spe-
ctãt ad esse rei. ergo materia et forma ꝓducunt̃
ꝑ creatõem. ergo creatõ est possibilis. Scđa
ps ꝓbatur. s. ꝙ nõ potest ꝯuenire creatio creatu
re. q: si ꝯueniret creature hoc esset vel principali
ter vel instrumẽtaliter. ẜ nullũ illoꝝ est dicẽduz
nõ principaliter quod ꝓbatur duabus rõnibus.
Prima q: actio creatiua ꝯuenit vniuersalissimo
agẽti quod agit ĩ totũ ens. ẜ nulla creatura est
vniuersalissimũ agẽs ẜ solus deus qui opat̃ om
nia in omnibus. ergo creatõ non potest ꝯueni
re creature. Scđa ratõ stat in hoc. actio creati
ua est a virtute infinita. sed est impossibile crea
turam habere virtutẽ infinitã. ergo impossibile ẽ
creaturã creare. maior ptꝫ. quia sicut ꝓducere ex
aliquo requirit potẽtiam finitã. ita producẽ ex
nihilo requirit potentiã infinitam. q: quãto ali-
quid ꝓducitur ex magis distanti tanto requirit̃
maior potentia. minor ꝓbatur q: si creatura ha
beret potẽtiam infinitam haberet etiam essenti-
am infinitã. et sic nõ esset creatura. Nec etiã põt
creatura creare instrumẽtaliter. quia agẽs istru
mentale semꝑ ẜm ꝓpriam formã agit in effectũ
sicut securis agit ꝑ acutiẽ in lignum ad edificiũ
sed creatõni nihil presupponit̃. ergo nõ põt crea-
tura agere ad creationẽ etiã instrumẽtaliter. Ex
quo vlterius seq̃tur. p̃mo ꝙ in substãtijs separa
tis nõ potest vna suba separata ꝓduci ab alia. q:
ille substãtie sunt solũ per creatõnem producte.
sed nulla creatura potest agere ad creandum.
Secundo patet ꝙ q̃uis non potest creatura a
gere ad creationẽ tamen bene ad increationẽ. si
cut patet de anima ratõnali. quia natura ope-
ratur ad dispositõem corporis que dispositõ cor
poris instrumẽtaliter valet ad increationẽ aĩme
rationalis. Et ratio illius est quia in incretione
aliquid presupponitur in quod potest creatura a
gere scꝫ materia. sed creatura põt hanc disponẽ

**Arguitur** Cuicunq; potest conueni
re actio maior illi etiam
potest conuenire actio minor. sed creare ꝯuenit
trãsubatio instrumẽtalit̃ et illa est maior actio
sicut dicit scũs tho. quia multa plura mutabi-
lia sequunt̃ talem actõem q̃ creatõem. ergo et i
am p̃t creare ꝯmũicari actõ creandi. Dõm ꝙ
nõ ẽ sile. quia in transbatiõe presupponit̃ aliqđ
scꝫ panis cui creata p̃t istrumẽtalit̃ applicare su
am actõez. ẜ i creatõe nihil p̃supponit̃. g° nõ p̃t ap
plicaẽ ibi suã actõem. quia semꝑ in actõne crea
ture aliquid presupponit̃.
Arguit̃. Prima p̃ncipia necẽrio sũt vera. ẜ anti

q̄ habuerīt hoc ꝓ vno principio scilicet ꝙ ex nihilo nihil fieret· ergo est verum· ¶ Dicendum ꝙ fieri accipitur dupliciter· vno modo prout significat fieri naturale· et sic habebant philosophi pro principio ꝙ ex nihilo nihil fieret· Alio modo accipitur fieri generaliter prout est qualitercunq; procedere de non esse ad esse· ⁊ sic non est ista ꝓpositio principium quia sic est falsa· proceditur enim quandoq; de non esse ad esse ex nihilo·

**Arguitur** Omnis mutatio est ex subiecto presupposito· sed creare est mutare· ergo est ex aliquo presupposito·

¶ Dicendum ꝙ mutatio accipitur dupliciť· vno modo proprie sicut Aristotiles loquitur de mutari in quinto huius· ⁊ sic mutari est transire ď quodam in quoddam· ⁊ talis processꝰ nō potest esse nisi in subiecto· et ideo presupponitur subiectū aliter et aliter se habens in vtroq; termino mutationis· Alio modo accipitur mutatio generaliter et improprie ſm ꝙ mutatio significat quācunq; acceptionem ipsius esse post non esse· siue sit ex quodam siue ex nihilo· et sic etiam potest creatio dici mutatio· et creari mutari·

**Queritur** Quid significet creatio· ¶ Dicendū ꝙ creatio accipitur dupliciter· vno modo actiue et sic est ipsa diuina essentia ſm ꝙ creans id est essentia accepta cum relatione ratōis ad creaturas· quod notanter dicitur· quia si creatio esset diuina ēēntia absolute tunc deus semper crearet· quia deus semper est sua essentia· sed non habet semper illam relatōnem ad creaturas· Alio modo accipitur creatio passiue et sic non est passio predicamentalis· quia talis passio causatur ex actione predicamentali· sed creatio actiua non est actio predicamentalis sed est diuina essentia· sed passiua creatio est quedam ꝛlatio realis in creatura ſm quam creatura refertur ad creatorem sub nouitate essendi· quod ideo dicitur· quia semper creatura habet relatōnem realem ad creatorem· quia ab ipso conseruatur· sed non semper habet relationem realem cum nouitate essendi· talem autem relationem solum habet quando creatur· vnde patet ꝙ deus dicitur creator non ex hoc ꝙ aliqua realis relatio sit in deo· sed ex hoc ꝙ creatura realiter refertur ad ipsum· Et est simile· quia columna quandoq; potest dici dextra non ex dextro quod est in columna· sed ex dextro q̄d est in animali· sic deus dicitur creator ex relatione creature ad ipsum· Et ex illo iterum patet ꝙ deus non dicitur creator siue creans ab eterno· quia ista· relatio que est creatio passiua non semper fuit in creatura. Et quia dictum est ꝙ ſm illam realiter dicitur creator· ergo non dicebatur ab eterno creator· Similiter dicitur ď dominio· quia deus non dicebatur ab eterno dominus cum anteq̄ creatura esset nō fuit seruus· ergo etiam nō dominus·

**Arguitur** Omē accidens sequiť suum subiectum· sed creatō intelligitur precedere creaturā· ergo nō est accidens·

¶ Dicēduȝ ꝙ creatio accipitur dupliciť· vno mō ex parte obiecti siue termini quod est ipse deus et sic creatio p̄cedit creaturā· sic eīm intelligiť creatura precedere a deo ꝑ creationē· Alio mō accipitur creatio ex ea parte qua coniungitur creature· et sic creatō sequiť creaturā quia est accidens ipsius creature· et omne accn̄s sequitur naturaliť suum subiectū· Et si dicatur si creatō est tale accidens· ergo oportet illam rem fieri ꝑ aliam creatōnem et sic descendere in infinitum· Dicendum ꝙ hoc nō oportet quia creatō non est id q̄d creatur sed quo aliquid creatur· illud autē quod creatur procedit ab alio ꝑ creatōem mediā·

**Arguitur** Omne quod fit potuit fieri vel possibile fuit fieri āteq̄ fieret· sed potentia significat materiā· ergo quod fit prehabuit materiā· ergo non fit ex nihilo· maior probatur quia alias non posset fieri·

¶ Dicendum ꝙ i isto argumento est fallacia equiuocationis· quia potentia accipitur dupliciter· vno modo pro potētia materie que est ipsa met materia· et sic maior est falsa et minor vera· q̄r non est verum ꝙ omne quod fit fuit possibile fieri ſm illam potētiam ſm quā potentia significat materiā· Alio modo accipitur potentia pro potētia loica vel ꝓ potētia actiua agētis et sic maior est vera et minor est falsa· quia hoc quod de nouo fit habuit potentiā producentem illud quod fit· Etiam non repugnabat ex parte facti ꝙ ipsum factum fieret· et dicitur potētia loica q̄ nihil aliud ē q̄ nō repugnantia terminorū· quia ergo creatura non habet repugnātiam ad esse· iō possibile fuit ipā; eē anq̄ eēt ſm talē potētiā

**Arguiť** Si creatō esset possibil̄ tūc simul cēnt fieri et fcm̄ esse· ſ; fieri p̄cedit factum esse· ēgo ⁊c̄· ¶ Dōm ꝙ duplices sunt mutatōes· s· successiue et instātanee· Successiue

mutatōes fiunt in tempe sicut alteratō et loci mutatō. et i talib⁹ verū ē ꝙ fieri pcedit factū esse In toto eñ tpe talis res fit et i fine tempis facta est. Alie sunt mutatōes instātanee q̄ fiunt i instāti sicut sūt gñatō et corruptō et i talibus simul est fieri et fcm̄ eē. q2 dū fiunt simul sūt quia instās i quo fiunt est īdiuisibile et tale fieri significatur per creatōem.

**Queritur** Qualē circūstantiam dicat ex i ista ꝓpōne ex mhilo aliquid fit. Dōm ꝙ ex i ista ꝓpōne non dicit ꝓprie circūstātiam cāe. sed potius circūstantiā ordinis. Primū ptz q2 si diceret circūstantiā cāe tunc diceret circūstātiam cāe materialis. q2a ex notat materiā. et significaret ꝙ ex materia sicut ex mhilo aliquid. fieret qđ est falsū. Scōm ptz q2 q̄nq3 ex significat tm̄ sicut post. et sic accipitur ex cū dr ex māe fit meridies. et sic est verū ꝙ ex mhilo aliquid fit. i. post mhil. non tamen est ordo accipiēdus i ista locutōe fm tēps ꝫ fm naturā. q2 si mund⁹ fuisset ab eterno creat⁹ tūc nō pcessisset nō esse mundi eē mundi i tpe. ꝫ tn̄ naturaliter. q2 ꝯcipiēdo eēntiam diuinā ꝯcipim⁹ absolute nō eē mundi. et illa eēntia naturalit est añ mundū. vel pt ex dicere circūstātiam cause materialꝭ negate sic ꝙ negatō cadat sup̄ illaꝫ ppositōem ex vt sit sensus ex mhilo aliqđ fit id ē nō ex aliquo fit aliquid.

**Queritur** Utrū creatōem eē posset ꝯgnosci natali lumie. Dōm est ꝙ lumē naturale capit duplr. vno mō dr lumē naturale mediū ꝯgnoscēdi sumptum ex pncipijs scie naturalꝭ. et sic creatōeꝫ eē nō pōt cognosci siue sciri ex lumie natali. q2 phus dicit ꝙ ex mhilo mhil fit. sed ōne qđ fit fit ex materia Alio mō capit lumē natale p medio ꝯgnoscendi sumpto ex lumie natalꝭ rōnis. et sic pt sciri ex lumine naturali ꝙ creatō est. sicut patuit ex rōnibus pus adductis. Et iterū posset sic argui materia pma est vel ergo ē ex aliquo pducta. vl ex mhilo. nō pōt dici ꝙ sit pducta ex aliquo. q2 si esset pducta ex aliquo tūc materia hēret materiā ex qua eēt pducta et iterū illa materia aliā sic ꝙ fieret pcessus i infinitum.

**Arguitur** Per fidē ꝯgnoscim⁹ creationē eē. ergo nō pōt haberi ex lumie naturalꝭ rōnis. Dōm est duplr. pmo ꝙ creatō capit duplr. vno mō absolute et sic pt ꝯgnosci creatōem eē ex lumie rōnis naturalis. Alio mō capit creatō fm ꝙ est fcā cū certis circumstātijs. s. i pncipio tempis et ꝙ ōnia sunt creata sil et distincta i septē diebus. et sic d alijs circumstātijs. et tunc creatō tenet vel habet p fidē Vel pt dici ꝙ nō est incōueniēs aliqđ esse demōstratū apud phm qđ est creditū apud laicū. Nō eñ pñt omnes hoies intendere acq̄sitōi scie. et ideo necē fuit etiā aliqua tradere p fidē ꝓcedentis q̄ tn̄ possūt demōstrari apud sapiētes. sicut dicit doctor scūs in pmo libro ꝯtra gentiles.

**Queritur** Utrū infinitū sit nob ignotū. Dōm ꝙ ifinitū capitur duplr. vno mō p infinito forāli et sic ifinitū est nob simplicit ignotū in lumie naturali. Alio mō accipit infinitū p infinito materiali. et hoc ē duplex. vnū est infinitū materiale acceptū cathegrāmatice. et hoc iterū a nob nō ꝯgnoscit fm rōeꝫ fm quā est infinitū. Alio° capit infinitū sincathegrāmatice et sic potest infinitū a nob ꝯgnosci

Pro quo⁊ intellectu ē sciendū ꝙ duplex ē infiniti. s. formale et materiale. et rō illius ē q2 infinitū dr penes negatōem finis siue termi. ꝫ duplr aliqđ finit. vno mō p materiā. q2 eñ oīs forma ē cōmunicabilꝭ opꝫ ꝙ recipiat incōmunicabilitatē ex materia et sic terminat p materiā ad esse idiuiduale. Alio mō aliqđ terminat siue finit p formā sicut ꝯtingit de rebus hñtibus aliquā spēꝫ Dicit ergo infinitū formale q2 nō hēt terminum materialē in quo recipitur. et sic forma que naturaliter subsistit sine materia vocatur infinita sicut est forma in substātijs separatis. Et ideo dicit auctor libri causarū ꝙ intelligētia est infinita versus inferius. et dicitur notanter versus iferius. quia in ordine ad materialia intelligentie sunt infinite. quia nō habent materiā. tamē i ordine ad superius. s. in ordine ad deum sic sunt simpliciter finite. et hoc ideo quia q̄uis non habēt tres intelligentie formā receptam i materia. habent tamē esse receptū in essentia determinate speciei. et ideo sunt simpliciter finite. Sūt eñ in aliquo pdicamēto quia in pdicamēto substātie. sed eēntia diuina est simpliciter infinita. pmo quia non recipitur i materia. secūdo quia sua essentia nō est alicui⁹ determiate speciei. Ex quo ptz ꝙ nulla suba materialꝭ pt dici infinita aliq̄ istoꝝ mōꝝ. Nō eñ pt eē infinita materialit. q2 hēt materiā i quā recipit et sic finit indiuidualit nec ē infinita formaliter quia habet essentiam determinate speciei. Omnis autem creatura est finita for=

liter. quia habet essentiam determinate speciei ꝗuis tñ quedā creatura·s·immaterialis posset dici infinita materialiter qꝛ nō habet materiā· Ex quib⁹ omnibus ptꝫ ꝙ solus deus est infinit⁹ formaliter· Sed infinitū materiale dꝛ per priuationem termini formalis. vnde si materia subsisteret absqꝫ oīm forma ipsa diceret infinita materialiter· et qꝛ quātitas tenet se ex parte materie· idō est ꝙ si esset aliqua quātitas extensa sine termīo diceret infinita materialiē· Hoc ergo infinitum accipitur dupliciē· vno mō cathegrāmatice et tunc infinitū significat quātitatem extensam sine ēmino· et hoc infinitū reprobat aresto· 3ᵒ huius· Alio mō capitur infinitū sincathegrāmatice et tunc valet i ꝯtinuis nō tātū quin maius et in discretis non tot quin plura· Istis sic p̄suppositis respōdendum est sicut prius dcm̄ est· ⁊ ponātur tres ꝯclusiones· Prima est infinitum formale est nobis ignotū in lumīe naturali· In qua ꝯclusione p̄mo dꝛ nobis qꝛ hoc infinitum formale est ꝓm se maxīe cognoscibile cum sit maxime in actu· ß quia excedit ꝓportionē nostri intellectus· idō nō est a nobis cognoscibile· ꝯgnoscitur ergo ꝑfecte ab intellectu diuino· Dicitur etiā notāter in lumine naturali· qꝛ in lumīe glīe quo intellectus noster eleuatur ad vnionem intelligibilē ꝑ lumē glorie cū diuina eēntia· sic deus qui est infinitū formale poteīt a nobis ꝯgnosci nō tamē eo mō quo deus ꝯgnoscit seip̄m quia ꝯgnoscit seipsū ꝯprehēsiue qꝛ ꝯprehēdit seip̄m· sic autē nō potest aliqua creatura etiā in gloria existens cōprehēdere deū· ¶ Scd̄a ꝯclusio ē· infinitum acceptū materialiter et cathegrāmatice est ꝓm se nobis ignotum ꝓm ratōem infiniti· Dicebatur notāter nobis· qꝛ intellectus diuin⁹ posset etiā tale infinitū si esset ꝯgnoscere nō eo modo ꝙ intellectus noster ꝯgnoscit· sed colligēdo oīa in vno nunc eternitatis et sic deus ꝯgnoscit ꝯoīa que sunt in potētia sua que sunt infinita· Nr̄ āt intellectus ñ potest ꝯgnoscere tale infinitū· Cui⁹ ratō est quia noster intellectus accipit suā ꝯgnitionē ex fantasmatib⁹· et sic ꝯgnoscit vnū pt⁹ alterum· cū ergo in infinito nō sit ēminus et finis· nō potest intellectus nr̄ capere tale infinitū nec pōt habere speciem intelligibilem illius infiniti.

¶ Tercia ꝯclusio est infinitū acceptum materialiter et sincathegrāmatice potest a nobis ꝯgnosci· Cuius ratō est qꝛ quelibet potentia pt naturaliter ꝯgnoscere suū obiectum· ß tale infinitum ꝯtinetur sub obiecto itellectus qd̄ est quidditas rei materialis· ergo pōt tale infinitū per intellectum ꝯgnosci· minor ptꝫ qꝛ cōtinuum dꝛ sic infinitum et ꝯtinuū ꝯtiet sub quidditate rei materiaī est eīm tale infinitum ꝓporcionatū speciei intelligibili· quia species intelligibilis representat vniuersale quod vniūsale ꝓm potentiā ꝯtinet in se infinita singularia· qꝛ nō tot quin plura·

**Arguitur** Deus est infinit⁹ et ē a nobis ꝯgnoscibilis· ergo infinitū est a nobis ꝯgnoscibile· scd̄a ps añtis patꝫ qꝛ in hoc ꝯsistit btītudo humana ꝙ ꝯgnoscat deum ¶ Dōm ꝙ de⁹ est a noƀ ꝯgnoscibilis nō ꝯgtōne naturali· ß ex ꝯgnitōe supnaturali ꝗ fit ꝑ lumē glorie sicut dcm̄ est·

**Arguit̃** Spēs reꝝ sunt infinite vt dꝛ in porphirio· ⁊ sūt a noƀ ꝯgnoscibiles· ergo infinitū est a nobis ꝯgnoscibile· ¶ Dōm ꝙ sunt duplices spēs reꝝ· quedā sūt spēs reꝝ impfcārum sicut sunt spēs nāoꝝ et tales sē infinite ꝓm potentiā· et idō ꝓm ratōem infinitatis tales spēs nō sunt ꝯgnoscibiles· Alie sē spēs reꝝ ꝑfectarum sicut sunt spēs rerū naturalium· et tales spēs etiā sūt infinite quo ad nos· et iō nos nō ꝯgnoscim⁹ numerū talium speꝝ· de illis tamē est scīa ꝓm ꝙ hn̄t aliquā cōmunē passionē sicut in ꝑncipio huius dictum est·

**Arguitur** Plura corpa pn̄t esse i eodem loco p̄mo infinita· ēgo pn̄t infinite spēs esse apud intellcm̄· añs ꝓbatꝛ qꝛ ea rōe ꝗ duo corpa sē in eodē loco eadē rōne infinita· ¶ Dōm ꝙ pl⁹ repugnat infinitas seu indetēminatas spēs intelligibiles eē apd̄ intellcm̄ ꝙ plura corpa īfinita eē i eodē loco· qꝛ plura corpa ñ veniunt necārio i vnū locū ꝑ successiōem· ß necē est spēs itelligibiles veīre ad intellcm̄ successiue· In illꝭ aūt in quib⁹ ē successio vnū naturalie est post alteꝝ qd̄ repugnat infinito·

**Arguit̃** Intellcūs nr̄ est vtus inorgāica· ḡ⁹ est vtus infinita ¶ Dōꝫ ꝙ aliqua foꝛ pt dici infinita duplr· vno⁹ simplr qꝛ·s·nō hēt eēntiā ꝯtractā ad determinatā spēm et sic sola eēntia dīna dꝛ infinita· Alio⁹ dꝛ aliq̄ foē infinita ꝓm qd̄ qꝛ·s·nō habꝫ materiā in qua recipiē· hoc aūt ꝯtingit dupliciē·s·formā recipi i maīa· vno mō quia immergiē maīe sic i brutis ꝯtingit in quib⁹ nō est forma eleuata sup̄ materiā· Alio mō foē est in materia sic tñ ꝙ sit sup̄ materiā eleuata ꝓm eē· sicut ptꝫ de aīa hūana

et ido talis for est quodāmō sincathegrāmatice
infinita. qz nō pōt in tot opari qn in plura. Dōz
est ergo q ex hoc q intellectus est virtus inor-
ganica fm qd est sincathegrāmatice infinitus.

**Queritur** Utrū entia naturalia sint
determinata ad maximū
et minimū. Dōm ē q sic et hoc pōt pbari pri
mo generalr. secūdo spēaliter. gnālr quo ad ma
ximū pbatur qz in reb⁹ naturalib⁹ nō inuenitur
infinitū sicut pbatur tercio hui⁹. ergo res natu
rales sunt determinate ad maximū. qz si res na
turales sūt finite. ergo hūt terminū quātitatiuū
Quo ad minimū sic ptz qz fm aresto. in hoc tex
tu dabilis ē minima caro q si vlterius diuidat
resoluitur in cōtinens. s. in aerem vel aquā q cti
nent talē carnem. Scdo mō potest pbari spēa
liter p ea que inueniūtur in reb⁹ naturalib⁹. In
rebus eni naturalib⁹ tria inueniūtur. s. quātitas
virtus actiua et passiua ⁊ qualitatiue disposit
ones. s nullū hoz potest esse infinitū. pmo eni
datur maximū et minimū in quantitate qd pōt
iterū dupliciter intelligi. vno mō accipiēdo mate
riam corpeam ex qua oritur qtitas absolute. se
cundo accipiendo materiā corporeā p compatio
nem ad corpus determinatū vel ad determina-
tā spēm. Capiendo absolute materiā corpoream
i vniūso ē dabile maximū corp⁹. s. pmū celū. et mi
nimū qd vlterius diuidi nō potest. s. mīma caro.

**Arguitur** Mīma caro ē aliqd ctinu
um. ergo diuidit in infini
tū. Dōm q mīma caro pt accipi duplr ex pte
qtitatis. vno mō capiendo qtitatē carnis ma
thematice siue loice. i. sine ordine ad corpus phi
cum in quo est talis qtitas. et sic qlibz quātitas
pt diuidi in infinitū. et sic nō datur minima ca
ro. Alio mō capitur quātitas phice. i. fm habitu
dinē ad aliquā rē vel ad aliqd corpus phicum ⁊
sic loqndo de quātitate carnis fm spēm carnis
nō potest quātitas carnis diuidi in infinitū. sed
est dabilis mīma caro. et hoc est qd dicit aresto.
in textu. qz si mīma caro diuideret nō manet ca
ro s resolueret in cōtinens ita q caro nō tenet
illā naturā phisicā quā prius. Scdo pbatur q
sumat maximū et mīmū p cparōem ad determi
natā spēcie rei naturalis. qz quelibet res hñs spe
ciem hēt determinatā naturā illius spēi. ergo eti
am hēt determinata accidētia q csequūtur spēm
s qtitas ē actiūs csequēs spēm. ergo etiā hēbit de
terminata accñtia et determinatā qtitatē. ⁊ hoc
ido qz oīa accñtia cuiuslibet rei pportōnari ipi fo
rmi ad quē talis res ordinat. s indeterminata q
titas nō cueniret oparōni aialis q ē finis aial.
ergo oz quātitatē determiatā eē in qlibz aiali.

**Arguit** In spē hūana hoīes sē dentes i
qtitate. g⁹ ibi nō est determiatō
ad maximū et mimū. Dōz q qtitas in spē hu
mana hz determiatōez ad maxim et ad mimū et i
ter maximū et mimū qdā pl⁹ accedūt ad maxi
⁊ eē aliq sūt q pl⁹ accedūt ad mimū. ⁊ sic pt a
liqs hō deficē ab illa quātitate fm quā sumitur
maximū i illa spē ⁊ abūdaē i illa fm quā sumit
mimū in illa spē licz ille qtitates sint nob igno
te. Silit inueniē in reb⁹ natalib⁹ maximū ⁊ mi
mū fm vtutes actiuas ⁊ passiuas in qb⁹ nō solū
inueniē maximū et mimū extrisece s eē intrinse
ce. Cuē qd sacedū q aliq moderni dicūt q in reb⁹
natalib⁹ daē maximū et mimū extrisece. qz. s. illd
maximū penes qd sumiē determiatō nō pt attingi
a re natali. nec mimū pt attingi. s oīs qtitas
rei ē infra maximū et sup mimū. s aliq dicūt q
eē daē maximū et mimū itrisece sic. s. q spēs rei
natal eē pt attingē h⁹ maximū ad qd determiaē
tal spēs in maxio. silr et de mimo. daē igē maxi
et mimū intrisece i potētijs actiis sic pt dari ma
ximū pōd⁹ qd sortes pt portaē et nō āplius

**Arguit** Optz excedē potētiā actiuā ipz
patiēs. g⁹ oz potētiā portatiuā
sortis excedē resistētiā ipi⁹ pōderis. pbaē qz a p
porcōe eqlitatis nō ē actō. vel g⁹ excedit in indiui
sibili vel i diuisibili. nō pmū qz i indiuisibili nō
pt fieri excessus. nec secūdū qz tūc pt aliqd addi
Dōz q potētia portatiua sortis excedit. s tal
excess⁹ ē in aliq indiuisibili phice. et iō eē phice nō
pt aliqd addi ad pōd⁹ alias nō ptaret. qz si ali
qd adderet tūc nō fuisset determinat⁹ ad pmū pō
d⁹ sic ad maximū qd tū supponiē. Et si dicaē in
diuisibile nō facit excessū. Dōm q idiuisibile fa
cit excessū phice licz nō matheātice. ⁊ silr pt itelli
gi d vtutib⁹ passiuis. qz vt⁹ passiua ē determiata
ad mimū a q pt pati sic vis⁹ nō pt pati a qcūq
q puo colorē. nec audit⁹ a qcūq puo sono. Se
cūdo ptz idē in qlitatis dispōnib⁹. qz ē dare ma-
ximā raritatē i igne natalē dispositō. silr in aq
et i aere. qz vidē⁹ q si aq multū rarefiat resoluiē
i aerē et si aer multū rarefiat resoluiē i ignē. silr
ē daē sūmā velocitatē in motu diurno. Et cā oīz
istoz dictorum est ista. quia nature rez sunt de
terminate fm sua principia. sed ex determinatā

ne principiorum sumit determinatõ in esse quãtum ad dimẽsiones quãtitatiuas. Similiter determinatio ad posse q̃tum ad qualitates actiuas et passiuas. et ad opari quãtũ ad qualitatiuas dispositões que sunt principium opandi.

**Arguitur** Dato maximo hõie adhuc põt dari maior. ergo natura nõ est determinata ad maximũ et ad minimum. añs pbatur q2 dato maximo hõie adhuc põt corpus humanũ rarefieri et sic fit maius. Dõm q̃ homo vel quecunq3 res naturalis potest capi dupl'r. vno mõ ßm q̃ habet subsistẽtiam pmanẽdi in natura. et sic nõ potest dato maximo hõie corpus humanũ rarefieri. q2 nõ maneret subsistẽtia naturẽ. Alio mõ accipitur hõ vel alia res naturalis ßm q̃ disponit ad corruptõnem. et sic dato maximo in re naturali adhuc res naturalis põt vlterius rarefieri et disponi ad corruptõem et ido bene dicebatur q̃ res naturales .i. res ßm q̃ habent aliquã naturã non põt in infinitũ augmentari. q2 natura in illis cito' corrũpetur.

**Arguitur** Intellectus humanus est ens naturale et tñ nõ est determinatus ad maximũ et ad minimũ. assũptum p̃ prima pte patet q2 est ens in materia. ergo ẽ ens naturale. Dõm ad ptem primã assũpti q̃ intellectus non ẽ ens naturale. ß ẽ ens supnaturale q2 nõ depẽdet intellectus humanus ex materia in suo cõseruari sicut forme naturales. nec etiã acq̃ritur virtute naturali effectiue q̃uis bñ disponitur. Ad secundã etiã ptem assumpti est dõm q̃ intellect' etiã quodãmodo ẽ determinatus ad maximũ et ad minimũ. q2 maximũ intelligibile ẽ q̃dditas rei materialis q̃ est suũ obiectũ qð pfectissime cognoscit ipsa potẽtia. et minimũ intelligibile ẽ ipsa materia q̃ cognoscit p analogiã ad formã

**Arguitur** Motus et tps sunt entia naturalia et tñ durãt in infinitũ. q̃ sint entia naturalia pz q2 sũt passiões entiũ naturaliũ Dõm q̃ motus et tpus põt dupliciter capi. vno mõ q̃tũ ad illud qð actu inuenit in ipsis et sic sũt finita et determinata ad maximũ. Alio' capiunt q̃tũ ad id qð potẽtia et successione repit in ipsis et sic sũt infinita q2 tps põt durare ßm successionẽ in infinitũ. similr et mot' vnũquodq3 ãt debet denõiari ab illo qð est in actu vt d2 scðo h' et sic simpl'r dõm ẽ q̃ sunt finita.

**Arguit'** Aresto. dicit in scðo de aĩa q̃ ignis crescit in infinitũ apposito cõbustibili. sed ignis est ens naturale. g' entia naturalia non sunt determinata ad maximum. Dõm q̃ aresto. loq̃tur ibi cõditõnalit' et añs illius cõditõnalis ẽ impossibile sicut et cõñs. Dicit eñ sic q̃ si igni apponat infinitũ cõbustibile tunc in infinitũ augebit. ß impossibile ẽ apponere infinita cõbustibilia. q2 si quatuor elemẽta et mixta cẽnt cõuersa in ignẽ tũc nõ essent plura ignibilia. Scðo dõm est q̃ aresto. in illa autoritate loq̃t cõpatiue cõpando. s. ignem ad aĩata. q2 in aĩatis est determinatio ad maximũ et ad minimũ ex pte forme. q2 forma in aĩatis nõ potest informare quãcũq3 materiã. sed ignis nõ est sic determinatus ex pte forme. q2 forma ignis inq̃tũ ignis potest quãcunq3 materiã informare siue magnã siue puam vt latius d2 in scðo de anima.

**Queritur** Vtrũ dato maximo igne possit addi stuppa vel lignũ. Dõm q̃ questio psupponit falsum. q2 dato maximo igne nõ esset stuppa ignibil'. vel posset dici q̃ dato maximo igne si in vna pte adderet aliquid quocũq3 mõ tũc in alia pte fieret cõdensatio. et sic maneret q̃titas ignis q̃ prius fuit.

## Omnes igitur cõ.

Postq̃ aresto. determinauit de principijs ßm opiniones antiq̃rum. hic cõsequenter incipit inq̃rere veritatẽ de principijs rerum naturaliũ et pmo facit hoc p modũ disputatõis. siue disputatiue. Scðo facit hoc demõstratiue ibi. Sic igitur dicam'. Primo inquirit de cõtrarietate principiorum. scðo de numero ipsorum. Circa primũ pmo cõponit opiniones antiquorum de contrarietate principiorum. Scðo inducit circa hoc rõnem. Et tercio oñdit quomõ phi differẽter se habebãt ponendo principia cõtraria. Dicit ergo pmo q̃ omnes antiqui dicũt principia esse cõtraria. et hoc pbat p tres opiniones. q2 aliqui ponebãt vnũ principiũ innaturalit' loq̃ntes sicut pmenides et mellissus et illi etiã dicebãt cõtrarietatẽ eẽ in pncipio. q2 pmenides ponit calidũ et frigidũ eẽ pncipia. et d2 calidũ eẽ ignẽ et frigidũ eẽ terrã nõ distinguens accidens a subiecto. Alij ponebant vnũ principium mobile et sunt naturaliter locuti. et illi etiam ponebant contrarietatem in illo principio. quia dicebant hoc principium diuersificari ßm rarum et densum. Alij vero ponebant infinita pncipia sicut democritus et illi etiam ponebant

cōtrarietatē in pncipijs. qꝛ democritus dixit cor
pora athomalia differre ſm plenū et vacuū. Itē
dicebat ea differre ſm figuram poſitōnem et or
dinem. qꝛ aliqui eſſent athomi recti aliqui circu=
lares. Poſitōne aliqui eſſent ſurſum ⁊ aliq̄ deor
ſum. et ordine aliq̄ eēnt priores ⁊ aliq̄ poſteriores

**Queritur** Quare areſto. non dicit aliq̄d de opiniōe anaxa
gore et empedoclis. Dōm ꝙ iō qꝛ prius dictū
eſt. ſ. in principio ꝙ ipſi ponūt ꝯtrarietatē in pn
cipijs. quia dictū fuit ꝙ ipſi dicebāt generatiōem
et corruptōem fieri cōgregatōe et ſegregatōe ⁊ il
la ſunt ꝯtraria. nō ergo fuit neceſſe repetere illo
rum opinionem.

**Arguitur** Prius dictū eſt ꝙ pmeni
des poſuit tm̄ vnum prin
cipiū. gͦ nunc male dꝛ ꝙ ponat duo principia ſcꝫ
ignē et terram. calidū et frigidū. Dōm ꝙ par
menides dixit tm̄ vnū eſſe pncipium ſm ſubſtā
tiam ꝫ ſm apparētiam ſenſus eſſent duo princi
pia. quia ſm ſenſum apparet ꝙ calor eſt pncipi
um rerum in eſtate qꝛ generat res. et frigidum ē
principiū rerum in hyeme. qꝛ corrūpit res. ⁊ quia
pmenides nōdū vidit diſtinctōem inter accn̄s et
ſubam. ideo dixit calorē eſſe ignem ⁊ frigidū eſſe
terram. Poſuit ergo pmenides terram non ſolā
qꝛ ſicut prius dictū eſt nullus phorum poſuit ſo
lam terrā p pncipio ꝓpter eius groſſitiē. ſed po
ſuit terrā ſimul cum igne.

## Et hoc ratōnabiliter

Hic ꝯſeq̄nter areſto. ꝓbat rōne qd̓ prius ꝓbauit
autoritate antiq̄ꝝ. ſ. ꝙ pncipia ſint ꝯtraria. Et
poteſt ſtare rō in hoc. quibuſcūq ꝯueniunt ꝯditō
nes primorum contrariorum illa ſunt prima cō=
traria. Sed principijs cōueniunt conditiōes pri
morꝝ cōtrarioꝝ. ergo principia ſunt primo cōtra
ria. maior ꝓbat qꝛ ꝯditōes idicāt ſubiectū. minor
ptꝫ qꝛ tria ſunt de rōne primorꝝ cōtrarioꝝ. primū
ſcꝫ ꝙ nō ſūt ex alijs. ſcōm ꝙ nō ſunt ex alteru=
tris. i. vnū ex alio. terciū ꝙ alia ſūt ex ipſis. Iſta
autē tria ꝯueniūt etiā primis pncipijs. qꝛ prima
principia nō habent aliqua priora ſe et ſic nō fiūt
ex alijs. quia cōtra rōem pmi eſt habere aliquid
prius ſe. pncipia etiam non fiūt ex ſe inuicem et
ſic nō fiunt ex alterutris. et quia prima ſunt ſic
omnia alia fiūt ex ipſis.

**Sed oportet hoc** Hic in
ueſtigat
vltimā ꝯditōem primorꝝ ꝯtrarioꝝ. quia illa ē mi
nus manifeſta. ſ. ꝙ omnia fiunt ex ꝯtrarijs. Et
dicit ꝙ actio et paſſio nō fiunt inter queciq̄ cō
tingentia. i. indeterminata niſi forte per accidēs.
ſed oportet actionē ⁊ paſſionē fieri inter cōtraria
quod ꝓbatur in textu inductiue qꝛ omnia que fi
unt vel ſunt ſimplicia vel cōpoſita. ꝫ in omibus
his aliquid fit ex cōtrarijs. In ſimplicibus patꝫ
qꝛ muſicū fit ex immuſico albū ex nō albo. Simi
liter in compoſitis conſonans. i. ꝯpoſitum fit ex
incōſonāte. i. ex incōpoſito. Et ratio iſtorꝝ ē quia
omne qd̓ fit nō eſt anteq̄ fit. hoc ergo non eſſe
qd̓ precedit fieri cōtrariatur illi eſſe qd̓ poſtea fit
oportet ergo omne eſſe habere prius nō eſſe quod ē
ſibi cōtrarium. Similiter quod corrumpitur pri⁹
eſt anteq̄ corrūpatur. ⁊ hoc eſſe ꝯtrariatur non
eſſe qd̓ acq̄ritur p corruptionem.

## Vſq quidem igitur.

Poſtq̄ areſto. ꝓbauit ꝙ pncipia ſunt contraria
iam ponit phs motiuū antiquorꝝ quare ponerēt
principia contraria. ⁊ ſcdo ponit cōuenientiam
et differētiam ipſorꝝ. Quo ad primū vult ꝙ an
tiqui phi ponebant principia eſſe contraria nō
moti aliqua rōne ſed coacti ipſa veritate. quia
in ipſam veritatē intellect⁹ naturaliter inclinat
licet nūq̄ rōem veritatis nō percipiat.

**Arguitur** Coactio fit p motū violentum
ſed intellectus naturaliter incli
natur in veritatē. ergo nō cogitur ad veritatem
Dōm ꝙ intellectus noſter accipit dupliciter.
vno mō abſolute et ſic nō cogitur p veritatē. q̄a
coactio dicit motū violentū. ꝫ intellect⁹ noſter in
clinatur in veritatem ſicut in ſuū finē. ſicut ergo
res naturales nō dicuntur cogi quando tendūt
ad ſua loca. ita nō dicitur intellect⁹ cogi qn̄ ten
dit in veritatē. Alio mō dꝛ aliquid cogi p accn̄s.
ſcꝫ p ꝯparatōnem ad rōem que habetur cōtra veri
tatē. et ſic intellectus pt cogi ad dimittendum il
lam rōnem et aſſentiendum veritati. et ſic cogit
p comparatōnem ad rōnem falſam quam prius in
tellectus accepit et nō abſolute. Poteſt etiā dici
ꝙ coactio quādoq idem ē qd̓ coagitatio. et ſic ali
qua coactio pōt eſſe naturalis. Poteſt etiā alit
dici ꝙ ſi coactio dicat neceſſitatē abſq violētia
tūc etiā intellectus poteſt cogi. nō autē volūtas
qꝛ volūtas habet libertatē intellectus vero non
et ſic dici ſolet ꝙ veritas vincit intellectum eti
am veritas creata ſed nullū bonū creatū poteſt

dicere voluntatem quin volūtas tendere possz in oppositum illius.

## Differūt tamē ab in.

Postq̄ aresto. dixit ꝙ principia sunt contraria hic ponit differētias et ꝯuenientias antiquorū in tali positōe et p̄mo ponit duas differētias. quarum p̄ma est. quia aliqui ponebāt p̄ora ꝯtraria aliqui posteriora. Scd̄a dr̄a aliqui posuerūt principia esse notiora ɓm rōem sicut illi qui ponebāt numerū parem et imparē. cōcordiā et discordiam sicut Empedocles. q̄ sunt notiora ɓm intellectum quia ꝯmuniora. Aliqui ponebant eē notiora ɓm sensum vt p̄menides posuit calidum et frigidum. Deinde ponit tres ꝯueniētias quarꝫ p̄ma est ꝙ principia sunt ad inuicē ꝯtraria. Scd̄a ē ꝙ vnū principiū est melius et alterꝫ peius. Terciū est ꝙ omnia principia sunt notiora. differebant tamē in hoc sicut dcm̄ est. quia aliqui ponebant notiora ɓm ratōnem sicut hi qui ponebāt vniuersalia. qm̄ vniuersale est ɓm ratōem notius singulari. ɓm sensum.

**Queritur** Vtrꝫ ꝯditōes principiorꝫ sint bene posite. Dcm̄ ꝙ sic. et rō est quia de ratōne principij ē eē primū ex hoc autē ꝙ principiū est primū duo includunt in principio. primū est negatō priorꝫ. et ex hoc habet principiū ꝙ non fit ex alio. Et ex hoc ꝙ hēt ordinē ad posteriora ꝯuenit sibi ꝙ alia fiunt ab ipso. et quia ista principia etiā sunt ꝯtraria conuenit eis alia ꝯditio. s. ꝙ nō fiūt ex alterutris. i. ex se inuicem. quia vnū ꝯtrariorꝫ nō fit formaliē ex alio sicut infra patebit

**Arguitur** Si p̄ncipia sunt cōtraria vel intelligit d̄ p̄ncipio extra genus et hoc est falsum. q2 illud est tm̄ vnum scꝫ deꝰ. vel intelligit de p̄ncipijs in genere ɓm rōnem qualia sunt p̄dicamenta. hoc iterꝫ non pōt dici. q2 p̄dicamēta nō sunt ꝯtraria. Nec potest intelligi de p̄ncipijs in genere ɓm rem: q2 illa sunt materia et forma que nō ꝯtrariātur. Dcm̄ ꝙ tripl'r possumus loq̄ de p̄ncipijs. vno mō de principio efficiēte et hoc est simpl'r vnū qd̄ est deus. et ideo platonici errauerūt ponentes duo effectiua principia quorꝫ vnū esset principiū bonorꝫ et aliud principiū malorū. Et aliqui heretici scꝫ manichei sequebātur opinionē platonis dicētes ꝙ eēt vnū principium bonorꝫ q2 sp̄ualiū rerū. et aliud malorꝫ q2 corp̄alium rerū. Scd̄o possumꝰ loq̄ de principijs rerꝫ acceptis ɓm eē logicū. et sic predicamēta sunt decē rerꝫ prima principia. quia p talia predicamēta dat diffinitō logica. et istis modis n̄ loq̄mur hic de principijs. Tercio modo accipiunt principia p p̄ncipijs intrinsecis rerꝫ naturalium et sic sunt tria principia. s. materia forma et p̄uatio. et illa p̄ncipia sunt ad inuicē ꝯtraria. q̄a priuatio ꝯtrariatur forme accipiēdo ꝯtrarietatē cōmunē. Dicebat notāter rerꝫ naturaliū ꝓpter p̄ncipia rerꝫ sp̄ualium. q2 talia nō habent materiaꝫ Dicebat etiā notant p p̄ncipijs intrinsecis ꝓpter cām efficientē et finalem. q2 efficiēs et finis sunt principia rerꝫ naturaliū. sed non sunt intrinseca principia. Etiā addebat rerꝫ naturaliū. i. mobilium. quia res nāles necāriо habēt ista tria p̄ncipia put mobiles sunt. sufficiunt em̄ duo principia ad ꝯstitutōem rei. ſ3 ad mobilitatē requiruntur tria. q2 motus fit ex priuatōe in formā et ex forma in priuatōem p materiam sicut p subiectū.

**Arguitur** Contraria fiūt ex alterutris. ſ3 p̄ncipia sūt ꝯtraria ergo fiūt ex alterutris. aīs patꝫ ex tercia ꝯditōe que dicit ꝙ oīa fiūt ex cōtrarijs. Dcm̄ ꝙ contraria accipiūtur dupl'r. vno mō accipiuntur formaliē. et sic vnū cōtrariorꝫ nō pt̄ fieri ex alio. q̄a albedo non potest fieri ex nigredine. et sic saluat scd̄a conditio qd̄ nō fiūt ex alterutris. Alio mō aliquid fit ex alio materialiē et sic est verꝫ ꝙ cōtraria fiūt ex se inuicē. q2 quod ē prius albū hoc p motū amittit albedinē et fit nigrꝫ. et sic saluat tercia cōdicio ꝙ omnia fiūt ex ꝯtrarijs.

**Arguit** Forma fit ex maťia. q̄a maťia precest forme. gᵒ vnū principiorū fit ex alio. Dcm̄ ꝙ dupl'r aliq̄d fit ex alio vno mō substātialiē. q2 suba vnius mutat in substātiam alterius. et sic forma nō fit ex materia q2 suba maťie nō mutat in subam forme. Scd̄o mō aliq̄d fit ex alio subiectiue. quia. s. est subiectum factionis alterius. et sic forma fit ex materia q2 est subiectū factionis ipsiꝰ forme nāalis. Potest etiā dici qm̄ d̄r ꝙ forma fit ex maťia ꝙ hoc intelligat de forma totius que fluit ex vniōe materie et forme partis.

## Cōsequens autē vti.

Postq̄ aresto. inq̄siuit disputatiue de contrarietate p̄ncipiorꝫ. cōsequenter inq̄rit disputatiue de nūo p̄ncipiorꝫ. et circa hoc primo mouet vnā questionē istam. s. vtrꝫ duo tria aut plura sint princi

ꝑia rer̄ naturaliū· ⁊ ꝑmo excludit hoc qḋ nō ca dit sub questione· s· an sit vnū principiū· qr sicut prius dcm̄ est principia sūt ꝯtraria· ꝫ vnū et idē nō potest eē sibiipsi ꝯtrariū ergo non potest esse tm̄ vnum principium·

## Arguitur

Est tm̄ vnū principiū vtꝫ per phm 12° metaphisice vbi dicit omnis pluralitas principum mala er= go vnus ꝑnceps· Dōm q̄ loquendo de princi pio effectiuo sic est tm̄ vnū principiū rer̄· s· ipē de us· sed loq̄ndo de principijs intrinsecis rer̄ natu raliū nō p̄t esse tm̄ vnū principiū· sed sūt duo lo quēdo de principijs ꝯstitutōnis · vel tria loq̄ndo de principijs trāsmutatōnis·

## Infinita autem non

Hic ostendit aresto· q̄ principia rer̄ naturaliū nō pn̄t esse infinita et ad hoc ponit quatuor rō= nes· Prima stat in hoc si principia rer̄ naturali um sunt infinita nō erit scia de rebus naturali bus· ꝯn̄a tenet qr infinitū ē nobis ignotū· sed ex principijs sumit̄ cognitio rei· si gͣ principia sūt ig nota nulla erit scia de reb⁹ natalib⁹ // Scd̄a rō stat in hoc· principia sunt prima ꝯtraria sicut pri us dcm̄ est· ꝫ prima ꝯtraria nō pn̄t eē infinita· er go nō pn̄t principia esse infinita· minor ptꝫ quia prima ꝯtraria sūt primi generis qḋ est suba· sed in vnoquoqꝫ genē est vna prima ꝯtrarietas· ego nō possunt esse infinita prima contraria·

## Arguit

In suba nulla est contrarietas ergo male dr̄ q̄ in suba q̄ est pri mū gen⁹ sit vna prima ꝯtrarietas· an̄s ꝓbatur ex quarta ꝓprietate sube vbi dicit̄ q̄ sube nihil ē ꝯtrariū· // Dōm primo q̄ est duplex suba· q̄dā est sba ꝯpleta sicut est genus et spēs et sic nunq̄ suba habet ꝯtrariū qualitercūqꝫ accipiat̄ ꝯtrarie tas· Alio mō accipit̄ sba ꝓ suba incōpleta q̄ eti am apud phos vocat̄ qualitas sicut ē differētia sbalis· et sic p̄t esse contrarietas in illis substan tijs· Circa qḋ tm̄ ꝯsiderandū est q̄ ꝯtrarietas ac cipit̄ dupl̄r· vno mō ꝓprie sm̄ q̄ est repugnātia duar̄ formar̄ actiuar̄ et passiuar̄ in se inuicem vel cāar̄ ex actiuis et passiuis· et sic solū in ter tia spē qualitatis inuenit̄ contrarietas ⁊ non in suba nec in alijs spēbus qualitatis aut etiā pre dicamētis· Alio mō accipit̄ cōtrarietas cōiter ꝓ ut se extēdit ad priuatiuā oppositōnem vel etiam ꝓ exitu duar̄ drār̄ ex potestate generis· ⁊ vero eꝫ mō in sba est ꝯtrarietas q̄a forma ⁊ priuatō

ꝯtrariātur· ⁊ etiā due differentie eiusdē generis cōtrariant̄ sicut nūc dictū est in argumēto·

## Et q̄ cōtingit ex fini

Hic ponitur tercia rō ad idem et stat in hoc · qḋ pōt fieri ꝑ finita magis ponēdum est q̄ qḋ pōt fieri ꝑ infinita· Cuius rō est q̄a frustra fit ꝑ plu ra qḋ p̄t fieri ꝑ pauciora cū natura nihil faciat frustra· ꝫ si ponātur finita principia sicut posuit empedocles p̄t dari ratio omniū que fiūt in reb⁹ naturalib⁹· ergo melius est ponē finita q̄ infini ta principia· Quarta rō stat in hoc si īfinita sūt principia tūc omnia ꝯtraria erūt principia· ꝫ illud est impossibile· ergo illud ex quo seq̄tur· q̄a infinitū omnia includit et extra infinitū nihil ē si ergo principia sūt infinita· ergo ōnia includūt in principijs· minor patet dupl̄r· Primo q̄a prin cipia sūt prima ꝯtraria sed nō oīa ꝯtraria sunt prima· q̄a multa ꝯtraria fiūt ex priorib⁹ ꝯtrarijs ergo nō pn̄t oīa contraria esse principia· sicut al bum et nigrum fiunt ex calido et frigido · Scd̄o quia principia nō debēt fieri ex alterutris· i· vnū ex alio· ⁊ hoc ideo ē quia oportet principia sꝑ ma= nere· sed multa ꝯtraria fiunt ex se inuicē· ergo n̄ sunt omnia ꝯtraria principia

## Arguit̄

Principia nō semꝑ manēt· er go ista ꝓpositō est falsa oportet principia semꝑ manē· an̄s ꝓbatur q̄a forma cor rumpit̄ et priuatio corrūpitur et quodāmō mate ria· Dōm q̄ ista ꝓpositio oportet principia sem ꝑ manere p̄t dupl̄r intelligi· vno mō sm̄ opinio nem antiquor̄ et sic ē absolute et simpliciter vera quia antiq̄ ponebāt vnū ens in actu ex quo oīa sbaliter ꝯponūtur· q̄a ergo sm̄ eos omniū rerū ē vna sba sic non est ꝓprie corruptio alicuius rei· Exempli grā dyogenes posuit aerē ꝓ principio et dixit aerē semꝑ manere. quia qn̄ homo corrū pitur dixit q̄ aer acciperet aliā figurā· sed tamē maneret vnus aer sm̄ subam et ad istā intentō nem loquitur aresto· ꝯtra antiquos· Alio mō p̄t ꝓpositio intelligi loq̄ndo· s· de principijs sm̄ men tē aresto· et tūc materia manet sm̄ numer̄ q̄a ē vna materia omniū generabiliū et corruptibiliū vnitate indifferentie· sed forma et priuatio ma nēt nō in nūo nec in spē· ꝫ in cōi analogia · oportet tm̄ semꝑ aliquā formā eē in materia· ꝫ nō optꝫ ta lem formā specificā eē sꝑ· sile dōm ē de priuatōe·

## Quoniam autem si·

Hic ondit aresto. tribus rōnibus q non sunt tm̄ duo principia. Et prima stat in hoc. quia ex principijs debet aliqd fieri siue generari. sed ex duobus ɔtrarijs nō potest aliquid fieri siue generari nisi addatur tertiū. ergo opꝫ dicere q sūt ad min⁹ tria. s. duo ɔtraria et vnū subiectū. minorē pbat inductiue. q2 caliditas nō fit ex frigiditate. nec frigiditas ex caliditate. sed subiectū habens in se frigiditatē trāsmutat ad calorē. Pōt etiā dari rō extra textū que stat in hoc. q2 quecūqꝫ fiunt ex alijs opꝫ q illud ex quo talia fiunt habeat habitudinē ad illud qd postea fit. sed vna ps cōtrarietatis nō habet habitudinē ad aliā ptem ergo non fiūt ex se inuicem:

## Adhuc aūt amplius.

Hic ponitur scda rō et stat in hoc. si ponantur tm̄ duo principia et prius pbatum est q sint contraria. sequit q duo ɔtraria erūt pncipia. sed hoc est incōueniens. q2 tūc seqretur q principij esset principiū. q2 ɔtraria sunt accn̄tia cū in substātijs nō sit cōtrarietas. sed accn̄tia hñt pncipium. s. sbstantiam. et sic ɔtrarioꝝ pncipioꝝ. s. accidentium erit principiū n. s. substantia.

## Arguitur

Prius dē n̄ est q pma cōtraria sunt de pdicamēto sube. ergo male dr q sola ɔtraria sūt de pdicamēntis accidētiū. Dōm q aresto. hic procedit disputatiue. et ideo ponit ppositōes que sunt vere sm opinionem antiquoꝝ quas ipsi cōcedunt. sed sm opinionē antiquorū qui ponūt pncipiū vnū ens in actu. verū est q quecunqꝫ sunt in illo principio sunt accidētia sicut sunt rarū et densum. quā ɔtrarietatē ponebāt antiqui ponētes tm̄ vnū principiū materiale. Si tamē ista rō accipiat sm opinionē aresto. et veritatē. Dōm est q etiā puatō et forma q̄ ɔtrariātur sicut puatiue opposita habent se sicut accn̄tia. q2 insunt materie et inesse ē conditio accidentis.

## Amplius non esse di.

Tertia ratio stat in hoc. si duo cōtraria sint tm̄ principia sequeret q ex nō substātijs fieret sba. sed hoc est incōueniens. q2 ex accidente nō est nata fieri suba cum nihil fiat ex alio nisi qd preest in eo sm aptitudinē. seqla pbatur q2 ɔtraria nō sūt sube cum substātia nō sit cōtraria sube.

## Arguit

Contraria que sunt principia sunt substātie sicut sūt puatio et forma. ergo si ponerentur tm̄ duo pncipia nō fieret substātia ex nō substātijs. q2 illa principia cōtraria duo sunt sbe. Dōm q hic aresto. arguit ɔtra antiquos et ideo supposita opiniōe antiquoꝝ istud argumentū est optimū q2 tunc contraria sūt solū accn̄tia. Vel si supponat opinio aresto. tūc est dōm q substantia accipit dupliciter. vno mō a dando esse et sic vtriqꝫ vnū ɔtrarioꝝ est substātia. s. forma. Alio mō accipitur substantia put dr a substādo. et sic principia ɔtraria de quibus loqtur aresto. non sunt substātie. q2 puatio et forma nō substāt sed insunt. fieret ergo sbstantia a substando dicta ex non substantia etiam sm opinionem aresto.

## Arguitur

Ex nonsubstātia fit substantia sicut ex nōhomie fit homo. Dōm q nō substantia potest capi dupliciter. vno mō negatiue sm q illud dr non substātia in quo est absoluta negatio substātie. et sic ex nō substātijs nō fit naturalr suba. sicut ex nō homine nō fit homo. nec ex nō equo equus. Alio mō nonsubstātia capitur priuatiue sm q aliquid dr nōsubstātia qd nō est substātia tamē aptum natū ē esse suba. et sic vtriqꝫ ex nōsubstātijs fit sba. sicut ex nōhomine fit homo. semē enī humanū est nōhomo puatiue. sed lapis ē nō homo negatiue. p hoc dōm est ad textū q arestotiles loquit de nō suba negatiue cum dicit q ex non substantijs nō fit substantia.

## Vnde si aliquis et pri

Hic aresto. ondit q in hac positōne etiam cōcordabāt antiqui. s. q pter duo ɔtraria necē ē ponere tertiū. s. subiectū. q2 illi q̄ ponebāt aerē ponebāt preter aerē rarū et densum. sic ponebāt preter contraria. s. rarū et densum subiectū. s. aerē. similr q̄ ponebāt ignē et aquā. Differebāt tm̄ isti phi q2 aliq̄ ponebāt materiā plus sepabilē a cōtrarijs sicut q̄ ponebāt aerē et aquā. q2 aer pt cito frigefieri et calefieri. Sz aliqui ponebāt pncipiū materiale min⁹ sepabile a duob⁹ cōtrarijs sicut illi q̄ ponebāt ignē. q2 ignis nō ē bene sepabilis a calore vn̄ q̄tum ad hoc pessime ponebāt illi q̄ dicebant ignē eē pncipiū. Circa qd cōsiderādū est q in pncipio sunt duo cōsiderāda. s. pmitas et q̄tum ad hoc optime dixerūt q̄ posuerūt ignē esse pncipiū. Alio mō potest capi ignis q̄tum ad hoc q nō ē sepabilis a ɔtrarijs et sic pessime dicunt illi qui ponūt ignem esse principium

## Sed omẽs vnũ hoc·

Hic aresto·ostẽdit q̃ pter vnum p̃ncipium materiale antiqui etiam ponũt duo contraria·q̃a aliqui ponũt in vno materiali p̃ncipio densitatem et raritatẽ·aliqui magnũ et pũũ sicut Plato·differũt tñ in hoc q̃ aliqui ponũt vnũ ex parte materie et duo ex pte forme sicut arestoti·et ponẽtes vnũ p̃ncipium mobile· Aliqui posuerũt vnũ ex pte forme·s·ydeã· et duo ex parte materie·s·magnũ et pũũ sicut plato

## Plura autem tribus

Hic ostẽdit aresto·q̃ non sint plura p̃ncipia tribus et hoc pbat duabus rõnibus·quarum pma stat in hoc·q̃ põt fieri p pauciora supflue fit p plura·ß in oi mutatõe sufficit vnum subiectũ et duo ɔtraria·q̃a materiale subiectũ sufficit ad patiendũ et duo ɔtraria ad agendũ· ergo nõ optet ponere plura p̃ncipia q̃ tria· Scõa rõ stat in hoc ẽ si eẽnt plura p̃ncipia q̃ tria tũc essent plures p̃me contrarietates ß hoc incõueniens·ergo illud ex quo sequitur· maior ptz q̃a optet sp p̃ncipia esse ɔtraria·si essent plura trib⁹ ergo erunt ad minus due ɔtrarietates·minor pz q̃ prima ɔtrarietas est primi generis·ß primũ gen⁹ hz solũ vnã cõtrarietatẽ ergo nõ pñt esse plures prime cõtrarietates·Intendit ergo arest·in hoc capitulo predicto talẽ ɔclusionẽ·Non est tñ vnũ principiũ·nõ sunt infinita p̃ncipia·nõ sunt tñ duo et non plura tribus·ergo sunt tñ tria·antecedens est per partes pbatum

Conclusio

**Queritur** Vtrũ tria sint principia rez naturaliũ· Dõm ẽ q̃ sic et rõ est q̃ ista principia dicũtur rez naturaliũ·i·mobiliũ·illa ergo sũt principia rez ßm q̃ mobiles sunt·sed ad motũ reqrunt tria p̃ncipia q̃ in õni mutatõe optet esse duo extrema quorũ vnũ extremũ remouet ab aliquo subiecto p mutatõem et aliud p mutatõem acq̃ritur·Exempli grã qñ aqua mutat de frigido in calidum tũc frigiditas abijcitur et caliditas acq̃ritur·⁊ aqua ẽ subiectũ q̃d prius stat sub vno t̃mino et postea sub alio·Cũ ergo res naturales habeãt eẽ p motũ necesse ẽ dicere q̃ tria sunt principia rez naturalium·s·duo ɔtraria quoz vnũ abijcitur in motu et alterz acq̃ritur et terciũ est subiectũ q̃d etiã diuersum est ab vtroq̃ cõtrarioz·Q̃d ideo ẽ q̃a q̃nq̃ stat sub vno ɔtrario et q̃nq̃ sub alio·Et q̃ principaliter h̃ loquimur de trãsmutatõe substantiali·ideo oportet dicere q̃ vnus t̃min⁹ est forma sbstãtialis·et alius t̃minus ẽ priuatio forme substãlis ⁊ sbiectũ q̃d p̃supponit ẽ mãia prima q̃ ẽ ens in potẽtia·Nõ eñ pt eẽ aliq̃s ac⁹ añ actũ sbalẽ

[illegible]

**Queritur** Quõ differant ista tria principia· Dõm q̃ differũt in rõe principiãdi·et hoc patet q̃a aliqua ex eis sũt principia in fieri tñ sicut priuatio q̃ solum ẽ principium trãsmutatõnis rei et nõ ɔstitutõnis· Alia sũt principia etiam in facto esse sicut materia et forma et hoc est q̃d dicit aresto·q̃ priuatõ abijcitur q̃a nõ manet in re facta·Et iterz priuatõ ẽ principium p accñs ɔstitutõnis·ß materia ⁊ forma sunt principia p se ɔstitutõnis·et sic de priuatõ principium quia est causa sine qua non fieret mutatio vt infra dicetur·

**Queritur** Quẽ ordinẽ hñt ista tria principia· Dõm q̃ ista principia pñt triplr ordinari·Vno modo ßm viam pfectõis et sic forma p̃cedit deinde mãia ⁊ tercio priuatõ·q̃a forma dat esse·et sic est pfectior materia q̃ recipit esse·Alio mõ pñt ordinari ßm viã generatõis·et sic sunt adhuc duplr ordinanda·Vno mõ ßm ordinem terminoz·et sic priuatio ẽ termin⁹ a quo in motu·⁊ mãia ẽ subiectuz vel mediũ·et forma est termin⁹ ad quẽ·Alio mõ pñt ordinari ßm ordinẽ sustẽtatõnis et sic materia p̃cedit·q̃a mãia sustentat priuatõem et formã·Intelligit tñ subiectũ añ cõtraria q̃ sunt in ipso·sic etiã optet p̃intelligere materiã añ duo contraria·s·priuatõem et formam·

**Queritur** Quare necesse est ponere priuationem in materia· Dõm q̃ ideo q̃a priuatio est p̃ncipiũ trãsmutatõnis siue mobilitatis·et impossibile ẽ absq̃ p̃uatõne fieri transmutatõem vel motum·Quod sic pbatur·q̃a in ipsa p̃uatõne duo includũtur·s·negatio forme et aptitudo ad eandẽ·sed necesse est ex vtraq̃ pte p̃uatõem esse in materia si debeat mutari ad aliquã formã nouã·Primũ pz q̃a nulla materia trãsmutat ad formã quã iam hz·ergo necesse est q̃ in materia sit negatio illius forme quã dz recipe·exẽpli grã·materia hois nõ pt trãsmutari ad formã hois q̃a iã hz formã hois ß pt trãsmutari ad formã cadaueris·q̃a illã formã ñ hz·Scõa ps ptz ex pte aptitudinis·q̃a etsi materia hẽat negatõem forme nũq̃ tñ natalit transmutat ad illã formã nisi etiã in illa materia po

nat aptitudo naturalis ad talē formā. exemplī grā. q̄uis in materia lapidis sit negatio forme hois nō tñ ex lapide fit naturalit hō. qz i lapide nō est aptitudo ad formā hūanā. ⁊ ex hoc sumit cā q̄re celū nō pt trāsmutari ad ista inferiora et ecōtra. qz in illa maīa nō est aptitudo ad istas formas. nec in materia istoꝝ inferioꝝ est aptitudo ad formam celi.

**Queritur** Utrū materia oīm istoꝝ inferioꝝ hz ānexā p̄uatōz ad oēs formas subales istoꝝ inferioꝝ. Et videt q̄ sic. qz forme istoꝝ inferioꝝ psūt recipi in q̄cūqz materiā. gᵒ maīa hz p̄uatōnem ad oēs formas.

Dōm q̄ in priuatione ē aptitudo. ß ē duplex aptitudo alicuᵒ ad aliq̄d. Una est ꝓxima q̄ fit p paucas mutatōes. ⁊ sic nō hz maīa istoꝝ inferioꝝ p̄uatōem ad q̄cūqz formā. ß solū ad illā formā ad quā ꝓxime est trāsmutabilis. sicut materia hois hz p̄uatōem forme cadaueris qz est ꝓxime ad illā trāsmutabilis. ß maīa hois nō habet p̄uatōem ad formā azini qz nō est ꝓxime ad illā trāsmutabilis. Alia est aptitudo remota q̄ fit p multas medias trāsmutatōes. et sic q̄libet maīa istoꝝ inferioꝝ habz aptitudinē ad q̄cūqz formā istoꝝ inferioꝝ. qz multis alterationibᵒ mediīs pt q̄cūqz materia istoꝝ inferioꝝ trāsmutari ad q̄cūqz formā istoꝝ inferioꝝ. ⁊ sic ex lapide pt fieri hō ß p multas trāsmutatōnes medias. Unū patz q̄ differēter se hñt ad suscipiēndū formā alīquā maīa celi maīa t̄re et maīa seminis equi. qz maīa celi hz negatōem sine aptitudine aliq̄. ß materia terre hz aptitudinē remotā ad formā equi. et semē eq̄ hz aptitudinē ꝓpinquā ad formā equi. Sed ɔtra. Ex isto seq̄ret q̄ celū nō eēt ens naturale. pbat. qz nō habet in se p̄ncipia rerū naturaliū cū nō h̄eat in se p̄uatōez. Dōm q̄ dupl̄r dr aliq̄d ens nāale. Uno mō qz habet in se p̄ncipia ɔstitutionis rerū naturaliū. ⁊ sic celū est pfectum ens naturale. qz constituit ex materia et forma q̄ sūt principia ɔstitutōis reꝝ naturaliū. Alio mō dr aliq̄d ens nāale qz habet in se p̄ncipia trāsmutatōis reꝝ naturaliū. et sic est distinguendū de trāsmutatōe. qz est aliqua trāsmutatio ad eē sbale. et p̄ncipiū illius trāsmutationis nō h̄et celū. qz si sic tūc celū eēt corruptibile qz posset suscipe formā subalē quā non habet. Alia sūt principia trāsmutatōis ad eē accidētale. ⁊ talia p̄ncipia trāsmutatōis sūt in celo. qz in celo ē priuatio situs. pt eñ celū suscipe nouū sitū sm ptes. et Aresto. loquitur hic de vtraqz transmutatione. s. tā substantiali q̄ accidentali. sicut patet in exemplis textus.

**Querit** Utꝝ in oibᵒ factōibᵒ siue mutatōibᵒ nāalibᵒ sint illa tria p̄ncipia. Arguit q̄ nō. qz in mutatōibᵒ accn̄tali bus ē pcessus de foē ad formā. gᵒ nō ē pcessus de priuatōe in formā. exēpli grā. qñ debet fieri transmutatio calidi in frigidū tūc ibi fit trāsmutatio forme. s. calidi in formā. s. frigidū. Dōm q̄ duplicia sūt p̄ncipia trāsmutatōis. q̄dā sē p̄ncipia trāsmutatōis p se q̄. s. sp inueniūt in oi trāsmutatōe. et sic tria h̄ posita sūt principia trāsmutationis. s. priuatio maīa et forma. qz etiā in trāsmutatōe accn̄tali fit pcessus ex priuatiōe forme in formā. q̄uis etiā tal̄ priuatio h̄eat formā positiuā ɔiunctā. Exēpli grā. qñ fit trāsmutatio calidi in frigidū tūc etiā in frigido est priuatio caloris. q̄uis illa p̄uatio sit sil̄ in frigiditate. Alia sē p̄ncipia trāsmutatōis p accñs. i. q̄ nō sp inueniunt in trāsmutatōe. et sic etiā ens in actu pt eē principiū trāsmutatōis. Et sile ē in mutationibᵒ subalibus. qz cadauer fit ex hoie p accidens cum q̄nqz fiat ex alio aīali. s. ex asino. ß cadauer fit ex nōcadauere p se. qz oē q̄d debet fieri cadauer nece, se ē q̄ sit prius nōcadauer priuatiue. ß non optet q̄ sit prius homo equus vel asinus.

**Queritur** Utꝝ p̄uatio ⁊ forma p̄ñe sil̄ stāt. Dōm q̄ duplex est priuaᵒ. q̄dā ē priuatio forme habite ⁊ illa nō stat sil̄ cū foē qz ɔtrariat sibi. Alia ē p̄uaᵒ forme h̄ñde. et illa stat sil̄ in materia cū forma et ē principiū trāsmutationis illᵒ maīe ad nouā formā sicut in maīa hois est priuaᵒ forme cadaueris. et illa priuatio ē principiū quare materia hominis accipit formam cadaueris.

**Arguitur** Principia dn̄t manē i re principiata siue fcā. ß priuatio nō manet in re principiata gᵒ nō ē principiū.

Dōm q̄ duplicia sē principia rei q̄dā sūt principia in fieri tm. ⁊ talia p̄ncipia nō manēt in re fcā. et sic maīa et forma sūt principia reꝝ nāaliū. et hoc ē q̄d Aresto. infra dr in textu q̄ priuatio n̄ ē maīa. qz maīa manet ⁊ priuaᵒ n̄ manet.

**Arguitur** Q̄d nō est nō ē principiū ß materia nō est. gᵒ maīa nō est principiū. Dōm ad minorē q̄ dupl̄r alīq̄d dr esse. Uno mō sm actū. et sic maīa prima sm se accepta nō est. qz eē ens actuale ē a forma

Alio mõ dr̃ aliq̃d eẽ in potẽtia·⁊ ſic etiã maťia
prima ẽ· Et ſi tũc replicet̃ qḋ nõ eſt in actu non
eſt cã vel principiũ ſ3 materia nõ eſt i actu· ergo
maťia nõ eſt cã·Maior pt3 q: cãre p̃ſupponit eẽ
Dõm eſt ꝙ duplr̃ aliq̃d eſt cãp q̃tro nũc ſufficit
Uno mõ ſm gen⁹ cẽ efficiẽtis·et ſic ẽ verũ ꝙ cã=
te p̃ſupponit eẽ in actu. Alio mõ aliq̃d eſt cã ſm
gen⁹ cẽ materialis·et qḋ ſic eſt cã d3 eẽ in potẽa·
et rõ iſtius eſt q: cã efficiẽs agit effectiue extrin
ſece·ſ3 nihil p̃t ſic agẽ niſi ſit in ſe ꝑfeãũ ſ3 cauſa
maťialis cãt receptiue r̃ capiẽdo·ſ·formã·ſ3 quod
recipit alteꝝ hoc eſt in potentia ſm ꝙ hmõi·ne
ceſſe ẽ ergo dicere ꝙ materia cãt ſm ꝙ ẽ in po
tẽtia et non ſm ꝙ eſt in actu

**Arguitur** Priuatio ẽ ſimplr̃ non ens
q: eſt negatio·ergo non eſt
principiũ· Dõm ꝙ ens accipit̃ duplr̃· Uno mõ
ſm p̃mas duas eius acceptões q̃ ſũt ſubã et ac
cidẽs·et ſic eſt veꝝ ꝙ priuatio nõ ẽ ens q: nõ eſt
ſubã nec accñs· Alio mõ accipit̃ ens ſm totã la
titudinẽ ſue ſignificationis·et ſic etiam priuatõ
eſt ens q: eſt ens ſm terciam acceptionem entis
Eſt ergo priuatio ens priuatiuũ·

**Arguitur** Ens priuatiuũ nõ p̃t eſſe
principiũ alicui⁹ poſitiui ſ3
ens nałale ẽ ens poſitiuũ·g⁹ priuatio q̃ ẽ ens p̃
uatiuũ nõ p̃t cẽ p̃ncipiũ entis nałalis qḋ ẽ poſi
tiuũ· Dõm ꝙ priuatõ ẽ p̃ncipiũ tráſmutatio
nis ſicut dcĩ ẽ·et tráſmutatõ ex vna pte ẽ ens
priuatiuũ q: priuat ẽminũ a q̃·⁊ iõ optime dr̃ ꝙ
eſt p̃ncipiũ priuatiuũ tráſmutatõis·Ex iſto pt3
ꝙ ꝓ̃pe priuatio nõ p̃t dici cã rei nałalis·ſed bene
principiũ·q: cã aliq̃d influit in effectũ·ſ3 principi
um nihil influit et ſic eſt de priuatõne vt patuit

**Queritur** Utrũ priuatio ꝯ̃predicta
inueniat̃ in corpib⁹ celeſti
bus· Dõm ꝙ nõ q̃a ibi nõ eſt priuatio forme
ſbalis q̃ eſt ꝯ̃predicta priuatio· S3 arguit̃ tñ ꝙ
ſic·q: in celo eſt negatio forme ſbalis·ſ·forme hu
mane·et eſt aptitudo ad formã ſbalem celi·ergo
ibi eſt negatio forme ſubalis et aptitudo forme
ſubalis et p ꝯñs priuatio ſubalis·Dõm ꝙ nõ q̃
cũq3 negatio cũ aptitudine facit priuatõem· ſed
negatõ alicui⁹ forme cũ aptitudine ad eãdẽ facit
priuatõem· Eſt ergo in celo negatõ alicui⁹ forme
ſ3 nõ eſt aptitudo in celo ad eandẽ formã·q: celũ
nõ h3 aptitudinẽ ad aliquã formã cui⁹ h3 negatõ
nẽ· Ex iſtis etiã pt3 quõ p̃ncipia ſũt ꝯtraria·q̃a
illa ꝯtrarietas accipiẽda eſt ſm principia trans

mutationis et non conſtitutionis·quia nihil cõ
ſtituit̃ ex contrarijs·

**Arguitur** Materia et priuatio ſunt
vnũ nũo·ergo ſẽ vnũ prin
cipiũ· Dõm ꝙ q̃uis ſũt vnũ ſubiectiue ⁊ ma
terialr̃ dñt tñ rõe·et iõ dñt etiã ſicut p̃ncipia
diuerſa ſicut pt3 p Areſto·infra q̃ ponit multas
dñas inẽ priuatõem ⁊ materiã·Quecũq3 ãt ſũt
idẽ re et rõe nõ p̃ñt diſtingui in rõe principiandi

**Arguit̃** Quatuor elementa ſẽ p̃ncipia
reꝝ nałaliũ·ergo ſẽ plã p̃ncipia
q̃ tria· Dõm ꝙ elemẽta ſẽ bñ principia reru3
ſcilicet mixtoꝝ·ſ3 nõ ſũt principia adequata reꝝ
naturaliũ· q̃a ergo elemẽta ſẽ res naturales· ⁊
cũ idẽ nõ ſit principiũ ſui ipſi⁹ oportet p̃ter elemẽta
ponẽ aliqua ꝯmunioꝛa principia·et ſẽ iſta de q̃b⁹
hic diximus·Et ſi dicat̃ etiã appetitus maťie eſt
cã et principiũ reꝝ naturaliũ·Dõm ꝙ ille appeti
tus ꝯ̃phendit̃ ſub materia q̃a appetit⁹materie ⁊
materia idem ſẽ cum nihil aliud ſit appetit⁹ ma
terie q̃ naturalis ordo materie ad formam vt
infra dicet̃ in materia de inchoatõe formaꝝ·

**Queritur** Utꝝ materia p̃ma poſſet
p ſe ſubſiſtere· Dõm ꝙ
nõ·q̃a hoc qḋ iplicat ꝯtradictõem eſt ſimpliciter
impoſſibile·et p nullã potẽtiam fieri p̃t cũ ſit nihil
qḋ nõ cadit ſub aliq̃ potẽtia· ſed materiam p ſe
ſubſiſtere iplicat ꝯtradictõem·ergo p nullam po
tẽtiam fieri p̃t·Minor ꝓbat̃·q̃a q̃cq̃d ſubſiſtit h3
eſſe actuale·ſi ergo maťia p̃ma ſubſiſtat· ergo h3
eẽ actuale·ſ3 oẽ eẽ actuale ẽ a forma cũ eẽ ſit ꝓ̃pa
cõditio forme·ergo maťia ſubſiſtẽs h3 formam·ſi
ergo maťia p ſe ſubſiſtit habet formam q̃a ſubſi
ſtit·et tñ nõ habet formam q̃a ẽ materia p̃ma·

**Arguitur** Forma p̃t ſubſiſtẽ ſine ma
teria· ergo maťia p̃t ſubſi
ſtere ſine forma· Añs pt3 in ſubſtantijs ſepatis·
Dõm nõ ꝙ eſt ſile·q̃a nõ dependet forẽ inq̃tũ
forma a maťia·ſ3 inq̃tũ forẽ rei generabil̃ et cor=
ruptibilis·illa eñ depẽdet a maťia· et ergo ſi eſt
forma rei ingenerabil̃ et incorruptibil̃ illa nõ de
pendet a maťia ſicut ſẽ forme ſepate· ſed maťia
ſm ꝙ hmõi ſemp dependet a forma·q̃a materia
ſm ꝙ hmõi ñ habet actualitatẽ p quã poſſet ſub
ſiſtere·ſ3 forma inq̃tum hmõi ſp hẽt actualitatẽ
p quam p̃t ſubſiſtere ſine materia·

**Arguit̃** Materia habet eẽ ſine forma·er
go habet ſbſiſtere ſine forma·q̃a
ſicut forma habet eſſe actuale ita materia habet

esse potētiale· Dōm ꝙ q̄uis materia hēat eē potētiale tñ ꝑ hoc non p̄t subsistere·p̄mo impossibile ē ꝙ ꝑ hoc eē potētiale ipa mat̄ia subsistat in rerū natura·q̄a subsistentia nō est sine aliquo actu quē actū materia nō hꝫ nisi ꝑ formam· et iō ista bene ꝯcedit ꝙ mat̄ia hꝫ ꝑ se esse q̄a hꝫ ꝑ se eē potētiale·sed nō ꝯcedit ꝙ materia possit ꝑ se subsistere quia hoc necessario fit ꝑ formam·

**Arguitur** Deus p̄t supplē cāīitatem cuiuslibet cause scd̄e·ꝫ forma ꝯseruat materiam·ergo deus potest conseruare materiam sine forma· Dōm est ꝙ deus p̄t supplē cāīitatē cuiuslibet cause extrinsece·s·finalis et efficiētis·ꝫ nō p̄t de⁹ supplē cāīitatē cui⁹libet cē intrinsece·Et rō ē q2 tunc fieret ps rei qd̄ repugnat ōme eēntie·et iō nō p̄t supplē cāīitatē cause formalis·Et sic etiā soluit̄ aliud argumentū q̄d arguit̄·De⁹ p̄t accn̄s ꝯseruare sine subiecto ergo materiā sine forma·ꝯña tꝫ a sili·Dōm ꝙ nō est sile·q2 subiectū nō ē intrinseca cā siue ps ipsi⁹ accn̄tis·et iō p̄t deus ꝯseruare accn̄s sine subiecto ꝫ forma ē intrinsec ps rei g° de⁹ nō p̄t supplere causalitatē cē formalis·qñ eñ accn̄s subsistit sine subiecto tūc tale accn̄s saluat̄ in q̄titate q̄ ē subiectum quo sicut prius dictum est

**Arguitur** Ex isto sequeret̄ ꝙ mat̄ia eēt ita simplex sicut deus q2 ꝑm se nō hꝫ ꝯpositōem· Dōm ꝙ duplex est simplicitas·quedā ē simplicitas ꝑ remotōeꝫ oīs ꝑfectōis·q2 scꝫ nulla ꝑfectō ē in ipo·et sic materia p̄ma ē simplex·q2 si ꝑm se accipiat̄ nullā hēt in se actualē ꝑfectōem·Alio° aliq̄d est simplex ꝑ remotōem oīs ꝯpositōis·ꝛ sic de⁹ est simplex· q2 q̄uis in deo sīt oēs ꝑfectōes rerū nō tñ hñt in deo ꝯpositōem sicut in creaturis·q2 in deo nō ē ꝯpositio materie et forme·nec eē et eēntie·nec etiā accidentis et subiecti·q̄a ibi nulla est ꝯpositio·

## Sic igitur nos dica·

Postq̄ aresto·determinauit de nāo principiorū disputatiue·hic detminat de nāo p̄ncipiorꝫ demōstratiue et ꝑm veritatē· Et p̄mo facit h°· Scd̄o excludit errores antiquorꝫ ibi·qd̄ aūt antiq̄·Circa primū vult ōndere ꝙ in q̄libꝫ fieri natali ueniūt̄ tria·Scd̄o ōnt ꝙ illa tria sīt p̄ncipia· Primo ꝯponit q̄dā p̄ambula q̄ deseruiūt sibi ad suū ꝯpositū·et dicit ꝙ vult generalit̄ loq̄ de oi mutatōe·s·tā de eēntiali ꝑm quā aliud dr̄ fieri ex alio q̄ etiā de mutatōe accn̄tali ꝑm quā alterū dr̄ fieri ex altero·Intēdit g° Aresto·ꝙ in vtraq3 mutatōe tā accidētali q̄ eēntiali ꝯtingit terminos assignari vt simplices·vt hō fit music⁹·vel ex immusico fit musicus·vel p̄nt tmi assignari in ꝯposito dicēdo sic·ex hoie imusico fit hō musicus·

## Horum āt ꝙ nō solū

Hic Aresto·ponit diuersitatē mēbrorꝫ diuidentiū prioris diuisionis·Et ponit duplicē drīam·Prima stat in hoc·qñ assignāt̄ tmini mutationū vt ꝯpositi tūc possu⁹ vti duplici mō loq̄ndi·s· i nōiatiuo ꝛ i ablatio·exēpli grā possum⁹ dicē ex hoie immusico fit music⁹·vel hō immusicus fit music⁹ Sꝫ qñ tmini assignant̄ vt simplices tūc vtimur tñ vno° loq̄ndi·s·vt in nrīo vel in ablatiuo et h° sub tali drā·q̄a qñ hoc incōplexū significat subiectū tūc vtimur mō loq̄ndi in nrīo tñ·vt dicimus ꝙ hō fit musicus ꝛ nō dicim⁹ ꝙ ex hoie fit musicus·ꝫ qñ hoc incōplexū sīt ꝑuatōem tūc vtimur mō loq̄ndi in ablatiuo tñ·vt nō dicim⁹ homo fit musicus ꝫ dicim⁹ ꝙ ex hoie fit music⁹ ꝛ dicimus ex imusico fit music⁹ ꝛ non imusic⁹ fit music⁹ Et rō diuersitatis extra textū ē·q2 p̄uatō abijcit̄ in mutatōe·qñ g° ponit̄ p̄uatio ꝑ p̄ncipio tunc dꝫ locutio fieri in ablatiuo·ꝫ mat̄ia significat p̄ncipiū qd̄ nō abijcit̄·et iō significādo materiam vtimur mō loq̄ndi i nrīo·q2 ille ē mod⁹ significādi nrī

## Eorum autem que fi·

Hic ponit̄ scd̄a drā tminorꝫ mutatōnis et ē ista·qñ tmi mutationū significāt vt ꝯpositi tūc aliq̄d illius tmini ꝑmanet in mutatōe·s·subiectū·ꝛ aliq̄d illius nō ꝑmanet·s·p̄uatio·ꝫ qñ assignāt̄ tmini vt simplices tūc absolute significat̄ aliq̄d qd̄ ꝑmanet·s·si assignet̄ subiectū·vel aliq̄d qd̄ non ꝑmanet si assignet̄ priuatio·exēpli grā·si dicat̄ ex hoie immusico fit musicus ibi manet hō mutatione facta·sed non manet immusicum·

## Determinatis igitur

Postq̄ aresto·p̄misit q̄dā p̄ambula·hic itēdit p̄bare ꝙ in oi factōe req̄runt̄ tria et circa h° duo supponit·Primū est ꝙ in oi factōe p̄supponitur subiectū·Scd̄m ꝙ hoc subiectū qd̄ p̄supponit̄ in factōe q̄uis sit vnū nūo nō tamē ē vnū spē et rōne·et ista duo supposita p̄bat·ꝫ ordine retrogrado·q2 p̄mo scd̄m et scd̄o primū·Qꝫ ergo subiectū factionis est duo rōne p̄bat duabus rōnibus q̄ rōes sumūtur ex p̄ambulis prius positis·et scd̄a

prima rō in hoc·illa nō sunt eadē quoꝝ vnū pmanet alio nō pmanēte·ꝫ in subiecto factionis sūt duo quoꝝ vnū pmanet post mutatōēȝ factā alio nō pmanēte·g° nō pñt illa duo esse vnū spē·Ponit exēplū·qñ ex immusico hoīe fit hō musicus tūc nō sunt idem homo et immusicus q: mutatōne facta manet hō et non immusicū·

## Sed ex aliquo fieri·

Hic ponit scđa rō·et stat in hoc·Illa non sūt eadē in quoꝝ assignatōe vtimur diuersis modis loquendi·ꝫ in assignatōe maīe et priuatōīs vtimur diuersis modis loq̄ndi·ergo nō sunt eadem Maior ptȝ·q: diuisi modi loq̄ndi fūdant in diuersis modis ɔcipiēdi et eēndi·Minor pbat q̄a assignando ipm subiectū vtimur mō loq̄ndi in ntīo dicim⁹ eñi hō fit musicus·Sed assignādo ipsam priuatōnem vtimur mō loq̄ndi in ablatiuo·dicimus eñi ex immusico fit musicus·

## Multipliciter autem

Hic aresto·pbat aliā suppōnem q̄ fuerat pma in ordine·s·q; optet in oī factōe eē subiectū·ꝛ hoc pbat dupl̄r·Primo ex pte eoꝝ q̄ fiunt·scđo ex pte modoꝝ fiendi·Quo ad primū dicit sic·oīa q̄ fiūt vel fiunt simpl̄r·i·sbaliter·sicut qñ hō ařaīn⁹ bos dicunt fieri·aut fiūt accidētalit̄ vt qñ fit aliquid ꝫm accñs qñ·s·aliq̄d fit albū vel nigꝝ ꝫ in oibus istis mutatōīb⁹ optet eē subiectū·g° in oī mutatione p̄supponit subiectū·Minor ptȝ pmo de mutatōe accñtali inductiue·q: si debeat fieri q̄titas qualitas ad aliq̄d optet sp p̄supponere subiectū·Cui⁹ rō est extra textū·q: eodē mō aliq̄ fiūt quomō hñt eē·q: fieri ē via ad eē ꝫ accñs non ē naturalit̄ sine subiecto g° etiā non fit naturalit̄ sine subiecto·Scđo pbat idē de mutatōe subali·et h° facit inducēdo in aīalib⁹ et plātis·q: plāte ꝛ animalia fiūt ex semine sicut ex subiecto·et acq̄runt p mutationē subalem·ergo in mutatione substātiali optet presupponere subiectum·

## Arguitur

In secundo phisicoꝝ dicit aresto·q; semē hȝ se efficiēter ad eē pouctā·g° male d: h q; habeat se materialiter. Dōm q; in semine sūt duo attēdenda scȝ vna ps ex qua pducit vetus siue fruct⁹ ꝛ illa habet se materialit̄·Alia est ps q̄ facit organizatōem in materia ꝛ talis ps habet se efficienter·Exēpli grā·In ouo vitellus hȝ se materialit̄ ad pullū q: ex illo fit pullus·ꝫ vtus formatiua que est ministrata ab efficiente siue ab agente habet se efficienter ad pouctionem pulli·

## Fiūt autē ea que fiūt

Hic aresto·pbat quod pus dcm est·s·q; in omni mutatōe optet eē subiectū p modos fiedi·q̄a eoꝝ q̄ fiūt aliq̄ fiūt trāsfiguratōne sicut statua·aliq̄ appōne sicut fons ex riuulis·aliq̄ fiūt abstractiōne sicut q̄ fiunt p sculpturā sicut mercuri⁹ ex lapide·alia fiūt ɔpositōe vt dom⁹·aliq̄ alteratōe sicut nutritū fit ex nutrimēto·sed in oibus istis p̄supponit sbiectū·g° in oī mutatōe necesse est p̄supponē subiectū·Minor ptȝ·q: qñ aliq̄d transfiguratē tūc p̄supponitur subiectū quod capit aliam et aliā figurā·et sic etiā de alijs est dicendū·

## Quare ostensum ex·

Concludit pncipale ɔpositū et est istud q: illud ex quo aliq̄d fit est semp cōpositū·q: materia ex qua fit aliq̄d hȝ ɔpositionē cū priuatione·id ex q̄ fit aliq̄d ē compositū ex subiecto et pūatione·et addit ɔñr in textu q; nō solū illud ex quo aliq̄d fit est ɔpositū·ꝫ etiā id q̄d fit q: illud ad q̄d terminat factio ē totū ɔpositū·Ex q̄bus vlteri⁹ cōcludit q; id ex q̄ aliq̄d fit est duplex·q: aliq̄d fit ex aliq̄ sicut ex sbiecto·et aliq̄d fit ex aliq̄ sicut ex opposito sicut ex pūatione·ꝫm ɔprietatem tñ locutionis potius dōm est q; ex priuatione fiat aliq̄d q̄ ex subiecto·et ponit Aresto·exemplū de priuatōe vt non musicū·de subiecto vt homo·et itēꝝ in figura ibi iordinationes sūt pūationes es lapis aurum sunt subiecta·

## Querit

Vtꝝ illud q̄d generat sit totū ɔpositū·Dicēdū ē q; sic·ꝛ rō est·q: eodē modo alicui ɔuenit fieri q̄ modo sibi ɔuenit eē·sed totū ɔpositū hȝ eē ergo toti ɔposito cōuenit fieri·Maior ptȝ·q: fieri ē via in esse·ergo eidē cōuenit fieri cui cōuenit esse·Minor patet q: ptes totius ɔpositi nō hñt eē nisi i toto·et ex h° etiā sumit q; accñtia nō hñt fieri nisi in subiecto q: sic hñt eē·pt ergo diffinitio generatōīs intelligi de generatione subali que est ad esse simplicit̄ et de generatione accidentali que est ad esse ꝫm quid· Et si querat an ne materie et forme aliquo modo cōueniat fieri·Dōm q; sic sed cū additō et impropie·Q̄d pt pbari ex fundamento iā dicto·quia eodem mō cōuenit alicui fieri quo modo cōuenit sibi esse·sed ꝫm phm secūdo de anima dupliciter alicui cōuenit esse· Vno modo impro

prie sicut quo aliquid est· Et hoc cõtingit duplr· Uno mõ sicut subiectũ·alio mõ sicut forma·sicut dicit Aresto·ibi ꝙ aliquis dr̃ sanus corpe sano vel sanitate·Alio mõ dr̃ aliquid esse ꝓprie sicut totũ ꝯpositũ cui ꝓpe cõuenit eẽ· Sequit ergo ex illo ꝙ etiã subiectũ siue materia p̃t dici generari sicut quo aliquid generat̃ scꝫ subiectiue·et forma p̃t dici generari sicut quo aliquid generat̃ formaliter·sed totũ ꝯpositũ est illud qḋ ꝓprie generat̃ Unde p̃t dici sicut aliq̃ dicunt ꝙ materia dr̃ generari subiectiue·forma aũt dr̃ generari t̃mina= tiue·et totũ cõpositum dr̃ generari completiue· Iste tamẽ ꝓpõnes materia generatur forma generatur nõ sunt ꝯcedende absqꝫ additione· sicut ista conceditur totum ꝯpositum generat̃·

**Arguitur** Cõmentator auerrois dr̃ ꝙ materia ẽ que in rei veritate generatur·ergo materia debet dici generari· // Dõm ꝙ ipse manifeste loquitur de generatione q̃tum ad subiectũ·quia ibi ponit distinctionem inter generatõem simplr̃ et ſm quid·⁊ ideo intellectus istius ꝓpositionis est ꝙ materia est que in rei veritate ẽ subiectũ generatõis Per hꝰ tm̃ distinguit̃ generatio q̃tum ad subiectum ab aliis motibꝰ q̃ generatõ est ex subiecto qḋ ẽ materia p̃ma·sed in aliis mutationibꝰ subiectũ nõ est materia prima sed totũ cõpositum·

**Arguitur** Subiectum motus dꝫ denominari a motu·sed materia est subiectũ generationis ergo materia dicet̃ generari· // Dõm ꝙ motus accipitur dupliciter· Uno mõ ꝓprie p mutatione successiua·et sic maior est vera·q̃a in illa subiectũ motus denomiat̃ a motu·sicut aqua calefacta denõiatur calefieri· Alio mõ accipitur motus generaliter put etiaꝫ se extendit ad mutatõem instantaneã cuꝰ subiectũ est materia p̃ma·et sic ꝓpõ est falsa·q̃ subiectum talis motus vel mutatõis nõ p̃t a motu denoiari·Et rõ diuersitatis ẽ q̃ motꝰ ꝓpriedictꝰ est accñs sicut motꝰ alteratõis ẽ qualitas ·motꝰ augmentationis q̃titas·ſ; accñs ex sua natura hꝫ denõiare subiectũ·ergo tal̃ spẽs motꝰ denõiat ipm̃ mobile qḋ est subiectũ·ſ; in instantanea mutatõe subiectũ nõ ẽ denoiabile q̃ est ens in pura potẽa qḋ nõ suscipit denoiatõem alicuꝰ forme sicut alia subiecta nisi ſmꝰ q̃d sicut dictũ est ꝙ materia generatur subiectiue:

**Arguit** Omnis motus recipit suã denominatõem a t̃mino ad quẽ· sed forma ẽ terminus ad quẽ in generatõne·ergo forma generatur· // Dõm ꝙ ista ꝓpõ motus recipit denominatõem a t̃mino ad quem p̃t duplr intelligi· Uno mõ sic ꝙ motus denominat terminũ·et sic est falsa·q̃a ista est falsa albedo dealbatur calor calefit·et ideo nõ p̃t dici forma generari sicut p̃tendebat argumentũ· Alio mõ p̃t intelligi ꝙ motus denominat̃ grã termini·q̃·s·denominat subiectũ a termino et hoc est verũ in mutationibꝰ accidentalibꝰ in q̃bus subiectũ denoiat̃ a t̃mino ad quẽ·sicut aq̃ dr̃ calefieri grã caloris q̃ ẽ terminꝰ ad quẽ·Uel dõm ꝙ motus recipit denoiatõem specificã a termino ad quẽ q̃ magis ꝓprie dr̃ noiatio q̃ denoiatio·q̃ noiatio dicit eẽntialem p̃dicatõem sicut denoiatio accidẽtalem·

**Arguit** Hoc generat̃ qḋ p generatõem acquirit̃·ſ; forma p generatõem acquirit̃ ergo forma generat̃· // Dõm ꝙ dupliciter aliq̃d acquirit̃ p generatõnem· Uno mõ sicut terminus quo puenit̃ ad vltimũ terminũ generationis·et sic forma acq̃ritur p generatõem· Alio mõ aliq̃d acquirit̃ p generatõem sicut terminus qui et terminus vltimatus·et sic totũ ꝯpositũ acquirit̃ p generatõem· In signũ cuꝰ aliq̃d generatur vbi nec forma nec materia acquirit̃ur p generatõem sicut in generatõne hoĩs·ergo oportet dicere ꝙ totũ ꝯpositũ generat̃ alias nõ esset verũ dicẽ ꝙ hõ generet̃ p hoc ergo dr̃ ad argumentum ꝙ hoc generat̃ qḋ acquirit̃ p generatõem sicut terminus q̃ et vltimatꝰ terminꝰ generatõnis sed hoc est totũ compositum·ergo totũ ꝯpositum dicitur vere generari·

**Arguit** Illud generat̃ in q̃ ẽ silitudo generãtis ad genitũ·ſ; p formã genitũ fit sile generãti gº forma generat̃· // Dõm ꝙ forma accipit̃ duplr·Unoº p forma ptis·et sic nõ ẽ ꝓprie silitudo generãtis ad genitũ p formã q̃ tal̃ forẽ nõ ẽ vltimatꝰ t̃minꝰ generatõis· Alia ẽ forma totiꝰ q̃ icludit tã materiã q̃ formã ptis et p illã id qḋ generat̃ ẽ sile generãti· Et ex isto p̃t sumi q̃d sigficat generatõ· Generaº eñi p̃t triplicit̃ capi· Unoº actiue et sic significat actũ generantis· Alio mõ passiue·et sic significat passionẽ geniti· Tercio mõ accipit̃ neutraliter p mutatõe et tũc generatõ significat totũ compositũ ſm ꝙ exit de potentia ad actum· Uerum est tamen ꝙ aliqui dicunt generationem captam pro mutatione esse formam partis·quia forma ptis est terminus mutationis·sed hoc impꝓprie dicitur quia

q̄uis forma ptis sit t̄min⁹ q̄ ipsi⁹ generatōis nō tamē ē termin⁹ q̄ siue t̄minus vltimatus·a quo ꝓprie debet fieri denominatio ipsi⁹ mutatōis

**Arguit**· Oīs termin⁹ debet acq̄ri p motū sed forma ē t̄minus generatōis ergo dʒ acq̄ri p motū·s·generatōem· Tūc sic hoc generat̄ qd̄ est termin⁹ generatōis·sed forma ē termin⁹ generatōis·ergo forma acq̄rit̄ p generatōem· Dōm q̄ forma ptis accipit̄ duplicit̄· Vno mō ſm se et absolute·et sic forma non acq̄rit̄ p generatōem·Alio mō accipit̄ forma ſm q̄ est in materia ꝛ sic forma acq̄rit̄ p generatōem Sed ex hoc q̄ forma est in materia fit totū cōpositū·g⁹ totū ꝯpositū est illud qd̄ ꝓprie generatur·Et si dicat̄ forma subalis est id q̄ distinguit̄ generatio ab alijs motib⁹·Dōm q̄ duplex ē pncipiū distinguēs ex pte forme·vnū q̄ fit distinctō et sic p formā ptis est distinctio generatōis ab alijs motib⁹·Aliud est distinguens qd̄ et pfectū et hoc est totū ꝯpositū cui ꝓprie ꝯuenit generatō

**Arguitur**· Videt̄ q̄ totū cōpositū nō generet·pbat̄·q̄ꝛ hoc totū non generat̄ cui⁹ nulla ps generat̄·ſꝫ q̄nq̄ nulla ps toti⁹ generat̄·sicut pʒ in generatōe hōis ergo Dōm q̄ totū accipit̄ dupl'r· Vno mō sincathegrāmatice ꝓut tm̄ valet sicut q̄libet ps· et sic ꝓcedit argumentū q̄ si ptes nō generant̄ g⁹ totū nō generat̄·Alio mō totū accipit̄ cathegrāmatice ꝓut valet tm̄ sicut integrū et pfectū·et sic nō valet argumentū·q̄a tūc nō arguit̄ ab eodem ad idē ſꝫ a disparatis·Pōt em̄ aliqd̄ totū generari cui⁹ tamen nulla ps generat̄·sicut pʒ de hōie q̄ꝛ hōis em̄ non generat̄ corpus humanū nec anima tamen vnitū esse corpis et anime generat̄ quia hoc acquiritur p generatōem·

# Manifestum igitur·

Postq̄ arestō·ostēdit q̄ in quolibet fieri natali tria inueniūt̄·hʒ vlteri⁹ ostēdit q̄ illa tria sūt pncipia nat̄e et reꝝ naturalium·et primo ostēdit q̄ duo sūt principia nat̄e p se·deinde addit terciū p accidēs·et stat rō in hoc·illa sūt principia nat̄e p se ex q̄bus res naturales sūt et fiūt p se et non ſm accidēs·ſꝫ ex matia et forma res naturales sūt et fiūt p se et nō ſm accidēs·ergo materia ꝛ forma sūt principia reꝝ naturaliū·Maior patet q̄ꝛ de rōe principij ē q̄ ex ipso ꝯstituat̄ principiatū·Minoꝝ ꝓbat arestō·exēplo et rōe·Exēplo q̄ꝛ musicus hō ꝯponit̄ ex hōie et musico sicut ex materia et forma·Rōne sic·Ex illis res ꝯponit̄ p q̄ diffinit̄·ſꝫ res naturales diffiniūtur p materiā ꝛ formā g⁹ etiā fiūt et ꝯponūt̄ ex matia et forma Maior pʒ q̄ꝛ diffinitio dʒ dicē totā eēntiā diffiniti ſm oēs ptes·Et debebatur notātēr in maiore principalis rōnis sūt et fiūt·ad notandū q̄ ista sunt principia et transmutatōis et ꝯstitutōis et ideo fiūt q̄tum ad transmutatōem et sunt q̄tum ad constitutionem·

# Est autē subiectum·

Hic addit terciū pncipiū qd̄ ē principiū p accńs et pt̄ sic sum̄ rō·Priuatio ē principiū ꝯstitutōis ſm qd̄ addit̄ materie·ſꝫ materie acdit̄ priuatio ſm accidēs·g⁹ priuatio ē principiū ſm accidēs·s·ꝯstitutōis·Et si dicat̄ g⁹ erūt tm̄ duo principia quia p accidēs ē relinquendū ab arte· Dōm ē q̄ Arestō·expsse loq̄tur hic de principijs ꝯstitutōis q̄ꝛ dicit q̄ ex priuatōe fit aliud ſm accidēs ꝛ sic sūt duo principia·Sʒ loq̄ndo de pricipijs trāsmutatōis tūc sūt tria etiā p se·Si g⁹ accipiāt̄ materia ꝛ priuatō ex pte subiecti sic sūt vnū·si aūt ſm spēm sic sūt duo·et hoc est qd̄ d̄r in textu q̄ materia est numerabil'·i·includit in se numerum ſm q̄ ei priuatō est annexa·

# Vnde est q᷑ sicut duo

Hic soluit dubitatōes ex veritate prius determinata·q̄a dubiū fuit apd̄ antiq̄s vtꝝ eēnt duo principia vel tria·dicebant em̄ antiq̄ q̄ eēnt tm̄ duo Primū soluit·q̄a loquēdo de principijs ꝯstitutionis per se sunt tm̄ duo· et loquendo de principijs transmutationis sunt tria· Iteꝝ aliter·duo sūt principia distinguēdo principia ſm nūm siue ſm subiectū·q̄a priuatio et materia nō distinguūtur subiecto·sūt tamē tria distinguendo principia ſm rōem·q̄a priuatio et materia distinguūtur rōne·

# Quod quidem igit̄·

Soluit aliud dubiū vtꝝ scʒ necesse sit in oī mutatione esse duo contraria·Respondet q̄ est q̄nq̄ necesse in mutatione esse duo contraria et quandoq̄ non·quia quandoq̄ sufficiens est alterum contrariorum sua presentia et sua absentia facere mutationem· Circa qd̄ sciendum est q̄ cōtrarietas accipitur dupliciter· Vno modo prout se extendit ad priuatiuam oppositionem· et sic in omni mutatione necesse est semper esse duo contraria·et ideo in omni mutatione saluantur

tria principia rerum naturaliū. Alio mō accipit cōtrarietas put est repugnātia duaꝝ formaꝝ positiuaꝝ. et sic dicit h aresto. ꝙ nō est necesse in oī mutatōe duo eē ꝯtraria .i. duos ēmios positiuos ſ in mutatōe subali sufficit vnꝰ ēminꝰ positiuus .s. forma q̄ sua absentia et p̄ntia facit mutatione. q̄a ex p̄ntia forme fit generatio. ⁊ ex absētia forme fit corruptio. Sūt aūt motus accidētales in quibus necesse est esse duo contraria capiendo etiam contrarietatem ꝓprie.

## Subiecta autē natu.

Postq̄ Aresto. dixit q̄ ⁊ q̄t sūt principia. iā manifestat Aresto. ea et p̄ncipue materiā. et dicit ꝙ maēia ē cognoscibilis ſm analogiā. Qđ sic pbat aresto. q̄a sicut maēia in artificialibꝰ cognoscitur aliq̄d distinctū a formis q̄ nūc sb̄stat vni forme postea alteri. gº etiam maēia naēalis cognoscitur eē distincta a formis. q̄a qn̄qz substat vni forme et qn̄qz alteri. Vn̄ p̄z ꝙ aresto. intendit in textu ꝙ materia cognoscibilis ē ſm analogiā ad materiam rei artificialis. q̄uis tam̄ etiam dici posset ꝙ materia sit cognoscibilis ſm analogiā ad formam rei naturalis.

## Vnum quidem igitur

Hic aresto. cōcludit ꝙ tria sunt principia reꝝ naturaliū. quoꝝ vnū ē ens in potētia qđ nō est hoc aliq̄d .i. suba ꝯpleta. Aliud est qđ est rō .i. forma. tertiū ē qđ ē ꝯtrariū huic forme .s. p̄uatio. ⁊ quō sūt idē priuatō ⁊ maēia et quō nō dcm̄ ē. Deinde recapitulat aliq̄ prius dctā. et dicit ꝙ priꝰ dcm̄ est ꝙ principia reꝝ sūt ꝯtraria. deinde dcm̄ est ꝙ necesse ē aliq̄d subijci duobꝰ ꝯtrarijs. et inde manifesta ē dr̄ia ꝯtrarioꝝ cū qn̄qz subiectū subijciat vni ꝯtrarioꝝ ⁊ qn̄qz alteri. Adhuc tn̄ nō manifestū ē vtꝝ forma sit magis sp̄s vel subiectū .i. materia. sed hoc infra dicet .s. in scđo huiꝰ. vbi ꝓbabit ꝙ forma est magis natura q̄ maēia.

## Queritur

Vtꝝ priuatio supaddat aliq̄d materie. Dōm ꝙ dupl'r aliq̄d supaddit alteri. Vnoº ſm rē sicut albū supaddit hoi. et sic p̄uatio nō supaddit aliquid maēie. q̄a si sic priuatio significaēt formam positiuā qđ ē falsum q̄a significat negatōem cū aptitudie. Alia ē additō ſm rōem. ⁊ talis additio fit p priuatōem. q̄a priuatio supaddit negatōem cū relatōe rōnis ad formā. ⁊ iđ nō ē ꝯpositio ꝯe real' inē materiā ⁊ priuatōem ſ rōis tm̄

## Arguitur

Sī ē compositio rōnis ergo est compositio logica. ⁊ si ē cōpositio logica. ergo nō est priuatio principium rei naturalis. Dōm ꝙ duplex ē cōpositio rōis. quedā ē q̄ tenet se ex pte rōis rōcinātis tm̄ et illa est solū logica. Alia est ꝯpositio que tenet se etiam ex pte rei rōcinabilis et talis cōpositio p̄t etiā dici realis. nō ꝙ ꝯponāt res reales ad inuicē sicut ista ē realis hō albus. ſ ꝙ fundata est in naēa rei. et sile ē de cecitate i oculo. q̄a cecitas in oculo nō addit sup oculū realē formā. superaddit tn̄ relatōez ſm dici ad visum. Sic etiā dōm ē de maēia et p̄uatōe in maēia. q̄ maēia significat nudū subiectū. sed priuatio addit ordinē ad formam quā nō habet. et illam nō importat materia ex sua significatione.

## Arguitur

Ordo ad formā est de ipsa suba materie. ergo nō aduenit materie p p̄uatōem. Dōm ꝙ est duplex forma. Aliqua ē forma quā habet materia. et ordo ad talē formā ē de suba materie. in signū cuiꝰ in materia q̄ nō habet p̄uatōem ē etiā aptitudo ad formā quā habet. sicut p̄z de maēia celi. Alia est habitudo materie ad formā quā nō habet. et illa aduenit materie p p̄uatōem. Quia tn̄ p̄uatio nihil realiter addit supra materiā. sic p̄t dici ꝙ ille ordo est ex ipsa natura materie qđ est verū ſm rem. sicut em̄ priuatio ē eadē realir̄ cū materia. ita q̄cq̄d realiter attribuit priuationi p̄ōt etiam realiter attribui materie.

## Queritur

Vtꝝ materia sit cognoscibilis p analogiā. ⁊ q̄t modis intelligat ista ꝯpositio. Dōm ꝙ ista ꝯpositio p̄t dupliciter intelligi. Vno mō sic. materia est cognoscibilis p analogiā .i. p ꝓportōem materie naturalis ad materiam artificialiū. et ista ē expositio textus. ⁊ q̄ artificialia sunt nobis notiora naturalibus. ideo multū ꝯueniēter ꝯgnoscitur materia naturalis p analogiam .i. ordinem ad materiam artificialez. Scđo mō potest sic intelligi. materia cognoscit p analogiam .i. ordinē siue habitudinē ad formā rei naturalis. ⁊ h. c iđ est. quia vnūquodqz cognoscit ſm qđ est in actu. sed materia est in actu p formam ergo etiam debet cognosci p analogiam ad formā. Ex q̄ patet ꝙ materia rei naturalis ꝯgnoscitur p formam et ecōuerso forma p materiam. sicut patet de anima que cognoscitur per corpus. sicut dicitur in secundo de anima

**Arguitur** Vnūqdq3 ꝯgnoſcit̄ ſm q̄ eſt in actu·ſ3 materia non eſt in actu·g° nō eſt ꝯgnoſcibilis· Dōm q̄ hͦ argumentū bn̄ ꝓbat q̄ materia ſm ſe accepta n̄ eſt cognoſcibilis ſed adhuc cognoſcitur ꝑ formā nō ſic q̄ ꝑ ſpēm intelligibilē forme ꝯgnoſcat̄ materia·ſ3 ꝯgnoſcit̄ materia ꝑ ſpēm intelligibilē totius compoſiti ꝑ quā ſpēm ꝯgnoſcit̄ forma ineſſe materie·et ſic etiā materia ꝯgnoſcit̄· Et ſi dicat̄ vnū relatiuorū cognoſcit̄ ꝑ reliquū·ſed forma et materia hn̄t ſe relatiue vt3 in ſcdo huiꝰ· Dicendū q̄ in relatiuis realibus in quibus addit̄ realis forma verū eſt q̄ vnū relatiuoꝝ ꝯgnoſcit̄ ꝑ alterū·ſ3 materia nō dr̄ ſic relatiue ad formā ſm realem relatōem·ſed ſolū materia dicit̄ ad formā ꝑ relationem ſm dici·

**Queritur** Quot ſint vie cognoſcendi ipſam materiam· Dōm q̄ eſt triplex via deueniendi in cognitionem materie· Prima ē via reſolutōis et metaphiſicalis· Alia ē via trāſmutatōis ꝯ phiſicalis· Tercia ꝑdicatōis et logicalis· Scdm ꝑmā viā ſic ꝓcedit̄ q2 accipit̄ do vnā ſubām ꝯpoſitā ex materia ꝯ forma vt puta hoiēm poſſumꝰ ab illo hoie ꝑ intellectū reſoluere ꝯ depone ōia accidēntia· ꝯ tūc in intellcū remanebit ꝯpoſitū ex materia ꝯ forma·ſi tūc intelligat̄ ab illo hoie forma ſepari a materia tūc qd̄ remanet ē materia prima·et tunc manifeſtū eſt q̄ illa materia eſt aliqd̄ q2 eſt corpus humanū· Alio mō ꝑt materia ꝯgnoſci ſm viā trāſmutationis· Dixemꝰ em̄ q̄ vna res trāſmutatur in aliā·et ꝯgnoſcimꝰ q̄ res in quā fit trāſmutatio auget̄ ꝑ hoc q̄ alterū trāſmutat̄ in ipm·ſed iſta augmentatio nō ꝑt eſſe ꝑ nihil·g° eſt ꝑ aliqd̄ et nō ꝑ accn̄tia·nec ꝑ formā ſubalem·quia illa non manet·ergo eſt ꝑ materiā·Hoc aūt qd̄ manet in tranſmutatione ſub vtroq3 termino eſt materia· Tercia ē via ꝑdicatōis eo q̄ eſt vltimū in ꝑdicādo·et ſic qd̄ de nullo ꝑdicat̄ hoc eſt materia·g° materia ꝑt cognoſci ꝑ viam predicationis·et rō iſtius eſt q2 modi ꝑdicādi et ſubijciēdi fūdant̄ in mōis eēndi·ſ3 materia eſt vltimū in eēndo ergo etiā ē vltimū in ꝑdicādo· Sortes g° ꝗuis ſit indiuiduū adhuc tn̄ ꝑt ꝑdicari de ſua maťia q̄ ei in ꝑdicatōe ſubijcit̄ dicēdo hoc materiatū ē ſortes·

**Queritur** Vtrū omniū corpaliū ſit vna materia· Et vtrum omnium creaturarum ſit vna materia· Circa iſtā queſtionem eſt ꝯſiderandū q̄ auicebron dicebat omniū creaturaꝝ vnā eē materiā·ꝯ hoc ꝓbat duabꝰ rōnibꝰ· Prima ē vbicunq3 repiunt̄ ꝓꝓetates maťie ibi repit̄ materia·q2 ꝓꝓetas nō ſepat̄ a ſubiecto ſ3 in oībus creaturis repiunt̄ ꝓꝓetates maťie q̄ ſūt ſubijci ꝯ ſubſtare·g° etiā in oībꝰ creatis inueniť materia· Scdo arguebat auicebron ſic·q̄cūq3 ꝯueniūt adinuicē ꝯ drn̄t abinuicē ꝯueniūt in materia ꝯ drn̄t in forma·ſ3 ſube ſepate ꝯueniūt cū iſtis inferiorbꝰ ꝯ drn̄t ab eis g° hn̄t materiā in qua ꝯueniūt ꝯ formā in q̄ drn̄t· S3 iſta poſitō ē impoſſibilis ꝓpť duo· Primo q2 ponit materiā in ſbſtātijs ſepatis· Scdo q2 poit vnā maťiā· Primū ſic p3·oportet em̄ ſubām ſepatā eē immaťialē ſimplr̄·cuius rō eſt·q2 opatio alicuꝰ rei nō ꝑt excedē modū ſube rei q2 effcūs nō dz eē dignior cā ſua·ſ3 opatio ſbe ſepate eſt imaterialis·qd̄ p3 ex obiecto eiꝰ qd̄ ē imaťiale·g° oz etiā ſbam ſepatā eē imaterialē· Nec ſufficit dicē q̄ in ſubſtātijs ſepatis ſit materia ſpūalis ꝯ nō corpalis·q2 impedimētū ꝯgnitōis nō ē ex corpeitate cū forma corporea ſit corpeitas et forma de ſe ē cognoſcibilis· S3 impedimētū cognitōis ē ex ipſa maťialitate· Vn̄ ſequit̄ q̄ ponēdo q̄cūq3 maťiā in ſubſtātijs ſepatis nō eēnt tales forme ꝑ ſe itelligibiles·qd̄ eſt falſū· Scdo iſta poſitio ē ipoſſibilis q2 ponit vnā materiā·et hoc ſic p3·q2 nō ꝑt eē vna materia ſaltē nūo q̄ hēt in ſe formā ſpūalē et corpalē q2 tūc eadē res nūo eēt ſil̄ ſpūalis ꝯ corpalis cū res hēat nūm ꝯ indiuiduatōem ex maťia· Opz g° dicē q̄ tal̄ maťia eēt alia nūo in ſpūalibus ꝯ corpalibꝰ·ſed diuiſio nūalis fit ex q̄titate·g° in maťia ſpūaliū eēt q̄titas·ſ3 q̄titas nō eſt ſine corpe·g° illa maťia ſpūalis eēt corpea qd̄ iplicat· Per hoc ergo rn̄det̄ ad argumenta· Et ad primū dicēdum eſt q̄ iſte proprietates ſubijci ꝯ ſubſtaē non ſunt ꝓꝓietates materie ſed potentie ſiue illius quod eſt in potentia· Inueniūtur em̄ tales ꝓꝓietates manifeſte in re immateriali·ſ·in anima rōnali·quia anima rarōnalis ſubijcitur ſuis potentijs habitibus ꝯ virtutibus·cū ergo in omni ſubſtantia creata ſit aliqua potentia cum nō ſit purus actus preter deum glorioſum· ideo neceſſe eſt dicere q̄ etiam ſubijci et ſubſtare inueniantur in omnibus creaturis etiam abſq3 maťia· Suba em̄ ſepata ſubſtat ſpēbus intelligibilibus intellectui et volūtati q̄ ſunt in ipſa ſicut accidētia·et iō q̄uis dicant̄ ſimplices ſube q2 nō eſt in ipis ꝯpoſitō ex maťia ꝯ foē nō tn̄ ſē ſimplr̄ ſimplices·q2 in ipſis eſt ꝯpoſitio ſubiecti ꝯ accidētis·

Ad scðm argumentū dðm q̄ non oportet omnē
ꝯuenientiā aliquoꝝ fieri in materia q̄ꝛ ꝯuenien
tia aliq̄ꝝ p̄t fieri in forma·Et si dicat̄ ꝯuenētia
aliquoꝝ est in genere·sed genus sumitur a mate
ria ergo omnis ꝯuenientia ē a materia·dðm q̄
ista ꝓpō gen⁹ sumit̄ a materia p̄t duplr̄ intelligi
Uno mō vt sit sensus q̄ gen⁹ realit̄ sumat̄ a ma
teria et tūc est falsa·Alio mō p̄t itelligi q̄ gen⁹
sumit̄ a materia·i·ab aliquo hn̄te ꝯditōez mate
rie ⁊ sic ē vera·q̄ꝛ sp̄ sumit̄ gen⁹ ab aliq̄ cōfuso ⁊
indetminato·ꝑ ꝯfusū ⁊ indetminatū hn̄t modum
matie· Scða opinio p̄ncipalis ad titulū q̄sti
onis est ista q̄ oim corpaliū tā supioꝝ q̄ inferi
orū sit vna materia·Et ista opio h̄ȝ ortū ex ātī
quis phis ponētib⁹ celū esse igneū ⁊ iō materia
eius est eadē cū materia ignis·sed istā opinionē
reꝓbat phs p̄mo celi sic·s·q̄ oportet ponere vnam
q̄ntā essentiā distinctā ab elemētis·Ista g° opinio
pōt reprobari ex trib⁹ rōnib⁹· Prima ē·materia
est ens in potētia s̄m eius naturā ꝑ potentie di
stinguūt̄ p̄ act⁹ vt ȝ scðo de aīa· Tūc sic arguitur
Ubicūq̄ȝ sunt alij act⁹ p̄ se·i·ad quos sp̄ ordināt̄
ibi sunt alie potētie·ꝑ materia istoꝝ inferioꝝ h̄ȝ
aliū actū p̄ se q̄ materia celi·q̄ꝛ materia istoꝝ in
ferioꝝ h̄ȝ p̄ suo actu formā generabilē ⁊ corrupti
bilem·materia aūt celi formā ingenerabilē et in
corruptibilē g° necesse est dicē q̄ sit alia materia
istoꝝ inferioꝝ et supioꝝ·Nec vȝ si dicat̄ q̄ mate
ria istoꝝ inferioꝝ h̄ȝ ordinē ad oēm actū q̄ impe
diat̄ p̄ agētia extrinseca·q̄ꝛ si hoc eēt veꝝ seq̄ret̄
q̄ appetitui materie fieret violentia ab agente·
Itē scðo·appetitus naturalis nunq̄ est frustra
q̄ꝛ est opus dei·si g° naturalit̄ materia inferioꝝ
hr̄et ordinē ad formā supioꝝ ergo etiā q̄n̄q̄ȝ ma
teria inferioꝝ recipet formā supioꝝ ⁊ ecōtra·q̄ð
est impossibile q̄ꝛ tūc celū esset corruptibile·Scða
rō·materia est subiectū trāsmutatōis·ex hoc sic
arguit̄·Omne subiectū trāsmutatōnis ē natura
liter trāsmutabile ad oīa illa ad q̄ subiectū ē in
potētia·si ergo est eadē materia supioꝝ et inferi
orū·ergo materia inferioꝝ trāsmutabilis est ad
formā supioꝝ ⁊ ecōtra·⁊ sic supiora erūt corrup
tibilia·q̄ꝛ pn̄t amittere formā quā hn̄t·⁊ hoc con
cessit plato·q̄ꝛ dixit celū naturalit̄ esse corrupti
bile ponēs istā auctoritatē in thimeo loquens ad
corpa celestia in forma dei·O dij deoꝝ quoꝝ opi
fex ergo sū natura vrā dissolubiles estis mea āt
volūtate facti indissolubiles·Aliq̄ aūt tn̄dēt ad
istud q̄ celū q̄uis h̄eat eandē materiā cū istis in

ferioꝛib⁹ nō tn̄ est trāsmutabile ad formā istoꝝ
inferioꝝ·ex hoc·s·q̄ꝛ forma corpis celestis faciat
totū appetitū materie ⁊ replet totā potētiam ma
terie sic·s·q̄ non manet ordo vlterioꝛ illius ma
terie ad aliam formā·Sed forma istoꝝ inferioꝝ
nō replet totā potentiā materie·⁊ ideo materia
adhuc p̄t capere nouā formā·Sed ista solutio n̄
valet ꝓpter tria·Primo q̄ꝛ q̄ð est de natura ali
cui⁹ nō p̄t ab eo separi·si ergo materia est natu
ralit̄ trāsmutabilis·g° nō p̄t p̄ aduentū cuiuscū
q̄ȝ forme impediri talis transmutabilitas·Scðo
q̄ꝛ forma pfecta nō tollit ordinē materie ad for
mā ipfectā q̄ꝛ si sic homo esset incorruptibil̄ q̄ꝛ h̄ȝ
pfectissimā formā ⁊ iō nō p̄t dici q̄ celū sit incor
ruptibile q̄ꝛ h̄ȝ pfectā formā·Tertio q̄ꝛ q̄uis celū
ꝓpē pfectōem sue forme nō posset trāsmutari ad
formas istoꝝ inferioꝝ tn̄ materia istoꝝ inferioꝝ
possȝ trāsmutari ad formā supioꝝ·q̄ꝛ n̄ p̄t dici q̄
iste inferiores forme sint ita pfecte sicut forme su
piores·Tertia rō p̄t sic sumi·potentie passiue di
stinguūt̄ p̄ cōparatōem ad agēs q̄ð ducit talē po
tentiam ad actū·sed aliud est agēs q̄ð materiā
istoꝝ inferioꝝ ducit ad actū ⁊ materiā celi·ergo
est alia materia·Maioꝛ patet·q̄ꝛ oportet sp̄ acti
ua passiuis ꝓportōnari·Minoꝛ patet q̄ꝛ potētia
materie in istis inferioꝛib⁹ ducit̄ ad actū p̄ potē
tiā naturalē·Sed potētia materie in supioꝛib⁹
ducit̄ ad actū p̄ potētiā infinitā q̄ est potētia dei
creatiua·Nec p̄t dici q̄ materia supioꝝ ducat̄ ad
actū p̄ potentiā naturalē·q̄ꝛ celū est p̄ncipiū oīs
actionis naturalis·si ergo celū ducat̄ ad actū p̄
potētiā naturalem g° ꝓducit seipm̄ q̄ð est impossi
bile·Istis ergo opinionib⁹ reprobatis dðm est
q̄ materia istoꝝ inferioꝝ·s·q̄tuoꝛ elemētoꝝ ⁊ mi
xtoꝝ·et materia corpoꝝ celestiū ab inuicē distin
guūtur ad modū distinctionis specifice· Non eñ
pn̄t ꝓprie specifice distingui q̄ꝛ sp̄ēs sumitur a for
ma·sed materia s̄m se accepta nullam h̄ȝ for
mam·et non solum est hoc verum de materia se
cundo prima sicut alij dicūt·id est de materia ac
cepta cum dispositōnibus accidentalibus· sed eti
am est verum de materia primo prima·quia ma
teria etiam absq̄ȝ omni dispositione accepta est
alterius nature in inferioꝛibus et superioꝛibus·
Nec valet quod alij dicunt q̄ materia accipiat̄
dupliciter·Uno modo s̄m potentiam subiectiuā
et sic oportet esse vnam in inferioꝛibus et superi
oꝛibus·Alio modo s̄m potentiam formalem for
mabil̄ ⁊ sic est alia·⁊ hoc propter tria· Primo

quia talis potētia formalis formabilis nō ē in materia sicut infra patebit. Secundo etsi possz talis potentia poni sm aliquos in materia infe riorꝝ. nō tamē potest in materia supiorum poni Tercio qꝛ nūc etiā dictū est p istas rōes ꝙ potē tia subiectiua ē alia i istis iferiorib⁹ et supiorib⁹

**Arguitur** In celo non ē materia. er go in celo nō est materia ab istis inferioribus distincta. antecedens ꝓbat quia mouēs et motum debent ꝓportionari. sed in mouente nō est aliqua materia. ergo nec in mo bili quod ē celum. Dōm ꝙ duplex est ꝓportio quedā est ꝓportio in esse nature sic ꝙ aliqua ha beant ꝓximptitatē nature. et talis ꝓportio non est inē mouens et motū vel mobile. qꝛ nō optet ꝙ mouens sit eiusdem nature cum mobili. Alia ē ꝓportio in esse mobilitatis et cōsistit in hoc ꝙ mouens excedat mobile in virtute. et sic ē verū ꝙ optet mouens et mobile ꝓportionari. Sic er go ē ꝓportio inter animā nobilem et ipsum celū quia anima nobilis suo intellectu practico mo uet corpus celeste. et hoc ideo quia materia corpo ralis obedit substātijs spiritualibus ad nutum si ue ad voluntatem. sicut eīm sube separate exce dunt corpora in nobilitate nature. ita excedunt etiam quo ad operatōnem. et ideo possunt quā cūqꝫ materiā corpalem mouere.

**Arguitur** Oīs distinctō ē ab actu sed materia nō habꝫ actū ergo nō habet distinctōem. minor ꝓbatur qꝛ ma teria ē ens in pura potentia. ergo de se nō habꝫ actum et ꝑ cōsequens male dicit ꝙ alia ē mate ria istorum inferiorum ꝛ superiorꝝ Dōm ꝙ du plex ē distinctio. quedā ē absoluta que ꝯuenit rei perfecte per ꝓpriam differētiam. et talem distin ctōnem non habet materia. quia non ē ens com pletum. Alia ē distinctio respectiua que sumitur per compatōem ad alterum et sic materia habet distinctōem. s. per compatōnē ad formam sicut ꝑ us dictū ē. Et si dicat ergo materia est aliqd respectiuum siue de predicamēto relatōnis. Dōm ꝙ duplex ē habitudo vnius ad alterꝝ. quedam ē habitudo obiectiua. et sic verum ē ꝙ quicqd hoc mō dependet hoc est relatiuū. Alia ē habitudo si ue dependentia subiectiua scꝫ quādo aliquid depē dit ad alterum sicut ad suū subiectum. et sic for ma naturalis dependet a materia. sicut etiā ali quid dependēs ē ab aliquo sicut habens ab eo eē subāle. et sic materia depēdet ad formā. et talis

depēdentia spectat ad ꝑdicamētū sube. Et si dica tur materia ē simpliciter de ꝑdicamēto relatōis quia totū eius esse ē ad aliud se habere. Dōm ꝙ in materia ē duplex esse. aliqd ē esse qd materia habet ex sua natura. s. esse potentiale. et sic falsū est ꝙ materia habeat hoc esse ꝑ ordinem ad for mā. Aliud est esse actuale. et hoc habet maīa ex forma. vnde patet ꝙ nō totū esse materie est ex forma. quia non esse potentiale. sed in relatiuis totū esse relatiuorꝝ ē ad aliud se habere.

**Arguitur.** Quecūqꝫ ꝯueniūt genere ꝯueniūt materia cū gen⁹ sumat a materia. ſ corpa celestia et inferiora cō ueniūt genere. ergo ꝯueniūt materia. Dōm ꝙ genus accipit triplr. vno mō pro genere sabili et sic subiectū scie vocatur gen⁹. Alio mō ꝓ genere loico et sic gen⁹ ꝑdicamētale vocat gen⁹. Tercio mō capit gen⁹ ꝓ genē phico et sic maīa vel sub iectū vocat genus. Per hoc ergo dōm est ad ar gumētū ꝙ q̄ ꝯueniūt in genere phico cōueniūt in materia. sed sic nō cōueniūt inferiora corpa ꝛ su piora. qꝛ dicit aresto. x° metaphisice li q̄ns de ge nere phisico ꝙ corruptibile et incorruptibile plus q̄ genere differunt.

**Arguit** Que ꝯueniūt genē loico etiam ꝯueniūt genē phico. qꝛ gen⁹ loi cū sumit a maīa Dōm ad scdam ꝑ ē assūpti ꝙ materia capit duplr. vno mō ꝓ materia reali q̄ est altera ps ꝯpositi. et sic ista ꝓpō est falsa ge nus sumit a maīa. qꝛ etiā in immaterialib⁹ ē ge nus ꝛ drā. ꝛ tn̄ ē manifestū ꝙ in eis nō est realis materia. Alio° accipit materia ꝓ illo qd hꝫ cōdi tōez matie. ꝛ sic ē verꝫ ꝙ gen⁹ sumit a maīa. q̄a gen⁹ sumit a toto ꝯposito sm aliqd ꝯfusū ꝛ inde terminatū. ꝛ drā sumit a toto ꝯposito sm aliqd determinatū. qꝛ g° maīa ē de se inde minata ꝛ ꝯfu sa sic gen⁹ dr sumi ex maīa. exempli grā in sub stātijs separatis gen⁹ sumit ab intellectualitate q̄ cōis et cōfusa est. sed drā sumitur a determina to gradu intellectualitatis.

**Arguit** Est vn⁹ actus oīm corpaliū. g° ē vna potentia oīm corpalium ꝯña tꝫ. qꝛ potētia distinguit ꝑ actū. aīs ꝓbat qꝛ forē corpeitatis ē act⁹ oīm corpaliū Dōꝫ ꝙ forē corpeitatis ē vna sm rōem generis loica in oīb⁹ corpib⁹. ſ nō ē vna forē corpeitatis accipiēdo for mā corpeitatis sm ꝙ ē act⁹ ꝑfectiu⁹ matie. qꝛ forē corpeitatis ingenerabilis respicit maīaꝫ supiorꝝ sed forma corpeitatis generabilis et corruptibil'

respicit materiã istoꝝ inferioꝝ. et sic patet q̃ nõ est vna for na corporeitatis p comparationē ad ma teriam s̃m q̃ forma est actus materie superioꝝ et inferiorum.

**Arguitur** Aug⁹. dicit q̃ de⁹ creauit duo. vnũ ꝓpe se. s. sbas se paratas. et alteꝝ ꝓpe nihil. s. materiã primã. ergo est vna materia supioꝝ ꝛ inferioꝝ. Itē Auerro is dicit q̃ in fũdamēto naturē nulla est distinctõ sed maĩa ē fundamentũ nare. g° in maĩa nlla est distinctio. ergo erit vna in oĩbus. Dõm q̃ au gusti. loq̃tur s̃m opinionē platonis cui⁹ fuit inse cutor q̃ dixit q̃ celũ eēt eiusdē nature cũ elemētis sc₃ igneum. hoc autē reprobat ph̃us primo celi. Vel potest dici q̃ est vna materia vnitate generica. sicut etiã sube separate non habent vnitatē specifi cam sed genericã. Ad autoritatē auerrois dõm est q̃ ipē loq̃tur expresse de materia reꝝ genera biliũ et corruptibiliũ. quia illa materia est fun damentum nature. i. naturalis mutationis ꝛ il la est vna et indistincta.

**Arguitur** Si est vna ergo erit vna aliqua vnitate. s. vel nume rali vel specifica vel generica. Dõm q̃ mate ria istoꝝ generabiliũ et corruptibiliũ est vna vni tate potentiali vnitate negatiua et indifferētie quod sic patz quia materia istoꝝ inferioꝝ s̃m se accepta non intelligitur habere formam. sic non potest habere vnitatem actualem. sed q̃ habet v nitatem potentialē sic patet. quia illa materia ē potentialis ad omnes formas reꝝ generabiliũ et corruptibiliũ. mõ non potest distingui ex vna forma tm̃. sed ex omnibus simul et p modum in differentie quia indifferēter potest subesse cuilibꝫ forme rei generabilis ꝛ corruptibilis. Per hoc er go ad argumentum dicitur q̃ ille vnitates. s. ge nerica numeralis et specifica respiciunt entia in actu et ideo non oportet aliquam illarum vnita tum poni in materia.

**Arguitur** Materia istoꝝ inferioꝝ distinguitur specie in reb⁹ habentibus formas specifice distinctas. ꝓbatur quia distinctio materie est a forma cum aũt for me sint specifice distincte. ergo et materia. Di cendũ q̃ ista ꝓpositio distinctõ materie sumitur a forma p̃t dupliciter intelligi. vno mõ d̃ forma quacũq₃ et sic est falsa. Alio modo de forma ad quã p se ordinatur talis materia et non p acci dens. Et dicitur materia p se habere ordinē ad illam formã quã semp in se habet cum p se p̃sup ponat de omni. materia ergo istoꝝ inferiorum p accidens habet ordinem ad formã quã nunc ha bet. quia potest illam non habere. sed habet p se ordinem ad formã rei generabilis et corruptibil et iõ ab illa forma sumit ei⁹ distinctõ. p actũs āt est sub forma hõis leonis bouis et lapidis.

**Arguitur** Quecunq₃ habent vnitatē ꝓprietatis specifice sũt vnũ specie. sed materia inferiorum et superiorum ha bent vnam ꝓprietatem in specie. s. quãtitatem. ergo sunt vnũ in specie. Dicendum q̃ duplices sunt ꝓprietates in diuersis speciebus. quedã sũt que fluũt ex ipsis s̃m rõnem generis. et tales ꝓ prietates p̃nt eē vni⁹ spēi etiã in diuersis. sic pt₃ de sensibili in hõie et asino. Alie sũt ꝓprietates q̃ fluũt ex diuẽsis spēbus s̃m ꝓprias rõēs specificas et tales ꝓprietates in diuersis spēbus sunt diuer saꝝ specierũ vt visibile et audibile. Per hoc ergo dicēdũ est q̃ q̃uis est vna ꝓprietas que fluit ex materia istorum inferioꝝ et supiorum quia tamē fluit ex eis s̃m rõnem generis potest in eis esse vna specie. Et si dicatur est vnus primus actus ergo erit vna prima potentia. Dicendum q̃ nõ est simile quia primus actus non dependꝫ ab alĩ quo sed omnia dependent ab ipso. sed prima potē tia dependet ab actu. et ideo oportꝫ potentias di stingui ex actibus.

**Queritur** Utrum sit vna materia omnium corporum cele stium. Dicendum q̃ nõ et ratio est. q̃a mate ria significat potētiam ex sui natura. vbicunq₃ ergo est vna materia ibi est vna potētia ad for mam. si ergo omniũ corporum celestium eēt vna materia. ergo in materia corporũ celestium esset ordo ad formas alioꝝ corporꝝ celestium. et p con sequens materia vnius corporis celestis haberet naturalem ordinem ad formã alterius. ergo pos test in illam mutari. et sic corpus celeste possꝫ re cipere nouam formam et hoc non esset absq₃ cor ruptione prioris corporis. et sic corpora celestia essent corruptibilia quod est impossibile. Ex quo sequitur q̃ quodlibet corpus celeste ex sua mate ria tota est. quia non est aliqua materia eiusdē ratõnis extra hoc corpus. hoc autem est impossi bile dicere de inferioribus. quia materia istorum inferiorum vnius corporis habet etiam materi am eiusdē ratõnis sub alio corpore. quia materia asini est eiusdem ratõnis cum materia hominis

**Arguitur** In omnibus corpibus celes
stibus est unus motus q° ē
eadem maťia in oibus. 2ña tenet quia motus cō
sequit̄ maťiam. Dōm q̄ q̄uis corpa celestia
hn̄t unū motū localem in genē non tn̄ habent in
se illum motū ad quē sequit̄ unitas maťie ·quia
unitas materie sequit̄ ex motu generationis et
corruptōnis ·quia que ex se inuicē generāt et cor
rūpunt̄ hn̄t eandem maťiam q: materia unᵘˢ fit
maťia alterius·sed manifestū est q̄ in corpibus
celestibus nō est generatio neq3 corruptio· ergo
ibi nō est una materia·

**Queritur** Utr3 forma an̄ generatō
nem habeat aliquod eē in
maťia p inchoatōem. Dōm q̄ circa istam que
stionem an̄ Aresto·fuerunt due opiniones cōtra
ri:·una opinio posuit latitatōem formar3 in ma
teria ꝓm actum·sicut Anaxagoras q̄ dixit q̄dl
bet in quolibet p̄existere actualiter·ꝫ ista opinio
est prius reprobata in textu. Alia opinio fuit q̄
rer3 naturaliū forme nō haberēt originem ex ma
teria sic q̄ aliqualiter p̄existerent in ea·sed sim=
plicit̄ aduenirent ab extrinseco et ista opinio fuit
platonis q̄ dixit tales formas aduenire ab ydē
is sepatis·et auicēna dixit tales formas adue=
nire ab intellectu sepato quē ipse dixit esse dato
rem formar3·Sed istud est incōueniens q: tunc
eodem mō acquirerētur forme alie sicut aīa rōna
lis·Aresto ·autem tenet mediā viam et dicit q̄
forme rer3 naturaliū ꝑtim veniunt ab extra ꝛ p
tim ab intra·q: sunt ab intra ꝓm esse potētiale
et sic remouet̄ opinio platonis·et sūt ꝑtim ab ex
tra cum non sint ab intra ꝓm esse actuale·et sic
remouet̄ opinio anaxagore·Est ergo intētio are
sto·q̄ forme naturales an̄ generatōem p̄habeāt
esse in materia ꝓm eē potentiale·Istud āt dictū
Aresto·a᷑ insequutoribᵘˢ eius dupliciť exponitur
Aliqui em̄ dicunt q̄ forme p̄existāt in potentia
materie·s·subiectiua·q: sc3 materia hēt naťalem
habitudinē ad formā et in illa naťali habitudīe
p̄existit aliquid forme ꝓm quādā analogiā sicut
infra p̄tēbit·Alij exponunt sic forme p̄existūt in
potētia maťie non solum subiectiua·sed etiā for
mali formabili·quod sic intelligit̄ quasi in mate
ria an̄ generatōem p̄existat forma nō ꝓm eē spe
cificū sicut dixit anaxagoras·ꝫ ꝓm eē genericū
et cōfusum qd̄ est eē potētiale nō solum se tenēs
ex pte materie sicut dixit prima opinio·sed etiā
se tenēs ex pte forme· Q3 āt forma nō sit in=
choata ꝓm potentiā formalē formabilē·ꝓbat̄ pri
mo autoritatibus·secūdo rōnibus·Ponūtur qui
dē q̄tuor autoritates in hoc p̄mo libro illi positi
oni contrarie·Primo em̄ dicit aresto· q̄ p̄uatio
nō manet sed materia manet·si āt p̄uatio signi
ficaret formā inchoatā·ergo etiā p̄uatio manēt
Scd̄o dicit aresto·q̄ p̄uatio est ens p accn̄s qd̄
iter3 est falsum d̄ forma·Tercio dicit aresto·q̄ p
uatio est ens p accīs et machinat̄ in maleficium
forme·i·contrariat̄ forme·ergo p̄uatio nō signi
ficat formā inchoatā·Item quarto dicit aresto·q̄
materia ꝓm seipsius rōnem appetit formā·ergo
non appetit eā ꝓm eē formale formabile· Pro
intellectu istor3 est sciendū q̄ oēs ponētes qualis
cunq3 inchoatōes formarum dicūt q̄ forma ē in
choata in materia p hoc q̄ materia habet ordi=
nem ad aliquā formā·et q: ordo materie ad for
mā quā nō h3 est gra̅ priuatōnis·ideo dicūt cōse
quenter q̄ priuatio ē forma inchoata·Qui ergo
dicūt q̄ forma sit inchoata ꝓm esse formale for
mabile dicūt hoc esse formale formabile significa
ri p priuatōem·Exempli gratia priuatō est ne
gatio forme in subiecto apto nato·illā aptitudi
nē dicunt albertiste esse formā inchoatā·ꝫ thomi
ste dicūt illā aptitudinē eē potētiā sbiectiuā ma
terie· Pōt etiā idē reꝓbari rōibus·et p̄mo rō
nibus ostēsiuis·secūdo ad impossibile· Primo pt
tribus rōnibus ostēsiuis ꝓbari ꝓm tria que inue
niunt̄ in naturali mutatōne·s·subiectū motᵘˢ ter
minᵘˢ motus et ipse motus ꝓm se·Primo ex pte
subiecti motus·q: oportet in omni motu seu mu
tatione subiectū motus in termino a quo intelli
gere sub priuatōe termini ad quem·q̄a si t̄minus
a quo haberet terminū ad quē tunc nō mouēt̄ur
ad terminū ad quem·et hoc est quod dici solet q̄
ois motus est de 2trario in contrariū·ergo opor
tet subiectum in generatōe naturali in termino
a quo intelligi sub negatōne termini ad quem·s·
forme substātialis·Nō potest ergo dici q̄ forma
substantialis p̄est in materia an̄ generatōnem·
Nec valet si dicatur q̄ p̄uatio p̄est forme ꝓm ge
nus q̄uis non ꝓm spēm·q̄a tunc forma ess3 p̄ns
ꝓm essentiā genericā·Tunc sic arguit̄·q̄cq̄d addi
tur alicui habenti essentiā hoc ē accidens·ergo for
ma substantialis adueniēs p generatōem est ac
cidens·nec etiā priuatio abijceretur in aduentu
forme·ꝫ modus eius p̄ficeretur· Scd̄a ratio
sumitur ex pte termini ad quē siue forme acquisi
te p motū·et stat in hoc·Indiuisibile vbicūq3 est

ibi totū est· ⁊ vbicūq; deest ibi totū deest·ꝭ forma substantialis deest an̄ generatōem et est indiuisibilis ergo deest tota·et nō erit ibi ꝭm eē genericum. Si adest ergo tota adest·et sic est ibi ꝭm eē specificum sicut dixit anaxagoras ⁊ nō solū ꝭm esse genericū·qd̄ ꝓbaᷓ dupl̄r·Primo qꝛ forma acquiriᷓ ꝑ generatōem sicut terminus motus·ergo nō p̄est·Scd̄o qꝛ omnis motus fit ꝓpter indigētiam ēnim scꝫ forme·Nec valet si dicaᷓ ꝙ forma substantialis adest ꝭm essentiā·ꝭ deest ꝭm eē·et hoc ꝓpter tria·Primo qꝛ forma substātialis ē indiuisibilis nō solū ꝭm essentiā sed etiam ꝭm esse Ille em̄ forme suscipiunt magis et minus ꝭm eē que pn̄t ꝑfici in subiecto ꝑ agens extrinsecū sicut sunt qualitates de tercia sp̄ē·Sed hoc nō p̄t dici de formis substātialibus·Scd̄o qꝛ esse nō est terminꝰ generatōis ꝭ forma siue essentia· qꝛ hoc est terminꝰ generatōis. qd̄ ē actꝰ materie·ꝭ esse est actus compositi et nō materie·Tercio qꝛ esse nō ꝓprie est de genere substātie qualitercūq; dicaᷓ sed terminꝰ generatōis est de p̄dicamento substātie·gͦ eē n̄ ē t̄minꝰ generatōis·Tercia rō sumiᷓ ex pte motus vel mutatōis in se q̄ talis est·generatio est mutatio in stātanea·sed in mutatōe instātanea subiectū mutatōis stat sub toto tp̄e in nō esse termini ad quē·et in vltimo instāti accipit terminū ad quē.ergo etiā ad totū tp̄us materia stabit sub nō eē forme·⁊ in vltimo instāti habebit formā·ergo nō ꝓcediᷓ a forma imꝑfecta ad formā ꝑfectā sicut dicūt alij· Deinde sequūᷓ rōnes ad impossibile et pn̄t esse q̄nq;·Prima ē·Si forē sē inchoate ī materia ꝭm eē formale formabile tunc in qualibet parte materie esset forma inchoata·qꝛ quelibet ps materie cuiuslibet rei naturalis habet aptitudinē ad qualibet formā·sed aptitudo materie est forma inchoata·ergo in qualibꝫ pte materie sunt oēs forme inchoate·vel ergo ille forme sunt ibi essentialiter inē se distincte·et sic in vna re essent oēs res naturales qꝛ eēnalis distinctio est penes dr̄ıam·cū aūt sunt eēnaliē distincte gͦ habebūt suas ꝓprias dr̄ıas·Etiā genꝰ nō subsistit sine sp̄ē·si ergo ibi ille forme subsistūt generice gͦ etiam specifice·Uel ibi ille forme sunt indistincte sicut vna forma·et tūc sequiᷓ ꝙ ōnia essent vnū ꝭm substantiā·qꝛ tales forme sūt ibi eēntialiē et indistincte·qꝛ si eēntialiē sē ibi gͦ naturaliter et formaliter·essentia em̄ rei sumitur a forma specifica·Nec valet si dicaᷓ ꝙ hoc esse est genericū·qꝛ eē genericū ē eē rōnis et n̄ rei phisice sicut pꝫ ·bꝰ·qꝛ genꝰ est equocū phisice·Dicit em̄ Aresto·in septimo huiꝰ ꝙ in genere lateᷓ multa nō p̄t ergo aliqd̄ dici phisice habere eē genericum genus em̄ attribuiᷓ rebus ꝭm eē qd̄ habēt in anima et nō ꝭm eē qd̄ habēt in rebus·et ideo formā ꝑhabere eē genericū an̄ generatōem est formā habere eē logicum in materia qd̄ est inconueniēs in phisica·Nec p̄t dici ꝙ genus logicū sumaᷓ a forma formabili·qꝛ tunc animal nō eēt genꝰ ad hominē qd̄ est contra logicos·vl̄ ꝙ aīma humana haberet inchoationē in materia qd̄ ē incōueniēs·qꝛ si animal ē genus hominis tūc habet eē formale formabile in homine sicut in alijs rebus·Scd̄a rō ad impossibile·qꝛ vel illud eē inchoatū qd̄ habꝫ forma in materia ē maťie innatū et ꝯcreatū·vel est ab extrinseco inductū scꝫ ab aliquo agēte·Sꝫ nullū istoꝝ ē dd̄m ergo ⁊c̄·Non primū qꝛ tūc forma esset incorruptibilis sicut materia·qꝛ quicq̄d est ꝑ creationē in maťia hoc semꝑ manet in ea·Nec p̄t dici scd̄m·qꝛ sic eēt ꝓcessus in infinitum·quia hoc eē inchoationis qd̄ educiᷓ de maťia haberet nouū esse inchoationis et hoc iterū aliud et sic in infinitū·Tercia rō ad impossibile·qꝛ magis ꝓprie aliquid fieret in p̄dicamētis accidentium q̄ substantie qd̄ sic patet·qꝛ in factione accidentali nō p̄t aliquo mō qd̄ acquiriᷓ per motū p̄extitē·et hoc ideo qꝛ ille motus ē de contrario in cōtrariū·sed nihil p̄existit in suo contrario·Exēpli grā·calefactio fit ex frigido in calidū·sed ꝭm ponentes inchoationē formarū in p̄dicamēto substantie p̄existunt forme ꝭm eē imꝑfectū qd̄ nō p̄t dici ī formis contrarijs·Quarta rō ad impossibile ē ista quia aliquid dꝛ ens ab eēntia·gͦ si maťia habeat in se essentiā forme an̄ generationē seqreᷓ ꝙ materia eēt ens in actu·et ꝑ ꝯn̄s nō ē ens in potentia qd̄ ē simpliciē falsum·Quinta rō ad impossibile stat in hoc·si forme sunt inchoate in potētia maťie·vl̄ gͦ forme existētes in diuersis ptibꝰ materie in diuersis rebus sunt numeraliē distincte·vl̄ numeraliē sunt vna·Si sunt numeraliē distincte gͦ etiam specifice·qꝛ maior distinctio p̄supponit minorē·et sic distinctio nūeralis p̄supponit distinctionē specificā·Si ille forme sunt vna forma in nūo·gͦ vnū nūo erit receptū in diuersis nūo·Exēpli grā·Ignis ē inchoatus in maťia ligni et etiam in maťia olei·vl̄ ergo forme ignis inchoate in ligno et in oleo sunt nūeraliē distincte vl̄ sunt numeraliē vna·et ergo in ligno et oleo q̄ dr̄nt nūo erit aliqd̄ vnū nūo qd̄ non est dicēdū·

Dōm ē gº p veritate q forma añ generatōez
nō p̄existit ī maťia ſm aliqͦd forme ſuͤ ſʒ eēntiā
ſicut pbatū eſt,ſed p̄exiſtit ſm eē analogicū ſiue
ordinis ad formā·Habet eñ maťia ſm ſe natu-
ralem ordinē ad formā·gº in tali ordine in mate
ria p̄eſt forma·et ſic non p̄eſt ſm eē genericū nec
ſpecificū nec nãale ꝟ ſm eē analogicū ſiue v̄tuale

Circa qͦd ſciendū q duplr aliquid p̄exiſtit in
alio v̄tualiter·Vnoº excellēter ſicut effcūs cauſe
efficiētis p̄exiſtit in ſua cā vlī·et ſic forma nō p̄e-
exiſtit in materia v̄tualiter·Alio mō aliqͦd p̄ex-
iſtit ī alio v̄tualiter ſm defectū:q2 ſcʒ hoc ī qͦ p̄ex
iſtit eſt indigniꝰ et miñꝰ pfectū· et ſic forma p̄ex
iſtit in materia q2 habet in materia imꝑfectiꝰ eē
ꝙ̄ in ſeipſa·⁊ hoc ē qͦd alij dicūt q forma p̄exiſtit
in materia ſm occubitū·i·ſm defectū ſiue impfe-
ctionē·Et rō eſt·q2 ſicut cā efficiēs ē dignior ſuo
effcū pfectior et excellētior·ita cā materialis ē in
dignior et impfectior ſua forma·et iō ſicut aliqͦd
p̄exiſtit v̄tualiť excellēter in cā efficiēte·ita p̄ex-
iſtit aliquid v̄tualiter defectiue in cā materiali.

Sed arguiť in cōtrariū.pmo autoritatibus
ſcdͦo rōnibꝰ·Primo autoritatibꝰ Areſto· in pmo
huiꝰ vbi dicit q materia appetit formā gº habet
in ſe formā impfectā grā cuiꝰ appetit pfci·Dōm
q ǭña nō vʒ·pmo ex añcedēte ſequiť oppoſitū cō
ſequentis q2 bñ ſequiť·ſi materia appetit formā
gº nō habʒ formā·q2 appetitꝰ ē reſpectu abſentis.
Circa qͦd ſciēdū q appetitus accipiť duplr. Vno
mō p actu appetendi et ſic ē ſp reſpectu abſentis
q2 tūc appetitus ē quaſi petitus ad aliud· Alioº
accipiť appetitus p potēa appetēdi·⁊ ſic appetitꝰ
p̄t eē tā pn̄tis ꝙ̄ abſentis·q2 ſunt aliq̄ paſſiōes
in appetitu q̄ reſpiciūt pn̄s· ſicut delectatio ⁊ tri
ſticia·Sūt etiā qͦdā paſſiones in appetitu q̄ re-
ſpiciūt abſens·ſicut deſideriū timor et ſpes· Non
eñ habet aliqͦs ſpem de eo qͦd habet·ꝟ delectať in
eͦpo·Et ſi dicať appetitꝰ ē potēa aie gº nō ē aliqͦd
ꝯueniēs materie· Dōm q ē duplex appetitus in
genere·ſ·naturalis et ꝯgnitiuꝰ·ꝯ̄uis ergo appeti
tus ꝯgnitiuꝰ·i·q̄ ſequiť ꝯgnitōem ſit potēa aie· q2
in puris naťalibus nō eſt ꝯgnitio· ē tñ in puris
naťalibus appetitꝰ naťalis q̄ appetitus nihil a-
liud eſt ꝙ̄ inclinatio alicuiꝰ in pfectionē ſibi na-
turalē.ergo cū maťia inclineť in ſuā formā ſicut
in pfectionē naturalē·ſic vtiqʒ materia dʒ habe-
re appetitū naturalem·

**Arguitur** Si materiā appetit formā vel appetit vnā vel plures nō vnā q2 habet inclinationē ad plures· nec plu
res·q2 appetitꝰ naturalis nō ē fruſtra· ꝟ maťia
nō pōt plures formas recipe ergo nō p̄t ples for
mas appetē: Dōm q ꝯ̄uis materia nō poſſet
ſil plures formas ſuſcipe hoc accidit ſibi ex pte
forme quā habet·q2 forma ſubalis dat eē ſimplr.
ſed nō pn̄t in vna materia eē duo eſſe ſimpliciť
pōt tñ ſucceſſiue ſuſcipē plures formas· et ſic eſt
dicendū q materia appetit plures formas ꝟ ſuc
ceſſiue ſuſcipiēdas.et ſic ille appetitꝰ nō ē fruſtra

**Arguitur** Appetitus materie eſt intellectual· ergo ñ p̄t eē na
turalis.Añs pbať·q2 ē ſibi inditꝰ ab autore na
ture·q̄ ē agens intellectuale. Dōm q appetitꝰ
maťie p̄t ad duo cōparari· Vno mō ad pncipiū
a quo dať talis appetitus·⁊ ſic p̄t dici intellectu
alis q2 dať a pncipio intellectuali nō errāte ſcʒ
a deo· Alio mō cōpať appetitus maťie ad id in
quo eſt ſcʒ ad ipſam materiā·et ſic eſt appetitꝰ na
turalis·Et q2 res nō ē ꝓprie denoīanda a cauſa
efficiente que eſt ab extra·ſed ab illo qͦd eſt intra
ipam·iō ſimplr dōm ē q talis appetitꝰ ē natura
lis et nō intellectualis.

**Arguitur** Appetitus naťalis eſt ad vnū tm̄· ꝟ appetitꝰ maťie ē
ad ples formas.gº in ea nō ē appetitus naťalis
Dōm duplr·Primo q illa autoritas intelli-
giť de naťa q̄ eſt forma q2 illa ē in genere deťmi
nata et determinať ad vnū ſcʒ ad informatōem
et in ſpecie ē deťminata ad vnū q2 ad vnā opati
onē·ſicut forma ignis determinať ad calefacien
dū·Vel p̄t aliť dici q ꝯ̄uis maťia nō deťminetur
ad vnū ſpecifice tñ deťminať ad vnū ſm genꝰ·q2
deťminať ad formā rei generabilis ⁊ corruptibiľ
quia ſicut materia in ſpecie deťminať ad formā
in ſpecie ſicut materia hoīs ad formā hoīs ita
materia in genē deťminať ad formā in genere.

**Arguitur** Priuatio eſt quodammō ſpecies et forma vt diciť
in ſecundo huius·ergo priuatio eſt forma inchoa
ta. Dicendum q eſt duplex priuatio· Quedā
eſt priuatio forme accidentalis.et talis priuatō
ſemper eſt in ſubiecto ſub oppoſita forma·et ideo
talis priuatio eſt ſpecies et forma ſicut priuatio
caloris eſt cum frigiditate·et de tali priuatione
loquitur Areſtotiles in ſecundo huius· Alia eſt
priuatio forme ſubſtantialis de qua nunc loqui-
mur.et illa priuatio nullo modo eſt ſpecies·nec de
illa loquitur Areſtotiles in illo textu· q2 in illo

textu sic ait. si autem est privatio aut contrariū aliqd circa simplicē generatōem aut non posteri us ꝯsiderandū est. s. in libro de generatōe et cor ruptione. sed generatio simpliciter est generatio substantialis.

**Arguitur** Aresto. dicit septimo me taphisice qd in quibusdam generabilib⁹ et corruptibilib⁹ forma introducēda in materia p̄existit ſm ptem. et hoc pbat de sani tate. quia sanitas p̄requirit ptem sanā in mate ria. Dōm ꝙ formā p̄existere in materia ſm ptem pōt dupliciter intelligi. Vno modo forma liter sic ꝙ forma formabilis p̄existit in materia sicut dicunt aliqui et hoc est simpliciter falsum. nec sic loquitur Aresto. Alio modo pōt intelligi ꝙ forma producibilis preexistat in materia ſm efficientiam et hoc est verū. Loquit̄ eīn Aresto. ibi ꝙ duplices sunt forme artificiales. quedā sūt que non habent in materia aliquid preexistens quo ꝓducant̄ effective. sicut patet in illis formis que fiūt solum p artem sicut forma dom⁹. Alie sunt forme artificiales que fiunt ptim ab arte et ptim a natura vt sanitas. et talis forma ha bet ptem effectivā in materia et non formalem. quia oportet in corpore sanabili esse aliquā ptem effectivam qua alia pars infirma ducat̄ ad sani tatem. et hec precipue est cor in aiali. et ideo illa infirmitas que inficit cor est incurabilis. qꝛ non habet principiū quo natura se iuvet ad sanitatē.

Sed contra arguit̄. tūc non esset dr̄ia in ge nerationibus et corruptionibus artificialiū et na turaliū. quia sicut in naturalibus forma nō ē in choata ita nec in artificialibus. Dōm ꝙ duplex est dr̄ia. quedam est ex pte cause efficientis quia forma naturalis inducitur in materiā p agens naturale. sed in artificialib⁹ inducit̄ p agens ar tificiale. et hec est bona dr̄ia inter materiam na turaliū et materiā artificialiū. qꝛ materie bene possunt distingui ex agentibus. Scdā qꝛ in na turalibus materia est ens in pura potentia ha bens ordinem naturalem ad illam formā quam recipit sed materia in artificialib⁹ est totū com positum et nō habet naturalem ordinem ad for mam quam recipit ab arte. sed illum ordinē ac quirit ex voluntate artificis.

**Arguitur** Aresto. 8t in 6° de aialib⁹ quod forme naturales sūt ab intra et intellectus est deforis. Si ergo natu rales forme sunt ab intra ergo habent ptem in materia. Dōm ꝙ Aresto. non loquit̄ de forma li inchoatione sed de effectiva. Est ergo ille intel lectus ꝙ forme naturales sūt ab intra ex parte agentis. quia scʒ materie rerum naturaliū con iungit̄ aliqua virtus qua forma inducit̄ in mate ria et intellectus venit deforis. quia non deducit̄ de materia v̄tute agentis naturalis. Si tamen intelligatur talis autoritas de formali inchoati one tunc est dicendū ꝙ forme naturales sunt ab intra p quandam v̄tualem inchoatōnem et non actualem.

**Arguitur** Dicit cōmentator septimo metaphisice ꝙ tot sunt po tentie in materia quot sunt forme. sed hoc nō p̄t esse verum de potētia subiectiva. quia illa ē vna ergo forme sunt inchoate in materia Dōm ꝙ materia accipit̄ dupliciter. Vno mō ſm se et pro priam naturam. et sic est tm̄ vna potentia i ma teria scʒ potentia subiectiva. Alio mō accipitur materia prout substat diversis dispositionibus aptantibus ipsam ad formā et tunc in materia sunt diverse potentie qꝛ ſm alias dispositōes ha bet ordinem ad alias et alias formas. Requirit̄ eīn alia dispositio ꝓ forma azini ꝙ̄ pro forma eq̄ In illis autem accidentalib⁹ dispositionibus est quedā inchoatio virtualis effectiva et nō forma lis. Et p idem solvitur autoritas Augustini qui dicit ꝙ in materia sunt quedā occulta semina. qꝛ manifeste intelligit hoc de v̄tutibus activis que sunt in materia et p tales v̄tutes non est incho atio forme nisi effective. et hoc patet cū dicit occul ta semina qꝛ semen ſm Aresto. scdō phoꝝ ptinet ad genus cause efficientis.

**Arguitur** Oportet in omni motu eē aliquod fluens manēs idē in substātia et variatum ſm esse. sed hoc est for ma in generatione. ergo sequitur ꝙ in generatio ne forma sit inchoata. Dōm ꝙ maior intelli gitur de motu ꝓpriedicto quia in tali motu opor tet esse aliquā formā que manet eadem in substā tia in toto motu et variatur ſm esse. qꝛ fit ma gis perfecta ex minus perfecta sicut pʒ in cale factione aque. vbi motus calefactionis est vnus calor ſm essentiā qui continue perficitur in subie cto. Secus est de generatione qꝛ in generatione non acquiritur forma ſm successionem sed in in stanti. et ideo ante illud instās nihil forme p̄est

**Arguitur** Quicquid educitur de ali quo. prius fuit in eo. sed

forme naturales educunt̃ de potẽtia materie. ergo prius fuerũt in potẽtia materie. Dicendum q̃ eo modo quo aliquid educit̃ de alio fuit in eo. Dupl'r autem aliq̃d educit̃ de alio. Uno modo s̃m esse formale sub stãtialiter et actualiter sicut aliq̃s educit̃ de domo. et sic nõ est intelligendũ q̃ forme educant̃ de potẽtia materie. q2 forme nõ p̃fuerũt in materia sicut aliquid p̃est in loco vel quocunq3 modo subali. Alio modo aliquid educit̃ de alio potentialiter siue v̄tualiter. et hoc p̃existit in eo v̄tualiter nõ aũt actualiter. et sic forme dicunt̃ educi de potentia materie. et hoc notaũt cũ dicit̃ q̃ educunt̃ de potentia materie. ad denotãdum q̃ forme p̃existunt solũ potentialiter et v̄tualiter. Dicebatur notãter forme naturales p̄pter aiam rõnalem. q2 anima rõnalis trãscendit v̄tutem ipsius nature. et ideo nõ põt dici q̃ anima rõnalis sit aliquo modo inchoata. vel q̃ educat̃ de potentia materie.

**Arguitur** Potentia materie vel sup addit aliquid materie vel nihil. Si supaddit aliquid materie ergo ẽ forma inchoata. si nihil hoc est incõueniens q2 tũc esset sua potentia. et iã circa primũ nihil est sua potẽtia

Dicendum q̃ nihil supaddit. Et ad argumentũ est dicendum q̃ duplex est potentia scz actiua que est ad agere. sicut risibile est potentia ad ridere. et sic ẽ verũ q̃ nihil circa primũ est sua potentia actiua. Alia est potẽtia passiua que est potẽtia ad recipere et nõ ad agere. et sic aliq̃d creatũ põt esse sua potentia scz passiua. Rõ diuersitatis est. q2 s̃m Aresto. nono metaphisice actus et potentia dñt esse eiusdem generis. cũ ergo actus potentie passiue sit de genere substãtie. s. forma substãtialis q̃ est actus materie ergo etiam potentia est de predicamento substantie. Sed actus potentie actiue est accidens q2 est operatio de p̃dicamẽto actionis. ergo oportet etiã talẽ potentiã eẽ aliq̃d accidens et p̃ 9sequens talis potentia supaddit aliq̃d illi cuius est potentia.

**Queritur** Utrum sit vna potentia in materia vel sunt plures. Dicendum q̃ potentia materie est vna subiecto et realiter sed est diuersa ratione. Primũ patz q2 potentia materie est eadem cũ materia sicut dictum est. sicut ergo materia est vna ita oportet potentiam esse vnam. Secundum patz q2 potentia materie significat materiã s̃m q̃ habet ordinem ad formas sed manifestũ est q̃ sunt diuerse forme ad quas materia habet ordinẽ ergo ẽ alia et alia potentia s̃m rõem. Simile est de potentia ad suscipiendũ contraria q2 illa potentia ẽ vna q2 est ipsummet subiectũ est tñ rõne alia propter ordinem ad diuersa contraria.

**Arguitur** Si forme naturales non sunt inchoate in potentia materie. ergo nõ erit dña inter p̄ductionem aie rõnalis artificialiũ et aliaꝝ formarũ naturaliũ q2 anima rõnalis non est inchoata sicut nec quecunq3 alia forma naturalis. Dicendum q̃ est duplex dña. Prima est. q2 alie forme naturales p̄ter aiam rõnalem hñt inchoationẽ v̄tualem effectiuã in materia. q2 v̄tute seminali educũt̃ de potentia materie. hoc aũt impossibile est dicere de anima rõnali. Et si dicat̃ ergo vnio aie rõnalis cũ corpe nõ erit naturalis. Dicendum q̃ dupl'r aliq̃d dicit̃ naturale. Uno modo q2 completiue fit et pfecte p̃ agens naturale. et sic est verũ q̃ vnio aie rõnalis ad corpus humanũ nõ est isto modo naturalis. Alio modo d̃r aliquid naturale dispositiue. q2 scz disponit̃ ad hoc vt forma supior naturalit̃ inducatur ab aliquo agẽte supiori in materiã. et sic vnio aie rõnalis ad corpus humanũ est naturalis. Secunda dña est. q2 ille v̄tutes alteratiue q̃ sunt in materia disponũt materiã et simul introducũt formas naturales. sed v̄tutes alteratiue que sunt in semine humano tñ disponũt materiam et nõ introducunt formã scz animã rõnalem Est tñ considerãdum q̃ anima rõnalis in fieri dependet a corpe. q2 impossibile est animã rõnalem habere indiuiduatõem p̃ se subsistendo. quia tunc esset substãtia separata. Et d̃r notãter in fieri q2 aia rõnalis postq̃ acquisiuit indiuiduationem in corpore tũc p̃t etiã illã indiuiduatõem retinere separata a corpe.

**Arguitur** Si forme nõ essent inchoate in materia tũc generatões rerũ fierent violente. q̃ fierent a principio extrinseco. Dicendum q̃ dupliciter aliq̃d dicit̃ naturale. Uno° ex p̃te principij actiui et sic generatões non sunt naturales. q2 in materia nõ est principiũ actiuũ s̃m q̃ huiõi. Alio modo d̃r naturale ex p̃te principij passiui. sicut dicim⁹ q̃ mot⁹ grauiũ et leuiũ sunt naturales. et eodẽ modo etiã dicẽdum est q̃ generationes sunt naturales. q̃a in materia est naturalis aptitudo ad formã et hoc sufficit ad naturale. Dicit̃ eñi in diffinitõe violẽti tercio ethicoꝝ. violentũ est qñ passum nõ 9fert vim. i. qñ nõ est naturalis inclinatõ ad illud q̃d

agens nititur inducere in passum.

## M autz singulariter

Postq̄ Aresto. determinauit veritatē de principiis. cōnter excludit errores antiquoꝝ puenie̅tes ex ignorantia principioꝝ. Et p̄mo excludit errores puenie̅tes ex ignorātia materie. Scd̄o excludit errores puenientes ex ignorātia priuatōis. Quo ad primū dicit q̄ antiqui ꝓpter infirmitatem intellectus recesserūt a veritate et inciderūt in duos errores. Prim⁹ est q̄ nihil generat̄ et corrumpit̄. Scd̄us est q̄ oīa sunt vnū. et probāt sic suos errores. q̄ omne qd̄ fit vel fit ex ente vl̄ nō ente. Non ex nō ente. q̄ ex nihilo nihil fit. ergo ex ente. et sic nō erit generatio. q̄ qd̄ est non generat̄. et q̄ ens et vnū cōuertunt̄ ideo tm̄ vnum est. Si aūt cognouissent materiā sc; q̄ est ens in potentia nō incidissent in istos errores.

## Nos autem dicimus.

Hic ponit Aresto. duas solutōes ad argumentū prius factū. quarū prima est q̄ nō differt aliquid dicere fieri ex ente vel ex non ente. q̄ ex vtroq; fit aliquid p accn̄s. sed ex ente in potentia fit aliquid p se. Pro cui⁹ intellectu ē sciendū q̄ dupliciē aliquid fit ex alio Vno mō p se qn̄ sc; sp natū est fieri ex illo. Alio⁹ p accn̄s. q̄ accidit illi ex q̄ aliqd̄ fit. Fit g° ex ente aliqd̄ p accn̄s. q̄ accidit enti inq̄tū hmōi q̄ aliqd̄ fiat ex eo. vt ex aīali fit aīal p accn̄s. Etiā ex nō ente fit aliqd̄ p accn̄s. q̄ ex priuatōe que ē nō ens nō fit aliquid p se. q̄ nō inest rei cū res facta ē. Vn̄ pt; q̄ argumentū antiquoꝝ soluit̄ p interemptionē. q̄ oē qd̄ fit ex ente in poēa fit. et non ex ente in actu. et sic nec fit ex ente nec ex nō ente.

## Amplius autem esse.

Jam ponit aliā solutionē istā sc; q̄ ens diuidit̄ in ens s̄m actū et in ens s̄m poēam. et q̄ antiq̄ nō cognoscebāt illā diuisionē ideo credebāt aliqd̄ fieri ex ente in actu. sed s̄m veritatē aliqd̄ fit ex ente in potētia. Nō si accepissent ens p ente in potētia tūc argumētum fuisset bonū. nec tūc oportuisset q̄ negassēt generationē. q̄ in generatōne ens in potētia psupponit̄ sed ens in actu acq̄rit̄.

## Tangentes quidem.

Postq̄ Aresto. posuit errores puenie̅tes ex p̄te ma̅tie iā soluit errorē puenientē ex p̄te priuatōis q̄ est iste q̄ ex nō ente fit aliqd̄ p se. et h⁹ sic p̄babāt. primo ex rōe priuatōis q̄ sic arguebāt. Quicquid ē p̄ter ens ē nō ens. sed ma̅tia est p̄ter ens q̄ nō ē ens in actu. ergo est nō ens. et sic ē eadē cū priuatōne. Scd̄o mouebantur ex hoc. q̄ quecūq; sunt vnum subiecto sunt vnum simpliciter sc; potētia et virtute. i. spē. sed priuatio est eadē materie subiecto. ergo ē eadem materie spē et rōe. sed priuatio est nō ens ergo aliquid p se fit ex non ente. Probat ergo Aresto. in sequētibus q̄ p̄uatio nō est eadem cum materia. et p hoc reprobat istum errorem.

## Sed hoc differt pluri

Hic Aresto. ponit drn̄am int̄ priuationē et materiā et sunt q̄nq;. quarū p̄mo ponit duas. scd̄o cōpat suā opinionē ad opinionē platonis. P̄ma est Priuatio est nō ens p se. q̄ negatio ponitur in diffinitione priuatōis loco generis et gen⁹ maxime s̄bam diffiniti significat vt pat; sexto topicoꝝ. sed materia est nō ens p accn̄s quia gratia priuationis. Quādo eīn materia habet in se formā tūc est ens. ergo est nō ens p accn̄s q̄ p p̄uationē. et p istā drn̄am etiā excludit̄ inchoatō formarū sicut dictū est. q̄ si p̄uatio significaret formā inchoatam tūc nō eēt nō ens sed ens p se. Scd̄a drn̄a est. q̄ ma̅tia est ꝓpe substātiam quia est pars cōstitutiua substantie. sed priuatio nequaq̄ est substātia ymmo est potius negatio substantie.

## Quidam autez quod.

Interponit Aresto. an̄ alias drn̄as ꝯparationē sue opinionis ad opinionē platonis. et vult q̄ plato ponit tria principia sicut et Aresto. sed differēter. quia plato posuit duo principia ex parte materie sc; magnū et puū. et vnū ex p̄te forme sc; ydeam et despexit priuationē quam nō posuit in materia. Sed Aresto. ponit duo principia ex p̄te forme sc; priuationē et ipsam formā. et vnū ex p̄te materie quia necesse est materiam supponi id est vnam mariam esse subiectum duorum contrarioꝝ et sic nō sunt ponenda duo principia ex parte materie.

## Subiecta quidem na

Hic Aresto. ponit terciam drn̄am inter priuatōnem et materiam. et stat in hoc. Materia cōcurrit ad constitutōem rei sicut ꝯcausa et ideo sicut

mater quia receptiue cum recipiat formam. sed priuatio nō potest concurrere sicut causa rei sed concurrit ad corruptionem rei. quia machinatur in maleficiū forme. Qd̄ sic pbat in textu qꝛ hoc spectat ad malū quod est cōtrarium illi quod est diuinū optimū et appetibile. ergo priuatio spectat ad malum.

**Queritur** Utrū materia concurrat ad ꝓductōem forme.

Dōm ꝙ forma accipit dupliciter. Uno modo ꝓ forma totius. et sic materia cōcurrit ad ꝓductionem forme. quia est pars intrinseca illius forme. sicut corpus humanū concurrit intrinsece ad ꝯstitutōem hominis. Alio modo accipitur forma ꝓ forma partis .i. ꝓ forma que est pars totius compositi. et sic materia accipit dupliciter. Uno modo ſm se. et sic nō cōcurrit ad productionem forme effectiue sed materialiter. quia ipsa in ꝑtū hmōi est susceptiua forme. et ideo talis forma ptis nō producitur absq3 materia. Alio modo accipit materia gratia dispositionū qualitatiuarū et sic etiam materia cōcurrit effectiue ad formā partis loquendo de forma pure naturali. qd̄ dr̄ ꝓpt aīam rōnalē q̄ nō fit in esse virtute materie

**Aliud autem appetiit**

Hic ponit quartā drīam que sumitur ex ratiōe ducente ad impossibile et stat in hoc. Si priuatō eēt eadem cū materia simpliciter. tunc aliq̄d appeteret suipsi⁹ corruptōem. sed hoc est impossibile. ergo illud ex quo sequit. Sequela patet. quia materia ſm sui naturā appetit formā. et quando forma aduenit materie tunc priuatio abijcit si ergo priuatio est simpliciter eadē cum materia ergo opꝫ dicere ꝙ priuatio etiā appetit formā sicut materia. quia ergo post formam priuatio abijcitur priuatio appeteret suipsius corruptionem. Et hoc est quod additur in textu ꝙ matia appetit formā sicut turpe bonū et femina masculum. Jam turpitudo nō appetit pulcritudinē vel bonitatem. quia ꝑ pulcritudinem turpitudo abijcitur. sed id quod est turpe appetit bonitatē. ita etiam priuatio nō appetit formam sed materia cui accidit priuatio. Est tamen considerandum ꝙ appetere formā non habitā aduenit materie grā priuationis sicut ꝙ turpe appetat pulcrū aduenit sibi quia est turpe. et tamen turpitudo nō appetit pulcritudinem sed illud quod est turpe. et sic priuatio nō appetit formam eo ꝙ forma non est perfectio priuationis. sed materia appetit eā tanq̄ sui ꝑfectionem.

**Queritur** Utrum aliquid pōt appetere suipsius corruptōem. et videtur ꝙ sic. quia turpe appetit pulcrum. Dōm ꝙ turpe accipitur dupliciter. Uno modo formaliter grā turpitudinis siue priuationis. ⁊ sic turpe nō appetit pulcrum. et hoc ꝓpter rōem aresto. in textu. Alio mō accipitur turpe grā materie. et tunc turpe appetit pulcrū. Est tamē sciendū ꝙ ꝙuis priuatio nō pōt dici appetere formam. ipa tamē est causa sine qua nō appetitur forma. quia gratia priuationis materia habet ordinem ad formam non habitam. rō illius est. quia forma nō est perfectio priuationis sed materie. iam vnum quodq3 appetit suā ꝑfectionem.

**Arguitur** Aliquid appetit suam corruptōem sicut patꝫ de dampnatis qui vellent ꝙ nō essent. et illi etiam qui se ipsos occidunt desparati. et sic de alijs. Dōm ꝙ duplex est appetitus. quidā est naturalis. et tali appetitu vnūq̄q3 appetit suam ꝑfectionem cum ergo nulla ꝑfectio pōt esse absq3 tali appetitu. nihil est quod appetat non esse. et de tali appetitu loquit hic Aresto. Alius est appetitus deliberatiuus de quo fit talis distinctio. qꝛ talis appetitus pt ferri in aliq̄d dupl'r. Uno mō ꝑ se. et sic nō pt ferri in nō eē. qꝛ oīs appetit⁹ est respectu boni. sed nō eē nō pt accipi vt aliqd̄ bonū. Alio mō fertur talis appetit⁹ in aliq̄d ꝑ accñs qñ fert. s. i aliqd̄ bonū cui ꝯiūgit nō eē. et sic appetit⁹ deliberatiu⁹ aliqñ appetēdo appetit nō eē. vt patꝫ in dānatis et in illis q̄ deliberate se suspendūt. qꝛ tales non appetūt n̄ eē absolute ſꝫ nō eē vl' sub miīa vl' sub pena. ⁊ qꝛ nō pñt a pena separi nisi ꝑ nō eē ido ꝑ accñs et ex ꝯsequēti appetunt nō esse.

**Arguitur** Priuatio est eadē cū materia qꝛ in diffinitōe eius ponit. Dōm ꝙ q̄rtū ꝓ nūc sufficit duplex est diffinitio. q̄dā est pure q̄dditatiua ⁊ eētialis et talis si def ꝑ ptes logicas. tūc est verū ꝙ q̄libet ps diffinitōis ē eadē cū diffinito. Alia ē diffinitio data ꝑ additamentū sicut accñia diffiniūt ⁊ sic nullo mō verū est ꝙ ea q̄ ponunt in diffinitōe sūt eadē cū diffinito. qꝛ q̄nq3 in illa diffinitōe ponūt aliqua que sunt alterius generis sicut qñ propria passio diffinitur ꝑ suū subiectum.

**Corrumpitur autem.**

Hic ponit qnimtã dr̄ñam materie et priuatõis et stat in hoc·priuatio p se corrũpit qr ipa corrũpitur a suo cõtrario quod est forma· adueniente ei forma priuatio abijcitur q̃ pri⁹ erat in mãia eiusdẽ forme·sed materia non corrumpit p se sed p accñs grã p̄uatõis. Qđ sic pbat Aresto·quia quod corrumpit vel generat hoc habet aliqđ subiectum ex quo generatur vel in quod corrumpit· Hic eñ dr̄nt generatio et corruptio a creatõe et annihilatione·qr illa nihil p̄supponũt et nihil relinquũt·si ergo materia generaret ergo essʒ añq̄ generaretur·si corrumperet tunc materia postq̄ esset corrupta manẽt·qr corruptio est in mãiam sed illa sunt omnia impossibilia ergo illud ex q̃ sequũtur. Et ꝓpt hoc aresto·ponit diffinitõne materie· et dicit ꝙ materia est subiectũ vnicuiꝗ primũ ex quo fit aliquid cum insit p se et non s̄m accñs et si quid corrũpit in hoc abibit vltimũ

**Arguitur** Materia est pducta ꝛ nõ põt pduci p aliã mutationem q̃ p generatõem·ergo materia generatur· ¶Dõm ꝙ materia nõ pducitur p mutatõnem naturalem·et ita nõ requiritur ꝙ pducatur aliqua istarum mutationũ·s·generatõe vel corruptione·sed pducit p creatõem que nõ est mutatõ naturalis·Et similiter dõm est de corruptõe· q̄a q̄uis materia posset nõ esse p annihilatõem nõ tamen p⁹corruptionem·

**Arguit̃** Creatio est ad esse materia nõ habet esse.ergo materia nõ creatur Dõm ꝙ materia nõ est creata nisi sub forma.qr qñ deus creauit quatuor elementa tũc creauit materiã omniũ generabiliũ et corruptibiliũ que habet esse actuale s̄m ꝙ est sub forma·

## De principio autem·

Hic Aresto·excusat se de determinatõe errorum circa ipsam formam.qr aliquis posset dicere· nũc determinatũ est de materia et de erroribus puenientibus ex ignorantia materie· et iterũ determinatum est de priuatione et erroribus puenientibus ex ignorantia priuationis· ergo idem debʒ fieri de ipsa forma· Vult aresto· ꝙ determinare de questionibus circa formã s̄m ꝙ hmõi non spectat ad naturalem phm·sed spectat ad metaphisicum.qr multe sunt forme naturaliter separate a materia de quibus nõ habet tractare phisic⁹·sed de naturalibus formis et corruptibilibus posterius est dõm scʒ in scđo hui⁹ et in libris seq̄ntib⁹·

**Arguitur** Forma est principiũ rei naturalis ergo· Dõm ꝙ forma accipitur duplr·Uno mõ s̄m se et absolute·ꝛ sic de forma nullo mõ habet phisicus determinare sed sic habet determinare de materia et priuatõne Alio mõ accipit forma cõtracte s̄m ꝙ est forma rei naturalis.et sic de forma determinare spectat ad phisicum·

**Queritur** Utrum priuatio sit causa corruptionis ꝛ generationis in rebus naturalibus· Dõm ꝙ sic quia priuatio est per se causa corruptionis sicut dicit Aresto·ꝙ machinat in maleficiũ forme·i·in corruptõem forme·sed est causa generationis p accidens. Pro cui⁹ pbatione sciendũ est ꝙ tripliciter aliquid corrumpit·Uno mõ p se et a suo contrario·Scđo mõ p accidens p corruptõem sui subiecti·Tercio mõ p accñs ꝓpter defectũ conseruãtis Exemplũ p̄mi vt calor corrũpit frig⁹· Exemplũ scđi·vt albedo parietis cõrrumpit ad corruptõnem parietis·Exemplũ tercij vt lumẽ corrumpit in aere ꝓpter absentiã solis·Et oĩbus istis modis priuatio quodãmodo est cã corruptionis licʒ dr̄nter qr s̄m primũ modũ corruptionis p̄uatio est p se principiũ corruptionis·qr corruptio a ꝯtrario fit p victoriã vni⁹ contrarij supra reliquũ·sed talis victoria fit ꝓpter p̄uatõem que est in ipa materia ꝓpter quã materia est remouibilis a forma quã prius habuit· expulsio eñ forme quã mãia habuit contingit ex priuatione ·est ergo p̄ncipiũ originale ipi⁹ corruptionis priuatio· Dicit originale·qr ꝓximũ principiũ corruptõis p se est alterũ ꝯtrariũ·hoc tñ ꝯtrariũ nũq̄ corrũperet nisi adiungeret p̄uatõ materie·Et hoc ẽ qđ alij dicũt ꝙ p̄uatio ẽ p̄ncipiũ corruptibilitatis· ꝫ alterꝫ ꝯtrariũ ẽ p̄ncipiũ actual corruptõis·ꝛ h⁹ dr conueniens·qr corruptibilitas sigñficat aptitudinẽ ad corruptõem·et tal corruptibilitas aduenit alicui ꝓpter p̄uatõem· Si ãt actual corruptio inessʒ alicui ꝓpt p̄uatõem ibi actu existentẽ tũc vbicũq; eẽt p̄uatio ibi eẽt actualis corruptio qđ est falsũ sed verũ est ꝙ vbicũq; est priuatõ ibi põt eẽ aptitudinalis corruptio·

**Arguitur** Oĩs corruptõ ẽ innãlis g⁹ nõ p̃t alicui aduenĩẽ ex nãa· ꝫ mãia ẽ, nãa et silr p̄uatõ·g⁹ nõ p̃t ex p̄uatõe ꝯiũcta materie puenire alicui corruptio·

Dõm ꝙ duplr aliqđ ẽ nãle·Uno⁹ ex pte forme q̃ est p̄ncipalr nãa sicut dr scđo h⁹·et sic oĩs

corruptio est innaturalis. q꞉ corruptio est ad nō esse. sed forma dat esse. Alio mō aliq̄d est natāle ex pte materie q̄ etiā est natura scd̄ario. ⁊ sic etiam corrup⁹ pt̄ dici naturalis et hoc duplr. Uno mō q꞉ puenit ex nata materie in sua suba accepte. et sic ista inferiora sunt corruptibilia. q꞉ habēt materiā priuatōi ꝯiunctā. Alio⁹ est corruptio naturalis ex pte maīe q꞉. s. puenit ꝓm dispositōez que est in materia. et sic dispositōes disponūt ad corruptōem. et ex eis dr̄ corruptio naturalis. Unū sequit̄ ꝙ est q̄dā corruptō oino violenta. q̄ scꝫ nō puenit ꝓm dispōnem materie. sicut qn̄ aliq̄s cum gladio occidit an̄ suā periodū. q꞉ talis corrup⁹ n̄ fit ꝓm dispōem materie. Et ideo q̄uis etiā ista corruptio ꝓm ꝙ est in facto eē pt̄ dici naturalis. nō tn̄ ꝓm ꝙ est in fieri. q꞉ mod⁹ talis corruptōis est innaturalis. Simile est de lapide q̄ qn̄ mouet deorsum traheret p funē ab aliquo deorsum q̄uis tn̄ ille mot⁹ sit natāl mod⁹ tn̄ mot⁹ ē innatālis

**Arguitur** Ide n̄ ē cā ꝯrarioꝝ ꝫ priua⁹ est cā generationis vt pri⁹ dictū est. ergo nō est pncipiū corruptōis q꞉ corruptio et generatio sunt ꝯraria. Dōm ꝙ ꝯtraria dn̄t referri ad ide. ꝫ sic nō est de priuatōe. priuatio aūt nō est cā generatōis et corruptōis eiusdem forme. sed diuersaꝝ formaꝝ. q꞉ est cā corruptionis forme habite. i. forme q̄ nūc est in materia et est pncipiū generatōis forme habende q̄ nō est in maīa. exēpli grā. Priua⁹ ꝯiūcta maīe hūane est pncipiū generatōis cadaueris. ⁊ est principiū corruptionis hois. et sic nō referunt̄ ad ide. Secundo dōm est ꝙ duo sunt in ipsa priuatōne. scꝫ aptitudo et negatio forme. Rōe aūt aptitudinis ad aliā formā nō habitā priuatō est p se cā generatōis. q꞉ tūc priuatio facit materiā suscipe nouam formā. in signū cui⁹ nō fit generatio ex materia corpoꝝ celestiū. q꞉ q̄uis in illa materia sit negatio aliaꝝ formaꝝ nō tn̄ est ibi aptitudo ad aliā formā. Pōt tn̄ priuatio p accn̄s vt sic eē cā corruptionis inq̄tū scꝫ p acq̄sitionē vnius forme alia corrumpit̄. sed rōe negatōnis est cā p se corruptionis et p accn̄s cā generatōnis. q꞉ negatio dicit absentiā forme q̄ est corruptio.

**Arguitur** Materia vocat̄ cā ꝯtingētie vt dr̄ sexto metaphisice. ergo priuatō nō est pncipiū corruptionis sed materia. Dōm ꝙ materia accipit̄ duplr. Uno mō ꝓm se et absolute. et sic nō est cā siue pncipiū ꝯtingētie ⁊ corruptōis. q꞉ in corporibus celestibus est materia. sed ibi nulla est ꝯtingentia siue corruptio. Alio mō accipit̄ materia ꝓm ꝙ est ꝯiūcta priuatōni. et sic materia est cā ꝯtingētie. et talis materia inuenit̄ in istis inferiorib⁹ in quib⁹ aliqua ꝯtingēter eueniūt. Uenit eīn ꝯtingētia in rebus ex dispōe maīe q̄ originat̄ ex priuatione

**Arguitur** Omne creatū est corruptibile. sed multa sunt creata sine puatōe. g⁹ priuatio nō est sufficiēs principiū. Maior ꝓbat̄. q꞉ q̄cquid processit de nō eē h⁹ redit in nō eē. Dōm ꝙ est dr̄ña inter ābhilationē et corruptōem et pt̄ eē duplex drn̄a. primo q̄tū ad principiū. scd̄o q̄tū ad terminū. Quātū ad pncipiū. q꞉ āmhilatio sigficat ordinē ad aliq̄ potēam extrinsecā. et iō deus q̄ sua potēa oīa creauit pt̄ sua potēa oīa creata āmhilare. ꝫ corruptibilitas significat ordinē ad aliq̄d qd̄ est cōiunctū illi qd̄ corrumpit̄. et ideo dr̄ hō corruptibilis. q̄a habet in se materiā priuationi ꝯiūctā p quā habet ordinē ad nō esse. Scd̄a drn̄a est ex parte termini. q̄a āmhilatio tendit ad nihil. ꝫ corruptō tendit ad materiā scꝫ ad ens in potēa. et iō corruptio vni⁹ est generatio alterius. et hoc iō q̄a materia nō pt̄ stare nuda. et ergo corrupta vna forma optet in instāti aliā succedere.

**Queritur** Utrū phs hic diffiniat materiam et formā. et vtrū diffinitiones maīe et forme sint bn̄ assignate Dōm ꝙ Aresto. nō intēdit hic ponē diffinitōem materie nec forme. ꝫ ponit quasdā ꝯditōnes maīe et forme. q̄ sic accepte pn̄t dici descriptōes. q̄a descriptiones dāt p ꝓprietates. Est ergo talis descriptio materie. Materia est subiectū vniciuiqꝫ primū ex quo fit aliquid cū insit p se et nō ꝓm accn̄s et si q̄d corrumpit̄ in hoc abibit vltimū. Sꝫ forma est q̄ddam diuinū optimū et appetibile.

**Arguitur** Diffinitio materie est superflua. q̄a ide significat̄ p primū et p se. et ide significat̄ p p se ⁊ nō ꝓm accn̄s

Dōm ꝙ illa pticula p se nō ponit̄ ab aresto in textu. et si ponat̄ tūc illa pticula et nō ꝓm accidēs refertur ad illā pticulā p se expositiue. Et ad aliud argumentum dōm ꝙ primū accipit̄ dupliciē. Uno mō aduerbialiē put primū valet tm̄ sicut primo siue ꝓprimo. et sic sensus est ꝙ maīa est subiectū ex q̄ primo et ꝓprimo aliq̄d fit. Alio mō capit̄ noialiter adiectiue. ⁊ tūc sensus est ꝙ maīa est subiectū primū. i. ꝓprimū ⁊c. Est tn̄ duplex maīa. q̄dā est materia prima et quedā est

materia prima·sicut elementū est materia pri ma mixti·sed nō est materia prima·et sic vtraqz expositio valet ad excludendū materiā primam que nō est subiectū primo nec primū· Deinde ad dit p se et nō ſm accñs ad remouendū priuatio nes·qa q̄uis priuatō ꝯiungat materie tñ ex pri uatione nō fit aliquid p se·sed p accñs· Pōt eti am priuatio excludi p hoc qd̄ dr·cū insit. Vel est dōm q duplex est priuatio·quedā est priuatō q̄ expellit scz priuatio forme habite·et illa excludit p hoc qd̄ dr cū insit·qa illa nō immanet·Alia est priuatio q̄ manet scz priuatio forme habende· et illa excludit p hoc qd̄ dicitur et non ſm accñs·

**Arguitur** Ista diffinitio ꝯuenit ele mento et tñ elementū nō est materia·gͣ diffinitio non est bona· Dōm q elementū excludit a diffinitiōe materie p illā pticulam primū· qa elementū nō est primū subie ctum ſ materia elementi·et etiā materia exclu ditur a diffinitiōe elementi·p hoc qd̄ dicit indiui sibile specie in aliā spēm·qa materia nō habet spe ciem·i·formā eo q est ens in pura potentia·

**Arguitur** Materia est cognoscibilis ſm analogiā ad formam· ſ in ista diffinitiōe materie nihil ptinens ad for mā ponit·ergo diffinitio nō valet·Dōm q q̄uis explicite nihil ponatur in diffinitiōe materie pti nens ad formā·implicatur tñ in hoc qd̄ additur vnicuiqz qz sensꝰ ē q maīa ē subiectū vnicuiqz·s· forme·Et si dicatur ergo erit subiectum forme se pate q̄ etiā est forma·Dōm q Aresto· loquit de forma ſm ſm q est principiū rei naturalis· eo q sermones sunt intelligendi ſm materiā subie ctam·iā forma separata nō est forma rei natura lis·ido vnicuiqz refertur ad formas naturales tm̄·qa materia est subiectū illaꝝ formarū pure naturalium·

**Arguitur** Aresto· hic notificat ma teriā p metaphorā· illa āt locutio nō spectat ad phm sed rethorē vel poetā· Dōm q absolute loquendo phisicus nō debet vti in sua doctrina methaphora·ſ pōt respectiue in ordine ad aliquē aduersariū vti metaphoris· et sic est in pposito·qz arguit hic ꝯtra platonē q̄ ꝯsueuit vti metaphoris·et iō p tales metapho ras nititur eum ꝯuincere·

**Arguitur** Ista diffinitio ꝯuenit pri me sube que est primū sub iectum vt ptz in pdicamētis vbi dr q sit pmum

subiectū oīm generū accidentiū·et iterū q corrup tis oibus pmis substātijs impossibile est aliqd̄ alioꝝ remanere· Dōm q duplr aliqd̄ dr pmū Vno mō simpliciter & p ordinē ad formā subalem et sic materia pma dr subiectū pmū· Alio modo dr aliqd̄ pmū in ordine ad aliqua pdicata suba lia & accidentalia·et sic pma suba est subiectum pmū·qz de ea tam eēntialia predicata q accide talia dicuntur·

**Arguitur** Contra diffinitiōem forme videt q sit supflua·qz dici tur q sit qddā diuinū et optimū que dicunt esse idem Dōm q ille pticule pñt capi duplr·Vno mō ſm q referunt ad idem·et sic nō ponūtur in diffinitiōe forme·Alio mō ſm q referūt ad diuer sa·et sic forma dr esse diuinū p ꝯpatōem ad cām efficientē cuiꝰ est silitudo quedā scz deū· Ex quo tñ deus est actus purꝰ ergo aliquo mō pticipās actū pt dici diuinū·sed sic est de forma ergo·Sed forma dr optimū & appetibile p compatōem ad materiā·appetit enī materia suā pfectionē·s·for mā·nō ergo oportet q forma sit simplr optimū· sed q sit optimū in ordine ad materiam et inter pncipia rerum naturaliū·

**Arguitur** Esse diuinū non ꝯuenit re bus naturalibus· sed ꝯue nit solū rebus spūalibus habentibꝰ intellectū·er go male dicit q forma sit qddā diuinū·qz forma nō habet intellectū·et sic nō diligit nec amat deū Dōm q diuinū accipit duplr·Vno mō eēntia liter ſm q illud est diuinū qd̄ est deus·et sic nul la res creata pt dici diuina ſ dicimꝰ q sūt tres psone diuine q̄ sunt ipsemet deus·Alio mō dicit aliquid diuinū ſm pticipatōnem·qz scz pticipat dim·& hꝰ ꝯtingit duplr qz vl pticipat dim ſz na turā vt scz qz pticipat aliquid de diuina natura p silitudinē·et sic forma dr qddam diuinū·quia natura diuina est purus actus·cū ergo forma sit actus pt dici qddam diuinū. Alio mō dr aliquid diuinū qz pticipat dim ſm ꝯgnitiōem & amorem et sic sola creatura intellectualis pōt dici diuina· qa illa sola pt pticipare dim ſm cognitionē suā·

Explicit primus phisicorum·

# Eorum que sunt alia quidem sunt natura

Postq̄ Aresto. in p̄mo libro determinauit de p̄n cipijs rerū naturaliū. Hic ꝯ̄ñter in sc̄do determinat de p̄ncipijs scie nat̄alis sc; de causis p se et p accñs. Et rō ordinis est. qz est duplex rō habitudinis p̄ncipiorꝫ. quedā eni ordināt p̄ncipia ad subiectū q̄d intrinsece ꝯstituūt. et sic de p̄ncipijs determinatū ē in p̄mo libro. Alio͛ cōparāt p̄ncipia ad passiones q̄s ꝯstituūt extrinsece in genere cause efficiētis. ⁊ sic determinat in sc̄do libro de p̄ncipijs qz g͛ p̄ncipia cōparant prius penes hitudinē ad subiectum q̄d ꝯstituūt intrinsece q̄ʒ ad passiōes quas demonstrant ideo primus liber precedit secundum.

**Queritur** Quare Aresto. determinat in hoc sc̄do d̄ q̄tuor causis et in primo determinat tantum de duabus.

Dicendum q̄ in primo libro huius determinatur de principijs ꝯstitutionis rerꝫ naturaliū. sed in sc̄do determinat de p̄ncipijs cognitōnis rerū nat̄aliū. ꝑ solū due cause ꝯcurrūt ad ꝯstitutōem et oēs q̄tuor cause ad ꝯgnitionē. g͛ in p̄mo libro determinat de duab' causis. et in sc̄do de quatuor. Ex isto etiā soluit quare determinando de causis nō dicat aliq̄d de priuatōe in hoc sc̄do. qz p̄uatio nō manet in re facta. et iō ex priuatōe nihil cognoscit. Volens āt aresto. determinare de principijs scientie. determinat de eis que oportet ꝯgnoscere in scīa. et sunt duo sc; subiectū et mediū demonstrādi siue principiū. Diuidit ergo ex hoc iste liber in duas p̄tes. In p̄ma determinat de subiecto id est de quib' est ꝯsideratio nat̄alis phie. quia de rebus naturalib' ⁊ occasione illius diffinit naturam. Sc̄da p̄s est de causis ex quibus demōstrat que sunt sicut mediū scientie.

**Queritur** Quare Aresto. ponit hic diffinitionem nature.

Dicendū q̄ ideo. quia intendit dicere q̄ ista scientia determinat de rebus naturalib'. et ideo ponit dr̄ñam inter mathematicū et phisicū. ꝗ res naturales sunt in se h̄ntes naturā. ergo oportet prius cognoscere quid sit nat̄a. Primo ergo inuestigat diffinitōem nature. sc̄do diuidit eā. Inuestigat ergo diffinitionem nature per unam diuisionem que est ista. Eorum que sunt. quedam sunt a nat̄a. alia ꝓpt̄ alias causas sc; ab arte. Et primo exemplificat de p̄mis. secundo ponit dr̄ñam inter ea. et dicit primo q̄ animalia queсū qz et partes ipsorꝫ animalium et plante et simplicia corpora sicut terra ignis aqua et aer sunt a natura. Deinde ponit dr̄ñam inter illa q̄ sūt a natura et ab arte. Et vult q̄ illa que sūt a natura habent intra se principium motus et quietis. quandoqz ꝯm locum vt corpora celestia. q̄ñqz ꝯm augmentum ⁊ decrementum vt plante ⁊ vegetabilia. q̄ñqz ꝯm alterationem. vt elementa et elementata. sed artificialia non habent intra se principia suorum motuū. quia lectulus et indumētum et quecunqz ꝯm artem facta non habent intra se principiū motus inq̄ʒtum artificialia sunt sed habent principium motus in artifice ad cui' voluntatē sic artificialia formant. et si habeant motum ille conuenit eis ꝯm q̄ habent in se aliquod naturale. sicut lectulus mouetur deorsum inq̄ʒtum lignum. et lignum est aliquod naturale.

Ex quo ꝯcludit diffinitionem nature. et vult q̄ si illa differentia sit vera tunc nat̄a erit principium et causa mouendi et quiescendi eius in quo est primū p se et non ꝯm accidens.

**Arguitur** Omnia naturalia et omnia creata fiunt ab arte. ergo ista diuisio non est bene posita. Probatur. quia fiunt per voluntatem liberam scilicet diuinam. Dicendum q̄ duplex est ars scilicet diuina et humana. Tunc ad argumentum dicendum est q̄ omnia naturalia ymmo omnia creata fiunt ab arte diuina. quia fiunt per liberam dei voluntatē. et nō fiunt ex nat̄ali origine sicut

quidam phi false dixerant. Alio mō accipit ars p arte humana. et sic capit in textu. Cui⁹ rō est quia illa que fiunt ab arte diuina fiūt etiam p causas naturales ⁊ iō etiā dicūtur naturalia. S; que fiūt ab arte humana inq̄tū hmōi fiunt sine causis naturalibus et iō fiūt solū ab arte et nō a natura.

**Arguitur** Illa que fiūt a casu ⁊ fortuna nō fiūt a natā nec ab arte. ergo ⁊c. Dōm q̄ dupliciē aliquid fit ab alio. Uno mō p se et sic est verū q̄ casualia et fortuita nō fiūt ab arte nec a natura. Alio mō aliquid fit ab alio p accn̄s. et sic casualia fiunt a natura. et fortuita ab arte sicut infra patebit.

**Dico autem non secū**

Hic q̄nter Aresto. exponit vltimā pticulā. s. ⁊ nō fm accn̄s. et vult q̄ alicui posset apparere q̄ ars esset natura. quia ars est principiū mouēdi id in quo est. sicut ars medicine in medico est principium sanationis suppsius. et sanatio est motus. ergo ars medicine videtur esse natura. Sed aresto. vult q̄ excludat p vltimā pticulam sc; ⁊ nō fm accn̄s. Circa qd̄ sciendum q̄ illud est principium mouendi alicui⁹ p se quod semp inuenitur in eo quod mouetur. exempli grā. principiū mouendi sursum p se est leuitas. Quia aūt ars medicine nō semp inuenit in eo qd̄ sanatur sic ars medicine non est principiū sanationis p se sed per accidens.

**Est igit natura quod**

Hic Aresto. ponit dr̄iam inter naturā habēs naturam et fm naturam. quia natura est principium mouendi sicut dictum est. habens naturam est qd̄ habet in se hoc principiū sicut totum compositum. Scōm naturam dicitur aliqua passio consequēs p se entia naturalia. et ideo dicit fm quasi sequundū a sequor quasi sequens naturā. exempli gratia. in lapide forma lapidis est natura lapidis. spēs siue substantia lapidis est habens naturā et grauitas lapidis est fm naturā

**Arguitur** Materia est habens naturā et est natura. ergo sunt idem hn̄s naturā et natura. Añs pbat. q: materia habet formā que est natura. Dōm q̄ dupliciter dicit aliquid alterum habere. Uno mō sicut materia habet formā. et qd̄ sic habet naturā non dicit hic habens naturam. Alio mō aliquid habet alterum sicut totū habet ptes. sicut homo dicit habere corpus et aiam. et qd̄ sic habet naturā hic dicit hn̄s naturā. Per hoc ergo dr̄ q̄ materia nō habet formā sicut totū habet formā sed sicut ps habet formam.

**Quomodo autem est natura**

Hic excludit Aresto. errorem aliquoꝝ volentium demonstrare naturā esse. et ex hoc soluit vnā tacitam obiectionē. Quia obijci posset. questio an est p̄supponit ad questionē qd̄ ē. ergo prius fuiss; quesitū an esset natura anq̄ fuisset data diffinitio nature. R̄ndit aresto. q̄ nō oportet inuestigari de natura an est. q: ridiculū est temptare demōstrare naturā esse. Cui⁹ rō est. q: ridiculū est illd̄ demonstrare qd̄ est manifestū ad sensum. Sed naturam esse est manifestū ad sensum. ergo nō pōt demonstrari naturā esse. Maior pt; quia demonstratio est semp de ignotis. sed quod est manifestum ad sensum hoc est maxime notum. et iō nullus demōstrat q̄ nix sit alba. quia negās talem propositiōem indiget sensu. sicut dicit primo topicoꝝ. Minor ostenditur sic. quia ad sensum est manifestum aliqua moueri et precipue localiē sed ex motu cognoscimus naturam. ergo per sensum cognoscimus naturam. Et addit aresto. in textu q̄ volēs demōstrare naturam esse habet se sicut cecus disputās de coloribus q: in hoc cōueniunt q̄ vterq; sc; cecus et demonstrās naturam esse non scit distinguere inter hoc quod est per se notum et hoc quod est per se ignotum. Quāuis ad hoc se habeāt opposito modo. quia demōstrās naturam vtitur illo quod est maxime notum tāquā ignoto. quia quod demōstratur fm q̄ hmōi est ignotum. sed cecus disputās de coloribus vtitur ignoto tanq̄ noto. quia cecus natus disputat de coloribus quasi sibi essent noti et sunt tamen sibi ignoti. et ideo talis cecus disputat de vocibus et nō de rebus cū cognitio nostra sit ex sensu.

**Arguitur** Aresto. in p̄mo hui⁹ demōstrat materiā esse. sed materia est natā. g° natā pt̄ demōstrari eē. Dōm q̄ in p̄mo hui⁹ aresto. nō demōstrat materiā esse sed demōstrat eam esse principium transmutationis. Probat eī q̄ in oī trāsmutatōe reqrit materia. ⁊ h° ē pbaē materiā eē p̄ncipiū trāsmutatōis

**Queritur** Utrū diffinitō nature sit bn̄ assignata. Dōm q̄

sic. Sed cōtra hoc arguitur naturam eē est mani
festum. ergo non indiget aliqua notificatione.
Dicēdum q natura accipitur dupliciē. Uno mō
q̄tū ad quia est. et sic naturam eē est p se notū.
quia sensui natura notificatur per motum sicut
dictum est. Alio modo capitur natura q̄tum ad
quid est. et sic natura est multum difficilis cog
nitionis. quod patet ex diuersis diffinitionibus
nature datis a diuersis autoribus. Circa quod
considerandum ē q natura accipitur quinqȝ mo
dis. Primo modo impositum est nomen nature
ad significandum generatōem viuentium. et sic
natura idem est qđ natiuitas. Secundo modo
extensum est nomē nature ad significandū prin
cipium illius generationis. Tercio modo impo
nitur ad significandum principium intrinsecum
cuiuscunqȝ motus. Quarto accipitur pro maīa
et forma que etiā sunt principia intrinseca. Quī
to accipitur natura p toto composito siue pro
forma totius. et sic diffinitur a Boetio cum dicit
Natura est quod cū insit rebus ab intellectu quo
qȝ modo capi pōt. Est enim aliquid intelligibile
ſm formam specificam. et ideo forma specifica vo
catur tunc natura. De ordine istorum modorum
dicēdū ē q natura ſm ordinem perfectionis dici
tur primo de forma et toto composito. Sed ſm
ordinem impositionis dicitur primo de prima ac
ceptione. quia ad illam primo nomē nature est
impositum. Nec sunt omnes iste acceptiōes per
tinentes ad philosophiam naturalē. quia vlti
ma acceptio transcēdit istam scientiam cum eti
am species rei inueniatur in immaterialibus.
alie autem acceptiones spectant ad naturalem
phm. Est ergo intellectus diffinitionis. natu
ra est principium scilicet quo ad priuationem. q̄
etiam dicitur natura. et causa quo ad materiā
et formam. Est enim priuatio principium et nō
causa cum nō influat in effectum sicut causa. vl
potest exponi principium p principio actiuo. et
causa pro principio passiuo. Quia in quibusdam
vt in animalibus natura est principiū actiuum
motus. in quibusdam sicut in pure naturalibus
vt in grauibus et leuibus natura est principium
passiuū. Addit vlterius mouendi et quiescendi q̄
dictiones possunt tripliciter exponi. quia sūt ge
rundia que habent triplicem expositōem. hic ta
men principaliter debent exponi passiue. quia ex
hoc aliquod est naturale quia est mobile et non
quia mouens. qȝ sic deꝰ maxime esset ens natu
rale cū maxime mouet et etiam substātie separate
quia mouent. Additur quiescendi. quia illa que
mouentur naturaliter ad locum etiam quiescūt
in loco. Additur in quo est ad drīam artificiali
um quorum principium non est in re artificiali.
sed est in mente artificis extra rem artificialem
sicut dispositō in materia scamni nō est ex natu
ra scamni sed ex actione artificis scȝ carpenta
toris. Additur consequenter primū propter mo
tum mixtorum. quia ille motus non cōuenit pri
mo mixtis sed cōuenit primo elementis sicut pa
tet in animali. quia q̄uis animal moueatur de
orsum tamē hoc non fit ex natura animalis ſm
q animal sed gratia elementi predominātis scȝ
terre. et sic anima ꝓprie non dicitur natura nisi
forsan capta ſm inferiorem gradum eius scȝ cor
poreitatis. vel mixtionalem vt infra dicetur. vel
dicitur primū propter accidentia. sicut grauitas
in terra q̄uis enim est principiū motus terre nō
tamen est natura. quia nō est principiū mouēdi
primum et principale. sed ipsa forma substantia
lis terre. est tñ bñ principiū istrumētale. Addit p
se et non ſm accidens propter artem que quan
doqȝ inuenitur in illo quod mouetur per artem
et tamen ars non est natura quia concurrit so
lum ad illum motum per accidens sicut dictum
est circa textum.

**Arguitur** Natura est aliquid abso
lutum. sed principiū est ali
quid respectiuū. ergo male diffinitur natura per
principium. Dōm q tam natura q̄ principi
um possunt capi dupliciter. Uno modo absolute.
Alioº respectiue sicut pr̄ et filius. tūc est dōm q
capiēdo naturā absolute etiā pncipiū dȝ capi ab
solute. ſȝ capiēdo naturā relatiue etiā capit pnci
piū relatiue. Est tñ verȝ q formalit nata nō sig
nificat aliq̄d absolutū ꝛ iō dȝ potius diffiniri p
pncipiū q̄ p aliq̄d absolutū. Un̄ pȝ q ista diffini
tio q̄ dabat ab antiq̄s ē incōueniens. s. Natura est
vis insita rebꝰ ex similibꝰ similia procreās.

**Arguit** Ex diffinitōe seq̄ret q priuaº nō
essȝ nata qđ tñ falsū ē. Seq̄la p
bat qȝ priuatō nō ē pncipiū ꝛ cā. Dōm q illa
ꝯiūctio copulatiua et pt̄ dupl̄r capi. Unoº ꝓut co
pulat illa duo pncipiū ꝛ cā adinuicē. ꝛ sic nō dȝ
capi i ista diffinitōe. qȝ sic ꝓcedēt argumētū. Alioº
accipit illa ꝯiūctio ꝛ ꝓut copulat vtrāqȝ particulā
ad diffinitum quod est natura sic q sit sensus.
Natura est principium mouendi et quiescendi.

primo
quinq(ue) modis 2°
3°
4°
5°
Diff(initi)o nat(ur)e a boetio

et natura est causa mouẽdi et q̃escendi·qz natura quãqz est pncipiũ sicut ptz de priuatõe·quãqz do est causa sicut ptz de materia et forma.

Arguitur Ars est etiã pncipiũ mouẽdi illius in quo est.vt patz de horalogio·qz ars est pncipiũ mouendi horalogiũ et ptes eius puta lapides·ergo etiã ars est natura Dicendum q motus horalogij vel tripudij põt capi duplr· Uno mõ q̃tum ad substantiam motus·et sic illi motus fiunt a natura sicut motus in horalogio est a forma grauis Alio mõ accipit q̃tum ad modũ motus scdm tarditatẽ et velocitatẽ eius·et tũc non est ex natura sed ex arte·qz q mot⁹ est velocior vel tardior hoc fit ab arte impediẽte aliqua mobilia·vel etiã tal motus contingit ex commensuratione talium mobilium adinuicem·

Arguitur Motus celi est naturalis et tñ in celo nõ est pncipiũ quiescẽdi·qz celũ cõtinue mouet· Dicendum duplicit Primo q q̃uis in celo nõ sit pncipiũ quiescendi scdm ptes qz ptes celi ptinue mouet tñ est ibi pncipiũ quiescẽdi scdm totũ qz totũ celũ q̃escit q̃uis quelibet ps moueat· Scdo põt dici q duplex est motus·quidã est mot⁹ q̃ tendit ad quietem sicut motus rectus et fit pp̃ter quietem·et in tali motu natura est pncipiũ mouendi et quiescendi· sicut ptz in grauibus et leuib⁹· Alius est motus q̃ nõ ordinat naturaliter ad quietẽ sicut motus celi·et in tali natura nõ est principiũ quiescendi· Sz contra·ergo celũ nũq̃ quiescet qz nũq̃ habebit naturalẽ ordinẽ ad quietem sicut dictum est· Ad hoc põt dici q motus celi põt ad duo compari· Uno mõ ad pximũ finem·s·ad ptinuã generatõem et corruptõem istoꝝ inferioꝝ quẽ finem cognouerũt ipsi phi·et sic celum nõ quiescat naturaliter·quia scdm illos generatões semp durabũt· Alio modo compat motus celi ad vltimũ finem qui finis ẽ completio nũi beatoꝝ quẽ finem phi nõ cognouerunt·et sic etiã celũ naturaliter quiescet· Ex quo põt sic argui· Sicut se habet motus rectus ad suum terminũ ad quẽ·ita se habet mot⁹ circularis ad suũ finem quẽ acquirit p motũ celi· Cui⁹ ratõ est qz sicut motus rectus fit pp̃ter finem qui est psuatio mobilis in suo loco.ita motus celi fit pp̃ter suũ finem vltimũ q̃ est completio numeri electoꝝ·sed habito fine siue termino mot⁹ in motu recto fit naturaliter quies· ergo habito fine in motu celi fit naturaliter quies Et si dicat qd naturaliter mouet hoc non quiescit naturaliter· Dicendum q hoc est verũ p eodẽ tpe·et ideo qd mouetur motu recto hoc mouet p totũ spaciũ naturaliter et tñ in termino motus quiescit naturalr· Sic dr de celo q nũc celum mouet naturaliter et tñ habito fine motus eius quiescit naturaliter· sicut dici posset de lapide pi ecto qui mouet naturaliter quousqz acquirit sibi locum·

Arguitur Motus celi est ab aliquo extrinseco ergo nõ est naturalis· Añs pbat·qz est ab aĩa nobili que est extra celũ· Dicendum q duplex est principiũ mouendi· quoddam est actiuum·et tale principium nõ habet in se celum·sic enim motus celi est potius intellectualis·quia est ab intellectu practico aĩe nobilis·et sic in motu celi sumuntur differentie positionum· natura autem est determinata ad vnum· Aliud est principium passiuũ·et sic motus celi est naturalis·quia ipsum mobile habet aptitudinẽ naĩalẽ ad motũ circularẽ et hoc sufficit· Prius enim dictum est q mouendi debet hic pncipaliter exponi passiue·

Arguitur Grauia et leuia mouentur a generante·ergo non est motus eorum naturalis· quia mouentur ab aliquo extrinseco scilicet ab ipso generante·

Dicendum q est duplex principium motus scz passiuum quo aliquid est mobile naturaliter· et aliquod actiuum quo aliquid mouet· Dicendum est igitur q grauia et leuia habent intra se principium passiuum quia ipsa sunt naturaliter mobilia et hoc sufficit·quia sicut ad violentiam requirit q passum non conferat vim· ita econtra ad naturale sufficit q passum conferat vim id est q passum habeat naturalem aptitudinẽ ad motum suscipiendũ qui fit ab agente·

Queritur Utrum grauia et leuia habeant intra se principium actiuum sui motus· Dicendum q duplex est principium actiuum scilicet principale· et est qd principaliter agit et hoc est ipsũ generans·et sic non habent grauia et leuia intra se principium actiuum sui motus. Aliud est principium actiuũ secundarium quod dicitur ab alijs subeffectiuũ et sic grauia et leuia habent intra se principium actiuum sui motus· In signum cuius generante corrupto·adhuc graue mouetur p formã que est in ipo graui in qua forma retinetur quedam virtus generantis·

**Arguitur** Motus vaporū sursū est
natalis et tn̄ nō mouet̄ a
ꝑncipio itrinseco. ꝓbat̄ q2 ille mot⁹ ē natural quē
natura facit. Dōm ꝙ vapores accipiūt̄ duplr̄
Uno mō ꝫm ꝑncipiū materiale siue ꝫ materiā
et sic mot⁹ vapoꝝ sursū est naturalis. q2 matia
vapoꝝ pt̄ ad oēm dr̄iam moueri. Alio⁹ capiunt̄
vapores ex pte forme. et tūc ē dōm ꝙ in vapore
ē duplex forma. s. forma sbalis aq̄. et sic mot⁹ va
poꝝ sursū ē ꝯtra naturā. Alio⁹ accipit̄ vapor ex
pte forme inducte ab extrinseco q̄ ē raritas et le
uitas. et sic mot⁹ vapoꝝ sursū ē natalis. Ex pte
āt cē efficiētis. s. celi mot⁹ coꝝ ē obediētial inq̄tū
ista inferiora naturalit̄ obediūt influxui supioꝝ
corpoꝝ. Siliter pt̄ dici de fluxu et refluxu maris
q2 si effluxus maris ꝯsideret̄ ex pte forme sbalis
aq̄ tūc ē ꝯtra naturā. si āt ꝯsideret̄ ex pte forme
inducte in aquā a luna et a supiorib⁹ corporibus
tunc motus eius est naturalis.

**Querit̄** Utrū motus ignis circularis in
sua spera sit natalis Dōm ꝙ
duplr̄ aliq̄d dr̄ naturale. Uno⁹ q2 ꝯuenit sibi ꝫm
ꝓpriā naturā q̄ ē for̄ sbal. ⁊ sic mot⁹ ignis sursū
ē igni natal. Alio⁹ dr̄ aliq̄d natale ꝫm naturā
cōem ꝫm quā corpa ordināt̄ adinuicē. et sic mot⁹
ignis circularis pt̄ dici naturalis q2 ꝯuenit igni
ꝫm ꝙ ordinat̄ ad influentiā corpis celestis. Un̄
ptꝫ ꝙ ille motus circularis ē min⁹ naturalis q̄
motus vapoꝝ sursū vl̄ mot⁹ efflux⁹ maris. q2 scꝫ
in illis aliq̄ forma impmit̄ ꝫm quā fit mot⁹. ⁊ iō
vocātur ip̄ssiones. ꝫ in igne nō impmit̄ aliq̄ for-
ma ꝫm quā ignis ē mobilis circularit̄. et hoc ē qd̄
alij dicūt et bn̄ ꝙ mot⁹ ignis circularis nō ē sim
plicit̄ ꝫm naturā nec simplr̄ ꝯtra naturā. q2 si sic
tūc eēt violētus. ꝫ est ꝑter naturā scꝫ ꝓpriā.

**Arguitur** Mot⁹ aialis ē a ꝑncipio
intrinseco et tn̄ nō est na-
turalis ꝙ ē aialis q̄ distinct⁹ ē ꝯtra naturalē et
violentū. Dōm ꝙ mot⁹ aialis accipit̄ duplr̄.
Uno mō ex pte totius aialis. et sic motus eius
deorsum ē naturalis subeffectiue ex pte forme. et
passiue ex pte materie. Alio pt̄ capi mot⁹ aialis
ꝫm ꝙ aialis. i. ex pte aie et tūc mot⁹ natural ac
cipit̄ duplr̄. Uno⁹ put naturale solū distinguitur
cōtra violentū. ⁊ sic etiā mot⁹ aialis est natura
lis ꝙ nō violētus. et sic multi dicūt ꝙ ista diffini
tio sit intelligēda illo mō. ⁊ dicūt vlterius ꝙ aia
sit natura ꝫm istā diffinitōem. et ꝙ mot⁹ aialis
sit naturalis. Qd̄ pt̄ sic ꝓbari. q2 ꝑ naturā dicit̄
aliqd̄ ens natale. ꝫ manifestū e[st] ꝙ aialia sunt
entia naturalia q2 de eis detminat̄ in phia nata
li. ergo etiā aia ē natura Sed ꝯtra arguit̄ na
tura ē detminata ad vnū. n̄ āt sic ē de aia. Dōm
ꝙ in illa autoritate accipit̄ nata ꝫm ꝙ distin-
guit̄ ꝯtra aiam sicut etiā capit Aresto. in scdo de
aia. Alio mō accipit̄ natura spēalit̄ put distin
guit̄ cōtra aiam. ⁊ tūc ē dōm ꝙ aia accipit̄ du-
pliciter. Uno mō ꝫm gradū aie inq̄tū aia est si
ue vegetatiua siue sensitiua siue intellectiua. et
sic aia nō ē natura q2 ē aliq̄d altius natura cū
aia moueat ad opposita. Alio⁹ accipitur aia ꝫm
gradū impfectū. s. m[o]tionalē. ⁊ tūc etiā aia ē na
tura q2 mouet solū ad vnū. Perfecta eīn aialia
naturali motu solū mouent̄ deorsum. sicut dr̄ in
scdo de generatōe. Et si dicat̄ capiēdo animā ꝫm
ꝓprios gradus aie. tūc adhuc motui aialis ꝯueit
diffinitio. dōm ꝙ excludit̄ ꝑ illā pticulā mouēdi
q2 mouendi stabit tūc ꝓ motu pure natali. aia
āt ꝫm gradū aie nō ē ꝑncipiū mouēdi motu purē
natali. sed motu aiati q2 tūc mouet ad opposita

**Arguitur** Si natura est aliquid vel
ergo est substātia vel accn̄s
si substātia vel materia vl̄ forma. Non materia
q2 illa est ens in pura poīa. Nec forma q2 forma
est termin⁹ motus. Nec etiā accidens q2 hoc non
est pmū principiū mouendi. Dōm ꝙ natura
ꝑncipaliter est substātia. q2 est matia vel forma.
ꝫ scdario pt̄ dici accidens ⁊ improprie. Et hoc sic
ꝓbat̄. q2 eodē mō aliquid est natura quo mō est
ꝑncipiū mouendi. sed principale principiū mouen
di est forma et materia. et accidens est principiū
instrumentale et secundarium. Maior est nota.
Minor probatur tribus ratioibus. Prima est q2
in agentibus subordinatis secundaria agentia
non agunt nisi virtute primi agentis. sed acci-
dens est secundarium agens ergo non agit nisi
in virtute sui subiecti. ergo substantia est princi-
pale mouens. Secunda ratio. operari sequitur
esse. sed forma substantialis est primum principi
um essendi. ergo etiam est primū principium ope
randi. Tercia ratio. Causa vniuersalis plus in
fluit q̄ alie cause secūdarie. sed substantia se ha
bet sicut causa vniuersalis in agendo quia for-
ma substantialis est principium primum omni-
um operationum. Sed forma accidentalis agit
solum ad vnum sicut calor solum calefacit. ergo
forma substantialis est primum principium ope-
randi.

**Arguitur** Ergo forma substantialis agit p essentiā. Dōm q forma substantialis est bene principium primū operandi sed nō proximū·quia principium proximū operandi est naturalis potentia siue aliud accñs·.Et si dicatur illa accidentia generāt formam substantialem·ergo illa accidentia sunt forme substantiales.quia vnūquodqꝫ generatur a suo simili· Dōm q forme accidentales capiuntur dupliciter·Vno modo ſm proprias naturas et sic nō inducunt formas substantiales qꝛ nihil agit vltra suam spēm· Alio modo ſm q habent in se virtutem forme substantialis cuius sunt instrumenta et tunc etiam inducunt formā substātialem·Cuius ratio est·quia instrumentū nō sequitur formam ꝓpriam in agendo·sed formam principalis agentis·Sicut securis non facit securim sed scamnū·

**Arguitur** Natura nō est principiū oppositorum·sed quies et motus opponūtur·ergo natura non est principium mouendi et quiescendi· Dicendū q est duplex quies.s·quies in termino a quo·et talis quies opponitur motui.et illius q̄etis natura nō est principium. Alia est quies in termino ad quem· et illius quietis natura est principium.Et talis quies non opponitur motui sed est consummatō motus·vt patꝫ quinto huius·sicut natura in lapide est principium motus lapidis deorsū· et etiā quietis deorsum·

## Videtur autem natura·

Postq̄ Aresto·posuit diffinitōem nature· consequēter ponit ei⁹ diuisionē· et vult q natura dicitur de tribus·primo de materia·secundo de forma tercio de priuatione·Primo ergo ostendit q materia dicit natura et hoc sic·sicut se habent artificialia ad materiā eorum ita etiam naturalia et hoc ſm antiquos·sed substantia et natura rerum artificialium est materia·ergo sic est in reb⁹ naturalibus·Maior patꝫ·quia ſm antiquos forme naturales sunt accidentia de quarta specie q̄litatis·Ponebant enī antiqui materiam eē substantiam rei ⁊ res solum differre penes figuras accidentales·Exempli gratia· Dyogenes qui posuit aerem pro principio omniū rerum dixit aerē sic figuratum esse hominē·et aerem sic figuratū fore azinum et sic de aliis·Et sic ptꝫ manifeste q forme naturales habent se sicut artificiales·Minorem probat Arestotiles p signum antiphōtis illius philosophi·quia hoc est substantia et natura rei quod redit p naturalem generatōnem·sed materia in artificialib⁹ redit p generationē naturalem·ergo materia est substantia et natura rei·Minorem ꝓbat exemplariter·quia si aliquis ꝓiciat lectulū ad terram sic q lectulus accipiat potentiā germinandi·tunc in germine non redibit lectulus sed lignū·ergo lignū est natura que est materia·Et addit Arestotiles duas differentias inter materiam que est natura et formam que est natura ſm antiquos·Prima est qꝛ materia est substantia et forma est accidens· Secūda differentia est quia materia est ꝑpetua et forma est transiens et corruptibilis·

**Arguitur** Añs in isto argumēto est falsum·quia forme in naturalibus et artificialibus non habent se eodem modo· Dōm ad hoc dupliciter· Primo q hec ratio nō procedit ex veris simplicit̄ sed ex veris quo ad tenētes opinionem antiquorum· et sic etiam ratio ista non est ꝓbatiua apud omnes· sed solum apud illos·Scdō dōm q bene pōt concludi verum ex falso· ista aūt ratō est vera quo ad suam conclusionē scꝫ q materia est natura q̄uis ex p̄missis falsis ſm se concludat·

## Alio autem modo for

Hic ꝓbat scdām ptem·s·q forma sit natura et hoc trib⁹ rōib⁹· Pria rō stat in h⁹·eo dē mō aliq̄d ē naturale q̄ mō aliq̄d dr artificiale·ſ dr aliqd artificiale ex sua fōr g⁰ naturale ex sua forma·ſ anteq̄ aliq̄d accipiat formā artificialē nō ē artificiale· g⁰ anq̄ aliq̄d accipiat formā naturalē nō ē naturale·ergo forma rei naturalis dr eē natura· Et addit q forma sit magis natura q̄ materia·quia ab illo aliq̄d pl⁹ denoīat ſm qd aliq̄d est in actu q̄ ſm qd est in potēa·ſ ſm materiā aliq̄d ē in potēa et ſm formā in actu·g⁰ res magis habet denoīari a forma q̄ a materia·

## Amplius fit ex homi·

Hic poit scdām rōez q̄ stat i h⁰·illd ē natura qd redit p generatōez naturalē·ſ forma redit p generatōem naturalē g⁰ fōr ē natura·Maior pꝫ·qꝛ generatō ē ad naturā·Minor ꝓbat·qꝛ ſꝫ rei veritatē p generatōem naturalē redit forma naturalis·q̄uis antiqui dicebant illam formā includi sub materia sicut lignū est ens naturale hñs formā naturalē·

**Amplius autẽ natu·**
Hic ponit tertiam rõem et est ista·natiuitas est
via in naturã·sed natiuitas ẽ ad formã·g° for=
ma est natura·Maior pz ex drĩa inẽ natiuita
tem et medicationẽ·quia medicatio dñciatur a
ẽmino a quo et nõ ad quẽ·qz medicatio nõ dicĩ
via ad medicinam sed a medicina in sanitatem
sed sanatio dz natiuitas quia denõiaẽ a ẽmino
ad quẽ·dicĩ eñ sanatio via in sanitatẽ.

**Queritur** Quare medicatio denõia tur a ꝑncipio ꝛ generatõ
a termino. Dõm ꝙ ideo quia medicatio dicit
actionẽ·sed actio denõiaẽ a ꝑncipio cui⁹ est agẽ.
sed sanatio et generatio dicũt motũ sed motus
denõiatur a ẽmino ad quẽ·ergo sanatio et gene=
ratio denominanẽ a ẽmino ad quẽ.

**Sed forma et natura**
Hic ꝓbat tertiã ꝑtẽ scz ꝙ priuatio sit natura·et
hoc sic·forma ẽ natura·sed priuatio ẽ quodãmõ
spẽs et forma·ergo etiã priuatio ẽ natura·et hoc
ẽ verũ in generatõne accidentali·et vult Aresto.
ꝙ sicut forma dz duplr̃ et analogice·s·de forma ꝑ
fecta et imꝑfecta·sic etiã dz natura tam dẽ forma
ꝙ̃ priuatione·Qz aũt intelligat de priuatõe que
ẽ in accidentib⁹ patet·qz dicit in textu ꝙ si ẽ pri
uatio et ↄtrariũ aliqõ circa simplicẽ generationẽ
id est substantialem generationem·cuius subie=
ctum ẽ materia ꝑma aut nõ·ẽ posterius ↄsiderã
dum scz in libro de generatione.

**Queritur** Utrũ natura bñ diuidaẽ in materiã formã ꝛ priua
tionẽ. Dõm ꝙ sic·et ẽ diuisio analogi in sua
analogata·qz ẽm veritatẽ natura dz prius de
forma·deinde de matia et vltimo de priuatione·
qz forma est ꝑncipiũ ꝛ termin⁹ generatõis ꝛ ẽm
illã dz aliqd actu naturale·Scdõm aũt materiã
nõ dz aliqd naturale nisi ẽm potentiã·idõ nõ dz
materiã natura nisi inq̃tum ẽ subiectũ hñs ap=
titudinẽ ad motũ·De ꝑuatione aũt dicĩ simpli
citer ꝑ accñs ẽm ꝙ est ↄiuncta materie·Et si di
caẽ Aresto·ponit aliũ ordinẽ qz ꝑponit materiã
forme·Dõm ꝙ Aresto·loquiẽ ẽm opinionẽ antiq̃
rũ de matia q̃ si eẽt vera plus eẽt matia natura
ꝙ̃ forma et ergo ꝑponit materiã·ꝑmo forma nõ
esset natura sed sola materia esset natura.

**Arguitur** Materia ẽ pura potentia ergo nõ ẽ ꝑncipiũ mouẽdi·
Dõm ꝙ duplex est ꝑncipiũ mouẽndi scz acti
uũ motus siue effectiuũ et hoc semꝑ est in actu·
quia vnũqdqz agit ẽm ꝙ est in actu·Aliud ẽ ꝑn
cipiũ mouendi passiuũ sicut subiectũ·et sic etiam
ens in potẽa ẽ ꝑncipiũ mouendi·Vñ dictũ ẽ suꝑ
ꝙ illa gerundia mouẽdi et quiescẽdi debent expo
ni principaliter passiue.

**Arguitur** forma ẽ ẽminus generatio nis·sed natura ẽ ꝑncipium
ergo forma nõ ẽ natura. Dõm ꝙ forma natu
ralis accipiẽ duplr̃·Uno mõ ẽm ꝙ est in generã
te·et sic ẽ ꝑncipiũ generatõis·qz generãs ẽm suã
formam ẽ ꝑncipiũ geniti·Alio mõ accipiẽ forma
ẽm ꝙ est in generato·et sic ẽ termin⁹ mot⁹·Est
tñ ↄsiderandũ ꝙ termin⁹ etiã põt dici ꝑncipium
qz q̃uis forma nõ sit ꝑncipiũ effectiuũ geniti·est
tñ ꝑncipiũ generatõis passiue vl̃ geniti formale
Scdõ dõm ꝙ forma substãtialis est ꝑncipium
motus ↄsequentis talẽ formã substantialẽ·et idõ
forma etiã ẽ ꝑncipiũ effectiuũ scz motus qui se=
quitur talem genitum.

**Arguitur** Priuatio nõ est ens ꝑ se g⁹ nõ est ꝑncipiũ siue na
tura. Dõm ꝙ sicut ꝑuatio est ens·ita etiã est
natura·priuatio eñ ẽ ens ẽm analogiã entis.
ita etiam est analogice natura·quia est ꝑnci=
piũ transmutationis·qm̃ sine ipsa nõ fieret trã
smutatio sicut dictũ est primo hui⁹.

**Querit̃** Utrũ forma sit magis natura ꝙ̃ materia. Dõm ꝙ sic·et ar
guiẽ ꝙ nõ·qz materia est plus substantia ꝙ̃ for
ma·ergo videẽ ꝙ materia sit plus natura·Añs
ꝓbaẽ·quia hoc ẽ plus substãtia qd plus substat
sed materia plus substat·ergo ꝛc. Dõm ꝙ suba
capiẽ duplr̃·Uno mõ prout diciẽ a substando·et
sic materia est plus substãtia ꝙ̃ forma·et sic loq̃
tur Aresto·in ꝑmo phor·Alio mõ suba diciẽ ab
eẽndo vl̃ a substantiando formlr̃·et sic forma est
magis principiũ siue natura qz forma dat esse·
materia recipit esse·substãntia aũt ꝑncipaliẽ est
denominãda ab essendo et nõ a substando

**Arguitur** Diffinitões date ꝑ formã sunt dyalectice et nõ phisi
ce·ergo forma nõ est magis natura ꝓbaẽ·qz di=
cit Aresto·i ꝓhemio dẽ aĩa ꝙ diffinitões dyalecti
ce sunt casse et vane qz nõ sũt phisice ↄsideratio
nis Dõm ꝙ duplr̃ diciẽ diffinitões dyalectice
Uno mõ quia danẽ ꝑ intentiones logicas sicut
diffinitõ daẽ ꝑ genus et drĩam·et sic verũ est ꝙ

tales diffinitões nõ sunt naturales sed sunt lo
gice· A ie sunt diffinitões date p formas reales
absq3 materia. ꝛ tales diffinitões q̄uis sunt va
ne quo ad demonstratõem sicut loquit᷑ aresto· in
phemio de aia·sũt tñ in se bone diffinitões· Nec
Aresto·in prohemio de aia loquit᷑ de diffinitõib⁹
subaꝝ sed accidentiũ· Vult eñ ꝙ diffinitões pas
sionũ date absq3 materia sunt casse et vane·

**Arguitur** Aliquid est ens naturale
ꝗ est trãsmutabile vel mo
bile·sed trãsmutabile eẽ est potius a materia. er
go materia est magis natura Dõm est ꝙ qñ
dr̃ aliqd ens trãsmutabile duo dicũt᷑.s.eẽ ꝛ trãs
mutabilitas·Quantũ g° ad hoc qd dr̃ eẽ sic pl⁹
esse trãsmutabile est a forma·ꝗ forme conuenit
plus dare eẽ q̄ materie·tñ q̄tũ ad trãsmutabili
tatẽ sic eẽ trãsmutabile est plus a materia· Vel
pt dici ꝙ q̄uis trãsmutabilitas magis depende
at ex materia subiectiue· tñ magis dependet ex
forma terminatiue ꝗ forma terminat trãsmuta
tionem naturalem·

## Quoniam aũt deter·

Postq̄ Aresto·diffiniuit et diuisit naturã· Con
sequẽter in his duobus vltimis capitulis intẽdit
dicẽ de quo determinat phia naturalis·et hoc fa
cit in capitulo sequenti dicẽs ꝙ de materia ꝛ for
ma·Et anq̄ hoc faciat ponit drñam mathema
tici a phisico·ꝗ ex illa drña inducit qd intendit·
Proponit ergo intentũ suũ p modũ q̄stionis que
rentis an mathematicus differat a phisico· Et
ponit duas rões principales ꝙ nõ drñt·quarum
pma est·Quecũq3 scie ꝯsiderant eadem subiecta
ille sunt eedẽ vel vna est ps alterius·quia scie di
stinguũt᷑ penes obiecta·ſ3 mathematica ꝯsiderat
eadẽ subiecta cũ phisica·s.supficies corpa et mag
nitudines que etiã sunt in corpib⁹ phisicis g° ꝛc·
Scdã rõ tangit᷑ ibi: Amplius ãt astrologia·Et
stat in hoc·astrologia est ps mathematice ꝛ etiã
est ps phisice·ergo ad min⁹ q̄tũ ad aliqd coinci
dũt·g° nõ sũt simplr scie distincte· Qꝫ ãt astrolo
gia est ps phisice ꝓbat᷑·ꝗ ad quãcunq3 sciam pti
net ꝯsiderare subam et naturã rei. ad illã etiã
ptinet ꝯsiderare passiones illarũ rerũ. ſ3 ad phi
sicũ ptinet ꝯsiderare subam solis et lune·ꝗ sunt
corpa naturalia.ergo etiã spectat ad ipm ꝯside
rare de accidentib⁹ solis ꝛ lune·ſ3 de illis acciden
tibus determinat mathematica sc3 astrologia er
go mathematica ꝛ phisica nõ drñt. Addit etiam
ꝙ phisici inueniũt᷑ determinare de figura solis ꝛ lu
ne in phisica· ergo mathematica et phisica non
drñt·et has rõnes soluit aresto·postea in textu·

## De his quidem igitur

Hic Aresto·soluit istã questionẽ motã. et vult ꝙ
q̄uis mathematicus et phisicus determinent de
eodem nõ tñ eodẽ mõ·ꝗ de istis p̄dictis sc3 de su
perficiebus de corpe et magnitudine determinat
phisicus inq̄tũ sunt termini q̄titatiui in rebus
naturalibus et q̄tum sunt in materia sensibili.
sed mathematicus ꝯsiderat has passiones ſm ꝙ
eis insunt alie passiones. et sic determinat de eis
p modũ subiectoꝝ· sicut cõsiderat magnitudines
ſm ꝙ in eis pt aliqua figura haberi·et id cõside
rat eas vt abstractas a motu et materia sensi
bili·Et istã abstractionẽ possum⁹ facere absq3 in
cõuenienti·quia abstrahentiũ non est mendaciũ.
  Circa qd sciendũ ꝙ duplex est materia q̄dam
est materia sensibilis·i· materia ſm ꝙ habet or
dinẽ ad qualitates sensibiles. Alia est materia
ymaginabilis·i·materia ſm ꝙ habet ordinẽ ad
q̄titatẽ·Quãuis igit᷑ eadẽ sit materia ſm rem
q̄ habet in se quãtitates et qualitates sensibiles
est tñ alia ſm rõem·ꝗ materia accepta in ordie
ad quãtitatẽ naturaliter est prior seipsa ſm ꝙ
h3 ordinem ad qualitatẽ·et sic materia ymagia
bilis p̄cedit naturaliter materiã sensibilẽ. Ex h°
sic arguit᷑ p cõem regulã· q̄ñcunq3 aliqua duo sic
se hñt ꝙ vnũ ẽ naturalit᷑ prius altero· etiã si sp
i eẽndo ꝯiungãt᷑ tũc pri⁹ pt itelligi absq3 posteri
ori in pma opatõe itellectus· quia ergo materia
ymaginabilis est prior materia sensibili·idõ pñt
mathẽaticalia intelligi absq3 hoc ꝙ intelligãt᷑ cũ
materia sensibili· Sile est de hoie ꝛ risibili·ꝗ hõ
et risibile semp ꝯiungũtur ſm rẽ· tñ ꝗ homo est
p̄or risibili ſm naturã pt hõ intelligi sine risibili

## Latet autem hoc faci·

Hic ꝯñter ex p̄dictis excludit errorẽ platõis q̄ po
suit ydeas separatas a materia in reb⁹ phisicali
bus et nõ in mathematicalib⁹. Posuit eñ homi
nẽ separatũ a pticularib⁹ hoib⁹ ꝛ nõ ꝛ i mathema
ticalibus·ꝗ in figuris et numeris nõ posuit ali
quã ydeã vt pz scdo de aia·Dicit ergo aresto·ꝙ
ex quo mathematicalia sunt plus separata phisi
calibus ergo plato plus posuiss3 ydeas separatas
in mathematicalib⁹ q̄ in phisicalibus·et iterum
phisicalia nõ sũt separata nec ſm rẽ nec ſm rõem·

et tñ plato dixit in phisicis esse ydeas sepatas q̄ sunt spēs phisicales et nō essent in materia·

**Fiet autem utiq; hoc**

Hic manifestat ṗdictā solutōem·s·q mathematicalia sunt separata a materia et phisicalia nō· et hoc duplr·Primo pbat ex diffinitōe phisicaliū et mathematicaliū·qz mathematicalia diffiniūtur absq; materia sensibili sicut sunt par et impar curuū et rectum·et phisicalia qualia sunt caro os et homo nō diffiniūt absq; certa materia sensibili· Vñ ptz q iste scie dñr sicut symū et curuū· quia curuū nō determinat sibi certā materiā sensibilē· sed symū diffinit p nasum q̄ est mateia sensibilis

**Demonstrant autem**

Hic oñdit idem et hoc p scias medias inter mathematicā et phisicā que sūt pspectiua armonica id est musica et astrologia·qz iste scie hñt se ecōtrario mō ad scias pure mathematicas·qz scie pure mathematice ɔsiderāt aliquid incōtracte·s iste scientie medie ɔsiderāt aliquid ɔtracte qz ad aliqd phisicū et ideo sunt magis phisice q̄ mathematice·qz accipiunt aliquid incōtractū et applicāt hoc ad ɔtractum·Et pt rō sic formari·Scie medie distinguitur a mathematica q̄ tñ hñt ptem mathematice q̄tū ad subiectum incōtractū·ergo phisica plus distinguit a mathematica qz nō h ptem cū mathematica q̄tū ad subiectū· Ex quo seqt̄ ppositum scz q mathematice scie dñt a phisicas p abstractionem·

**Queritur** Vtrū cōueniēt aresto· hic assignat drñam inter scias mathematicalē et phisicalē· Dōm q sic·qz ista drña dat p modos diffiniendi·s ex modis diffiniendi pt sumi drña in scientijs·et hoc ptz ex duob9·Primo qz diffinitio est mediū demonstrādi vt ptz scdo posteriorꝝ·ergo ex diuersis modis diffiniendi sumit diuersus modus demonstrādi·sed diuersi modi demonstrādi generāt diuersas scias·cū demōstratio generat sciam·sicut ptz pmo posteriorū· Itē scdo·diuersitas sciarū sumit penes pncipia vt dz pmo posteriorꝝ·s ex diuersis modis diffiniendi sumūtur diuersa pncipia·qz pncipia ɔstituūtur ex diffinitōe et subiecto·vel ex diffinitione et passione·

**Queritur** Quotuplex sit modus diffiniendi Dōm q triplex Vnus est p materiā sensibilē·i·p materiam acceptā sm ordinē ad qualitates sensibiles·et sic diffiniūtur phisicalia·qz talia includunt materiā habentē ordinē ad qualitates sensibiles· Cui9 rō est·qz naturalia diffiniūt sub habitudine ad motū·s aliqd nō mouet qz hz in se materiā sensibilē Sunt eñi q̄litates pncipia quib9 aliquid actualiter corrūpit alterat vel augmentat. Exēpli grā Homo est res phisicalis et diffinit p corp9 humanū qd est corpus nō solū habēs in se figurā siue q̄titatē·s etiā necesse est tale corpus habere complexōnē q̄ ɔplexio est ex vnione pmarꝝ q̄litatum Alius modus diffiniendi est cū materia ymaginabili·i·cū materia accepta p ordinē ad quātitatem q̄ quātitas ɔprie cognoscit p ymaginatōem et p talē materiā diffinit mathematicus·Cui9 rō est·qz forme mathematicales nō sunt oīno separate a materia ergo oportet q diffiniāt p materiā qz vnūquodq; hz diffiniri sicut habet esse·s qz nō includūt illā materiā sm q habet in se qualitates sensibiles·s sm q hz ordinē ad quātitatem·ergo sic diffiniri hñt·Exempli grā·figura triangularis est aliqd mathematicale et hz aliquam materiā sed nō respicit materiā sm q in ea sunt qualitates sensibiles.

**Arguitur** Materia sensibilis nō separatur a materia ymaginabili ergo si diffiniūt p materiā ymaginabilē etiā diffiniūtur p materiā sensibilē Dōm q q̄uis sūt idem sm rem siue subiecto qz in omni materia reperiunt quātitates et qualitates·dñt tñ sm naturalem ordinē intelligēdi· et sic dñt sm rōnem qz naturaliter prius intelligit materia sm q ymaginabilis q̄ sm q sensibilis· Cui9 rō est·qz naturaliter materia pri9 hz ordinē ad quātitatē q̄ ad q̄litatem·et iō pt intelligi materia vt ymaginabilis et sm ordinē ad quātitatē q nō intelligatur materia sensibilis·i·sm ordinē ad qualitatē·Vñ illa materia sm q ymaginabilis est por seipsa sm q est sensibilis·sicut hō est por seipso sm q est al' q̄ sm q est hō· Tercius mod9 diffiniendi est oīno sine materia· et iste mod9 est ɔprius metaphisico·qz metaphisicus determinat de reb9 sepatis a materia·s·de substantijs sepatis et de trāscendentib9·qz trāscendētia etsi repiant in materia nō tñ determinat d eis inq̄tū sūt in materia s qz repiunt extra materiā· Hic manifestū ē q materia nō est de rōe illarꝝ rerū·Ex istis g° pōt intelligi hoc qd cōtra dz q phisica diffinit p materiā tā sm rē q̄ sm rōnē·qz diffinit per materiā

tam s̄m rē ꝙ̄ s̄m rōem qꝛ diffinit p materiā sensibilē. Sꝫ mathematica diffinit p materiā s̄m rē et nō s̄m rōem. qꝛ illa materia q̄ ponit in diffinitionib⁹ mathematicaliū est s̄m rē phisicalis cum oīs materia sit phisicalis. ſ nō s̄m rōem. qꝛ illa materia nō ponit in diffinitionib⁹ mathematicaliū sꝫ ꝙ phisicalis. ſ s̄m ꝙ mathematical. Et metaphisica abstrahit a maťia tā s̄m rē ꝙ̄ s̄m rōnē

**Arguitur** Scie secant quēadmodū et res de q̄b⁹ sūt. tercio de aīa sed phisicus et mathematicus ɔ̄siderāt de eisdem reb⁹. ergo nō distinguūt. Dōm ꝙ res accipiūt duplr. Uno mō materialiter et sic nō ē incōueniens plures scias ɔ̄siderare easdē res. Alio mō accipiunt res s̄m formales rōes cōsiderandi scꝫ s̄m ꝙ referunt ad p̄ncipia et passiones. sicut primo huiꝰ dictū est. et tūc est incōueniēs diuersas scias ɔ̄siderare easdē res. Per hoc ergo dōm est ad argumentū ꝙ q̄uis phisicꝰ et mathematicus ɔ̄siderāt easdē res referūt tn̄ eas ad diuersas rōes cōsiderādi. qꝛ phisicus determinat de superficieb⁹ lineis et figuris s̄m ꝙ ēmini corpoꝝ naturaliū et p ɔ̄ns put hn̄t ɔ̄tractōem ad materiā sensibilē. sed mathematicꝰ ɔ̄siderat de illis quātitatib⁹ s̄m ꝙ eis pn̄t inesse alie passiones. Un̄ mathematicus determinat de linea s̄m ꝙ figurabilis sicut patet p totum librū Euclidis. et ex isto sumi p̄t ꝙ vnā ɔ̄clusionē differēter demōstrāt phisicus et mathematicus. Exempli grā. Istam cōclusionem terra est sperice figure demonstrat phisicus ex motu. qꝛ cū ptes terre equaliter tendūt ad centrum p motum iō necesse est terrā esse sperice figure s̄m phisicos. ſ mathēaticꝰ siue astrologꝰ sic demōstrāt necesse est hᵒ eē circularis figure q̄ facit eclipsim circularē. ſ terra facit eclipsim circularē ergo est sperice figure.

**Arguitur** Intellectꝰ intelligens rem aliter ꝙ̄ est. est falsus. sed intellectus intelligēs mathematicalia eē sine materia intelligit rem aliter eē ꝙ̄ est gᵒ est falsus

Dōm ꝙ intelligere rē aliter ꝙ̄ est duplr p̄t intelligi. Uno mō in p̄ma opatōe intellectꝰ. et tūc sine oī incōuenienti res intelligit aliter ꝙ̄ est. q̄a in p̄ma opatione p̄t vnū intelligi alio nō cointellecto q̄uis tn̄ illa a pte rei sint ɔ̄iuncta. et hᵒ est verū si vnū nō sit de diffinitōe alterius. sicut ptꝫ de hoīe et risibili. qꝛ hō nō ē a pte rei absqꝫ risibili et tn̄ p̄t intelligi homo nō intelligēdo risibile. Alio mō p̄t intelligi in scđa opatione intellectus scꝫ remouēdo vnū ab alio p negatōem et hᵒ nō ɔ̄tingit absqꝫ falsitate. sicut si intelligatur ꝙ homo nō sit risibilis. Et sil̄r est in sensitiua opatione. qꝛ sensus visus p̄t app̄hendere colorē corpis odoriferi scꝫ pomi absqꝫ eius odore. et tn̄ nō subsistit color pomi absqꝫ odore. sic ad p̄positū pn̄t mathematicalia intelligi cum materia ymaginabili in prima operatione intellectus non cointelligendo materiam sensibilem q̄uis hoc in secunda opatōe intellectus fieri nō possit cum semp sint

**Arguit̄** Mathematicꝰ p̄sup ɔ̄iuncte. ponit materiā. et p materiā diffinit. ergo nō abstrahit a materia. pbat̄. qꝛ impossibile est diffinitōez abstrahi a diffinito in quacūqꝫ opatōe intellectus. Dōm ꝙ diffinitōes mathematicales abstrahūt a materia sensibili. i. nō dant p materiā s̄m ꝙ habet ordinē ad qualitates sensibiles. ſ dant p materiā ymaginabilē. i. p materiā acceptā in ordine ad quātitatē que naturalr̄ p̄uenit materiā sensibilem sicut dictū ē prius. Per hoc soluit̄ argumentū q̄d arguit̄. Abstrahere cōuenit metaphisico ergo nō mathematico. Dicendū ꝙ metaphisico ɔ̄uenit abstractio ab oī materia. qꝛ p nullā materiā diffinit sicut dictum est in corpore questionis.

**Arguitur** Omnis scia abstrahit a materia. ergo abstrahere a materia nō est p̄priū mathematice. Añs patꝫ qꝛ singulariū nō ē scia. ergo oportet omnē sciam abstrahere a materia singulari. Dōm ꝙ est duplex abstractio. quedā est vlīs a pticulari. et illa ɔ̄uenit cuilibet scie. Alia est abstractio forme a materia. et talem abstractionē habet metaphisicus qꝛ nullā materiā ɔ̄siderat. et s̄m quid cōuenit mathēatico. qꝛ nō ɔ̄siderat materiā sensibilē.

**Arguitur** Materia sensibilis est subiectū mathematicaliū que sunt accn̄ia talis materie. ſ accn̄s habet diffiniri p suū subiectū ergo mathematicalia debent diffiniri p talem materiā. Dōm ꝙ materia sensibilis est subiectū formaꝝ mathematicaliū p accidēs. qꝛ q̄uis omnia mathematicalia sūt in materia sensibili nō tn̄ illa materia est subiectum formarū mathematicaliū s̄m ꝙ sensibilis sed s̄m ꝙ eadē materia est ymaginabilis. i. hn̄s ordinē ad q̄titatē. qꝛ nūs ē multitudo ex vnitatib⁹ aggregata. vnitas āt nō ɔ̄tinuū indiuisū. sed continuitas spectat ad p̄ncipiumentū quātitatis.

**Arguitur** Mathematicus etiã diffi nit p motũ. ergo male dr q̃ abſtrahit a motu. Añs pbat. q2 circulus eſt ali quid mathematicũ et diffinit p motũ vt patz ex diffinitiõe circuli. q2 circulus eſt linea plana cuius mediũ eſt centrũ a quo linee mote ad circũferen tiam ſunt equales. Dõm q̃ eſt duplex motus quidã eſt phiſicus. et ab illo abſtrahũt mathema ticalia. q2 talis motus cõcernit materiã ſenſibilẽ Alius eſt mot⁹ ymaginatius et talẽ motũ etiã hñt mathematicalia. Sic eñ dicim⁹ q̃ ex fluxu puncti in longũ cauſat linea qḋ phiſice eſt oĩno falſum q2 punctũ nõ pt moueri ſicut patz ſexto hui⁹. capit igit ibi motus p motu ymaginatio. Similit eſt hic dõm q̃ motus in iſta diffinitiõe capitur p motu ymaginatio et nõ phiſico

**Queritur** Vtrũ ſcie medie ſint ma gis phiſice q̃ mathemati ce. Pro qua queſtione eſt ↄſiderandum quot ſint ſcie medie et que ſint. Dõm ergo eſt q̃ ſunt tres. ſ. muſica pſpectiua et aſtronomia. et dicunt medie. q2 mediũ eſt qḋ aliquid pticipat d' vtroq3 extremo. ſed iſte ſcie pticipãt aliquid de mathẽa tica et aliquid de phiſica. ergo dicunt medie int phiſicã et mathematicã. Minor oñdit. q2 accipiũt aliquod mathematicũ et illud applicãt ad aliqḋ phiſicũ. Exempli grã. muſica determinat de nũo qui eſt aliquid mathematicũ applicato ad ſonũ qui eſt obiectũ naturalis potentie ⁊ ſic eſt aliqd phiſicũ. Perſpectiua determinat de linea q̃ eſt ali quod mathematicũ et applicat ad viſum qui eſt potẽia naturalis. Silr aſtronomia accipit mag nitudinẽ que eſt aliqḋ mathematicũ et applicat ad motũ aſtrorũ ſiue ad aſtra. et ſic componũtur iſte ſcie q̃tũ ad ſubiecta ex aliquo mathematico et aliquo phiſico. et ideo dicunt medie. Per h⁹ ergo ad q̃ſtionẽ dõm eſt q̃ iſte ſcie medie ſũt ſim plicit magis phiſice q̃ mathematice. Circa quod ſciendũ eſt q̃ in ſcia ſunt duo ↄſideranda. ſ. ipſa res ↄſiderata q̃ habet ſe materialit ad habitũ ſci entificũ. et pncipia ſiue media demõſtrãdi habẽt ſe formalit penes q̃ ſumit formalis rõ ↄſiderãdi. Quantũ igit ad rẽ ↄſideratã ſic ſunt ſimplr phi ſice. q2 in iſtis ſcientijs accipit aliqḋ mathemati tũ et applicat rei phiſice ſicut dictũ eſt. et iſto mõ procedit rõ doctoris in cõmento et areſto. q2 dicit Areſto. q̃ ſunt ſimplr magis phiſice. et doctor pbat. q2 motus debet habere ſpẽm ex termino. cum ergo termin⁹ eſt ſimplr phiſicus. ergo ſcie medie

ſunt ſimplr phiſice. Alio mõ ↄſiderãtur in ipſa ſci entia pncipia. et tũc dõm eſt q̃ i ſciẽtijs medijs pñt ↄſiderari duplicia pncipia. ſ. illa que ↄpꝛie ⁊ adequate ſe hñt ad illã ſciam. et illa in ſcientijs medijs ſunt etiã phiſicalia. Cui⁹ rõ eſt. q2 illa pn cipia in ſcientijs medijs dñt ↄporcionari rei ↄſi derate. ſed res ↄſiderata eſt magis phiſica. ergo iſte ſcie q̃tũ ad talia pncipia ↄpꝛia magis erũt phicales. Itẽ ſi illa pncipia eſſent ſimplr mathe maticalia tunc eſſent eadem pncipia ſcie ſubalt nantis et ſubalternate et p ↄñs eſſent vna ſcia qḋ eſt falſum. Alia ſunt pncipia in ſcientijs me dijs in que finalit ſcia media reſoluit. ⁊ illa ſunt plus mathematicalia q̃ phiſicalia. quia iſte ſcie ſũt ſubalternate mathẽaticalib⁹. Nã aſtrologia et pſpectiua ſubalternantur geometrie q̃ eſt ſcia mathematicalis. q2 ergo ſcia hz ſpecificã diſtinctõ nem et entitatem ex ↄpꝛijs pncipijs ergo ſcie me die etiã q̃tũ ad pncipia dicta ſunt ſimplr plus phiſice q̃ mathematice.

**Arguitur** Scie medie enũant inter mathematicas ſicut ptz in ↄmunialibus ſcientijs. ergo ſunt mathematice.

Dõm q̃ ſcie medie pñt duplr capi. Vno mõ quo ad pncipia ↄpꝛia q̃ ſũt eis adequata. ⁊ tũc ſunt plus phiſice et a talibus pncipijs ſcia ſpeci ficat. Alio mõ accipiunt ſcie medie ſm illa pnci pia in que finaliter reſoluũt. et tũc ſunt ſimplr mathematice. q2 ſcie medie ſubalternãt mathẽ ticis. ſed pncipia ſcie ſubalternate reſoluũtur in pncipia ſcie ſubalternãtis. et q̃tum ad hoc enu merant inter ſcias mathematicas. Vñ ptz q̃ ſũt ſimplr phiſice et ſm quid mathematice. Et ſic ſol uitur illud argumentũ quo ſic arguit. Scia ſub alternata ſpectat ad genus ſubalternãtis. Dõm q̃ hoc eſt verum quo ad cõia pncipia ſ3 non quo ad ↄpꝛia pncipia a quib⁹ ſumit ſcia ſpẽm. q̃a ex iſtis ſpecialib⁹ pncipijs ſcia ſumit ſpẽalem rõnem

**Queritur** Quare ẽ aliq̃ ſcia ↄſiderãdi media inẽ mathematicã et phi ſicã et nõ inẽ mathematicã et metaphiſicã cũ cã etiã hẽant ordinẽ adinuicẽ ſicut mathematica et phiſica. Dõm q̃ hoc ẽ iõ q2 ſcia metaphiſical. et mathẽaticalis hñt ſe ad materiã p ↄtradictio nẽ q2 metaphiſicalia ſũt oĩno abſq3 materia ſm q̃ hmõi. ⁊ mathẽaticalia ſũt cũ mãia. ſ3 inẽ cõs tradictoria nullũ ẽ mediũ. g⁰ nõ pt aliq̃ ſcia inẽ eas mediare. ſ3 mathẽaticalia et phiſicalia ſunt cõiũcta marie q̃uis diuerſimode. et ſic mathẽatic

calia q̃ sunt ꝯiuncta materie ymaginabili põt cõ trahi ad hoc q̄ cõiungãtur materie sensibili·

## Quoniã autem natu

Post q̄ Aresto·pmo diffiniuit naturã in vno capitulo·in scdõ diuisit naturã·in tercio dedit differentiã phisici a mathematico·Nũc in isto capitulo pncipaliter intendit dicere de quibus ꝯsiderat scia naturalis· et vult primo q̄ phia naturalis tractabit de materia et forma·⁊ pbat hoc duab⁹ rõnibus·Prima est·q2 phus natalis h3 dẽminaꝫ de natura q2 aliquid dr naturale ex q̃ h3 naturã sed natura dr de materia et forma·Scdã rõ est q2 ꝯsideratio phie naturalis est sicut cõsideratio sẽmi vt patuit in capitulo pcedenti·ꝫ ꝯsideratõ mathematici est sicut ꝯsideratio curui·ꝫ sẽmũ significat formã in dẽminata materia·ergo phisicus h3 simul ꝯsiderare materiã et formã·

## Etenim iã et de hoc·

Hic ꝯsequẽter aresto·mouet duas dubitationes circa pdicta·Ex quo eñ dictũ est q̄ phia naturalis debet determinare de materia et forma·inqrit an etiã dẽminãdũ sit de toto ꝯposito natali qd est ex vtrisq3· et q2 illa questio est satis nota ex pdictis·sic mouet aliã quã pcendit istam sc3·q2 in phia naturali sunt multe pticulares scie· vtrum ergo ad eandẽ spectat dẽminare de mãa ⁊ fõrma·vel ad vnã spectat dẽminare de mãa et ad aliã de forma·Sic eñ est de mathematicalibus q2 mathematica scia est de nũis et magnitudinibus ⁊ tñ nõ dẽminaꝫ in eadẽ scia de nũis ⁊ magnitudinibus ꝫ in alia et in alia·q2 in geometria dẽminaꝫ de magnitudinib⁹ et in arismetrica de numeris·

## In antiquos quidem

Hic aresto·soluit scdãm questionem et pmo sm opinionẽ antiquoꝝ·et dicit q̄ sm antiquos phia naturalis solũ erit de materia·q2 antiq̃ nihil vel parũ de forma tractauerũt· Democrit⁹ aũt et empedocles videnꝫ formã aliqualiter tetigisse cũ dicebant aliqua fieri ex alio p ꝯgregatõem q̃ tñ non est ꝓprie forma substãtialis·et iõ impfecte formã cognouerunt·

## Si autẽ ars imitatur

Hic Aresto·oñdit tribus rõnibus q̄ ad eandem sciam spectat determinare de materia et forma·Prima stat in hoc·Ars ymitaꝫ naturã· ꝫ eiusdẽ artis est cõsiderare formã et materiã·sicut patet in medico qui ꝯsiderat colerã et flegma et hũores in corpe naturali in quib⁹ proxime subsistit sanitas·Et similiꝫ p3 hoc de edificatore qui ꝯsiderat lapides et ligna·ergo silr eadẽ scia natalis debet ꝯsiderare materiã et formã·

## Adhuc quod cuius·

Hic ponit scdãm rõem et stat in hoc· Oĩs sciencia considerãs finẽ h3 etiã ꝯsiderare ea q̃ sunt ad finẽ·i·media quibus attingiꝫ finis· sed forma est finis materie·ergo scia considerãs formã h3 etiã ꝯsiderare materiã·Maior p3 q2 ex fine sumiꝫ rõ medioꝝ ad finẽ·Minorẽ pbat Aresto·dupl'r·Primo ex cõditionibus finis·Scdõ p similitudinẽ in artibus·q2 duo sunt d rõe finis·Primũ est q̄ est cui⁹ cã·scdm ẽ q̄ est qd vltimũ·ꝫ forma est hmõi q2 est c⁹ cã et est qd vltimũ g⁹ fõr est finis mãie

## Quoniam autem fa·

Hic pbat idẽ p similitudinẽ in artib⁹·et p3 sic sumi rõ·Sicut se h3 vsus ad formã in artibus·ita forma ad materiã·sed vsus forme est finis forme ergo forma est finis materie· Pro ista rõe sciendũ q̄ triplex inueniꝫ ordo artiũ·quedã eñ sunt artes q̃ disponũt materiã et tales artes sunt minus pncipales·Alie sunt artes introductiue forme rei artificial'·et ordinãꝫ pme artes ad scdãs sicut ad finẽ· Tercia est ars vsualis q̃ vtiꝫ re facta·et illa est finis scde artis·exẽpli grã·Est aliqua ars que disponit ligna vt nauis fiat ex lignis·Et est alia ars que facit nauẽ ex lignis sic dispositis·et est tercia ars nauigãdi q̃ vtiꝫ naui facta·et ista tercia ars vocaꝫ architectonica quasi pncipalis ars·et dr ab archi qd est pnceps et tegni scia quasi pncipalis scia·Ex his pbãꝫ maior ⁊ minor quia vsus est finis ipsius forme·cum ideo fiat forma vt vsus habeaꝫ·ergo forma est finis materie·Ideo eñ disponiꝫ materia vt forma introducaꝫ·Et sic habet eodẽ mõ se vsus ad formã sicut forma ad materiam·Et subdit Aresto·in textu q̄ nos sumus quodãmodo finis oĩm artificialiũ·q2 oĩa artificialia fiũt ꝓpter nos· Artes eñ inuẽte sunt ad hoc vt vbi nãa deficit hoc ars suppleat·q2 g⁹ artes sunt ad supplementũ nature·sic sequiꝫ q̄ sunt ꝓpter hoĩes·Et est sciendũ q̄ etiã in scdõ de aĩa dicit aresto· q̄ homo est finis omniũ naturaliũ et hoc declarat sic·q2 mixta

sunt ꝓpter plātas. ⁊ plante ꝓpter animalia. animalia sunt propter homines. quia nutriunt homines ergo ⁊c.

## Amplius eorū sunt.

Hic ponit̄ tercia rō ad idē et est ista. ea q̄ sūt ad aliq̄d spectāt ad vnā sciam. ꝫ materia et forma sunt ad aliq̄d. ergo spectāt ad vnā sciam. Maior nota est. q꜠ vnū relatiuū sp̄ ꝯgnoscit̄ p̄ reliquum. Minor ondit̄. q꜠ q̄libet mat̄ia h꜠ formā sibi ꝓporcionatā g͡ᵃ h꜠ ordinē ad formā sibi ꝓporcionatā.

## Arguitur

Materia ⁊ forma sunt in p̄dicamēto sub̄e ergo nō sūt relatiua. cum p̄dicamenta sint inter se distincta.

Dōm q̄ duplicia sunt relatiua q̄tū p̄ nunc sufficit quedā sunt relatiua ꝺm esse. et illa sūt solū de p̄dicamēto relationis vt p̄r et filius. dn̄s et seruus. Alia sūt relatiua ꝺm dici. et illa sūt p̄ncipaliter de alio p̄dicamēto q̄ relationis. et talem relatiōem hn̄t materia et forma.

## Arguitur

Esse materie dep̄ēdet a forma totaliter. et sic videt̄ q̄ materia et forma hn̄t relatōem ꝺm esse. Dōm q̄uis totū eē actuale mat̄ie dep̄ēdeat a fōr nō tn̄ simpliciť totū ei⁹ eē dep̄ēdet a forma. h꜠ enī materia aliq̄d esse reale q̄uis potēale p̄ se. ꝫ relatiua hn̄t totū eē suū a correlatiuis. q꜠ p̄r nullū eē hab꜠ nisi a filio. Est tn̄ ꝯsiderandū q̄ illa relatio pōt dici realis q̄si in re reali fundata sicut dictū est in p̄mo libro. Dicit̄ etiā potius materia dep̄ēdere a forma q̄ ecōtra. q꜠ materia ꝺm q̄ h̄mōi depen det ꝺm esse actuale ab ipsa forma. ꝫ forma ꝺm q̄ h̄mōi non dependet a materia. q꜠ sunt q̄dā forme immateriales.

## Vsq꜠ ad quantū ergo.

Quia nūc dictū est q̄ ph̄s nat̄al h꜠ determinaē de mat̄ia et forma possit aliq̄s dubitare an h̄eat determinare vl̄r de oīb⁹ formis. et r̄ndet aresto. q̄ nō. Et vult q̄ ꝯsideratio ph̄ie naturalis solū est ad illas formas q̄ sunt in materia. et hoc ꝓbat q꜠ medicus ꝯsiderat sanitatē ꝺm q̄ est in determinata materia. sic etiā phisic⁹ h꜠ ꝯsiderare formā ꝺm q̄ est in materia. De sepatis igit̄ formis non habet phisic⁹ ꝯsiderare ꝫ metaphisic⁹. Et q̄ vlteri⁹ ꝯcludit q̄s est t̄minus ꝯsideratōis ph̄ie nat̄alis. et dicit̄ q̄ termin⁹ ei⁹ est aīa rōnalis. hoc enī est de rōe t̄mini q̄ est q̄d vltimū. q꜠ oēs formas istra animā rōnalē ꝯsiderat phisicus. et nullā formā vltra animā rōnalē. ergo ipa est finis et terminus ꝯsideratōis ph̄ie naturalis. Q꜠ āt aīa rōnalis cōsideret a phisico ꝓbat̄ sic. q꜠ forma exn̄s in mat̄ia est phisice ꝯsideratōis ꝫ aīa rōnalis est h̄mōi. Minorē ꝓbat. q꜠ oīs forma rei generate ex materia est i materia. ꝫ aīa rōnal̄ est fōr rei generate ex materia q꜠ hoīs ergo. Maior est manifesta. Minorem ꝓbat. quia sol et homo generāt hominem ex materia

## Queritur

Vtrū scia ꝯsiderās formā etiā h̄eat ꝯsiderare materiam. Dōm q̄ sic. Cui⁹ rō est q꜠ oīs scia ꝓcedit p̄ cām. sed forma est cā materie. g͡ᵃ cognoscēs formā etiā scīētifice aliq̄liter ꝯgnoscit materiā. Maior p꜠ ex p̄mo posteriorꝝ. Minor on̄dit̄ rōe et similitudine. Rōe sic. q꜠ finis est cā eoꝝ que sūt ad finē. sed forma est finis materie. ergo est cā ꝯgnitionis eius. Per similitudinē p꜠ in diuersis artibus. q꜠ ars considerās formā necessario habet dirigere illū q̄ disponit materiā. sicut patet de illo q̄ introducit formā nauis. Nō enī p̄t forma nauis introduci nisi materia sit debito mō disposita. Oportet ergo q̄ introducēs talē formā primo dispositōem illius materie cognoscat. hoc āt non oportet ecōtra. q꜠ p̄t aliqua ars cognoscere materiā sine forma que est introducibilis in materiā. sicut p꜠ de manuartifice. i. de illo qui p̄parat materiā. Et iō dicit aresto. p̄mo metaphisice q̄ manuartifices opant̄ sicut quedā īaīata. q꜠. s. non ꝯgnoscūt finē opis q̄d spectat ad īaīata. Habet enī scia introductiua forme aliā supiorē artē que vocat̄ architectonica quasi p̄ncipalis scia. q꜠ illa ars dirigit artem introductiuā forme.

## Arguitur

Artifex ꝯsiderat formā artis. et materiā eius ꝯsiderat phisicus. ergo ꝯsiderās formā nō habet ꝯsiderare materiā. Dōm q̄ materia reꝝ artificialium p̄t duplr̄ accipi. Vno° absolute et ꝺm ei⁹ naturā. ⁊ sic p̄t ꝯsiderari a phisico. q꜠ talis materia est ens naturale sicut lignū vel lapis. Alio mō accipit̄ materia rei artificialis ꝺm q̄ h̄mōi. i. ꝺm q̄ est materia rei artificialis. ⁊ sic materia necessario ꝯsiderat̄ ab artifice. Et hoc sic patet. q꜠ non p̄t q̄cunq꜠ forma in quācunq꜠ materiā introduci. etiā loquēdo de forma artificiali. Oportet ergo q̄ artifex eligat sibi determinatā materiā. et sic oportet q̄ ꝯgnoscat materiā vt introducat formā.

## Arguitur

Diuerse sunt artes ꝯgnoscētes materiā ⁊ nō intro

ducētes formā·ergo p̄t aliqua ars ꝯſiderare materiā et nō formā· Dōm ꝙ illa rō bñ pbat ꝙ nō ſp ars ꝯſiderās materiā hʒ ꝯſiderare formā· ſʒ ars ꝯſiderās formā hʒ ꝯſiderare materiā·Cui⁹ rō eſt·qꝛ in oībus potētijs et habitibus ſupioꝛ potēa aut habitus pōt illa ꝯſiderare q̄ ſunt inferioris potentie vel habitus et nō econtra·Cū ergo ars factiua forme eſt altioꝛ ſic cognoſcit id qᷦ ꝯgnoſcit ꝑparatiua materie ſed nō ecōtra·

Arguitur forma eſt pōr materia· ſʒ ꝯſideratō poris nō ꝺpēdet a cōſideratōe poſterioris·ergo p̄t cognoſci forma abſqꝫ materia· Dōm ꝙ artifices q̄ conſiderāt formas naturaliter exiſtētes in materia nō pñt ꝯſiderare formas ſine materia·Cui⁹ rō eſt qꝛ q̄uis forma eſt pōr via pfectionis nō tñ via generationis·q̄ mō ꝯſiderat ars formā hñtē cē in materia·Et iō ſcia bñ p̄t ꝯſiderare formas ſeparatas qꝛ ille forme nō ſunt in materia·Et ſi dicat̄ priorista ꝯſiderat formā ſine materia· Dōm ꝙ priorista ꝯſiderat formā ſine materia ꝯtracta et certa·ꝯſiderat tñ materiā ſibi ꝓꝓorcionatā ſcꝫ duas ꝓpōnes et tres terminos·

Queritur Utrū ars ymitat̄ naturā. Dōm ꝙ ſic·Arguit̄ ꝙ nō qꝛ aliqua ſunt a natura ſimplr̄ et nō fiūt ab arte·ergo ibi ars nō ymitat̄ naturā· Dōm ꝙ in rebus inueniūtur triplices effectus· ſunt eñ aliqui effectus q̄ ſolū fiūt a nat̄a·et in illis manifeſtum eſt ꝙ ars nō ymitat̄ naturā· qꝛ ad tales effect⁹ ars nihil facit nec p̄ncipaliter nec inſtrumētalit̄ vt ſūt hō aīn⁹ et ſic de alijs· Alij ſunt effectus q̄ fiūt ab arte tm̄ ad q̄s nō ꝯcurrit opus nature ſicut dom⁹ vel tunica. Alij ſunt effectus ſil̄ pducti a nat̄a et ab arte·ſicut ptꝫ de ſanitate q̄ q̄nqꝫ generat̄ p bñficiū medicine et ex ea pte fit ab arte et tñ p̄ncipalit̄ acquirit̄ p v̄tutē naturalē·In ſignū cui⁹ ſi v̄tus nat̄alis ſit debilitata nūq̄ p̄t medicina efficere ſanitatē·⁊ hoc iō eſt qꝛ inſtrumētū nō opat̄ niſi ſit motū a p̄ncipali agēte·ſʒ medicina eſt inſtrumentum nat̄e·Rōem aūt hui⁹ ponit areſto·ſeptimo metaphiſice·qꝛ opꝫ in omni materia eſſe aptitudinē ad formā· Illa āt aptitudo q̄nqꝫ eſt puē paſſiua ſic ſcꝫ ꝙ nihil ſit in materia quo moueat̄ ad formā effectiue·et ſic fiūt artificialia vt domus et tunica que fiūt p artē tm̄· Aliq̄n in materia p̄exiſtit forma ſm v̄tutem actiuā ſm quā v̄tutem p̄t ſeipam mouere ad formā q̄uis tñ p artē iuuari poſſit·et ſic pducunt̄ etiam forme p naturā·et eo modo eſt de ſanitate ſicut dictū eſt· Per hoc ergo dōm eſt ad queſtionē ꝙ in alijs duob⁹ effectibus ſcꝫ tā in his q̄ ſunt a natura et ab arte ſil̄ ꝙ in his qui fiunt ab arte tm̄ ars ymitat̄ naturā· In p̄mis ergo effectibus ars ymitatur naturā dupl̄r·Primo q̄tū ad efficaciā opandi·Scd̄o q̄tū ad modū opandi· Quantū ad efficaciā opandi qꝛ ars innitit̄ v̄tuti naturali ſicut p̄ncipali agente·et iō tota efficacia operādi habet̄ ex natura·Ex pte etiā modi opandi· qꝛ in opando ars obſeruat eundē modū et ꝓceſſum quā natura ſeruaret ſi ipſa talē effectū pduceret Exempli grā·Natura ſanat repletionē humorū· p̄mo p digeſtionē·ſcd̄o p mollefactionē·tercio per expulſionem· Sic ſimiliter ars facit in medicina

In alijs aūt effectibus q̄ fiūt ab arte tm̄ ars ymitat̄ naturā ſm quandā ꝯformitatē q̄ cōſiſtit in ducbus·Primo ex pte rerū factaꝝ·qꝛ ſicut per naturā fiūt effectus naturales·ita etiā p artem fiūt effectus artificiales· Procedit eñ natura ab impfecto ad pfectū·Vñ ſi natura faceret aliquid qᷦ nūc ars facit tūc natura eodem mō operaret̄ ſicut mō opat̄ ars·vt ſi natura pduceret domum·tunc in fundamēto poneret grauiora·et in pte ſupioꝛi poneret leuiora·Scd̄o ex pte p̄ncipij qꝛ ſicut opa nature ſunt ab intellectu ita etiam opa artis·ſed differenter quia opera nature ſunt ab intellectu non errante ſcꝫ ab intelligentia et anima nobili·et hoc probat ordinatus proceſſus nature·quia naturalia agunt ſine defectu ſua opera·Sed opera artis fiunt ab intellectu humano qui errare poteſt. Ex hoc ſumitur cauſa quare illa que fiunt ab arte diuina ſunt iſtis rebus conſubſtantialia·quia ſcilicet eſt cauſa ſubſtantie rei et omnia ſubſunt ſue operationi·ſed ars humana ſolum eſt cauſa quorundā accidentium

Arguitur Ars precedit naturam ergo non ymitatur naturā· Antecedens probatur·quia ars eſt principiū nature·quia a diuina arte omnia procedunt· Dicendum ꝙ eſt duplex ars·Vna eſt diuina·et illa precedit naturam· quia eſt principium nature· Alia eſt ars humana·et talis ars ymitatur naturam vel ſequitur· Et dicitur notāter ymitatur et non aſſimilatur·quia ymitatio importat quādam ſequelam proportionis· ſed ſimilitudo vel aſſimilatio importat perfectam conuenientiam· ſufficit ergo ꝙ in eis ſit quedam ymitatio·ſ· proporcionis ſicut dictū eſt·

sed similitudo vel assimilatio importat pfectā
conuenientiam sufficit ergo q̄ in eis sit quedam
ymitatio scʒ ꝓportionis sicut dictū est.

**Arguitur** Natᷓa agit ad vnū et ars
ad opposita·ergo ars non
ymitatᷓ naturā· Dōm q̄ illa rō bn̄ ꝓbat q̄ nō
est pfcā similitudo inᷓ opa nature et artis·Suffi
cit tn̄ q̄ sit quecūqʒ silitudo ꝓportionis·q̄ autem
ars est ad opposita contingit ex impfectōe artis

**Arguitᷓ** Ars agit cū delibera humane
tione et natᷓa nō·qꝛ natᷓa nō co
gnoscit·deliberatio āt est cū cognitione ergo ⁊c.
Dōm q̄ pfcā ars etiā nō deliberat· qꝛ pfecta
ars hʒ habitū inclinātē sicut natura· Vel pt dici
q̄ q̄uis natᷓa nō hēat ɔgnicōem sibi cōiunctā ha
bet tn̄ cognitionem sepatā·

**Queritur** Vtrū aīa rōnalis sit de cō
sideratōne phie naturalis.
Dōm q̄ sic·Cui⁹ rō est·qꝛ eodē mō aliq̄d cadit
sub aliqua scia quo mō hʒ ordinē ad subiectū illi⁹
scie·et hoc est iō·qꝛ oia in scia ɔsiderata hn̄t ordi
nē ad sbiectū·ſʒ aīa rōnalis hʒ ordinē ad ens mo
bile qḋ ē subiectū phie naturalis qꝛ est ps entis
mobilis·ergo aīa rōnalis cadit sub ɔsideratione
phie naturalis·Scdā rō ad idē qꝛ in genē entiū
triplicia repiunᷓ entia· quedā em̄ sunt simpliciᷓ
imobilia et imaterialia·et illa directe cadūt sub
ɔsideratōe metaphisice q̄uis tn̄ talia attributiᷓ
cadere pn̄t sub ɔsideratōe phie natᷓalis ſm q̄ hn̄t
ordinē ad motū·vt ptʒ de pmo motore de quo in
phia naturali determinatᷓ vt ptʒ in octauo huius·
In alio āt ordine sūt entia oino mobilia et ma
terialia·sicut sūt res generabiles et corruptibiles
et tales res directe cadūt sub ɔsideratōe phie na
turalis· Alia sūt entia medio mō se hn̄tia sicut
est aīa rōnalis q̄ pt accipi duplr·Vno mō ſm q̄
pficit materiā corpalē cōstituēs speciem rei natᷓa
lis et sic est phisice ɔsideratōis· qꝛ sic ɔuenit cum
aliīs formis corpalib⁹· Alio mō accipiᷓ aīa put
est forma nō educta de poīa materie potēs sepa
ri a materia·et sic ɔuenit aīa rōnalis cū formis
imaterialib⁹. Capiēdo ergo aīam pmo mō tunc
est phisice cōsideratōis· Capiēdo aūt eā scdo mō
est metaphisice ɔsideratōis. Circa qḋ sciendū
q̄ in aīa rōnali sūt tria ɔsiderāda scʒ esse posse
et opari·q̄libet ei forma hʒ i se ista tria·Accipiēdo
ergo aīam rōnalē quo ad eē pt duplr cōsiderari·
Vno mō q̄tū ad pncipiū originis·et sic est meta
phisice ɔsideratōis ⁊ nō phisice·qꝛ talis origo nō
sit p motū phisicū sed p creatōe m· Alio mō acci
piᷓ aīa rōnalis q̄tū ad terminū sue subsistentie
et sic eius ɔsideratio spectat ad naturalē phm·qꝛ
aīa rōnalis subsistit in determinata materia ⁊ est
act⁹ materie ex q̄b⁹ resultat vnū compositū·⁊ sic
phisicus determinat de vnione aīe et corpis·et de
aīa ſm q̄ est in corpe·Silr posse aīe pt duplr cō
siderari· Vno mō q̄tū ad illas poīas ſm quas
aīa cōicat corpi·et sic posse aīe ɔsideratᷓ a phisico·
tales em̄ poīe sunt vegetatiue et sensitiue· Alio
mō accipiᷓ aīa ſm potēcias ſm quas aīa nō cōi
cat corpi·et sic posse eius spectat ad metaphisicū·
Vn̄ ptʒ q̄ metaphisicus hʒ ꝓprie determinare an
aīa intelligat post sepatōnem a corpe et quomō
intelligat· Silr dōm est de opatōe·qꝛ phisicus hʒ
determinare de illis opationib⁹ aīe ſm quas cōicat
corpi·Et iō qꝛ intellect⁹ q̄diu ē in corpe vtiᷓ fan
tasmatib⁹ et corpalib⁹ organis in sua intellecti
one· pōt etiā natᷓalis phus de intellectōne aliq̄d
considerare

**Arguitᷓ** Phs natᷓal hʒ determiaᷓ d̄ natᷓa
ſʒ aīa rōnalis nō est natᷓa· ergo
nō hʒ determinare de aīa· Dōm q̄ aīa accipitur
duplr·Vno mō ſm gradū aīe et sic aīa nō est na
tura·et hoc est verū distinguēdo animā ɔtra na
turā que est pncipiū mouendi ad vnū· qꝛ nō est
pncipiū motus naturalis sed aīalis· Alio modo
ɔsideratᷓ aīa ſm inferiorē gradū aīe scʒ ſm q̄ est
forma corpis vel corpis mixti·et sic aīa est natᷓa
qꝛ est pncipiū motus naturalᷓ determinati ad vnū
sic em̄ oia aīalia mouentur deorsum· Vel pt dici
q̄ anima est ps rei naturalis ⁊ ideo cadit sub cō
sideratione phie naturalis·

**Arguitur** Forma naturalis acquiriᷓ
p generatōem naturalem·
sed anima rōnalis nō acquiriᷓ p generatōem na
turalē sed p creationē ergo ⁊c· Dōm q̄ dupli
citer aliq̄d acquiriᷓ p motū naturalē · Vno mō
intrinsece qꝛ scʒ generās est cā efficiēs introductō
nis illi⁹ forme·⁊ sic oēs forme pter aīam rōnalē
acquirūtur p motū naturalem· Alio modo acq̄
ritur aliquid p generatōnem dispositiue·quia scʒ
materia disponiᷓ ad hoc ab agente naturali vt
forma introducatᷓ a supiori agēte·et sic aīa rōna
lis acquiriᷓ p generationem naturalem·

**Arguitur** Ex hoc sequeretur q̄ homo
minus generaret hominem
q̄ asin⁹ asinū·qꝛ hō nō introducit formā· Dōm
q̄uis homo non inducit formam virtute seminis

humaiñ tñ disponit materiã sub quadã necessitate ad talẽ formã·qr scꝫ disposita materia necesse est conditionata necessitate formã introduci·et hoc ex ista conditõne·qr si deus vult seruare ordinẽ quẽ in rebus cõstituit tũc materia sufficiẽ·et disposita necesse est talẽ formã introduci tali materie·sed nõ est necessariũ necessitate absoluta ã coactõis Per hoc dr ad argumentũ ꝙ magis est disponere materiã ad formã supiorẽ et introducere formã inferiorẽ sicut facit semẽ humanũ ꝙ̃ solum intro ducere formã inferiorẽ·

**Arguitur** Ab eodẽ agente est dispõ materie et introductio forme·ergo nõ disponitᷣ materia ab agẽte natᷣali et introduciᷣ aĩa rõnalis p agẽs supnatᷣale· Dicendũ ꝙ duplex est forma·quedã est que preexistit cãliter in vtute seminali marie·sicut sunt forme oẽs pter aiam rõnalẽ·et sic verũ est ꝙ ab eodem agente est dispõ materie et introductio forme· Alie sũt forme q̃ nõ preexistũt in vtute seminali materie cãliter vt ptꝫ de aĩa rõnali·et in talibus necesse ẽ materiã disponi ab vno agẽte et formã introduci ab alio·Sufficit eñi agentia ẽẽ subordinata q̃uis nõ sunt vnũ·

**Arguitᷣ** Si aĩa rõnalis creareᷣ gᵒ homo dꝫ dici creari et ñ generari· qr denoiatio dꝫ fieri a forma· Dõm ꝙ est duplex forma·quedã totius vt hõ·et quedã ptis vt aĩa·Diciᷣ ergo ꝙ denoiatio dꝫ fieri a forma totius et nõ a forma ptis·q̃uis ergo aĩma rõnalis nõ generaᷣ tñ hõ generaᷣ·qr generatõ ad hoc terminaᷣ ꝙ forma vniᷣ materie et ex illa vnione resultat forma totius·

**Queritur** Vtrũ sol et hõ generant hoiem· Dõm ꝙ sic·arguiᷣ ꝙ nõ·qr hõ generaᷣ vtute oĩm corpoꝝ celestium·ergo nõ solis tñ· Dõm ꝙ sol non capiᷣ hic p vno planeta tñ·ꝫ capiᷣ hic p vtute totius corporis celestis·et hoc idõ qr vtus corpis celestis nobis magis manifestaᷣ p solẽ et eius motũ qr per eius accessum ista inferiora generãᷣ et p recessũ corrũpunᷣ·Cõcurrit gᵒ sol ad generatõnẽ sicut cã vniuersalis instrumẽtalᷣ·et homo cõcurrit sicut cã pticularis·

## Determinatis autem

Postꝙ aristo·determinauit de quibꝰ est scĩa naturalis·s·de materia et forma et de rebus natᷣalibus·Hic cõsequenter vult determinare de causis ex quibus pendit scĩa naturalis·et pmo ponit necessitatem determinãdi de causis·Scdõ determinat de eis· Probat ergo pmũ scꝫ ꝙ necesse est determinare de causis·et hoc sic·qr ista scĩa determinat de reꝫ phisicalibus scientifice·i·fm ꝙ de eis est scientia·et ergo hoc negociũ·i·ista scĩa differt a practicis scientijs in quibꝰ cõsiderantᷣ res opabiles a nob· sed sciẽ est rem p cãm cognoscere ergo oportet in ista scĩetĩa determinare de causis ex quibus sciuntur res naturales·Et ideo in ista scientia est accipienda prima causa·i·proxima·et ita manifestũ est ꝙ hic determinandum est de causis generationis et corruptionis et phisice mutationis·

**Arguitur** Metaphisicus considerat de causis·ergo nõ phisicus Dõm ꝙ duplex est determinatio de causis· quedam est vniuersalis et de causis vniuersalibus q̃ sunt cause esse rei et sic methaphisicus considerat de causis·Alio mõ determinaᷣ de causis fm ꝙ referuntur ad aliquos determinatos effectus·et sic phisicus determinat de causis qr de causis rerũ naturaliũ generationis et corruptionis et phisicaliũ mutationũ vt dr in textu·

## Vno quidem modo·

Hic consequenter exequiᷣ scdãm partem·et pmo facit hoc·Scdõ infert tria correlaria ex dictis·et dicit pᵒ ꝙ cãe di unᷣ multis modis·Vno quidem modo diciᷣ causa ex qua fit aliquid cum insit·et illa causa est materia·vt es dicitur causa statue et argentum fiole·et etiam genera eorum vt metallum et sic de alijs·Et dicit·denotanter cum insit·ad remouendum priuationem et contrarium id est negationem·que quãuis sint cause rei naturalis in fieri et transmutari non tamen sunt cause in facto esse·vt statua fit ex ere tanꝙ ex materia·non autem est priuatio causa statue iã facte·sed est causa per accidens tantum vt prius dictum est in primo huius·et sic est bene principium et non causa quia nihil influit in causatum·

## Alia autem modo·

Hic ponit secundum modum causarum dicens ꝙ alio modo dicitur causa species et exemplum· Dicitur enim exemplum propter platonem qui posuit ydeas esse exemplar et paradigmata omnium rerum·Dicitur etiam spẽs·qr spẽs vl forma ẽ rõ quiditatis rei siue quod quid erat esse·qr

est illud ꝑ quod deuenim⁹ in cognitōem ipsi⁹ rei
vt scilicet sciamus quid ipsa res in se sit. Et si-
cut dictum est in textu precedenti ꝙ genera cau
se materialis sunt cause in genere cause materi
alis sic dicit ꝙ genera cāe formal' etiā sūt cāe in
genē cāe formal' et exemplificat dns ꝙ ꝓporcō nūal'
respcū soni h; se vt cā formalis et nūs respectu duoꝝ
vel trium habet se vt forma vel spēs. Et dicit ad
hūc modū cause etiā reducunt oēs ptes diffinitio
nis que etiā respectu diffiniti habent se vt cause
formales. Nā vt d; septimo metaphisice. ptes spe
ciei ponūt in diffinitōe nō aūt materie. Et est sca
modū ꝙ hoc dictū intelligendū est d̄ ptibus mate
rie indiuidual' nō aūt d̄ ptib⁹ marie cois. q2 ipse
etiā intrāt diffinitōem rei naturalis. de necessi-
tate sicut in diffinitōe hois ponūt carnes et ossa
nō aūt hec carnes et hec ossa.

## Amplius vnde princ.

Hic ponit terciū modū cāꝝ dicēs ꝙ tercio mō d;
rē cā. vn̄ est pncipiū motus et qetis. et illud est cā
efficiēs sicut ꝯsiliās d; cā cōsiliati. et pat' d; cā fi
lij et faciēs d; cā facti et cōmutās cōmutati. No
tandū ꝙ quadruplex est cā efficiens. s. pficiēs. vt
illa q̄ motui et mutationi dat complementū. Di
sponēns que pparat et disponit materiā ad vlti
mū complementū. Coadiuuās vt q̄ nō opat' ad
finem ꝓpriū ꝟ alienū. Cōsiliās que dat formā q̄
agens opat'. et ꝯtingit in agente ꝟm ꝓpositū qd̄
agit ꝑ sciam quā ꝯsilians dedit. sicut in reb⁹ na
turalibus generās d; mouere grauia et leuia q2
eis ꝯdidit formā naturalē ad quā sequit' motus
localis eoꝝ sursum et deorsum.

## Adhuc autem queād.

Ponit quartū modū cāꝝ dicēs ꝙ qrto mō cā est
illud grā cui⁹ fit aliqd et illa ē finis. et nō solum
finis vltim⁹ d; talis cā ꝟmo oia media ordina-
ta in finē ꝗ fiāt ꝓpter aliud hn̄t rōnē cause fina
lis. Et exemplificat de his in textu dicēs. Ut que
cūq3 iā alia mouentia sūt fines vt sanitatis ma
cies purgatio potio et organa. q̄ oia hn̄t rōnem
cāe finalis inq̄tū ordināt' in vltimū finē q̄ est
sanitas. Fiunt eīm instrumēta et organa ꝓpē mi
nistrare potionē egrotāti. et potio mistrāt ꝓpter
purgatōem et purgatio fit ꝓpter maciē et maci
es fit ꝓpter sanitatē. et hec oia pticipāt rōēꝫ cāe
finalis. Et ꝓbat spāliter phus finē habere rōnē
cause tali mō. Illd̄ h; rōēꝫ cause qd̄ ꝯuenit' rn̄de
ad interrogatōēꝫ factā ꝑ ꝓpter qd. Cū eīm qrām⁹
ꝓpter quid ambulat homo. ꝯuenient' rn̄det vt sa
net. ergo sanitas est cā finalis sanationis. Ido
ꝯcludit ꝙ finis h; rōem cause cū tot erunt cause
quot modis ꝯuenēter rn̄det ad interrogatōnem
factā ꝑ ꝓpter quid. Et hoc ꝓbat phus potius de
cā finali q̄ de alijs. Cui⁹ rō est q2 minus videt'
habere rōem cause cū finis est vltim⁹ in executōe
q̄uis sit pmus in intentōe agentis. sed de rōne
cause est esse primū. Tunc ꝯcludit phs ꝙ tot mo
dis dicunt' cause. i. tot sunt genera causaꝝ.

## Contingit aūt multi.

Enumeratis speciebus cāꝝ. iam infert tria corre
laria seu conditōes ipsarum. Prima ꝯditio est ꝙ
vni⁹ et eiusdem effectus sunt plures cause ꝑ se et
nō ꝟm accn̄s. et hoc nō sub eadem rōe vt statuifi
ca et es sunt cause ꝑ se statue. ꝗ statuifica est cā
efficiens statue et es est causa materialis ipsius
statue ꝑ se. et domificator est causa efficiens per
se domus et lapides et ligna sunt causa materia
lis domus.

**Arguitur** Unius rei non est nisi vnū
esse. ergo vnius rei nō sunt
plures cause sed solum vna causa. Dicen-
dum ꝟm textum ꝙ vnius rei non sūt plures cau
se ꝟm vnam et eandem rōnem. sed nihil prohibet
vnius rei plures esse causas ꝟm diuersas rōnes
et inde est ꝙ possunt esse plures diffinitiones vni
us et eiusdem rei ꝟm diuersas causas date. et ꝑ
diffinitionem causalem intelligimus diffinitionē
datam ꝑ causam efficientē vel finalem.

## Sunt autem quedā.

Hic ponit scdām conditōnē causarum que est ꝙ
cause sunt sibiinuicem cause. vt ambulatio ē cau
sa sanitatis et sanitas est causa finalis ambu-
lationis. sed non in eodem genere cause. quia am
bulatio est causa efficiens sanitatis. sed sanitas
est cā finalis ambulationis.

**Arguitur** Idem non potest esse cau
sa et effectus. sed sanitas
est effectus ambulationis. igitur non potest esse
causa finalis eiusdem. Dicendum ꝙ ꝟm aliā
rationem est causa. et ꝟm aliam rationem ē effe
ctus. Est enim causa finalis sub intentione agē
tis inquātum agens intendit illum finem sed
est effectus inquantum agens talem effectum cō
pletiue intendit et perficit ipsum.

## Amplius aūt eadem·

Hic ponit tertiā ꝯditionem cāꝝ q̄ est ꝙ idē ꝑt eē cā ꝯtrarioꝝ effectuū·qḋ est verū si hoc idē hēat se alio et alio mō sicut idē nauta est cā salutis nauis ꝑ sui ꝑn̄tiam qr debite gubernat nauē·et idē nauta est cā submersionis nauis et hoc si nō debite gubernat nauem·

## Omnes aūt fere dicte

Hic reducit aresto·oēs cās ꝑdictas ad quatuor genera cāꝝ·⁊ dicit ꝙ oēs cause prius dicte cadūt in quatuor modos manifestissimos·i·in quatuor genera cāꝝ·Vnū est gen⁹ cause materialis·quia elementa sunt materia sillabarū et es est materia vasoꝝ eneoꝝ et ignis et alia elementa sunt materia mixtoꝝ·Partes vero sunt materia totius et supposōes·i·ꝑmisse sunt materia ꝯclusiōis Oīa eīn ista elementa hn̄t se sicut subiectū et ꝑtes·Alia est cā formalis q̄ est qḋ quid erat eē totum ꝯpositū et spēs·qḋ dicit aresto·ꝓpter duplicem formā·qr aliqua est forma ꝯpositoꝝ q̄ ꝯsistit in quadā compōe· Alia est forma simpliciū q̄ forma dr̄ spēs·Alia est cā efficiens que est ꝑncipiū mutatōis status aut motus·sicut semē est cā efficiens illoꝝ que ex semine generant᷑ et medicus ⁊ ꝯsilians ⁊ oīno·i·vl̄r faciēs·i·est cā facti in genere cause efficiētis·Alia est cā sicut finis et bonū alioꝝ·et illa est cā potissima quia mouet omnes alias cās ad causādū·Mouet eīn ꝑmo finis efficientē·et efficiens mouet materiā et formā·Et addit aresto·in textu ꝙ nihil refert dicere siue finis sit bonus siue videat᷑ bonus·qr vtroqȝ mō mouet efficientem·

## Queritur

Vtrū quatuor sint genera cāꝝ· Dōm ꝙ sic·Cui⁹ rō est·qr tot sunt genera cāꝝ quot modis cōtingit aliq̄d influxiue cōcurrere ad eē rei naturalis ꝫ hoc ꝯtingit tm̄ q̄tuor modis gᵒ ⁊c·Maior patꝫ qr ꝑ hoc differt cā a ꝑncipio·qr ꝑncipiū nihil influit in ꝑncipiatū sicut cā et ideo ꝑuatio est ꝑncipiū et nō est cā cū nō influat·Minor ptꝫ qr res naturales ꝓcedūt de poīa ad actū·Ex hoc igitur oportet ponere in eis duas cās scꝫ materialē q̄ est poīa et formalē q̄ est actus·Et qr nihil ducit seipm̄ de potentia ad actum nisi moueat᷑ ab ente in actu id oportet ponere cām efficientē q̄ dicitur ab aresto·ꝑncipiū vñ mot⁹·Et qr cā efficiens nō agit nisi ꝓpter finem·ideo etiā oportet ponē cām finalē ꝓpt᷑ quā efficiēs agit·Vñ ptꝫ ꝙ in ꝯstitutōne rei naturalis siue materialis oportet cōcurrere quatuor cās·qḋ notāter dr̄·qr in rebus separatis nō oportet oēs istas cās cōcurrere·qr separata dependent tm̄ a tribus causis scꝫ ab efficiente formali et finali·Mathematicales aūt ab vna tm̄ scꝫ formali vt in ꝓhemio dictum est·

## Queritur

Quō distinguāt᷑ cause Dōm ꝙ ꝑma distinctō cāꝝ est ꝙ quedā sunt extrinsece et quedā intrinsece·Intrinsece sunt que intrinsece cōcurrūt ad esse rei naturalis·i·que manent in re naturali facta sicut sunt materia et forma· Alie sunt cause extrinsece que nō manent in re facta sicut sūt efficiens et finis·Pōt ergo dari sufficientia causaꝝ Omnis causa concurrit ad effectū· vel extrinsece vel intrinsece·Si intrinsece vel cōcurrit ad eē rei susceptiue quia suscipit esse et sic est materia·vel dat esse formaliter et sic est forma·Si extrinsece hoc est dupl̄r··vel est principiū vñ sit motus·⁊ sic est causa efficiens·vel est causa ꝓpter quā sit motus et sic est finis

## Queritur

Quis sit ordo causarum· Dōm ꝙ in causis pōt sumi duplex ordo·s·causalitatis et ordo ꝫm ꝙ cō magis currūt ad effectū·Prim⁹ ordo adhuc subdiuidit᷑ quia est duplex causalitas scꝫ ꝫm viā intentionis et sic finis est prima causa· vel ꝫm executionē·et sic efficiens est prima causa· Et quia via intentionis ꝑsupponit᷑ a via executionis ideo simpliciter finis est ꝑma causaꝝ ꝫm viam causalitatis·Sꝫ ꝫm ꝙ ꝯcurrunt ad effectum est distinguendū·quia aliquid cōcurrit ad effectū dupl̄r·s· ꝫm viam generationis· et sic materia est prima· vel ꝫm viam perfectionis·et sic forma est prima·

## Arguitur

Materia non est causa· ergo nō sunt quatuor cause·Añtecedens ꝓbatur·quia causa est ad cui⁹ esse sequitur aliud·sed materia nō habet esse·ergo nō potest esse causa Dicendum primo ꝙ ista diffinitio cāe principalius intelligitur de causa efficiente qr ad eius eē sequitur aliud· Secundo pōt tamen etiam intelligi de alijs causis·et tunc dicendum est ꝙ q̄uis materia non habeat esse in actu·habet tamen esse in potentia·et hoc sufficit ad causalitatem cause materialis· quia causa materialis in sua causalitate non agit et ideo non causat effectiue sed solū receptiue· sed hoc quod est in potentia hoc potest recipere alterum

et agete receptiue. Tercio pt dici q̄uis matia nō
hȝ eē per se habet tn̄ eē per formā quod sufficit ad
suā causalitatem.

**Arguit** Causa est principiū cognoscēdi
suū causatum. sed materia non
est principium cognoscendi suū effectum. ergo nō
est cā. Dōm q̄ materia accipitur duplr. Uno
modo p materia signata .i. determinata. et tunc
materia est principium cognoscendi aliquid sm
sensum. qȝ sic est principium cognoscendi singula
ritatis in indiuiduis. Alio modo capit materia
p materia in vli sm q̄ est accep̄ in specie. et tunc
etiā est principium cognitionis intellectualis. qȝ
est ps quidditatis et quidditas est p̄ncipiū ꝯgno
scendi diffinitum.

**Arguitur** Materia qualitercūqȝ ca
piat est ens in potentia.
sed vnūquodqȝ cognoscitur sm q̄ est in actu. er
go matia n̄ est cognoscibilis. et per ꝯsequens nec
principium cognoscibilitatis. Dōm q̄ hoc ar
gumentū probat q̄ materia sm se accepta nec
per se cognoscitur nec est principiū cognoscendi.
tn̄ sm q̄ est sub forma. sic est etiā aliquid in actu
Et si dicat. ergo cognoscibilitas aduenit ma
terie a forma. Dōm negādo ꝯsequentiā. qȝ etiam
forma cognoscit ex materia sicut ptȝ in diffinitō
ne forme ptis. et tn̄ ex hoc nō arguitur q̄ forma
nō sit cā. sed probatur q̄ nec forma nec materia
sunt principium cognitionis completū rei natura
lis tn̄ vtrūqȝ est p̄ncipium cognitionis ptiale

**Arguitur** Omnis cā est prior suo effe
ctu sed finis non est prior
suo effectu ergo non est cā. Dōm q̄ illud qd̄
est finis accipit dupliciter. Uno modo sm q̄ ē in
intentione agētis. et sic p̄cedit omnes alias cās
et sic habet rōem cause. qȝ de rōe cause finalis est
mouere efficientem. sed illo modo mouet efficien
tem. Alio modo accipit illud quod est finis sm
q̄ est in executione opis. et sic non habet rōnem
cause sed effectus. qȝ tunc nō mouet efficientem
sed est aliquid acquisitū ab efficiente.

**Arguitur** Intentio nō mouet realit
si ergo finis est intentō er
go nō mouet realiter. Dōm q̄ est duplex in
tentio. quedā est intentio scd̄a que est logica. et
talis nō mouet realiter qȝ fit p intellectuȝ. sicut
genus et species Alia est intentio prima. s. res p
marie concepta. et talis est duplex. quedā est pu
re speculatiua que nō ordinat ad opus extrinse
cum siue practicum. et illa intentio nō mouet re
aliter. Alia est intentio practica que est de re fa
ctibili a nobis. et talis intētio pt realiter moue
re et talis intentio est finis. Exempli grā. phus
habet intentōem domus apud suū intellectum. et
etiā carpentator. sed in pho domus nō est finis
quia nō mouet eū ad opandū. sed domus conce
pta in anima carpentatoris est finis q̄a mouet
eum ad domificandū.

**Arguitur** Finis est effectus ergo nō
est cā. Ans pbat. quia vl
timū quod acquirit in opatiōe est effectus et hoc
etiā est finis. ergo finis est effectus. Dōm q̄
illud qd̄ est finis accipit duplr. Uno mō put est
in intentione agentis. et sic est cā et nō effectus
Alio modo sm q̄ est in executione opis. et sic est
effectus et nō cā. Et rō est. qȝ p̄mo mō finis mo
uet efficientem scd̄o āt modo nō.

**Arguitur** Finis qn̄qȝ p̄existit opati
oni. ergo nō mouet sic ope
rantem sm q̄ est in apphensione. Dōm q̄ il
lud qd̄ est finis nūq̄ preest eo mō quo acquiritur
p opatōem. exempli grā. pecunia est finis auari
nō qualitercūqȝ sed possessa. q̄uis igitur pecunia
p̄existat nō tamen vsus vel possessio pecunie

**Arguitur** Finis nō debet vocari cau
sa. quia eo modo quo est fi
nis est aliqd̄ vltimū sed cā est aliqd̄ principium
Dōm q̄ qn̄ vocat aliqua causa finalis tunc il
le ptīcule debent referri ad diuersa. qȝ eo mō quo
est cā nō habet rōem finis sed principij. et eo mō
quo est finis habet rōem vltimi et nō principij

**Arguitur** Postea dicitur q̄ forma et
finis coincidūt. ergo nō sūt
quatuor cause. Dōm q̄ q̄uis coincidāt matia
liter qȝ sunt in vno subiecto. nō tn̄ formalit et in
rōe causandi. qȝ idem habet aliā rōem causandi
sm q̄ est forma et sm q̄ est finis. qȝ forma habet
cālitatem intrinsecā in ordine ad materiā quam
informat. sed finis habet causalitatē extrinsecam
Etiam efficiens habet cālitatem extrinsecā in or
dine ad materiā quā mouet. Ex qb9 possimus
elicere rōes causandi oim causar. qȝ cālitas ma
terie est subici intrinsece alicui forme. Cālitas
forme est informare materiā intrinsece. Efficien
tis est mouere materiā. finalis est mouere effi
cientem. Et ille rōnes nūq̄ coincidūt.

**Arguitur** Partes diffinitionis spe
ctant ad genus cause ma

terialis et formalis vt pz in textu. ergo materialis et formalis cāe coincidunt. Dōm pmo q duplices sunt ptes scz indiuidui et speciei. Partes indiuidui spectant ad genus cāe materialis. et ptes spēi spectant ad genus cāe formalis. Non enī dicit Aresto. q ptes diffinitōnis spectant ad genus cāe formalis et materialis. sed dicit q spectant ad genus cāe formalis. et postea generalit addit q ptes spectant ad genus cāe materialis. qd intelligit de ptibus materialibus sicut dicit in textu. Scdo dz q si vtrūqz intelligat de ptibus diffinitionis tunc dicendum q ptes diffinitionis pñt ad duo compari. Vno mō quo ad suppositū in quo recipiunt. et sic sūt formales. qz recipi ē cōditio forme et supius semp compat ad inferius sicut forma. Alio mō tles ptes compant ad naturā quā constituūt scz ipsius diffiniti. et sic hñt se sicut ptes materiales. Cui rō est. quia de rōe materie est esse aliqd impfectū. cū ergo ptes cōpate ad ipm diffinitū habeāt rōem impfecti ideo sic hñt rōem materie Et si dicat ppositōes sūt cāe materiales et efficientes cōclusionis. ergo cā materialis et efficiens coincidūt. Dōm q pmisse accipiunt duplr. Vno mō grā extremitatū. et sic pmisse sunt cause materialis conclusionis. qz extrema sunt termini positi in cōclusione cū mediū nō intret conclusionem. Alio mō capiūtur pmisse grā mediij. et sic sunt cā efficiens ꝯclusionis. quia vnio extremitatū in medio facit vnionem extremitatum in ꝯclusione.

**Arguitur** Aliqua ēst cā exemplaris. ergo sunt plures q̄ quatuor. Dōm q ꝯtinet sub vno genere causatum. Pro quo notandū q cā exemplaris pōt ad duo compari. Vno mō ad subiectū in quo est. et sic reducit ad genus cause formalis. qz tūc cā exemplaris est forma intellectus practici siue ydea que ē in intellectu practico. et sic pphus ppriē non habet in se ydeam domus. sed bñ habet spēm intelligibilem domus qua cognoscit domū. qz ydea dicit talis spēs intelligibilis relata ad opus et illa dicit cā exemplaris. vel ydea sm alios est obiū practicū obiectiue exñs in intellectu practico. et hoc videtur magis dōm. et tñ adhuc ydea habet se p modū forme q̄uis enī nō informat tñ ordinat intellectum practicū ad opandū p modū forme. Alio mō accipit cā exemplaris sm q refert ad effectū qui natus est fieri p talem ydeā. et sic spectat ad gen cause efficientis. qz est pncipiū effectiuū illius

ydeati. i. effectus q̄ fit p talem ydeā. Et si dicatur opatio vel efficientia fit p potētiam. ergo non fit p ydeam. Dōm q est duplex agens. Quoddā est agens p naturā et hoc habet ex eodem efficaciam opandi et determinatōnem ad opus. qz hoc agens agit solū ad vnū ex conditione sue ppriē forme. sicut ignis calefacit p ppriam eius formā. Aliud est agēs intellectuale quod pōt agere ad opposita sicut homo. et hoc agens habet efficaciā opandi a potentia. sed determinatōem ad opus habet ab ydea. qz ydea determinat intellectū practicū nūc ad vnū opus. et nūc ad aliud. qz iā pōt opari scamnū iā domū sm diuersitatē ydeatum et sic determinat p ydeā vel p artem. Est enī notādum q principalius habz se cā exemplaris ad genus cause efficientis q̄ formalis. qz exemplaris cā dz ad cuius similitudinē aliquid fit et ideo habz potius ordinē ad effectū q̄ ad subiectū.

**Arguitur** Subiectū est cā passionis et nō videtur in quo genere cāe. g erūt plura genera cāz. Dōm q subiectū ē cā passionis in triplici genere cāe. Primo materialis quia passio est in subiecto sicut forma in materia. Scdo subiectū est cā efficiēs passionis. et hoc grā pncipiorū. qz ex principijs subiecti fluit passio effectiue vel potius subeffectiue sicut dz in notatis circa scdm de anima. Dicit notāter de ppria passione. qz subiectū nō est causa efficiēs cuiuslibet accidentis. qz multa accidentia oriunt in subiecto ab extrinseco. tñ subiectū est cā materialis cuiuslibet accidentis. Tercio subiectū est cā finalis passionis. qz subiectū est pfectibile p accidens sed pfectibile est finis pfectionis.

**Arguitur** Etiā subiectū ē cā formalis passionis. qz ponit in eius diffinitōe Dōm q duplex est diffinitio. Quedā est intrinseca et essentialis. et illius ptes sūt formales. Alia est diffinitio data p additamentū alterius generis. et illius ptes non oportet esse formales quia sunt extrinsece.

**Arguit** In diffinitōe eēntiali ponit materia p pte diffinitōis. qz ī diffinitōe hois ponūt materia et forma. qz aīa rōnalis et corpus humanū. ergo in diffinitōe eēntiali ptes nō sunt formales Dōm q materia accipitur dupliciter. Vno modo p materia signata et sic nūq̄ est ps formalis. Alio mō accipitur p materia in cōi que est ps quidditatis. et sic etiā materia pōt dici ps formalis

**Arguitur** Si ſubiectū eſt cā efficiēs ⁊ materialis ergo idē erit in poña et ī actu. Dōm ꝙ duplex eſt materia quedā eſt materia ꝑmo prima. et illa eſt ens in pura poña et nūꝗ̄ pt coincidere cū efficiēte quia nūꝗ̄ pt eē in actu qḋ eſt de rōne cāe efficientis. Alia eſt materia ſcḋa q̄ eſt ens in actu ſicut eſt materia forme accidentalis. et hec pōt coincidere cū efficiēte. qꝛ illa eſt etiā ens in actu.

**Arguitur** Quadruplex ē cā efficiēs ergo ſunt plures cāe. Añs ꝓbať. qꝛ aliqua eſt cā efficiēs ꝑficiēs aliqua coadiuuās aliqua ꝓparās et aliqua ꝯſilians Dōm ꝙ ille quatuor nō diuerſificāt gen⁹ cāe efficiētis. qꝛ in eis eſt vna rō cauſandi ſpecifica. ſ. mouē materiā ad formā q̄ tñ aliter reperitur in ꝑficiente ꝙ̄ in ꝓparāte. qꝛ ꝑficiēs mouet materiā inducēdo vl tm̄ā formā ꝓparās mouet materiā vt a ꝑficiēte forma introducať. coadiuuās mouet materiā q̄a opať ad finē ꝑficientis. cōſilians mouet materiā qꝛ dat formā q̄ efficiens ꝑncipale opať.

**Queritur** Vtrū diffinitōes cāꝝ ſint bene date. Dōm ꝙ ſic. ſed arguiť ꝙ nō. qꝛ diffinitio materie cōuenit forme cū forma ſit ex quo cū alio aliquid fit. Dōm ꝙ illa ꝓpoſitio ex pt capi duplr. Vno mō in ꝓpa ſignificatione. et ſic importať circūſtantiā cāe materialis. et ſic accipiť in diffinitōe materie. Alio° accipiť ex ſꝫm ꝙ hꝫ ordinē ad aliā cām. et ſic etiā pt dicere circūſtantiā alterius cāe. pōt eīm dici ꝙ ex forma fit aliquid formaliter. ſ nō pt dici abſolute ꝙ ex forma fit aliq̄d. ſꝫ neceſſe eſt adiungere formaliter. Iſta ergo eſt ꝓpria locutio. ex maťia fit aliquid cū alio ⁊ ꝑ formā fit aliquid cum alio

**Arguitur** Iſta diffinitio ꝯuenit ſolū materie ꝑmanenti. qꝛ illa ſolū ineſt ergo nō eſt ſufficiens. qꝛ nō ꝯuenit cuilibet materie Dōm ꝙ illa diffinitio cōuenit materie ſꝫm ꝙ hmōi. et ſic ꝯuenit cuilibet materie. et ad argumentū dōm ꝙ materia nō ḋr tranſiens rōe materie. qꝛ materia ꝑma de qua loq̄mur q̄ eſt vera materia manet eadē et vna etiā in maťia trāſeunte. exempli grā. qñ ex farina fit panis trāſitio fit reſpectu forme farine et nō reſpectu materie. Diciť ergo materia trāſire ꝙ accipit nouā formam et nō ex pte ſui.

**Arguitur** Primo phiſicoꝝ diciť ꝙ ex inmuſico fit muſicus. et tñ nō eſt materia muſici. ergo nō eſt verū ꝙ ex materia fit aliq̄d. Dōm ꝙ illa ꝓpō ex pt capi dupliciť. Vno mō ꝓut dicit circūſtantiā cāe materialis. et ſic iſta ꝓpō eſt admittenda ex homīe fit muſicus. Alio mō pt ex dicē circūſtātiā originis. et ſic iſta eſt ꝓprie vera ex immuſico fit muſicus

**Arguitur** Iſta diffinitio nō cōuenit materie celi q̄ tñ eſt materia ex qua. Dōm ꝙ fieri accipiť duplr. Vno° ꝓut ſignificat actū. ⁊ ſic ex materia celi nihil fit ſꝫm actū. qꝛ in illa materia nō eſt trāſmutaᵒ actualis. Alio mō accipiť fieri ꝓut dicit aptitudinē. et ſic ex materia celi aliq̄d fit. qꝛ ſi celū fieret per naturalē trāſmutatōem tūc fieret ex ſua maťia eo mō quo alie res naturales. Aliq̄ tñ dicūt ꝙ iſta diffinitio materie nō ꝯuenit materie celi. ſed materie inferiorū q̄ pt eē actuale ſubiectū tranſ

**Arguitur** Aliq̄ forma mutatōis eſt ꝑs ſpēi ſicut aīa rōnalꝭ ergo forma nō eſt ſpēs Dōm ꝙ duplices ſunt forme. quedā accidentales ſicut albedo et nigredo et ſīles qualitates. ⁊ tales ſunt ſpēs et nō ꝑtes. Alie ſunt forme ſubales et ſunt duplices. quedā ſunt naturaliter ſeꝑate a materia et ille ſūt ſpecies. quedā ſunt naturaliť in materia. ⁊ q̄uis tales nō ſunt ſpēs ſꝫm actū qꝛ ſpēs ſumiť a diffinitione q̄ includit materiā ⁊ formā. tñ tlēs forme ſūt ſpecies in radice vel origine. qꝛ ex hoc ꝙ tales forme cōiungūtur materie ꝯſtituiť tota ſpecies.

**Arguiť** Finis eſt ꝑncipiū vñ fit motus et mutatio. ergo nō eſt diffinitō cāe efficientis. añs ꝓbať. qꝛ finis eſt mouens ad agendū Dōm ꝙ eſt duplex ꝑncipiū vñ mot⁹ vnū qḋ mouet executiue ⁊ hoc ē cauſa efficiens. et talis motio eſt ꝓprie motio phiſica. ⁊ iō ꝑncipiū motus phiſici eſt efficiēs. Aliud eſt ꝑncipiū vñ motus qḋ mouet intentionaliter ⁊ ꝯgnitiue et nō ſꝫm motum phiſicū. ⁊ ſic finis eſt principiū vnde motus.

**Queriť** Vtrum tres ꝯditiones cauſaꝝ ſint bñ poſite. ⁊ videť ꝙ nō. q̄a nō pñt eē plures cauſe eiuſdem effcūs. ꝓbatur qꝛ cā ḋr relatiue ad effectum. qꝛ multiplicata cauſa multiplicabitur effectus. Dōm ꝙ cauſa accipitur dupliciter. Vno mō relatiue. alio mō abſolute. Si capiatur relatiue tunc equaliter multiplicantur cauſa et effectus. quia ad multiplicatōem cauſarū effectus multiplicať relatiue q̄uis non abſolute. Exempli grā. Homo eſt effectus habēs quatuor cauſas et habet aliā relationem ad cām

materialē q̄ ad cām formalē·sed si effectus capiatur materialiť tūc vni⁹ effectus sunt plures cāe qꝛ vnus effectus pōt habere relatōem ad mltas cās· Contra scđam ꝯditōem arguiť·si cāe sunt sibimuicē cāe tūc vnū et idem esset pus ⁊ posteri⁹ respectu eiusdem·qꝛ cā est pᷣoꝛ effectu·Dōm q̄ nō est incōueniens idē eē prius et posterius respectu eiusdem ſm diuersos modos prioritatis vel ſm diuersa genera causarū·qꝛ aliq̄d qđ est prius natura pōt eē posterius tp̄e·sicut cā finalis que est posterioꝛ tp̄e ſm executionē et tn̄ pᷣoꝛ ſm intentionē et hoc etiā respectu eiusdē·qꝛ ergo cāe habēt ordinē īnt se sic aliquid est prius ſm vnū genus cause et posterius ſm aliud· Contra terciā cōditōnē arguiť·oppositoꝝ effectuū opposite sūt cāe ergo idem nō est cā ꝯtrarioꝝ· Dōm q̄ vnū eodē mō se hn̄s nō est causa ꝯtrarioꝝ·sed vnū contrario mō se hn̄s·et sic est cōtrarietas in causa sicut in effectu qꝛ nauta est cā salutis nauis p suā pn̄tiam et causa submersionis p suā absentiā·Et si dicať·priuatio nō est causa alicui⁹ sed absentia est ꝑuatio ergo nō cā·Dōm q̄ causa priuatiua nō pōt eē cā effectus positiui nisi forsan p accn̄s Et si dicať·si absentia esꝫ cā submersionis sic absentia cuiuslibet a naue esꝫ cā submersionis nauis qđ tn̄ est falsum·Dōm q̄ absentia negatiua nō est causa submersionis nauis ſꝫ absentia priuatiua.Diciť eni̅ absentia negatiua quecūq̄ʒ non pn̄tia·sed absentia priuatiua dꝛ nō pn̄tia illius qđ deberet adesse·sicut est in gubernatore nauis vel nauta qꝛ adesse naui est sibi debitū·Vn̄ notādū q̄ in moralibus sumiť ꝑuatō cū debito inesse sed in naturalibus sumiť ab aptonato inesse·

## Modi autez causarū·

Postq̄ aresto·posuit genera causaꝝ q̄ genera distinguūtur ſm eēntiales rōes causandi·Hic ꝯn̄r ponit modos causarū q̄ modi distinguūtur in eadem spē penes accidentales drn̄as·Et ꝑmo poiť quatuoꝛ diuisiones ſm quas distinguit finaliť xij·modos causaꝝ· Prima diuisio est·aliqua est cā vlis et aliqua est cā pticularis·Vlis vt artifex·pticularis vt medicus·Sunt eni̅ plures artifices q̄ medici et idō artifex est aliq̄d cōmuni⁹ q̄ medicus·Siliť aresto·exemplificat in genere cāe formalis·qꝛ dyapason est cā posterioꝛ et ꝓportio dupla est cā pᷣoꝛ qꝛ generalioꝛ·Vn̄ pōt sumi talis regula q̄ quecunq̄ʒ cā continet aliā in sua cōitate est vniuersalioꝛ et prioꝛ·

## Amplius sicut accid·

Hic ponit scđaꝫ diuisionē et ē ista Causarū alia p se·alia p accidens·Cā p se est ad quā semp est natus seq̄ effectus sicut edificatoꝛ dꝛ cā p se domus·Cā p accn̄s est ad quā nō sp est natus seq̄ effectus·vt albedo in edificatore est cā p accidēs domus·qꝛ ad albedinē non est semp natus sequi effectus ille·s.dom⁹·Et addit aresto·q̄ inter cās p accn̄s quedā sunt ꝓpinquiores et quedā remotiores·ꝓpinquiores dicunť q̄ sunt in eodē subiecto cū cā p se·Per oppositū dicunť remotiores·exempli grā·musicū eē est cā p accn̄s statue ꝓpinquioꝛ cāe per se·qꝛ ars faciēdi statuā est cā p se q̄ est in aīa sicut musica·sed albū eē cā est remotioꝛ p accidens statue·qꝛ nō est in eodē subiecto cū cā p se qꝛ est in corpe et nō in anima·

## Preter ōnes autem·

Hic poniť tercia diuisio q̄ est.Quedā sunt cāe in potēa quedā in actu·Exemplū ꝑmi vt edificatoꝛ qꝛ significať p modū habitus et quietis·et habit⁹ est ꝑncipiū actus in potēa·Exemplum scđi·edificans q̄ est cā in actu·similiť pōt distingui effect⁹ sicut dicit aresto·in textu·

## Amplius aūt cōplexe

Hic ponitur quarta diuisio causarum·que est q̄ causarum quedam sunt complexe et quedam incomplexe·Exemplum ꝑmi vt policletus statuifica·quia ibi coniungiť causa p se cause p accidēs·statuifica eni̅ est causa per se·et policletus est cā per accidens·sicut dicitur iohannes pellipari⁹· Quedam sūt cause incomplexe vt statuifica per se vel policletus per se·

**Queritur** Quot modi causarū sumātur ex istis diuisionibus·

Dōm q̄·xij·qꝛ sumēda sunt mēbra ꝑme scđe et quarte diuisionū et sic habem⁹ sex modos causandi· et vnūquodq̄ʒ illoꝝ membroꝝ distinguēdū est penes actū et potēciam sicut dicit tercia diuisio et sic erūt·xij·modi·Exempli gratia·Causa vniuersalis in actu et potēcia· Causa particularis in actu et potentia·et sic sunt quatuor·Similiter faciendū est circa secundū et quartum modum causandi

## Differūt autem in tan

Hic aresto·eliciť tria correlaria ꝯsequētia ꝑdicta

quoꝝ primū est ꝙ cāe actu operantes·i·in actu sūt sil' ⁊ nō sunt sil' cū effectibus in actu· sicut edifi= cans est sil' cū domo edificata Et si dicat̄ ergo cōtradictoria erūt sil' vera·Dōm ꝙ cause in actu capiunt̄ dupl'r·Vno mō ſm se·et sic nō est verū ꝙ sunt sil' ⁊ nō sunt sil'·Alio mō accipiunt̄ cāe in actu in ordine ad effectū·⁊ sic sil' sunt cū effectu· vel nō sunt sil' cū effectu·qꝛ si effectus in actu nō est vel fit etiā cā in actu nō est·

## Oportet aūt semper·

Hic ponit scdm ꝯsequens siue correlariū·⁊ est ꝙ in naturalib' opꝫt semp supmā cāꝫ vniuscuiusqꝫ rei inquirere·⁊ hoc ꝓbat̄ in artibus ꝑ simile·quia ꝓxima cā edificij ꝑ se est edificator ⁊ edificator ē edificator ſm artē edificatiuā·sic ars edificatiua est ꝑma cā edificij·

**Arguit̄** Inquirē ꝑmā causam spectat ad metaphisicū·ergo icōuenienter dr ꝙ phs naturalis debet hoc facere· Dōm ꝙ du plicier aliquid dr ꝑma vel supma cā· Vno mō simpl'r sic scꝫ ꝙ nō habet priorē cām. ⁊ sic inquire re ꝑmā cām spectat ad metaphisicū· Alio mō dr suprema cā in aliquo genere sicut dicit̄ aresto·in textu·ꝙ ars edificatiua est supma cā edificij qđ absolute nō est verū scꝫ ꝙ sit simpl'r ꝑma cā· sed est verū in tali effectu·sic phisicus habꝫ inquirere ꝑmā cām in suo genere id est ꝓxiā·

## Amplius autem alie·

Hic ponit terciū correlariū et est istud·ꝙ cāe dn̄t effectibus ꝓporcionari·sic ꝙ generalib' causis de= bent attribui generales effectus et singularibus effectibus dn̄t attribui simpliciores cāe·Exempli grā·artifex debet dici cā artificij ⁊ nō domus qꝛ domus est effectus domificatoris

**Arguitur** Causa prior ⁊ posterior est vna causa·ergo nō erit di= stinctio cāe in vlem et ꝑticularē· Dōm ꝙ vle et ꝑticulare in causis pn̄t dupl'r capi·Vno modo penes rōem intelligendi siue ꝑdicandi·vt dicatur cā vlis q̄ vniuersalius intelligit̄·sicut artifex vni uersalius intelligit̄ ꝙ medicus·⁊ tūc est verū ꝙ nō dn̄t cā vlis et ꝑticularis ſm rē sed ſm rōem tm̄ qđ sufficit ad modos causandi·et sic loquitur aresto·in textu·sic em̄ cā vlis ꝓcedit ꝑticularem tm̄ ſm rōem intelligendi·Alio mō accipiunt̄ vle et ꝑticulare in causis subordinatis sicut dicimus deus intelligentie aīa nobilis sunt cāe vniuersa les et homo et asinus sunt cāe ꝑticulares· Tunc dicit̄ ꝙ cā vlis est q̄ habet vniūsalem influxū que est cā multoꝝ effectuū ſm spēm·et cā dr ꝑticula= ris que habet ꝑticularē influxū ad vnā spēm tm̄. et isto mō capiendo vle et ꝑticulare tunc cā vlis et ꝑticularis etiā realiter distinguūt̄ vt deus ani ma nobilis ⁊ homo realiter distinguūt̄·correspōdet tn̄ adinuicē cā vlis in ꝑdicādo ⁊ cā vlis in influ endo·qꝛ causis vniuersaliorib' in influēdo corrīs= dent effectus vniuersaliores in ꝑdicādo· Exēpli grā·Celū est cā vniuersalior ꝙ̄ sol. ⁊ iō suus effe ctus est mouere ⁊ alterare ista inferiora· sed sol qui est cā vlis sub celo habet effectū q̄ est calefacere·sed manifestū est mouere esse supius ad calefa cere etiam in predicādo·

**Arguit̄** Causa ꝑ accn̄s nō est cā·ergo il la diuisio cāꝝ in ꝑ se ⁊ ꝑ accn̄s nō est bona·ans̄ ꝓbat̄·qꝛ omnis cā debet aliquid influere in effectū·sed causa ꝑ accn̄s nihil influit ergo ⁊c· Dōm ꝙ dupl'r aliquid dr cā ꝑ accn̄s· Vno mō ſm ꝙ ꝑ accidens tenet se ex ꝑte cāe·i· ſm ꝙ ꝑ accn̄s ꝯiungit̄ cāe ꝑ se· sicut dicim' albū in edificatore edificat·ibi albū tenet se ex ꝑte cāe ꝑ se qꝛ ꝯiungit̄ edificatori·⁊ sic est verū ꝙ talis causa ꝑ accn̄s nihil influit in effectū·⁊ sic capien do cām ꝑ accidens est diuisio analogi in analo= gata·⁊ ideo primū significatū habet totā rōnem analogi·Et est silis diuisio qn̄ homo diuiditur in hominē verū ⁊ pictū· Alio dr cā ꝑ accidēs ſm ꝙ ꝑ accidens se tenet ex ꝑte effectus·i·ſm ꝙ ꝯiun= git̄ effectui·Et hoc ꝯtigit tripl'r Vno mō aliquid ꝑ accn̄s ꝯiūgit̄ effectui ⁊ tn̄ sp sequit̄ ad talē effe ctum sicut casus lapidis de colūna sequit̄ semper remotionē colūne·⁊ tale ꝑ accidens vtiqꝫ aliquid influit qꝛ tūc cā facit aliquē effectū ad quē effect' ꝑ accn̄s necessario sequit̄· Scdo mō sequit̄ aliqñ effectus ꝑ accn̄s ad aliquē effectū vt in paucioribus·sicut ꝯtingit in effectib' fortuitis· et tunc cā illius effect' etiā aliquid influit ꝗuis nō influit essentialiter ad vltimum effectū tn̄ ad primū ad quē vltim' effectus qñqꝫ sequit̄· Tercio mō aliqñ effectus sequit̄ ꝑ accn̄s solū ſm estimatōem alicu ius·sicut si motus terre diceret̄ seq̄ ad hoc ꝙ ali= quis intraret domū vel balneū·Dōm ergo est ꝙ cā ꝑ accn̄s ex ꝑte vltimi effect' etiā nihil influit Ex quib' patet ꝙ qn̄ cā ꝑ accn̄s se tenet ex parte effectus etiam influit aliquid saltem in ꝑmis du obus modis·⁊ sic etiā cā ꝑ accidens vocat̄ cā ſm ꝙ diffinit̄ cā ad cui' esse sequit̄ aliud·

**Arguitur** Uniꝰ effectus est tm̄ vna causa·sed cā cōplexa non est vna·qꝛ cōplectit̄ ex pluribꝰ causis. Dōm ꝙ cōplexio in causis p̄t duplr̄ attendi. Uno modo ſm vocē tm̄ ⁊ tunc manet vna cā simplicit̄ ⁊ ſm rem. sicut policlettus statuifica dr̄ vna cā ſm rē· Alio mō p̄nt dici cāe cōplexe ſm rē· et hoc cōtingit etiā duplr̄· Uno mō in causis subordinatis·⁊ sic nō sumūt̄ p modū pluriū sed p modū vniꝰ·q̄a supiores cāe dant eē inferioribꝰ ⁊ iō influūt per modū vniꝰ cāe sicut sol et homo generāt hominē· Alio mō est ꝯplexio cāꝝ nō subordinataꝝ·et hoc cōtingit duplr̄· Uno mō qn̄ plures cāe vniūt̄ sub rōe vniꝰ v̄tutis·sicut plures trahentes vnā nauem·⁊ tūc q̄uis sit complexio materialiter non tn̄ formaliter ⁊ in rōne causandi qꝛ talia plura colligūtur sub vna rōne causandi· Uel vniūt̄ plures cause oīno disp̄ate·⁊ tūc est verū ꝙ nō sequitur vnus effectus·

**Queritur** Utrū in causis sit aliqua subordinatō Dōm ꝙ sic et hꝰ ē verū p̄mo ſm diuersa genera cāꝝ·qꝛ finis est p̄ma cā in rōe cāliratis·efficiēs est p̄ma ſm executionē·et forma ſm viā pfectionis· materia vo ſm viā generationis· Sc̄dō p̄t etiā subordinatō sumi ſm idē genus cāe qꝛ in oī genere cāe inuenit̄ subordinatio qn̄ cāe p se subordinātur· Dicūt̄ eīn cāe p se subordinari in eodē genere cāe qn̄ intentio p̄me cāe respicit vltimū effectū p oēs cās medias·sicut ars fabrilis respicit extensionē ferri p manū malleū·et dicūt̄ tunc cāe p accn̄s ordinate qn̄ intentio p̄me cāe nō respicit vltimū effectū p medias cās sed p accn̄s ad hoc se hꝫ·sicut si multe candele accendant̄ abinuicē p accidens est ꝙ vltima candela accendat̄ p multas medias· Inuenit̄ ergo subordinatō p̄mo in genere cāe formalis·qꝛ eē qd̄ est causa ꝑor formalis cōmuniꝰ ⁊ vehementius influit q̄ viuere et intelligere·⁊ iterū viuere ⁊ intelligere ꝯtinent v̄tualiter in se eē qd̄ est causa formalis p̄or·· Silr̄ etiā est ordo in cā materiali quia materia p̄ma est cā substandi elementis ⁊ elementa sunt causa substandi mixtis et cetera· Silr̄ in genere cāe finalis·qꝛ p̄ncipalis finis est p̄ma causa mouendi efficientē ad inferiores fines et motio ad sc̄dos fines fit v̄tute p̄mi finis et sic deinceps· Et silr̄ in genere cāe efficientis primū efficiens est causa efficiens aliorum secundarioꝝ efficientium· Est tamen considerādū ꝙ subordinatio primo et p̄ncipaliter īuenit̄ in genere cause efficientis·et deinde deriuatur a causa efficiente ad alias causas·quia enim cause adinuicem correspondent· sic primū efficiens est causa prime materie quia deus causat materiā primā per creationē· Item est causa prime forme quia eē est a deo·sibi etiam correspondet primus finis· quia ſm ordinem agentium est ordo finium·⁊ sic primū efficiēs et p̄mus finis corrn̄dent·

**Arguitur** Cause particulares sufficiunt ad producendum effectum·ergo non oportet ponere causas vniuersales· Dicendum ꝙ cause particulares accipiuntur dupliciter· Uno modo ſm suam naturam absolutam·⁊ sic cause particulares nullo modo sufficiunt ad producendum effectum· cuius ratio est quia causa particularis non potest agere ad totam speciē·quia si sic produceret seipsam·oporteret ergo vnam causam vniuersalem ponere virtute cuius causa particularis dirigatur ad producendum effectum· Alio modo accipitur causa particularis ſm ꝙ in se habet virtutem cause vniuersalis·et tunc verum est ꝙ causa particularis sic accepta sufficit ad producēdum et causandum·et ideo oportet etiam presupponere causam vniuersalem si particularis causa debeat aliq̄d agere·

**Arguitur** Non est aliqua causa vniuersalis·quia omnis effectus debet esse similis cause sed nullus effectꝰ est similis cause vniuersali·ergo non est aliqua causa vniuersalis· Dicendum ꝙ duplex est similitudo· Quedam est similitudo nature ſm quam aliquid est simile alteri in natura·et talis similitudo est in causa p̄ticulari et in suo effectu sicut in causis vniuocis· Alia est similitudo ꝓportionis que sumitur ſm ydeam intelligibilem existentem in intellectu·et sic causa vniuersalis siue equiuoca etiam est similis effectui·et hoc patet nominando causas vniuersales· Sūt enim cause vniuersales deus intelligentia anima nobilis·in dō ergo preexistunt rationes ydeales omniū rerum factarum·sicut ergo domificator est similis domui propter ydeam quam habet in mente ita etiam deus est similis rebus creatis propter ydeam quam habet in sua mente· Similr̄ est dōm de intelligentijs et anima nobili·

**Arguitur** Celum non habet similitudinem ad ista inferiora nec ydealem nec naturalem ergo ⁊c· Dōm ꝙ celū

accipit dupl'r. Uno mō cū inclusione aie nobilis. si cut dicit arest°. viij. hui⁹ q celū est corpus mouēs seipm et sic etiā celū habet in se similitudinē verū naturaliū q̄ silitudines sūt in aīa nobili mouēte celū. Alio mō accipit celū sm se. et sic verū est q in celo non est naturalis silitudo nec ycealis. et tūc est dōm q celū sic acceptū nō est cā vlis pn cipalis s instrumētalis ⁊ nō oportz silitudinē ef fectus eē in cā instrumētali. sicut similitudo dom⁹ nō est in securi sed artifice.

Arguitur Celum est magis sile istis inferiorib⁹ q̄ aīa nobilis. ergo est magis pncipalis cā. Dōm q celū est magis sile istis inferiorib⁹ quo ad silitudinē na turalē in genere q̄ sumit ex corporeitate s nō est maior similitudo ycealis. et ideo celū sm se accep tū nō est pprie cā vniuoca qz nō habet silitudinē in spē nature cū istis inferiorib⁹. nec est pprie eq uoca qz nō hz silitudinē ycealē cū istis inferiorib⁹ nisi grā aie nobilis. Sil'r dōm est de securi q̄ nec est cā vniuoca domus nec equoca qz est instrumē tū. Unū artifex est valde dūter cā filij ⁊ cā dom⁹ qz est cā filij vniuoca qz filius est sibi silis in na tura. sed est cā dom⁹ equoca qz domus nō est sibi silis in natura speciuoca sed in forma yceali quā hz in mēte sua ad cui⁹ silitudinē pducit domū.

Arguitur Prima cā est ifinita ergo hēbit effectus infinitos. s inter infinita nō pōt eē ordo cū nō sit pmū vlti mū et mediū in infinito q̄ requirūt ad rōez ordis. Dōm q aliť est iudicādū de cā infinita agente p intellectū. et cā infinita agente p naturā. qz cā infinita agēs p naturā agit p extremū posse. et iō tal' cā haberet effectū infinitū. et iō si essz ignis infinitus ↄsumpsisset oīa alia. Sz aliter est iudi candū de agente infinito intellectuali. qz hoc agit sm discretionē sapie et prudentie. et iō nō oportet q agat aliqđ infinitū sed agit finitū. qz non agit res sicut est cā. s pducit effectū sicut vult ipm eē.

Arguitur Causa pticularis est pōr vli. ergo nō est subordina⁹ sit. s. q pticularis sit subordiata vli. añs pbatur. qz cā pticularis est magis silis effectui sz naturā Dōm q pmū accipit dupl'r. Uno mō put va let tm sicut pximū. ⁊ sic cā pticularis est pōr vli qz est pximior. Alio mō accipit put valz tm sicut pncipale. et sic cā vlis est pōr. qz ipa plus influit et pncipalius influit q̄ cā pticularis. qz tn̄ effe ctus nō pōt attingere pfectionē cause vlis. ideo

sic assimilat cause pticulari ī natura ⁊ non vli.

Arguitur Si in causis esset subordi natio tūc pfectiora haberēt pfectiorem causalitatē quod tn̄ est falsum. qz ho mo est pfectior celo et tn̄ celū habet pfectiorē cāli tatem. Dōm dupliciter. pmo q celū accipitur dupliciť. Uno mō simul cū aīa nobili. et sic celum est pfectius hoīe. qz aīa nobilis est pfectioris na ture q̄ aīa rōnalis. Alio mō accipit celū sm se et sic est minoris cālitatis q̄ homo. qz sic celū ni hil agit pncipaliť sed homo pncipaliter generat hominē. Scdo est dōm q homo accipit dupliciť Uno mō q̄tū ad corpus. et sic est infra celum in natura. qz corpus celeste est incorruptibile ⁊ cor pus humanū est corruptibile. Alio mō accipitur q̄tum ad aīam ⁊ sic etiā homo sm aīam ē ma ioris causalitatis q̄ celū qz aīa rōnalis ē causa spēcū intelligibiliū q̄ abstrahunt a fantasmatib⁹ et sic est cā alicui⁹ immaterialis qđ nō pt dici de celo. Ex quo patet q homo q̄tum ad corpus spe ctat ad cathenā argenteā ⁊ sm aīam spectat ad cathenam aureā. ¶ Circa qđ sciendū q cathena sm q hic accipit est ordo causaꝝ et hoc p simili tudinē ad cathenā realē. qz in cathena reali vn⁹ anulus dependet ab alio. sic etiā in causis. inferi or cā dependet a superioribus causis. qz ergo ē du plex ordo causarū ergo est duplex cathena. Que dam dr cathena argentea et est ordo causarum corporalium. quia in illis non est refulgentia di uine perfectionis propter imperfectionem corpora lem. et ideo vocatur argentea. quia argentū nō tm̄ refulget sicut aurum. sed ordo causarum im materialium vocatur cathena aurea. quia ī illis est refulgentia diuine perfectionis propter stabi litatem incorruptibilitatem et immaterialitatē. et talis ordo est in deo in intelligentijs ⁊ anima nobili. Cathena autem argentea est in celo. ele mentis et alijs agentibus naturalibus.

## Dicitur autē et fortu.

Postq̄ arestotiles determinauit de causis ma nifestis et per se. Consequēter determinat de cau sis immanifestis et per accidens sc; de casu et for tuna. et primo premittit q de ipsis est determinā dum. qđ probat sic. In hoc secundo. libro determi nandum est de causis sicut dictum est. sed casus et fortuna sunt in genere causarum igitur etiam determinandum est de ipsis. sunt ergo tria deter minanda de ipsis sm arestotilē in textu. Primo

quõ inueniũtur casus et fortuna in causis per se· id est quomodo reducunt ad causas per se· Secũdo dõm est vtrũ idem sit fortuna et casus· Tercio q̃d sit casus et quid sit fortuna· et de his questionibus determinat ordine retrogrado· et quia q̃stio quid est presupponit questionem si est· ideo inquirit vtrũ casus et fortuna habeãt esse·

## Quidã enim et si sint·

Hic aresto· ponit tres opiniones antiquorum de casu et fortuna· Prima est ꝙ antiqui dicebant nihil fieri a casu et fortuna· et mouebantur duplici rõe· Prima est· quecunq; habent causam determinatam nõ fiunt a casu ⁊ fortuna quia causa detẽminata est causa ꝑ se· sed omnia que fiunt habẽt causam determinatam· etiam illa que dicuntur fieri a casu et fortuna habẽt causam determinatã ergo nihil fit a fortuna quia impossibile est fortunam esse a cã ꝑ se· et ponit exemplum in textu sicut inuentio debitoris est fortuna ſm vulgaẽs· et tamen inuentio debitoris habet causam determinatã· q2 volẽs emere pisces ĩ foro est causa determinata illius inuentionis· Similiter inuentõ thesauri ꝑ fossionem est fortuita et tamen habet causam determinatam sc3 fossorem·

## Quoniam si aliquid·

Hic aresto· ponit sc̃dam rõem antiquorum de casu et fortuna qua mouebantur et stat in hoc· Si aliquid fieret a casu et fortuna· tunc incõueniẽs videtur ꝙ antiqui philosophi nihil determinauerunt de casu et fortuna· Sed queritur quomõ possent solui iste rõnes· Dõm ꝙ in prima ratiõe est fallacia equiuocationis in illa dictione determinata· quia dupliciter dicitur aliqua causa determinata· Vno modo dicitur causa determinata ex qua semꝑ natus est sequi effectus· et sic sunt idem causa determinata et causa per se· et sic maior est vera et minor falsa· Alio modo dicit̃ causa determinata ex qua ꝓ nunc sequit̃ effectus· et sic fortuna etiam põt dici causa determinata· et sic minor est vera ⁊ maior falsa· Fit enĩ effectus fortuitus a causa pronũc determinata sicut iste fossor determinatus est causa inuentionis thesauri que est effectus fortuitus non tamen ex fossore semꝑ nata est sequi inuẽtio thesauri. Ad sc̃dam rõnem dõm est ꝙ arguit̃ negatiue ꝑ locũ ab auctoritate· et ergo nõ valet· quia si antiqui nihil determinauerũt de casu et fortuna nihilominꝰ pñt esse casus et fortuna· ⁊ ergo rõ con3 nõ valet·

## Sed mirabile hoc vi·

Hic arestotiles prosequitur sc̃dam rationem p̃us motam· et reprobat antiquos in hoc ꝙ nihil determinauerunt de casu et fortuna· et ponit ad hoc duas rationes quarum prima est· Antiqui philosophi determinabant de causis sed casus et fortuna spectant etiam ad causas· quia multa fiunt per accidens in rebus que fiunt a casu ⁊ fortuna· ergo inconuenienter dimiserunt determinationem de casu et fortuna· Non enim possunt omnes effectus reduci ad causam ꝑ se· oportet ergo etiam adiungere causas per accidens· Secunda ratio stat in hoc· quia vel antiqui fortunam et casum esse credebant et sic inconuenienter dimiserunt tractare de eis· Vel putauerunt fortunam non esse· et sic inconuenienter vsi sunt illis nominibus casus ⁊ fortuna· Empedicles enim dixit ꝙ tota ordinatio partium vniuersi facta esset a casu et fortuna· et ideo dixit ꝙ mundus posset corrumpi scilicet per amiciciam corporum vniuersi ⁊ denuo generari per contrariam inimiciciam· Et ꝙ ista fierent a casu sic pat3 quia non oporteret in noua generatione elementa sic stare sicut nunc stant sic scilicet ꝙ ignis esset supra aerem et aer supra aquam et aqua supra terram· quia dixit ꝙ illud elementum qd̃ citius moueretur curreret a cahos cõfuso et acciperet superiorẽ locum· et sic fieret dispositio vniuersi ex fortuna

## Sunt autem quida3

Hic ponit aliam opinionem que dicitur fuisse democriti qui dixit ꝙ casus et fortuna essent causa celi et omniũ partium mundi· Dicebat enĩ Democritus corpora athomalia id est indiuisibilia esse principia omnium rerum sicut patet primo huius· et per concursum talium corporum qui cõcursus fieret a casu et fortuna constituerent omnes res· et sic celum ⁊ omnes partes vniuersi essent constitute per accidens et per consequẽs a casu et fortuna·

## Et multu3 hoc admi·

Hic reprobat istam opinionem duabus rationibus· Prima stat in hoc· si illud quod magis videtur inesse nõ inest· nec illud quod minus· sed magis videtur ꝙ omnia deberent fieri a fortuna in istis rebu3 inferioribus et tamen multa fiũt ibi

ã causis p se ergo multo minus debet dici q̃ oĩa fiãt a casu et fortuna in corpibus celestibus. añs pz quia corpa supiora sunt incorruptibilia et immutabilia ſm substãtiam. et sic in istis inferiorĩbus est maior contingentia q̃ in supiorib⁹. et sic videt q̃ magis in illis aliqua deberẽt fieri a casu et fortũa. Et q̃ in inferiorib⁹ fiunt aliqua a causa p se ꝓbat exemplariter. quia plante ⁊ aĩalia nascunt ex determinatis seminib⁹ sicut ex causa p se. quia ex his seminib⁹ semp nate sũt fieri plãte et animalia. Scđa rõ stat in hoc. qꝛ p experiẽtiam videmus q̃ in istis inferiorib⁹ multa fiunt a casu et fortuna. et iterũ videm⁹ q̃ in supiorib⁹ oĩa vno modo fiunt ⁊ determinate. ergo in inferioribus fiunt aliqua a casu et fortuna ⁊ non in superioribus.

## Sunt autẽ quidã qui

Hic arest. ponit aliã opinionẽ antiquoꝝ de casu et fortuna ⁊ est ista q̃ aliqui dicebant fortunam esse. sic tñ q̃ sit aliquid inmanifestum intellectui humano quasi quoddã diuinũ existens supra intellectũ humanũ. et sic illis videbat q̃ intellectus diuinus ordinans aliqua ꝑter intentionẽ nrãm fortuna vocaret. Istã aũt opinionẽ aresto. expsse nõ reprobat sicut alias. qꝛ determinare de intellcũ diuino spectat ad metaphisicũ.

**Querit** Vtrũ intellectus diuinus possit dici fortuna. Dõm q̃ non. et rõ est quia illa causa dr̃ fortuna cui põt aliquid accidere ꝑter intentionẽ. Exempli grã. Intellect⁹ practicus fossoris ſm phos dr̃ fortuna. qꝛ inuentio thesauri accidit sibi ꝑter intentionem. qꝛ ergo deo nihil põt accidere preter intentõnẽ cũ omnĩũ cognitionẽ habeat. ideo nullo modo põt dici intellectus diuinus fortuna. sed intellectus cuiuslibet creature potest dici fortuna. quia nulla creatura habet cognitionẽ omnĩũ ⁊ ideo potest aliquid euenire creature qḋ nõ est intentũ ⁊ hoc est fortuitũ

**Queritur** Vtrum de casu et fortuna sit scientia phisicalis.

Dicendum q̃ sic. quia philosophus naturalis habet determinare de causis. sed fortuna et casus spectant ad causas ergo de eis habet determinare naturalis philosophus. Et si dicatur casus et fortuna non habent causas determinatas ergo de ipsis non est scientia. Dicendum q̃ de casu et fortuna cõtingit loqui dupliciter. Vno modo ſm cõmunes rationes casus et fortune et in ordine ad eã que sibi conueniũt ſm cõmunes rationes sic scilicet quia sunt cause p accidens. ⁊ q̃ fortuna est in agentibus ſm propositum. ⁊ sic de casu ⁊ fortuna potest esse scientia sicut de his de quibus aliqua sciuntur. quia sic de casu ⁊ fortuna formantur quedam propositiones habentes necessariam veritatem. Nam ista est propositio vera et necessaria. fortuna est causa per accidens. Similiter de falso illo modo est scientia ⁊ etiam de impossibili. Per hoc ergo dicitur ad argumentum q̃ quãuis fortuna in particulari accepta nõ habeat causam determinatam. tamen propositio vera formata de fortuna habet causam determinatã sue veritatis et hoc sufficit ad hoc q̃ de ea sit scientia. Alio modo contingit loqui de casu et fortuna ſm q̃ sunt in re adextra ⁊ ſm q̃ aliquid fit casualiter a casu et fortuna. ⁊ sic de eis non est scientia. Cuius ratio est quia ea que fiũt in re a casu et fortuna non habent causam determinatam necessariam ⁊ per se. sed scientia fit ex causa determinata per se et necessaria sicut patz primo posteriorum. ergo de ipsis non est scientia.

Ex q̊ patet q̃ aliter est scientia de rebus generabilibus ⁊ corruptibilibus ⁊ de casu et fortuna quia de rebus generabilibus et corruptibilibus non solum est scientia in cõmuni scꝫ vt cõueniũt in aliquo cõmuni videlicet q̃ sunt generabiles et corruptibiles. sed de ipsis etiam est scientia ſm specificas rationes ſm quas differũt. sicut de homine est scientia non solum inq̃tum mobilis qḋ conuenit sibi ſm rationem genericam quo modo solum est scientia de fortuitis. sed etiam de eo est scientia ſm q̃ risibilis quod conuenit sibi ſm specificam rationem.

**Arguitur** Dictũ est in primo hui⁹ q̃ de generabilibus et corruptibilibus est scientia ſm communem rationem ergo male hic negatur. Dicendum q̃ commune capitur dupliciter. Vno modo prout excludit singulare tantum. ⁊ sic est verum q̃ solum est scientia de rebus generabilibus et corruptibilibus in communi. quia de singularibus non est sciẽtia. Alio modo capitur commune ſm q̃ etiam excludit speciem. ⁊ sic solum de fortuitis in communi est scientia. qꝛ nõ est ḋ ipsis sciã ſm specificas rationes. Nec valet si dicatur ergo scientia de fortuna est logicalis. quia fit ſm rationem genericam. Dicendum q̃ genus accipitur dupliciter. Vno modo ſm intentionem generis. et sic gen⁹

est aliquid logicum. et cōsideratio eius spectat ad logicū et nō ad phisicū. Alio mō accipit genꝰ ſm ꝙ reperitur in suis speciebus vel ſm ordinem ad passiones reales. ⁊ sic de genere est etiam sciētia phisicalis. Manifestū eīm est ꝙ ens mobile non est aliquid specificū quia nō est species specialissima et tamē de ente mobili est scientia. sic etiam de casu ⁊ fortuna est scientia ſm ꝙ referuntur ad passiones reales.

**Arguitur** Omnis effectus habꝫ causam determinatā. ergo nō fit aliquis effectus a casu ⁊ fortuna. Consequentia tenet quia fortūa est causa indeterminata

Dōm ꝙ duplr̄ intelligitur ꝙ fortuna habet causam determinatā. Primo ꝙ habeat causam a qua semper natus est sequi effectus. ⁊ sic a͞ıs est falsum. quia idem effectus etiam natus est fieri ab alia causa. sicut inuentio thesauri non est semꝑ nata fieri ex fossore. sed pōt etiam fieri ex alia causa scꝫ ab illo qui vult ire ad forum ad aliquid emendū. Alio mō dr̄ causa determinata a qua ꝓ nunc sequit̄ talis effectus. ⁊ sic fortūa vulgariter accepta scꝫ ꝓ effectu fortuito habet causam determinatam.

**Arguitur** Sexto metaphisice dr̄ ꝙ de ente per accidens nō est scientia. sed casus et fortuna sunt entia per accidens ergo ⁊c̄. Dōm ꝙ dupliciter de aliquo est scientia. Vno mō sicut de illo quod vere scitur. et sic solū est scientia de conclusione d̄monstrata. ⁊ sic verū est ꝙ de ente ꝑ accidens nō pōt esse scientia quia ensꝰ ꝑ accidens non est necessariū. Alio modo de aliquo est scientia sicut de illo de quo aliquid scitur. et sic de ente ꝑ accidens pōt esse sciētia. quia de eo sciri pōt ꝙ est ens ꝑ accidēs. et sic de casu et fortuna est scientia ſm cōmunes rōes quia sic habent passiones necessarias de ipsis demonstrabiles.

**Arguitur** Fortuna nō est ergo de fortuna nō est scientia. aīs ꝓbat. quia nullū ꝓintentū est fortuitū. sed omnia sunt a deo ꝓintenta. ergo nulla sunt fortuita

Dōm ꝙ effectus fortuitus pōt ad duo comparari. Vno mō ad ꝑmā cām. et sic verū est ꝙ nihil ē fortuitū. q2 oīa sunt ꝓintenta a dō tā minima ꝙ maxima. sed de rōe effectus fortuiti est ꝙ nō sit ꝓintentꝰ. Alio mō pōt effectus fortuiti comparari ad cās primas ⁊ sic aliqua fiūt a fortuna. quia multa sunt que nō sunt ꝓintēta a causa prima

Et si dicat̄ ab effectu fortuito nō pt̄ ꝓuisio dei separi. ergo effectus fortuitus ſm ꝙ hmōi est preintentus ⁊ ꝑ ꝯñs nō est fortuitus. Dōm ꝙ ꝓuisio que fit ꝑ intellectū diuinū alicuꝰ effectus accidit ipsis rebus. et iō pōt res intelligi absqꝫ prouisione. Vel pōt dici ꝙ hoc argumentū probat ꝙ in ordine ad ꝓuisionē dei nihil est fortuitū. Nec est simile de ista ꝓpositōe impossibile pōt esse verum. quia impossibilitas est intrinseca impossibili et nō pōt ab ipso separi. sed ꝓuisio non est intrinseca rebus a deo ꝓuisis et ergo pñt res capi absqꝫ hoc ꝙ sint a deo preuise et sic aliquid fit a fortuna. Vlterius ꝓ ampliori intellectu sciendum ꝙ circa hanc materiam fuerunt due contrarie opiniōes quia Tullius dixit ꝙ deus nō haberet oīm ꝓuidentiam. quia dixit deum solum habere preuisionem illorum que sunt in celo. et sic loquendo tunc in ordine ad intellectū diuinū aliqd pōt esse fortuitum. Auicenna aūt dixit oppositū scꝫ ꝙ omnia euenirent ex necessitate. quia posita causa necessaria ponit̄ effectus necessarius. sed deus est causa omniū rerum ergo. Prima opinio reprobat̄ in hoc ꝙ ponit deum non habere ꝓuisionem omniū. Quod autem deus habeat prouidētiam omniū patet. quia quanto aliqua causa est altior tanto ad plura se extendit. cum ergo ꝑma causa est altissima necesse est dicere ꝙ ad omnia se extendit. Tunc sic arguit̄. Ad quecunqꝫ se extendit causalitas alicuiꝰ cause ad illa etiam se extendit prouidētia illius cause. quia causalitas nō fit sine ordinatione et ordinatio non fit sine ꝓuidentia. habet ergo quelibet causa ꝓuidentiā omniū que cadūt sub sua causalitate. cū ergo omnia cadūt sub tali dei causalitate manifestū est ꝙ omnia cadūt sub eius ꝓuidentia. et sic in ordine ad ipm deum nihil est fortuitum quia omnia sunt a dō ꝓordinata. sic āt nō est de alijs causis inferiorıbꝰ. q2 aliqd pt̄ exire cālitatē cāe ꝑticularis qd̄ tñ ꝯphendat̄ sub intentōe et ordine cāe superioris. ⁊ iō ꝙto aliq̄ cā hꝫ minorē ꝓuidētiā tāto plura eueniūt sibi a fortūa. et iō fatui dicūt̄ hrē magnā fortunā q2 hñt ꝑuā ꝓuidētiā ⁊ sic pauca ꝓintendūt. sic gͣ pt̄ intelligi autoritas. aresto. in libro de bona fortūa. vbi mīor intellectꝰ ibi maior fortuna.

**Arguit̄** Oīa q̄ fiūt in rebꝰ sūt ꝓintēta a deo. ergo nihil fit a fortuna.

Dōm ꝙ effectus non est denominandus a prima causa quia illius prime cause nō habet filitu

diuẽ ꝑdictā ſed eſt denominādus a ꝑma cā cuius habet ſimilitudinem ſicut etiā contingētia in rebus et neceſſitas nō ſumūt ꝑ ꝯparationem ad primā cām qꝛ ſic oīa eēnt neceſſaria·qꝛ ipſe cognoſcit oīa neceſſario ī nūc eternitatis qd ābit oẽ tps Sicut aūt aliqd eſt neceſſariū eſſe qn̄ eſt in actu in re adextra neceſſitate ꝯditionata ſic qꝛ deus videt oīa tanꝗ̄ p̄ntia·iō oīa ſunt ſibi neceſſaria et ponit ſcūs Thomas vnū ſile. qꝛ res naturales in ſe ſunt materiales·ꝑ relatōnē tn̄ ad intellectū ſunt immateriales· qꝛ vt intelligunt ſic ſunt immateriales Eſt tn̄ conſiderandū ꝯͣ opinionē auicēne ꝙ deus ē cā oīm tā neceſſarioꝝ ꝗ̄ ꝯtingētium et nō immediate ſ; mediātib⁹ alijs cauſis· ꝑparauit eīn quibuſdā effectib⁹ cās neceſſarias ⁊ illoꝝ effectus ſunt neceſſarij·Alijs effectib⁹ ꝑparauit cauſas ꝯtingentes et harū ſunt effect⁹ contingentes·vn̄ ſimplr̄ eſt dōm ꝙ multa ſunt contingentia in rebus ſicut illi effectus ꝗ fiūt a libera voluntate et hoc iō·qꝛ ꝑma cā eſt ꝯtingēs·Et ſic p̄t eē verū ꝙ p̄ſtinatus p̄t damnari licet p̄ſtinatio qn̄ refert ad deū ſit neceſſaria.ſ; ſi referat ad cām ꝑmā·ſ·ad liberā voluntatē hoīs·ſic p̄ſtinatio eſt contingens·

Arguitur Fatū eſt in reb⁹ inferiorib⁹ et ꝯ̄o nō eſt aliqd fortuitū in eis·qꝛ fatū imponit reb⁹ neceſſitatē· Dōm ꝙ fatū nō impedit qn̄ aliqd fiat a fortuna· Grā cui⁹ ſciendū eſt ꝙ fatū eſt explicatio diuine volūtatis ſiue ꝓuidētie in rebus creatis ꝑ cās ſcdās creatas·Et iō fatū d̄r ordo ſcdarū cāꝝ·Si ergo p̄t aliquid euenire p̄ter ordinē ſcdaꝝ cauſaꝝ tunc etiam poteſt aliquid euenire preter fatum·ſed manifeſtum eſt ꝙ preter ordinē ſcdarū cāꝝ aliqd contingit et hoc fit duplr̄·Vno mō ex p̄te mālie qꝛ ſcꝫ materia eſt indiſpoſita in iſtis inferioribus ex qua deberet aliqs effectus ꝓduci et iō ꝓpt ei⁹ indiſpoſitionē nō ꝓducit effectus intētus a ſuperiorib⁹ cauſis ſcdis·Scdm̄ impedimētū eſt qꝛ aliqua inferiora ſūt ꝗ nō cadūt ſub fato ſicut ſunt opatōes humane·q̄uis eīn aīa rōnalis p̄t inclinari ad aliqd opus ex fato vel ex ſupiorib⁹ cauſis ſcdis·nō tn̄ neceſſitat ad hoc qn̄ poſſit oppoſitū agere·et ſic multa fiūt preter fatalē diſpōem

**Primū quidē igitur·**

Poſtꝗ̄ Areſto·poſuit opiniones de fortuna·Hic conſequēter determinat veritatē de caſu et fortūa et p̄mo inquirit diffinitōem fortune·Scdo ponit conditōnes et ea que ſequūtur fortunā·Inquirit aūt diffinitōem fortune ꝑ quatuor diuiſiones·ꝗa ſic docuit in ſcdo poſterioꝝ· Eſt ergo p̄ma diuiſio·Effectuū quidā fiūt ſemꝑ vt ortus ſolis·quidā fiūt frequēter vt cū homo naſcit̄ cū duob⁹ oculis·⁊ iſti effect⁹ nō ſunt caſuales et fortuiti·Alij fiūt vt in paucioꝛib⁹ vt ꝙ homo naſcat̄ ſine oculis et iſti effectus ſunt a caſu·

Arguitur Contra p̄mū· ortus ſolis nō fit ſemꝑ ergo diuiſio n̄ valet ꝗ̄tū ad exemplū p̄mi mēbri· Dōm ꝙ ortus ſolis nō fit ſꝑ ꝑ ꝯparationē ad tp̄s·qꝛ aliquo tpe eſt occaſus ſolis·ſed fit ſemꝑ ꝑ comparationē ad cām·qꝛ ex motu celi ſupra noſtꝝ hemiſperium cātur ſꝑ ortus ſolis·iā poſita cā ponit̄ effectus·

Arguit̄ Aliqui ſunt effectus ad vtrūlibet ergo iſta diuiſio non valet· Dōm ꝙ ꝓprie nullus effect⁹ eſt ad vtrūlibet· qꝛ effect⁹ ad vtrumlibet dicit̄ qui fit a cauſa ad vtrumlibet ſed cauſa ad vtrumlibet non eſt cauſa alicu⁹ effectus·quia ꝗ̄diu cauſa non eſt determinata ad aliquem effectum producendum tunc non eſt cauſa·quia nihil operatur·ergo oportet ante operationem cauſam determinari ad vnū· vt ſi aliquis vellet ire ad ſummū et etiā ad ſanctum gereonem tunc non poſſet ire antꝗ̄ ſe determinet per appetitū ad vnū locū determinatū·

**Eorum autē que fiūt·**

Hic ponitur ſecunda diuiſio et eſt iſta· Quedā fiunt propter finem·ſcilicet que fiunt propter aliquem effectum habentem in ſe notabilem bonitatem vel maliciam·Alia fiunt non propter finem vt leuatio feſtuce de terra.vel fricatio barbe preter intentionem·

Arguitur Omne agens agit propter finem ergo omnis effectus eſt propter finem· Dicendum ꝙ dupliciter agēs dicitur agere propter finem· Vno modo quia agit propter quemcunqꝫ finem· et ſic omne agens agit propter finem quia intendit aliquid agere· Alio modo dicitur aliquid agere propter finem ſcd̄m ꝙ finis dicit aliquem effectum habentem aliquam notabilem bonitatem vel maliciam·et ſic non omne agēs agit propter finem·quia quādoqꝫ agit propter effectum qui non habet in ſe aliquam notabilem bonitatem vel maliciam· ſicut ſi aliquis leuet feſtucam·et hoc modo loquit̄ ariſtotiles in textu·

## Horum autem alia.

Hic poit terciā diuisionē effectuū q̄ est ista. coꝝ q̄ fiūt ꝓpter finē. q̄dā fiūt ſm ꝓpositū .i. voluntatē et intellectum. sicut sunt opationes facte ab homine ſm q̄ hmōi vl' ab aliquo habente intellectū. Alia sunt que nō fiūt ſm ꝓpositū sicut opatōes facte p res natales et p q̄cūq̱ nō hñtia intellectū

**Arguitur** Opa nature sunt ab intelligentia nō errante g° sūt ſm ꝓpositū. Dōm q̄ effectus naturales pñt ad duo compari. Uno mō ad cām p̄mā ⁊ sic fiūt ſm ꝓpositū. q̄z fiūt ab intelligentia nō errante. Alio modo comparāt ad cās proximas. et sic fiūt nō ſm ꝓpositum. sicut motus deorsum in lapide nō fit ſm ꝓpositū q̄d est in lapide. Effectus eñ deb; denoīari a cā ꝓxia ergo simpliciter est dōm q̄ effectus natales fiūt non ſm propositum.

## Sicut enim et quod ē

Consequēter ponit quartā diuisionē ad inquirendū diffinitionē fortune. et est ista. sicut ens diuidit in ens p se ⁊ in ens p accñs. ita cā diuiditur in cām p se et cām p accñs. Et ponit drñam inē membra diuisionis dicens q̄ causa per se est finita et determinata. sed cā p accñs est infinita et indeterminata q̄d sic ꝓbat. q̄z infinita vni accidūt. Est ergo intelligendū q̄ cā p se d̄r finita et determinata in ordine ad effectū sic sc; q̄ semp natus ē fieri effect⁹ ex tali causa. et p oppositū causa p accidens d̄r indeterminata in ordine ad effectum sic sc; q̄ ex ea nō est semp natus sequi effectus. sicut domificator est causa p se domus. et albedo est cā p accidens. Pōt etiam assignari alia drña extra textū. q̄z causa p se est cui⁹ effectus similitudo est in agente siue in causa. sicut domificator p ydeam quā habet in mente est causa domus. quia domus facta aderitra habet similitudinē ad ydeam que est in intellectu practico domificatoris.

**Arguit̄** Infinitū nō est in reb⁹. ergo nō pñt infinita vni accidere. Dicendū q̄ infinitū capit̄ dupl'r. Uno mō cathegrāmatice ⁊ sic significat materiā sine forma vl' quātitatē extensam sine termino. et sic est verū q̄ infinitū nō est in rebus. Alio mō capit̄ infinitū sincathegrāmatice. et sic valet in ꝯtinuis nō tñ q̄n mains et in discretis nō tot q̄n plura. et sic vtiq̱ infinitū pōt esse in rebus. sic eñ accipit̄ infinitū p indeterminato et sic infinita vni accidunt. id est non tot quīn plura.

**Arguitur** Si infinita vni accidunt ergo de accidentib⁹ nō est scientia. Dōm q̄ duplicia sunt accñia. quedam ꝓpria et illa non sunt infinita in vno. et de illis est scīa. q̄z talia accñia sciunt̄ de subiecto. Alia sūt accñia communia et illa sunt infinita in vno ſm potenciā. et sic de illis non est scientia in ordine ad tale subiectum.

## Sicut ergo dictū est.

Hic consequēter oñdit siue reducit fortunam ad membra dictaꝝ diuisionū. et vult q̄ fortuna quo ad vltimā diuisionem continet̄ sub causa p accidens. Et quo ad primā diuisionē fortuna est causa coꝝ que fiūt extra semp et frequenter. Et quo ad terciā diuisionē fortūa est cā illoꝝ q̄ fiūt ꝓpt̄ finē. Quo ad quartā diuisionē fortūa est cā coꝝ q̄ agūt ſm ꝓpositū. Oīb⁹ g° his sil' collectis elicit talē diffinitōem fortūe dicēs. Q̄z fortūa ē cā p accidēs in his q̄ fiūt extra sp̄ et freq̄nter ꝓpt̄ hoc in agentib⁹ ſm ꝓpositū. Ex quo elicit vnū correlarium. s. q̄ circa idē sūt intellect⁹ ⁊ fortūa .i. in eodē subiecto. q̄z ꝓpositū nō est sine intellectu practico qui est materialiter fortuna.

**Querit̄** Utrū ista diffinitio sit ꝓ casu et fortūa sufficiēter assignata. Et videt̄ q̄ nō q̄z hic nihil d̄r de casu. Dōm q̄ sub hac diffinitōe etiā includit̄ diffinitio casus. ex hoc eñi q̄ illa ꝑticula ſm ꝓpositū omittit̄ ⁊ ei⁹ oppositū opponat̄ tūc est diffinitō casus. Uñ casus pt̄ sic diffiniri. Casus est cā p accñs coꝝ q̄ fiūt extra sp̄ et frequēter ꝓpt̄ h° in nō agētib⁹ ſm ꝓpositū id ē ſm volūtatē. q̄z fortūa ē in agētib⁹ ſm volūtatē. Casus vō in nō agētib⁹ ſm volūtatē ſ ſm

**Arguit̄** Casus ⁊ fortūa sūt cē naturā fect⁹ fortuiti g° nō sunt cāe. añs ꝓbat̄. q̄z inuētio thesauri ē effcūs ⁊ cōit̄ d̄r fortūa. Dōm q̄ dupl'r accipit̄ fortūa. Uno° ſm vulgares. ⁊ sic effcūs fortuit⁹ d̄r fortūa q̄z ipi solū accipiūt effcū fortuitū ꝓ fortūa. Cui⁹ rō ē q̄z noīa imponūt̄ a nocōrib⁹ nob. cū g° effcūs sit notior nob̄ g° fortūa īponit̄ a vulgarib⁹ ad significādū effcūs. Alio° accipit̄ fortūa pᵃ ꝑ cām tal' effcūs. et sic phi accipiūt fortunā. exēpli grā. Ipe fossor inueniens thesaurum dicitur fortūa ſm phos. Et si dicatur ex hoc sequitur q̄ album est fortuna q̄z est cā p accidens. Dōm q̄ dupliciē aliquid d̄r cā per accidens. Uno modo ſm q̄ p accidens se tenet ex

Circa quod queritur in quo predicamento sit fortuna



parte cause ⁊ sic albū in domificatore dicit̃ causa per accidens·est eñi in domificatore sicut accidēs in subiecto·Alio mō p accidens se tenet ex parte effectus quia sc; coniungit̃ effectui p se·⁊ sic causa p accidens est fortuna quia coniungit̃ effectui p se mtento ab agente·sicut inuentō thesauri cōiungit̃ fouee. Circa qd̄ querit̃ in quo p̄dicamē to sit fortuna·Dōm q̄ fortuna capitur dupliciter Uno modo formaliter pro forma relationis cause per accidens ad effectū fortuitū·⁊ sic est in predicamento relationis·sicut etiam hoc nomē causa a toto genere est in predicamento relationis. Alio modo capit̃ fortuna materialit̃ sc; pro illo in quo subiectatur talis relatio·et hoc materiale est duplex sc; propinquū in quo immediate fundatur·sicut intellectus practicus alicui⁹ agentis p intellectum cui accidit aliquid p̄ter intentionem. Aliud est materiale remotum sc; ipse totus homo agens. Dōm est ergo q̄ f̄m materiale propinquū est in secunda specie qualitatis· sed f̄m materiale remotum est in predicamento substantie Ex quo patet q̄ fortuna significat causam per se non f̄m q̄ hm̄oi sed f̄m q̄ est relata ad effectum per accidens·Unde non est inconueniens idem eē causam p se et per accidens si cōparetur ad diuersos effectus·Exempli grā·fossor pōt ad duo cōparari sc; ad foueam et sic est causa p se·quia fouea est semp nata sequi ex fossore·Alio mō comparat̃ fossor ad inuentionē thesauri·⁊ sic est causa p accidens quia talis effectus non est semper natus sequi ad talē cām ⁊ sic dr̄ fortuna.

**Arguitur** Omne p accñs reducit̃ ad p se·si ergo fortuna est causa p accidens ergo reducitur ad p se·et sic nō erit p accidens. Dōm q̄ duplex est reductio aliquorum adinuicē·Una est f̄m pre̅mptitatē sic q̄ reductū fiat idem cū eo ad quod reducit̃ et sic maior est falsa·quia p accñs nūq̄ fit idem cū causa p se. Alia est reductio p cōiunctionem quia sc; illud quod reducit̃ ad alterū ꝯiungit̃ illi ad qd̄ reducitur·et sic maior est vera·quia effectus fortuitus ꝯiungit̃ effectui p se·et cā p accñs que dr̄ fortuna coniungit̃ cause p se·et hoc est qd̄ infra dr̄ q̄ casus et fortuna reducuntur ad genus cāe efficientis·q2 casus reducit̃ ad naturam q2 ꝯiungit̃ naturali agenti·et fortuna ad intellectū practicū

**Arguitur** Aresto·dicit septimo metaphisice q̄ cā entis p accñs est agens vt in plurib⁹·sed illud est cā p se·ergo fortuna erit cā p se· Dōm q̄ agens vt in pluribus accipit̃ dupl'r·Uno mō vt agēs vt in pluribus·et sic agens vt in plurib⁹ est cā p se non aūt p accidens·Alio mō capit̃ agēs vt in plurib⁹ f̄m q̄ deficit vt in paucioribus vel f̄m q̄ sibi euenit aliquid vt in paucior̄ib⁹. et sic causa p se etiā est causa per accidens respectu illius qd̄ euenit vt in paucioribus. Utroq; eñi mō pōt agenti aliquid accidere p̄ter intentionē·Uno mō ex defectu agētis·Alio mō ex indispositōe materie·⁊ ideo aresto.vij·metaphisice dicit qd̄ materia est radix cōtingentie quod intelligit̃ de materia f̄m q̄ est in effectu·q2 sic materia impedit intentionē agētis.

**Arguit̃** Omnis cā p accñs est indetermīnata·sed fortuna est cā p accñs ergo est indeterminata. sed ex causa indetermīnata non pōt fieri aliquis effectus. Dōm q̄ dupliciter causa dr̄ indeterminata·Uno modo p modū indifferentie quia sc; habet se differenter ad vnū effectum et ad aliū·et sic causa ad vtrūlibet dr̄ esse causa indeterminata non aūt fortuna sicut tam̄ dicit auicenna·⁊ sic est verū q̄ ex tali causa non fit effectus·Alio mō dr̄ causa indeterminata p modū contingentie quia sc; talis causa contingentem habitudinem habet ad talē effectum·et sic fortuna etiam est causa indeterminata·quia effectus fortuitus non solū natus est fieri ex tali causa ex qua modo fit s; potest fieri a multis alijs causis·Et p hoc pōt sciri dr̄ia inter fortunā et causam ad vtrūlibet·quia q̄uis in hoc conueniūt q̄ ex vtroq; pōt sequi effectus vel nō tamen in hoc differunt quia fortuna est causa p nunc determinata ad aliquem effectum·sicut fossor inueniens thesaurum est pronunc determinat⁹ ad inuentionē thesauri· s; cā ad vtrūlibet f̄m q̄ hm̄oi nūq̄ est detēminata ad aliquē effectū.

**Arguit̃** Effect⁹ fortuit⁹ nūq̄ ē p̄intent⁹ ab agēte g° fortūa nō est cor̄ q̄ fiūt ꝓpē h°·i·ꝓpē finē Dōm q̄ dupl'r dr̄ aliqd agē ꝓpē hoc·Uno° aliq̄ cā agit ꝓpē hoc f̄m actū q̄n·s·intēdit finē ꝓpē quē agit·⁊ sic cā p se est cā agēs ꝓpē hoc·sicut fossor f̄m actū agit ꝓpē foueā Alio° aliqd̄ agēs agit ꝓpē hoc f̄m aptitudinē·q2 sc; est talis effect⁹ q̄ agēs egiss; ꝓpē hoc si talē effectū p̄sciuiss; fuisse futurū·⁊ sic etiā fortūa ē cā agens ꝓpter hoc·q2 nullus effectus dr̄ fortuitus nisi habeat in se aliquā notabilem bonitatē vel maliciā·⁊ ꝓpē talē effectū sp agēs egiss; si sciuiss; eum assecuturum·sicut fossor vtiq; egisset propter

Duplex materiale sc; propinquum et remotum

Duplex reductio aliquorum adinuicem

inuentionem thesauri si presciuisset inuentionem thesauri. sed fossor non diceretur fortuna si inue niret lapidem in fouea· quia non est alicuius no tabilis bonitatis vel malicie· et sic ille effectus non est propter hoc· quia quãuis presciuisset se in uenire lapidem tamen non egisset propter hoc· s ꝓpter inuentionem lapidis·

**Arguitur** Vanũ et frustra videntur esse propinqua ad casum et fortunam· et tamen non fiunt propter finem

Dicendum q vanum et frustra conueniũt et differunt cum fortuna· Conueniũt quia cõmuni ter fiunt propter finem· sed differunt quia fru stra fit propter finem quem non attingit· quia ille dicitur frustra fuisse in summo qui non est ex ecutus finem propter quem fuit ibi· sed fortuna et casus attingunt finem quẽ nõ actualiter intẽ debant s solũ aptitudinaliter·

**Arguitur** Si fortuna fieret extra semper et frequenter· seque retur q eclipsis lune et solis essent fortuita· quia fiunt extra semper et frequenter. Dicendum q aliquid dicitur fieri raro dupliciter· Uno modo per comparationem ad tempus et sic eclipsis so lis et lune fiunt raro· Alio modo aliquid dicitur fieri raro per comparationem ad causam· quia scilicet posita causa a qua talis effectus fit raro ponitur talis effectus· et sic effectus fortuiti fi unt raro· sicut patet exemplariter de fossore et in uentione thesauri· quia licet inuentio thesauri ha beatur quandoq ex fossione raro tamen ex illa causa sequitur talis effectus. sed posita causa eclipsis solis sp ponit eclipsis solis·

**Arguitur** Aliqui dicuntur vniuersa liter bene fortunati. sicut a liqui milites et medici ergo fortuna nõ fit vt in paucioribus. Dicendum q si aliquis effectus vt in pluribus contingat talis nõ est a fortuna et sic si aliquis miles capiat cõmuniter victoriam in pugna tunc victoria non est fortuita sed acci dit ex quadam industria siue fortitudine militis dicitur tamen qũtum ad alios ignorantes indu striam suam q talis victoria fiat a fortuna. si mile est de medico· Põt etiam contingere q ex impressione corporũ celestium aut ex motione su periorum spirituũ intellectualium aliquis incli netur ad aliquid agendum· et contingit quando q q tali actioni coniungit aliqd bonũ preter in tentionem qd est fortuitum·

**Arguitur** Aliqua fiũt vt in pluribꝰ vt aliquis ambulãs p viã lutosam maculat se· ergo fortũa est eorũ q fiũt vt in pluribꝰ. Dõm q dupliciter aliqd cadit sub intentõe· Uno mõ sub intentõe pmaria· qr s· hoc pncipaliter intendit· et sic verũ est q maculatio nõ cadit sub intentõe ambulãtis p viã lutosam Alio mõ aliquid cadit sub intentõe secũdaria· qr scz intẽdit aliqd ex quo aliud necessario sequit· et sic maculatio cadit sub intentõe ambulãtis p vi am lutosã· et iõ illa maculatio nõ est fortuita· qd eni fortuitũ est nõ dz esse intentũ aliq istorũ mõrũ

## Infinitas q̇dem ergo

Postq Aresto· posuit diffinitõem fortune· cõnter assignat cãm ꝓprietatũ fortũe· et hoc cõgruit· quia diffinitio est mediũ demõstrãdi passiõem de subie cto· Ponũt ergõ in summa sex ꝓprietates quarũ tres ponũt a sapientibꝰ et tres a vulgaribꝰ. Pri ma gᵒ ꝓprietas fortũe posita a sapientibꝰ est q cãe illius qd fit a fortuna sũt infinite· Scda est q fortũa est inmanifesta hominibꝰ· et p hoc exponit tercia opinio data de fortũa· Tercia ꝓpriets ẽ ni hil fieri a fortũa· et p hanc exponit pma opinio antiquorũ de fortuna. Causa pme ꝓprietatis est qr fortũa est cã p accidens sed sicut dictũ est· infi nita vni accidũt· gᵒ hoc qd p accidens contingit habet infinitas cãs· Rõ scde ꝓprietatis est· quia sicut dictũ cause eius qd est a fortuna sunt infini te sed infinitũ est nobis ignotũ sicut dz in pmo huiꝰ· ergo etiã fortuna est inmanifesta nobis· Di cit notanter nobis qr effectꝰ fortuiti a deo puidẽ tur sicut effectus p se· et ideo tercia opinio simpl est falsa· Rõ tercie ꝓprietatis est· qr fortũa est cã p accñs sed qd p accñs est quodãmõ nõ est· qr qd p accñs est nõ est cã simplr· gᵒ fortuna quodam modo non est·

## Et dicere aliq̇d extra

Hic poit alias tres ꝓprietates positas a vulga ribꝰ· Prima est q fortũa est sine rõe· Scda q ali q est fortũa bona et aliq mala· Tercia est q ali q hñt eufortuniũ et aliq diffortuniũ. Rõ pme ꝓ prietatis est· qr rõcinari non possumꝰ nisi de his que fiũt semp et frequẽter· cũ rõcinũ sit ex necessa riis· s fortũa fit extra sp et freqñt se habentibus quia effectus fortuitus contingit p accidens et de causis p accidens non possumus habere rõem

Et circa hoc mouet dubitationem· vtrũ dic

causa per accidens potest dici causa effectus for tuiti siue fortuna·et vult ꝙ non sed solum illa causa ꝑ accidens dicitur causa effectus fortuiti que aliquid influit in effectū ꝑ se intentū.et iō vē tus estus siue calor pñt dici cā fortuita sanitatis sed nō depilatio·i·abrasio crinū.

## Fortuna enim quidē·

Hic ponit cām alterius ꝓprietatis sc; ꝙ aliqua fortuna dr̄ bona ⁊ aliqua mala·⁊ stat cā in hoc Ex quo fortuna est cā ꝑ accidens eius qḋ euenit preter intentionē·ꝑt aliq̄d euenire preter intētio nem duplr̄·Vno mō euenit aliqḋ bonū ⁊ dr̄ for tuna bona·⁊ qñq; euenit aliqḋ malū ⁊ dr̄ fortu na mala·⁊ qr hec ꝓprietas fortune ē ſm vulga res·ideo ipā respicit fortunā ſm ꝙ significat effe ctum fortuitum·

## Eufortuniu; autem·

Hic ponit cām tercie ꝓprietatis quare sc; aliqui dicūtur eufortunati ⁊ aliqui diffortunati·⁊ vult ꝙ eufortuniū ꝯtingit duplr̄·sīlr diffortuniū·Prio cōtingit eufortuniū qr aliqḋ magnū bonū euenit ꝑter intentōnē Dicit eñ eufortuniū ab eu qḋ est bonū·Scḋo mō ꝯtingit eufortuniū qñ aliq̄s fuit ꝓpinqꝰ magno malo a quo separat ꝑter intentio nem quia priuari a malo est aliq̄d bonū·Hic eti am diffortuniū dr̄ duplr̄·Vno mō qñ alicui acci dit magnū malū ꝑter intentionē·Scḋo si aliq̄s sit ꝓpinqꝰ magno bono ⁊ separat ab illo ꝑter in tentionē tūc dr̄ diffortunatus·Et cām istius po nit aresto·in textu·qr qḋ parum deest nihil deesse videt·⁊ ideo si aliquis ē ꝓpinqꝰ magno bono et priuat ab eo habet diffortuniū qr videbat ac si ha beret illḋ magnū bonū. Ex omnibꝰ istis elicit ꝙ eufortuniū ⁊ diffortuniū sūt incerta qr q̄ ꝑ accñs sūt ⁊ extra sꝑ ⁊ freq̄nter sūt incerta

**Queritur** Vtrū vnus homo possit eē melius fortunatꝰ alio·et videt ꝙ nō·quia fortuna est intellectꝰ practicus in homine·sed intellectus nō ē magis in vno q̄ in alio ergo fortuna nō ē magis in vno q̄ i alio

Dōm ꝙ fortuna capit duplr̄·Vno mō ex pte cause ſm ꝙ fortuna significat ipm̄ intellectū pra cticū vel ipsum agens ꝑ intellectum·⁊ sic in vno nō est plus fortuna q̄ in alio· quia sube ⁊ q̄lita tes de scḋa spēcie nō suscipiūt magis et minus· Alio mō capit fortuna ex parte effectus fortuiti et sic est magis in vno q̄ in alio· quia vni acci dunt plures effectus fortuiti q̄ alteri· hoc autē pōt contingere ex duobus.Vno mō ex pte agen tis·ex quo eñ effectus fortuitus accidit ꝑter intē tōnem sic illi agenti multa accidūt a fortuna qḋ parꝫ intendit vel preuidet.⁊ sic fatuis multa acci dūt a fortuna·Alio modo contingit istud ex pte illorum que concurrunt ad actionem hominis·et sunt tria scilicet corpus intellectus et voluntas Ex parte corporis potest aliquid accidere vni q̄ ipse inclinetur ad aliquid agendum·et ex illa a ctione euenit aliquid fortuitum preter intentio nem ·sicut si aliquis ex influentia corporum cele stium diminuatur sanguine· diminutio sangui nis est fortuita·quia homo per se mouetur ad ca lorem per talem influentiam et ex tali calore di minuitur sanguis· Ex parte intellectus potest iterum contingere·quia boni angeli possunt mo uere nostrum intellectum· mouent ergo quan doq; intellectum ad aliquid operandum cui con iungitur aliquid preter intentionem operantis· et hoc fit a fortuna·et quia hoc non accidit equa liter omnibus sic fortuna non accidit equaliter omnibus· Similiter ex parte voluntatis que mouetur efficaciter a deo qui potest mouere vo luntatem ad aliquod opus cui accidit aliquod bo num preter intentionem voluntatis et pōt con tingere vni et nō alteri

## Differunt autē; quo

Posita diffinitione casus et fortune·iam conse quenter comparat ea adinuicem et primo ponit conuenientiam·et vult ꝙ casus habet se in plus q̄ fortuna·et ideo omnis fortuna est casus ſ; non omnis casus est fortuna·

**Arguitur** Si hoc est verum tunc nō sunt distincta casus ⁊ for tuna·sed dictum est prius ꝙ sunt opposita Di cendum ꝙ casus capitur dupliciter·Vno mō ſm eius primam impositionem·et sic casus significat quancunq; cām per accidens siue fit in agētibus ſm propositum siue non·et sic est verum ꝙ casus est genus ad fortunam· Alio modo accipitur ca sus prout significat causam per accidens in non agentibus ſm propositum· et hoc contingit per regulam topicam que dicit·Quandocunq; est a liquod nomen commune duobus· si tunc vni ex eis imponat spēale nomē et alteri nō tūc alterū vsurpat sibi nomen commune· quia ergo causa per accidens in agentibus ſm propositum habet

nomen impositum scilicet fortuna ideo casus vo
catur causa per accidens in non agentibus ſm
propositum.

## Fortuna quidem est.

Hic ponit drīam inter fortunā et casum dicens
ꝙ fortuna est in agētib⁹ ſm ꝓpositū.i. intellectū
et voluntatē qḋ ꝓbat rōe et signo. Rōe sic. In illꝫ
est fortuna in quib⁹ est agere q̄ꝛ ex actione cōtin
git euenire.i. bona fortuna seu bonū cōtin
gere. effectus eñ fortuitus cōiungit alicui effe
ctui ꝑ se sicut dictū est. sed actio est solū in hñtib⁹
intellectū ⁊ voluntatē. quia agere est se ad finem
dirigere. sed solū hñtia intellectū et volūtatē diri
gūt se ad finē. Alia aūt aīata potius dirigūtur
ex instinctu nature. et ideo potius dicunt agi ꝙ̄
agere. q̄ꝛ agūtur ab instinctu nature

## Signum autem est.

Consequēter ꝓbat idē ꝑ signū et stat in hoc. For
tuna videt eē eadē felicitati vel ꝓpe felicitatē. sed
manifestū est ꝙ felicitas solū inuenit in hñtib⁹
intellectū et voluntatē ergo etiā fortuna. Minor
est manifesta. q̄ꝛ bruta nō sunt felicitabilia. Ma
ior ptꝫ q̄ꝛ aliqui dicebāt ꝙ felicitas consisteret in
diuitijs. q̄ꝛ ergo dicim⁹ illos eē fortunatos q̄ pos
sident magnas diuitias idō ſm eos fortuna esset
eadē felicitati. ſm veritatē tñ felicitas practica
que ꝯsistit in habitib⁹ prudentie ꝯiunctis ꝟtutib⁹
moralibus est ꝓpe fortunā. q̄ꝛ talis nō pt̄ ꝑfecte
haberi absqꝫ diuitijs vel bonis fortune. qḋ sic ptꝫ
q̄ꝛ sunt multe ꝟtutes morales quarꝫ vsus haberi
nō pōt absqꝫ diuitijs. sicut est liberalitas et mag
nificentia. et idō ꝯuenient̄ dr̄ ꝙ fortuna est ꝓpe
felicitatē. q̄ꝛ bona fortune seruiūt ad felicitatem
et notanē dictum ē de felicitate practica. q̄ꝛ felici
tas speculatiua q̄ consistit in habitu sapiētie nō
habet ordinē ad fortunam. Circa qḋ sciēdum
ꝙ est duplex felicitas. q̄dam ꝑmaria et principa
lis q̄ ſm aristo. ꝑmo ⁊ decimo ethicoꝝ consistit
in opatione optime potētie circa optimū obiectū
et talis felicitas consistit in cognitōe dei ꝑ intel
lectum. Alia ē felicitas secundaria q̄ consistit in
opatione prudentie in qua ꝯnectunē oēs ꝟtutes
morales. ⁊ de ista ďm ē ꝙ ē ꝓpe fortunam

## Et propter hoc neqꝫ.

Hic elicit ex ꝑdictis correlarie in quibus nō ē for
tuna. et dicit ꝙ in inaīatis in brutis ⁊ pueris
nō ē fortuna. et rō sumit ex dictis q̄ꝛ hō hñt ꝓpo
situm. Pnt tñ inanimata hrē fortunā ſm simili
tudinē sicut dixit Plutercus talis phus ꝙ lapi
des ex quibus fiūt are.i. altaria sunt bñ fortuna
ti quia honorantur. et alij lapides qui ponuntur
in pauimento sunt infortunati quia calcanē pe
dibus. quia ergo illi dicuntur bñ fortunati ſm rē
quibus impendūtur magni honores. sic ad illius
similitudinē lapides dicūtur bñ fortunati qui ho
norantur.

## Arguitur

Infantes habent ꝓpositū quia habent intellectum. si
militer et fatui. ergo in eis est fortuna. Dōm
ꝙ q̄uis habent ꝓpositum ſm habitum q̄ꝛ habēt
potētiam intellectiuam et volitiuam. non tamē
habēt ſm actum. quia actu non operātur ſm in
tellectum et voluntatē.

## Sed casus est in alijs

Consequēt ostēdit ꝙ casus sit in plus q̄ fortūa.
quia non solum est in hominibus qui voluntarie
agunt sed etiam est in alijs aīalibus et etiam
in rebus inanimatis. Et ponit exēplum de alijs
animalibus sicut dicit ꝙ equus casu venit quan
do salutē adeptus ē non veniēs ꝓpē salutē. sed vt
accipet pabulum. Aliud exemplum ponit in re
bus inaīatis dicēs ꝙ tripeda cecidit casu.i. ꝙ sic
stat ꝑ casū vt sit apta ad sedendum. licet ista de
cā nō cecidērat vt staret apta ad sedendū ſꝫ quia
grauis. et sic hoc fit ꝓprie a casu ꝑter intentōem
nature. Ex quo concludit ꝙ quandocunqꝫ alicui
accidit aliquid quod fit propter finem tunc ta
lis effectus dicitur esse a casu quando est in non
agentibus ſm propositum. et est effectus fortui
tus qñ fit in agentibus ſm ꝓpositum.

## Signuꝫ aūt est quod

Hic ostendit ꝙ casus sit in his que fiunt prop
ter finem et hoc sic. Uanum et frustra fiunt pro
pter finem sed casus videtur esse idem cum va
no et frustra. ergo etiam casus fit propter finem
Maior probatur per diffinitionem eius quod est
frustra. quia frustra est quod aptum natum est
esse alterius causa. cum non includat id est at
tingit illud cuius erat aptum natum esse causa.
Sicut ergo aliquis dicitur frustra ambulasse
post cenam si non deposuit ventrem quia am
bulatio post cenam est causa illius frustrati. Et
dicitur notanter qḋ est aptum esse alterius cā q̄ꝛ

si aliquis dicat se esse frustratū illo fine q̄ aptus
natus nō est sequi ex aliquo ope et n̄ sequit̄ tūc
nō egit frustra.·vt si aliquis dicat se frustra bal
neasse sine eclipsi solis ipe est deridendus. q2 ex
balneatione nō solet fieri eclipsis. Minor p3 q2
casus et vanū hn̄t idem nomē apud grecos. quia
vocant̄ anthomatū. Habent em̄ in hoc quenienti
am q2 vtrūq3 fit ꝓpter finem tn̄ differūt q2 va
nū est ꝓpter finem actualem quē non attingit. s3
casus nō est ꝓpter finem actualem sed aptitudi
nalem quē finē aptitudinalē attingit.

## Maxime autē semper

Ex his omnib9 cōcludit duplicē drn̄am inter for
tunā et casum. Prima est q2 casus est in his que
fiūt a natura. q2 bruta et inaiata agunt solū na
turaliter in quibus est casus. sed fortuna est in a
gētibus ꝑm ꝓpositū. Ex quo sequit̄ alia drn̄a q2
casus est in illis agentib9 quoꝝ ꝑncipiū agendi
est intra. q2 natura est principiū eius in quo est.
sed fortuna est in his quoꝝ ꝑncipiū agendi non
est intra. Rō q2 agentia ꝑm voluntatē accipiūt
speciem et formā a rebus adextra. sic ergo dicit̄
q2 principiū opationis eoꝝ est adextra.

**Arguit̄** Principiū agendi est in agente
et sic ab intra. ergo etiā fortuna
fit a cā cui9 principiū est intra. Dōm q2 duplr
d2 aliquod principiū ab intra. Primo q2 subiecta
tur in agēte. et sic est principiū intra in agentib9
ꝑm ꝓpositū. Alio mō principiū agēdi d2 ab intra
q2 oriē ex intrinsecis ꝑncipijs vel est ꝑncipiū in
trinsecū. et sic principiū agendi in naturalib9 est
ab intra et in voluntarie agentibus non. quia
principiū agendi siue opandi in naturalibus est
forma substantialis. sed in voluntarie agentib9
illud ꝑncipiū agendi non est ab intra sed ab ex
tra. q2 ē ydea ꝯcepta a re ad extra que p speciem
intelligibilē est subiectiue in intellectu licet ipa sit
obiectiue in intellectu.

## S3 modoꝝ causarū·

Postq̄ phus dixit q2 casus et fortuna sunt cāe
p accn̄s. et q2 cā p accn̄s semp ꝯiungit̄ cause p se.
ergo ōndit ad qd genus cāe reducāt̄ i. cui ꝯiungā
tur casus et fortuna. et vult q2 reducātur ad ge
nus cāe efficientis. qd sic ꝓbat. q2 casualia fiunt
a natura. fortuita ab intellectu. et hoc p3 ex drn̄a
prius data de casu et fortuna. sed natura et in
tellectus spectant ad genus cāe efficientis. ergo
etiā fortuna et casus reducūtur ad genus cause
efficientis. Minor ꝓbatur. q2 natura et intellect9
mouent executiue. s3 executiua motio spectat ad
genus cāe efficientis ergo zc.

**Queritur** Quare casus et fortuna
non pn̄t reduci ad alias
cās. Dōm q2 ideo nō em̄ pn̄t reduci ad genus
cause materialis. q2a effectus fortuiti acquirūtur
p actionē. sed materia ꝑiacz actioni et sic nō pn̄t
ad cām materialem reduci. Secūdo nō ad genus
cause formalis nec etiā finalis. q2 tam forma q̄
finis intendunt̄ ab agente. sed effectus fortuitus
nō est ꝑintentus actualiter. z sic repugnat ea re
duci ad genus cause formalis vel finalis.

## Quoniam autē sunt·

Hic ex ꝑdictis reprobat qndam opinionē antiquo
rū prius datā de fortuna sc3 q2 fortuna est causa
celi et oīm mundanoꝝ. et stat reprobatio in hoc.
Si fortuna est cā celi et oīm mūdanoꝝ ergo erit
aliqua cā prior cā celi. sed hoc est impossibile. quia
ꝑmus effectus habet ꝑmā cām. sed celū est ꝑm9
effectus inter res naturales siue corpales. Ma
ior p3 quia fortuna est cā p accn̄s ꝯiuncta cāe p
se sicut dictū est. sed oē p se est prius eo quod est
per accidens.

**Queritur** Vtrū illud poema de fortu
na qd dicit fortunā eē deā
immortalē ādministrantē tpalia velatam linteo
voluentē rotā sit verū vel non. Dōm q2 illud
poema pōt duplr intelligi. Vno mō ꝑm veritatē
sic q2 veraciter esset talis dea immortalis admi
nistrans tpalia et sic simplr est falsum. q2 ꝑma
causa sc3 deus sicut administrat spūalia ita et tē
poralia. q2 sicut dicit sapiens. Sapia diuina at
tingit a fine vsq3 ad finē fortiter z disponit oīa
suauiter. Alio mō pōt istud poema intelligi ꝑm
apparentiā nostrā. et sic pt poema saluari. quia
ꝑm nostrā apparentiā apparet q2 ista tpalia q̄si
ceco mō ādministrant̄ hoībus. q2 bonis qnq3 dant̄
in paucitate. et malis in abundātia. et ideo dicit̄
dea esse ceca siue velata linteo quasi non cogno
scens quib9 distribuat tpalia. et d2 voluere rotā
ꝓpter magnā mutabilitatē istarū rerū tpalium.
q2 sicut in rota que voluit̄ fit magna mutatō ꝑm
situm rote et fit reditus ptiū rote ad eundē sitū
in quo prius fuerant. sic etiā est multiplex muta
tio in istis tpalibus. q2 multi deueniūt de pauper
tate ad diuitias et ecōtra. sed ꝑm veritatē ista

nō sunt a fortuna sed a deo ꝓuidente et ordinā te·q̄ eiā mali recipiūt multa tpalia hoc forsan ē q̄ deus ꝑordinat ut recipiāt ꝑmiū tpale si forsā in vita aliqua bona fecerunt de genere bonoꝝ q̄a post hanc vitā in eternū dampnabūt cū ergo non pn̄t ꝑmiari post hanc vitā et nullū bonū manet irremuneratū necesse est ut hic recipiāt ꝑmiū· et sunt multe alie cause ꝓm occulta dei iudicia·

## Que autē sunt cause

Postq̄ Aresto· determinauit de causis p se et p accn̄s· hic ꝯn̄r ondit q̄ nō sunt plures cause his que dicte sunt·et hoc ꝓbat·q̄r tot sūt cause quot modis contingit ꝯuenienter rn̄deri ad interrogationē factā p ꝓpter quid·q̄r ꝓpter quid querit de causa sed hoc ꝯtingit quatuor modis· ergo sunt tm̄ quatuor genera causaꝝ·Minor ondit exemplariter·q̄r qn̄q; ꝓpter q̄d reducit ad cām formalem sicut in mathematicis q̄ diffiniunt p formā sic q̄ nō p materiā sensibilē· qn̄q; ꝓpter q̄d reducit ad cām efficientem·ut ꝓpter q̄d illi certauerūt q̄r fu rati sunt·furtū eiā mouet aliquos ad certamen· qn̄q; reducit ad cām finalem ut si dicat ꝓpē q̄d aliq̄ ꝑugnāt rn̄det q̄ ut dominēt·q̄r dominiū ē finis belli·qn̄q; ad cām materialē·ut ꝓpē q̄d aliq̄d est corruptibile·rn̄det q̄r ꝯpositū ē ex ꝯtrarijs·

## Quoniam aūt cause·

Postq̄ phūs determinauit de causis·ꝯn̄r ꝓponit q̄ ad phisicū spectat determinare de omnib⁹ istis causis·et q̄ habet demōstrare p omnes istas cās

## Veniunt autem tres·

Exequit suū intentū·et ꝑmo ꝓbat q̄ naturalis phūs habet dēminare et ꝯsiderare oēs causas ⁊ hoc ꝓbat supponendo duo ꝑambula· Primū ē q̄ multotiens tres cause coincidūt scꝫ efficiēs forma et finis·qn̄q; aūt due coincidūt sicut forma et finis·sed in istis coincidētijs est drn̄a·q̄r tres cause coincidūt in uno spē et nō nūo sicut sunt efficiens forma et finis·sed forma et finis coincidūt in uno numero·

**Arguitur** Celū et aīa nobilis sūt cā efficiens istoꝝ inferioꝝ· et nō coincidūt in unū spē cū istis inferiorib⁹ g° ⁊c.

Dōm q̄ duplex est cā efficiēs·Una est equoca et illa nō coincidit cū forma in unū spē Alia ē cā efficiēs uniuoca et talis coincidit cū forma in unū spē·sicut homo generat hominē et forma hominis generātis est un⁹ spēi cū forma hominis geniti. Et si dicat·finis nō coincidit in unum spē cū forma·q̄r finis domus est inhabitatō ⁊ forma est unio partiū domus·Dōm q̄ duplex est finis·s·finis quo ꝑuenit ad ultimū finē et ille coincidit cū forma·q̄r unio partiū in domo est forma et etiā finis quo·Alius est finis ultimat⁹ ut inhabitatio·et ille nō coincidit cū forma·et hoc alij dicūt sic·Forma est finis generationis· sed finis grā cu⁹ est finis generātis·Dōm est ergo q̄ finis quo coincidit cū forma in unū nūo·nec seq̄tur q̄ cāe coincidāt·q̄r ista est coincidentia materialis ⁊ nō formalis ut prius dictū est·

## Et tenetᷣ phisicus con

Hic ponit scdm̄ ꝑambulū et est istud· q̄ phisicus tenet considerare quecūq; mouent mota· si autē sint aliqua que mouēt ⁊ nō mouent nō sunt phisice ꝯsideratōis·⁊ hoc iō q̄r phisicus debet ꝯsiderare de rebus naturalib⁹·et naturalia dicūt q̄ hn̄t intra se ꝑncipia motus passiui·q̄d ergo mouet ⁊ nō mouet nō est res naturalis· Et iō ipsius phie est triplex intentio siue studium·q̄r aliquod est circa immobile sicut studiū metaphisice·aliq̄d est circa mobile et incorruptibile ⁊ est phisice considerationis·sicut studiū in quo querit de corpib⁹ celestibus·Aliud est circa mobile ⁊ corruptibile et etiam ꝑtinet ad phisicū·Ex quo patet q̄ ista diuisio nō sumit ꝓm diuersitatē sciaꝝ ꝫ ꝓm diuersitatē rerū extra aīam existentium·

## Quare propter quid·

Hic ex ꝑdictis suppositōibus ꝓbat q̄ ad naturalem phm̄ ꝑtinet considerare oēs causas·et primo ꝓbat hoc de tribus causis·s·de efficiente materia et forma·scdo de fine·Intendit ergo talē rōnem Phūs naturalis habet determinare de generabilibus et corruptibilibus sicut p3 ex scda suppōe· ergo habet etiam determinare de his que ꝯcurrūt ad generatōem·sed tres cause concurrūt ad generatōem·quia oportet in generatōe eē aliq̄d q̄d fiat post aliud·i·oportet eē formā que acquiritur materie ꝑexistenti·Scdo oportet eē aliquid q̄d faciat generatōem·i·efficiēs·Oportet tercio esse aliquod q̄d sustineat·s·materia que est subiectū et ex istis tribus causis ꝯsequit generatū·nō tm̄ omne mouēs ꝯsiderat a phisico sed mouēs motū· quia aliquod est mouēs omnino immobile quod est principiū omniū·

## Et quod quid est et.

Hic ondit q̄ ad naturalem phm̄ spectat ꝯsiderare finē et hoc sic. Forma et finis coincidūt p̄ p̄mā suppōem. sed phisic⁹ h̄z ꝯsiderare formā ergo finē. et posset aliquis dicere ergo phisic⁹ nō h̄z ꝯsiderare finē inq̄tū finis. addit aresto. scđam cōem sci᷒ istā. phs naturalis habet ꝯsiderare naturā ſ̄ natura agit ꝓpter finē ergo h̄z ꝯsiderare finē inq̄tū finis. et sic phisicus habet cōsiderare oēs causas.

## Et penitus reddendū

Hic ꝓbat scđa᷒ ptē. s. q̄ phisic⁹ habet demōstrare p̄ oēs cās. et p̄mo dicit q̄ p̄ oēs cās demōstrandū est a phisico. ⁊ dicit q̄ ꝓpter q̄d est in naturalib⁹ penitus reddendū ulr. i. p̄ oēs cās. Deīn ponit differentiā. et vult q̄ si ꝓcedat ex causis p̄oribus in generatōe sci᷒ ex materia ⁊ efficiente tūc nūq̄ seq̄tur aliq̄d simplr. i. necessario. s. qñ cā habet necessariū ordinē ad effectū. Exemplū de efficiente vt sol oritur ergo dies est. De materiali. hoc est ꝯpositū ex cōtrarijs g° est corruptibile. nūq̄ sequitur vt frequēter qñ cā nō habet necessariū ordinē ad effectū. vt semē est ergo fructus erit. Pōt enī̄ semētas multipliciter impediri et ergo nō sequitur necessario. Necesse est ergo ad hoc q̄ argumentū in illis causis valeat q̄ cā sumatur cū debitis circūstantijs. vt semē ē nō impeditū ergo fructus erit. De cā efficiēte vt edificator est nō impedit⁹ ergo domus p̄t esse. Pōt tñ argui in istis causis ab effectu ad cām absq̄ circūstātijs. Dicebatur notanter de causis p̄oribus in generatōe q̄ȝ finis et forma sunt priores absolute. sed efficiens et materialis sunt p̄ores in generatiōe.

## Et si hoc debet fieri si.

Hic ondit quō phs demōstrat p̄ cām finalem et formalem. et vult q̄ qñ demōstratio fit p̄ causa᷒ formalē tūc seq̄tur effectus ex tali cā sicut cōclusio demōstratōis ex ꝓpōibus necessarijs. sed illa sequitur ex necessitate. g° talis effect⁹ se q̄tur necessario. Sīle est de cā finali. q̄ȝ ex illo qd̄ dignī⁹ est. i. ex cā finali etiā seq̄tur effect⁹ sic. i. p̄ necessitatē. opȝ tñ finē aptari ad subam rei. ⁊ iō nō sequitur argumentū ex q̄cunq̄ fine ad effectū. ſ̄ ex ꝓprio fine. Exemplū de cā formali. sp̄ enī̄ sequitur aīa est ergo vita vel aīatū est. Vita enī̄ ē effect⁹ aīme in genere cāe formalis intrinsece. In genere cāe formalis formātis. vt aīa rōnalis est g° risi-

bile est. De fine. inhabitatio ē ergo domus est.

**Arguit̄** Vtrū natural̄ phs h̄z ꝯsiderare oīa genera cāꝝ. Dōm q̄ sic. ⁊ rō ē. q̄ȝ q̄libȝ sciā h̄z ꝯsiderare illa q̄ spectāt ad ꝯsideratōem sui subiecti. q̄ȝ q̄libet sciā ē p̄ncipaliter de subiecto. ſ̄ subiectū qd̄ ē ens mobile depēdet ex q̄tuor causis. Primo ex materia. q̄ȝ oē mobile necessario h̄z materiā. q̄ȝ qd̄ ē mobile est in potēa ad formā q̄ acquirit p̄ motū. Scđo depēdet a forma q̄ȝ mot⁹ nō ē illius qd̄ ē in potēa simplr cū moueri p̄supponit eē. qd̄ ē verū de motu accidētali. ſ̄ loquēdo de motu subali tūc mot⁹ est ad formā substantialē sicut ad t̄minū. ⁊ sic sp̄ mot⁹ depēdet a forma sicut a t̄mino. Tercio depēdet ab efficiēte q̄ȝ mot⁹ ē actus mobil̄ a mouēte. nihil enī̄ seipm̄ reducit de potētia ad actū. ⁊ q̄ȝ oē agēs agit ꝓpter finē. sic mot⁹ depēdet in ordine ad finē. et sic pȝ q̄ oīa ista concurrūt ad ens mobile. Necesse ē ergo phisicū ꝯsiderare oīa genera cāꝝ.

**Querit̄** Vtrū phs natalis h̄z demōstrare p̄ oīa genera cāꝝ. Dōm q̄ sic. et rō ē. q̄ȝ phisicus h̄z diffinire p̄ oīa genera g° h̄z demōstrare p̄ oīa genera cāꝝ. aīs ꝓbat. q̄ȝ ōnes cāe ꝯcurrūt ad ꝯstituendū ens mobile. g° dȝ ens mobile diffiniri p̄ oēs cās. ꝯñā tȝ. q̄ȝ mediū demōstratōis est diffinitō. g° sp̄ eodē mō aliq̄d diffinit̄ q̄ mō demōstrāt passiones inesse subiecto. et hoc est qd̄ dr̄ scđo posterioꝝ q̄ idē est q̄d et ꝓpter q̄d. Ex isto pȝ diūa tā diffinitionū q̄ demōstrationū in metaphisica mathēatica ⁊ phica. q̄ȝ metaphisica diffinit ⁊ demōstrat p̄ tres cās. Mathēaticus vo diffinit ⁊ demōstrat p̄ vnā cām. s. formalē. phisicus āt p̄ oēs. cui⁹ rō dicta ē in ꝓhemio hui⁹.

**Querit̄** Vtrū phisicus sp̄ demōstrat per oēs cās. Dōm q̄ nō. Pro quo sciendū q̄ duplex ē demōstratio. q̄dā ē simplr pfecta. et talis ꝓcedit p̄ oēs cās in phica. Alia ē imperfecta et p̄t ꝓcedere p̄ vnam tm̄ vel aliquas tm̄. Et rō h⁹ est. q̄ȝ oīs syllogism⁹ denoiatur a medio qñ ergo mediū demonstratōis ē diffinitio simplr pfecta vocat̄ demonstratio simplr pfecta. qñ vo ē diffinitio impfecta demōstratio vocat̄ impfecta. Contingit ergo arguere p̄ vnā cām duplr. Vno° arguendo a causa ad effectū. Alio mō ꝓcedendo ab vna causa in aliā. Primo mō cōtingit arguere a causis p̄oribus in generatione et a causis posterioribus in generatōe sicut pȝ circa textū. Scđo° arguit̄ ab vna cā ad aliā. et tūc cā q̄ ē prior et pfectior ē p̄ncipiū demōstrādi alias causas

nimus p̄fectas·et sic finis demonstrat oēs cās· et hoc est qđ infra đr in hoc scđo q̄ rō necessitatis in oībus alijs causis sumit̄ a fine· Pōt etiā illo mō forma demōstrare materiā·q2 est dignior materia·et sic ꝯsueuim⁹ dicere q̄ diffinitiō formalis est p̄ncipiū demōstrādi diffinitōem materialem·

**Arguitur** Metaphisic⁹ h3 cōsiderare de causis ergo nō phisicus

Dōm q̄ cā accipit̄ dupliciter·Vno mō f̄m suā trāscendentiā ⁊ sic est trāscendēs naturā· cū etiā cōueniat p̄mo enti·et sic determinare de causis spectāt ad metaphisicū.Determinat eīm de cā entis f̄m q̄ hm̄ōi·et iō determinat metaphisic⁹ etiā de causis que sunt cāe entiū·Alio mō capit̄ cā cōtracte f̄m q̄ ꝯtrahit̄ ad res generabiles et corruptibiles ⁊ sic phisicus h3 ꝯsiderare de causis·et hoc est quod prius dictū est in textu q̄ vult determinare de causis generationis et mutationis·

**Arguit̄** Nō oēs cāe valēt ad demōstrandū·ergo phisicus nō habet demōstrare p oēs cās·aīs p̄bat̄·q2 materia nō est p̄ncipiū cognoscendi q2 est in potēa·et aliq̄ cāe sunt extrinsece sicut efficiēs et finis·sed diffinitio q̄ est mediū demōstrādi d3 dari p intrinseca· Dōm q̄ materia accipit̄ dupl'r·Vno mō f̄m se et absolute·et sic nō est p̄ncipiū ꝯgnoscēdi·Alio mō f̄m q̄ substat forme·⁊ sic sil' cū forma est p̄ncipiū cognoscendi.Ad aliud argumentū dōm q̄ dupliciter aliq̄d est intrinsecū alteri·Vno mō f̄m subam·⁊ sic materia et forma sunt cāe intrinsece ipsi effectui q2 ex ipis ꝯstituit̄ effect⁹· et sic est verum q̄ diffinitio data p intrinseca est diffinitio data p materiā et formā· Alio mō aliq̄d est intrinsecū alteri f̄m ǒtutē·et sic cāe extrinsece dicūt̄ etiā intrinsece·Vn̄ q2 ex ǒtute alicui⁹ rei aliq̄n res cognoscit̄·sic ex cā finali et efficiente p̄t res cognosci q̄uis min⁹ ꝓprie q̄ ex materia et forma.

**Dicendū quidē igitur**

Postq̄ phus determinauit et dixit q̄ phicus diffinit et demonstrat p oēs cās·iam p̄bat vnum qđ suppositū est·s·q̄ natura agit ꝓpter finē· et q2 ex illa questione dependet alia questio·s·vtrū necessitas in rebus naturalib⁹ dependeat ex necessitate materie vl' finis·iō postea illā determinat· p̄mo subiungit rōem determinandi· Et dicit q̄ antiq̄ phi reducūt oēm necessitatē q̄ est in reb⁹ naturalib⁹ ad materiā·sicut si querat̄ ab eis quare dētes anteriores sunt acuti ⁊ posteriores sunt obtusi· dicūt q2 anteriores hn̄t paruū de materia ⁊ posteriores multū· Etsi aliq̄ antiq̄ videbant̄ tāgere cām efficientē sicut Empedocles litē ⁊ amicitiā ⁊ anaxagoras intellectū segregantē a cahos cōfuso·tn̄ de h⁹ dicit aresto· nō hn̄t gaudere q2 imꝑfecte tangebāt cām efficientē·q2 licet ponebāt cās efficiētes in ꝯstitutione mūdi·tn̄ in ꝯstitutōe partiū mūdi nō posuerūt causas efficientes·

**Habet autem opinio**

Hic ponit arestotiles·motiuū antiquorū quare dicebāt naturā nō agere ꝓp̄ finē·et arguebāt sic Si natura ageret ꝓpter finē tūc ageret qđ melius est·sed nō s̄p agit qđ melius est ergo nō semꝑ agit ꝓp̄ finē·Maior ē nota q2 finis et bonū conuertūt·Minorē p̄bat·q2 si iupiter pluit tūc ex illa pluuia aliqđ malū ꝯtingit·s·destructio frumenti q2 si frumenta sunt in aceruo et pluuia adueniat tūc frumenta destruūt̄·Ex quo vlterius ꝯcludunt necessitatē eē ex maťia·et ita dicūt pluuiā cadere deorsum q2 est grauis et anteriores dentes dicūt eē acutos q2 hn̄t paꝝ de materia·sed aresto· non soluit istud argumentū·Dō.n est tn̄ ad hoc q̄ natura s̄p agit qđ melius est in vl'i et p se licet non in p̄ticulari et p accn̄s·opꝫ eīm cās effectib⁹ proporcionari·cū ergo actō nature nō ordinatur ad vnū effectū tm̄·ergo sufficit q̄ natura in vl'i agat qđ melius est·⁊ iō q̄uis in hoc aceruo frumentū destruat̄·tn̄ alia terre nascentia p hoc generātur et ꝯseruant̄·et sic natura nō s̄p agit qđ meli⁹ est in p̄ticulari effectu tn̄ s̄p in vl'i·Et ad illud quod querit̄ in rōe dōm est q̄ q̄uis effectus accidāt in rebus ex dispōne materie·tn̄ opꝫ p̄ter materiā aliā inuenire cām quare materia ē sic disposita· Exempli grā·dentes anteriores sunt acuti· quia hn̄t paꝝ de maťia f3 cā illi⁹ dispōis maťie vlteri⁹ resoluit̄ ad finē et q̄ sūt acuti p̄ores dētes vt diuidant cibū·de sic materia bn̄ cōcurrit sed nō est causa talis dispōnis·

**Vbicunq3 enim ōnia·**

Hic excludit obiectionē q̄ p̄t obijci cōtra antiq̄s et est ista·q2 nos videm⁹ q̄ in reb⁹ naťalib⁹ freq̄nter res eueniūt f̄m q̄ ē melius·et multe vtilitates ꝯsequūt̄ dispōes reꝝ·⁊ sic videt̄ naťa agere ꝓpter finē·R̄n̄t aresto·ex eadē p̄te q̄ vtilitates ꝓuenientes ex actiōe sunt p accn̄s·ꝓueniūt eīm tales dispōes vt res saluēt̄ q2 nisi taliť res euenirēt nō ꝑmanerēt·et iō empedocles dixit q̄ in p̄ncipio cō

ſtitutōis vniūſi fuerēt ꝓducte virigine ⁊ bouigine .i. mixta exiſtentia pro media parte vires et ꝓ media pte homines. et q̄ nō fuit diſpō debita pꝫtiū neceſſe ē ꝙ tale aľ corrūperet vt nō generaret ſibi ſiľe. et iō diſpōes facte in reb⁹ fuerūt ꝓpē conſiſtentiā rerū et nō ꝓpter vtilitatē aliquā vł finē

### Sed impoſſibile eſt.

Hic ponit areſto. q̄nq̄ rōes ↄtra opinionē ṗdictā ꝑ q̄s vult oñdere ꝙ natā agit ꝓpē finē. ṗma rō eſt. Oīa q̄ fiūt fiūt a caſu vel ꝓpē finē. ſed multa fiūt in naturalib⁹ q̄ nō fiūt a caſu ergo fiūt ꝓpē finē. Minoꝛ ptꝫ q̄ q̄ fiūt a caſu fiūt extra ſemꝑ et freq̄ēter ſed q̄ fiūt ſm naturā fiūt ſemꝑ ⁊ freq̄ēter. g⁰ ea q̄ fiūt a natura fiūt ꝓpē finē. q̄ freq̄ēter hō generat hoīem et aſin⁹ aſinū. et hō freq̄ēter generat cū q̄nq̄ digitis in vna manu.

**Arguitur** Illa que fiūt a caſu etiam fiūt ꝓpter finē ſicut dr in diffinitōe caſus ꝙ fiūt ꝓpter hoc. Dōm ꝙ dupliciter aliqua fiūt ꝓpter finē. Uno mō ꝓpter finē actualiter intentū. et ſic caſualia nō fiūt ꝓpē finē q̄ fiūt ṗter intentōem. Alio mō aliqua fiūt ꝓpter finē aptitudinaliť. q̄ ſcꝫ efficiēs egiſſet ꝓpē finē ſi ṗſciuiſſet illū euentū. et ſic caſualia et foꝛtuita fiunt propter finem.

### Amplius in q̄buſcūq̄

Hic ponit ſc̄da rō q̄ ṗmo ṗſuppoñit vnū. ſ. ꝙ vbicūq̄ agit aliq̄d ꝓpter finē tā ṗoꝛa q̄ poſterioꝛa aguntē grā finis. tūc ſic. vnūq̄dq̄ agit naturaliť ſicut aptū natū eſt agi ſ3 naturalia ſic agunt vt tendāt in aliquē finem ergo natura agit ꝓpter finē. Maioꝛ ptꝫ. q̄ niſi aliq̄d ageret ſicut aptum natū eſt agi tūc ageret violente. Exēpli grā Qñ lapis mouet deoꝛſum. tūc agit ſicut aptus nat⁹ eſt agi. et ergo tūc agit naturaliter. ſi aūt moueatur ſurſum tūc nō agit ſicut aptus nat⁹ eſt agi ergo agit violēte. Minoꝛ ꝓbat. q̄ naturalia hñt naturalē inclinatōem ad ſuos fines. ſicut lapis ad locū deoꝛſum ⁊ ignis ſurſum. et hoc iō ↄtingit q̄ vbicūq̄ eſt aliquis finis ibi ṗoꝛa et poſterioꝛa. agūtur ꝓpter finē. cū ergo naturalia habeāt aliquē finē tenendū eſt ꝙ oparōes eoꝝ ſūt ꝓpē finē

### Omnino autem ars.

Hic ponit tercia rō et ē iſta. Ars agit ꝓpē finem ſicut domificatoꝛ ꝓpē domū et medic⁹ ꝓpē ſanitatē. ſ3 ars ymitat naturā ergo natura etiā agit ꝓpter finē. Maioꝛ ptꝫ q̄ ars hꝫ etiā determinata inſtrumenta in actōib⁹ ſuis ſicut dictū eſt de medico. Minoꝛ pꝫ. q̄ aliq̄ ſunt q̄ ſimul fiūt ab arte et a natura. et in illis ars eodē mō ꝓducit effectum ac ſi eſſet natura.

### Maxime autē manife

Quarta rō eſt iſta. aliqua entia pure naturalia nō hñtia intellectū nec volūtatē agūt ꝓpē finem ergo natura agit ꝓpter finē. Maioꝛ eſt manifeſta de aīalib⁹ alijs ab hoīe. Minoꝛ pꝫ. q̄ q̄ cōiter vł ſemꝑ eodē mō fiūt fiūt ꝓpter finē. ſ3 multa naturalia ꝓducūt ſuos effectus eodē mō. ſicut yrundo ſemꝑ eodē mō facit nidū et aranea telā. Et plante eodē mō ꝓducūt ramos folia ⁊ fructus. g⁰ natā in ilľ agit ꝓpter finē. Rō maioris eſt q̄ illa q̄ ſꝑ eodē mō agūt ſuos effect⁹ ſemꝑ et freq̄ēter agūt ergo agunt propter finem.

### Et quoniam natura.

Quinta rō ſtat in hoc. Foꝛma eſt finis materie. ſed materia agit propť foꝛmā ergo natura agit ꝓpter finē. Maioꝛ ptꝫ q̄ materia diſponiť vt foꝛma introducať. et iō finis materie ſumiť ex foꝛma ſicut dictū eſt. Minoꝛ ptꝫ. q̄ generatio naturalis eſt ad hoc vt foꝛma acquirať materie.

**Querit** Quare naturalia agūt ſꝑ eodē mō ⁊ intellectualia agūt multis modis. Dōm ꝙ iō. q̄ ṗncipiū actionis naturalis eſt foꝛma ſubſtātialis ꝑ quā res eſt. ſicut ergo illa foꝛma eſt vna ſm naturā. ita etiam opus ſequēs talē foꝛmā eſt vnū. ſed agens ꝑ intellectum agit ꝑ foꝛmā quā accipit a reb⁹. ſed hoc agēs pōt diuerſimode res cōcipere ergo etiā pōt diuerſimode res operari.

### Peccatum autem fit.

Hic excludit tria motiua antiquoꝝ quibus mouebanť dicere naturam nō agere ꝓpter finē. quorum ṗmū eſt ꝙ in naturalibus accidunt mōſtra et defectus nature. ſed nō pt dici ꝙ natura agit ꝓpter peccata mōſtra ſiue defectus ergo nō agit ꝓpter finē. Contra hoc motiuū ꝓcedit Areſto. quatuoꝛ rōnibus. Prima eſt. ars manifeſte agit ꝓpter finē. q̄ ars intendit aliquē finē ſicut domificatoꝛ domū. ſed manifeſtū eſt ꝙ in arte etiam fiunt peccata. quia q̄nq̄ artifex intendit aliquid ꝓducere qđ tñ nō ꝓducit ſi ergo ex hoc nō impeditur ars q̄n agat ꝓpter finem. et ſi deficiat a fi

ne·ergo filiter erit in natura· et sic istud motiuū includit oppositū opinionis antiquoꝝ·qꝛ hn̄ sequit̄ si natura ꝺficit a fine ꝓducēdo mōstra ergo agit ꝓpter finē qꝛ vbi nō potuit eē habitus ibi nō pōt eē priuatio .ergo ꝑ oppositum·vbi est priuatio ibi natus est eē habitus.si ergo natura ꝺficiāt a fine ergo agit propter finem·

## Amplius necesse est·

Scđa rō est ista. Vbicūqꝫ sunt determinata prin cipia ⁊ determinat⁹ ordo ꝓducendi ibi intēdit̄ de terminat⁹ finis·ꝫ in naturalib⁹ ⁊ ꝑcipue in ge= neratōe naturaliū sunt deēminata ꝑncipia ⁊ de terminat⁹ ordo ꝓducendi· ergo intendit̄ determi natus finis·Maioꝛ pꝫ. qꝛ nisi intēdat̄ determina tus finis tūc poterāt capi indeterminata media· qꝛ alia media inducūt aliū finē·vt qui vult para re domū habet alia media q̄ volēs parare scam nū·Minorē ꝓbat exemplarit̄·qꝛ semē aīalis non stati est aīl ꝫ est in ꝑncipio molle et tādē indurat̄ ad ossa ⁊ neruos·g⁹ ē ibi deēminat⁹ ordo ꝓcedēdi·

## Amplius et in plātis

Tercia ratio stat in hoc· Si natura non agit ꝓpter finē qꝛ qn̄qꝫ deficit a fine·ergo ī illis in qui bus natura min⁹ videt̄ agere ꝓꝑ finē erit maioꝛ defectus sicut in plātis·sed hoc est falsum·qꝛ ꝫm Empedoclē nō inueniūt̄ monstra in plantis sicut in aīalibus·qꝛ ipē dixit q̄ ī ꝑncipio fuerūt facta aīalia q̄ fuerūt ꝑ media ꝑte vites ⁊ ꝑ media ꝑte homines·

## Adhuc oportebat et·

Quarta rō stat in hoc·si natura in semine nō or dinaret semē ad deēminatū finē·tūc naturalit̄ ex vno semine fieret qđcūqꝫ aīal·qꝛ natura nō plus ordinaret hoc semē ad vnū aīal q̄ ad aliud· sed ad sensū videm⁹ oppositū·g⁹ nāa agit ꝓꝑ finē·

## Omnino aūt destru·

Hic excludit scđm motiuū āntiquoꝝ quo eis videt̄ q̄ nāa nō agit ꝓpter finē et est illud·qꝛ dicebant illa que fiunt in nāa ꝓuenire ex ꝑoꝛib⁹ causis scꝫ agente ⁊ materia·Sꝫ ꝯtra hoc dicit ph̄us q̄ ille q̄ dicit naturā nō agere ꝓꝑ finē oīno destruit naturā·i·motū nāalē·et h⁹ ꝓbat ꝑ diffinitōēꝫ eo rū q̄ dicunt̄ moueri ꝫm naturā·qꝛ ꝫm naturā di= cūt̄ illa moueri quecūqꝫ ab aliquo ꝑncipio intrin seco determinato mouent̄ cōtinue quousqꝫ deueni

ant ad aliquē finem deēminatū·Si ergo tollat̄ fi nis a rebus naturalib⁹ tūc nulla dicerent̄ ꝫm na turā moueri qđ est impossibile· et qꝛ finis et ꝑnci piū correspōdent iō vbi est deēminatū ꝑncipiū ibi est deēminatus finis·Et addit aresto·q̄ si finis esset cō tingēs ⁊ indeēminat⁹ tūc naturalia fierēt a casu qꝛ casualia dicunt̄ q̄ nō ordināt̄ ad aliquē deēmi natū finē sed accidūt ꝑter intentionē agentis·

## Inconueniens āt est·

Hic excludit terciū motiuū antiquoꝝ quo videba tur eis naturā nō agere ꝓꝑ finē et fuit istud h⁹ nō agit ꝓpter finē qđ nō delibērat de fine· sed na tura nō delibērat de fine g⁹ ⁊c̄· Rn̄dit aresto·q̄ hoc inconueniēter dr̄·qꝛ sunt multa q̄ fiunt ꝓpter finē et tn̄ nō delibērāt de fine sicut ars qꝛ ars nō delibērat·Si eīm sit aliq̄s ꝑfectus artifex tūc abs qꝫ delibēratōe agit opa artis·vn̄ natura videtur differre ab arte in hoc·qꝛ natura est ꝑncipiū in= trinsecū agendi ꝓpter finē·ꝫ ars est ꝑncipiū ex= trinsecū·si autē ars fieret intrinseca ipsi materie artificiali tunc etiā ars fieret natura· Et iō ars assilat̄ nature in hoc q̄ nō delibērat

## Arguitur

Ars est in artifice ergo est ꝑncipiū intrinsecū Dōm q̄ duplr̄ dr̄ aliq̄d intrinsecū·Vno mō qꝛ quocūqꝫ mō subiectat̄ in eo in quo est·et sic etiam ars est aliqđ intrinsecū. Alio mō dr̄ aliq̄d intrinsecū qđ est ꝑs intrinseca·et sic natura dr̄ intrinseca in or dine ad illa in quib⁹ est·qꝛ materia ⁊ forma sūt natura et sunt ꝑtes intrinsece illius cui⁹ sūt ma teria et forma·

## Arguitur

Artifex sepe delibērat de o ꝑerib⁹ artis ergo ⁊c̄· Di cendū q̄ notāter dicit aresto· q̄ ars nō delibērat qꝛ ars ꝫt formā artis ꝫm ꝑfectā eius rōem· q̄ ha bita nō fit delibēratio de opib⁹ artis· sed artifex ꝫt aliquē hn̄tem talē formā siue ꝑfecte siue impfe cte·et iō artifex ꝓpter impfectionē pōt delibērare sicut impfectus citharedus·

## Queritur

Vtꝝ natura agat ꝓꝑ finē Dōm q̄ sic·et rō est·q̄a in causis subordinatis si abstrahat̄ ꝑma cā necē est oēs scđas cās subtrahi· ꝫ finis est ꝑma cā g⁹ subtracto fine in reb⁹ naturalib⁹ nō erit aliqua cāsalitas in eis·et sic auferet̄ oīs mutatō qđ est cō tra sensum· A fine eīm mouet̄ efficiens· Efficiens mouet materiā ad formaꝫ· Item si nō intenderet natura finē nō ꝑ posset dari causa quare natura

plus ageret p ista media q̄ p alia.

**Querit** Utrū natura eodē mō agat ꝓpt finē in singulis. Dōm q̄ nō. et rō est. qꝛ aliq̄d dr agere ꝓpter finē inq̄tū deꝫminat ad finē. ß triplr aliqua determināt ad finē. ergo triplr agūt ꝓpt finē. Maior est manifesta. qꝛ agere ꝓpt finē est se ad talē finē determinare. Minor pbat. qꝛ vn⁹ mod⁹ determinatōis est pure actiuus qñ scꝫ agēs seipm determinat ad aliq̄d agēdū. p liberā electionē. et cū electio est actus volūtatis et intellectus. ideo oportꝫ q̄ talis modus solū fit in hñtib⁹ intellectū. Determinare eñi se ad finē est cognoscere ordinatōem finis ad media. hoc āt solū est in hñtibus actionem rōis. Scdōs mod⁹ est ptim actiu⁹ et ptim passiu⁹. q̄ꝛ fit p occursū determinati obiecti ad cuius pñtiam mouet aliq̄d naturali instinctu ad psecutōem vel fugā. et iste mod⁹ est in aīalib⁹ brutis. q̄ mod⁹ dr actiu⁹ ex pte ipsi⁹ obiecti q̄d mouꝫ sensum ipsi⁹ aīalis. et dr passiu⁹ q̄tū ad executōem inq̄tum scꝫ pñte obiecto ad executionē mouet aīal absq̄ illo q̄ ordinet media ad finē. sicut fit i hoīe. et iō q̄uis brutū ꝯgnoscat q̄nq̄ naturaliter finē ad quē mouet. tñ nō cognoscit finē sub rōe finis. qꝛ nō cognoscit finē sub relatione ad media q̄d est ꝓprie cognoscere finem. Tercius mod⁹ est pure passiu⁹ q̄ ꝓuenit ex motione agētis a quo talis forma imprimitur materie ad quā formā sequit operatio q̄ est finis illius nature. et iste mod⁹ agēdi ꝓpt finē est sine oī cognitione illius q̄d mouet ꝓpt finē. psupponit tñ cognitōem in agēte q̄d est cā talis rei naturalis. Differūt ergo isti mōi determinatiois ad finē. qꝛ pmus fit p intellectū. scdōs p sensum et terci⁹ p formam naturalē. Ex quo pñt elici tria correlaria Quorꝫ pmū est q̄ in motib⁹ brutoꝝ aīaliū et naturaliū nō est error sicut in opib⁹ humanis. Cui⁹ rō ē. qꝛ opa in aīalibus brutis et naturalib⁹ pncipaliter fiunt ab autore nature et ab agente infallibili a quo dirigunt ad suos fines. Sed opa humana hñt principiū fallibile sicut intellectū humanū. et ideo in illis opationib⁹ est mag̃ diuersitas. Scdū dū correlariū est q̄ natura occulte opat in rebus Cui⁹ rō ē qꝛ natura dirigitur ab aliq̄ intelligentia cui⁹ dētus est nobis occulta. et sic etiam opa facta dente talis intelligētie sunt occulta nisi illa opa in effectibus cognoscamus. Terciū correlariū est Aīalia bruta suas operationes opant determinate. Cui⁹ rō est. qꝛ agūt ab aliquo agēte infallibili et determinato. et hoc est q̄d cōmuniter dicit q̄ op⁹ nature est opus intelligentie nō errantis.

**Arguit** Hoc nō agit ꝓpter finē q̄d non cognoscit finē. ß naturalia non cognoscūt finē ergo ñ agunt ꝓpter finē. Dōm q̄ triplr aliq̄d agit ꝓpter finem sicut dictum est. Illa ergo q̄ agūt ꝓpt finē actiue cognoscūt finem etiā sub rōe finis. sed nō oportet q̄ ea q̄ nō agūt actiue ꝓpt finē vel ptim actiue et ptim passiue cognoscāt finē. Aliter pt dici sic q̄uis natura non cognoscat finē dirigit tñ ab aliquo agēte q̄d cognoscit finē. Sicut qñ lapis descendit ad locū deorsum q̄uis nō cognoscat illū locū dirigit tñ ab autore nature q̄ cognoscit illū finē siue locū deorsū Silr est de sagitta missa ab arcu. talis eñi sagitta nō cognoscit methā dirigit tñ a sagittāte q̄ cognoscit methā. Est tñ ista drña. qꝛ mot⁹ sagitte ē violētus qꝛ passū nō ꝯfert vim. i. sagitta nō hābꝫ naturalē iclinationē ad talē motū. ß naturalia dirigūt ab autore naturē naturalit ꝛ ñ violēte. Et rō est. qꝛ q̄ncūq̄ aliq̄d mobile est naturalit subordiatū mouēti. tūc q̄cq̄uid in mobili acq̄rit a mouente est naturale. ß naturalia sunt subordinata autori naturē. sic aūt sagitta nō est subordinata sagittanti. et iō impssio facta a sagittāte in sagittā ē violēta. Ex quo sequit correlarie q̄ oīs opatio facta in natura a deo est naturalis cū de⁹ sit pmū agēs. et iō oīa sunt sibi subordiata in eē ꝛ opari.

**Arguit** Ex hoc sequit q̄ natura nō agit sed agit. Dōm q̄ duplr aliq̄ ees agit. Uno mō pncipalr effectiue. et sic est verꝫ q̄ pure naturalia potius agūtur q̄ effectiue agāt. Alio mō aliq̄ agūt secūdario effectiue. i. subeffectiue. et sic etiā pure naturalia dicūtur agere. q̄a hñt intra se aliquā formā receptā ab agēte p quā ꝯcurrūt ad finē. Exēpli grā. graue in se hꝫ formā grauitatis p quā etiā subeffectiue cōcurrit ad locum deorsum qui est finis.

**Arguitur** Natura pducit mōstra ergo nō agit ꝓpter finē. ꝯña tꝫ. qꝛ agēs ꝓpt finē agit q̄d melius est Dōm q̄ mōstrū dr a mōstrādo. qꝛ est mōstratōe siue ostēsione dignū. igit effect⁹ q̄ deficit ab intentiōe agētis vocat monstꝝ siue hoc fiat i naturalib⁹ siue i artificialib⁹. Pōt g⁹ argumētū triplr solui. Prīo sic. qꝛ si natura deficit a fine ergo agit ꝓpt finem qꝛ nullus dr deficere ab illo q̄d nō intendebat. sicut domificator nō dr deficere in pductōne dom⁹ qñ nō intēdebat pducere domū. Scdō est dōm q̄ q̄uis mōstꝝ deficiat ab intētōe nature ꝑticularis

nõ tñ ab intentõe nature vlis·q: natura vniũsa
lis itẽdit monstrũ ſm q ex mõstro ſumit decor
vniũsi·Tertio ẽ dõm ꝗuis mõstꝝ deficiat ab in
tẽcõe naẽ accepte ſz ſpẽz q: deficit a pfectõne ſpẽi
ñ tñ deficit a naẽa accepta ſz idiuiduũ·q: ex ta
li dispõe maẽie ñ poterat ñ tale idiuiduũ pduci·

**Querit**ur Quotupl'r fiũt mõstra· Dicendũ q mõstra fiunt ex trib⁹ causis·Et h⁹ iõ·q: mõstra fiunt in reb⁹ natalib⁹ ex eisdẽ causis ex quib⁹ dependẽt res natales· Dependẽt g° res naturales ⁊ monstra ex maẽia ex agẽte et ex ɔtinẽte·Ex maẽia eñ ɔtingit qñq rõne quãtitatis qñq rõe q̃litatis· Rõe quãtitatis dupl'r·q: vl ɔtinue vel discrete·i·vl in q̃titate cõtinua vel discreta·et vtrũq ɔtingit dupl'r·q: qñq materia abũdat qñq deficit in q̃titate ɔtinua· Si abũdat vel in toto·et sic generãt gygãtes·si deficit i toto·et sic generãt gnani·Vel ɔtingit mõstrũ ex pte q̃titatis discrete·et hoc iterũ dupl'r·q: vel maẽia abũdat in q̃titate discreta·sicut qñ generãt sex digiti in vna manu·vel deficit sicut qñ q generãt q̃tuor digiti in vna manu· Rõe q̃litatis materie fit mõstrũ· q: qñq maẽia ẽ valde sicca·⁊ sic impedit extẽsio vel magnitudo corpis·qñ q̃ vo ẽ nimis humida·⁊ sic fit maꝫ extẽsio materie et fit corp⁹ magnũ et debile· Scdõ ɔtingit eẽ mõstrũ ex pte agẽtis q: sp agẽs itẽdit pducere pfectam reẽ· si aũt vtus agẽtis sit debilis pducit reẽ impfectã ex debilitate vtutis·Ex isto ɔtingit q nõ sp ples assilatur generãti·Et isto mõ oĩs femina est mõstrũ·q: natura in semine sp itẽdit pducere qḋ est pfectũ·ſ·masculũ ſꝫ deficiẽte vtute seminali ſcꝫ i naturali calore pducit natura quod possibile ẽ pduci·ſ·feminã·et h⁹ ẽ qḋ dicit aresto· i libro de aialib⁹·q mlier ẽ mas occasionat⁹·i·habens defectũ in calore·Tertio ɔtingit monstrũ ex pte ɔtinẽtis qḋ est duplex·q: aliqḋ est intrinsecũ ſcꝫ qḋ ɔtinet in semine siue fetu sicut actiñs i subiecto·vt est vtus corpoꝝ celestiũ incorpata fetuĩ siue embrioni q̃ vtus si ẽ improporcionata ⁊ incõueniẽs rei genite tũc fiũt mõstra·Et ex isto ɔtingit q qñq res i spẽ hũana generate sub certa ɔstellatione acquirũt facies longas ad modũ porcorum· quia influentia celestis nõ fuit ɔueniens ad influendum cum spẽ humana sed porcina· Aliud est continens extrinsecum· et est quedam pellicula circundans embrionem que dicitur matrix· et ex parte illius continentis põt fieri monstrum·q̃r qñq talis pellicula rumpitur ex motu matris ·et fit in fetu gibbus in dorso vel in pectore ſm q rumpitur vsus anteriorem partem vel posteriorem·Et quia mater est etiam continens extrinsecum ideo monstra que proueniũt ex fantasia matris reducuntur ad illa mõstra que fiunt ex parte continentis extrinseci·Ex magna enim fantasia alteratur materia que est in matrice et per consequens causat monstuositatem in fetu·

**Arguitur** Agens propter finem debet deliberare de medijs q̃ sunt ad finem·sed natura non deliberat de medijs ergo ⁊c· Dicendum q duplicia sunt agentia propter finem·quedam agunt propter finem passiue quia diriguntur ab alijs·et in illis non oportet esse deliberationem de medijs· quia pprie non agunt sed aguntur·Alia sunt que agunt ppter finem dirigendo se ad talem finem. et sic habentia intellectum et voluntatem agunt propter finẽ·et in illis ñ oportet semper deliberare de medijs·sed solũ quãdo agẽs habet artẽ imperfectã· q̃a tunc necesse est inquirere de medijs ad finẽ·ſꝫ si agẽs habeat pfectam artẽ tũc hꝫ certa media p q̃ dirigit ad finẽ ⁊ g° tũc ñ deliberat de medijs

**Arguitur** Natura non intendit finẽ ergo non agit propter finẽ Antecedens probatur·quia natura non intendit monstrum· Dicendum q duplex est natura ſcꝫ vniuersalis ⁊ particularis·Natura autem particularis non intendit monstrum quia intendit bonum effectus particularis·sed monstrum est defectus effectus particularis ergo non intenditur a natura pticulari·intẽditur tñ a natura vniũsali non absolute quia tunc intenderet aliquod malũ nature·sed ſm q tale monstꝝ facit ad decorẽ vniuersi·et hoc contingit dupl'r·ſ·directe et indirecte Directe quia decor vniuersi directe consistit in ordine rerum·sed ex hoc q aliqua deficiunt a perfectione aliorum fit ordo·Indirecte quia opposita iuxta se posita magis elucescunt·et sic imperfecta posita iuxta perfecta faciunt perfecta perfectiora

**Queritur** Vtrũ natura vniuersalis vl' particularis intendat monstrum· Dicendum q monstrũ capitur dupliciẽ· Vno mõ materialiẽ et sic natura pticularis intendit monstrũ·i·illud quod est mõstrum.quia intendit id quod est possibile produci Sed non intendit monstrum formaliter id est sub rõe monstri·et iõ aliqui moderni concedebant istã ppõem mõstrũ intendit natura pticularis.ſꝫ

nõ istã natã pticularis intẽdit mõstrũ· ⁊ hoc idõ q₂ eminꝰ positꝰ in subiecto p̃t materiã· q₂ gᵒ natã pticularis intẽdit mõstꝝ materialiẽ gᵒ ↄcedebant istã mõstꝝ intẽdit natura· ⁊ q₂ p̃dicatũ h₃ rõem forme idõ nõ ↄcedebãt istã natura intẽdit mõstrũ· Et q̃uis ista regula h₃ aliquã ↄgruentiã nõ tñ h₃ necessitatẽ· Loquẽdo ãt de natã vñi tũc ẽ dõm ꝙ etiã intẽdat mõstꝝ formaliẽ· i· sub rõe monstri in q̃tũ ordinaẽ ad decorẽ vniuersi

# Arguitur

Cõtra ergo natura intẽdit malũ· Dõm ꝙ monstrũ accipiẽ duplr̃· Vnoᵒ absolute· et sic nõ intendiẽ a natura vñi· Alio mõ respectiue ꝺm ꝙ ordinaẽ ad decorẽ vniũsi ⁊ sic est aliqd̃ bonũ· et q₂ natã vñis habet respicere bonũ vniũsi ita simplr̃ est dõm ꝙ intendat monstrum·

# Q₂ autem ex necessi·

Hic soluit arestõ· sc̃dam q̃stionẽ prius motã· et p̃mo resumit eam et q̃rit sic· vtꝝ necessitas in rebꝰ naturalibꝰ sumaẽ ex ↄditõe· i· fine vel absolute· i· ex p̃oribꝰ causis· Et ꝓ intellectu istiꝰ est sciendũ· ꝙ necessitas q̃ est ex p̃oribꝰ causis in generatõe sc₃ materia forma et efficiẽte est necessitas absoluta· q₂ tales cãe sunt p̃ores in eẽ et idõ ex eis seq̃tur effectꝰ absolute· ꝟ finis ẽ posterior ĩ eẽ et idõ nõ p̃t ex eo sumi absoluta necessitas ꝟ necessitas ex suppõne vel ↄditõe· q₂ supponẽdo finẽ alicuiꝰ rei necesse est eẽ alias causas·

# Nunc quidẽ enim opi

Hic ponit circa istã q̃stionẽ opinionẽ antiquorũ· ⁊ dicit ꝙ quidã credebãt necessitatẽ in rebꝰ esse ex mãtia· et hoc declarat ꝑ exemplũ in artificialibꝰ· Si eñ q̃ratur ab eis quare domꝰ est sic disposita sc₃ ꝙ lapides ponãtur inferiꝰ et ligna ĩ medio et petre supius· Rñdẽt ꝙ hoc est idõ· q₂ lapides sũt grauiores· deĩñ ligna et vltimo petre.

# Sed tamẽ non sine·

Hic ponit suã ꝓpriã opinionẽ et est ista ꝙ q̃uis res naturales nõ habeãt necessitatẽ nisi ex p̃oribus causis· s· materia forma ⁊ efficiẽte· rõ tñ necessitatis in eis sumiẽ ex fine· et hoc declarat per exẽpla in artificialibꝰ· q₂ q̃uis in domo lapides ponãẽ iferiꝰ ligñ in medio ⁊ petre supiꝰ ⁊ sine his nõ fiat domꝰ nõ tamẽ illa sunt sic disposita nisi propter aliquẽ finẽ sc₃ gratia abscõdẽdi et saluãdi animalia ab ymbribꝰ et caumatibus· Sc̃dm exemplũ est de serra· q₂ si serra debeat habere suũ effectũ necẽ est ipam habere talẽ materiã sc₃ ferream· necesse est etiã habere talẽ formã· s· dentatam et necesse est eã sic moueri ab efficiente· ista oia habent cãm· q₂ serra debet scindere· Est ergo cõclusio p̃ncipalis ꝙ necessitas in rebꝰ naturalibꝰ sumiẽ ex omnibus causis· q₂ vna deficiente nõ erit res naturalis· tñ rõ necessitatis sumiẽ ex fine· q₂ oẽs cause hñt necessitatẽ ex causa finali.

# Est autem necessariũ

Hic cõpat necessitatẽ in rebus naturalibus necessitati que est in scientiis demonstratiuis ⁊ hoc q̃tũ ad duo· Primo q̃tũ ad ordinẽ necessitatis. Sc̃do quo ad principia· Quo ad ordinẽ intẽdit ꝙ sicut in demõstratiuis scientiis necessitas inuenitur tam in principiis q̃ in conclusionibꝰ· tamẽ rõ necessitatis sumiẽ ex principiis· ita etiã est in rebus naturalibꝰ quo ad causas· q₂ necessitas reperitur in omnibꝰ causis· sed rõ necessitatis sumitur ex fine· et idõ sicut in demõstrationibus si principia sunt cõclusio est· ita etiã in rebus naturalibus· si finis est necesse est omnes causas eẽ. et idõ finis tenet eundem locũ in causis quẽ in demõstratione principia· sicut ergo finis est principiũ actionis in rebus naturalibus ita est principium demonstrationis in sciẽtiis· et hoc est quod solet allegari sicut se habet principiũ in speculabilibꝰ ita finis in agibilibus·

# Et finis quia cuius·

Hic assimilat sciam demonstratiuã et res naturales quo ad p̃ncipia necessitatis· et vult ꝙ sicut p̃ncipiũ necessitatis ẽ in demõstratiuis diffinitio sumpta ex forma rei· ita p̃ncipiũ necessitatis in rebꝰ naturalibꝰ ẽ rõ siue diffinitio sumpta a fine et q₂ finis ⁊ forma coincidunt· sic vna ẽ diffinitio et vnũ p̃ncipiũ qđ ẽ p̃ncipiũ necessitatis ĩ demõstratiuis et in rebus naturalibꝰ· Est tñ ↄsiderandũ ꝙ ẽ triplex diffinitio sicut đr p̃mo posteriorꝝ quedã ẽ que ẽ p̃ncipiũ demonstratõis sicut formalis ⁊ finalis· quedã est tota demonstratio põne dr̃ñs· ⁊ quedã ẽ ↄclusio sicut materialis· sic etiã ẽ iudicandũ de rebꝰ naturalibꝰ· q₂ diffinitõ data ꝑ finẽ est rõ ⁊ p̃ncipiũ aliarũ diffinitionũ· In illa tñ diffinitõe q̃ est tota demõstratio positõe dr̃ñs ingreditur etiam materia· et hoc est quod dicitur in textu ꝙ in diffinitione quedam partes ingrediuntur vt materia·

**Querit̃** Quō dr̄ñet poniẗ materia in diffinitōe aliquaꝝ reꝝ· Dōm q̃ duplr̄ materia ingrediẗ diffinitōem. Uno mō intrinsece·q: sc3 est intrinseca ps ipsi⁹ diffiniti· et sic materia ingrediẗ diffinitōem sube materialis ꝯposite ex materia ⁊ forma· Alio mō materia ingrediẗ diffinitōem extrinsece·q: sc3 nō est ꝺ intrinseca ꝯstitutōe illius diffiniti·et hoc fit duplr̄· q̄a q̄n3 ingrediẗ materiã vt additamentũ eiusdē generis pdicam̄talis cũ eo qđ diffiniẗ·⁊ sic materia ingrediẗ diffinitōem forme pt̄is·sicut aĩa diffiniẗ per corpus sibi ꝓporcionatũ et aĩa ⁊ corpus sunt in eodē pdicamento sc3 sube· Qñ3 materia ponitur in diffinitōe alicui⁹ extrinsece·et sicut additamẽtum alterius generis· ⁊ sic materia poniẗ in diffinitōe forme accidẽtalis·sicut dicimus sy̆mus est nasus curuus·

**Queritur** Utꝝ necessitas in reb⁹ naturalibus sumaẗ ex materia forma vel fine·Pro cui⁹ ꝺ̃sione sciendum q̃ sumere necessitatē ex aliquo est ponere necessariã dependentiã ad ip̄m·et ideo querere an necessitas rerũ naturaliũ sit ex materia est querere an res naturales dependeãt sic a materia· q̃ necesse est eē materiã in rebus naturalib⁹ et tũc est facilis ꝺ̃sio q̃ sic·q: res nãtales nō pñt eē nisi habeant materiam formã et efficientē·sed q: cãlitas vni⁹ cause pōt eē necessitas alterius cause· iō necessitas repitur in causis quodã ordine·et q: tota rō cãlitatis in alijs causis est ex fine idō absolute dōm est q̃ necessitas in rebus naturalib⁹ est ex fine sumenda·q: illa necessitas q̃ est in alijs causis resolviẗ ad necessitatē finis.et q̃uis sit aliqđ vltimũ ꝺm viã executionis est tñ p̄mũ in cãlitate et in ordine causandi·q: ex fine moueẗ efficiēs et efficiēs mouet materiã ad formã·

**Arguit̃** Phisicus demōstrat ꝑ oēs cãs ergo necessitas sumenda erit ex omnib⁹ causis· Dōm q̃ illa rō ꝓbat q̃ necessitas est ex omnib⁹ causis.q: necesse est oēs cãs cōcurrē ad ꝯstitutionē rei naturalis·resolviẗ tamē illa necessitas que est in alijs causis ad causalitatem finis·et sic totius necessitatis rō siue origo est ex fine· Sed contra rō prioris nō sumiẗ ex posteriori sed finis est posterior omnib⁹ causis ergo ⁊c̃·Dōm q̃uis finis est posterior ꝺm viam executionis est tamē p̄or ꝺm viã intentionis· et q: via executionis resolviẗ in viã intentōnis que est p̄or ꝺm viam causalitatis· iō necessitas aliarum causaꝝ resolviẗ in necessitatē finis·

**Arguitur** Corruptiones rerum sunt nccãrie necessitate naturali et tamē nō possunt reduci ad necessitatē finis·

Dōm q̃uis corruptō nō reducaẗ ad bonũ nature p̄ticularis siue ad bonũ illius quod corrumpitur·reduciẗ tam̄ ad bonũ nature vl̄is· q: salus vniuersi nō posset eē nisi aliqua corrumperentur· oportet etiã q̃ ex corruptōe vni⁹ alia ꝯseruẽtur· vt aĩalia ꝯseruanẗ ex corruptōe plantarũ·

**Querit̃** Utrũ sit aliquid necessariũ absolute in rebus Dōm q̃ in rebus est vtiq3 aliquid absolute necessariũ·sed non in rebus naturalibus·⁊ iō dictũ est q̃ in reb⁹ naturalib⁹ sumiẗ necessitas ex fine·Est eñ p̄ma cã ens simplr̄ necessariũ·Itē scđo.res ꝯcepte in mēte diuina sũt absolute necessarie ꝺm q̃ hmōi·Et si q̄raẗ vtrũ aliq̄ creatura habeat aliq̃ absolutã necessitatē·et videtur q̃ sic·q: illud est nccãriũ absolute qđ nō habet in se cãm sue nō existẽtie·ſ3 sic est in substãtijs separatis q̃ sunt absolute nccãrie Dōm q̃ duplr̄ dr̄ aliquid nccãriũ absolute·Uno mō q: nō habet in se cãm nō existentie·⁊ sic sube sepate sunt nccãrie ⁊ aliqua corpora sc3 celestia· Alio mō dr̄ aliquid absolute necessariũ· q: nullo mō pōt habere ordinē ad non eē· et sic solus deus est nccãrius·q̃uis eñ substantie sepate nō habeant ordinē ad nō eē ꝑ cãm intrinsecam sc3 ꝑ materiam. habent tamē ordinē ad non eē ꝑ causam libere conseruantē sc3 deum·q: tñ hoc ꝓprie alicui conuenit qđ inest sibi a natura·ideo etiam tales res possunt dici absolute nccãrie· quia res nō debent denominari ab extrinseco sed ab eo quod est eis intrinsecum.

Explicit secundus phisicorum

# Circa inicium tercij libri phisicorum. Queritur

Que sit rõ ordis isti⁹ tercij ad scõz ꝛ pmũ. Dõm ꝙ rõ est. qꝛ sicut pncipia sunt añ passiones ita de terminatio de pncipijs ṗcedit determinatõem de passionib⁹. Sed in pmo et in scõo determinabatur de principijs. et hoc sub ista dr̃ña. qꝛ in pmo deter minabat de pncipijs ſm ꝙ sunt pncipia ꝯstituen tia subiectũ. in scõo vo determinabat de pncipijs ſm ꝙ sũt pncipia scie. i. ſm ꝙ hñt ordiñe ad pas siones. ꝫ in tcio et sequẽtibus detminat de passio nibus. g⁹ terci⁹ sequit pmũ et scõm. Maior pꝫ. q̃a cã ṗcedit effectũ. sed pncipia sunt cã passionũ. g⁹ pncipia ṗcedũt passiones. et sic dtminatio de pn cipijs ṗcedit determinatõem de passionib⁹. quare terci⁹ bñ sequit pmũ ꝛ scõm. Rõ aũt ordinis isti⁹ tercij ad quartum est. qꝛ in tercio determinat de passionib⁹ intrinsecis entis mobilis. sed in quar to determinat de passionib⁹ extrinsecis entis mo bilis. sicut ergo intriſecũ est añ extrinsecũ ita ter cius liber ṗcedit quartũ.

**Arguitur** Nulla est passio extrinse ca. ergo male dr ꝙ in quar to detminat de passionib⁹ extrinsecis. Dõm ꝙ iste passiones locus ꝛ tp̃us q̃ dicunt hic extrinse ce pñt ad duo cõpari. Uno mõ ad ꝓpria subiecta et sic sunt passiones intrinsece. sicut si locus com paretur ad corpus locãs est passio intrinseca. Et si tempus compareretur ad primum mobile quod est celum est passio intrinseca. Alio modo possũt iste passiones comparari ad subiectum huius sci entie quod est ens mobile. et sic sunt extrinsece. quia non fluunt ex principijs entis mobilis ſm ꝙ hmõi. quia non sunt in quolibet ente mobili. lo cus enim non est in corpore locato. nec tempus ẽ in re temporali saltem subiectiue. Et simile esset si diceretur ꝙ risibile eẽt passio extrinseca aĩma lis et sensibile est passio intrinseca ipsius. quia sensibile fluit ex principijs proprijs animalis ſm ꝙ huiusmodi. sed risibile non fluit ex principijs animalis ſm ꝙ huiusmodi. sed ſm ꝙ est homo. et sic ẽ impossibile ꝙ sit aliqua passio extrinseca comparata ad ꝓpriũ subiectũ.

**Arguitur** Motus etiam non conue nit omni enti mobili ſm ꝙ huiusmodi. ergo non est passio intrinseca iuxta predictum modum. Antecedens patꝫ. quia mul ta sunt entia que non mouentur. Dicendum ꝙ motus accipitur dupliciter. Uno modo ſm ꝙ importat actum imperfectum tendentem ad esse perfectum. et sic motus non est passio intrinseca entis mobilis. et hoc propter duo. Primo quia passio intrinseca est semper cõuertibilis cum sub iecto. sed motus sic acceptus non conuertitur cũ ente mobili. quia sunt multa entia que sunt in quiete ſm aliquam formam. Secundo quia om nis passio erit naturalis subiecto. sed multi sunt motus innaturales sicut quando aqua calefit vl quando lapis mouetur sursum. Alio modo acci pitur motus ſꝫ ꝙ per ipm circũloq̃mur aptitudi na'em habitudiñe ad motũ. ꝛ sic motus ẽ passio entis mobilis. et hoc põt sic ꝓbari. quia in scien tijs cõmuniter formalis rõ considerãdi et passio habent idem nomen. ergo mobile cũ sic formalis rõ considerandi debet etiã passio nominari. Se cundo quia sic conuenit omni enti mobili soli et semper que sunt de rõne ꝓprij.

**Arguitur** Nulla passio debet ṗcedere suũ subiectũ sed mobilitas precedit suũ subiectum. s. ens ergo non est passio entis mobilis. Minor probatur. qꝛ aliquid est mo bile añꝙ est. sicut patet de materia prima. Di cendũ ꝙ mobilitas accipitur dupliciter. Uno mõ ſm ꝙ ẽt aptitudiñe ad motũ ꝓdictũ. ꝛ sic mo bilitas sequit ens. ꝛ ẽ passio entis in actu. qꝛ ni hil ẽ ꝓprie mobile actualiter nisi sit in actu. Alio accipit mobile ſm ꝙ dicit aptitudiñe ad motum iproprie dictũ. s. instãtaneũ ꝛ tũc ꝓmus mobile ṗce dat ens in actu nõ tñ ṗcedit ens in potentia. et illo mõ mobile est passio entis in potentia.

**Arguitur** Ex hoc sequit̄ q̄ tp̄us sit passio itrinseca entis mobilis. q̄r si tp̄us capiat̄ p̄ tp̄ali tūc cōuenit omni enti mobili. quia oē ens mobile est tp̄ale. ¶ Dōm q̄ tp̄ale accipit̄ duplr̄. Uno mō put tp̄ale capit̄ p̄ illo qḋ est mensurabile tp̄e. et sic est verum q̄ tp̄ale cōuenit omni enti mobili et sic nō ē passio q̄r passio debet inesse subiecto. sed qḋ mēsurat̄ tp̄e nō est illud in quo est tp̄us. Alio mō accipit̄ tp̄ale p̄ illo in quo natū est esse tp̄s. sicut mobile in quo natus est eē motus. et sic tp̄ale ɔuenit solū p̄mo mobili et nō oī enti mobili. et iō tp̄ale nullo modo pōt esse passio intrinseca entis mobilis. Similiter dicendū est de locabili.

## Quoniam autem natura est prin.

Postq̄ Aresto. determinauit de principijs rerum naturaliū. iam determinat d̄ passionib⁹. Et p̄mo ośdit q̄ de istis passionib⁹ est determinandū in isto libro. et hoc p̄mo de motu deīn de alijs. s. infinito loco vacuo et tp̄e. Primū p̄bando ponit talem rōem. Phus naturalis habet determinare de natura sicut p̄batū est prius. ergo hz determinare de motu ɔn̄a tenz. q̄r nō p̄t ɔgnosci natura absq̄ cognitiōe motus. q̄r ignorato motu necesse est naturā ignorare. et hoc iō q̄r motus ponit̄ in diffinitiōe nate. s̄ ignorata diffinitiōe ignorat̄ ꝛ diffinitū.

## Determinātibus eniz

Hic ośdit q̄ naturalis phs hz determinare de alijs passionib⁹. s. infinito vacuo loco et tp̄e. et hoc probat duab⁹ rōnibus. Prima est. phs naturalis hz determinare de motu sicut p̄batū est. sed ista cōsequūtur motū ergo ꝛc. qḋ sic p̄bat. q̄r mot⁹ p̄ se est continu⁹. continuū aūt multotiens diffinit̄ p̄ infinitū. ergo infinitū spectat ad rōem motus ex rōne qua continuū. Locus aūt habet ordinē ad motū. q̄r principalis species mot⁹ est motus localis. sed motus localis fit in loco. Et q̄r nō p̄t fieri motus localis s̄m antiquos sine vacuo g° etiā determinandū est a phō naturali de vacuo. Et q̄r tp̄us est mensura motus. sicut eīn locus est mensura mobilis ita tp̄us est mēsura motus. q̄r ergo phs naīalis hz determinare de motu ergo etiam de omnibus alijs.

**Arguitur** Motus nō est p̄ se ɔtinuus. q̄r ɔtinuitas est accn̄s mot⁹ g° nō ɔuenit sibi p̄ se ¶ Dōm q̄ duplr̄ aliqd̄ cōuenit alicui p̄ se. Uno mō s̄m p̄mū modū p̄ se. et qḋ sic conuenit alteri p̄ se est de sua diffinitōe. et illo mō nō ɔuenit motui eē cōtinuū p̄ se. Alio ɔuenit alicui aliqd̄ p̄ se in scdo mō p̄ se. ꝛ hoc p̄t eē accn̄s p̄priū. et sic ɔtinuū eē p̄ se ɔuenit motui. q̄r est passio ei⁹. ¶ Circa qḋ ɔsiderādū q̄ d̄r in textu q̄ multotiēs īfinitū ponit̄ in diffinitōe ɔtinui ad denotandū q̄ continuū habet triplicē diffinitōnē. Unā metaphisicalē q̄ dat̄ p̄ trāscēdēs sicut ista. Cōtinuū est. cui⁹ mot⁹ est vn⁹. et in illa diffinitōe nō ponit̄ infinitū. Alia est diffinitō data p̄ viā cōpositōis sicut in p̄dicamētis vbi d̄r. Cōtinuū est cui⁹ p̄tes copulāt̄ ad aliquē t̄minū cōem. ex q̄ tal' diffinitio dat̄ s̄m viā ɔstitutōis ɔtinui. iō d̄r dari s̄m viā cōpositōis. et in illa diffinitōe iterū non ponit̄ infinitū. Tercia dat̄ s̄m viā resolutionis. siue diuisionis. ꝛ in illa ponit̄ infinitū. sicut dicimus q̄ ɔtinuū est diuisibile in infinitum. et de illa loquitur textus.

## Manifestum igitur ē.

Hic ponit̄ scd̄a rō p̄bās q̄ de istis hz determinare naīalis phs et est. de illis hz determinaē phisic⁹ que sūt cōia oib⁹ reb⁹ naīalib⁹. s̄ sic est de istis g° ꝛc. Maior p̄z. q̄r in hoc libro phicoꝝ determinat̄ de cōib⁹ q̄ cōiter ɔueniūt enti mobili. ꝛ in libris sequētib⁹ fit ɔtractio. Minor p̄bat̄ q̄r passiones hic ɔsiderate vl' ɔueniūt enti mobili ɔuertibilit̄ sicut mot⁹ et infinitū. vel h̄nt ordinē ad ens mobile sicut tp̄s ꝛ loc⁹. que q̄uis nō ɔueniūt oib⁹ entib⁹ mobilibus p̄ inherētiā tn̄ h̄nt ordinē ad oē ens mobile.

**Querit̄** Utꝝ ignorato motu etiā ignorat̄ naīa. ¶ Dōm q̄ sic. ꝛ rō ē. q̄r ignorato eo qḋ ē de diffinitiōe alic⁹ necē ē etiā ip̄m diffinitū ignoraē. s̄ mot⁹ est de diffinitōe nature. g° ignorato motu necē est naturā ignorare. Maior p̄z q̄r diffinitū ɔgnoscit̄ p̄ p̄tes diffinitōes sicut hō ɔgnoscit̄ ex aīali ꝛ rōnali. Minor patet q̄r nomē naīe est nomē p̄ncipij. g° d̄r in ordīe ad p̄ncipiatū qḋ est mot⁹. et si naīa capiat̄ absolute tūc etiā motus est de eius ɔgnitione quo ad cognitiōem nrām. q̄r nos ɔgnoscim⁹ naturā ex motu.

**Queritur** Utrū cognito motu etiā cognoscat̄ naīa. ¶ Dōm q̄ sic. Cui⁹ rō est. q̄r effectus vniuoc⁹ alicui⁹ cāe ducit in cognitiōem cause quo ad quid est et quo ad quia est. sed motus est effectus vniuocus nature ergo ducit in cognitionem nature s̄m propriam

spēm et quo ad quid est. Pro declaratōe maioris sciendū q₂ dr̄r effectus equiuoc⁹ ducit in cognitōem cause et effectus vniuocus. q₂ effectus equiuocus ducit in cognitōem sue cause quo ad q₂ est si enī talis effectus est oportꝫ presupponere cām eē et ideo ex effectu arguit q₂ est cause. sed effectus vniuoc⁹ ducit in cognitōem cause quo ad q₂ est et etiā quo ad qd est. et rō illius est. q₂ effectus vniuocus repr̄tat cām quo ad vltimā drīam cause. sed q₂ p vltimā drīam complet diffinitio idō talis effectus ducit in cognitionē ipsi⁹ cāe quo ad qd est. sed effectus equiuocus non repr̄tat cām nisi sm quandā analogiā et ideo nō pōt ex tali effectu cognosci quidditas cause.

**Arguitur** Cōtra minorē. Effect⁹ vniuoc⁹ est vni⁹ spēi cū causa sed motus nō est vni⁹ speciei cū natura. ergo nō est effectus vniuoc⁹ et p ɔ̄ns nō ducit in cognitionem nature. Dōm q₂ dupl̄r aliquis effect⁹ dr̄ vniuocus. Uno mō q₂ est pdse vni⁹ speciei cū cā. sicut homo dr̄ effect⁹ vniuoc⁹ hoīs. et sic est verū q₂ effect⁹ vniuocus est vni⁹ speciei cū cā. Alio mō dr̄ effectus vniuoc⁹ q₂ est proportionat⁹ et adequatus pncipiis ipsius cause. et sic quelibꝫ ppria passio pt dici effectus vniuoc⁹. q₂ fluit ex pncipiis ppriis speciei. et sic motus dr̄ effectus vniuoc⁹ ipsi⁹ nature. et ex vtroqꝫ effectu vniuoco pt cognosci cā quo ad qd est. q₂ effectus vniuoc⁹ qui est proportionatus pncipiis cāe ducit in noticiā essentialium pncipiorū ex quib⁹ fluit talis effectus. et sic risibile est effectus vniuoc⁹ proportionat⁹ pncipiis hoīs et idō ducit in noticiā hoīs quo ad quid est.

**Arguitur** Motus nō est effectus vniuoc⁹ nature etiam capiēdo scdo mō. pbat q₂ in diuersis naturis inuenit alius et ali⁹ motus. et sic nō est proportionat⁹ nature. Dōm q₂ natura accipit dupl̄r. Uno mō sm genus. et sic motus sm genus est effectus nature sm genus. et sic ponit in diffinitōe eius. Alio mō accipit natura sm speciē. et sic specialis motus est effectus specialis nature. sicut motus deorsum est effect⁹ nature grauis. motus sursum est effectus nature leuis. et idō aresto. in pmo celi inuestigat nūm elementorū ex nūo motuū. q₂ illi motus sunt connaturales illis corporibus simplicibus de quibus ibi determinatur.

**Arguitur** Motus q₂cūqꝫ cognoscit vbi nō cognoscit natura. sicut patet de fluxu et refluxu maris. Dōm q₂ motus ducens in cognitōem nature est motus pure naturalis. et p hoc excludit duplex motus q̄ non ducit in cognitōem nature. s. motus violentus. sicut motus lapidis sursum. et motus obedientialis. q₂ illi motus nō oriunt ex pncipiis ppriis mobilis sed veniūt ab extrinseco. Motus enī obedientialis aduenit inferiorib⁹ corpibus ex obedientia supiorū corporū.

**Querit** Utrū vniuersaliter sit verū q₂ si ignorato aliquo ignoret alterū. ergo econuerso cognito altero cognoscit alterum. Dōm q₂uis in hoc casu pposito sc₃ de natura et motu. verū est q₂ ignorato motu ignorat natura. et cognito motu cognoscit natura. hoc tn̄ non est vl̄r verū. et rō est q₂ qn̄qꝫ multa cōcurrunt ad cognitōem alicui⁹ que oīa oportet cognosci anteq₂ res cognoscat. pōt tn̄ res ignorari ignorata vna pte. sicut ad cognitōem hoīs requirit cognitio animalis et rōnalis. sed ad ignorantiā hoīs sufficit ignorantia vni⁹ ex illis.

**Arguitur** Prius pt cognosci absqꝫ posteriori sed natura est prior motu ergo etc. Dōm q₂ natura accipit dupl̄r. Uno mō relatiue et sic nō est verū q₂ natura est prior motu. q₂ relatiua sunt simul natura. sed sic nō pōt capi natura in scdo hui⁹. q₂ natura diuidit p materiā formā et priuatōem que sunt de genere substantie sed nulla relatō habet speciem de pdicamento substantie. et sic nō posset illa diuisio dari in pdicamento substantie natura relatiue accepta. Alio mō pōt capi natura absolute. sicut capit scdo phorū. et sic adhuc capit dupliciter. Uno mō sm modū nostre cognitionis. et sic est impossibile cognoscere naturā sine motu. Alio mō pōt capi natura ex pte rei cognoscibilis. et sic vtiqꝫ natura pōt cognosci absqꝫ motu. Et sile est de tudibili et azino. quia manifestū est q₂ azin⁹ pōt cognosci ex parte sui absqꝫ tudibili. q₂ habꝫ aliquā intrinsecam drīam p quā est cognoscibilis. ꝫ non ex parte intellectus nostri. q₂ drīa eius nō habet nomen impositū ergo intellectus nr̄ nō pōt cognoscere azinū sine tudibili. sic est de natura q̄ ad nos. s. q₂ nō est cognoscibilis nisi p motū. sed sm suā essentiā siue naturā est cognoscibilis p suam drīam que est nobis ignota. et p hoc pōt dici ad argumentum q₂ prius pōt cognosci sine posteriori nisi posterius sit de diffinitione prioris quod potest contingere in diffinitione descriptiua que datur quo ad nos p passionem.

**Arguitur** Natura et essentia sunt idem sed multe sunt essentie immobiles·ergo ille nō cognoscunt p motū ¶ Dōm ꝙ natura pōt accipi dupl'r· Uno mō generalit' p quacūqȝ natura specifica·et sic dicim⁹ ꝙ gabriel ē alterius nature ꝙ raphael·et sic est verū ꝙ natura pt ꝯgnosci sine motu· Alio mō accipit natura ſm ꝙ diffinit in scdo hui⁹·et tunc natura non cognoscit nisi ex motu·et p hoc pt aliud argumentum solui qñ dr ꝙ cōtingit naturā abstrahere a motu et sic ꝯgnosci·g° nō oportȝ ꝯgnoscē naturā p motū·q2 abstrahentiū ñ ē mēdaciū ·Dōm ꝙ qñ aliq̄ duo sic se hñt ꝙ vnū ñ ē de diffinitōe alteri⁹ tūc vnū pt abstrꝭhi ab alio ī pma opatōe itellect⁹ sed qñ vnū est de diffinitōe alterius tūc nō pt ab eo abstrahi sicut est de motu·qd est verȝ de diffinitione quo ad nos sicut dictū est· ¶ Et si dicatur natura etiā cognoscit p quietem g° nō solū p motum·añs pbat·q2 natura lapidis est vt quiescat deorsum et natura ignis ꝙ quiescat sursuȝ·Dōm ꝙ est duplex quies s3 in termino a q̄o et talis q̄es est priuatio motus et non ducit in cognitionē nature nisi forsan per accidens·Alia est quies in termino ad quē et talis quies est cōsummatō motus sicut dr in q̄nto hui⁹·et iō p taleȝ quietē pōt etiam natura cognosci sicut p motū·et hoc est qd in diffinitōe nature dr ꝙ natura est p̄ncipiū mouendi et quiescendi qd intelligit de quiete que est in termino ad quē·sicut natura lapidis est principiū motus deorsum et etiam quietis·

**Arguitur** Contingēs est ignorat' motum et etiā naturā ergo nō est necessariū·añs pbat· q2 multi ignorāt motū et naturā· ¶ Dōm ꝙ duplex est necessitas·quedam est necessitas consequētis scȝ qñ ꝯsequēs est necessariū in se et habet necessitatis sue causam in antecedēte·sicut hic homo est aial rōnale ergo homo est risibilis·et tal' necessitas nō est ī ista ꝓpositione·Alia est necessitas consequentie·i·habitudinis cōsequentis ad añs et talis est hic cū dr ignorato motu necesse est naturā ignorare· et talis necessitas pōt esse in ꝓpositōibus contingentibus·vt sortes currit ergo sortes mouet· et etiam in ꝓpositionib⁹ falsis·vt si azinus volat azinus habet pennas·

**Est igitur aliquid en·**

Hic aristo·ꝓsequit determinatōem de his de quibus dixit se determinaturū· et pmo exequitur de motu·scdo de aliis· q2 motus ē pncipalior passio entis mobilis·Primo ergo intēdit ponere duas diffinitōnes de motu·scdo ponit aliqua dubia de motu·Circa primū inquirit pmā diffinitōem motus ex tribus diuisionib⁹·q2 sicut dr scdo posteriorum talis via est vtilis ad inuestigandū diffinitōem·Prima ergo diuisio est ista·Entiū aliud in actu aliud in potentia·et ista est diuisio analogi in sua analogata·q2 prius dr ens de ente ī actu ꝙ de ente in potentia·q2 tñ ista diuisio est generalior ꝙ entis in·x· predicamenta ideo premisit istam diuisionem·

**Arguitur** Nullū est ens in potentia quia ens dr ab existēdo· s3 ens in potētia nō existit ergo· ¶ Dōm ꝙ ens accipit dupl'r· Uno mō ſm primā eius impositōnem· et sic ens dr ens ī actu·q2 illa est significatio pncipalior entis ꝙ ens in potētia· Alio mō accipit ens ſm totā eiuȝ latitudinē·et sic ens in potētia etiā est ens· Et tūc ad argumētū dōm ꝙuis ens in potentia nō habeat ꝯpletam subsistentiā habȝ tamē subsistentiā incōpletā·q2 subsistit essentialiter p formā que est actus eius

**Ceterorum que sunt·**

Hic ponit scdā diuisio et est·Entiū in actu aliud est suba et hoc aliquid· aliud est quātitas aliud ē q̄litas aliud relatio aut aliqd aliorȝ p̄dicamētorȝ·

**Arguit'** Ens qd est in actu male diuiditur p·x· p̄dicamenta· q2 ens in potentia etiā est in p̄dicamento· Dōm ꝙ aliquid dupliciter est in p̄dicam ēto· Uno mō p se·q2 scȝ est genus vel spēs p̄dicamenti· et sic solū ens in actu est in p̄dicamento· q2 p̄dicamentū noiat ordinatōeȝ generū et spēȝ que sunt entia in actu· Alio mō aliquid est in p̄dicamēto reductiue·et sic etiam ens in potentia pōt esse in p̄dicamento sicut materia est in predicamento

**Sed eius quod ē ad**

Hic ponit tertiā diuisionē ad inuestigandū diffinitōem motus et est ista·Relatiuorȝ alia dicunt' ſm supabundantiā et defectū·i·aliqua fundāt in quantitate vt duplū et dimidiū·Alia dicunt ſm actiuū et passiuū·i·fundant in actione et passione·et illa pñt se tripliciter habere·quia quedā fundant in ipso actuali agere· sicut calefacere quod dr relatiue ad calefactū· Alia fundant in preterita actione·i·in egisse sicut relatio patris ad filiū

quia nõ dr̃ ille pater qui generat filiũ ꝗ̃ q̃ gñauit
filiũ· Alia fundant in futura actione siue in po
tentia agenti·sicut relatio dñi ad seruũ·q2 ille di
cit dñs qui põt coercere seruũ· Põt ergo dari rõ
istius diuisionis·q2 ista diuisio daẗ ꝑm fundamẽ
ta relationis·ꝗ̃ sunt tria fundamenta relatõis
sc3 quãtitas actio et passio· ergo ista diuisio est
trimembris

**Querit** Quẽ ordinẽ hab3 mot⁹ ad istas
tres diuisiones· Dõm ꝙ ex
istis tribus diuisionib⁹ põt aliqualiter natura mo
tus cognosci·q2 ex ꝑma diuisione ɔgnosciẗ ꝙ mo
tus est ens in potentia· Ex scd̃a ɔgnosciẗ ꝙ mo
tus est reducibilis ad ꝑdicamentũ· Ex tercia cog
nosciẗ ꝙ motus consistit in quadã ɔparatione siue
habitudine mouẽtis ad motum·

**Arguitur** Motus est de ꝑdicamẽto
absoluto ergo nõ est in ꝑ
dicamento relationis· Dõm ꝙ motus accipiẗ
dupl̃r· Uno mõ ꝗ̃tum ad suã eẽntiã·et sic est de ꝑ
dicamento absoluto·q2 est eiusdem eẽntie cũ ẗmi
no ad quẽ·et ẗmin⁹ ad quẽ motus est de trib⁹ pre
dicamẽtis sc3 ꝗ̃titate qualitate ⁊ ubi. Alio mõ
accipiẗ motus ꝗ̃tũ ad suũ esse·et sic motus habet
in se tres relationes que spectant ad esse motus
sc3 ad mouens ad subiectũ et ad terminũ·q̃ relati
ones si nõ sint in forma tunc forma non dicetur
motus vt infra dicet·

**Arguit̃** Est tm̃ vnũ subiectũ relatiuorũ
ergo est tm̃ vnũ fundamentum
relatiuorum· Dõm negando ɔñam· q2 aliud
est esse subiectum relatiuoꝝ et eẽ fundamentum
eorum·q2 fundamentum relationis est quo me
diãte alicui subiecto innascitur relatio siue respe
ctus relatiuus· sed subiectũ relatiuoꝝ est in quo
subiectatur relatio· Exempli grã· Duplũ est vna
relatio q̃ est in ligno sicut in subiecto et est in ꝗ̃
titate ipsi⁹ lignũ sicut ĩ fundamẽto.q2 dupla quã
titas est id quo mediãte ligni innasciẗ ille respe
ctus sc3 duplũ· Siẽ est de p̃nitate·q2 sb̃a patris
est subiectũ pr̃nitatis et actio generatiua patris
est fundamentũ paternitatis·q2 ꝑ actionẽ gene
ratiuã innasciẗ alicui relatio paternitatis

**Querit** Quare alia ꝑdicamẽta nõ hñt
fundamentũ sicut relatiuũ·
Dõm ꝙ iõ q2 substantia est ꝑfectissime entita
tis·⁊ rela° est iꝑfectissime entitatis·cũ g° ñ poss3
fieri exitus de extremis in extrema nisi ꝑ mediũ
oportet ꝙ relatio fundeẗ in sb̃a ꝑ quedã acc̃ña
media·et illa media acc̃ña dicunẗ fundamẽta si
cut dictũ est·et iõ acc̃ñs p̃t etiã eẽ fundamentum

**Arguitur** Creatio ẽ relatio funda
ta in substãtia creature·
q2 sb̃a creature est creata seclusis oĩbus accidẽ
tibus·ergo sb̃a nuda põt eẽ fundamentũ relatõ
nis. Dõm ꝙ relatio creature fundaẗ in reali
passione ipsi⁹ creature·ꝗ̃uis eñ actiua creatõ nõ
sit actio ꝑdicamẽtalis·q2 est ipsa sb̃a diuina· tñ
creatio passiua est realis passio ipsi⁹ creature· et
ideo in passione q̃ est realiter in creatura p̃t fun
dari realis relatõ ad creatorẽ· sed in creatore est
solũ relatio ꝑm dici ad creaturã·

**Arguitur** In qualitate etiam fundaẗ
relatio sicut p3 de silitudi
ne et sc̃ia· Dõm est ꝙ nũꝗ̃ relatio fũdatur in
qualitate nisi inꝗ̃tũ accipiaẗ in ordine ad quãti
tatẽ vel ad actionẽ vel passionẽ·ꝑm ordinẽ ad ꝗ̃
titatem sicut p3 in silitudine·q2 silitudo funda
tur in vna qualitate specifica que tñ est diuiden
da ꝑm nũ·r̃ et q2 distinctio nũalis spectat ad ꝗ̃
titatẽ discretã·iõ silitudo fundaẗ ĩ qualitate ꝑm
ꝙ habet ordinẽ ad ꝗ̃titatẽ discretã·q2 silitudo est
rerum differentiũ nũo ⁊ tñ hñtiũ vnã q̃litatem
in spẽ· Sc̃ia est relatio et etiã dñs q̃ fundãẗ in q̃
litate ꝑ ordinẽ ad actionẽ et passionẽ·q2 dñs dici
tur ex poñã actiua cohercendi·talis aũt potẽtia
habet ordinẽ ad actionẽ cohercĩuã· Siẽ sc̃ia agit
in scibile speculatiue·et iõ etiã sc̃ia fundaẗ in qua
litate ꝑ ordinẽ ad actionem·

## Non est autem motus

Postꝗ̃ aristo·posuit supius tres diuisiones ad
inuestigandũ diffinitõem motus·nunc ɔñt oñdit
quõ motus reduciẗ ad istas diuisiones·et ꝑcipue
quõ reduciẗ ad scd̃am diuisionem·q2 scd̃a diuisio
aliqualiter ɔtinet alias diuisiones· Vult ergo ꝙ
dupl̃r motus reduciẗ ad scd̃am diuisionẽ que est
entis in·x·ꝑdicamẽta·Primo reduciẗ motus ad
ꝑdicamẽta ꝗ̃tũ ad ẗminos motus·q2 tot sunt spe
cies siue ẗmini mot⁹ quot sunt genera rerũ· quia
oĩs mot⁹ vel ẽ ad sb̃am vel ad quãtitatẽ vl̃ ad
q̃litatẽ vel ꝑm locũ·nõ eñ p̃t se mot⁹ habere sicut
aliqd̃ cõe ad ꝑdicamẽta·q2 p̃ñta nõ hñt aliqd̃ cõe
sc3 vniuocũ sup̃ se· Nec etiã p̃t dici ꝙ mot⁹ signifi
cet aliquã naturã extra p̃ñta· q2 nihil ẽ extra·x·
p̃ñta· Uñ est ɔsiderandũ ꝙ ꝑ istũ textũ excludũẗ
duo errores·ꝑm⁹ ẽ ꝙ mot⁹ eẽt añ ꝑdicamẽta q̃si
aliqd̃ exñs extra ꝑdicamẽta. Scd̃s ẽ ꝙ mot⁹ eẽt

supra p̄dicamēta quasi gen⁹ ad ipsa Scd̄m erro rem excludit primo cū dicit q̄ cōe his nullum est accipe Primū āt errorē excludit cū dicit q̄ neq̄ mot⁹neq̄ muta° ē extr̄ p̄ita cū nihil sit extra ea

## Vnumquodq̄ autem

Hic ostendit quō reducit̄ motus ad predica menta s̄m silitudinem . et vult q̄ sicut in quoli bet genere repitur aliqd̄ vt pfectū ⁊ aliqd̄ vt im pfectū ita etiā in oi gnē motus q̄ i genere qd̄ ē ad substantiā inuenit̄ generatio tāq̄ pfectum et corruptio tāq̄ impfectū ·in gnē quātitatis iue nitur augmētatio tāq̄ aliqd̄ pfectū et diminutio tanq̄ impfectū·Et in alteratione qn̄q̄ p̄cedit ad pfectā formā qn̄q̄ p̄ceditur ad impfectā.sicut mo tus calefactōis est ad pfectiorē formā q̄ motus frigefactōis. Ex quo patet q̄ ista p̄pō mot⁹ di uiditur sicut ens potest duplr̄ intelligi. Vno pe nes t̄minos sic q̄ sūt tot species motus quot sūt genera in q̄bus terminat̄ motus.et sic intelligit̄ textus p̄dict⁹ an̄ istū·Alio° motus reducit̄ ad p̄ dicamēta p assimilationē q̄ sc̄ eodem mō diuidū tur predicamēta et motus s̄m pfectū et impfectū et isto mō intelligit̄ iste textus·

**Queritur** Vtrum motus sit eiusdem essentie cū t̄mino ad quem Dōm q̄ sic Quod patet auctoritate et rōne· Au ctoritate aristotilis in q̄nto hui⁹ dicentis in p̄n° q̄ motus denoiatur a termio ad quē·⁊ q̄ n̄ hab̄ spēm a termino a q̄ sed a termio ad quē ⁊ postea de cōtrarietatib⁹ motuū dicit q̄ sicut mot⁹ habet spēm a termio ad quē·ita etiā habet cōtrarietatē Ratōe pbatur sic vnūquodq̄ sumit spēm ab aliq̄ indiuisibili sed termin⁹ motus ē stans et indiuisi bilis·an̄ terminū aūt est successio ⁊ diuisibilitas ergo a termino motus sumit speciē· maior patet quia spēs rerū hn̄t se sicut numeri sed numerus sumit̄ semp ab aliquo indiuisibili q̄ ab vltia vni tate q̄ dat speciem numero·

**Arguitur** Termin⁹ motus ē distans a motu ergo motus nō po test sumere speciē a termio ad quez·q̄ nihil sumit spēz ab aliquo extrinseco ⁊ distante Pro rn̄sio ne sciendū q̄ quidā dicūt ad istud argumentū q̄ duplices sunt res·aliq̄ sunt res que habent suum principiū specificās extra se·sicut hitus ⁊ potētie quia hitus specificant̄ p actus· et actus sunt ex trinseci habitib⁹ et silr̄ potentie distinguunt̄ p ob iecta que sunt eis extrinseca et s̄m hoc dicūt illi q̄ motus etiā sic specificat̄ ab aliquo extrinseco· Sed istud inconueniens dicitur q̄ ē duplex specifi catio quedam ē circūlocutiua ⁊ ista p̄t eē p aliqd̄ extrinsecū.circūloq̄mur em̄ distinctione specificā potentiarū p actus et obiecta·Alia ē specificatō p̄prie dicta et ista nūq̄ p̄t eē extrinseca illi quod specificat̄·Vnde melius sic dicit̄ q̄ duplr̄ aliquid habet in se principiū specificans· Vno modo s̄m essentiā tm̄ ⁊ n̄ s̄m eē·sic motus hab̄ itra se pn̄ cipiū specificās·q̄ forma fluēs in motu specificat motū que ē intrinseca motui·et q̄uis ista in mo tu nō sit pfecta s̄m eē est tamē pfecta s̄m eēntiā· Aliud est qd̄ habet intra se principiū specificās tā s̄m eēntiam q̄ s̄m eē sicut sub̄e que non susci piūt magis ⁊ min⁹ Vnde patet q̄ motus specifi catur a t̄mino ad quē qui ē i motu eēnalit̄·Et dr̄ notāt̄ q̄ motus ē eiusdē eēntie cū t̄mino ad quē s̄ non dicit̄ q̄ sit eiusdē esse quia hoc nō est verum

Querit̄ ergo quid sit motus eēnaliter· Dōm q̄ est ipsa forma fluēs in motu exēpli grā· motus calefactionis ē ipse calor nō qualitēcūq̄ acceptus sed fluēs id ē tendēs ab eē impfcō ad eē pfectum et iō mot⁹ calefactōis nō significat calorē sicut ē i igne q̄ ille nō tēdit ab esse ipfecto ad eē pfectū s̄ calorē in aqua s̄m q̄ iste calor accipit pfectius eē in subiecto·Quod iterū notanē dr̄ quia calor in aqua pfecte et sūme calida nō est motus q̄a talis calor nō tendit ab eē impfecto ad eē pfectū

**Queritur** Vtrum p̄cessus ab eē imp fecto ad esse pfectū aliquid addat supra formā Dōm q̄ sic q̄ addit supra formam tres respectus siue relationes sc̄ admo uēs qd̄ pficit illā formā in mobili·et ad subiectū qd̄ illam formā pfectius recipit et ad terminū ad quē·quē ipsa forma pfectius acq̄rit·Et rō illius ē quia motus ē forma fluēs in motu vt dictū est s̄ forma nō fluit in motu nisi quia mobile mouet̄ a mouēte ⁊ pficit̄ i mobili et accipit t̄minū ad quē exēpligrā calor n̄ fluit ad accipiendū pfectius eē nisi p̄sēte igne·Oz g° formā referri ad istaēa si for ma debeat dici motus·

**Arguitur** Ergo motus realit̄ differt a t̄mio ad quem·quia rela tio ad mouens est realis quia ē relatio effectus ad cām efficiētē ⁊ distiguit̄ realit̄ a forma Dicē dum q̄ motus accipit̄ duplr̄· Vno mō s̄m suam eēntiam et sic iste relationes nō spectant ad mo tum quia eēntia motus est forma fluens·⁊ sic est verū q̄ motus nō distinguit̄ a t̄mino ad quē sili

ter ẜm eẽtiā·Alio mō accipit motus ẜm suam
subsistentiā et eē·et sic iste relatões spectant ad
motum· et tūc mot⁹ acceptus ẜm eē pt hẽe realē
distinctõem ɔtra essentiā forme·et silr ē de hoie
qꝛ si capiat hō ẜm suā subsistētiā tūc hꝫ realem di
stinctõem ab hoie accepto ẜm essentiam ꝑpē esse
existētie hois qd distinguit realr ab homine.

**Querit** Utꝝ motus sit in aliquo ṗdi-
camēto. Dicendū ꝙ dupliciẜ
aliqd est in ṗdicamēto. Uno mō ꝑ se qꝛ est genus
vel spēs alicui⁹ ṗdicamēti·et sic motus nō est in
aliquo ṗdicamento qꝛ motus trāscendit tria ṗdi
camēta·qꝛ repitur i qualitate q̄titate et vbi·vel
repitur in quatuor capiēdo motū cōiter put ex-
tendit se ad mutatõeꝫ ꝓpredictā·Alio mō aliqd
est in predicamēto reductiue qꝛ scꝫ est aliqd imp-
fectū in predicamēto et reducibile ad naturā pfe
cti·et sic motus ē in predicamēto·qꝛ motus redu
citur ad predicamētū sube loquēdo de motu gene
ratõis et corruptõis·vel ad predicamētū q̄tita-
tis loquēdo de motu augmentatõis et diminutõ
nis·et sic de alijs·Un̄ patet ꝙ mot⁹ in cōi nō re
ducit ad aliqd predicamētū ẜ ẜm suas spēs.

**Arguitur** Motus ē in predicamēto
ẜm suas spēs·ergo nō re
ductiue Añs pbat·qꝛ hꝫ ꝑ se essentiā predicamen
ti·et vnūqdqꝫ ponit in predicamēto ẜm suā eēn-
tiā·Dicendū ꝙ duplr aliqd reducitur ad predica
mentū·Uno mō ẜm essentiā·qꝛ scꝫ ipm nō habet
essentiā predicamēti ad qd reducit et sic ptes ite
grales et essentiales substātiaꝝ sẜ reductiue i ṗdi
camēto·Exēplū de ptib⁹ essentialib⁹ vt aia·de pti
b⁹ integralib⁹ vt man⁹ et caput qꝛ nullā habent
essentiā pfe ẜm ꝙ sẜ ptes·Alio mō reducit aliqd
ad ṗdicamētū ẜm esse siue ẜm denominationē qd
tm̄ est i ṗdicamēto ẜm essentiā·sicut dicit Aresto.
in ṗdicamento q̄litatis de passionib⁹ scꝫ ꝙ sunt
minime q̄litates· qd nō est veꝝ quo ad essentiā
qꝛ habēt essentiā pfectam qualitatis·ẜ quo ad de
nominatõem qꝛ subiectū nō denominat penes ta-
les qualitates·Et isto mō mot⁹ reducit ad ṗdica
mētū qꝛ hꝫ pfectaꝫ essētiā ṗdicamēti ẜ ñ pfectū eē.

**Arguitur** Perfectū et imperfectū dñt
spē vt ptꝫ de hoie et asino
ẜ mot⁹ et suus termin⁹ dñt sicut pfectū et impfe
ctū ergo dñt spē. Dōm ꝙ pfectū et imperfectū
accipiūtur duplr·Uno mō put repiūt in diūsis
speciẽb⁹·et sic dñt spē sicut pfectū in hoie et imp-
fectū in asino Alio mō put īueniunt in vna spē
et sic nō dñt spē·sicut impfect⁹ hō puta puer nō
dīt a pfecto hoie spē Rō ē qꝛ i diūsis spēb⁹ pfcm̄ ꝛ
impfectū sẜ differētie specifice sicut pfectū in hoie
qd est rōnale ɔstituit spēm in hoie·et impfectū i
asino qd est rudibile ɔstituit spēm in asino Sed
pfectū et impfectū sẜ modi accidētales in eadē spē
qui nō faciunt diūsitatem specificā·et hoc pt ex il
lo ɔgnosci·qꝛ impfectio pt separari ab impfecto i ea
dē specie sicut puer fit vir·et illo mō dñt mot⁹ ꝛ
su⁹ termin⁹·Pōt ei motus pfici accidētalr·i·ẜm
suū esse·Et iō illa ipfectō nō est de rōe mot⁹·ca-
lor ei ipfect⁹ i aq̄ pt fieri pfect⁹ nō variādo spēm

**Arguit** Si motus ē forma q̄ habetur i
termino·tūc termin⁹ est acquisi
tus añ terminū motus Uel tūc est forma acquisi
ta añ terminū motus·pbat qꝛ motus est forma
et est ante tminū. Dicendū ꝙ forma in motu
accipit dupliciter Uno mō ẜm essentiā et ẜm esse
impfectū·ꝛ sic est acq̄sita añ tminū mot⁹ sicut qñ
aqua calefit tūc in aq̄ est calor ẜm eē ipfectū an
te terminū mot⁹· Alio mō accipit ẜm eē pfectū et
sic nō habet nisi in tmino motus·sicut etiā ē dōm
de forma in motu q̄ ẜm eē ipfectū habet ante ter
minū·et ẜm eē pfectū habetur solū in termino.

**Arguit** Illa nō sunt eadem q̄ hñt opposi
tas ɔditões ẜ mot⁹ et terminus
hñt oppositas ɔditões g⁹ nō sunt idē Minor p-
batur qꝛ mot⁹ ē successiu⁹ et termin⁹ ē pmanens
Dōm ꝙ duplices sunt ɔditões reꝝ· q̄dā sunt
q̄ oriūtur ex intrīseca natura reꝝ·et tales argu
unt distinctões specificas i reb⁹ quaꝝ sunt ɔditi
ones·et sic hō ꝛ aīal⁹ dñt spē·qꝛ rudibile ꝛ risi
bile dñt spē·Et ẜm hoc ɔsueuit dici ꝙ accidēs et
subiectū sunt diūsa·qꝛ hñt diūsas ɔditões·ꝛ eti
am diūse spēs sub eodē gnē· Alie sunt ɔditiones
accidētales q̄ nō oriūtur·ex naīa rei·ꝛ tales nō
arguūt eēntialē et specificā dr̄ām ẜ solū accidē
talē·ꝛ ẜm illā dr̄ām vnū ꝛ idē pt differre a se
ipso ꝛ sic est de motu ꝛ tmio ad quē·Et silr ē de
calore pfcō et ipfecto q̄ nō pñt se cōpati i eodem
subiecto ꝛ tñ maīfestū ē ꝙ nō distiguūt spē licet
hēant oppositas ɔditões.

**Arguit** Illa nō sunt eiusdē eēntie quoꝝ
vno posito remouet aliud ẜ sic
ē de motu ꝛ tmio ad quē·qꝛ posito tmio remouet
mot⁹. Dōm ꝙ mot⁹ sumit duplr·Uno° ẜm suā
eēntiā·ꝛ sic mot⁹ nō remouet adueniēte termino
ṗmo tūc mot⁹ pficit sicut dt arest.i q̄nto ph⁹ ꝙ q̄
eē i tmio ad quē ē ɔsūmatio mot⁹·Alio° accipit

motus q̄tū ad suū eē· et tūc ē verꝫ q̄ adueniente
termio mot⁹ abijcit q̄ꝛ ipſctio a motu abijcit in q̄
cōſiſtit eē motus·

**Arguitur** Si motus ē eiuſdē eſſentie
cū ṫmino tūc vnus et idem
motus eēt in diūſis p̄dicamētis· qꝛ vn⁹ et idē mo
tus hꝫ termios diūſoꝝ p̄dicamentoꝝ· ſicut termi
nus generatōis eſt ſubā et figura  Dōm q̄ du
plex ē termin⁹ in motu· q̄dā eſt intriſecus et ime
diatus et ille ē tm̄ vnus et ab illo motus hꝫ ſuā
ſpēm· Dr̄ āt termin⁹ intrinſecus q̄ imediate acq̄
ritur in mobili p̄ motū· Alius ē termin⁹ extrinſe
cus mediat⁹ et ꝯſecutiu⁹ in motu q̄ ſcꝫ ſeq̄t ad p̄
mū ṫminū motus· et ſic mot⁹ p̄t hr̄e multos ṫmi
nos· qꝛ multa accidentia p̄nt ſe qui ad formā que
acquiritur p̄ motum·

**Arguitur** Videt̄ q̄ vn⁹ et idē motus
hēat plures ṫminos intri
ſecos vt mot⁹ q̄ fit de albo i nigꝛ ē p̄ medios co
lores· q̄ fit p̄ multos ṫminos· Dōm q̄ duplr̄ fit
mot⁹ ab vno extremo colore in aliū extremū per
medios· Vno° ſic q̄ in medijs colorib⁹ ſit ſtat⁹· ⁊
tūc ſunt multi mot⁹ ſm̄ q̄ ſunt multi ṫmi· ſicut
ſi motus de albo in rubeū fieret ibi ſiſtēdo et po-
ſtea a rubedie in nigredinē tūc p̄mus mot⁹ ē ru-
befactōis ⁊ ſcd̄s ē mot⁹ nigrefactōnis· Alio° fit
motus ab extremo i extremū ꝯtinue p̄ medios co
lores ſic q̄ nō ſit ſtat⁹ et tūc ē tm̄ vnus mot⁹ ha
bēs vnū ṫminū· qꝛ medij colores nō dāt ſpēm cuꝫ
i eis n̄ ſit ſtat⁹· ⁊ ſic q̄libet mot⁹ hꝫ tm̄ vnū ṫminū

**Arguitur** Generatō ⁊ corruptō ſūt
diūſi motus ⁊ tn̄ habent
vnū ṫminū ſcꝫ eē vel ſubām  Dōm duplr̄ Pri°
q̄ i generatōe ⁊ corruptōe nō ſunt plures ṫmini
poſitiui ſ꜕ tm̄ vnus ſcꝫ eē· ſunt tn̄ ibi plures ṫmi-
ni q̄ꝝ vnus ē poſitiuus ſcꝫ eē ⁊ alius p̄uatiu⁹ ſcꝫ
nō eē· ⁊ p̄t aliq̄ mutatio ſcꝫ p̄uatia hr̄e ṫminū p̄
uatiuū ſicut corruptō· Scd̄o dōm q̄ q̄uis ſit v-
nus ṫminus tm̄ poſitiuus tn̄ generatō ⁊ corrup
tio hn̄t illū ṫminū ſub oppoſitis mōis· qꝛ genera-
tio tēdit ad illū ṫminū ſicut illū accipiēs et corru
ptio recedit ab illo ṫmio ſicut ab eo recedēs ſ꜕ ac
ceſſus ⁊ receſſus ab eodē ṫmio faciūt ꝯtrarieta-
tē in mutatōibus ſicut pꝫ i q̄nto huius· ſ꜕ qꝛ ꝯtra
rietas ē drn̄a ſm̄ ſpēm· x· metaphiſice ideo ex cō
ſequenti differunt ſpecie·

**Queritur** Vtꝝ motus ſit fluxus for
me ſup̄additus  Dōm q̄
nō ſ꜕ ē ipſa met forma ⁊ idō iſta locutio motus ē
tendētia ſic exponit̄· i· forma tēdēs· ⁊ h° ſic p̄bat̄·
qꝛ ſi motus ſignificet fluxū forme ſup̄additū· tūc
fluxus eēt aliq̄d realiē diſtinctū a motu et a for
ma fluente ⁊ p̄ ꝯn̄s motus nō ſuſcipet ſpēm a ṫ
mio· qꝛ motus eēt oino diūſus a ṫmio ſ꜕ h° ē ꝯtra
ariſto· i mltis locis Itē ſi fluxus eēt res i deṫmi
nato p̄dīto q̄ neceſſe ē dicē ſi ſit res real' ſeq̄ret̄ q̄
motus habēt ṫminū i diūſis p̄dicam̄tis et flux⁹
eēt i vno p̄dīto· ⁊ ſic fluxus motus et mot⁹ eēnt
res oino diſpate· ⁊ ſic oportēt fluxū ponē in alio
p̄dicam̄to a motu q̄ nullus phoꝝ vnq̄ dixit Itē
motus ⁊ ṫminus drn̄t ſicut p̄fectū ⁊ ip̄fectū i ea
dē ſpē g° n̄ ē ſpecifica drn̄a· et ſic nō p̄t dici q̄ mo
tus ſignificet fluxū realiter a ṫmino diſtinctū· q̄a
ſunt eiuſdem ſpēi·

**Arguit̄** Si motus nō eēt aliud q̄ ṫmi
nus tūc calor eēt motus q̄ ē fal
ſū·  Dōm q̄ calor accipit̄ duplr̄· Vno° ſm̄ ſe et
abſolute· ⁊ ſic nullo mō ē motus· qꝛ i q̄cūq꜡ ē mo
tus hoc mouet̄ Si g° calor abſolute acceptus eēt
motus ergo i q̄cūq꜡ eēt calor hoc mouet̄ qd̄ eſt fal
ſū· qꝛ ignis ē calid⁹ ⁊ tn̄ ſm̄ calefactōeꝫ nō mouet̄
Alio° accipit̄ calor ſm̄ q̄ ē i aliq̄ ſubiecto tēdēte
ab eē ip̄fecto ad eē p̄fectū· ⁊ ſic calor ē motus· Ex
empli grā calor q̄ eſt i aqua tepida tendente ad
p̄fectum calorem eſt motus·

**Diuiſio autem·** Poſtq̄ ariſt·
poſuit tres di
uiſiōes ad inueſtigādū diffinitōes motus Hic ꝯn̄r
poit̄ p̄mā diffinitōꝫ ⁊ poſtea eā p̄bat. diffinit ei
ſic motum· Motus ē endelechia· i· actus entis in
potēa ſm̄ q̄ hmōi· ⁊ p̄bat illā diffinitōeꝫ exēpla
rit̄· Pri° qꝛ alcatio ē actus alcabil' ſm̄ q̄ altera
bile· augm̄tatō ē actus augm̄tabilis ſm̄ q̄ augm̄
tabile· Diminutō ē actō diminuibil' ſm̄ q̄ diminui
bile· loci mutatō ē actus locabil' ſm̄ q̄ locabile· ⁊
generatō ē actus generabil' ſm̄ q̄ generabile· Ex
quo dat̄ itelligi q̄ ariſto· hic extēdit motū ad mu
tatōem qꝛ hic exemplificat de generatōe· Vn̄ itel
lectus diffinitōis ē motus ē actus· ibi poit̄ act⁹
loco generis qꝛ ſicut dcm̄ ē· motus ē forma fluēs i
motu· ſ꜕ qꝛ dcm̄ ē q̄ forma n̄ q̄līcūq꜡ accepta ē mo
tus· ſ꜕ ſm̄ q̄ tendit ab eē ip̄fecto ad eē p̄fectū ideo
addit̄ i diffinitōe actus ēeis i potēa· i· ſubiecti qd̄
eſt in potētia ad p̄fectōnē illius forme· Et addit̄
ſm̄ q̄ hmōi· i· ſm̄ q̄ ſtat actualiter ſub illa potē-
tia· i· ſm̄ q̄ actualiter tēdit ad p̄fectōnē formā· et
idō aqua q̄ ē ip̄fecte calida hꝫ potētiā ad p̄fectōnē
calorem tn̄ nō dr̄ moueri niſi ſm̄ q̄ actualiter

tendit ad maiorem pfectōem illius forme.

**Arguit** Auicēna ponit aliā diffinitōnem mot⁹. qꝛ d̄r ꝙ mot⁹ est exitus de poña ad actū nō subito. ergo ista diffinitio nō ē bñ posita. Dōm ꝙ ista diffinitō auicēne ñ est bona ꝓpt ē duo. Pmo qꝛ i illa diffinitōe mot⁹ ponit exitus q̄ ꝑt spē u mot⁹ local. ꝭ nō dꝫ gen⁹ diffiniri p spēm. ergo incōueniēt diffinit mot⁹ p exitū. Scd̄o nō valet et q̄ addit nō subito. qꝛ subitum īportat tp̄s. ꝭ tp̄s ē posteri⁹ motu cū sit passio ei⁹ iā diffinitō dꝫ dari p p̄ora. Ex q̄ patet ꝙ nō potuit mot⁹ aliē diffiniri p p̄ora q̄ꝫ h̄ diffinit. qꝛ eñi in q̄stione p̄us mota dictū fuit ꝙ mot⁹ cōit acce ptus trāscendit q̄dā p̄dicamēta nō potuit motus aliē diffiniri q̄ꝫ p trāscendentia. cū ergo actus et poña tāq̄ dr̄ne entis p̄cedāt p̄ūta. sic mot⁹ diffinit⁹ est p actū et potentiā sicut p q̄dā p̄ora. Est eñi mot⁹ forma q̄ est i subiecto qd̄ ē in poña ad pfectiōem illi⁹ forme. sicut calor in aq̄ q̄ tendit ad pfectius esse caloris vocat mot⁹. et intelligit hoc ex diffinitōe cū d̄r actus. i. forma. entis i potētia i. subiecti qd̄ est i poña ad vltiorem pfectōem ꝭm ꝙ huiusmodi.

**Arguitur** Si mot⁹ est actus vel est actus p̄mus vl scd̄s Dōm ꝙ motus accipit dupl'r. Uno mō p forma fluente i motu absolute. et sic q̄ñꝫ est actus p̄mus sicut patet de motu generatōis. qꝛ generatō ē forma subal. Q̄ñꝫ motus est act⁹ scd̄s sicut ē mutatō accñtalis. qꝛ tal mot⁹ t̄minat ad actuꝫ siue ad formā accidētalem. Alio mō accipit mot⁹ ꝭm ꝯditōem forme q̄ est i motu. et sic motus sp ē dictū actus p̄mus qꝛ cōditio forme i motu est ꝙ forma sit ipfcā. ꝭ ipfcm̄ est p̄us pfcō. et hoc ē ꝙ aliq̄ dicūt ꝙ motus est actus p̄mus in ordine ad pfectōem forme quā recipit in t̄mino ad quem.

**Arguitur** Ex isto seq̄ret ꝙ idē esset in actu et i poña. pbat. q̄a mobile est i actu p motū et i poña ad pfectius eē.

Dōm ꝙ nō est icōueniens idem esse i actu et i poña respcū diūsoꝝ. qꝛ idem mobile p eandem formā scꝫ motū est i actu et i poña. i actu ꝭm formā ipfcām et i poña ꝭm formā pfcāꝫ. Exēpli grā. aq̄ ipfecte calida q̄ hꝫ motū calefactōis ē i actu ꝭm calorē ipfectū et in potētia ꝭm calorem pfectum quem adhuc non habet.

**Q̄ āt sit** Postq̄ aresto. posuit diffinitōem mot⁹. nūc maīfestat eā et p̄mo manifestat singulas ptes. scd̄o diffinitio nē totā. p̄mo p̄mā ptē sic maīfestat. Illud q̄ aliq̄d fit i actu p̄us i potētia exñs h⁹ ē act⁹ ꝭ p motū aliq̄d fit i actu p̄us i potētia exñs g⁹ motus est act⁹ Maior ptꝫ. qꝛ nihil fit i actu nisi p actū siue formā. Minor pꝫ qꝛ i motu aliq̄d acq̄rit formā quā p̄us nō habuit. vt i calefactōe acq̄rit calor et sic p motū potētia calidū fit actu calidum.

**Arguitur** Añ motū etiā mobile est i potētia g⁹ nō tm̄ i motu.

Dōm ꝙ drñē mobile ē in potētia añ motū et in motu. qꝛ añ motū ē in potētia simpl'r scꝫ tā ad actū pfcm̄ q̄ ad ipfcm̄. vt aq̄ añ motū calefactionis ē in potētia tā ad calorē pfectū q̄ ipfcm̄ sed mobile sub motu exñs ē solū in potētia ad actuꝫ pfectū. qꝛ tūc hꝫ i se actū ipfcm̄. et iō bñ d̄r aresto. ꝙ p motū aliq̄d in potentia exñs fit in actu

**Quoniam aūt** Hic pbat scd̄a pticula diffinitōis scilicet ꝙ mot⁹ ē act⁹ entis i potētia et stat ꝓbatio i hoc. oīs act⁹ ē act⁹ ei⁹ i q̄ sp inuenit ꝭ mot⁹ sp inuenit i ēte i poña g⁹ mot⁹ ē act⁹ ētis i poña Maior ptꝫ. qꝛ hoc ē de rōe forme natal ꝙ sp inueniat i suo ꝓprio subiecto. Minor patet qꝛ aliq̄d d̄r moueri ex hoc. qꝛ ducit de potētia ad actū p motū. oportet ergo ꝙ illud qd̄ mouet sit i potētia et ergo si aliq̄d ē solū i actu ip̄m ē imobile. sicut patet de p̄mo mouēte imobili. ⁊ si aliq̄d ē sil' i actu et i potentia ip̄m sil' mouet et mouet. et iō agentia natalia mouent et mouēt a seinuicē. Cui⁹ rō ē qꝛ actus. i. forma agentis est i potentia i patiente. qꝛ patiēs ꝓt eā recipe. exēpli grā. man⁹ calida calefacit pomū frigidū. ⁊ pomū frigidū frigefacit manū. et hoc ē qd̄ d̄r i p̄mo de generatōe ꝙ oīe agēs phisicū qd̄ agit p ꝯtactū i agēdo repatit. nō aūt hoc fit ꝭm eandem formā. qꝛ agit ꝭm vnam formā et patitur ꝭm aliam.

**Dico autē hoc.** Iā manifestat aliā pticulā scꝫ illā in q̄ntū hmōdi. et vult ꝙ necesse ē illā pticulā addē qd̄ ꝓbat exēplo et rōne Exēplo sic. qꝛ si motus absolute eēt act⁹ entis i potētia tūc seq̄ret ꝙ es sp moueret q̄diu eēt i potētia ad statuā. qꝛ p oī tpe et q̄diu es ē habet potentiā ad statuā sed hoc ē falsū. qꝛ es tūc solū d̄r moueri ad statuam qñ supponit actōi statuifice. qꝛ tūc ē i potētia ꝭm ꝙ huiusmodi.

**Manifestū aūt** Hic pbat tertiā pticulam diffinitōis p rōem et h⁹ sic. qꝛ ñ ē eadē rō subiecti

ingr̄tū ē q̄ddā ēns et ingr̄tū hn̄s ordinē ad ↄtraria·et iō in diffinitōe nō sufficit dicē ꝙ mot⁹ est act⁹ entis i poñā vbi notat̄ subiectū·ſ etiā oportet dicē ſm ꝙ hmōi in q̄ notat̄ ordo ad formā ꝑfectā·qꝛ ſi eēt potētia ad ↄtraria eadē tūc etiam ↄtraria eēnt eadē·ↄña tʒ·qꝛ poña hʒ distictiōem ex obiecto·ſi g° eēt vna poña ad ↄtraria tūc etiam eadē eēnt ↄtraria·exēpli grā·ſi eadē eēt poña ad sanitatē et ad egritudinē.tūc idē esset sanitas et egritudo·qꝛ poña ad sanitatē hʒ distinctiōem a sanitate:ꝛ poña ad egritudinē hʒ suā distīctiōeʒ ab egritudīe·Et ſcꝫ ſilr̄ ſi visus et audit⁹ eēnt idē tūc color et son⁹ eēnt idē·

Arguitur Eadē ē poña ↄtrarioꝝ ſicut dꝛ p° phisicoꝝ g° male dꝛ hꝫ ꝙ nō ſit eadē· Dōm ꝙ poña ad cōtraria accipit̄ dupl'r. Vno° materialr̄ ſm ꝙ ſe tʒ ex pte subiecti·et ſic est vna poña ad ↄtraria qꝛ est vnū subiectū qd̄ ē susceptibile duoꝝ ↄtrarioꝝ ſicut ptʒ ex vltima ꝓꝑetate ſubē·ꝛ etiā ex diffinitōe ↄtrarioꝝ·Alio° poña ad ↄtraria accipit̄ formalr̄ ſm ꝙ i potētia iportat̄ relatō ad actū et ad obiecta·et tūc ſunt alie et alie potētie ad ↄtraria ·Cuius rō ē·qꝛ relatō hʒ ſpēm a t̄mino ad quē ſiue ex correlatio·cū g° ſit aliud correlatiuū q̄n subiectū referēt ad diūſa cōtraria·ſic subiectū ſiue potentia ſm ꝙ hmōi dꝛ alterius ſpēi·

Arguitur Vnūqdq̄ʒ actuat ſm ꝙ ē in actu ſ mot⁹ ē act⁹ g° debet actuare ſm ꝙ ē in actu·et ſic dʒ diffiniri ꝑ actū ꝛ nō ꝑ potētiā Dōm ꝙ duplex ē act⁹·Aliq̄s est actus ꝑfect⁹ ſimpl'r tā ſm eē q̄ ſm eēntiā·et tal' actuat ſm ꝙ ē in actu·et eo mō ſolū actuāt formę ꝑfectę nō āt ipfectę·Alius ē act⁹ipfect⁹ ꝛ tal' actuat ſm ꝙ ē in poña qꝛ tal' n̄ hʒ ꝑfectū eē in ſbiectoꝛ iō actuat ſm ꝙ ē i poña ad vltiorē ꝑfectōʒ

Quod quidē· Hic ꝓbat totam diffinitōem eē bonā·et p̄mo ꝓbat hoc directe·ſcdō īndirecte·ꝛ q̄ntū ad p̄mū ponit talē rōem·edificatio ē act⁹ edificabil' ſm ꝙ edificale ſ edificatio ē mot⁹ g° motus est act⁹ entis ſm ꝙ hmōi·maior ptʒ qꝛ edificabile ē in potētia g° hʒ aliq̄d qd̄ ē in actu·Vel g° domus ē act⁹ ei⁹ vel edificatio ſ dom⁹ n̄ p̄t eē act⁹ eius qꝛ act⁹ dʒ eē ſil' cū potētia ſua ſ q̄n est dom⁹ tūc nō ē edificabile ſ q̄n ē edificatio tūc adhuc ē edificabile g° edificatio ē act⁹ edificabil'·

Q3 āt bene· Hic ↄñē oñt diffinitōnē mot⁹ eē bonā idirecte et dꝛ oñſio idirecta qꝛ fit tal' oñſio ex remotōne diffinitionū q̄s ponebāt alij phi· Ponunt̄ g° duo ex q̄bus fit oñſio idirecta· Primū qꝛ diffinitōes q̄b⁹ alij diffinierūt motū ſunt icōuenientes g° iſta ē bona·ſcdō qꝛ mot⁹ nō p̄t alit̄ diffiniri niſi ſic.ex q̄ mot⁹ nō ē i genē act⁹ tm̄ nec ē genē potētie tm̄ ſ includit actū cū potentia·

Manifestū āt· Hic poīt diffimitōes mot⁹ aliorū ꝛ ſūt tres qꝛ q̄dā dixerēt motū eē alteitatē qꝛ id qd̄ mouet̄ alit̄ et alit̄ ſe hʒ ꝑpt̄ ſuccessionē forme in motu· Aliq̄ dixerēt motū eē iequalitatē qꝛ id qd̄ mouet̄ ſꝑ magis ac magis accedit ad t̄minū Alij dixerēt motū eē nō ens·qꝛ id qd̄ mouet̄ nondum hʒ id ad qd̄ mouet̄· Iꝑꝓbat aresto·iſtas diffinitōes tripl'r p̄mo ex pte subiecti ſcdō ex pte t̄mini ad quē·t̄tio ex pte t̄mini a q̄·Ex pte subiecti qꝛ ſi mot⁹ eēt alteitas inequalitas vel nō ens tūc cuicūqꝫ iſta īeēnt hoc mouēt̄ qꝛ cuicūqꝫ inē mot⁹ hoc mouet̄ ſ iſta ſunt mot⁹ ſm antiq̄s g° ꝛc.hoc āt ē falſū qꝛ multa ſunt iequalia in q̄bus nō ē motus·etiā mot⁹ nō ē in nō ente ſimpl'r·Ex pte t̄mi ad quē ſic ēꝓbat̄ qꝛ mot⁹nō ē magis in equalitatē q̄ i iequalitatē nec in alteitatē q̄ i ſilitudinē·qꝛ ad oia iſta p̄t eē mot⁹ Etiā q̄dā mutatio ē in ens ſicut generatō q̄dā in nō ens ſicut corruptio Etiā iſte diffinitōes nō p̄nt eē eēntiales qꝛ nō ſꝑ ↄueniūt motui·Ex pte t̄mi a quo mot⁹ etiā nō ē plus ex ente q̄ ex nō ente·qꝛ mot⁹ generatōis ē ex nō ente et mot⁹ corruptōis ex ente· Nec plus ex equalitate q̄ ex inequalitate·

Causa āt in· Hic oñdit cām quare antiq̄ ſic diffinierēt motū·ꝛ vult ꝙ iō qꝛ motus ē de genē indet̄minatoꝝ qꝛ mot⁹ nec est pur⁹ act⁹ nec pura poña·et iō qꝛ iſte diffinitōes ſūt negatiue et īdet̄minate ſic vident̄ ↄuenire motui q̄ ē de genē indet̄minatoꝝ iō mot⁹ ſpectare videt̄ ad gen⁹ ſiue ordinatiōem p̄uatioꝝ qd̄ ptʒ ex opione pithagore q̄ poſuit duas coordinatōes reꝝ vnā bonorū ꝛ aliā maloꝝ·Ponebat em̄ iſta·x·de genere bonoꝝ finitum·par·vnū·dextrū·masculinū·q̄ſcens·rectū·lumen·bonū·triangulum eq̄lateꝝ·De genere maloꝝ ponebat iſta·īfinitū·ipar·multitudo·ſiniſtrū·ſemineū·mot⁹·obliquū·tenebre·malū·altera pte longius· Et ratō iſtius ē·qꝛ ipſi dicebāt mathematicalia eſſe p̄ncipia naturaliū qd̄ reꝓbat̄ in materia infra de infinito qꝛ hos dixit pħs in naturaliter locutos eē·

Et motus qui Hic ponit cauſā ipſi⁹ dicti qd̄ dicebāt antiq̄ ſcꝫ ꝙ mot⁹ ē de genē indet̄minatoꝝ ꝛ

dicit ꝙ iõ qꝛ mot⁹ neq; ē poña simplr̃ neq; actus simplr̃ ꝟ ē act⁹ mixt⁹ cū poña siue act⁹ iꝑfectus· Si eñ eēt poña tm̃·tūc qcq̄d eēt poña ad q̄tita tē hoc mouēt ad q̄titatē et qd̄ esset ī poña ad q̄ litatē hoc mouēt ad eā· Si āt ēēt pur⁹ actus tūc qcq̄d ē in actu hec mouēt qd̄ ē falsū iõ ē act⁹ cū poña· Ex isto pꝫ ꝙ difficile ē accipe ꝯgnitōeꝫ mot· qꝛ ꝑmo aspectu apparet ꝙ oīa sunt act⁹ vel poña ꝟ motus ꝓꝑie nõ ꝯtinet sub aliquo hoꝝ·

## Queritur

Vtꝝ oriat difficultas cognitōis mot⁹ Dōm ꝙ non oriē ex ꝑte ꝯgnoscentis ꝑncipalr̃ ꝟ ex ꝑte cognoscibil̃·Circa qd̄ sciēdū ꝙ illa q̄ hñt multū de actualitate ꝯm se sunt bñ cognoscibilia sicut sunt de⁹ et sub̃e sepate·ꝟ illa q̄ hñt eē in potētia et sūt debil̃ entitatis difficulē ꝯgnoscūt ex ꝑte ꝯgnoscibil̃ qꝛ tūc ꝯgnoscibile nõ ꝑt mouē intellectū·Est eñ intellect⁹ nr̃ ꝯtus passiua iõ necessario hꝫ moueri ab obiecto·ꝟi g⁹ nõ hēt obiectū potētiā mouendi intellectū qd̄ fit ꝑ actualitatem tūc difficulter cognoscēt·sic āt ē de motu·qꝛ motus ē iꝑfecte entitatis iõ nõ ꝑt mouē intellectū·ꝑt tñ ꝑ accidēs ꝯtingē etiā ista difficultas ex ꝑte ꝯgnoscētis iq̄tū ipse cognoscēs nõ hꝫ debitā ꝑspicacitatem ad cognoscendum res minime entitatis·

## Mouet āt

Postq̄ arestos· posuit vnā diffinitōem mot⁹ q̄ est formal̃·h̄ ponit aliā diffitōnem q̄ hꝫ se ad ꝓdictā sicut maťialis et sicut ꝯclusio ad ꝑncipiū·qꝛ bñ sequit·si motus ē actus entis in poña ꝯm ꝙ hmōi et ens in potētia ē mobile·g⁹ motus ē act⁹ mobil̃ Ad inuestigandū g⁹ illā diffinitōem itēdit istud ꝓbare ꝙ motus ꝯuenit mouēti ꝟ nõ inq̄tū hmōi ꝟ inq̄tū mouēs ē mobile ergo mot⁹ ē act⁹ ētis mobil̃ inq̄tū mobile·Añs ꝓbat duab⁹ rōnib⁹ q̄ rū ꝑma stat ī hoc·Quicq̄d q̄nq; ē i potētia ⁊ postea in actu hoc q̄dāmō mouet·ꝟ mouēs ē ꝑus in potētia et postea ī actu g⁹ etiā mouetur·Maior pꝫ·qꝛ qd̄ ē i potentia naťali de q̄ h̄ phs loq̄t hoc reducit ab illa potētia ad actū ꝑ motū ergo oportet etiā ip̄m moueri·exēpli grā ·in mouētib⁹ phisicis ꝑ ꝯtactū ibi agēs īagendo repatit sicut pꝫ de pomo et manu et ꝑ ꝯñs mouet ab illo qd̄ prius fuit mobile et ducit ip̄m mouēs de poña ad actū

## Et cuius imobilitas

Hic ponit scd̄a rō et stat in hoc·cui⁹cūq; imobilitas ē q̄es illi inest mot⁹ ꝟ imobilitas·i·cessatō a motu ip̄i⁹ mouētis phisice ē q̄es g⁹tali mouēti inē motus·Maior pꝫ qꝛ opposita hñt fieri circa idē ꝟ q̄es et mot⁹ sunt opposita ergo cui inest q̄es illi inest mot⁹·Est āt aliq̄ imobilitas q̄ nõ ē q̄es sicut illa q̄ ē in substātijs ī maťialib⁹·et iõ etiā in illis nõ ē motus qꝛ ibi nõ ē aptitudo ad motum· Minor pꝫ·qꝛ dū mouēs cessat a motu dr̄ q̄escē·

## Adhuc agere

Hic oñt arest·vnde accidit ipsi mouēti ꝙ moueat·et dr̄ ꝙ hoc ñ accidit mouenti ex hoc ꝙ mouet·qꝛ si sic oē mouēs mouēt ꝟ ex hoc ꝙ mouet ex ꝯtactu·mouens eñ qd̄ tāgit suū mobile tactu phisico hoc iteꝝ mouetur a suo mobili sicut man⁹ et pomū qꝛ manus tangit pomū et sic mouet pomū et mouetur a pomo·

## Vnde motus

Iā ꝯcludit ex dictis scd̄aꝫ diffinitōeꝫ motus ⁊ ē ista·Mot⁹ ē act⁹ mobil̃ inq̄tū mobile·quā diffinitionē sic ꝓbat·qꝛ sicut dictū ē q̄uis mouēs moueat nõ tñ ꝯuenit mot⁹ mouēti inq̄tū mouēs est ꝟ qꝛ mouet ꝑ ꝯtactū·ꝟ ex hoc qd̄ mouet ꝑ ꝯtactū etiā ē mobile g⁹ mot⁹ etiā ꝯuenit mouēti ꝯm ꝙ mouēs ē mobile·et ergo bñ dr̄ ꝙ mot⁹ est act⁹ mobil̃ ꝯm ꝙ mobile·Scd̄o ꝓbat idem qꝛ ex alio ꝑncipio ꝯtingit ꝙ aliq̄d ē mouēs qꝛ ꝑ formā ꝯm quā ē in actu·aliquid enim mouet ꝯm ꝙ ē i actu et sic dicit arestotiles in textu ꝙ species aliqua sp estimabit mouēs· Et ꝑ aliud ꝑncipiū aliquid est mobile·qꝛ aliq̄d ē mobile ꝑ poñam siue maťiā mot⁹ ergo siue moueri ñ ꝯuenit mouēti inq̄tū mouens ꝟ ꝯuenit mouēti ꝯm ꝙ hꝫ aliq̄d potētionale in se scꝫ ꝯm ꝙ est in potentia mobile·

## Queritur

Vtꝝ iste diffinitōnes motus sint bñ assignate Dicendū ꝙ sic·cui⁹ rō est qꝛ abstracta dñe diffiniri ꝑ aliq̄d qd̄ est ꝓꝑij generis positū loco generis in recto et ꝑ subiectū positū loco dr̄ie in oblīq̄·ꝟ motus ē accñs i abstracto acceptū ergo diffinit ꝑ aliqd̄ ꝓꝑij generis ꝑ hoc qd̄ dr̄ act⁹·et ꝑ subiectū in oblīq̄ cū dr̄ ētis mobilis vel entis in poña ergo ille diffinitōes sunt bñ date·et ꝯfirmat·diffinit eī symitas sic·Symitas ē nasi curuitas·Et si q̄rat que accñā ī abstracto sic diffiniūt Dōꝫ ꝙ hoc est iõ qꝛ accñs i abstracto accipit ꝑcise ꝑ modum accidētis·et iõ loco generis aliq̄d dꝫ poni eiusdē generis qd̄ ē de cētia ei⁹ et loco dr̄ie subiectū ꝑ qd̄ circūloquit dr̄ia·in ꝯcreto aūt accipit ꝑ modū sub̃e·diffinit ergo in ꝯcreto ad modū subaꝝ·ꝟ in diffinitōe subaꝝ gen⁹ qd̄ sumit a maťia ponit ꝑ ꝑma ꝑte diffinitōis ·et dr̄ia q̄ sumit a forma ponit sicut ꝯtētō generis·sic etiā i accidēte i ꝯcreto subiectū ponit loco generis qd̄ ē maťiale·⁊ forma

pońit loco dr̄ie q̄ ɔtrahit subiectū·

**Arguit** Um⁹ diffinibilis ē tm̄ vna diffi
nitō·ꝫ mot⁹ ē vnū diffinibile er
go hēbit tm̄ vnā diffinitōnem Dōm ꝙ ɔ̄trū ꝓ
nūc sufficit duplex ē diffinitō·q̄dā ē diffinitio des
scriptiua et loq̄ndo de tali diffinitōe vni⁹ rei pn̄t
esse multe diffinitōes·cui⁹ rō est q2 descriptio dat
ꝑ ꝓ̄pas pa ssiones·sed vni⁹ rei sūt multe ꝓ̄pe pas
siones· Alio mō capitur diffinitō pro diffinitōne
q̄dditatiua et ēentiali et tal' iterū est duplex·q̄dā
est ēentialis et icōpleta sicut illa q̄ dat ꝑ mate
riā tm̄ vel q̄ dat ꝑ formā tm̄ et sic iteꝝ vnius rei
pn̄t eē plures diffinitōes essentiales. Alia ē diffi
nitio essentialis ɔpleta q̄ dat ꝑ oēs cās· et non
pn̄t sic eē plures diffinitōes vni⁹ rei q̄dditatiue
et essentiales·cui⁹ rō est q2 talis diffinitio dr̄ ꝑ
fectā et ɔpletā essentiā rei·ꝫ vni⁹ rei est tm̄ vna
pfecta et ɔpleta essentia·ꝑ hoc ergo dr̄ ad argumē
tū ꝙ iste diffinitōes mot⁹ sunt essentiales i ɔple
te·q2 vna scꝫ p̄ma est formalis et scd̄a mat̄ialis·
et iō p̄ma est ꝓncipiū demōstrādi scd̄am·Cui⁹ rō
fuit dicta i secūdo hu⁹·q2 sꝑ dignior cā demōstrat
min⁹ dignā a p̄ori·Cum g° finis sit dignior alijs
causis·sic demōstrat alias cās·ꝛ forma ē dignior
mat̄ia g° diffinitō formalis demōstrat mat̄ialē·

**Arguitur** Prima diffinitō est etiam
mat̄ialis·q2 dat ꝑ subiectū
scꝫ entis ī poīa Dōm ꝙ dupliciē i aliq̄ diffini
tōe p̄t poni subiectū. Vno° sub noīe trāscēndētis·
Alio mō sub noīe ɔtracti·sicut ens ī poīa est sb
iectū magis transcendens acceptū q̄ ens mobile·
cū g° magis cōe ɔpat ad min⁹ cōe sicut forma ad
mat̄iā iō diffinitō data ꝑ subiectū sub noīe alic⁹
cōis p̄t dici formalis ad illā ī qua ponit subiectū
sub noīe ɔtracti ꝛ iō p̄ma diffinitō est formalis i
ordie ad scd̄am·et ꝑ hoc p̄t dici ad maiorē cōmis
ꝙ nō ōis diffinitō data ꝑ subiectū ē mat̄ialis·q2
q̄nq3 subiectū p̄t poni i diffinitōe sub noīe trāscen
dentis et tūc est diffinitō formalis·

**Arguitur** Cōtractū ē magis formas
le q̄ īɔtractū et hꝫ se i rōe
forme ad inɔtractū·ꝫ in p̄ma diffinitōe ponit sb
iectū incōtractū·et i scd̄a ponit subiectū ɔtractum
g° scd̄a ē formal' et p̄ma material'· Dōm ꝙ ē
duplex ɔditio forme·p̄ma ē cōicabilitas·ꝛ fm il
lā ɔditōem cōiora sunt formaliora q2 sunt magis
cōicabilia· Alia ɔditō forme ē actualitas·ꝛ fm il
lā ɔditōem magis ɔtracta sūt formaliora·q2 sūt ma
gis i actu n̄ sit ɔtractio mat̄ial' Cōicabilitas āt ē
ɔditō ꝓa ipsi⁹ forme cū for fm ꝙ hmōi sit cōicabil'

**Arguitur** Generatio et corruptiō sūt
mot⁹ et tn̄ diffinitō nō ɔue
nit eis·scd̄a ꝓs assūpti ꝓbat q2 generatō nō est
act⁹ ētis i poīa fm ꝙ hmōi Dōm ꝙ mot⁹ cas
pit dupliciē· Vno° generalit' ꝓ q̄cūq3 exitu de po
tētia ad actū siue hoc fiat succe, siue siue istanta
nee·et sic accipit h̄ mot⁹·et tūc generatio ē mot⁹
q̄licūq3 accipiat generatō·generatio tn̄ accipit
dupliciē. Vno° ꝓ istātanea introductōe forme sub
stātialis· Alio mō accipit ꝓ istātanea introdu
ctōe simul cū alteratōe p̄uia ad formā sub̄alem i
troducēdā· Alio° accipit mot⁹ pro exitu successiuo
de t̄mino in t̄minū et sic accipit in q̄nto huius· et
tūc generatio ꝓprie capiēdo motū nō est mot⁹ nī
si accipiat generatō scd̄o mō scꝫ ꝓ illa istātanea
introductōe simul cū alteratōe p̄uia·

**Arguitur** Si generatō eēt mot⁹ er
go forma sub̄alis eēt mo
tus ꝓbat·q2 motus est eiusdem eēntie cū t̄mino
ad quē·sed generatio t̄minat ad formā sub̄alem·
ergo forma sub̄alis est motus Dōm ꝙ forma
sub̄alis capit dupliciter· Vno mō fm se et abso
lute ꝛ sic nullo° ē motus nec sic forma accidētal'
ē mot⁹·q2 si sic rēs mouet q̄diu hēt formā sub̄a
lē·q2 i q̄cūq3 ē mot⁹ h⁹ mouet Alio° accipi' forma
sub̄alis fm ꝙ stat sub depēdētia ad agēs q̄d edu
cit talē formā de poīa mat̄ie·ꝛ sic etiā forma sb
stantialis est motus illa scꝫ forma substātialis
que educibilis ē de potentia materie·q̄d addiē ꝓp
ter animam ratōnalem que nullo mō potest dici
motus quia nō habet ordinem et depēdentiā ad
aliq̄d agens naturale sed ad agēs diuinū quod
agit ꝑ creatōem et nō ꝑ motum·

**Arguitur** Quicquid cōuenit alicui in
q̄ntum hmōdi hoc ɔuenit si
bi soli et semꝑ·sed si motus cōuenit enti in potē
tia fm ꝙ hmōi ergo cōuenit sibi soli ꝛ semꝑ Di
cendū ꝙ illa ꝑticula fm ꝙ hmōi potest capi du
pliciter· Vno mō reduplicatiue fm ꝙ reduplica
tō dicit causam ꝓpriam quare predicatum inest
subiecto·et sic est verū ꝙ quicquid cōuenit alicui
fm ꝙ hmōi cōuenit oī tali et semꝑ· Alio mō fm
ꝙ hmōdi capitur specificatiue put specificat vnā
ꝑticulā cui adiungit et sic capit hic ·q2 specificat
h̄ illā ꝑticulā ētis ī poīa ·et tūc fm ꝙ hmōdi n̄
dr̄ cāūsalitatē sicut qn̄ p⁹ mōtra exiuit ꝓōt specificatōꝫ

**Arguit** Si successio ē in motu ꝓ̄pe dicto
g° nō ē aliq̄s mot⁹ ꝓ̄pe dict⁹ nisi
in q̄ntitate· Sequela ꝓbatur·quia in successione
sumit ꝓs p⁹ ꝑtē sed solū in q̄ntitate sumit ꝓs post

ptem ergo solū in q̄titate est successio et nō in
qualitate et p ꝯñs nec mot⁹ Dicendū ꝙ duplr
aliqua forma habet partem post partem intensi
ue·sic etiam qualitas habet ptes quia successiue
intenditur in aliquo subiecto·

**Arguitur** Si augeť qualitas ſm in
tēsionē forme ergo sūt plu
res forme tm̄ numero differētes in vno subiecto
Seq̄la pbať·qr addiť aliq̄d illi forme p̄existēti.
et iterū addiť aliq̄d.et sic videť ꝙ sunt plures for
me in vno subiecto tm̄ numero differentes·qr nō
p̄t dici ꝙ differāt spē· Dōm.ꝙ nō oportet ī in
tensiōe qualitatis addi aliā formā alteius gene
ris numeri vel spēi ſ3 illa forma q̄ preexistebat p
ficiť in subiecto·qr subiectū p agens magis dispo
nitur ad talē formā·ꝛ nō oportet nouos gradus
superaddere tali forme sicut dicūt aliq̄·qr intensio
nō fit p nouā formā·qr si sic tūc pfcm̄ et impfcm̄
essent sil' in eodē respectu eiusdē·Nec valet si dica
tur ꝙ ipfectiores gradus cessant aduenientibus
pfectioribus sicut dicūt aliq̄·qr tūc nō fieret addi
tio gradus ad gradū·Additio em̄ solū fit in re
bus pmanentib⁹·oportet ergo p̄mū gradū pma
nere cū scd̄o et sic pfcm̄ et ipfcm̄ essent in eodē res
pectu eiusdē·Est tn̄ ꝯsiderandū ꝙ qualitates res
pectiue sicut est scīa p̄nt suscipe magis dupliciter
Vno mō ſm intensiōem·sicut si q̄s habeat scien
tiā de aliquo p mediū dyaleticū et postea acq̄rit
eādem scientiā p mediū demōstratiuū tūc sciētia
est pfectior intensiue·Alio mō p̄t extēsiue suscipe
magis·sicut qn̄ aliq̄s de aliquo scibili accipit plu
res ꝯclusiones q̄̄ prius habuit·et hoc ex eo qr sciē
tia est q̄titas ꝯtutis siue ꝯtualis et iō p̄t auge
ri p ꝯpatōem ad suū obiectum·

**Motiui autē actus et**

Postq̄ arest·posuit duas diffinitiōes ipsius mo
tus·et in vltima dixit ꝙ motus est actus mobil'
Nūc ꝯñr intendit quō se habeat motus ad mouēs
et circa hoc duo supponit q̄ postea pbať·Primū ē
ꝙ mouentis est aliq̄s actus·Scd̄m est ꝙ idē est
actus mouentis et mobil'·Primo pbat primū et
hoc sic·q̄cq̄d dr̄ q̄nq3 ſm potētiā ꝛ q̄nq3 ſm actū
hoc habet aliquem actū·qr per actū dr̄ esse in actu
ſ3 mouens q̄nq3 dr̄ in potentia et q̄nq3 in actu·qr
aliq̄d potentia mouet et aliquid actu mouet· er
go mouentis est aliquis actus·

**Sed ē actiui mobilis**

Hic pbat scd̄m scilicet ꝙ idē est actus mouentis
et mobilis·et hoc sic qr actus mouētis dr̄ hoc qd̄
mouēs mouēdo cāt et act⁹ mobil' dr̄ h° qd̄ mobile
patiēdo recipit ſ3 idē ē qd̄ mouēs mouēdo cāt ꝛ qd̄
mobile patiēdo recipit g° ē idē act⁹ mouētis ꝛ mo
bil'·Maior p3 ex diffinitōe vtri⁹q3·qr actō ē mot⁹
hui⁹ ab hoc·i·forma pcedens ab agente·ſ3 passio
est motus hui⁹ in hoc·i·forma recepta in patien
te·Ista tn̄ forma distinguiť rōe ſm ꝯpatōem ad
mouens et mobile qr refertur ad mouēs sicut ad
p̄ncipiū effectiuū et referť ad mobile sicut ad p̄n
cipiū matiale siue s̄biectū·Minorē pbat arest·p
exēplū qr eadē ē distātia vni⁹ ad duo ꝛ duorū ad
vnū·ꝛ eadē ē via a theb̄ ad athenas ꝛ ab atheis
ad thebas·q̄uis tn̄ ēnim differūt.et sic vie diffe
rūt rōe·Sic est idē actus mouentis q̄ pcedit ab
agente et recipitur in patiens·

**Arguitur** Actus idē non ē ī diuersis
subiectis·ergo nō est idem
actus mouentis et mobil'· Dōm ꝙ act⁹ capiť
duplr·Vno mō p forma inherēte et sic nullo mō
est idē actus mouētis et mobil'·qr nō p̄t eadē for
ma esse ī mouēte et mobili·Alio mō accipiť act⁹
p effectu ſm ꝙ actus est opatio vel opatū·ꝯ hoc
ergo dōm est ꝙ qn̄ dr̄ ꝙ motus est actus mouē
tis ibi actus sumiť p opatōne siue effectu· et qn̄
dr̄ ꝙ motus ē actus mobil' accipiť p forma·et iō
textus ē sic intelligend⁹ ꝙ ille actus agentis et
patientis ē idē·ſ3 est agentis sicut p̄ncipij et mo
bilis siue patiētis sicut subiecti·et iō etiā motus
nō denominat mouēs sicut subiectū motus ſ3 sicut
principiū·exempli grā·calor in aqua receptus ab
igne est actus ignis·i·effectus q̄ est ab igne sicut
a principio effectiuo et ē actus aque qr ē forma ī
aqua·Ex quo textu sciri p̄t ꝙ aresto·aliť hic acci
pit actōem et in predicamētis·qr dicit ꝙ act⁹ mo
uentis et id qd̄ causat mouēs· et ideo accipit hic
actōem p motu·qr motus causať a mouēte·et sic
diffinit actōnem ꝙ ē motus hui⁹ ab hoc·ſ3 in p̄di
camētis accipit actōem p forma qua agens dici
tur formaliter agere.

**Habet autem defectū**

Hic aresto·circa p̄missa mouet vnā dubitatiōem
quā vocat rōabilē nō qr ē de ente rōis·ſ3 qr h3 ad
vtrāq3 ptē rōes pbabiles·et anq̄ moueat illam
p̄mittit ꝙ act⁹ actiui·i·mouentis ē actio·et actus
passiui·i·patiētis ē passio·et h° pbat sic qr op⁹ et
finis vni⁹cuiusq3 ē act⁹ ei⁹·ſ3 actō ē finis ꝛ op⁹agē
tis ꝛ passio ē finis patiētis·g° act⁹ agētis ē actō
et actus patiētis ē passio In qua rōe ꝯsiderādū ē

q̄d ꝓus dcm̄ est ꝙ actus nō debet solū capi ꝑ forma ſm quā ſignificatōem verum est ꝙ act⁹ passiui est passio quia act⁹ patientis est forma patientis· Sed debet actus sumi pro effectu vel ope operato siue ꝑ re opata ſm quā ſignificatōem dicim⁹ ꝙ actō est actus agētis·

**Quoniā igitᵉ·** Hic ponit dubitatōem q̄ talis ē sup posito ꝙ actio et passio sunt mot⁹ sicut ꝓbatū ē q̄rit vtꝝ sunt diūsi mot⁹ vel vn⁹ mot⁹·et q2 inferius ꝓbat ꝙ nō sunt vn⁹ mot⁹·iō ꝓseq̄t h aliam ptē q̄stiōis·et q̄rit vlteri⁹·si sunt diūsi mot⁹ vtrum tūc actio ⁊ passio sunt sil' in patiēte·vel actio in agente et passio i patiēte. Nec pt q̄ri vtꝝ sil' sint in agēte·q2 ꝓbatū ē ꝙ actio ē motus ⁊ motus ē in mobili· Nec etiā pt q̄ri vtꝝ actio sit in paciente et passio in agente q2 tūc ꝑ actōnem significaret passio et ꝑ passionē actio·et sic esset manifesta equocatio in t̄minis·

**Sed si hoc·** Hic arestoē·arguit ad ptes q̄stiōis·et p̄mo ꝙ actio nō sit i agēte·et hoc ꝓbat q2 actio ē motus sicut ꝓbatū ē ꝓus·si ergo actio ē in agēte g⁹ motus ē in agente·ſ3 hoc ē incōueniēs ꝙ mot⁹ sit in agente vel mouēte·q2 in q̄cūq3 est motus hoc moueᵗ sicut in q̄cūq3 est albedo hoc ē albū·si ergo motus sit in mouēte ergo mouēs ſm ꝙ mouens moueᵗ q̄d est incōueniens vl' aliq̄d hn̄s in se motū nō moueᵗ q̄d iterꝫ est incōueniens·

**Si āt vtraq3** Hic ꝓseq̄t primum mēbrū diuisionis ꝙ s3 nō pt dici ꝙ tā actio q̄ passio sint in patiente·et hoc ꝓbat duplr· Primo q2 ꝯ̄ꝯus act⁹ semper ē in eo cui⁹ est actus·ſ3 actio ē ꝯ̄ꝯus act⁹ mouentis ergo erit i agente ⁊ nō in patiēte· Scdō q2 sequeret ꝙ vnū et idē sil' moueret duobus motibus t̄minatis ad eandē spēm·ſ3 hoc ē īpossibile ergo id ex q̄ sequiᵗ· Sequela p3 q2 h supponiᵗ ꝙ actio et passio sunt duo motus et ꝙ sunt sil' i patiente·et q2 est eadē forma ſm quā agens agit ⁊ patiēs patiᵗ ergo i patiēte sunt duo mot⁹ terminati ad eandē spēm·vn⁹ s3 motus q̄ vocaᵗ actio et alius q̄ vocaᵗ passio· Minor patet q2 īpossibile ē duo accidētia tm̄ numero dr̄ia eē in eodē subiecto·q2 accidēs h3 numerꝫ a suo subiecto·et iō nō pt in vno subiecto ꝯtigē ꝙ ibi sint duo accn̄a tm̄ numero dr̄ia·

**Sed impossibile·** Hic ꝓsequiᵗ se cundū mēbrum diuisionis ꝓri⁹ posite s3 an actio et passio sint vn⁹ motus· Et intendit ꝓbare ꝙ nō sint vnus motus·q2 si eēnt vn⁹ motus seq̄rent quatuor incōuenientia·quoꝝ primū ē istud·ꝙ idē esset act⁹ diuersoꝝ ſm spēm·q2 agens et patiēs sūt distincta ſm spēm ſm ꝙ hmōi·et hn̄t vnū actum s3 motū· Scdm incōueniens ē·ꝙ actio et passio eēnt idē·et hoc iō q2 act⁹ agentis ē actio et actus patientis ē passio·ſ3 act⁹ agentis ē idem cū actu patiētis·ergo actio et passio sunt idē·et sic doctō que tenet se ex pte docētis erit eadē cū disciplina que se t3 ex pte addiscētis· Tertiū incōueniēs ē ꝙ agē esset idē q̄d pati et docē esset idē q̄d addiscē q2 si albedo et nigredo sunt idē·ergo sunt idem albū esse et nigꝝ esse·q2 g⁹ pri⁹ ꝓbatū ē ꝙ actio et passio sunt idē·g⁹ agē et pati· Quartū incōueniens ē·q2 seq̄reᵗ ꝙ oē docens addiscēt·et oē agens pateret et ecōtra·q2 q̄cūq3 sunt eadē q̄cq̄d attribuiᵗ vni etiā et alteri· ſ3 tertiū incōueniēs dicit ꝙ idē sunt docē et addiscē ergo q̄cq̄d ꝯuenit docēti hoc etiā ꝯuenit addiscēti· Circa hāc q̄stionē intendit Arest· ꝑ veritate ꝙ actio et passio sūt vn⁹ mot⁹ et sunt in patiente·et iō necessario habet soluē q̄nq3 rōes pri⁹ positas·q2 scdm rōnem ꝯcedit q̄ ꝓbauit ꝙ actio sit in patiente·etiā ꝯcedit illā rōem q̄ ꝓbatum fuit ꝙ si actio et passio sunt duo mot⁹ et sunt i patiente tūc idē moueᵗ diūsis motib⁹ t̄minatis ad eādem spēm·iō etiam nō soluit eā· Sed p̄ma rō ibi posita q̄ fuit ꝙ si actio et passio sunt i patiente tūc ꝯ̄ꝯus act⁹ nō esset in eo cui⁹ ē act⁹·etiā ꝯcludit si actō et passio sunt vnus motus·ideo arestotiles eā cū quatuor vltimis soluit·

**Aut neq3 alte·** Hic soluit q̄nq3 incōueniētia pri⁹ illata· Quoꝝ p̄mū fuit si actio et passio sint i paciente tūc ꝯ̄ꝯus act⁹ nō ē i eo cui⁹ ē act⁹ ſ3 in altero· Dr̄m ꝙ act⁹ capiᵗ duplr· Vno mō put ē forma et sic ſp est i eo cui⁹ est act⁹·q2 oīs forma ē in sua ꝓ̄pa materia· Alio mō accipiᵗ act⁹ ꝑ effectu sicut actio d̄r act⁹ agentis·et sic nō oportet actū eē i eo cui⁹ ē act⁹·ſ3 tūc act⁹ ē ab eo cui⁹ ē act⁹· et sic act⁹ agentis ē ab agēte· Et sic d̄r i textu·actū alteri⁹ esse in altero incōueniens non est·

**Neq3 enim** Hic rn̄t ad vltīa q̄tuor incōueniētia·⁊ p̄mo ad primū in q̄ inferebaᵗ ꝙ esset vn⁹ act⁹ diūsoꝝ ſm spēm· Rn̄t Aresto·ꝙ nō est incōueniens vnū actū ſm rē alterꝫ eē ſm rōem esse diūsoꝝ ſm speciem

**Neq̃ enim ne·** Hic ãresto· rñdit ad vltima tria incõuenientia ⁊ hoc facit ordie retrogrado·qz p⁹ ad vltimū et hoc ideo ·qz vltimū seq̃t ex scd̃o ⁊ scd̃m ex pmo·Est ergo istd̃ icõueniēs ꝙ oē docēs addiscēt ⁊ oē agēs pateret ·Rñdit ꝙ nõ optz in his q̃ sunt eadē sm rē ⁊ diuisa sm rõem ꝙ q̃cq̃d attribuit vni ꝙ hoc etiamalteri attribuat sed si sunt eadē sm rē et rõem tūc q̃cq̃d vni attribuitur etiā necesse ē alteri attribui·actõ āt ⁊ passio sunt diuisa sm rõnem·qz illa forma dr̃ actio sm ꝙ refert ad agens sicut ad pncipiū· et dr̃ passio sm ꝙ refert ad patiens sicut ad subiectum

**Atuero neq̃** Hic rñt ad aliud incõueniens scz ꝙ addiscere et docere eēnt idē·et vult ꝙ si doctrina et disciplia essent idē nõ tñ ppt h⁹ oporteret dicē ꝙ docere et addiscē essent idē·qz doctria ⁊ disciplia dicūt absolute· s̃ addiscē et docere dicūt respectiue·et id̃ q̃uis sit vna forma sm quā docens docet· et addiscēs addiscit scz scia·illa tñ forma hz aliā relatõem ad docentē et ad addiscentē·qz refert ad docentē sicut ad pncipiū effectiuū ⁊ refert ad addiscentē sic ad pncipiū sbiectiuū scz matiale·

**Sino aūt** Hic rñt ad aliud incõueniēs qd̃ erat·si actõ ⁊ passio sint vn⁹ mot⁹ tūc actio et passio essent idē Rñt· aresto·ꝙ nõ oz actõez et passionē fõrlit eē vnū s̃ mot⁹ est vn⁹ qui dr̃ actõ et passio sm diuisas relatões·qz actio dr̃ mot⁹ huius ab hoc·i·mot⁹ sm ꝙ pcedit ab agente·et passio dr̃ motus hui⁹ in hoc id est forma sm ꝙ recipitur in patiens·

**Q̃ quidē igit** Hic in fine hui⁹ tractat⁹ aresto· diffinit motū in pticulari· Ex quo ei p⁹us dictū ē ꝙ mot⁹ i cõi ē act⁹ mobil' sm ꝙ mobile·sic seq̃t ꝙ mot⁹ i speāli ē act⁹ illi⁹ mobil' i spē·et sic alťatio ē ac⁹ alterabilis sm ꝙ alterabile·et edificatio est actus edificabilis sm ꝙ edificabile·et sic de alijs·

**Queritur** Vtrū actio et passio sint mot⁹·et vtrū vn⁹ motus· Et arguit ꝯtra pmū ꝙ ñ·qz mot⁹ ē i trib⁹ pdicamētis scz q̃titate q̃litate et vbi s̃ actõ ē speāle pdicamētū et silr passio g° actio et passio ñ sūt mot⁹·

Dd̃m ꝙ actio et passio accipiūt dupl' Vno⁰ phisice·i·sicut phisic⁹ capit actionē et passionē et sic actio pt formā q̃ agit ab agēte·et passio pt formā q̃ recipit in patiēs·et sic actio ⁊ passio sūt idē cū motu etiā subalit siue essentialit qz mot⁹ ē forma pcedēs amouēte siue ab agēte·⁊ sic itez mot⁹ est forma recepta i patiēs·exēpli grā calor aq̃ est actõ qz agit ab igne ⁊ ē passio qz recipit i aquā·⁊ isto mõ capiēdo actionē et passionē ñ sūt distincta pñta s̃ sūt i eodē pñto cū motu sicut arguit argumētū Alio⁰ accipiūt actio ⁊ passio loyce·i·sicut loyc⁹ accipit actionē et passionem q̃ etiā ꝯsiderat res reales in pñto·et sic actio pt formā sm quā aliqd̃ formālit dr̃ agē et passio dr̃ forma sm quā aliqd̃ dr̃ formalit pati·et sic actio et passio et mot⁹ realit et pñalit distingũt· qz mot⁹ ē de trib⁹ pñtis·sic dictū ē et actio et passio sūt distīcta pñta ab alijs

**Arguit** Phisicus ē magis artifex real' q̃ loyc⁹·g° si loyc⁹ dr̃ actionē ⁊ passionē eē distīcta etiā phisic⁹ dr̃ ea eē distincta·

Dd̃m ꝙ si actio capiat sm vnā sigficatõez tūc in actiõe et passiõe ñ est minor distinctio apd̃ phisicū q̃ apd̃ loycū· s̃ hic in noĩb⁹ est equocatio·qz actio accipit in alia acceptõe apd̃ phisicū et apd̃ loycum·et g° phisicus admittit ꝙ in acceptionib⁹ actionis et passionis quas ponit loycus etiam actio et passio realiter distinguūtur·

**Querit** Vtrū actio et passio sint vnus mot⁹· Dd̃m ꝙ si actio et passio capiāt phisice tūc sūt vn⁹ mot⁹ essentialit qd̃ sic ptz·qz actio dr̃ forma q̃ agit ab agēte et passio dr̃ forma q̃ recipit i passū·mot⁹ dr̃ forma q̃ pcedit ab eē ipsco ad eē pfcm̄ iuxta textū arest·p⁹dcm̄ s̃ maīfestū ē ꝙ illa forma ē vna nũo eñtialit i vno motu·exēpli grā i calefactõe ē idē calor nũo q̃ pcedit ab igne·et q̃ recipit in aquā·et q̃ pcedit ab eē ipfecto ad esse pfectū Est tñ ꝯsiderādū ꝙ actio et passio distinguūt formaliter abinuicē· qz actio pt talē formā sub relatõe ad agēs· et passio pt talē formā sub relatõe ad patiēs qd̃ ē subiectū · et mot⁹ pt talē formā pcipue sub relatõe ad ēminū quē impfecte hz·s̃ qz iste relatões nõ spectāt ad essentiā actionis et passiõis vl' mot⁹·id̃ bñ dictū est ꝙ sunt idem essentialit et sūt in vno pdicamento·

**Arguitur** Si actio et passio sūt vnus motus ergo nõ distinguūtur pñtaliter·ꝯña tz qz illā q̃ ꝯueniūt vni tertio singulari essentialiter ꝯueniūt et sūt eadē inter se·cū g° sic ē de actiõe passiõe et motu qz mot⁹ actio et passio sūt vnū nũo g° ñ distiguūt actio et passio pñtalit· Dd̃m ꝙ h° argumētū pbat ꝙ actio et passio sūt idē sicut phisic⁹ accipit ea et vt sic ñ sūt distincta pñta et ꝯcedēdū ē ꝙ nõ distinguūt pñtaliter·si tñ accipiant loyce tūc distinguūt pñtaliter·et realit

**Arguitur** Actio fundatur in motu
ut dt gilbertus porritan⁹ ꝸ
idē nō fundat̄ i seipso. g° nō sunt idē actio ⁊ mo
tus etiā phisice loquendo. Dōm ꝙ si actio ⁊ pas
sio accipiāt̄ phisice tūc sunt ipe met mot⁹. et non
fundāt̄ in motu ꝓpre loqn̄do nisi actio ⁊ passio
accipiāt̄ ꝑm relatōēs formales. qꝛ tales relatio
nes fundant̄ i motu. sicut relatio forme ad agēs
fundat̄ in forma. ⁊ sic pt̄ itelligi qd̄ dt autor sex
pricipioꝝ ꝙ actō ⁊ passio fundant̄ i motu ꝑm il
las relatōēs Sed si actio et passio capiant̄ loy
ce tūc mot⁹ poti⁹ fundat̄ in actōē ꝙ̄ actio in mo
tu. qꝛ agens p actōnem suā est pricipiū motus qꝛ
agendo facit formā i patiente q̄ est mot⁹. exem
pli grā. Cꝫ ꝑus i igne intelligē calefactōem acti
uā q̄ est actio ꝑdicamental̄ āteq̄ itelligat̄ ignis
agē calorē i aquā q̄ est mot⁹. et sic mot⁹ fundat̄
in actiōe Est eñ veꝝ ꝙ p accñs pt̄ etiā actio fun
dari i motu inq̄tū scꝫ forma acq̄sita p motū q̄ ē
mot⁹ est ꝑncipiū alicui⁹ actōis cōseq̄ntis. Exem
pli grā. calor receptus in aqua est mot⁹. et ille ca
lor pt̄ esse ꝑncipiū actōis qꝛ calefactōnis carnū
vel alicui⁹ alterius

**Queritur** Utꝝ actō sit i agente vl' in
patiente. Dōm ꝙ actio
capit̄ duplr̄ Uno° phisice et sic simplr̄ est i patien
te. qꝛ actio est mot⁹ ut dictū est et mot⁹ est i mo
bili. Alio° accipit̄ actio loyce ⁊ sic actio est i agē
te qꝛ est forma ꝑm quā agēs dr̄ formaliter agē. ꝸ
necesse ē formā eē i eo cui⁹ ē forma. et hoc ē qd̄ dt
gilbertus porritan⁹ ꝙ actio est scꝫ forma ꝑm quam
agē dicimur formalit̄ in id qd̄ subijcit̄. ⁊ nō pt̄ di
ci ꝙ ista ꝓpositio ꝑm dicat circūstantiā principij
siue efficiētis ⁊ ñ forme et h° ꝓbat̄ duplr̄ Primo
qꝛ tūc seq̄ret̄ ꝙ forma subalis eēt actō ⁊ etiā na
talis potētia qꝛ sunt ꝑncipia effectiua ipi⁹ agete
Itē scdō gilbertus porritan⁹ ponit istā diffinitōēꝫ
cōformiter ad diffinitōnem qualitatis positā ab
aresto. ꝸ manifestū ē ꝙ ibi ꝑm dt circūstantiam
cāe formal' g° etiā in diffinitōē actōnis ꝑm dicit
illā circūstantiā. et sic actio pt̄ formā q̄ est in agē
te. Exēpli grā. in igne calefaciēte iuenīut̄ p ordi
nem ꝑmo forma subalis ignis q̄ est ꝑmū et prin
cipale ꝑncipiū actōis et remotū. Deīn iuenit̄ ibi
natalis poña q̄ est etiā ꝑncipiū effectiuū ꝸ ꝓxim
quū. Deīn iuenit̄ calor de tertia spē qualitatis et
nullū istoꝝ ē actio. qꝛ ista pñt eē in igne absq̄ h°
ꝙ ignis agat. Est g° una alia forma que super
addit̄ igni qua ignis ꝓcedit de ocio in actū. i. de

non calefacīē in calefacīē. et dr̄ calefactio actiua q̄
calefactio ē in igne. et est imediatū ꝑncipiū cale
factōis passiue i aq̄. ⁊ p illā calefactōꝫ passiuā ca
lefactio ē i igne ⁊ ē imediatū ꝑncipiū calefactōis
passiue i aqua. et p illā calefactōem passiuā que
est forma de ꝑdicamēto passionis ulteri⁹ ꝓducit̄
calor q̄ ē mot⁹. et iō passio imediati⁹ fit ab actōe
ꝙ̄ a motu. Cꝫ āt actio loyce accepta sit in agēte
pt̄ mltiplr̄ ꝓbari. p° autoritatib⁹ Dicit eñ aresto.
ꝑmo ethicoꝝ ꝙ honor q̄ ē exhibitō reuerētie est in
honorāte. ꝸ hōr est actio honorādi g° actio ē i agē
te. nec pt̄ aliq̄ mō dici d actōe imanēte ꝙ sit i pa
tiēte. qꝛ tūc nō esset immanēs ꝸ trāsiēs. Itē pꝫ p
scm̄ thomā in mltis passib⁹ q̄ dicit ꝙ actio q̄uis
sit accñs in agēte. significat̄ tñ cū relatōē ad pati
ens. Itē gubernatio ē q̄dā actio q̄ nō pt̄ eē in gu
bernato ꝸ in gubernāte. g° actio erit in agēte. Et
iterū actio creatiua significat̄ ut aliq̄d in creante
et nō in creata q̄uis creatō passiua sit relatio in
creatura sicut in ꝑmo huius dictum est.

**Arguitur** Si actio eēt in agēte sicut
i subiecto vel eēt ipa forma
subalis agētis. et sic agēs sp̄ agēt. qꝛ sp̄ habēt illā
formā i se. vl' esset aliqd̄ adueniēs p motū. et si sic
tūc eēt ꝓcessus in infinitū. Dōm ꝙ actio ē for
ma i agēte q̄ ē ꝑncipiū agendi. ⁊ si dicat̄. g° agēs
sp̄ agēt. neget̄ ꝯña. qꝛ est duplex fōr in agēte Una
est q̄ est ꝑncipale ꝑncipiū agendi sicut est forma
subalis. ⁊ illa sp̄ est in agēte. ꝸ p illā nō dr̄ agēs
formalit̄ agē ꝸ effectiue. Alia est forma ꝓxima p
quā dr̄ agens formalit̄ agē. et ista forma non est
sp̄ in agente. ꝸ solū qñ ꝓcedit de ocio in actū. iste
āt ꝓcessus de ocio in actū fit oīo sine motu sicut
pꝫ p arestotilem in septimo hui⁹ qui dicit ꝙ pro
cessus de ocio in actum nō fit p alteratōnem. et
iō nō oportet istā formā acq̄ri p motū. si eñ ista
forma acq̄reret̄ p motū tūc esset ꝓcessus i infinitū
qꝛ mot⁹ fit in aliq̄ p actionē agentis. si ergo actō
acq̄reret̄ p motū ergo añ actōem ꝑsupponeret̄ mo
tus. et iteꝝ ille mot⁹ haberet̄ p actōem. et sic ꝓces
deretur in infinitum.

**Arguit̄** Actio est motus ⁊ mot⁹ est in
mobili ergo actio est in mobili si
ue in patiente. et p ꝯñs male dr̄ ꝙ est in agente.
Dōm ꝙ hoc argumentū ꝓbat ꝙ actio phisice
capta est in patiente qd̄ concedimus.

**Arguitur** Est aliqua actio trāsiens
ergo ista nō manet in agē
te ꝸ trāsit in exteriorē materiā ut i patiēs. Di

tidū ꝙ n̄ ē aliqua actio trāsiens quasi forma q̄
ē agēdi principiū trāseat in aliqđ extrinsecus ꝟ qꝛ
obiectū actōis ē extra agēs. exēpli grā. domifica
tio ē actio trāsiēs qꝛ ē circa obiecta sicut ligna et
lapides q̄ sunt extra ipm agēs. ꝟ intelligē ē actō
immanēs qꝛ est circa obiectū scilicet vle qđ est i
agēte scꝫ in aīa ſm aristotilē in scđo de aīa ho
mo enī intelligit ſm ꝙ ē i intellectu Et q̄ seq̄tur
ꝙ in oī actōe siue in manēte siue trāseūte pricipi
um formale actōis ē semꝑ in agēte. ꝛ hoc ē actio
nem eē in agēte q̄uis obiectū actōis nō sit semꝑ
in agēte sicut obiectū actōis trāseūtis ꝟ forma q̄
est pricipium agēdi est in agente.

**Queritur** Utrū mot⁹ sit aliqua res in natura ꝑꝫ rōnē ncām
Dicendū ꝙ motus capit̄ dupliciē vno mō ſm
suā substantiā et sic ē in rerū natura ꝑꝫ ncām rō
nē qꝛ est forma fluēs in motu. Alio mō accipitur
q̄ntū ad eē motus qđ cōsistit in successione prio
ris et posterioris et hoc mō nō est a pte rei ſm si
multatē nisi ꝑ operationē intellectus. qꝛ posteriori
aduenīēte nō ē ꝑus potest tn̄ rō ntā sumē prius
cū posteriori.

## Quoniam aūt de na.

Postq̄ a. determiauit i ꝑcedēti tractatu de motu h̄ i
hoc scđo tractatu intēdit determinare de infinito ꝛ
primo ōndit ꝙ ad naturalē phm̄ spectat determia
re de infi nito. ꝛ h⁹ ꝓbat rōe et signo Ratōe sic sci
entia naturalis cōsistit circa magnitudines mo
tū et tps quia ista sunt cōdicōes subiecti scilicet
entis mobil ꝟ in istis necē ē reꝑiri finitū ꝛ ifinitū
g⁹ ad naturalē phm spectat determinare đ infinito
Et qꝛ posset aliq̄s dicē ꝙ omē ens ē finitū vel in
finitū ergo de hoc spectat determinare ad metaphi
sicū q̄ determinat de ente inquātum ēs. Re. a. ꝙ sup
positū ē falsū scilicet ꝙ finitū vel ifinitū conueni
ant oī enti quia sunt multa entia q̄bus nec con
uenit finitū nec infinitū sicut punct⁹ q̄ nec est fi
nit⁹ nec ifinit⁹ nec passio nec passibil q̄litas. qꝛ fi
nitū et ifinitū reꝑiūt i q̄ntitate. ꝟ punctū ꝛ passio
n̄ hn̄t q̄ntitatē. et sic eē finitū vł ifinitū n̄ ꝯuenit eis

**Arguit̄** Finitū ꝛ ifinitū opponūt ꝯtradi ctorie ergo dicūt̄ de quolibꝫ ente
qꝛ inter ꝯtradictoria nō est mediū. Dōm ꝙ in
finitū capit̄ dupl'r. Uno mō negatiue ſm ꝙ h' đr
infinitū quod nō est finitū. et sic est verū ꝙ finitū
et infinitū dicūt̄ de quolibet ente mūdi. ꝟ sic nō ac
cipit̄ hic infinitū. Alio mō accipit̄ ifinitū ꝑuatiue
ſm ꝙ dicit negatōem in subiecto apto nato. ꝛ sic
finitū et infinitū referūt ad q̄ntitatē sicut ad ꝑri
mū subiectū. et sic nō hn̄tia q̄ntitatē nō pn̄t dici fi
nita vel infinita. et sic capit̄ hic infinitū

**Arguitur** Metaphisic⁹ determiat de infi nito qꝛ de deo q̄ est formalit̄
infinitus ergo ꝛc. Dicendū ꝙ metaphisicus
tractat de infinito formali ꝟ nō de infinito mate
riali h̄ aūt loq̄mur de infinito materiali qđ inue
nitur in rebus materialibus.

**Arguitur** Mathematic⁹ h̄ꝫ de ēmi a re de magnitudie ꝛ de pas
sionib⁹ magnitudis. ergo de infinito qꝛ infinitū ē
passio magnitudis Dicendū ꝙ magnitudo ca
pit̄ dupliciter. Uno mō ſm ꝙ inuenit̄ in materia
ymagiabili. i. i materia accepta sub q̄ntitate vł i
ordine ad q̄ntitatem ꝛ sic magnitudo spectat ad
cōsiderationē mathematici ꝛ etiā ifinitū qꝛ mathe
matic⁹ vtit̄ in suis demōstratōib⁹ ifinito Alio mō
accipit̄ magnitudo ſm ꝙ inuenit̄ in materia sen
sibili ꝛ sic magnitudo spectat ad ꝯsiderationē phici

**Arguit̄** Infinitū nō inuenit̄ in materia sensibili ꝟ solū in materia yma
ginabili. ergo phicus nō h̄ꝫ determinare de infinito.
Ans pꝫ qꝛ etia hn̄tia materiā sensibilē determiata
sūt ad maximū et minimū Dicendū ꝙ materia
sensibilis ꝑꝫ dupliciē accipi. Uno mō ſm ꝙ reꝑit̄
in determinata spē rei naturalis ꝛ sic ē verū ꝙ sunt de
terminata ad maximū ꝛ ad minimū Alio mō accipi
tur ſm rōem rōem corporeitatis. et sic etiā inuenit̄ in
finitū in materia sensibili. ꝛ sic phic⁹ h̄ꝫ determinare
de infinito.

## Signū autem quod.

Hic arestō. ꝓbat idē a signo. ꝛ stat in h⁹. oēs phi
qui tractauerunt de reb⁹ naturalib⁹ etiā tractauerūt
de infinito. ex q̄ accipit̄ argumētū ꝓbabile ab au
toritate sapiētū ꝙ ad phm naturalē ꝑtinet deter
minare de infinito

**Et omnes** Hic ꝯūr determiat de infini to et ꝑ⁹ facit h⁹ ſꝫ opio
nē alioꝝ phoꝝ. scđo facit hoc ſm opionē ꝓpriam
Prio poit ꝯuenientiā oīm phoꝝ de ifinito. ꝛ vult
ꝙ oēs antiq̄ phi ꝯuenerūt i h⁹ ꝙ posuerūt infinitū
sicut ꝑncipiū rerū. ꝛ h⁹ ē verū đ oib⁹ phis siue sint
naturalit̄ locuti siue nō. Dnt̄ tn̄ i hoc qꝛ aliq̄ sūt
innaturalit̄ locuti đ ifinito sicut pythagorici ꝛ plō q̄
ponebāt ifinitū eē q̄ddā ꝑ se exn̄s ꝛ n̄ eē accñs ali
cui nate. qꝛ pōebāt nūos ꝛ q̄ntitates eē sbas rerū

**Arguitur** Plato nũat in p̃mo phicorũ inť phos q̃ fuerũt naturaliter locuti ergo male dr̃ hic ꝙ sit innaturaliť locutus. Dicẽdum ꝙ plato non dr̃ ĩ naturaliť locutus de rebꝰ naturalibꝰ. qꝛ ip̃e nõ negabat motum. ſ; dr̃ innaturaliť locutꝰ de infinito. qꝛ sc; attribuebat mathematicalia quo ad constitutõem ipsis phisicalibꝰ. ponebat eñ res phisicales ex numeris ꝯstitui qḋ est oĩno innaturaliť loq̃ cũ principiũ debeat eẽ magis ens q̃ principiatũ.

## Preter quod pitha.

Hic ponit dr̃iam inter pythagoricos et platonẽ de infinito. et primo q̃ ad põnẽ. scḋo q̃ ad radicem Quo ad põnem drñt in duobꝰ. qꝛ pythagorici dicebant infinitũ eẽ in sensibilibꝰ ⁊ extra celũ. sed plato posuit infinitũ eẽ extra sensibilia ⁊ nõ celũ Pythagoras ḋo sic ꝓbauit suã põnem. qꝛ nũs in quo repiť infinitũ est suba rerũ sensibiliũ. cũ ergo suba nõ repiť extra illud cuiꝰ est suba gͦ oportet nũm inueniri ĩ sensibilibꝰ ⁊ etiã infinitũ. et ꝙ sit extra celũ sic ꝓbauit. qꝛ quicq̃d includiť in alio est finitũ. qꝛ includẽs finit ip̃m qḋ includiť. gͦ illa q̃ sunt infra celũ sunt finita qꝛ sunt in celo. gͦ oporꝫ dicẽ ꝙ infinitũ sit extra celũ. Plato aũt sic oñdebat suã põnem. qꝛ nũs in quo inueniť infinitũ etiã inueniť in ꝓ̈ris sep̃atis que nõ sunt sensibilia sed intelligibilia. et ꝙ nõ extra celũ sic pꝫ. qꝛ oĩno nihil est extra celũ. p̃mmo ꝓ̈re nõ p̃nt dici eẽ extra celũ ẜm plõnẽ. qꝛ extra importat locum si ergo ꝓ̈re eẽnt extra celũ ergo eẽnt in loco. sed ẜm platonẽ ꝓ̈re nusq̃ sunt ergo non põt dici ꝙ sint extra celum.

**Arguitur** Dicitur primo celi ꝙ sube sep̃ate sunt extra celũ. gͦ extra celũ aliq̃d est. aña ꝓbať. qꝛ ibi dr̃ ꝙ extra celũ sunt entia optimã vitã ducentia. Dõm ꝙ dupliť dr̃ aliquid eẽ extra celũ. Uno mõ qꝛ est extra circũferẽtiam ꝯuexã primi celi ⁊ sic ẽ simpliť dõm ꝙ nihil est extra celum. p̃mo sic sube sep̃ate sunt in celo. Alio mõ dr̃ aliq̃d eẽ extra celũ qꝛ ẽ extra influentiã corpis celestis. et sic sube sep̃ate sunt extra celũ. qꝛ tales sube nõ recipiũt influẽtiã a celo sicut ista inferiora. et sic plato in hoc bñ dixit ꝙ extra celum nihil est. nec tñ necesse ẽ ꝙ extra sp̄ dicat locũ put plato voluit. sicut nec añ sp̄ dicit tp̄us. qꝛ añ et extra p̃nt dupliť capi. Unoͦ affirmatiue. et sic extra notat locũ ⁊ añ tp̄s. Alio mõ accipiunť negatiue ẜm ꝙ añ negat tp̄s ⁊ extra negat locũ et sic dicimꝰ ꝙ extra celũ nihil est. et siliť dicimus ꝙ añ ꝯstitutionem mundi nihil est.

## Et hi quidem infinitũ

Hic ꝯñr ponit dr̃iam opionũ antiquoꝝ q̃tũ ad radicẽ infiniti. qꝛ pythagorici ponũt radicẽ infiniti eẽ nũm parẽ. ſ; plõ posuit radicẽ infiniti eẽ magnũ ⁊ puũ. p̃mũ ꝓbãt rõe ⁊ signo. Rõe sic. q̃cq̃d includiť in alio q̃tũ ẽ de se hꝫ rõnẽ infiniti. qꝛ qḋcũq; claudit hoc ťminat ⁊ finit. ſ; nũs par includiť sub impi. gͦ nũs par q̃tũ est ḋ se hꝫ rõnẽ infiniti Minor pꝫ. qꝛ duo nũi impaẽs claudũt sub se vnũ parẽ. Etiã nũs parẽ diuisibilis ſ; additꝰ vnitati fit idiuisibil. cũ gͦ diuisibile ĩcludať sub ĩ diuisibili sic nũs par includiť sub impi. Signũ qḋ ponũt stat in hoc. qꝛ vniformitas spectat ad nũm ĩparẽ. et difformitas ad nũꝫ parẽ. ſ; difformitas spectat ad rõnẽ infiniti. gͦ nũs p̄ est radix infiniti. aña ꝓbať. qꝛ accipiẽdo p̃mũ nũm q̃dratũ. s. vnũ q̃ est q̃dratꝰ in ṽtute licꝫ nõ in actu ⁊ addendo ꝓ̈mũ nũm ĩparẽ sc; ternariũ fit iterũ quadratꝰ. s. quaťnarius. ⁊ si iterũ capiať ille nũs quadratꝰ et addať aliꝰ nũs p̃rimꝰ imp̄ fit iterꝫ quadratꝰ ⁊ sic de inceps. ſ; addẽdo nũm parẽ nõ fit quadratꝰ. Exẽpli grã. capiẽdo vnitatẽ cũ p̃mo nũo impi. s. cũ ternario hẽẽ nũs quadratꝰ qꝛ quaťnariꝰ ẽ nũs quadratꝰ. Est eñ nũs quadratꝰ resultãs ex nũo ducto in se vt dicẽdo bis duo. ter tria. quať quatuor et sic de aliis. si gͦ accipiať vnitas cũ ťnario fiũt bis duo gͦ ẽ nũs quadratꝰ. Capiẽdo vlterius illũ quadratũ sc; quatuor cũ p̃rimo nũo impi. s. q̃nq; habeť aliꝰ nũs quadratꝰ. s. ix. qꝛ ter tria. et si vlterius capiať ille nũs quadratꝰ sc;. ix. cũ alio nũo impi. p̃rio. s. vii. fit iterũ nũs quadratꝰ sc;. xvi. qꝛ quaťquatuor. Sed plõ posuit radicẽ infiniti esse magnũ ⁊ puũ. ⁊ hoc iḋ qꝛ magnũ ⁊ puũ tenẽt se ex p̃te materie ſ; materia de se ẽ indeťminata et infinita ergo magnũ et puũ sunt radix infiniti

**Arguitur** Unitas nõ est nũs quadratꝰ qꝛ nũs quadratꝰ ꝯsurgit ex vnitate et p̃mo nũo impi. s. ťnario. Dõm ꝙ dupliciť dr̃ aliq̃s nũs quadratꝰ. Uno mõ ẜm eẽntiã. ⁊ sic vnitas nõ est nũs quadratus qꝛ non resultat ex nũo ducto in se ex q̃ solũ est p̃ncipiũ nũeri. Alio mõ dr̃ aliq̃s nũs quadratꝰ ẜm ṽtutẽ. et sic etiam vnitas p̃t dici nũs quadratꝰ. qꝛ est p̃ncipiũ ꝯstitutionis nũi quadrati. ſ; effectus semp̄ cõtinetur in suo principio virtualiť. ⁊ sic nõ solũ nũs q̃dratus sed omnis nũs ꝯtineť in vnitate virtualiter

## De natura autē omn.

Hic phs ponit opiniones phoꝝ naturaliter loquētium de infinito et dicunt naturaliter locuti. quia nō dicebant infinitū eē substantiā alicuiꝰ rei. sed dicebāt infinitū eē accidens alicui nature. Exēpli grā. qui ponebāt vnū pncipiū materiale sicut thales eraclitus et dyogenes ponebāt hoc vnū eē infinitū. vt dyogenes ponebat aerē eē infinitū principiū. Eraclitus vero ignem infinitū ꝛ itetū qui ponebant plura pncipia. quidā dicebant illa esse infinita ſm nūm vt democritꝰ posuit infinita corpora athomalia ſm nūm que tamē dixit ipe esse omꝰ spēi ꝛ nature sed differre solū in accidentibꝰ sed anaxagoras posuit illa pncipia eē diuersarū naturarum.

## Ratōnabiliter autem

Postq̄ aristo. posuit opiniones antiquoꝝ de infinito. Hic ponit quatuor in quibus oēs antiqui cōcordabant. Quoꝝ pmū est ꝙ infinitū est principium rerū. et hoc probabāt. qꝛ infinitū nō pōt eē frustra in rebus. vel ergo erit principiū vel pncipiatum sed nō pōt esse principiatū ergo est pncipiū ꝙ nō pōt eē principiatū sic pbat. qꝛ qd̄ est principiatum habet principiū qd̄ habet pncipiū nō est infinitū. Sed est cōsiderandū ꝙ istud argumentum pcedit ſm fallaciā equocationis. qꝛ qn̄ dr̄ ꝙ omne pncipiatū habet pncipiū hoc est verum de pncipio essendi siue duratōis. et qn̄ addit qd̄ hꝫ pncipiū nō ē infinitū. ibi capit pncipiū p pncipio magtudinis. qꝛ sic dn̄ ē si aliqd nō habeat pncipiū magnitudinis hoc est infinitū. vn̄ si esſꝫ aliqd lignū infinitū a deo creatum hoc lignum haberet principiū effectiuū scꝫ deū qui ipm produxisset sed nō haberet pncipiū magnitudinis. qꝛ si sic tūc haberet terminū sue quantitatis et p consequēs nō esset infinitum

## Amplius autem et.

Consequēter aristo. ponit scd̄am ꝯditionē quam phi attribuebāt infinito. et est ꝙ infinitū est ingenitū et icorruptibile. et hoc pbabāt. quicqd nō habet principiū nec finē est ingenitū et icorruptibile qꝛ genitū necessario habet principiū. et corruptibile necessario habet finē. sed infinitū nō habet pncipiū nec finē. qꝛ tunc esset finitū. Hic etiā patꝫ ꝙ equoce vtunt pncipio et fine. qꝛ infinitū nō habꝫ pncipiū magnitudinis sed bene duratōis. sed ingenitū nō habet pncipiū durationis q̄uis posset habere pncipiū magnitudinis.

## Et continere omnia.

Hic ponit terciā conditionē et est ista ꝙ infinitū continet ꝛ gubernat oīa. Q͛ continet pbat. quia nihil pōt eē extra infinitū. si eni͂ esset aliqd extra infinitū tunc ex illa pte infinitū esset finitū qꝛ ibi haberet terminū. Q͛ gubernat pbat. qꝛ de rōe pncipij est gubernare in quo iterū defecerūt antiqui quia gubernare nō est de rōne pncipij materialis de quo ipsi loquebant. sed est de rōe pncipij efficientis quod pncipiū est infinitū formale. Patꝫ ergo ꝙ antiqui fuerūt decepti qꝛ nō nouerūt driam inter genera causarū. hoc eni͂ qd̄ attribuissent pncipio efficienti attribuerūt pncipio materiali que tamen valde multū distant. quia pncipiū efficiēs ſm ꝙ hmōi est pfectū et in actu. sed principiū materiale ſm ꝙ hmōi est in potentia et nō in actu.

## Et hoc esse diuinum.

Hic ponit quartā conditionem infiniti et est ꝙ infinitū est aliquod diuinū ꝛ hoc pbabant qꝛ hoc est diuinū qd̄ ē ingenitū et immortale gubernans omnia. sed prius dictum ē ꝙ infinitum ē hmōi. ergo est quoddā diuinū.

**Queritur** Vtrum iste conditiōes date ab antiquis sint bn̄ assignate. Dōm ꝙ infinitū capit duplr̄. Vno mō pro infinito materiali. et sic iste cōditiones date de infinito nō cōueniūt sibi. Cuiꝰ rō est. qꝛ hoc infinitū ſm ꝙ hmōi spectat ad impfectionem qꝛ dicit aristo. ꝙ habet rōnem impfecti et partis. sed iste conditiones spectāt ad aliquā pfectionē. ergo nō possunt conuenire infinito materiali. Alio modo capit infinitū p infinito formali. et illi cōueniūt omnes ꝯditiones date ab antiquis. hoc eni͂ ē pncipiū rerum cū imperfectiora dependeāt a pfectis. et deus ē ens pfectissimū ergo omnia alia dependent ab ipso. Item scd̄o. tale pfectissimū qd̄ ē maxime in actu nō pōt esse generabile. quia generabile habet materiam sed hoc primū ens nō habet materiam cū sit ens simpliciter in actu. Item tercio. quicquid est generabile dependet ab alio quia a generante. sed primū ens simpliciter non dependet ab alio ergo nō est generabile. Item quarto quia hoc infinitū ꝯtinet omnia effectiue. quia est causa omniū rerū. q̄uis nō localiter sicut infinitum materiale. et quia continere omnia effectiue

quia est causa oim rerum q̄uis non localiter fi-
at in finitū materiale·et quia cōtinet oia effe-
ctiue est gubernat·sic bene addit q̄ omnia gubē
nat·Et si sic sequitur quarta cōditio q̄ est aliqͦd
diuinū qꝛ deo ex hoc q̄ habet vniuersalem puidē
tiam oim rerum impomt hoc nomē deus·

## Arguitur

Nō est aliquis effectus infi-
nitus ergo nō est aliqua cā
infinita·Ans patet·quia omne creatū est finitū·
sed ois effectus est creatus ergo ꝛc· Dicendū
q̄ est duplex effectus·Quidā est effectus cause
agentis p naturam et tūc est verū q̄ si causa est
infinita effectus erit īfinitus·Alius est effectus
pcedens ex causa agente p intellectum·et tūc po-
test esse cā infinita et tn̄ effectus finitus . qꝛ tal'
causa nō pducit effectū sicut potest ꝫ sicut vult

## Arguitur

Si primū principiū sit in-
finitū ergo mouet in non
tpe quia v̄tus eius est infinita·Dōm q̄ duplex ē
agens infinitū·aliqͦd ei est agēs infinitū ꝫm na-
turam·et sic est verū q̄ tale agens infinitū agit ī
nō tpe vt patet in octauo libro huius·Aliud est
agens quod agit p volūtatem et intellectū· et n̄
oportet tale agens agere in nō tpe qꝛ tale agēs
nō agit iuxta extremū posse sed iuxta dictamen
sue sapientie·si aūt agens naturale esset infini-
tum hoc agēt iuxta extremū posse et p ꝯsequens
improportōnabiliter ageret cū agente finito sed
agens finitū mouet semp in tpe ergo tale agens
infinitū moueret in nō tpe

## Arguitur

Infinitum habet rōem ma-
terie et potentie ergo nō pt
dici q̄ infinitum cōueniat primo enti· Dicen-
dum q̄ ille cōditōes sꝫ habere rationē ptis ꝛ im-
pfecti potētie et materie sunt cōditōnes infiniti
materialis accepti sincathegrāmatice·sed iste cō-
ditōnes hic enumerate ꝯueniūt infinito formali
quod habet omnino oppositas cōditōes·qꝛ hoc ē
maxime in actu et pfectum·

## Esse autem aliquid·

Postq̄ Aresto· determinauit de infinito ꝫm opinio-
nē alioꝝ·ꝯsequenter determinat de infinito ꝫm opi-
nionē ppriam·ꝛ pmo determinat de infinito an est
Scdo quid est·Circa primū pomt q̄nqꝫ ratōnes
ad pbandū q̄ infinitū est·et postea pomt ratio-
nes ad pbandum q̄ infinitū nō est·Prima ratō
ad pbandū infinitū esse ē ista· tps ē infinitū·q̄a
sp fuit et sp se erit·ꝫ tēpus ē ergo īfinitum est·

## Et ex magnitudinibꝰ

Secūda rō est ista·magnitudo est diuisibilis i in-
finitū·et mathematici in suis demōstrationibus
vtūtur infinito dicentes sit linea infinita· sed sci-
entia mathematicalis nō est de falso·ergo verum
est q̄ infinitum est·

## Amplius sic vtiqꝫ·

Tertia ratō stat in hoc· generatōnes sunt per-
petue ergo oportet ponere materiam infinitā ex
qua fit generatō·ergo infinitū est·ꝯn̄a tenet q̄a
in omni generatōe oportet accipe aliquaꝫ ptem
materie si ergo materia nō esset infinita tūc q̄n
qꝫ nō esset materia p generatōnibus·et sic cessa-
ret generatō qꝛ nō posset capi ps materie

## Amplius includendo

Hic pomt quarta ratō et est ista de ratōe corpis
finiti videtur esse q̄ claudatur in alio·Detur er-
go aliquod corpus vel hoc est finitum vel infini-
tū si īfinitū habetur ppositum·si finitū ergo opor-
tet q̄ includatur in alio·Vel ergo illud aliud cor-
pus includitur in alio vel nō·si semp corpa iclu-
dantur et includant se in infinitum tūc erūt infi-
nita corpa multitudine ꝛ sic est īfinitum·Vel de-
ueniē ad vnū quod includit ꝛ nō includitur tūc
hoc erit infinitum qꝛ nō clauditur in alio

## Maxime aūt et magis

Hic ponitur q̄nta ratō que maxime inducit an-
tiquos ad credendū q̄ infinitum est·et stat in hͦ·
intellectus siue ymaginatio que ipsi idem crede-
bāt nūq̄ deficit scilicet de suo indicīo·quia quicq̄d
apparet est verū ꝫm antiquos sicut patet p phm
quarto methaphisice·sed ymaginatō potest app-
hendere infinitum ergo infinitum est.Minor pro-
batur ex tribus·primo ex numero·qꝛ non potest
tātus numerus dari quin posset dari maior ꝫm
ymaginatōnem·Secundo ex magnitudine quia
data quacunqꝫ magnitudine potest dari maior
ꝫm ymaginatōnem·Tertiō ex spacio quod est ex-
tra celum·quia pythagorici ymaginabantur q̄
extra celum esset infinitum spaciū·

## Infinitum autem·

Hic prosequitur aresto· de tertia pbatōne que ē
de spacio infinito extra celum·ꝛ vult q̄ si extra
celum sit spaciū infinitum tūc extra celum esset

corpus infinitum·quod probat duabus ratõnib'
Prima stat in hoc·q2 spaciũ extra celũ existens ẽ
ſm se uniforme et uni⁹ ratõnis ergo non erit ma
ior ratõ quare in una parte illius spacij erit cor
pus q̃ in alia·sed invenimus ꝙ in una pte spa
cij est corpus quia in universo scȝ mũdo ergo eti
am in alia pte spacij erit corpus quod etiaȝ erit
mũdus :quia non est maior ratõ de una pte ꝙ i
illa ſit corpus q̃ de alia et sic erũt infiniti mũdi
ſi illud spaciũ erit infinitum·

## Similiter ãt et si va·

Hic ponit secũdam ratõnem et stat in hoc·si infi
nitum spaciũ est extra celum vel illud est plenuȝ
vel vacuũ·Si plenũ tũc est actu aliquod corpus
infinitum·si autem est vacuũ·ergo est ibi locus ĩ
finitus possibilis repleri corpe·Sed in ppetuis
non differũt cõtingere id est posse et esse·Si er
go potest ibi esse infinitum corpus ergo actu est
ibi infinitum corpus·

## Queritur

Utrũ esse et posse differãt
in ppetuis Dicendum ꝙ
hoc verbũ differt potest capi dupliciter·Uno mõ
ꝓprie prout idẽ est quod differentiam habere· et sic
solum in primo ente non differũt esse et posse·sed
in omnibus rebus creatis differunt esse et posse·
quia nulla creatura habet esse a se sed ab alio·et
per hoc ꝙ habet esse ab alio sic distinguit ab eius
essentia·quam intelligitur habere a se et per se·
Alio modo accipitur differre prout est idẽ ꝙ di
stare·et sic iterum distinguendum est quia est du
plex distantia·quedam est ſm eternitateȝ·et sic
iterum in omnibus rebus creatis differũt posse ꝛ
esse·quia ab eterno creatum poterat esse creatuȝ
et tamen de facto nõ fuit creatum ab eterno sed
in tempore id est in principio temporis cõdita est·
Alia est distantia ſm tempus·de qua hic loqui
mur·et tũc est distinguendũ de ppetuis·quia du
plicia sunt ppetua·quedam sunt perpetua imper
fecta sicut anime ratõnales que naturalit̃ sunt
ptes corpoꝝ·et talia ppetua etiam distant ab es
se ſm tẽpus·quia in aliquo tempe potest anima
ratõnalis creari a deo que tũc nõ creatur a deo·
sed in alia parte temporis Alia sunt ppetua pfcã·
et sic est distinguendum de posse·quia est duplex
posse scȝ posse accidentale ꝛ ẽentiale·Si intellig
tur de posse ad esse accidentale·tũc iterũ posse di
stat ab esse in tempe·quia substantie separate que
sunt pfecte perpetua possunt i se suscipere aliq̃s
formas accidentales sicut aliquas novas illumi
natõnes quas primo nõ habebant et tales illu
minatiões attendũtur penes aliquod accidẽtale·
Vel intelligitur de posse ẽentiali et sic posse non
distat ab eẽ nec i icorpalibus nec i icorpalibus p
petuis et sic loquitur aresto·hic quia hoc spacium
extra celum est ppetuũ et perfectum·et ideo posse
et eẽ sunt simul producta et sic posse nõ pcedit eẽ

## Habet ãt dubitatioȝ·

Hic arest·disputat ad cõtrariũ illius quod dictũ
est et intendit probare ꝙ non est aliquod infini
tum·et primo ostendit illam questionem eẽ dubi
tabilẽ·Secũdo ponit acceptõnes infiniti·ꝛ tertiõ
ex hijs probat infinitum nõ esse·ꝛ hoc ideo facit
ne alicui videatur ꝙ ratõnes predicte probãtes
infinitum eẽ concluderent oĩno veꝝ·Probat er
go ꝙ ista questio an infinitum est sit multuȝ du
bitabilis et hoc sic·quia tam ponentes infinitũ
esse id est sustinentes questionem affirmative q̃
ponentes infinitum non eẽ·i·sustinentes questio
nem negative incurrũt multa incõvenientia ꝓp
ter multas ratõnes ad utrãq3 ptem Etiam ali
qui dubitabant de infinito an sit substantia vel
accidens· et sic multe dubitatõnes accidũt i isto
tractatu de infinito·

## Primũ igit·

Hic ponit secũdum scȝ
acceptõnes infiniti et
primo proponit acceptõnes·secundo divisiones·
Circa primũ vult ꝙ infinitum capitur tripliciť·
Uno modo negative sive cõtradictorie et tũc di
citur infinitum quod nõ est de genere transibiliũ
sicut pũctum·vel forma substantialis dicitur in
finitum·quia ſm ꝙ hmõdi non habent quãtita
tem·Secundo accipitur infinitum privative·et
tũc dicitur infinitum quod est male ꝛ difficulter
transibile·q̃uis tamen sit de genere transibiliuȝ
quia habet in se q̃titatem·ꝛ sic profunditas ma
ris dicitur infinitum vel via ad indiam vel alia
longa distantia·Tertiõ modo accipitur infinitũ
contrarie·et tũc dicitur infinitum quod est de ge
nere transibiliũ·quia habet q̃titatem·sed tñ hoc
non habet transitum sive finem·et sic q̃titas ex
tensa sine termino dicitur infinita·et isto tertio
modo proprie dicitur infinitum·Istud enĩ infini
tum tertio mõ habet quandã cõtrarietatẽ ad h'
ꝙ trãseat sive finiat·q2 scȝ hȝ q̃titatẽ sine ẽmio·

## Amplius infinitũ est·

Hic ponit diuisionē infiniti et est ꝙ infinitū q̄nq̄ dr̄ ꝑ appositōem tm̄ sicut in numeris·qr numerus crescit in ifinitū ex additōe vnitatū·Alio° dr̄ infinitū ꝑ diuisionem tm̄ sicut in magnitudinib⁹ que diuidunt in infinitū·Tercio mō dr̄ infinitū vtroq̄ mō·s·tā ſm diuisionē ꝙ ſm appositōnem·sicut in tpe qr tps est numer⁹ et cū hoc est quātitas ꝯtinua·ex ea ergo rōe qua est numer⁹ est infinitum ſm appōnem·et ea rōne qua est continuū est infinitum ſm diuisionem·

## Separatū quidē igit

Hic facit terciū qd dictū e.i.s.ꝓbando infinitū nō eē·et circa hoc p̄mo excludit opiniōes aliorū·s·platonis q̄ innaturaliter locutus est de infinito ponēdo scʒ infinitū subam rerū ⁊ ꝑ se subsistēs· Scdo excludit opiniones naturaliē loquentiū dicentiū infinitū esse accn̄s alicui nature·Circa p̄mū ponit tres rōnes phisicas et duas logicas· pma rō stat in hoc.Si infinitū est sepatū vel ergo habet in se aliquā quantitatē vel nō·si nō habet in se aliquā quantitatē tūc nō erit aliqd infinitū ꝓpie tercio mō·s·de quo tn̄ hic querit sed erit forsan infinitū p̄mo mō·s·infinitū negatiue·vel habet in se quantitatē ⁊ ꝑ illā inest ei infinitū·tūc infinitū nō pōt esse pncipiū sicut tn̄ ipsi ponebāt·qr pncipiū nō dʒ habere eē ꝑ aliud·qr si sic tūc ipm esset pncipiatū·

## Amplius quō contin·

Hic ponit scdam rōem et stat in hoc· Passio vel ꝓprietas nō p̄t esse plus sepata vel sepabilis ꝙ subiectū·qr d̄ rōe passionis est ꝙ insit subiecto·hoc autē nō est de rōe subiecti·sʒ infinitū est passio magnitudinis que nō est sepata sed in suba· ergo nō p̄t dici ꝙ infinitū sit sepatū siue ꝑ se existens·

## Manifestum est autē·

Hic ponit tercia rō que icludit duo incōueniencia quorū primū est·si infinitū est substātia et principiū tunc sequit ꝙ idem erūt infinitū et esse infiniti i·essentia et eē erūt eadem in infinito·sequela ptʒ qr hoc est de rōe principij ꝙ in ipso idem sint essentia et eē sicut ptʒ de deo q̄ est primū principiū·Secundū incōueniēs est·q̄a vl h° infinitū ē partibile.i. diuisibile vel indiuisibile·si est ptibile ergo quelibet ps eius erit infinita qd sic patet.q̄a q̄libet ps substantie est substantia ſ₃ infinitū ſm antiquos est suba ergo quelibet ps infiniti erit infinita·ſ₃ hoc ē impossibile·qr tūc aliqd infinitum constitueret ex pluribus infinitis qd nō pōt dici· qr vnum ifinitū occupat omnia sic·nō potest dici ꝙ aliquod totum q̄titatiuū cōstituatur ex pluribus infinitis·vel est imptibile et sic nō erit infinitum ꝓprie acceptum tercio mō scʒ quod hic est ad ꝓpositum·

## Ratōnabiliter quidē

Consequēter aresto·reꝓbat opinionem phorū naturaliē loquētiū ꝯ infinito et p̄mo facit hoc ꝑ rationes logicas·deinde ꝑ ratōes phisicas · Prima rō stat in hoc de ratōne corporis est ꝙ sit deīminatū supficie·de ratōe supficiei est ꝙ sit deīminata duabus lineis.de ratōne linearum est ꝙ sint deīmiate duobus pūctis sicut patʒ ex diffinitiōibus eorūʒ Tūc sic arguit Nullum ēminatum est infinitum ſ₃ omnis q̄titatis continua est terminata ergo ⁊c·

## Atuero nec numerus·

Hic ponitur secunda ratō que principaliē procedit de numero ⁊ stat in hoc·nullum numerabile est infinitum sed omnis numerus est numerabilis ergo null⁹ numerus est infinitus maior patet qr omne numerabile potest numerando ptrāsiri sed qd ptransitur nō est infinitū qr infinitū nō hʒ ēminū

**Arguitur** Iste ratiōes sunt phisice ergo male dictū est ꝙ sunt logice·Añs patet quia sunt de infinito quod ē passio phisica· Dōm ꝙ aliqua ratō potest dici logica duplicitet vel phisica.Vno modo q̄tum ad obiectum de quo ē demonstratio vel probatio et sic iste ratōnes sunt phisice quia sunt de infinito quod ē passio phisica·Alio modo accipiūtur tales rōnes quo ad modum demonstrandi vel quo ad modum ꝓcedendi et sic sunt logice·et hoc ꝓpter duo primo ꝓpter formam quia ꝓceditur a diffinitōne ad diffinitum scdo ꝓpter materiam quia mediū arguēdi in istis est diffinitō cōis que fuit cōiter concessa ab antiquis q̄uis nō ab oībus qr illi q̄ ponebant corpus infinitū nō habebant istā diffinitōem concedere ꝙ corp⁹ terminat duab⁹ supficieb⁹

## Phisice autem magis

Hic phus ondit ex pncipijs scientie naturalis ꝙ nō est aliqd corpus sensibile actu infinitū et in illa ꝓbatione suppon̄it duo·Primū est ꝙ elemēta sunt finita in magnitudine·Scōm ꝙ celū sit de natura quatuor elementorʒ qd tn̄ aresto · primo celi reꝓbat·Scd̄ ponit sanctus thomas ratōnem istius diuersitatis·qr de cōsuetudine aresto·est ꝙ vra

tur opinionibus alioꝝ etiā falsis donec veniat ad aptum locū reprobatōis taliū opinionū. sꝫ aptus locus ad reprobandū ꝙ celū distinguit̄ ab elemētis est in libro de celo. et ideo vtit̄ hic illa opinione vsqꝫ ad illū locum et ex illo etiā p̄t solui q̄re aresto. in predicamētis vtit̄ falsa opinione antiquoꝝ de loco qꝛ. s. nōdū venit ad locum reprobatōis q̄ locus est ī quarto phisicoꝝ. Ponit ergo talem rōem nā si eēt aliqđ corpus actu infinitum vel illud eēt simplex vel cōpositum. nō cōpositū siue mixtū qꝛ si sic vel vnū elementoꝝ illud mixtū cōstituens esset infinitum et alia finita et si sic tūc hoc vnū elementum destrueret oīa alia elemēta in illo mixto qꝛ virtus seq̄tur subam rei cū ergo talis res sit infinita etiam habet v̄tutem infinitā et sic excederet v̄tutem cuiuscūqꝫ finiti. Vel q̄libet elementoꝝ illud mixtum cōstituentiū esset infinitū sed hoc iterū non est possibile qꝛ de rōe corporis infiniti ē ꝙ habeat tres dimensiones infinitas. Si ergo p̄ter vnū infinitum eēnt alia infinita tūc corpa penetrarēt se qđ est īpossibile ymo vnū infinitū occupat omnia. et sic nō potest aliquod infinitum esse preter vnum. Nec potest dici ꝙ illud corpus sit simplex quia tūc hoc corp⁹ dudū cōuertisset oīa alia corpa in sui naturam. et hoc est verum supponendo ꝙ tale corp⁹ esset elementū quia elementa sunt adinuicem cōtraria et contraria sunt apta nata agere in se inuicem. cū ergo tale elementū infinitam hēt actionem sic oīa cōuerteret in sui naturam. et eodē mō dicendū est si ponat̄ vapor infinitus. ponebāt enī antiqui corpus mediū infinitum inter elementa qđ esset subtilius aqua et grossius aere. Et circa hoc reprobandū aresto. duo facit primo probat ꝙ hec non potest esse infinitum sicut dictum ē scdō oñt ꝙ etiam tale corpus nullo modo est ponendū et hoc pbat sic quia vnūquodqꝫ cōponitur ex hijs in que resoluitur sed mixta nō resoluūtur in vaporem sed in quatuor elementa ergo etiam mixta n̄ cōponūtur ex vapore sed ex quatuor elemētis.

**Arguitur** Pōat ꝙ illō corp⁹ infinitū sit valde pue v̄tutis. et g° nō p̄t corrumpere corpa q̄ sunt magne v̄tutis sicut si sit terra infinita que est pue v̄tutis nō posset tal' terra corrūpere finitū ignem ergo ⁊c. Dōm ꝙ q̄pnis comparando corpa adinuicem ſm eandē q̄titatem vnū corpus habeat magnā v̄tutem in ordine ad aliud tamē infinitū corpus q̄tūcūqꝫ pue v̄tutis sit excedit quācūqꝫ v̄tutem corporis finiti ⁊ h⁹ ideo quia q̄libet ps corpis infiniti habet in se aliquā virtutem ergo totū corpus infinitū habet infinitam virtutē in se. sed nullū corpus finitū habet infinitam virtutem. et sic corpus infinitū excedit improporcionabilit̄ in virtute corp⁹ finitū.

**Oportet autem de oi**

Hic aresto oñt absqꝫ suppositionibus predictis ꝙ non p̄t esse aliquod corp⁹ sensibile actu infinitū. et hoc oñt quatuor ratōnibus. Circa p̄mā premittit tria. primū est ꝙ omne corpus naturale habet naturalem aptitudinē ad hoc ꝙ sit in aliquo loco cuius ratō est quia locus est naturalis passio corporum et cōseruatur aliquid ī suo loco. Scdm est ꝙ naturaliter cuilibet corpori cōuenit aliquis locus eorum locoꝝ qui sunt. et hoc ideo quia nisi sic non haberet motum naturalē. Terciū est. idem est locus naturalis totius et partis. et hoc ideo quia eadē ē natura totius et partis et sic in eodem loco cōseruātur totum et ps. Istis premissis sic arguit. Si est aliquod corpus actu infinitum aut totum corpus est eiusdem speciei in suis partibus sicut si poneretur aqua infinita vel aer infinitus. aut ē dissimiliū specierum in suis partibus sicut si diceremus ꝙ vniuersum est finitum quia habet multa corpa. Si dicatur primū tūc vel illud corpus quiescat vel mouetur si quiescat ergo nūq̄ poterit moueri ⁊ sic tollitur motus a rebus quia non est rō q̄re vna ps totius corpis homogenij moueretur toto quiescente cum totum et ps sint vnius nature sicut dictum est. Aut hoc corpus mouetur et sic nūq̄ quiescit quia non est ratō quare vna ps quiescit et non alia cum sint eiusdem nature et sic tollitur motus vel quies quorum vtrūqꝫ est inconueniens. Si dicatur scdm scꝫ ꝙ illud infinitum sit dissimiliū partium ſm speciem hoc est inconueniens ppt duo. primo quia tūc hec infinitum non erit aliqđ vnū simpliciť sed solum erit aliquod vnū aggregatōe eo modo quo dicimus ꝙ vniuersum sit vnum scdō quia vel ille partes dissimiles sunt finite ſm numeꝝ vel infinite si sunt finite ſm numeꝝ tūc non faciūt aliquod infinitum nisi vna ps sit infinita ⁊ si sic tūc vna ps corrūperet alias ptes vt dictum est in priori ratōne. vel ille partes sunt infinite ſm numerum et tunc loca etiam sunt infinita et sic erunt plura infinita simul. Item p̄ncipia rerū naturaliū erūt infinita qđ reprobatū est p̄mo huiꝰ nō ergo p̄t dici ꝙ sit aliqđ corp⁹ actu infinitū

**Anaxagoras autem.**

Hic aresto.inpomit opimonē anaxagore q̄ dixit
infinitū quiescē.et hoc iō q2 fulcietur.i.sustentatur
seipm.et q2 fulcit seipm ergo nō p̄t extra se mo-
ueri.nō em̄ ē locus extra ipm i quē moueat. Sz
istam opinionē anaxagore repbat aresto.duab⁹
rōnibus. Et pmo arguit ɔtra suā rōem q2 ana
xagoras dixit infinitū quiescē.q2 infinitū ē vbi
aptū natū ē esse quasi dicēt q̄cq̄d quiescit in ali
quo loco ē aptū natū eē in illo loco in q̄ quiescit
qđ nō est vniūsalit̄ verū q2 aliq̄d quiescat in ali
quo loco p violentiā sicut lap̄ in colūna detēt⁹
et iō oportet adhuc aliā cām adiungē q̄re infini
tū quiescit. Et simile ē de t̄ra q2 si t̄ra esset infini
ta tūc tota t̄ra q̄esceret in medio non solum ex
ea rōe q2 apta nata sit ibi q̄escē s̄ q2 est grauis
sic etiā anaxagoras habet vnam aliā cām ponē
quare infinitū quiescit. Scđa rō q2 si totū iō q̄-
escat q2 manet in seipso g° sic esset dicendū de p
tibus qđ est falsum.q2 si tota t̄ra esset infinita
tūc tota t̄ra q̄esceret.s̄ nō oportet h⁹ de qualibet
pte q2 adhuc ptes pñt moueri.

## Omnino aūt manife

Scđa rō p̄ncipal est oē corp⁹ sensibile siue na-
turale habet grauitatē vel leuitatē.si hēat gra-
uitatē g° fert̄ ad mediū.si habeat leuitatē ergo
fert̄ ad extremū sursum s̄ in infinito nō p̄t assig
nari mediū vel extremū q2 ista sunt t̄mi i mag
nitudinū g° nō p̄t dici q2 sit aliqđ corp⁹ naturale infinitū

## Arguitur

Maior est falsa q2 celum ē
corpus naturale et tñ nec
est graue nec leue sicut patet pmo et quarto celi
Solum em̄ elemēta sunt grauia et leuia Di
cendū q2 aresto.loq̄t in ista rōne s̄m opiniones
antiq̄z qui ponebāt celum eē de natura quatuor
elementoȝ.et iō ista rō tenet ac si celū eēt igne-
um sicut ipsi volebāt q2 ferrēt̄ sursum. Vel dōm
q2 aresto.intelligit p corp⁹ sensibile corp⁹ tāgibile
sicut loquit̄ de corpe sensibili scđo de generatiōe.

## Amplius omne cor.

Tercia rō talis ē oē corp⁹ sensibile ē in aliq̄ loco
sed q̄libet locus habet in se aliquā drīam loci sci
licet sursum deorsum añ retro dextrȝ aut sinistrȝ
sed hmōi drē nō pñt eē in corpe infinito cum q̄li-
bet drīa talis iportat aliquē terminū qui repu
gnat infinito.

## Arguitur

Celum nō ē in loco g° non
oē corp⁹ sensibile ē in loco
Dōm q2 duplr̄ aliq̄d ē in loco. Vno mō q2 cir
cūscribit̄ loco.et sic celū nō ē in loco. Alio mō ali
quid ē in loco q2 eius ptes determināt̄ aliqua drīa
loci.et eo mō etiā celū ē in loco q2 vna ps i celo ē
sursum alia deorsum alia añ et alia retro ⁊c.

## Simpliciter autem.

Quarta rō ad idē stat in hoc si ipossibile ē esse
locū infinitū g° ipossibile ē esse corp⁹ infinitū cū
oē corp⁹ sit in loco.sed ipossibile ē locū eē infinitū
qđ pbat q2 hec duo ɔsequūt̄ se scȝ eē in loco ⁊ eē
in aliq̄ loco sicut eē quātitatē et aliquā q̄ntitatē
sed ipossibile ē aliquē locū eē infinitū q2 nec loc⁹
sursum nec loc⁹ deorsum p̄t eē infinit⁹ q2 sursum
et deorsum importāt determinatos t̄mios. Ex isto
textu solet elici ista autoritas. Nihil ē in genere
quin sit in aliqua suaȝ spēȝ.sicut hic đt aresto.
q2 nihil est in loco q̄n sit in aliquo loco.

## Quod quidē igitur.

Postq̄ aresto.posuit rōes ad vtrāq̄ ptē de eē in
finiti hic determinat iā veritatē.et pmo de hoc an
infinitū ē scđo quid est. Đt g° aresto.q2 ex supiori
bus quodāmō manifestū ē q2 infinitū quodāmō
est et quodāmō nō est.q̄a si dicat̄ simplr̄ infini-
tū nō esse tūc tps habebit principiū et finē qđ ē
impossibile supposita mūdi eternitate.et silr̄ ma-
gnitudo nō erit diuisibil̄ in infinitū ergo seq̄tur
q2 infinitū quodāmodo est.

## Dicitur igitur esse ali

Hic ponit aresto.quō infinitū ē.et vult.q2 infini
tū nō ē in actu sicut pbabāt vltie rōes s̄ est in
poñā. Et hoc pbatur q2 infinitū de q̄ hic loq̄mur
inuenit̄ in ɔtinuis s̄m diuisionē ⁊ i numeris s̄m
appositionem s̄ manifestū ē q2 in ill̄ inuenit̄ infini-
tū in poñā q2 nō ē aliq̄s numer⁹ actu infinitus
q2 tūc nō eēt numer⁹ repugnat em̄ q2 numeratū
sit infinitū.s̄ numer⁹ đr p respcm̄ ad numeratū
Itē vltima vnitas t̄minat numerū g° nō est in
finit⁹. Silr̄ nō ē magnitudo infinita s̄m actū sed
solū s̄m potentiam.

## Non oportet autem.

Hic vlt̄ius exponit.a.quod dixit scȝ q2 ē infinitū
in poñā q2 posset quis sic arguē si infinitū ē in po
tētia g° q̄nq̄ aliqđ infinitum erit in actu q2 frus
tra ē poñā q̄ nō reducit̄ ad actū. Dicit aresto. q2
duplr̄ aliq̄d est in potētia. Vno mō aliq̄d est in

potẽtia ad actũ pfcm̃ sicut es ẽ potẽ statua. qꝛ es pt fieri pfecte et ꝯplete actu statua. et eo mõ ifinitũ nõ ẽ in potẽtia. Alio° aliqͦ ẽ i potẽtia ad actũ impfectũ q̃ ꝯsistit in aliq̃ fieri et nõ in fcõ esse. et sic infinitũ ẽ ens in potẽtia reducibile ad actũ impfectũ qꝛ ifinitũ nũq̃ ẽ totũ sil. ſ; vna ps accipit p° aliã sicut pꝫ in diuisione ꝯtinui in q̃ diuisione nõ accipiũt ptes infinite sil ſ; successiue diuidit i infinitũ. Et in textu ponit silr̃ de ludo agonali fcõ in olipo .i. in tali mõte q̃ ludi dicũt tunc eẽ in actu qñ aliq̃ ps illoꝝ ludoꝝ ꝓcessit et aliq̃ ps ẽ ventura. Et p istud soluit argumẽtũ scm̃. qꝛ non oꝫ q̃libet potẽtiã reduci ad actũ ꝯpletũ et pfectũ ſ; sufficit q̃ ducat ad actũ q̃litercũq; sibi ꝓportionatũ. Et iõ buridan⁹ sic istã ꝓpositõem exponit ꝯtinuũ ẽ diuisibile in infinitũ .i. ꝯtinuũ diuidit in has et in has ptes et sic de alijs. et nõ oꝫ sic exponi. cõtinuũ ẽ diuisũ in infinitum.

## Aliter autem et intẽ.

Postq̃ arĩsto. dixit an sit infinitũ in potẽtia. Ostẽdit oñi in q̃bus repit infinitũ. ꝛ vult q̃ in trib⁹ scꝫ in tp̃e in generatõe hoim. et in diuisione magnitudinũ. Deĩn poit ꝯuenientiã et drñam inter ista infinita. Cõuenientia ẽ q̃ in oib⁹ istis inuenit infinitũ accipiẽdo aliq̃d p⁹ aliud sm̃ quãdã successionẽ. et iõ q̃cq̃d actu suscipit ẽ sp̃ finitũ. sed infinitas fit in illo q̃d hꝫ aliquã successionem.

## Arguitur

Cõtinuũ ẽ ens ifinitũ ꝛ tñ ẽ aliq̃d pmanẽs g° ñ sumitur iõ infiniti sm̃ aliquã successionẽ. Dõm q̃ cõtinuũ capit duplr̃. Vno° sm̃ illas ptes quas actualr̃ hꝫ. et sic ꝯtinuũ ẽ aliq̃d pmanẽs et nõ ẽ in ꝯtinuo infinitas. Alio° accipit ꝯtinuũ sm̃ successiuã diuisionẽ in ptes eiusdẽ ꝓportõis. et sic cõtinuũ ẽ aliq̃d successiuũ. et sic sm̃ hoc inuenitur infinitum in cõtinuis.

## Sed in magnitudini

Hic oñt drñam istoꝝ ifinitoꝝ. et stat i hoc qꝛ ille ptes sm̃ quas sumit infinitas in tp̃e sic se hñt q̃ nulla eaꝝ manet. ſ; ille ptes sm̃ quas sumit i finitũ i generatõe hoim sic se hñt q̃ aliq̃ manẽt et aliq̃ nõ manẽt. qꝛ aliq̃ hoies sunt et aliq̃ fuerũt. ſ; in diuisione magnitudinũ oẽs ptes sm̃ q̃s sumitur infinitum manẽt.

## Q; autem secundum

Hic ponit ꝯuenientiã inter infinitũ i magnitudinibus sm̃ diuisionẽ et i numeris sm̃ appositõem. Et ẽ ista ꝯuenientia qꝛ vtrobiq; ifinitũ accipitur sm̃ potẽtiam. ſ; ẽ drñã. qꝛ in appositõe magnitudinũ nõ excedit q̃cũq; magnitudo data. qꝛ alr̃ eẽt actu infinitũ. ſ; in diuisione q̃cũq; q̃titas excedit in min⁹. qꝛ nõ ẽ ita pua magnitudo q̃n vlterius diuidat. et q̃ sic ẽ duplex ifinitum ꝯcordat opinioni platonis q̃ posuit ifinitũ ex pte materie ponẽs duo pncipia ex pte materie. s. magnũ q̃d ptinet ad additõem et puũ q̃d ptinet ad diuisionẽ. videt tñ q̃ plato solum vsus fuit infinito sm̃ appositõem. qꝛ posuit infinitũ eẽ in numeris. ꝛ i numeris aliq̃d crescit sm̃ appositõem i infinitũ.

## Querit

Vtꝝ sit aliq̃d infinitũ actu in reꝝ natura. Dõm q̃ infinitũ in potẽtia eẽ in reꝝ natura ex textu ꝓbatũ ẽ. et g° h̃ q̃rit de infinito i actu. Ad q̃stionẽ igit dõm q̃ infinitũ capit duplr̃. Vno° p infinito formali q̃d i finitũ ẽ forma in nullo ꝯtracta nec ad materiã sicut sunt forme naturales. nec ad eẽ specificũ sicut sunt subẽ separate. ꝛ eo° dõs et primũ ens solũ est infinitũ q̃d sic ꝓbat. qꝛ hoc ẽ infinitũ q̃d in n° ẽ cõtractũ. ſ; sicut iã dcm̃ est. et lati⁹ in p̃mo. hoc p̃mũ ens in nullo ẽ ꝯtractũ ergo ẽ simplr̃ infinitũ. Et tale ifinitũ necesse ẽ eẽ. qꝛ hoc ẽ necessariũ esse vbi eẽ ẽ de eẽntia rei. qꝛ eẽntia nõ sepat ab eo c⁹ ẽ eẽntia. ſ; eẽ ẽ de eẽntia et de rõe p̃mi entis seu p̃me cãe. ergo p̃mũ ens necẽ ẽ esse. Itẽ hoc infinitũ necẽ est eẽ vnũ q̃d ꝓbat duplr̃. p̃mo qꝛ impossibile ẽ p se sb̃sistẽs ꝛ pfcm̃ mltiplicari. ſ; istd̃ infinitũ ẽ p se subsistẽs et pfcm̃ ergo ñ pt multiplicari. minor ẽ manifesta maior pꝫ. qꝛ ois multiplicatio vel ẽ indiuidualr̃ et p materiã. vel ẽ formalis et specifica p drñam. ſ; qꝛ p̃mũ ens ẽ p se subsistẽs. sic nõ multiplicat p̃mo mõ p materiã. et qꝛ ẽ sũme pfcm̃. iõ non multiplicat scdõ° scꝫ p drñam specificã. qꝛ q̃d sic multiplicat hoc ẽ p̃us impfcm̃. qꝛ drña addit pfectõez illi cui addit. Scdã rõ ad idẽ q̃cq̃d ẽ sũme pfcm̃ nõ pt multiplicari. dõs est sũme pfcũs ergo ifinitũ tale nõ pt multiplicari. minor ẽ nõ maior ꝓbat. qꝛ si eẽnt duo ifinita formalia i actu tũc hẽrent aliquã drñam adiuicẽ alr̃ nõ eẽnt duo. Illa g° drña erit i vno et ñ in alio. Si g° illa drña dicat aliquã pfectõẽ. tũc i vno ẽ aliqua pfectõ q̃ nõ ẽ in alio. g° vnũ nõ ẽ sũme pfcm̃. Vel talr̃ drña dt i pfectõnem. et tũc vnũ erit impfcm̃. et sic nõ erit ifinitũ formale. Alio° accipit ifinitũ p ifinito materiali. ꝛ hoc pt capi duplr̃. Vno° sm̃ cathegramatice et sic vꝫ i discretis ñ tot

q̄n plura et i ꝯtinuis nō tm̄ q̄n mai⁹ et sic acci
pit isinitū ꝑ īfinito i poña. et sic isinitum ē sicut
d̄r i textu. q: i ꝯtinuis iueniūt insinite ptes sm̄
diuisionē i ptes eiusdē ꝓportōis. et i discretis in
uenit isinitū sm̄ ꝯtinuā appositōem vel additōꝫ
Alio° accipit isinitū cathegrāmatice. et tūc iterꝫ
accipit dupl̄r. Vno° ex pte radicis q̄ ē maťia. et
sic isinitum d̄r maťia nō t̄miata ꝑ formā. q: ali
q̄d d̄r isinitū. q: nō t̄minat. maťia āt t̄minat per
formā. si ergo intelligat maťia sine forma itelli
git maťia isinita. et isto mō ipossibile ē isinitum
eē. q: sicut i pmo oñsum ē maťiā esse sine forma
iplicat ꝯtradictōꝫ. Alio° accipit isinituꝫ maťiale
cathegrāmatice ex pte effect⁹ q̄ ē q̄titas. et sic isi
nitū sumat quātitatē extēsā sine t̄mio vel numerꝫ
extēsum absq: t̄mio. et sic iterꝫ ipossibile ē eē infi
nitū q̄d ꝓbat pmo de magtudīe. scd̄o de nume
ro. q: magnitudo vel ē mathematica vel phisica.
Mathematica magnitudo ē t̄miata figura. et sic
nō ē isinita. Phisica āt magnitudo ꝯseq̄t aliquā
formā natalē. ſ forma natalis hꝫ dt̄miata acci
dētia. g° etiā hꝫ dt̄miatā q̄titatē. et hoc ē q̄d d̄s
aresto. i scd̄o de aia q: oim nata ꝯstātiū cert⁹ ē
t̄min⁹ augmēti et decremēti. Itē oē corp⁹ natale
est mobile. ſ dato aliq̄ corpe infinito ip̄m nō eēt
mobile q̄d sic ꝓbat. Nō eñ mouēt rect̄e. q: isinitū
occupat oia. et sic nō eēt loc⁹ extra ip̄m ad quē
mouēt. nec mouēt circulariť. q: ptes ñ succedeēt
sibi in vnū locū q̄d req̄rit tm̄ ad motū circularē
sicut ꝓbat pmo celi. Eo mō oñdit etiā de nume
ro. q: oꝫ oēm multiplicatōem numeralē eē in alī
qua spē numeri. et ꝑ ꝯñs ñ ē multiplicatō infini
ta in numero

Queritur Vtꝝ possibile sit aliq̄d cor
pus eē actu infinitū. Dōm
q: ē simpliciť ipossibile. et hoc ꝓbat. q: q̄cq̄d impli
cat ꝯtradictiōem ē simpliciť impossibile sic scꝫ q:
ꝑ nullā poñam fieri p̄t. ſ eē aliq̄d corp⁹ actu in
finitū implicat ꝯtradictōem. q: si eēt corp⁹ actu i
finitum tūc seq̄ret q: forma illi corpis eēt simul
finita et infinita in ordine ad maťiā g° in ordie
ad idē q̄d ē impossibile. Añs ꝓbat q: .s. illa for
ma eēt finita. q: dat eē finitū maťie. q: ꝯtrhit ma
teriā ad aliquā spēm. Est etiā infinita in ordine
ad maťiā. q: informat maťiā infinitā. exempli
grā. ponat q: sit aer isinit⁹ i q̄titate tūc forma
sub̄alis aeris erit finita i ordine ad maťiā. q: ipi
maťie aeris dat eē specificū q̄d est finitū. et tm̄ in
format maťiā aeris isinitā. ergo illa forma erit

simul finita et infinita.

Arguitur Infinitū repit in q̄titate
ſ impossibile ē q̄titatē eē
infinitā. ergo ipossibile est aliq̄d isinitū esse. et ꝑ
ꝯñs ē male dcm̄ q: aliq̄d ē infinitū. Dōm q: q̄
titas accipit dupl̄r. Vno° ꝓ q̄titate molis siue
magnitudis aut extensionis. et in tali q̄titate
inuenit isinitū maťiale. Alia est q̄titas vtutis
q̄ attendit penes ꝑfectōem et bonitatē rei. sicut
d̄r aug⁹. in hijs q̄ ñ sūt mole mag̃ idē ē esse ma
ius q̄d melꝰ. et in tali q̄titate ñ inuenit isinitū
maťiale ſ formale. Per hoc g° dōm q̄uis nō ē
aliq̄ q̄titas mol' infinita ē tm̄ aliq̄ q̄titas vtu
tis infinita et in tali q̄titate vtutis ponit infi
nitum formale sicut dictum est.

Arguitur Rōnes infiniti repugnant
pmo pncipio g° male d̄r
q: hoc pncipiū sit isinitū formale. Añs ꝓbat. q:
postea d̄r. a. q: de rōe isiniti ē q: sit maťia. q: sit
ps et q: sit impfcm̄. Dōm q: aresto. loq̄t ibi de
infinito maťiali accepto syncathegmatice q: ta
le infinitū p̄t esse in poña. hoc āt hꝫ rōem maťie
et impfecti q̄d ē in poña sm̄ appositōem vel sm̄
diuisionē. Infinitū āt formale ē pncipiū efficiēs
et non materiale.

Arguit Mathematici vtūt isinito ma
ťiali g° isinitū maťiale ē. Añs
ꝓbat q: mathematic⁹ vtit infinito maťiali di
cēs sit linea isinita. Dōm q: dupl̄r p̄t aliq̄d di
ci infinitū. Vno° q: oio careat t̄mis. et sic mathe
matici nullū ponūt eē infinitū. q: mathematici
oēm q̄titatē dicūt eē sub aliq̄ figura ſ figura ē q̄
t̄mino vel t̄mis claudit. oꝫ g° oēm q̄titatē mathe
matice acceptā hr̄e t̄minū vl' t̄minos. Alio° aliq̄d
ē infinitū q: ab eo p̄t abstrahi q̄cūq: q̄titas sm̄
ymaginatōem sic mathematici dicūt aliq̄d esse i
finitū et g° ñ vtūt infinito in actu ſ in poña. q̄a
illā lineā vocāt infinitā a qua sꝫ aliq̄d abstra
hitur quod est infinitū in potentia.

Arguit Videt q: possit eē isinitū i actu ꝓ
bat q: q̄cq̄d ñ est ꝯtra rōeꝫ alic⁹
hoc p̄t sibi ꝯuenire ſ infinitū nō est ꝯtra rōnem
q̄titatis g° p̄t q̄titas esse infinita. Dicendū
q: quātitas accipit dupliciť. Vno mō sm̄ rōeꝫ ge
neris et absolute. et sic infinitū nō repugnat q̄ti
tati sed infiniti rō q̄titati cōuenit sicut dicit ꝑ
mo hui⁹. Alio mō capit q̄titas sm̄ rōem c̄libet
dt̄minate spēi et sic repugnat q̄titatem esse infi
nitā q: ois q̄titas accepta sm̄ aliquam spēm hꝫ

terminū sicut corpꝰ terminat duabꝰ supficiebus supficies tminatur duabus lineis et linea duobus pūctis.

**Arguitur** Quicq̄d ꝯuenit generi etiam ꝯuenit alicui spēꝝ. ſi ergo q̄titati in genere ꝯueniat infinitū ergo etiā alicui spēi q̄titatis. Dōm q̄ dupl'r aliq̄d cōuenit generi. Uno mō q2 ponit actualit' eē in genere. et sic ē verū q̄ q̄cq̄d cōuenit generi etiā ꝯuenit alicui spēꝝ. Et rō est. q2 genꝰ non est in actu subſiſtēdi niſi in ſpēbus. ſi ergo aliqua q̄titas ſubſiſtat ſm actū in genere etiā debet eē ī aliqua ſpērum. Alio mō aliq̄d ꝯuenit generi p nō repugnantiā. q2 ſcʒ nō repugnat rōni generis. ꝛ tunc nō oportet q̄ illud etiā cōueniat alicui ſpēꝝ et rō illius est. q2 aliq̄d p̄t alicui repugnare ſm rōem dr̄ie qd̄ tn̄ non repugnat ſibi ſm rōem generis ſicut eē volatile repugnat aīali rōnali. ſed nō repugnat aīali in genere. q2 ergo infinitum repugnat cuilibet magnitudini accepte ſm rōem dr̄ie ideo nō p̄t actu aliqua magnitudo eē infinita.

**Arguitur** Quicq̄d contingit ab alio abſtrahi ꝯtingit alteri addi. ſed ꝯtingit infinitas ptes abſtrahi a magnitudine ſm diuiſionē. et ſi ille ptes addant alteri tūc fit infinitū in actu. Dōm q̄ nō eſt ſimile in diuiſione magnitudinū et ī appoſitōe magnitudinū. q2 in diuiſione magnitudinū accipit infinitū ſed in appoſitōe magnitudinū n̄ fit infinitū cuiꝰ rō eſt. q2 infinitū hʒ rōnem potentie et materie ſicut dr̄ hic in textu q̄n ergo ꝑcedit ad diuiſionē magnitudinū tūc ꝑcedit ad potentiā; et iō tūc ꝑceditur ad infinitū ſed q̄n ꝑceditur in appoſitōe magnitudinū tunc ꝑcedit a potentia ad actū. et ideo tūc nō accipit infinitū.

**Arguitur** In diuiſione magnitudinū nō eſt ꝓceſſus i īfinitū ꝓbatur q2 magnitudo hʒ terminatas ptes quibus acceptis nō ſunt alie ptes accipiende ſicut in ligno .x. pedum illis .x. pedibus acceptis nō ſunt accipende alie ptes. q2 tūc ē finis. Dōm q̄ magnitudo dupl'r diuidit. Uno mō ſm ptes eiuſdem q̄titatis. et ſic nō ꝑcedit in infinitū in diuiſione q2 dat prima ps et vltima. exēpli grā. ſi lignū decupedale diuidatur in .x. pedalia nō eſt ꝓceſſus in infinitū. Alio mō diuidit magnitudo ſm ptes eiuſdem ꝓportōis ſicut q̄n diuidit magnitudo in duas medietates. et iterū illa medietas in .ij. medietates et alia in .ij. medietates. et ſic fit ꝓceſſus in infinitū in diuiſione. Dicūtur autē iſte ptes eiuſdem ꝓportōis. q2 omnes ptes hn̄t eandē ꝓportionē ad totū a quo proxime diuidūtur ſicut mediū ad integrū vel ſicut dimidiū ad duplum. et iō nō ſunt ptes eiuſdem q̄titatis. q2 ptes poſteriores ſunt minores p̄oribus ſunt tamen eiuſdem ꝓportionis.

**Arguit'** Tempus et motus ſunt infinita ꝛ ſunt in actu. ergo erit aliquod infinitum in actu. et q2 motus fundat in magnitudine ergo magnitudo erit actu īfinita.

Dōm q̄ motus et tp̄s hn̄t infinitatē potētialem ſm ſucceſſionē p̄oris et poſterioris. et tn̄ nō ſeq̄tur ſi illa ſint infinita q̄ magnitudo erit infinita. q2 magnitudo ex ſui natura hʒ ter tū eē ſil' ſi ergo poneret magnitudo infinita tūc eſſet aliqd̄ actu infinitū. ſed ad hoc q̄ tp̄s et motus ſūt infinita ſeq̄tur q̄ ſit aliqd̄ infinitū ſm poñam.

**Arguit'** Numerus eſt potentialit' infinitus. ergo etiā actū infinitus. q̄a oīs poña ē reducibil' ad actū. Dōm q̄ duplex eſt poña ſicut duplex ē actꝰ q̄dā ē poña reducibilis ad actū cōpletū et pfectū. et ſic nō ē numerꝰ in poña infinitꝰ. Alia ē poña reducibil' ad actum impfectū ſcʒ pmixtum cū poña q̄ actus ꝯſiſtit in fieri. et nō in fcō eſſe. et ſic numerꝰ ē infinitus in poña. q2 dato q̄cunq3 numero p̄t dari maior numerꝰ nō tn̄ dat numerꝰ actu infinitꝰ. Un̄ valde dr̄it hō ē poña albus et numerꝰ ē poña infinitꝰ q2 hō ē poña albꝰ q̄ poña p̄t reduci ad actū pfectū. Sʒ ſic nō ē numerꝰ poña īfinitꝰ q̄i actu fiat q̄n̄q3 īfinitꝰ ſ3 dr̄ poña infinitus q2 ſp ei p̄t aliq̄d addi. Un̄ ſicut ſpēs numeroꝝ ſūt poña infinite ita etiam indiuidua numeroꝝ ſed repugnat numerū habere infinitatē in actu.

**Arguit'** Infinitū ē in reb' q̄ infinitū ꝯña ptʒ q2 ſi vnū cōtrarioꝝ ē in natura et reliquū erit ī naſa ſicut patet in ꝯtrarijs ꝯtrarioꝝ. Dōm q̄ īfinitum capit dupl'r. Unoꝰ p īfinito maīali ī actu. et ſic īfinitū opponit finito ꝯtradictorie. ſ3 nō oʒ ſi vnū ꝯtradictorioꝝ ſit ī naſa q̄ etiā alteꝝ ſit ī naſa. q2 alteꝝ cōtradictorioꝝ ē nō eē. Alioꝰ accipit īfinitū p īfinito ī poña et ꝑuatiue. et tūc etiā īfinitū repit in naſa et tūc nō opponūt ꝓpe ꝯtrarie ſ3 potiꝰ ꝑuatiue. et ſic īfinitū ē in rebꝰ ſm poñam ſicut dcm̄ ē

**Arguitur** De īfinito ē ſcia ergo īfinitū eſt. Conſequētia probatur q2 illud quod nō eſt in actu nō habet paſſio

nes ergo de illo qȝ nō ē in actu nō est sciētia. Di
cendū q̄ si capiat infinitū p infinito materiali in
actu tūc infinitum nō est. nec habet diffinitōem q̄d
rei sed solū quid nois. nec de ipso est sciētia p̄prie
sc̄ȝ q̄ est sed q̄ non est. Alio mō accipit infinitum
p infinito in potētia. et hoc mō infinitū est suo modo
sc̄ȝ i potētia. et hoc habet passiones sue essentie corrñ
dentes sc̄ȝ potentiales et impfectas. Et si dicatur
deus potest facere infinita. Dōm q̄ verū est infi
nita sincathegrāmatice. q̄ȝ non tot q̄n plura. s̄ nō
infinitum cathegrāmatice sc̄ȝ quātitatē extensam
sine termino. q̄ȝ hoc iplicat cōtradictōem sicut dcm̄ ē.

## Queritur

Utrū inueniat infinitum in cō
tinuis sm̄ diuisionem et in
numeris sm̄ appositōem. Dōm q̄ sic. q̄ȝ sicut di
citur in textu. infinitum inuenit i rebus sm̄ potētiā et
sm̄ successionē. s̄ i numeris p̄t esse successiua addi
tō i infinitū sñ termino. et i cōtinuis successiua diuisio
sñ termino g° i eis inuenit infinitū de q̄ hic loq̄mur.

## Arguitur

In diuisione cōtinui deuenit
ad minimū. et i appositōe nu
meri deuenitur ad maximū. ergo nō est infinitas i
eis. Primū patet i primo hui⁹ vbi dictum est q̄ ē
dare maximū et minimū i rebus. Dōm q̄ q̄ti
tas p̄t capi dupliciter. Uno mō sm̄ q̄ inuenitur in
materia ymaginabili. et sic q̄titas p̄t crescere in i
finitū loquendo de discreta q̄titate q̄ȝ potest per
ymaginatōem semp fieri maior. Sile p̄t etiam
q̄titas diuidi i minus si est cōtinua. Alio mō ac
cipitur q̄titas phisice sm̄ q̄ habet relationem ad
corpus phisicū et sic dicūt aliqui q̄ infinitū nō iue
nitur in q̄titate. sed hoc nō p̄t dici q̄ȝ tūc infinitū
non esset passio phisicalis et sic male tractabitur
in phisica de infinito. Et ideo aliī dicendū est q̄ q̄
titas phisice accepta p̄t accipi dupliciī. Uno mo
do sm̄ rōnem generis sc̄ȝ sm̄ rōnem corporeitatis et
sic infinitū nō repugnat q̄titati sic accepte. Alio
mō accipit q̄titas phisica sm̄ q̄ ponit sub aliqua
determinata spē rei naturalis et sic repugnat sibi in
finitas quia forme rerum naturaliū nō saluant
sub quacūq; parua q̄titate sed oportet esse determina
tam q̄titatem in determinata spē. Et sic dicit arist.
primo hui⁹ q̄ ē dare minimam carnem q̄ si diuideret
nō maneret caro sed resolueret in elemēta.

## Arguitur

Hoc est impossibile quo po
sito sequit impossibile s̄ posi
to q̄ diuidatur cōtinuū in infinitū. seq̄tur impossi
bile. ergo ipm erit impossibile. Minor pbatur quia
ponendo eam in esse seq̄tur impossibile sic sc̄ȝ con
tinuū est diuisum in infinitū. Dōm q̄ nō dȝ po
ni in esse in vnā de pñti sm̄ actū pfectum sed sm̄
actum impfectū et ideo debet poni in vnā de pñti
sic. Continuū diuidit in infinitum q̄ȝ sicut dictū est
ista potētia diuisionis nō reducit ad actū pfectum.

## Arguitur

In primo hui⁹ dictum ē q̄ oē
finitū p ablatiōem finiti con
sumitur. sed abstrahēdo ptes a cōtinuo finitum
cōsumit. ergo nō p̄t diuidi in infinitū. Dōm q̄
a cōtinuo p̄nt auferri duplices ptes q̄dā sc̄ȝ eius
dem q̄titatis et sic statim cōsumit. Alio mō p̄nt
auferri ptes eiusdē pporcōnis et sic nō cōsumitur
etiam pcedēdo in infinitū.

## Accidit autē cōtrariū.

Postq̄ aristo. oñt an sit infinitū q̄ȝ sc̄ȝ oñt q̄ sic
in potētia. Hic p̄nt oñt q̄d ē h⁹ infinitū et pmo ponit
diffinitōem antiquoȝ et dt q̄ cōtrario mō diffini
endū est infinitū quō antiqui diffinierūt. dicebant
enī antiq̄ q̄ infinitū ē extra qȝ nihil ē. Sȝ aristo.
dt q̄ opposito mō diffiniendū ē sic sc̄ȝ q̄ infinitū ē
cui⁹ q̄titatē accipiētib⁹ sp ē aliquid extra accipe.

## Signum autē est et.

Hic aristo. oñt diffinitōnem suā p signū qȝ sumi
ex cōi locutōe hoim q̄ dicunt q̄ anuli sunt infiniti
q̄ȝ accipiētibus q̄titatem in anulo sp est aliq̄d de
nouo accipe p circularitātem in infinitū. Est tñ dcīa
q̄ȝ in anulo nō accipiūt noue ptes sp. s̄ eedē q̄ ptes
prius accepte iterū accipiūt. s̄ i diuisione cōtinui in
infinitū sp accipiuntur noue ptes in infinitū quia
semper minores ptes.

## Cuius autē nihil est.

Hic imp̄bat diffinitōem antiquoȝ sc̄ȝ q̄ infinitū ē
extra qȝ nihil est. et stat imp̄batō in hoc illud qȝ
est diffinitō totius et pfecti nō p̄t esse diffinitō in
finiti. s̄ ista ē diffinitō totius et pfecti. ergo ñ ē dif
finitō infiniti. Maior p̄ȝ. q̄ȝ infinitū nullo mō p̄t
esse totū et pfectum. q̄ȝ aliquid dr̄ pfectum qȝ ha
bet finē q̄ȝ finis est pfectio rei. si ergo infinitū esset
pfectū g° infinitū hēt finē et sic nō eēt infinitū. minor
p̄bat q̄ȝ sicut aliq̄d dr̄ totū in vniūso q̄ȝ simplr̄ ni
hil ē extra ipm sic aliq̄d dr̄ totū pticulare q̄ȝ nihil
est extra ipm spectās ad sui naturā et ideo totum
et pfectum idem sunt vel propinqua sm̄ naturam
sunt enī ppinqua sm̄ naturam. quia perfectum
est cōmunius q̄ totū p̄prie enī totum inuenitur
in pfectis cōtinuis sicut in materialibus sed pfectū

inuenitur etiam in non quātis·quia sub̄e sepate dicūtur pfecte et tñ nō cōuenit eis ppe q̄ sint tota

**Arguitur** Si pfectum est quod habet fi nem tūc sequeret̄ q̄ deus non esset pfectus quia non habet finem. Dicendum q̄ aresto loquitur de hys que nata sunt habere fi nem Deus autē nō est natus habere finem et idō etiam potest dici q̄ deus est sibi finis et pfectō

## Unde melius opinan·

Hic ex p̄dictis compat adinuicem opinionem mel lissi et pmenidis·et intendit q̄ permenides melius dixit mūdum et uniuersum esse finitum p eq̄ pu gnans·i·eq̄lit̄ distās a medio in quo significabat uniuersum esse sperice figure·ß Melliss⁹ dixit uni uersum esse infinitum q̄ ergo uniuersum habet rō nem totius et pfecti sic repugnat sibi q̄ sit infini tum et ideo totum et infinitū nō ɔsequūtur semui cem sic q̄ cōtinuant̄ adinuicē sicut linū lino in fi lando. Pro cuius intellectu sciendū q̄ puerbium erat apud antiquos q̄ illa que cōsequūtur seiui cem dicūtur cōtinuari in filando sicut linum lino.

## Quoniam hinc accipi

Hic excludit arestoē·falsam opinionem ortam ex illa diffinitōe antiquoꝝ et quia oppositoꝝ subiecto rum sunt opposite passiones·et q̄ ātiqui diffinie bāt opposito mō infinitū et aresto·ideo etiam de in finito ponūtur opposite ꝓprietates quia enī anti qui dicebant infinitū esse idē cū pfecto ideo dicebāt q̄ totum esset de rōne infiniti·Et q̄ totū et perfe ctum ſm q̄ hmōi est ɔgnoscibile sic ulti⁹ dicebāt q̄ infinitū est p se notū·et q̄ totū cōtinet ptes di cebant infinitū cōtinere oia·Sed arest· attribuit infinito oppositas ꝓprietates· Contra p̄mā dicit q̄ infinitum habet rōꝫ ptis q̄ infinitū accipit̄ ſm potentiā in aliq̄ re sicut dictū est ß tal̄ potēalitas accipitur vel in appositōe ptiū vel in diuisione ⁊ ideo infinitum habet rōnem ptis·contra scdaꝫ ꝓ prietatem dicit aresto·q̄ infinitū est ignotū et h⁹ ex eo q̄ infinitum habet rōem maťie sed materia ſm q̄ hmōi est ignota sicut dicit̄ primo hui⁹·Con tra tertiā ꝓprietatem dicit q̄ infinitū cōtinetur et non cōtinet quod iteꝝ patet ex p̄dictis q̄ ma teria cōtinetur sub forma et ps sub toto ⁊ cum infi nitum habet rōnem maťie et ptis seq̄tur q̄ ɔtine atur et non continet.

## Quando sic continet·

Hic cōsequent̄ specialit̄ excludit opinionem platonis qui posuit infinitum ī sensibilib et ī intelligibilib⁹ quia posuit etiam infinitū in ydeis que sunt intelli gibilia et tamen addidit q̄ magnū et puū sūt ca dix īfiniti· Istō āt ē incōueniēs quia ſi sic tūc sen sibilia cōtinerēt itelligibilia q̄ magnū et puū sunt sensibilia ⁊ hn̄t ī se īfinitū qd̄ iuenit̄ ī itelligibilib⁹ ergo intelligibilia cōtinētur a sensibilibus·Q̄ aūt istud sit inɔueniēs patet q̄ intelligibilia sunt for maliora sensibilibus et magis in actu·tū ergo for ma ɔtineat materiā et nō ecōtra nō p̄t dici q̄ sen sibilia ɔtineant intelligibilia sed poti⁹ ecōtra scdō quia intelligibilia cū sint magis in actu sunt ma gis nota ß sensibilia cum habeant aliquid de ma teria sunt ignota sed ignota ɔtinent̄ p nota et ñ ecōtra ergo intelligibilia ɔtinent sensibilia.

## Secundum rōnē aūt·

Hic ex p̄dicta diffinitiōe infiniti posita ab aresto· assignat rōnem eoꝝ que dicūtur vere de infinito ⁊ est primū q̄re infinitum ɔtinetur et non cōtinet ⁊ vult q̄ ratō ad hoc est·quia infinitū habet rōnem materie ipfecti et ptis·sed forma cōtinet materiaꝫ et nō ecōtra et totum cōtinet ptes ergo infinitū etiam continetur et non cōtinet·Ex hoc ulterius elicit tertiā ꝓprietatē infiniti que est·q̄ in diuisio ne magnitudinū ꝓceditur in infinitum·ß in appo sitōe magnitudinū nō ꝓcedit̄ ī īfinitū q̄ ī diuisio ne magnitudinū ꝓcedit̄ ab actu ad potentiā ⁊ q̄ infinitum tenet se in ratōne potentie ideo sic ꝓce ditur in īfinitum sed in appositōe ꝓceditur a potē tia ad actū sed infinitum nō sumit̄ ex pte actus· et ideo sic nō ꝓceditur in infinitū.

## Rationabiliter autem

Hic ponit aliam ꝓprietatem infiniti et est q̄ ī nu meris non ꝓceditur in īfinitū in min⁹ sicut ī ma gnitudinib⁹·cuius rō est q̄ in numeris deuenitur ad vnū terminū indiuisibilem in minus scꝫ ad vni tatē vltra quē nō p̄t esse ꝓgressus vlterior ß ī diui sione magnitudinū ꝓceditur in infinitū in min⁹.

**Querit** Utrū vnū sit indiuisibile Di cendū q̄ vnū potest capi dupli citer·Uno mō maťialit̄ ꝓ illo qd̄ ē vnū et sic ē ma nifestū q̄ vnū ē diuisibile q̄ hꝫ ptes q̄titatiuas diuisibiles loq̄ndo de vno qd̄ est de p̄dto q̄titatis Alio⁹ accipit̄ vnū formalit̄ ꝓ vnitate q̄ ē forma il li⁹ qd̄ ē vnū ⁊ sic vnū ē totalit̄ idiuisibile q̄ diuisio repugnat vnitati.

## In plus eni semper ẽ.

Hic aresto. ponit cãm alteri⁹ ꝓprietatis scꝫ quare additõ in numeris excedit oẽm determinatã mĩ titudinem. Et dicit ꝙ hoc iõ ẽ. qꝛ magnitudo diuidit i infinitũ. sꝫ numer⁹ materialis q̃ crescit in infinitũ causat ex diuisiõe magnitudĩs ergo etiam talis numerus crescit in ĩfinitũ. et dicebatur notanť de numero matiali. qꝛ numerus qui sequitur formalẽ diuisionẽ certũ nõ crescit ĩ infinitũ. ꝫ talis numer⁹ accipit ꝭm spẽs vmñsi q̃ sunt finite quo ad naturã q̄uis nõ q̃ ad nos. Est tñ ħ ꝯsiderandũ ꝙ q̄uis numerus ꝑ appositõem crescit ĩ infinitũ non tñ magnitudo crescit i infinitũ ꝑ appositõeꝫ sicut dictũ est qꝛ effectus diuisionis alicu⁹ magnitudĩs non est appositõ magnitudinũ. sed numerus q̃ imediate ꝯsurgit ex diuisione et iõ bene dꝛ in textu ꝙ numerus crescit ĩ infinitũ ex diuisione ꝯtinui. ꝫ nõ bene diceret ꝙ appositio magnitudinũ cresceret i infinitũ. ⁊ ĩõ addit aresto. ĩ textu aliã ꝓprietatẽ scꝫ ꝙ in magnitudinibus ĩ maius nõ ꝓcedit in ĩfinitũ. qꝛ tũc eẽt aliquod infinitũ ĩ actu qđ ẽ impossibile. ⁊ eẽt aliqđ maius celo que oĩa sunt incõuenientia.

## Arguitur

Numer⁹ nõ causat ex diuisione ꝯtinui. ꝓbat qꝛ prius ñ causat ex posteriori ꝫ vnitas ẽ prior ꝯtinuo ergo nõ causat vnitas ex cõtinuo nec etiã numerus. ¶ Dõm ꝙ oĩs numerus matialis causat ex diuisione ꝯtinui q̄uis sit aliquis numerus formalis extra res matiales qui est ꝑor q̃ sunt ꝯtinua ⁊ iõ vnitas matialis q̃ est de ꝑdicamẽto q̄titatis reductiue nõ est ꝑor ꝯtinuo q̄uis vnitas trãscẽdens sit prior cõtinuo.

## Infinitum autẽ non.

Cõsequẽt oñdit quõ differenť ĩfinitũ re ꝑit in diuisis. ⁊ vult ꝙ repit in diuersis nõ vniuoce sed ꝭm prius et posteri⁹ qꝛ repit i magnitudine ꝑus deinde in motu et postea in tpe qđ sic ꝓꝫ. qꝛ infinitũ repit in eis rõe ꝯtinuitatis. ꝫ ꝯtinuitas prius repit in magnitudine. deinde in motu. deinde in tpe sicut dꝛ i quarto huius.

## Non remouet autem.

Hic ponit cãs illarũ ꝓprietatũ quas alij dicebãt de infinito et ꝑmo dicit quõ mathematici vtũtur in finito. scđo quõ infinitũ habet rõem cause. quo ad primũ vult ꝙ mathematici nõ vtũtur infinito cathegrãmatice accepto sed sincathegrãmatice qꝛ dicũt hoc esse ĩfinitũ vnde abstrahi ꝑt quedaꝫ in determinata q̄titas. Quo ad scđm ĩtẽdit arest ꝙ infinitũ ꝭm veritatem nõ habet rõem cause efficientis sicut ponebãt antiq̃ ꝫ habet ratõnẽ cause matialis qđ sic ꝓbatur. qꝛ de rõne matie est eẽ ĩ potẽtia et stare sub ꝑuatõe ꝫ sic ẽ de ĩfinito de quo aresto. loq̃tur. Sit eñ tale infinitũ ꝭm potẽtialem diuisionẽ in ꝯtinuis et ꝭm ꝑoñaleꝫ appositõem in discretis et iteꝝ infinitũ ex noĩe ĩportat aliquid subiectũ ꝑuationi. qꝛ infinitũ ꝭm ꝙ hmõi significat carẽs fine siue ẽmĩo. ꝫ res ẽminat per formã iõ dꝛ infinitũ qđ nõ habet formam vel terminũ.

## Reliquum ãt aggredi

Hic aresto. soluit q̃nq̃ rões ꝑus positas ad ꝓbandũ ꝙ sit aliqđ infinitũ ⁊ aliq̃ rões ex eis videbãt ꝓbare ꝙ infinitũ sit in actu. et iõ tales oẽs falsum ꝯcludũt. Sũt tñ alie rões ꝓbantes infinitũ eẽ in ꝑoña et tales rões sunt admittende tanq̃ vere. Soluit g° ꝑmo illã rõeꝫ q̃ dicebat ꝙ necesse eſꝫ eẽ actu ĩfinitũ si generatões durarẽt in ĩfinitũ. qꝛ oportet in qualibꝫ generatõe accipe nouã matiam infinita ergo eſꝫ matia infinita nõ posset sꝑ eẽ generatio ex matia. Rñdit aresto. ꝙ hoc nõ est necessariũ qꝛ nõ oportꝫ in generatõe accipe nouã matiã q̃ nũq̃ fuit sub aliqua forma. ꝫ generatio vni⁹ est corruptio alterius. et sic ex eadẽ matia aliqđ corrumpit et iterũ generat. et sic dicit aresto. scđo de generatiõe ꝙ generatões fiũt ꝭm circulũ et nõ ꝭm rectũ.

## Amplius tangi et fi.

Hic soluit aresto. aliã rõnem que fuit ꝙ omne corpus finitur aliquo alio. detur ergo aliqđ corpus vl ergo illud finitur aliquo alio et illud iteꝝ aliq̃ alio et sic ĩ ĩfinitũ ⁊ sic erit ĩfinitũ ĩ multitudie corpoꝝ vel ꝓcedit ad aliqđ corpus quod continet et non continetur et tũc hoc corpus erit infinitum quia non finitur aliquo alio. Respõdet aresto. ad primam ꝑtem assumpti ꝑ cõtrap̃ctõnem et vult ꝙ nõ omne illud quod finitur finitur aliquo alio. Differentia eñ est inter finiri et tangi quia finiri dicitur absolute et tangi respectiue. Finitur enim aliquid per proprias dimensiones et non ab alio sicut primũ celum et ideo illa pars assumpti est falsa ꝙ omne quod finitur finitur ab alio.

## Intelligentie autẽ cre.

Hic aresto· soluit rōem que fuit q̄nta in ordine· et fuit sumpta ꝯm antiquos ex pte intelligentie siue ymaginationis· Ex quo em̄ ymaginatio p̄t appre hendere aliquid infinitū extra celū· et quicq̄d ap= paret ē verū ꝯm antiq̄s· gͦ est vnū spaciū ĩfinitū extra celū· Rñdit aresto· ꝙ intelligentie siue yma ginatiōi credere est incōueniēs· qꝛ intellect⁹ noster p̄t ymaginari et intelligere aliqua falsa· et hoc iō est quia intellectus noster non est causa reꝝ sicut intellectus diuin⁹· et ideo veritas in intellectu no= stro causaꝛ ex rebus· qꝛ ergo q̄nq꜒ intelligim⁹ rem aliter ꝙ est in scd̄a opatione intellectus· sic cōtin git falsitatē esse in intellectu et sic est in ꝓposito· qꝛ qui intelligit spaciū infinitū esse extra celū ille intelligit aliq̄d in scd̄a opatōe intellect⁹ sicut ñ ē· q̄a tale spaciū nō ē extra celū sicut ꝓbaꝛ ꝯmo celi

# Tempus autez et mo·

Hic soluit rōem sumptā ex tpe et motu· et vult ꝓ solutiōe ꝙ tp̄s et motus nō sunt infinita in actu· qꝛ de tpe actu nihil habemus nisi nūc. silr de motu in actu solū habem⁹ momētū. sed ista sunt infinita in potentia q̄d infinitū etiā admittiꝛ ab aresto. Silr dōm est ad rōem sumptā ex pte magnitudi nis· qꝛ magnitudo nō est actu diuisa in infinitum sed est diuisibilis in infinitū ꝯm potentiā. et ideo ille rōnes de motu tpe et magnitudine quodāmō veꝝ concludūt qꝛ ꝯcludūt infinitū esse in potentia quod est verum·

# Queriꝛ

Verū diffinitio ĩfiniti ab aresto· sit bñ assignata· Dōm ꝙ sic et rō est· qꝛ infinitū vt hic sumiꝛ est infinitū sump= tum ex parte materie et q̄titas est ꝓprietas or= ta ex parte materie· sic infinitū est passio q̄tita= tis· cū ergo passio diffiniaꝛ p suū subiectū cōueniē ter diffiniꝛ infinitū p quātitatē positā loco generis vt sit sensus· Infinitū est q̄titas cui⁹ nihil est ex= tra accipere· et qꝛ aresto· loquiꝛ de infinito in potē= tia q̄d consistit in quadā successione diuisionis vl appositionis sic ꝯuenienter addiꝛ semp est aliquid extra accipe· qꝛ semp restat aliquid accipe p diui= sionē vel additionē· Est etiā ꝯsiderandū ꝙ ista dif finitio conueniret infinito materiali in actu si eēt et hoc in ordine ad nostrū intellectū· qꝛ em̄ intelle= ctus noster nō p̄t sil capere totū ĩfinitū iō neces= rio haberet cape ptē post ptem et ideo in intellectu illius infiniti esset semp aliq̄d extra accipe· sed ista diffinitio nullo mō p̄ōt ꝯuenire ĩfinito formali q̄d est deus· qꝛ nō habet quātitatē nec est in eo accipe partē post partē· qꝛ est totaliter indiuisibilis· ꝛ iō vl totū attingiꝛ vel totū ignoraꝛ sicut patet de in diuisibili nono metaphisice·

# Arguitur

Infinitū nō est ergo nō p̄t diffiniri· Dōm ꝙ est du= plex infinitū scꝫ infinitū in potentia· et hoc est q̄d ꝓprie h̄ diffiniꝛ· Aliud est infinitū in actu· ꝛ hec nō est· sed de eo q̄d nō est p̄t dari diffinitio quid nomi nis sicut ptꝫ infra de vacuo· posset tñ diffinitio pre dicta etiā cōuenire infinito materiali in actu in or dine ad nostrū intellectū· ꝛ tūc illa diffinitio de in finito esset quid rei

# Arguitur

Videꝛ ꝙ diffinitio antiquo rū ꝯueniat infinito formali· qꝛ hͦ infinitū est extra q̄d nihil est· nā deus hꝫ om nem pfectionē ex se· ꝛ ergo extra ip̄m nihil est· Et si esꝫ aliquod infinitū in actu extra ipsū nihil eēt et ergo vt videꝛ ipsi optime dixerūt· Dōm ꝙ si infinitū capiaꝛ ꝓ infinito formali ꝛ q̄titas ꝓ q̄= titate virtutis· tunc diffinitio antiquorū p̄t cōueni re infinito formali qꝛ accipiendo quātitatē virtutis illius infiniti formalis· s· dei nihil pfectiōis est ex tra ip̄m qꝛ ꝯtinet in se oēm plenitudinē essendi· si aūt intelligaꝛ de infinito materiali in actu tūc est distinguendū de ista pticula cui⁹ q̄titatē accipien tib⁹· qꝛ dupl̄r p̄t accipi q̄titas infiniti materialis· Vnoͦ ꝯm rē· et sic nihil est extra accipe qꝛ infinitū oīa includit. Alioͦ accipientib⁹ referꝛ ad nostrū in tellectū· et sic diffinitio aresto· cōuenit infinito ma teriali in actu· qꝛ intellect⁹ noster accipit in illo in finito ptē post ptē· ꝛ sic est sp aliq̄d extra accipere licꝫ intellect⁹ diui⁹ possꝫ tale infinitū sil accipe·

# Arguitur

Si accipiaꝛ q̄titas alicui⁹ termini scꝫ ligni tūc nihil est extra illā accipe ergo male dicit aresto· ꝙ quātita tem alicui⁹ accipientib⁹ sp est aliquid extra acci= pere Dōm ꝙ ptes in aliquo continuo in quo in finitū reperiꝛ pñt capi dupl̄r· Vno mō p ꝯparationē ad totū absolute· et sic accipientib⁹ q̄titatē ptiū nihil ē extra accipe sicut dicit argumētū· Alio⁹ ac cipiunꝛ ptes in ꝯtinuo ꝯm ꝙ hñt ordinē ad poten tialē diuisionē ꝯm ptes eiusdē ꝓportiōis ꝛ sic acci= pientib⁹ quātitates ptiū in aliq̄ finito ꝯtinuo sp est aliq̄d extra accipe· ꝛ ille ē intellect⁹ diffinitiōis· qꝛ ꝯtinuū hñs ptes nō hꝫ finem diuisionis ꝯm ptes eiusdē ꝓportiōis. ꝛ iō sp est nouas ptes accipe ꝯm illam diuisionem·

Explicit tercius phisicorum·

# Similiter aūt necesse ē

¶ Querit̄ que sit ratō ordinis huius quarti ad tertiū. ¶ Dōm q̄ ista. quia in tertio determinatum est de passionibus intrinsecis ētis mobilis et dicitur intrinsece quia cōsequūtur ens mobile s̄m q̄ hm̄ōi. et sic cōueniūt omni enti mobili Est enī omne ens mobile ꝯpabile ad motum sic q̄ qñqꝫ motus cōuenit sibi. Item omne ens mobile est infinitum in potentia. quia est cōtinuū de quo in tertiō libro determinatum est. in hoc āt quarto determinatur de passionibus extrinsecis entis mobilis scꝫ de loco vacuo et tpe. que dicuntur extrinsece. quia non cōueniūt subiecto huius sciētie s̄m q̄ hm̄ōi sicut circa principiū tertij dictum est. ¶ Dicit quo ad textum q̄ sicut determinatū est de infinito an est vel non est ita similiter necesse est scꝫ phm naturalem determinare de loco an est sicut de infinito. de loco enim determinatur q̄ est. ꝛ de infinito q̄ nō est. Et iō similiter dicit similitudinē quo ad modum determinandi. quia sicut aresto. posuit ratōnes ad ꝓbandum infinitum esse et non esse. ita similiter facit de loco. sed nō est similitudo quo ad existentiam cū locus sit simplr̄ et infinitū s̄m q̄d

## Et ea namqꝫ que sūt

Hic cōsequēter aresto. ꝓbat q̄ phisicus habet determinare de loco. et circa hoc cōsiderandū est. q̄ tribus modis excluditur aliquid a scientia. pmo qꝛ ē singulare et ꝑticulare. qꝛ de singularib' s̄m q̄ hm̄ōi non est scientia. cū singularia nō habeant principia necessaria et passiones demōstrabiles de ipsis. Scdō mō de aliquo nō ē sciētia q̄ habet se p accñs ad aliquā scientiam. et sic geometer ꝯsiderans q̄titatem nō considerat qualitatē. vt vtrꝫ linea sit alba vel nigra. Tertō aliq̄d excluditur a scientia. quia circa ipsum nō est difficultas. Ars enī et virtus sunt circa difficilia et ideo aresto. ponit tres ratōnes p quas excludit ista tria impedimenta. Prima ergo ratō stat in hoc. De illo habet determinare phisicus q̄ᵒ est cōmune oīb' rebus naturalibus. quia iste lib̄ tractat de cōibus et in posterioribus libris phisicalibus descēditur ad entia phisicalia specialia. ſ locus est cōmunis oibus rebus naturalibus. q̄a omnia entia naturalia sunt in loco. et hoc ꝓbat aresto. auctoritate antiquoꝝ qui non ponebant alia entia. q̄ entia naturalia. et dicebant oīe ens esse in loco. sic arguentes q̄ᵒ nō est nullubi est. ergo quod aliquid est i loco est. et ex ista opinione sequebatur s̄m ātiquos q̄ ista sciētia phisica esset prima phia quia nō sunt aliqua entia ꝑfectiora s̄m ipsos q̄ phisicalia.

**Queritur** Quomō peccat argumētū antiquoꝝ ꝓbans scꝫ q̄ omne quod ē in loco ē. ¶ Dicendū q̄ argumentū eorum peccat penes fallaciā cōsequentis. quia arguebant a tota cōditōnali vera a destructōne antecedentis ad destructōem ꝯsequentis. et hoc idō quia affirmatiue destruūt negatiuas. et ideo aliquid esse destruit nihil esse. et in loco esse destruit nullubi esse. valeret ergo argumentū a destructōne cōsequētis ad destructōem añtis sic scꝫ q̄ᵒ nō est nullibi est. ergo q̄ᵒ in loco est aliquid ē

**Querit̄** Vtrꝫ omne quod est sit in loco ¶ Dōm q̄ esse in loco accipitur dupliciē. Vno modo cōmuniter put se extendit ad omnē modum ēēndi in loco siue repletiue siue diffinitiue siue circūscriptiue. et sic omne quod est in loco ē. quia deus est in loco repletiue. quia replet oēm locū eēntia poñā et opatōe. ꝛ substantie sepate sunt in loco diffinitiue. quia diffiniūtur ad illum locum in quo opantur Alio modo accipitur esse in loco ꝓprie put aliquid est in loco circūscriptiue. ꝛ sic nō oīa sunt in loco. sed solum corpa que circūscribuntur aliq̄ loco. Ille enī res que nō habent quātitatem. nō pñt loco circumscribi. ¶ Circa q̄ᵒ sciendum q̄ esse vbiqꝫ cōuenit soli deo. quia si dicatur q̄ deᵒ

sit in celo non excludit q̄n etiam sit in omnibus rebus. sed significat q̄ in celo est s̄m digniorem effectum qui est glorificatō sanctoꝝ. vel si intelligitur de deo s̄m humanitatē assumptam. tunc ē in celo circūscriptiue. et in sacramento altaris ē substantialiter sacramentaliter. et nō circūscriptiue. Nec cōuenit esse vbiq̄ mūdo vel vniuerso. quia vniuersum est vbiq̄ p̄ accn̄s sc̄ grā partium gracia eīn suarū ptiū replet omnē locum. et nō gracia totius sicut de⁹ nec etiā ꝯuenit vniūsali nisi negatiue. quia vniūsale ē sic vbiq̄ q̄ nō determinatur ad locum siue tp̄s sicut singularia.

**Arguitur** Locus ē mathematice cōsideratōis ergo nō phisice Añs pbatur. quia locus est supficies. et supficies est q̄titas. ꝛ q̄titas est mathematice consideratōis. ergo etiam locus Dōm q̄ supficies accipitur dupliciter. Vno modo absolute et s̄m se et sic supficies non est locus q̄ sic etiā supficies corporis locati esset locus quod est simpliciē falsum. Alio modo accipit̄ supficies s̄m q̄ ē ꝯseruans siue cōtinens. i. s̄m q̄ habet in se virtutē cōseruatiuam locati influxā a primo locante. et sic supfices est locus per hoc ergo dōm est q̄ q̄uis supficies ab̄solute accepta spectet ad cōsiderationē mathematici tū supficies conseruatiua s̄m q̄ h̄mōi spectat ad cōsideratōnem phisice sciētie quia virtus ꝯseruatiua est qualitas et non q̄titas.

## Et de motu commu.

Hic ponit scd̄am rōnem ad pbandum q̄ phisicus habet determinare de loco et stat in hoc phisicus habet determinare de motu ergo habet determinare de loco. Consequētia patet quia p̄ncipalissima sp̄es motus est motus localis. et hoc ptꝫ ex duobus. primo quia ille motus est cōis omnibus corpibus mobilibus et non aliꝫ mot⁹. scd̄o quia ille motus est regularis vniformis et perpetuus sicut pbatur octauo huius. et quia nō p̄t motus localis cognosci absq̄ loco. sic necesse est phisicum determinare de loco.

## Habet autē multas.

Hic ponitur tertia rō ad idē et stat i hoc. de illo est determinandū in aliqua scientia de quo sūt multe dubitatōnes. sed de loco sunt multe dubitatōnes tam quo ad questionē an est q̄ quo ad questionem q̄d est. quo ad q̄stionem quia est. q̄ aliqui dicūt locum eē. aliqui vero dicūt locum nō esse. Item quo ad quid est. quia aliqui dicebant locum esse materiā aliqui formā aliqui spacium dimensionatū q̄ oia falsa sunt sicut infra patebit

## Quoniam locum qui

Hic aristo. determinat de loco an est. et primo ponit rōnes pbantes locū esse. scd̄o ponit rōnes pbātes non esse. De primo ponit tres rōnes quaꝝ p̄ma est ista si transmutatō s̄m locū est. locus est sed trāsmutatō s̄m locū est ergo locus est. minor est manifesta. maior pbatur. quia sicut trāsmutatio ad formā oñt materiā esse aliquid distinctū a formis. q̄ materia nūc est sub vna forma. et postea sub alia. ita trāsmutatō s̄m locū probat locū esse aliquid distinctū a locato. ex quo locus q̄nq̄ habet vnū locatū et q̄nq̄ aliud

## Amplius āt loci mu.

Hic ponit scd̄a rō et stat in hoc. hoc ē quod habet passiones reales. sed locus est h̄mōi ergo locus est. maior patet q̄ passiones nō p̄nt esse digniores subiectis. ergo vbi sūt passiones reales oportet subiectū esse reale. minor pbatur. q̄ loc⁹ h̄ꝫ attrahere locatū et habet ꝯseruarē locatū. Itē in loco sunt diuerse dr̄ie positōnū nō solū distincte quo ad nos. s̄ etiā ex natura rei sicut ē alia virtus realis conseruatiua leuiū que est in loco sursum. et alia virtus cōseruatiua grauiū que ē in loco deorsū. Et q̄ posset aliquis dicere q̄ mathematicalib⁹ attribuit positō et locus. et tū in mathēaticis nō sunt iste virtutes. q̄ sunt phisicales. Dr̄ ꝑ aristo. q̄ mathematicalib⁹ attribuit positō solū quo ad nos. et nō quo ad naturā rei et ideo in eis non sunt dr̄ie positionū que dr̄ie sumūtur penes diuersas v̄tutes phisicales.

**Arguitur** Si locus habeat attrahere locatū. ergo locatū moueretur violēte ad locū q̄d est falsum. Añs pbat quia tractio est motus violent⁹ sicut ptꝫ septio huius. Dōm q̄ est duplex tractio q̄tū p̄ nūc sufficit quedā est tractio effectiua. et illo mō locus nō attrahit locatū. et hoc p̄t pbari duab⁹ rōnibus quaꝝ prima est. q̄ si sic locatū moueretur violēte ad locum. Scd̄a quia tūc aliquod corp⁹ graue difficilius posset leuari a terra q̄ in aliq̄ distantia a terra. q̄ terra que est locus grauis traheret ad se graue. et sic graue difficili⁹ ab ea segaretur. Simile est de magnete et ferro q̄ diffic

lius ferrum separatur a magnete si cōiungat sibi q̄ in distantia· Alia est tractio in genere cause finalis quō pfectio dicitur trahere suū pfectibile·et sic forma trahit materiam·et eo mō locus trahit locatum q̄z locatum pficitur ex hoc q̄ accipitur in suū locum et talis tractio est maxime naturalis quia vnūquodq̄ naturaliter inclinat ad suū finem et pfectōnem·

**Arguitur** Quāto graue magis appinquat suo loco tanto velocius mouet g° sequit q̄ trahat effectiue a loco ad quem mouetur· Ans pbat q̄z dicit aresto ·q̄ est aliquis motus qui est in pncipio tardior et in fine velocior et est aliquis motus qui est in fine tardior et in pncipio velocior· Et ē etiā aliquis motus qui est in pncipio tardus et etiam in fine sed in medio est velocior·sicut motus aial· Sed in motu naturali q̄to mobile magis appinquat suo loco tanto velocius mouetur· ergo videt q̄ trahat a suo loco effectiue· Dōm q̄ illa ōña nō valet q̄z ex hoc nō mouetur graue velocius circa ppriū locuz quasi trahat a tali loco·sed in graui dñdente confortatur graue·et sic motus fortificatur·hoc āt nō est sic intelligēdūz quasi aliquid addat ad grauitatem corpis descēdentis·sed p remotōnem a cōtrario ꝯfortat grauitas quo ad actum scōm· Ex quo eñi graue citra ppriū locum exñs ꝯiūgitur sue pfectōi scʒ loco deorsum et elongatur a cōtrario scʒ a loco sursum sic pfectius habet suū actū ḡuitatis q̄ prius

**Querit** Quottupliciter sumātur dr̃ie positionū in rebus· Dōm q̄ dupliciter scʒ quo ad nos· et quo ad naturam rei quo ad nos assignantur dr̃ie positionū tripliciter scʒ p iuxta positionem sicut aliqua colūna dicitur dextra que ponitur ad dextrum aialis et illa dicitur sinistra que ponitur ad sinistrum animalis et q̄ illo mō dr̃ie positionū nō sumātur ḟm naturam rei patet·q̄z tales dr̃ie pñt per simplicem motum animalis variari·quia illa colūna que fuit dextra pt statim fieri sinistra ex hoc q̄ homo mouetur ad aliud latus vel colūna g° ñ ex natā rei· Scdo° ꝯtigit p ꝯtrapositōz sicut est de ymagine in speculo·q̄z illa pars ymaginis dicitur dextra que opponit sinistro nostro· et hoc ideo quia ymagines recipiuntur opposito mō in speculis q̄ iueniūtur in hijs que rep̄ntantur in specul. Tertio° fit p silem positionē sicut in statuis et ymaginibus·quia i ymagie illa manus dicitur dextra que habz similitudinē ad dextram nrām· Sʒ dr̃ie positionū ex natura rei sumūt ḟm diuersas reales virtutes exñtes in diuersis rebus vel etiam in diuersis ptibus eiusdē rei·et sic sumūtur dr̃iter tres dr̃ie positionum in celo in vniuerso et in animalibus· In celo sumūtur ḟm tres dimensiones acceptas ḟm diuersas virtutes· et sic in polo artico est alia virtus q̄ in polo antarctico et in oriente q̄ in occidēte· et in aq̄lone q̄ in meridie· In vniuerso sumunt sursum et deorsum penes motum elementoꝝ·q̄a hoc est sursum q̄ mouentur leuia·et hoc est deorsum quo mouētur grauia·et manifestum est q̄ ē alia virtus in loco leuiū et in loco grauium· In aiatis autē sumūtur iste dr̃ie ḟm triplicē motū quia ḟm motū alimenti sumūtur sursum et deorsum hoc eñi est sursum in quolibet aiato vbi sumitur nutrimētū·et hoc est deorsum vbi emittūtur superflua nutrimenti· Añ autem et retro ḟm motum sensatōis quia hoc est añ vbi vigēt sensus· et hoc est retro vbi non vigent·sed dextrū et sinistrū sumūtur penes localem motum ·quia hoc est dextrū vnde incipit naturaliter motus et in illa pte est sinistꝝ vbi motus naturaliter terminatur·

**Amplius vacuū at·** Hic ponitur tertia ratō et est ipsoꝝ antiquoꝝ et stat in hoc· Vacuū est locus nō repletus corpe sed vacuū ē ergo locus ē· Forma eñi istius argumenti est bona q̄uis deficiat in materia q̄a minor est falsa ḟm veritatē q̄uis sit vera ḟm antiquos·valeret eñi bñ i sili sortes est homo mortuus et hō mortu⁹ est ergo sortes est·

**Videtur autē et helio** Hic ꝯfirmat dcm̃ suū p auctoritatē hesyodi qui dicit q̄ nō solum locus est·sed est primū inē omnia corpa Probat quia res ꝯstituentes mūdum nō pñt reseruari nisi in loco siue in aliquo receptaculo·et ergo oportet ponere locum ante alias res sicut receptaculum earꝝ·

**Atuero sed habz de fe** Hic aresto·ponit sex ratōnes ino ppositū pbātes q̄ locus non est·quarum prima stat in hoc· quia si locus esset vel esset aliquod corporale vł incorporale non potest dici q̄ sit incorporale q̄a habet tres dimensiones quod est ppriū corporis

nec etiam potest dici q̃ sit aliquid corporale q̃a
locus et locatum sunt simul s̃m omnes philo-
sophos. sed manifestum est q̃ locatum est corp⁹
si ergo locus est corpus sequitur q̃ duo corpora
sunt simul.

## Amplius si nature.

Hic ponitur s̃cda ratõ et stat in hoc sicut se ha-
bet locus pũcti ad pũctum ita locus linee ad li-
neam et supficiei ad supficiem et corpis ad cor-
pus sed locus pũcti nõ est aliud a pũcto. ergo lo-
cus supficiei nõ est aliud a supficie. nec loc⁹ cor
poris a corpe. et sic locus nõ erit aliud a corpoẽ
locato ergo locus nõ est maior ẽ manifesta. Mi-
nor pbatur quia pũctum est quid indiuisibile et
sic si vnũ addatur alteri nõ p̃t excedere alteruz
nec cõtinet alterũ. quia cõtinens est maius cõtẽ
to sed vnũ indiuisibile nõ est maius alio. Item
si distinguerent due supficies in diuersis corpo-
ribus tũc distinguerẽtur ex pte situs sed supficie-
es locans et locata habent vnũ situm ergo sup-
ficies locans et locata sunt vnũ sed supficies lo
cans est locus g⁹ nõ distinguit a locato..

## Queritur

Utrũ locus corpis sit aliud a corpe et vtrũ loc⁹ puncti
est aliud a pũcto. Dõm q̃ supficies corpis lo
cantis et locati pñt dupliciẽ cõsiderari. Uno mõ
ex pte situs s̃m q̃ mathematicus distinguit res
abinuicẽ. et sic supficies corpis locantis et locati
sunt vna supficies. q̃ mathematicus abstrahit
a materia. et iõ non distinguit tales q̃titates
nisi ex pte situs sed supficies corpis locantis et
locati habẽt vnũ sitũ. Si eñ cõpentur ille supfi
cies ad vnũ pũctum in corpe locato. tũc erit ea-
dem distantia illaꝝ supficieꝝ ab illo pũcto et h⁹
est qd dicunt mathematici q̃ impossibile est du
os circulos equales describi circa idẽ pũctũ cũ er
go supficies loci et locati sunt equales supficies
nõ pñt esse due supficies mathematice. Alio mõ
pñt distingui supficies phisice et ex pte subiecto
rum. et tũc sunt due supficies corpis locantis et
locati. q̃ supficies locantis est in corpe locante
et supficies locati ẽ in corpe locato. Et similiter
p̃t dici de pũcto et de loco pũcti. Est tñ ↄsideran
dum q̃ nõ est p omnia sile de pũcto et loco pũ
cti. de supficie et de loco supficiei q̃ superficiei et
corpi dat p se locus sed pũcto nõ datẽ p se loc⁹.

## Quid enim forte et.

Tertia rõ stat in hoc si locus est vel est elemẽtũ
vel ex elemẽtis. sed nullũ istoꝝ p̃t dici ergo loc⁹
nõ est. Maior patet s̃m opinionẽ antiq̃rum dicẽ
tiũ omnia esse pncipia vl pncipiata g⁹ vl elemẽ
ta vel elementata. Minor pbatur q̃a tã elemẽ
tum q̃ hoc qd est ex elemẽtis ẽ corpus. q̃ mix-
tũ est corp⁹. sed locus nõ p̃t esse corpus. q̃ tunc
duo corpa essent simul. Etiã nõ est elementũ q̃a
elementũ est pncipiũ corpis. si ergo locus est ele
mentum seqꝛ q̃ est corpus. quia corpus nõ cõ-
stituitur ex nõ corpibus.

## Amplius et cuius vti

Hic ponitur quarta ratõ et stat i hoc omne qd
est. ẽ aliquo mõ causa alterius. sed locus nõ est
aliquo modo causa alterius. ergo locus non est.
minor patet inductiue. quia locus nõ potest esse
causa sicut materia. quia si locus esset materia re
rum res cõstituerentur ex loco. cõstituitur enim
aliquid ex materia vt patuit primo hu⁹ nec po
test dici causa sicut forma. quia forma dat spẽm
et sic sequitur q̃ illa que sunt in vno loco essent
vnius spẽi et quãdo res mutaret locum muta-
ret etiaz spẽm. nec potest dici causa sicut finalis
q̃ locus videẽ magis esse ꝓpter locata q̃ ecõtra
et sic locata erũt finis locoꝝ. Nec ẽ cã sicut effici
ens. q̃ cã efficiens est principiũ motus sed loc⁹
est termin⁹ motus ergo locus nihil est.

## Amplius et ipse si est.

Hic ponitur quinta ratõ et stat in hoc quia s̃m
auctoritatem ipsius zenonis omne quod est in
loco est. si ergo locus est ergo locus esset in loco
sed hoc est impossibile quia esset ꝓcessus in infi-
nitum omnis eñ locus haberet locum. ergo loc⁹
nõ est.

## Amplius sicut omne

Hic ponitur sexta ratõ et stat in hoc si loc⁹ est
tũc locus crescit et decrescit et sic fit maior et mi
nor sed hoc est impossibile ergo locus nõ est. ma-
ior patet quia locus est semp equalis locato. sed
quandoq̃ locatum crescit. ergo etiam locus cres
cit. minor pbatur quia locus est aliquid immobi
le ergo ipsum crescere vel decrescere est impossibi
le..

## Queritur.

Utrum locus crescat cuz locato. Dicendum q̃ du
pliciter aliquid crescit. vno modo p se et sic solũ

corpus crescit qḋ extenditur ad maiores dimen-
siones. et sic locus cresceret si significaret tres dimensiones separatas sicut dicebāt antiqui Alio mō crescit aliqḋ p accn̄s q₂ scꝫ accipit per accn̄s maiores dimensiones. et sic locus crescit crescēte locato. q₂ oportet locū extendi cum suo locato et hoc fit p cessionē. q₂ oportet ꝙ corpꝰ locās cedat corpi locato et sic p accn̄s crescit locus.

## Quoniam autem ali

Post ꝙ aresto. disputauit an locus est hic iā intendit inq̄rere disputatiue quid est locus et circa hoc duo facit. Primo ponit opiniones antiq̄tum. Scḋo opinionē ꝓpriam. Circa primū ponit primo rōnem ꝓbantiū ꝙ locus est forma. et stat rō in hoc locus ꝓprius qui est locus p se est terminꝰ. sed forma est terminꝰ ergo locus ē forma. Pro declaratiōe maioris dicit ꝙ sicut ens diuidit in ens p se. et in ens p accn̄s. ita etiam locus diuiditur in locū p se et p accn̄s. p se dicit qui adequate cōtinet locatū. et ille est terminus sicut dictum est.

**Queritur** Quō valet hꝰ argumētū antiq̄rum ꝓbans ꝙ locꝰ est forma. Dōm ꝙ in isto argumento cōmittūt tres fallacie. s. equocatōis accn̄tis et iplicite ꝯn̄tis. Equocatōis quia ista dictio terminꝰ equiuocatur. Terminꝰ enī dicitur dupliciē. Uno modo p tmino cōmensuratio. et sic capitur in ꝑma ꝓpositōe cū dicitur locus est terminꝰ. et eo modo vas dr̄ terminꝰ vini et modius terminus tritici Alio mō accipit terminꝰ p termino tēnali qui terminat materiā ad aliquā spēm. et sic forma substātialis dr̄ terminꝰ. Scḋo ē ibi fallacia accidentis q₂ arguit ibi ex puris affirmatiuis in secūda figura. Itē ē fallacia ꝯn̄tis q₂ arguit ōtualiter a positōe ꝯn̄tis ad positōnem an̄tis sic scꝫ si aliquid est locus ipsum ē terminꝰ ergo si ē terminus ipsum est locus. s₃ hoc nō valet.

**Arguitur** Locus est accn̄s: ergo locꝰ est forma. Dōm ꝙ isti antiqui volebāt ꝓbare ꝙ locus esset forma substantialis et cōtra hoc ꝓcedit inferius in textu.

## Secūdū autem qꝫ vi.

Consequēter ponit opinionē platonis qui dicebat ꝙ locus esset materia ⁊ ponit rōnem platonis ad hoc que fuit ista. locus est quoddā receptaculum indeterminatū. materia est quoddā receptaculū indeterminatū. ergo locus est materia. Maior patet. quia si capiatur locus p distantia separata a magnitudine. i. p tribus dimensionibus separatis a corpe tūc talis locus est indeterminatus ad quelibꝫ corpa. quia p̄nt multa corpa recipi successiue in illas dimensiones sicut distantia que est inter ptes vmꝰ vasis qn̄q₃ p̄t recipe vnū liquorem. et qn̄q₃ aliū. Addit tn̄ aresto. ꝙ dn̄ter locutus est plō in quodā libro qui vocat thimeus et in doctrina sua quā vbotenꝰ tradit q₂ i thimeo dixit materiam esse locū. sed in dogmatibꝰ suis dixit magnū et puū esse locū. Potest tn̄ dictorū suoꝝ esse ꝯcordia. q₂ magnū et puū etiā tenēt se ex pte materie. et ergo nō refert quod illorum ponatur fm eum.

**Querit** Utrum valeat illa ratō platonis Dōm ꝙ nō sed in illo argumento etiam ꝯmittunt tres fallacie ōtualiter sicut in argumento de forma. Cōmittitur enī fallacia equocatōis in ista dictōe receptaculū. q₂ materia est receptaculum forme eēn̄alis quia facit cū forma vnā eēntiā totius. quia corpus recipit animam et faciūt vnū ens scꝫ hominem. sed locus fm veritatem recipit locatum fm localem circūscriptōem que est extrinseca receptio. Scḋa est fallacia accn̄tis quia arguit ex puris affirmatiuis in scḋa figura. tertia est fallacia ꝯn̄tis quia arguit ōtualiter a positōne ꝯn̄tis ad positōem an̄tis sic arguendo si aliquid est locus ipsum est receptaculum. ergo si ipsum est receptaculum ipsum est locus sed sic debuisset arguisse. si ipsum nō est receptaculum ipsum nō est locꝰ.

## Merito autem ex his

Hic infert vnū correlariū ex p̄dictis opinōibꝰ et vult si locus sit materia vel forma tunc difficile videtur cognoscere qḋ sit locus. q₂ materia et forma habēt difficilē speculatōem. cuius rō est. q₂ vnumquodq₃ ꝯgnoscit fm ꝙ est in actu. q₂ sic p̄t mouere potēam vt ipsuꝫ ꝯgnoscat. sed nec materia nec forma naturalis hn̄t p se et seorsum esse in actu. ergo difficulter ꝯgnoscūtur.

## Atuero ꝙ impossibi.

Hic poit q̄nq₃ rōes in ꝯtrariū istaꝝ opinionum scꝫ ꝙ locus non est materia nec forma. pmo in cōi ꝓbat ꝙ materia ⁊ forma nō sūt locus scḋo spēaliter ꝓbat idē de materia. Stat gꝰ rō in hꝰ materia ⁊ forma nō sepāt a re cuiꝰ sunt materia ⁊ forma q₂

sunt ptes rõnales ipsi⁹ toti⁹ in q̃ sunt·nihil em̃ separat̃ a sua eẽntia·ß locus p̃t separi a suo locato q: locus cõpat̃ ad locatũ sicut vas ad vasatũ ß p̃t vas separi a vasato·g⁹ etiã locus a locato et p ɔ̃ns loc⁹ nõ ẽ forma nec mat̃ia·scd̃o pbat idem spẽalit̃ de materia·q: locus cõtinet locatũ ß mat̃ia ñ ɔtinet p̃mo ɔtinet̃ g⁹ loc⁹ nõ ẽ mat̃ia

## Videtur aũt semper·

Hic ponit̃ scd̃a rõ q̃ pbat q̃ locus nõ ẽ materia vel forma etiã si locus nõ sepet̃ a locato·et stat rõ in hoc locus ẽ extra locatũ·q: locatũ mouet̃ i loco ß id qd̃ mouet̃ in alio h⁹ ẽ extra ip̃m in quo mouet̃·ß mat̃ia et forma nõ sunt extra rẽ cuius sũt mat̃ia et forma·g⁹ mat̃ia ⁊ forma ñ sĩ loc⁹·

## Platoni ergo dicen·

Hic ponit̃ tertia rõ q̃ est spẽaliter ɔtra platonẽ qui posuit locũ eẽ materiã·et itez posuit ydeas pticipari a mat̃ia·tũc sic arguit̃ ɔtra eũ oẽ pticipatũ ẽ in pticipãte·ß s̃m platonẽ ydee pticipãt̃ a mat̃ia g⁹ sunt in mat̃ia·ß hoc ẽ ɔtra suã rõez et opinionẽ q̃ dixit q̃ ydee nusq̃ sunt·nõ g⁹ p̃t dici q̃ materia sit locus·

## Amplius quõ ferrẽt

Hic ponit̃ q̃rta rõ et stat in hoc·si mat̃ia et forma sunt loc⁹·g⁹ locus ẽ in loco qd̃ est inconueniens·pbat̃ q: omne qd̃ trãsmutat̃ s̃m locũ in loco ẽ·q: i ill q̃rto⁹ est loc⁹ q̃ mutãt̃ s̃m locũ·ß materia et forma trãsmutãt̃ s̃m locũ·q: qñ totum mutat̃ etiã ptes eius mutant̃·et p ɔ̃ns sunt i loco·et si sunt locus g⁹ locus est in loco·

## Amplius cum ex aere

Hic ponit̃ q̃nta rõ et stat in h⁹ si locus est forma·g⁹ corrupto vno corrũpitur alterz·ß hoc ẽ falsum·q: forma q̃nq: corrũpit̃·et loc⁹ nõ corrũpit̃·q: aliqua res p̃t manẽ in suo loco et corrũpi·et aliqua p̃t mutare suũ locũ et non corrũpi qd̃ tamen fieri nõ posset si locus esset forma·

## Post hec ãt accipien

Postq̃ aresto·disputauit an locus ẽ ɔ̃riter accedit ad deẽminãdũ veritatẽ·et p̃mo p̃mittit q̃d̃a p̃mittit g⁹ p̃mo q̃t mõis dr̃ aliq̃d eẽ i loco et h⁹ facit vt ɔgnoscat̃ ille mod⁹ quo aliq̃d ẽ in loco·q: ille mod⁹ p̃t optime ɔgnosci p dr̃iam ab aliis mõis eẽndi in·scd̃o q: ex istis mõis mouet vnũ dubiũ scz an aliq̃d posset eẽ i seipo·Est g⁹ prim⁹ mod⁹ eẽndi in q̃ aliq̃d ẽ in alio sicut ps in toto vt digitus in manu ⁊ man⁹ in brachio ⁊ brachiũ in homie·Scd̃s mod⁹ ẽ sicut totũ ẽ in ptib⁹ integralib⁹ q̃ mõ dom⁹ ẽ in pietibus tecto et fũdamẽto·Terti⁹ mod⁹ ẽ sicut spẽs ẽ in genẽ vt hõ i aiali·Quart⁹ ẽ sicut gen⁹ i spẽ vel etiã ptes diffinitiẽ spẽi sunt in spẽ et sic animal et rõnale sẽ in hoĩe·Quit⁹ ẽ sicut forma ẽ in mat̃ia siue sit subalis siue accñtalis·Sextus ẽ q̃ effect⁹ cẽ efficientis est in cã efficiente sicut id qd̃ mouetur ẽ in ipso mouente·Sep.im⁹ mod⁹ ẽ sicut aliq̃d est in suo fine vt cor amãtis vel appetit⁹ amantis dicit̃ esse in amato·Octau⁹ modus est quo vasatũ est in vase vel locatũ in loco·

## Queritur

Que sit sufficientia istoz mõz eẽndi i·Dĩm q̃ ista quia ois mod⁹ essendi in vl̃ sumit̃ penes formã et materiã vel penes ɔtinẽs et ɔtẽtum vl̃ penes cãz et cãtũ·si primũ sic ẽ q̃nt⁹mo⁹ s̃m quẽ forma est in materia·si penes cõtinens et ɔtẽtum hoc ẽ duplr̃·vel ɔtẽtum est sepatũ et sic est octa⁹ mo⁹ vel ɔiũctum et hoc dupliciter vl̃ est ibi ɔtinentia realis·et sic sunt duo p̃mi modi vel est ɔtinẽtia rõnis et sic sunt duo alij mõi·q: gen⁹ et spẽs continent se s̃m rõem vel sumit̃ penes cãm et cãsatum hoc est duplr̃·vel sumitur s̃m cãm efficiẽtem et sic est sextus mod⁹·vel penes cãm finalem et sic est septim⁹ mod⁹·

## Queritur

Qualis sit ista diuisio mõz eẽndi in· Dĩm q̃ est diuisio analogica·et dr̃ prius eẽ in de octauo mõ quo aliq̃d est in alio sicut in loco·cuius rõ ẽ q: ad hoc q̃ aliq̃d sit in alio ɔ̃prie req̃rũtur duo Primũ est q̃ cõtineat̃ in eo et ɔ̃pter hoc sext⁹ et septim modi sunt imp̃fecti·q: effectus ɔ̃prie nõ cõtinetur in sua causa·scd̃o req̃ritur q̃ sit ab eo distinctum q: idem non est ɔ̃prie in seipso et ɔ̃pẽ hoc alij modi sunt incõpleti·quia non est distinctio siue distantia illius qd̃ ɔtinet ab eo qd̃ continet·et quia iste ɔditiões reqiũtur in vltimo mõ ergo ille modus est perfectissimus·et deinde post octauum pfectior modus est quo totum integrale est in suis ptibus ⁊ ps in toto·Deinde quo genus est in spẽ et spẽs in genere·deinde sicut accñs in subiecto·et deinceps sicut effectus in cã efficiente et vltimo sicut aliq̃d est in suo fine ·quia isti duo vltimi modi sunt virtuales et nõ actuales quia effectus cẽ efficientis et finalis sunt solum

in suis causis virtualiter et nõ actualiter.

**Arguitur** locus ẽ in aliquo sicut for ma. g° aliq̃d ẽ in loco q̃n to mõ et nõ octauo mõ. Dõm q̀ locus p̃t ad duo cõpari. p̃mo mõ ad corp⁹ locans. ⁊ sic ẽ verũ q̀ ad hoc cõparatur sicut forma ad materiã. qꜫ cor pus locãs est subiectũ supficiei locantis q̃ est lo cus. Alio mõ cõparatur locus ad corp⁹ locatũ. ⁊ sic locatũ mẽ loco f̃m octauũ modũ. Potest tñ dici q̀ si locus accipiat grã virtutis cõseruatiue. tunc etiã locus p̃t esse in locato sicut in subiecto. quia talis virtus cõseruatiua penetrat locatum con seruando ipsum.

**Arguitur** videt q̀ sint pluẽs modi ẽẽndi in q̃ octo. pbatur qꜫ aliquid est in alio sicut in tẽpe etiã aliq̃d est in alio sicut in signo. et isti modi ẽẽndi in. nõ ponũ tur in textu. Dõm q̀ isti modi cõphenduntur sub alijs. mod⁹ eñi quo aliq̃d ẽ in tpe reducit ad octauũ modũ quo aliq̃d ẽ in alio sicut in loco. et hoc iõ qꜫ sicut locus ẽ mensura mobilis. ita tps est mensura motus. et iõ octau⁹ mod⁹ significat q̀ aliq̃d est in loco sicut in mẽsura extrinseca. ⁊ hoc est cõe rei tpali in ordine ad tps. et rei loca te in ordine ad locum. Modus ãt ẽẽndi in q̃ ali quid est in alio sicut in signo nõ ẽ p̃prie loquẽdo modus ẽẽndi in. ß solũ modus analogic⁹ et p̃pt talem analogiã p̃t reduci ad quintũ modũ quo aliq̃d est in alio sicut accñs in subiecto qꜫ accñs preter inherentiã est etiã signũ subiecti

**Dubitabit autem ali**

Hic aresto. circa p̃dicta mouet vnã dubitatõẽ et est ista vtꝝ idẽ posset esse in seipso. Et mouet hic ista dubitatio p̃pter duo primo vt explicent mõi ẽẽndi in. Scdõ ad intelligẽdũ dictũ anaxa gore q̃ dixit de infinito q̀ fulciret seipsum. et sic infinitum esset in seipso. Soluit g° aresto. hanc questionẽ dicẽs q̀ aliq̃d esse in seipso p̃t intelli gi dupl͛r. Uno mõ p̃mo et p se. i. f̃m totũ et grã sui. et sic ẽ impossibile idẽ esse in seipso. Alio mõ p̃t intelligi idẽ esse in seipso f̃m accñs ⁊ f̃m p̃tẽ et sic idẽ p̃t esse in seipso. et hoc iõ qꜫ cõtingit q̃n q̀ aliq̃d totũ hꜫ duas ptes quaꝝ vnaq̃qꜫ reci pit denominatõem toti⁹ et tũc cõtingit hoc totũ grã vnius ptis esse in seipso grã alteri⁹ ptis si cut dicim⁹ q̀ flascula vini est in flascula vini qꜫ flascula vini significat flasculã et vinũ ⁊ qꜫ flas cula vini ẽ in flascula vini grã vini g° p̃t dici ta li mõ idẽ esse in seipso.

**Primũ autem non.**

Hic exponit aresto. mẽbra posita in solutõe dubi tatõis predicte. et oñe primo q̃d sit aliquid esse primo in seipso quod declarat per oppositũ. s. vbi aliquid nõ repit ẽẽ p̃mo in alio. et dẽ q̀ album nõ ẽ primo in corpe ß est primo in supficie. ⁊ sci entia nõ est primo in hoĩe ß est primo in anima ex quo sumitur q̀ esse primo in alio est f̃m totũ esse in eo. sic scia non est primo in homine. quia scia nõ est in toto hoĩe ß in anima. Ex quo vlte rius manifestat q̀ nõ p̃t aliquid primo eẽ in se ipso. et hoc pbat inductõe et rõne. Inductiue sic p mõs ẽẽndi in. qꜫ neqꜫ totũ ẽ totũ sui ipsius ne qꜫ ps est ps suipsi⁹ neqꜫ aliq̃d est gen⁹ suipsi⁹ neqꜫ spẽs suipsius. Rõne sic. Si aliq̃d est in se ipso primo tũc idẽ cõtinet seip̃m q̃d est impossibi le. prima ps añtis pꜫ. qꜫ quicq̃d est in alio sicut in loco cõtinet ab eo. ergo si idẽ est in seipso sequi tur q̀ idem cõtinet seipsum. Scda ps añtis pba tur. qꜫ cõtinens locale circũscribit cõtẽtum. ß idem nõ p̃t circũscribere seipsum. ergo impossibile ẽ idẽ esse i seipso. Itẽ sequẽt q̀ idem esset vas ⁊ vinũ ex hoc eñi aliquid ẽ vas qꜫ circũscribit vl' cõtinet si ergo idẽ sit cõtinẽs et cõtẽtum. ergo idẽ erit vas et vasatum.

**At uero neqꜫ primo.**

Hic pbat aresto. q̀ aliquid nõ p̃t esse in seipso primo per accñs. Circa q̃d sciendum est q̀ aliq̃d esse i seipso ẽ primo sicut dictũ est. aliquid esse in seipso f̃m totũ et aliquid esse in seipso p se ẽ ali quid esse in seipso grã sui. et nõ gratia alterius. Sed aliquid esse in seipso p accñs est aliquid eẽ in seipso grã alterius. Probat ergo aresto. q̀ idẽ nõ p̃t esse in seipso primo p accñs. i. f̃m se totũ et grã alterius sicut si diceremus q̀ flascula vini accipiẽdo f̃m se totã esset in seipsa grã vasis sic q̀ flascula vini esset i vase. qꜫ tũc oportẽt h° vas eẽ in flascula vini simul cũ vino et flascula. Pro bat ergo aresto. hoc esse impossibile. quia eẽt ma nifesta penetratio dimensionũ. quia maius non potest esse in minori absqꜫ penetratõne dimensi onũ. sed vas in quo est flascula vini cum vino ẽ maius flascula. ergo non p̃t esse vas in flascula vini p accidens.

**Qꜫ autẽ zeno oppo.**

Hic ex modis eēndi in soluit rōnem zenonis p9us positam que fuit ꝙ si locus est tūc locus erit in loco. Soluit aristo. ꝙ nō oportet dicere si locus est ꝙ sit in alio sicut in loco. sed locus est in alio sicut accñs in subiecto. quia locus est accñs corporis locantis quia superficies. et ideo est in corpore locante sicut in subiecto. Ex q̄bus oībus cōcludit. p. ꝙ locus est sicut vas ꝯtinens. et ꝙ nihil ꝯtinet seipsum totum. Ex quo etiam elicitur ꝙ materia et forma nō sunt locus cum nō cōtineant extrinsece.

## Queritur

Utrū idem posset eē in seipso. Arguit ꝙ sic. Quia hoc quod nō est in alio est in seipso. sed substātia nō est alio ergo est in seipsa. Dōm ꝙ aliquid eē in seipso potest duplr intelligi. Uno mō negatiue qꝛ nō est in alio. et sic substātia dr̄ esse in seipsa qꝛ nō est i alio. Alio mō intelligitur aliq̄d esse in seipso affirmatiue. et tūc accipitur esse in ſm octauū modū. et sic iterū aliquid esse in seipso potest dupliciē intelligi. Uno mō ꝑmo et ſm totum et sic nō p̄t aliquid esse in seipso. qꝛ nec primo ꝑ se nec ꝑmo ꝑ accñs. Alio mō aliq̄d intelligitur esse in seipso nō primo sed ſm ꝑtem. et sic aliquid potest dici esse in seipso. q̄a si aliqua res habeat duas ꝑtes quarū vnaqueqꝫ hꝫ denominatōnem totius. tūc idem potest dici esse in seipso ꝓpē illas duas ꝑtes q̄rū vnā sit ꝯtinēs et alia ꝯtēta sic ꝙ cōtenta sit in continente. sicut dicimus ꝙ flascula vini est in flascula vini quia vinum est in flascula.

## Arguitur

Totum et ꝑtes sunt idem sed ꝑtes sunt in toto ergo idem p̄t esse in seipso. Dōm ꝙ in oībus mōis essendi in. oportet ꝯsiderare vnitatē et diuersitatem. et eo mō quo aliqua sunt eadem sic nō sunt in seinuicē ſ eo mō quo aliqua habēt distinctōm pñt dici esse in seinuicem. exēpli grā. gen9 et spēs sunt eadem ſm rē. ⁊ iō vt sic genus nō est i spē ſ genus est spēs. Sed qꝛ distinguūtur ſm rōem ideo dicitur ꝙ genus est in spēbus. et sic etiaꝫ dicimus totum eē in suis ꝑtibus et ecōtra in q̄tū scꝫ ꝑtes hñt aliquā distinctōeꝫ ꝯtra totum. et sic infra etiam dicet de celo ꝙ est in suis ꝑtibus localiter et analogice.

## Quid autē forte sit.

Postq̄ aristo. posuit modos eēndi in ex quibus cognoscitur quō aliquid est in alio. hic ꝯñter intendit determinare de loco q̄dditatiue. et circa h9 duo facit ꝑmo premittit aliqua q̄ valent ad cognoscendum locū. scdo inuestigat ꝑticulas diffinitōnis. Quo ad primum tria facit primo premittit quatuor suppositōes. scdo dicit qualis debeat esse diffinitō loci. ⁊ tertō premittit quatuor preambula. Quo ad suppositōnes est ꝑma ista ꝙ locus ꝯtinet locatū. sic tñ ꝙ non est ꝑs locati q̄d dicitur ad excludendū formā que ꝯtinet materiam et ē ꝑs rei. Scda suppositio est ꝙ locus qui ꝓxime ꝯtinet est locus ꝓpri9. ⁊ ille ē equalis locato nō maior vel minor. Tertia suppositō est ꝙ locus nō deficit vnicuiqꝫ locato. i. oportet oīe locatū esse i aliquo loco. Quarta suppositō ꝙ in omni loco inueniūtur aliq̄ ex drñijs positionum scꝫ ante retro sursum deorsum dextrū et sinistrum. Et si hoc extendaꝫ ad corpus celeste tūc intelligitur ꝙ corp9 celeste ē in loco ſm ꝑtes. quia etiā habet drñas positionū. ſ totū celū nō hꝫ drñas positionum. qꝛ ibi nec est sursum nec deorsum. vt patet primo celi.

## Arguitur

Locus hꝫ in se duas dimēsiones et locatū hꝫ tres dimēsiones. ergo non est equalitas inter locatū et locū. et ꝑ ꝯñs scda suppositō nō bñ ponitꝫ. Dicendū ꝙ duplex ē equalitas q̄dam est equalitas ꝑfecta que attenditꝫ ſm oēs dimēsiones. et sic locus nō est equalis locato. Alia est equalitas q̄ sumitꝫ respcū aliquaꝝ dimēsionū et nō oīm. ⁊ sic dicim9 ꝙ iohānes et petrus q̄ hñt vnā longitudinē sunt equales. ⁊ sic locus est equalis locato ſm vltimā superficiē. qꝛ vltima superficies corporis locantis est equalis rei locate.

## Oportet autē temp.

Hic aristo. oñt quales ꝯditōnes debet hrē diffinitio dāda de loco. et d̄t ꝙ debet hrē quatuor ꝯditōnes. Prima est ꝙ ꝑ ipsam oñdatur q̄d est loc9 quia diffinitō est omnino indicās q̄d est esse rei. Scda ꝯditō est vt soluantꝫ quecūqꝫ obiecta sunt vel opposita circa locum. quia veritatis inuentio est dubitatoꝝ solutio. Tertia ē vt ꝑ eā manifestentꝫ ꝓprietates q̄ sunt in loco. Ex qua ꝯditione siue ꝓprietate sumitꝫ ꝙ mediū demōstratōnis potissime ē diffinitō subiecti. qꝛ dicit h̄ arist. ꝙ diffinitō loci q̄ est subiectū in ordine ad suas ꝓprietates debet manifestare quare tales ꝓprietates insunt subiecto et demōstrantꝫ passiones loci de loco. Quarta ꝯditio ē ꝙ ꝑ eā manifestetꝫ

tã p quã aliq̃ sic discordauerũt circa locũ Et tali
diffinitõne diffiniẽtur vnũquodq; pulcherrime vt
dicit aresto. obseruatis illis quatuor conditõni
bus.

## Primũ quidẽ igitur.

Hic cõsequẽter aresto. premittit quatuor pambula q̃
rum primũ est q̃ nõ fuisset quesitum de loco nisi
fuisset et esset aliq̃s mot⁹ sm locũ. Ex quo sumi
tur q̃ motus localis ducit in cognitõnem loci. et
propter hoc aliq̃ opinant q̃ celũ maxime ẽ in loco
q̃r celũ maxime mouet. q̃d tñ nõ est verũ. quia h⁹
maxime mouet sm locũ q̃d mutat locũ sm pte;
et sm totũ. sic aũt nõ est de celo q̃r celũ mutat so
lũ locũ sm ptes. ꝛ ĩõ addit aresto. q̃ aliq̃s ẽ mo
tus sm locũ p se sicut ẽ loci mutatiõ. Alius est
motus sm locũ ex cõñti sicut ẽ augmẽtatio et di
minutio. q̃r augmẽtatõ p se terminat ad q̃ntita
tẽ. ꝛ q̃r illa q̃ntitas accipit maiorem locũ sic mo
tus sm augmẽtatõem ẽ motus sm locũ ex cõñti
quia gratia q̃ntitatis que ẽ in illo quod augmẽ
tatur.

## Est autem quod mo

Hic ponit scdm pambulũ et ẽ q̃ aliq̃d mouetur
sm locũ p se et in actu sicut corpus q̃d p se habz
esse in loco et aliq̃d mouet sm locum p accñs. et
hoc sic cõtingit duplr. Quia aliq̃d mouet p accñs
q̃d tñ natũ est p se moueri sicut ptes integrales vt
manus pedes. q̃r tales ptes separate a toto mouẽ
tur p se. quedam aũt mouent p accñs et non sunt
nata moueri p se. sicut sunt accñia que mouẽtur
grã subiecti et tñ nõ sunt nata moueri p se. Ex
isto pambulo elicit q̃ eo mõ aliq̃d est i loco quo
mõ natũ est moueri sm locũ.

## Quoniam autem di.

Hic ponit tertiũ pambulũ et est q̃ duplex est lo
cus. s. cõis et proprius. Cõis sicut aliquis dr ẽẽ in
celo aut ĩ aere. Et proprie ꝛ aliq̃s dr ẽẽ ĩ loco q̃r ẽ ĩ
supficie aeris pxime cõtinente ip̃m que supficies
est proprius locus. ꝛ ex isto pambulo scimus q̃ lo
cus ẽ pxima extremitas corpis locãtis. q̃r alias
locus nõ esset equalis locato.

## Cum quidem igitur.

Hic ponit quartum pambulum ꝛ est q̃n cõtinẽs
nõ est diuisum a cõtẽto sed cõtinuũ ei tũc cõtentũ
nõ est in cõtinente sicut locatũ in loco s; potius si
cut ps in toto. sed q̃n cõtinens est diuisum a cõtẽ
to tũc cõtentum est in cõtinẽte sicut locatũ in loco
Et istud pambulũ pbat duab⁹ rõnibus quarũ.
Prima est quia locatũ nõ mouet sil cũ loco s; q̃n
aliquid est cõtinuum alteri tunc mouetur simul
cum eo. ergo tunc nõ est in eo sicut locatum ĩ lo
co. sicut manus mouetur simul cum homine. ꝛ ĩõ
manus nõ est in homine sicut locatum in loco s;
sicut pars in toto. secũda ratõ est quia sunt alij
modi essendi in quo pars est in toto et locatum
in loco quia locatum in loco est sicut vinũ est in
vase sed esse in vase est esse in cõtinente separa
to. ergo locatum est in loco sicut aliquod diuisũ
q̃d fuit pbandum.

## Jam igitur manifes.

Postq̃ aresto. posuit aliqua preambula ad dif
finitõnem hic cõsequenter inuestigat diffinitio
nem loci et circa hoc tria facit. primo ponit diffi
nitõnem cum probatõne. secundo mouet questio
nem. tertio ponit proprietates loci. Quo ad pri
mũ primo inuestigat diffinitõnem loci quo ad ge
nus secundo quo ad differentiam. quo ad gen⁹
inquirit per viam diuisionis. et hoc sic quia loc⁹
sm genus vel est materia vel forma vel spaci
um dimensionatum vel extremitas corporis cõ
tinẽtis. Sed nõ potest dici q̃ sit materia vl for
ma vel spacium dimensionatum ergo est extre
mitas corporis cõtinentis. Maior patet ex suffi
cienti diuisione quia omẽs qui opinati sunt cir
ca locum ponebant locum esse vnum ex hijs. mi
norem probat vlterius in textu.

## Horum aũt q̃ tria nõ

Hic primo excludit q̃ locus nõ ẽ forma et circa
hoc primo dicit qualiter videbatur antiquis q̃
locus esset forma ad quod probandum antiqui
tali vtebantur ratione. Quia scilicet locus est
terminus et etiam forma est terminus ergo lo
cus est forma. Q̃ autem locus non sit forma sic
probat arestotiles quia forma est terminus illi
us cuius est forma sicut forma hominis est ter
minus essentialis hominis sed locus non est ter
minus illius cuius est locus quia locus est loca
ti locus sed locus est terminus locantis.

## Sed ex eo q̄ mutat.

Hic oñt q̄ locus nõ est spaciũ dimensionatũ et primo dicit qualit̃ videbatur hoc antiquis et dicit q̄ idõ quia de natura loci est q̄ maneat vnus q̃uis recipiat diuersa locata. sic etiam iste dimẽsiones spacij manent eedẽ mutatis diuersis corporibus receptis in tali spacio. Exempli gratia Antiqui dicebant locum esse spaciũ quod ɔtinetur inter latera vasis qđ recipit in se diuersa locata. sed manifestum est q̄ illa distantia quandoq; recipit in se vinũ q̃nq; aquã quãdoq; aerẽ

## Hoc autem non est.

Hic ꝓbat duabus rõnibus q̄ locus nõ est hmõi spaciũ dimensionatũ. Et stat prima ratõ in hoc quia si aliquod spaciũ ɔtẽtum inter corpa esset locus tũc infinita loca essent simul. ꝓbatur quia cuilibet parti corporis correspondet locus. cum locus penetrat quãlibet partem receptam i spacio tali. cum ergo corpus receptum in tali spacõ habet ĩfinitas partes. ergo illis partibus corñdent infinita loca et cũ partes sint simul in toto sequeretur q̄ infinita loca essent simul.

## Simul aũt erit et lo.

Hic ponit secũda ratõ ⁊ est ista. Si locus esset spacium dimensionatum ɔtẽtum inter corpus locatum et locans. tũc locus esset mobilis cum locato. sed hoc est impossibile. ergo locus nõ potest esse spaciũ dimensionatũ. maior patet. quia trãsmutato corpe simul transmutatur distãtia que est inter partes corpis. cum ergo ista distantia est locus. sic locus transmutaretur cũ locato

## Et materia aũt videt.

Hic arestõ. ostendit q̄ materia nõ est locus. et primo dicit qualit̃ videbatur alijs q̄ materia sit locus. ⁊ vult q̄ ideo quia sicut in vna materia succedũt sibi diuerse forme. ita in vno loco succedũt sibi diuersa locata. ⁊ ex duobus eũ ꝓbat istđ primo quia vtimur diuersis mõis loquendi designando materiam ⁊ locum. quia designãdo successionem localem dicimus q̄ vbi est aqua ibi prius fuit aer. sed ad designandum successionẽ formarum in materia dicim⁹ q̄ id quod fuit prius aqua iã ẽ aer. Scđo q̃a materia non ẽ diuisa a re cuius est materia nec etiam cõtinet illud cui⁹ est materia. sed locus est diuisus a locato ⁊ cõtinet locatum. ergo locus nõ est materia.

## Si igitur nihil horũ.

Hic ɔcludit quartũ mẽbrũ prioris diuisionis. s. q̄ locus ẽ termin⁹ corpis ɔtinẽtis. ⁊ seq̃t hoc mẽbrũ ex ꝑdictis ꝑ locũ a diuisione. deinde dicit arest. quid ẽ locatũ. ⁊ vult q̄ locatũ est qđ aptũ natũ est moueri ẜm loci mutatõem.

## Videtur autem mag

Assignato genere ipsi⁹ loci viz q̄ locus ẽ terminus corpis continentis h̄ ɔñere inq̃r & dñã ɔ loci et vult q̄ dñã loci est q̄ locus ẽ immobil. et hoc arestõ. ꝑmo ꝓbat ex falsa opinione antiquorũ. Scđo ꝓbat idẽ ex opinione ꝓꝑa quo ad primũ vult q̄ antiqui dicebãt spaciũ dimẽsionatũ cõtẽtum inter corpa eẽ locũ. q2 est imobile. ergo sequit̃ q̄ imobilitas est dñã vel cõditõ loci.

## Est autem sicut vas.

Hic arestõ. ponit suã ꝓꝑiaz opinionẽ et vult q̄ nõ est sic intelligenda imobilitas loci quasi loc⁹ sit aliqđ ɔtentum inter corpa locata sicut dicebãt antiq̃. ẜ est intelligẽdũ q̄ locus est sicut qđdã vas quod est iuxta corpa locata. est tamen ista dñã int̃ vas et locũ. q2 vas est locus transmutabil' q2 transmutat̃ cũ vasato. sed loc⁹ est sicut vas imobile. q2. s. nõ mouet̃ cuz corpe locato sicut vas cũ vasato. Ex quo satis pz q̄ arest. in textu intẽdit q̄ locus sic ẽ imobilis. q2 nõ mouetur cũ locato q̃uis aliũde moueat̃. Rõ istius est. q2 sicut in ꝑmo ꝑambulo dictũ est quicq̃d mouet̃ ẜm locum hoc ẽ in loco. qñ ergo locus incipit moueri ẜm locũ tũc amplius nõ est loc⁹ sed est in loco. exẽpli grã. Vas nõ pt dici locus vini. q̃a vas mouet̃ sil' cũ vino et idõ vas ẽ etiã in loco. et nõ ẽ locus. ẜ ille aer q̃ ẽ circa vas ẽ locus. Unde iterũ pz q̄ si aliq̃s ligaret aerẽ circa vas cũ pelle tũc talis aer nõ eẽt locus vasis. ẜ aer q̃ circumdat pellẽ. q2 ille aer nõ hrẽt rõez loci sed locati q2 moueretur cum locato.

## Quare terminus cõ.

Hic cõcludit ex ꝑdictis diffinitõuem loci. et vult q̄ Loc⁹ ẽ termin⁹ copis ɔtinẽtis imobil' ꝑmũ. et intellect⁹ diffinitõis ẽ tal' loc⁹ ẽ t'min⁹. i. superficies corpis ɔtinẽtis. i. circũscribẽtis ꝑmũ. i. ꝓꝑie imobil' q2. s. nõ mouet̃ cũ locato. Ex q̃ elicit̃ q̄ ꝑmũ in dicta diffinitõne est aduerbiũ et ɔstruit̃ cũ

isto pricipio ɔtinentis.

**Et ꝓpter hoc planū.** Hic manifestat ꝑdictam diffinitionem ꝑ tria q̄ cōiter dicūtur de loco. Quoꝝ primū est ꝙ locus ē cōtinens immobile. et ꝓpter hᵒ ponebant antiq̄ duo loca. primo centrū mūdi quod est simpliciter immobile. scd̄o supficiē ɔcauā lune versus nos q̄ videtur omnia ɔtinere. et sic si illa duo ɔtinēt cō tinent primā ɔditōem loci. Scd̄m q̄d dicitur de loco est ꝙ locus est terminꝰ. cū quo etiam cōcordat diffinitō que dicit ꝙ locus est terminus vel supficies. ⁊ ideo se habet sicut vas quia vasatū terminatur ad vas Tertiū quod de loco dicitur est ꝙ locus est simul cū locato. et ꝑ hoc notatur ꝙ locus est ɔtinens ꝑmum et ꝓximū ɔtēto. Ex istis ergo cōditōnibus ꝓbatur diffinitō. quia ex prima sumitur ꝙ est ɔtinens ⁊ imobilis. ex scd̄a ꝓbatur ꝙ est supficies. Ex tertia ꝙ est primuꝫ continens.

**Queritur** Utrū diffinitō loci sit bn̄ assignata Dōm ꝙ sic et hᵒ patet ex duobus. ꝑmo ꝑ similitudinem ad materiam ꝑmā. quia sicut materia ꝑma est receptaculum diuersarū formarū. ita locus est receptaculum diuersoꝝ locatoꝝ. scd̄o ꝑ dr̄ñam ad formā. quia forma q̄ est terminꝰ materie est terminꝰ intrinsecus. sed locus est terminꝰ extrinsecus. ꝑmo ergo dr̄ ꝙ locus est terminꝰ et tangit genus. et ꝑ hoc videt̄ ɔueniē cū forma substātiali. Sed ꝑ hᵒ q̄d additur corꝑis ɔtinentis. distinguitur a forma et significat̄ ꝙ est terminꝰ extrinsecus. In hᵒ quod dr̄ immobiliꝫ significat̄ ꝙ ideꝫ locus manet sub diuersis locatis. Per hᵒ q̄d additur primū excluditur locus cōis qui nō adeq̄tur locato. quia nō ē ꝓximus. Scd̄o ꝑt sic declarari. quia accn̄s in abstracto diffinitur ꝑ aliquid ꝓꝑij generis in recto ⁊ ꝑ subiectum positum in obliquo vt dicendo symitas est curuitas nasi. ergo locus bene diffinitur ꝑ aliquid quod est eiusdem generis. s. terminꝰ vel supficies. Et ꝑ hᵒ q̄d additur corpis ɔtinentis ponitur subiectum loci q̄ subiectū loci est corpus ɔtinens

**Arguitur** locus ⁊ supficies sunt distincta spēs. ergo vnū nō ꝑt de alio ꝑdicari. Ista em̄ est falsa ꝑdicatō homo est asinus. Dōm ꝙ locus accipit̄ dupl̄r. Uno mō ꝑm ꝙ antiqui capiebant locum. s. ꝑ spacio dimensionato ɔtēto inter latera corpis et sic lo cus distinguitur spē a superficie. quia locus significat tres dimēsiones sepatas a corpe. et hᵒ mō capit aresto. locū in pn̄tis quando dr̄ ꝙ sūt q̄nq̄ spēs q̄titatis ɔtinue inē quas aresto. etiā ponit locum. ⁊ hᵒ sic patet q̄a ibi aresto. dr̄ ꝙ ptes loci copulantur ad superficiem. hoc autem esset impossibile nisi locus haberet tres dimensiones quia si esset superficies tūc aliq̄d copularetur ad seipsuꝫ. Et si q̄rat̄ q̄re aresto vsus ē illa opinione falsa in predicamentis. Dōm ꝙ hᵒ est de ɔsuetudine arest. ꝙ vtatur opinionibus alioꝝ eum donec veniat ad locum debitum reꝓbatōis debitus autem locus reꝓbatōnis fuit in hᵒ libro Alio mō accipitur locus ꝑm veritatem ꝑm ꝙ ē supficies corpis ɔtinentis. ⁊ sic nō distinguitur locus a supficie realiter. sed habet se supficies sicut supius ad locum. quia locus ē supficies ɔtinens locatum. sed supficies ē indr̄ns ad supficiē ɔtinentē qualis ē locus et nō ɔtinentem q̄lis ē supficies locati. Et sic patet ꝙ ꝑm veritatē sūt solum quatuor spēs q̄titatis ɔtinue.

**Arguitur** Si locus significet tres dimēsiones gᵒ nō distinguit̄ a corpe. et sic adhuc nō erūt q̄nqꝫ spēs q̄titatis continue. Dōm loquēdo ꝑm opinionē antiq̄ꝝ etiam locus distinguit̄ a corpe. q̄ locꝰ significat tres dimensiones sepatas a corpe. sed corpus significat tres dimensiones ɔiūctas corpi. ⁊ ergo locus ꝑm eos realiter distinguitur a corpe. Pro cuiꝰ intellectu sciēdū ꝙ antiq̄ phi dicebāt aerem eē vacuū sicut nūc lapci. et iō ille dimensiones q̄ nūc sunt in aere sunt in vacuo. q̄ gᵒ cōiter loq̄ndo distātia q̄ ē inē latera corpis est ꝑ aerē sicut pꝫ in vase vacuo vl̄ ꝑt eē ꝑ aerē q̄ ois plenitudo localis ꝑt euacuari. sic antiqui dicebāt talē distātiā eē in vacuo. exēpli grā. distātia ptiū vasis ꝑm oēm dimēsionē loq̄ndo de natā vasis ē ꝑ aerē mediū. et si q̄nq̄ ponat̄ aliq̄d corpꝰ ad vas hoc ē ꝑ accn̄s. et iō ꝑ se ⁊ naālit̄ illa distātia ē in vacuo et sic tales dimensiōes sūt locꝰ ꝑm ātiq̄s

**Arguitur** Iste dimēsiōes ꝑm antiq̄s sūt in corpe. q̄ dr̄ ꝙ trāsmutato corpe etiā trāsmutāt̄ ille dimēsiones q̄ sūt in aē et sic sunt intra corpꝰ. Dōm ꝙ dupl̄r aliq̄d ē in alio. Uno ꝑm ɔtinētiā. q̄ ɔtinet̄ ab eo in q̄ ē et sic locꝰ ē in corpe ꝑm antiq̄s. Alioꝰ aliq̄d ē in alio ꝑm informatōnem. ⁊ sic ꝑm antiq̄s locꝰ nō ē in corpe. q̄ nō informat corpꝰ. q̄ aer ꝑm antiquos nihil ē. quia est vacuū. et iō dimēsiōes

que sunt in aere nõ sunt in aliquo subiecto·

**Arguitur** Extrinsecū et intrinsecum
nõ pñt esse vnius spẽi·sed
locus est extrinsecus ꝛ supficies intrinseca ergo
nõ pñt eẽ in eodẽ· Dõm ꝙ extrinsecū ꝛ itrinse
cum pñt capi duplr̃·Vno mõ ẜm ꝯparõnem ad
idem·et sic ẽ verū ꝙ nõ sunt eiusdẽ spẽi sicut audi
bile ꝛ visibile nõ sunt eiusdẽ spẽi respectu hoīs qꝛ
visibile est intrinsecū hoī et audibile ẽ ei extrinse
cum·Alio mõ intrinsecū et extrisecū ꝯpãtur ad
diuersa·ꝛ sic nõ oꝫ ꝙ distinguant̃ spẽ·qꝛ q̃ꝺ est
vni intrinsecū pt̃ alteri esse extrinsecū sicut lõgi
tudo vlne ẽ intrinseca ligno et est extrinseca pã
no est tñ eadem longitudo numero eẽnali· Si
militer dõm ẽ de loco ꝛ supficie·qꝛ vna q̃titas
numero est supficies·ꝛ locus ꝑ ꝯparõem tñ ad
diuersa qꝛ dicitur supficies inq̃tuꝫ cõpatur ad
corpus locans et dr̃ locus inq̃tū ꝯpatur ad cor
pus locatum·Et ꝑ hoc pt̃ ꝓbari esse impossibile
locū et supficiem distingui specifice si capiat̃ lo
cus ẜm veritatem ꝛ ꝓprie·et hꝰ sic quecūq; sūt
vnius numeri eẽnalis non pñt distingui specifi
ce abinuicẽ ẜ est vna q̃titas numero eẽnali q̃ ẽ
supficies et locus gꝰ nõ pñt specifice distingui·
Neq; valꝫ q̃ꝺ aliq̃ dicūt ꝙ distinguūtur in ratõe
mensure·qꝛ rõ mensure addit solū supra formaꝫ
relatõem rõnis que nõ pt̃ dici spẽs·fuerūt tamẽ
aliqui q̃ dicebant ꝙ locus ꝛ supficies distingue
rentur spẽ logica·et nõ spẽ phisica q̃ꝺ imptinent̃
dicitur qꝛ spẽs est natura rei·et iõ oĩs spẽs ẽ phi
sica et nulla logica·dicerent gꝰ melius ꝙ distin-
guerent̃ logice·i·ẜm rõnem·et hoc ẽ verū sed non
valet q̃ꝺ dicūt ꝙ distinguant̃ spẽ logica·hñt enī
se supficies et locus sicut superius et inferius que
distinguūtur logice·i·ẜm rõnem·Est enī omis
locus supficies·sed nõ oĩs supficies est locus·ẜ
solum supficies cõtinens·sic ergo supficies q̃ sos
la est cõtẽta nõ est locus·

**Arguitur** Deus est in loco et etiam
substantie sepa·ꝛ tamẽ
nõ hñt corpus ꝯtinens·ergo locus nõ est supfici
es corpis ꝯtinentis· Dõm ꝙ duplr̃ aliquid
dicitur eẽ in loco q̃tum nūc sufficit·Vno mõ cir
cūscriptiue·qꝛ circūscribitur loco et q̃ꝺ sic ẽ in lo
co hꝫ corpus ꝯtinens ipsum·et de tali loco dicit̃
ꝙ est supficies corpis cõtinẽtis·Alio mõ aliq̃ꝺ
est in loco repletiue vel diffinitiue et quod sic est
in loco nõ habet corpus extra ipsum cõtinẽs ip
sum Ratõ huius distinctõnis est·quia aliquid ẽ
in loco ẜm ꝯtactū sed est duplex cõtactus·Vnꝰ
est cõtactus q̃titatiuꝰ et corpalis·et sic corpora
lia sunt ĩ loco·quia circūscribūtur loco·Alio mõ
aliquid est in loco ẜm ꝯtactum virtualem et sic
spūalia sunt in loco·ille autem cõtactus virtua
lis potest esse duplex siue habet dupliciter fieri·
Vno modo fit ad omnem locū et ille ꝯtacꝰ vir
tualis cõuenit soli deo qui sua virtute cõtinet in
fluendo in omnẽ locum·Alio mõ fit ille ꝯtactus
virtualis solum ad vnū determinatū locum·et
sic cõtactus virtutis conuenit substantie spūali
create·cuius ratõ est·quia talis substãtia est fi
nite virtutis sicut finite essentie·et ideo non po
test cõtactu virtutis replere omnem locum·ꝛ sic
dicitur aliq̃ꝺ esse diffinitiue·i·determinatiue in lo
co quia determinat se ad locum ꝑ opatõnem ex
trinsecam siue practicam·et ideo ꝑ opatõem pu
re speculatiuam nõ dicitur ꝓprie esse in loco·et
ergo angelus dicitur esse in illo loco vbi opatur
ꝑ opatõnem extrinsecaꝫ et nõ in alio loco· Hoc
autem de deo dici nõ potest·quia si hic opetur ni
hilominꝰ etiam opatur in alio loco·

**Arguit̃** Locus est phisice cõsideratõis
ergo locus est mobilis·Conse-
quentia tenet quia phisicus tractat de ente mo
bili vt de subiecto ꝛ ergo omnia que in scia phi
sica cõsiderantur debent habere ordinem ad sub-
iectum sꝫ ad ens mobile Dicendum ꝙ nõ opor
tet ꝙ omnia in scia ꝯsiderata habeant ordinem
ad subiectuꝫ sic ꝙ de eis ꝑdicetur in rectõ· sed suffi
cit ꝙ subiectum de aliquibus verificetur ĩ oblĩq
q̃uis ergo locus nõ est ens mobile sufficit tñ ꝙ
sit passio entis mobilis·et sic in obliquo ꝑdicat̃
ens mobile de loco·Etiam potest dici scdõ ꝙ lo
cus ẽ mobilis·quia mouetur cū locante per acci
dens q̃uis sit immobilis sic ꝙ nõ mouetur cum
locato sicut circa textū dictū est·

**Arguit̃** Locus est mobil' ergo male po
nitur illa ꝑticula in diffinitione
loci·s·immobilis·Antecedens probatur quia lo
cus est superficies corporis locantis·sed taleꝫ cor
pus mouetur·ergo etiam superficies q̃ est locus
mouetur· Dõm ꝙ locus est sic immobilis·q̃a
nõ mouetur cū locato sicut dictum ẽ·Vel pt̃ dici
ꝙ in loco sunt tria ꝯsideranda sꝫ materiale loci
q̃ꝺ est superficies corpis continentis et sic locus
est mobilis cū corpe locãte sicut ꝓbat argumẽtū
Aliud q̃ꝺ cõsideratur in loco est formale quod ẽ
duplex sꝫ formale mathematicū· et est distãtia

alicuius locati a polis mūdi. et ita locus ē omnino immobilis. quia talis distantia variari nō potest et iterum variato loco variatur talis distantia. q2 variato loco aliquis fit ꝓpinquior vel remotior polis mūdi. et hoc formale est de predicamento relatōnis. tertō cōsiderat in loco formale phisicum quod est virtus cōseruatiua de scđa spē qualitatis deriuata a primo locāte et talis virtus influitur vnicuiqꝫ ƀm analogiā nature et ex eo accipitur qualiter ea que conseruantur in vno loco corrūpuntur in alio loco quia nō est eadem virtus cōseruatiua in singulis locis. ꝑmo in oppositis locis est opposita virtus ꝯseruatiua sicut patet de loco grauiū et leuiū et istud formale est immobile ƀm spēm in ꝙtum scꝫ in eodem loco semp succedit similis virtus variat tamen ƀm numerū. et hoc ex parte subiecti moto eñ aere in quo est virtus cōseruatiua mouetur etiam virtus ƀm numerū. sed in alio aere succedēte in eundem locum est eadem virtus ƀm spēm. Ex q̄ patet ꝙ quandoqꝫ cōtinue motum est in eodem loco ƀm formale phisicum sicut patet de fluuio q̄ ꝙuis cōtinue moueatur virtus tamen ꝯseruatiua in aere circa fluuiū est vnius nature ꝑmo etiam vnius numeri si aer nō moueatur circa aquam. vnde ꝯtingit ꝙ aliquid stans immobiliter mutat locum ƀm formale phisicum ad minus numero sicut patet de turri circa quam aer ꝯtinue mouetur quia virtus variatur ꝯtinue ad variatōnem subiecti.

Arguitur Locus excedit locatū ergo nō est equalitas inter locum et locatum et per consequens male additur illa particula primū in diffinitōe loci que notat equalitatem. Antecedens ꝓbatur quia inferius dicet ꝙ aer est locus terre et aque sed aer multum excedit terram et aquam Dicendum ꝙ corpus cōtinens potest capi dupliciter. Vno modo ƀm omnem dimensionem. et sic manifestū est ꝙ locatum excedit locum sicut aer ē multo maior ꝙ homo cōtētus sub aere Alio modo accipitur corpus cōtinens ƀm vltimam superficiem eius. et sic corpus ꝯtinens est equale locato. Exēpli grā superficies aeris immediate tāgens corpus est equalis corpori humano et ꝑ hoc etiam soluitur argumentum quādo sic arguitur. Vnū elementum est locus alterius. et tamen non est equale alteri dicendum ꝙ ꝑmo vnū elementum est equale alteri ƀm vltimam superficiem ꝙuis non ƀm totum. exēpli grā superficies cōcaua ignis et supficies ꝯuexa aeris sunt eq̄les.

Arguitur Idem non est equale toti et parti sed locus est conseruatiuus totius et partis ergo non est equalis locato. Dicendum ꝙ aliud est dicere ꝙ idem est locus totius et partis. et aliud est dicere ꝙ locus est equalis locato. quia locus capitur dupliciter. Vno modo materialiter ƀm vltimam superficiem corporis locantis. et sic nō est idem locus totius et partis. quia alia superficies continens correspōdet toti et alia parti. Alio modo accipitur locus ƀm virtutem ꝯseruatiuam. et sic idem locus est totius et partis. Et ratō est. q2 eadē est natura totius et partis. sed illa que sunt eiusdem nature ꝯseruantur in vno loco. sicut patet de grauibus oīb9 eñ partes terre conseruantur deorsum et omnes partes leuiū ꝯseruantur sursum.

## Cui quidē igitur cor.

Postꝙ aristo. posuit diffinitōnem loci cum ei9 declaratōne. Cōsequenter ostendit quo mō sunt aliqua in loco vt ex hoc eliciat illam questionem vtrum vltima spera sit in loco et vult ꝙ hoc proprie est in loco quod habet aliquod corpus continens ipsum exterius. et hoc patet ex diffinitōne loci prius data quia locus est superficies corporis continentis sed corpus continens est extra cōtentum et ex illo videtur ꝙ vltima spera non sit in loco quia nō habꝫ corpus extra se ꝯtinens ipsam. Intendit ergo aristo. ꝙ necesse est vltimam speram esse in loco. et hoc sic ostendit. quia illo modo aliquid est in loco quomō mouetur ƀm locū quia nō quereret locus nisi ꝓpt motum localem sicut dictum est. sed celum mouetur ƀm locum ergo est in loco. Ex quo vlterius ostēdit quomō celum est in loco et vult ꝙ est in loco ƀm partes ƀm potentiam et ꝑ accñs. Quo ad primū patet et quo eñ celum mouetur ƀm locū ƀm partes sic est in loco ƀm partes et quia partes nō sunt actu separate a toto sed solum ƀm potentiam ergo ille modus existendi in loco est ƀm potentiam. Aliquid eñ est ꝓprie in loco sicut in ꝯtinente sepato vt ꝑus dictū ē. ex q̄ sequitur ꝙ celū ē in loco ꝑ accñs q2 qđ ꝯuenit alicui ƀm ptē conuenit sibi ꝑ accñs quia ꝯuenit sibi per aliud Ex quibus cōcludit aristo. ꝙ celum circulariter mouetur et ergo ƀm totū non est alicubi id est

in loco potest tamen ſm partes dici eſſe in loco
quia ſic mouetur ſm locum.

**Queritur** Vtrũ vltima ſpera ſit ĩ lo
co Dicendũ q circa hãc
queſtionem fuerũt diuerſe opiniones quia aliqui
ponentes dimenſiones ſeparatas eſſe locum po-
nebant celum p ſe et ꝓprie eſſe in loco qꝛ diſtan
tia ptiũ celi itra celum eſt locus celi ſicut diſtã
tia polorum ſm longitudinem·diſtantia occidẽ-
tis ab oriente ſm latitudinem· diſtantia meri-
diei a ſeptẽtrione ſm ꝓfunditatem· Sed quia
ꝓbatum eſt q locus nõ ſignificat tres dimenſi
ones·ſed ſignificat ſupficiem corpis cõtinentis·
ideo nõ poteſt dici q celum ſit· in loco ſm iſtum
modum Dicit ergo aliter alexãd q celum nõ eſt
aliquo mõ in loco nec ſimpliciter nec ſm partes
ꝛ maxime primũ celum de quo hic loqͥmur ·quia
locus nõ eſt de diffinitõne corpis.et ideo poteſt
repiri aliquod corpus ſcꝫ primũ celum abſqꝫ loco
Nec etiam dixit celum moueri ꝓpter diuerſita
tem ꝓuenientem ex diuerſo ortu aſtrorum ſicut
nobis appaꝛet· ſꝫ dixit ipſam diuerſitatem ꝓueni
re ex motu terre circulari·ꝛ iſta opinio reꝓba
tur in ſcdo celi· Eſt autem iſta poſitõ impoſſibi
lis quia q̃uis motus diurnus ortus ꝛ occaſus
ſolis poſſit nobis apparere ex motu terre tamẽ
motus planetarum in zodyaco nõ poteſt ſalua
ri ex motu terre·quia aliqui planete citius ptrã
ſeũt zodyacũ·ſicut luna que ptranſit zodyacum
in vno menſe· alij autẽ in vno anno ſicut ſol ꝛ
ſic d alijs·Et ꝓpẽ hͣ alij dicũt vt auicẽna q mo
tus celi ſit ſm ſitum et nõ ſm locum·ſed hͦ ire
tum eſt impoſſibile quia ad ſitũ p ſe nõ eſt mo-
tus ſed ad locum·Cuius rõ eſt· quia motus ſit
ſemp in forma que ſuſcipit magis et minꝰ ſed ſi
tus eſt quedam forma que cõſiſtit in indiuiſibi
li ergo nõ poteſt eſſe motus ad ſitum· Et ideo
alij ponentes motum in celo dixerũt locum celi
eſſe terram quia circa ipſam mouetur· ſed hͦ eſt
cõtra modum loquẽdi areſt.q̃ dicit aliquid eẽ in
loco quia cõtinetur a loco.ſed manifeſtum eſt q
centrũ nõ cõtinet ſed cõtinetur a celo.ergo ter-
ra vel centrũ nõ eſt locus celi.et ad iſtam opini
onem videtur declinaꝛe dñs albertus qui dicit ce
lum eſſe in loco rõe cẽtri que poſitõ pt intelligi
quo ad nos·quia nos accipimꝰ diuerſas ptes ce
li ſm cõparatõnem ad diuerſas plagas terre ·ſed
impoſſibile eſt locum ſic aſſignari ſm naturam
rei·Et iõ ſm veritatem dicendũ eſt omnibꝰ iſtis
remotis q celum eſt in loco analogice quia ſm
partes·eſt eñ de natura analogatoꝝ q vltima
analogata pticipant rõnem analogi imperfecte
ſicut accñs dicitur ens analogice qꝛ impfectõẽ
rõnem entis habet q̃ ſuba·ſic etiã dꝛ celum eſſe
in loco analogice qꝛ primũ celũ hꝫ impfectõem
rõem eẽndi in loco·qd ꝓbat qꝛ eo mõ aliqd ẽ in
loco quo mõ mouet ſm locũ·ſed celum mouetur
localiter ſm ptes·ergo ſm ptes ẽ in loco et ideo
q̃uis locus nõ ſit de ratione corpis vt priꝰ di-
ctum ẽ·ẽ tñ de rõne corpis moti ſm locũ cũ ergo
celũ moueat ſm locũ ſm ptes etiam eſt in loco
ſm ptes·Et iõ que ſm totũ mouent ſm locum
illa ſm totũ ꝛ pfecte ſunt in loco.Eſt tñ hic cõ
ſiderãdũ q ſm veritatẽ quã tradũt theologi iſta
q̃ſtio nullã hꝫ difficultatẽ qꝛ ipſi ponũt primũ ce
lũ mobile de q̃ areſto·loq̃tur eẽ p ſe in loco·ꝛ di
cũt pmũ celũ ſimplr eſſe in loco·et hoc iõ quia p
mũ celũ mobile ꝯtinet ab aliq̃ celo imobili ſcꝫ a
celo empireo·ꝛ iõ tale celũ pmũ mobile ẽ p ſe i
loco qꝛ ꝯtinet ab alio corpe extra ſe.ſed primũ ce
lũ ſimplr ſcꝫ empireũ nullo mõ ẽ in loco ſed qui
eſcit·qꝛ ordinat ad q̃etẽ btõꝝ ꝛ iõ phi naturales ñ
cognoſcẽtes illã beatitudinẽ ponebãt oẽ celũ eſſe
mobile·Et ſic areſto·dicebat primã ſperã celeſtẽ
etiã eſſe mobilẽ·et p hoc oriebat iſta q̃ſtio·

**Arguitur** Hoc corpꝰ ẽ in loco qd hꝫ
corpꝰ extra ꝯtinẽs ipm ſed
primũ celũ etiã motũ nõ hꝫ corpꝰ extra ſe gͦ nõ ẽ
in loco· Dõm q duplr aliqd ẽ i loco·Vno mõ
p ſe et ꝓprie·et qd ſic ẽ in loco hꝫ corpus extra ſe
et ſic pmũ celũ etiã motũ ſuppoſito q ſit primũ
ſimplr nõ habet corpus extra ſe ꝯtinẽs gͦ nõ eſt
in loco·Alio mõ aliqd ẽ in loco analogice ſm p
tes et ſm põnam· et ſic celũ ẽ in loco ſuppoſita
opinione areſtotilis.

**Arguit** Celũ p ſe mouet in loco·gͦ p ſe
eſt in loco Dõm q celũ ñ mo
uet p ſe i loco qꝛ moueri p ſe eſt moueri ſm to-
tum ſed qd mouet circularit nõ mouet ſm totũ
ſed ſm partes·ꝛ ideo ſm partes etiã eſt in loco
et nõ ſm totum· qd enim p ſe id eſt ſm totum
mouetur in loco hoc etiam per ſe eſt in loco.

**Arguitur** Omne per ſe eſt prius il-
lo quod eſt per accidens ſꝫ
celum eſt primũ mobile·ergo erit per ſe in loco ꝛ
nõ per accidens. Dicendũ q per accidens et p
ſe pñt duplr ꝯpari vnoͦ in eodẽ genẽ·et ſic ſp p
ſe ẽ pus eo qd ẽ p accñs Alioͦ in diuſ̃ generibꝰ

et ſic pſe vno⁹ nõ eſt prius eo qð ẽ p accñs alio
mõ·et ſic eſt h̃ qꝛ ꝙuis celũ eſt primũ corpus nõ
tñ eſt primũ locabile corp⁹·et ideo i genere corpo
rũ eſt primũ et nõ in generẽ corpoꝝ locabiliũ· Cu
ius rõ eſt·qꝛ eẽ corpus locabile ſignificat quãdã
impſectõem·et ideo nõ debet primo cõuenire pri
mo corpi·ſed eẽ corp⁹ locans ſignificat quãdam
pfectõem·et ideo hoc cõuenit primo corpi·et iõ de
bet ſibi cõuenire ꝙ ſit minime in loco quod eſt eſſe
in loco ẜm ptes·

**Arguit** Deus cõtinet primũ celum er
go celum eſt in loco p ꝯtinen
tiam dei. Dõm ẽ ꝙ duplex eſt cõtinentia q̃
dam eſt ꝯtinentia localis·ſicut vas ꝯtinet vinũ
et ſic deus nõ cõtinet iſta corporalia .et p iſtam
cõtinentiã aliquid eſt in loco· Alia eſt cõtinẽtia
effectiua gubernatiua et cõſeruatiua·et tali con
tinentia de⁹ cõtinet omnia ꝛ celum·p hoc eñ ñ
eſt aliquid in loco ꝙ ſic cõtinet·

## Manifeſtum autem·

Poſtꝙ areſto·poſuit diffinitõem loci mouendo
circa ipſam vnã dubitatõem de vltima ſpera hic
cõſequẽter ex predicta diffinitõne pmo ſoluit ar
gumenta ꝓbantia locũ nõ eſſe ſcðo aſſignat ꝓ
prietates loci·ꝛ inẽ oẽs rões primo ſoluit vltimã
que fuit ꝙ ſi locus eſt locus augeret·ſed locus ẽ
immobilis ergo nõ augetur·et p ꝯñs nõ eſt ·Dicit
areſto·ꝙ nõ oportet dicere locũ p ſe augeri ſi lo
cus ſit termin⁹ corpis cõtinentis·quia qñ locatũ
augetur tũc locus accipit maiores dimenſiones
non ex pte ſui·ſed ex pte locati.et ſic p accidens
augetur·ſed ſi locus eſſet tres dimẽſiones ſepa
re·tũc ſeq̃retur ꝙ locus augeret directe cũ locato
et hoc ideo quia moto locato dimẽſiones q̃ ſũt in
tra corpus p ſe extẽderẽtur·Similiẽ ſoluiẽ ratio
ſcða que arguebat ꝙ locus pũcti eſſꝫ aliud a pũ
cto·qꝛ etiam ꝓcedit ac ſi locus eſſet tres dimen
ſiones ſepate·quia tũc q̃libet ps locati correſpõ
dentiã haberet ad locũ·tũc eñ ẜm oẽs ptes loc⁹
ſimplr penetraret locatum·ſed ponẽdo ꝙ locus
eſt ſupficies nõ oportet aſſignare locũ ꝓ puncto
vł ꝓ qualibet pte·Similiter ſoluiẽ prima ratõ q̃
fuit ꝙ duo corpa eẽnt in vno loco·qꝛ illa rõ ꝓce
dit ac ſi locus ſignificaret tres dimenſiones ſed
dcm̃ eſt in diffinitõe ꝙ locus ẽ ſolum ſuperficies
corpis ꝯtinentis·Similiẽ ſi locus ẽ termin⁹ cor
poris ꝯtinentis facilẽ ſoluiẽ q̃rta ratõ que fuit
ꝙ locus eſſet in loco qꝛ ꝙuis locus inẽ corpi lo
canti nõ tñ ineſt ſibi ſicut loc⁹ eius ſed ẽ in cor
pore locãte ſicut accñs in ſubiecto· Alie aũt rati
ones ſcꝫ tertia et quarta nõ ſoluũtur·qꝛ q̃ ii po
nũt locũ nõ ponũt locũ vt aliquod elementũ vł
vt aliquid ex elemẽtis·ſed dicũt locũ eſſe ſupficiẽ
corpis cõtinentis·et iterꝫ quarta ratõ poteſt ſic
ſolui·quia locus eſt cauſa ipſius locati ꝓprie in
genere cauſe finalis·ꝛ quia hoc dicetur inferius
in ꝓprietatibus loci ergo nõ fuit neceſſariũ illã
ratõnem hic ſolui·

## Et fertur igitur in·

Hic ex diffinitõe poſita aſſignat ꝓprietates lo
ci et ponit duas ꝓprietates quaꝝ·Prima eſt ꝙ
vnũquodqꝫ corpus naturale naturaliter fertur
in ſuũ locum.Scða eſt vnumquodqꝫ corpus na
turaliter quieſcit in ſuo loco · primã ſic probat
quia vnũquodqꝫ corpus naturaliter fertur in il
lud in quo ꝯſeruatur et pficitur·ſed locatum cõ
ſeruatur ꝛ pficitur in ſuo loco·ergo naturaliter
fertur ad ſuũ locum·Maior patet ex ratõne na
turalis appetitus·quia ĩ qualibet re appetitus
naturalis inclinat rem in ſuam pfectõem et di
rigit rẽ in ſuam finem·minor ꝓbatur quia cor
pora naturalia p hoc conſeruantur ꝙ tangunt
a primis corpibus locantibus quia ſic inſtituit
deus vniuerſum vt ſupiora corpora conſerua
rent inferiora ꝓxime eis cõiũcta·et hoc declarat
naturalis ſitus corpoꝝ in vniuerſo quia natu
raliter corpa ſic locantur ꝙ vnũ naturaliter ſi
tuat ſub alio·Iſta autem rõ non poſſit aſſigna
ri ſi locus eſſꝫ tres dimenſiones intra corpus
exiſtens·

## Neceſſe quod dicere·

Hic ponit ratõnẽ ſcðe ꝓprietatis ſcꝫ ꝙ vnũqðqꝫ
naturaliter quieſcit in ſuo loco·et ſtat ratio in
hoc quia partes naturaliter quieſcũt in ſuo to
to·et materia naturaliter quieſcit ſꝰ ſua forma
ſed locatum habet ſe ad locum ſicut ps ad totuꝫ
et ſicut materia ad formam ergo locatũ natura
liter quieſcit in ſuo loco·Minor patet quia vnũ
quodqꝫ imperfectum habet ratõem partis et rõ
nẽ materie in ordine ad perfectum ·cum ergo lo
catum ſemp ſit imperfectum in ordine ad locum
ſiue corpus locans·ergo locatum habet ratõem
partis et imperfecti·et locus habet rationem to
tius et perfecti·et hoc patet in elemẽtis·qꝛ ſupius
elemẽtũ qð ẽ loc⁹ inferioris ꝯpat ad iferi⁹ ſicut act⁹

ad potentiam ⁊ inferius ad supius sicut poten tia ad actum. Maior patet quia vnūquodq̄ qui escit in illo in quo conseruatur. sed pars cōserua tur in toto ergo.

**Arguitur** Supius elementū nō est plus in actu q̄ inferi⁹. nec inferius est plus in potentia q̄ supius. q̄ sunt equaliter adinuicem trāsmutabilia vt p̄z scd̄o de generatōne. Dicendū q̄ elementa pn̄t dupli citer capi. Vno modo absolute ex parte mat̄ie et sic vnū elementū est in potentia ad alterum et ecōtra. quia materia supioris elementi potest subst̄are forme inferioris elementi. Alio modo ca piūtur elementa quātū ad intentōem nature q̄ generat vnū ex alio. et sic inferius elementū est in potentia ad supius. et non ecōtra. quia natu ra semp intendit quod melius est. sed melius ē supius elementū generari ex inferiori q̄ ecōtra. Et hoc est quod dicit aresto. in p̄mo de genera tōne. q̄ tūc est generatō tristis siue s̄m q̄d. quā do generatur inferius elementū ex supiori. quia tūc imp̄fectum generat̄ ex p̄fecto. sed tunc est ge neratio dulcis et simpliciter. qn̄ supius elemētū generatur ex inferiori. quia tunc p̄fectum gene ratur ex imp̄fecto.

**Queritur** Vtrū iste ꝓprietates sint bene assignate. Dicendū q̄ sic. et ratio est. quia vnūquodq̄ naturalit̄ ap petit p̄fici. et ideo in omnibus rebus creatis est appetitus naturalis. q̄ ergo locatum accipit su am p̄fectōnem et cōseruatōnem ex loco. ideo na turaliter tendit et mouetur ad suū locū. Et q̄a eiusdem rōnis est moueri ad terminū et quiesce re in termino. ergo sicut aliquid naturaliter ten dit in suū locū. ita naturaliter quiescit in eo. et quia natura non deficit in necessarijs. id̄o rebus indita est inclinatō naturalis vt moueant̄ ad suū locum. et quiescant in suo loco. Ex quo sequi tur q̄ ex prima ꝓprietate p̄t inferri scd̄a. q̄ enim res naturaliter ferūtur ad sua loca. id̄o quiescūt naturaliter in suis locis.

**Arguitur** Quādoq̄ aliquid est in ꝓprio loco p̄ violentiam. ergo nō est verum q̄ aliquid naturalit̄ est ⁊ cōseruatur in ꝓprio loco. Añs ꝓbatur de lapide sursum pro iecto et ibi cōseruato ab aere. Dōm q̄ dupl̄r dicitur aliquis locus ꝓprius. Vno modo capien do locum materialit̄ sc̄z ex p̄te superficiei circūscri bentis. et sic potest aliquid esse in loco ꝓprio p̄ violentiā. q̄ p̄t in illo loco p̄cise circūscribi. et sic non est intelligenda prima ꝓprietas. Alio modo dicitur aliquis locus ꝓprius ex p̄te virtu̇tis cō seruatiue. et sic semp̄ aliquid quiescit ī loco ꝓp̄o naturali. et etiam mouet̄ ad locū ꝓpriū natura liter. sic enī aer nō potest esse locus ꝓprius ipsi⁹ lapidis sed terra.

**Arguitur** Locus ꝓprius est cōtrari⁹ ipsi locato ergo nō conser uat locatum. Añs ꝓbatur. quia vnū elementū locat alterum. et tamen elementa cōtrariantur

Dicendum q̄ elementa ꝓprima pn̄t capi du pliciter. Vno modo s̄m contrarias q̄litates. et sic alterāt se mutuo et non locant se. sicut ignis cōtrariatur aeri in siccitate. Alio mō accipiunt̄ elementa s̄m q̄ habent adinuicē aliquā ꝓportio nem vel cōuenientiam. et sic locant se mutuo. Il la autem ꝓportō accipitur ex quatuor. primo ex formis substantialibus elemētorū. quia sicut res habent ordinem naturalem. ita forme substātia les rerum. cū ergo elementa habeant ordinē na turalem etiā forme substātiales habent ordinē naturalē. Scd̄m est situs et natural̄ ordo p̄tiū vniuersi. quia ex institutōe autoris nature supe riora semp̄ cōseruāt inferiora. Tertiū est virtus influxa a primo locāte sc̄z celo. quia virt⁹ illa ac cepta in supiori elemento locat inferius elemen tum. Quartū est qualitas symbola. q̄ q̄uis ele menta alterāt se s̄m qualitates cōtrarias. non tamen s̄m qualitatem symbolam. i. ꝯuenientem. Exempli grā ignis ⁊ aer locant se. et conuenit ignis cū aere ī vna qualitate scilicet ī caliditate et aer cōuenit cū aqua in humiditate. et aqua lo cans terram ꝯuenit secū in frigiditate.

**Arguitur** Nihil mouet̄ qn̄ est in ꝓp̄o loco. sed multa entia natu ralia sunt in ꝓprio loco. ergo male dictum est in ꝓprietate q̄ vnūquodq̄ ens naturale fertur na turaliter ad suū locū. minor patet de terra q̄ est in loco ꝓprio. Dōm q̄ in ꝓprietate dicebat̄ q̄ vnūquodq̄ ens naturale fert̄ naturaliter in su um locū. vbi fert̄ dat significare aptitudinē. q̄a alias nō esset ꝓprietas. ex quo accipit̄ q̄ s̄m ap titudinem ens naturale fert̄ ad suū locum q̄uis ergo t̄ra non ferat̄ s̄m actum ad locum tamen s̄m naturalem aptitudinē.

**Arguitur** Videt̄ q̄ etiam s̄m natu ralem aptitudinē t̄ra nō moueat̄ ad locum. quia dicit aresto. scd̄o celi q̄

terra est immobilis ⁊ habet ratõnem centri er-go nõ mouet· Dõm q̃ terra capitur dupliciter Uno mõ ſm ptes et ſic manifeſtum eſt q̃ terra eſt mobilis ſ̃m ſepe mouet̃ Alio mõ accipit̃ ter-ra ſm totũ·et tũc accipit̃ adhuc dupl'r·Uno mõ ſm ſe et abſolute et ſic vtiq3 terra ẽ mobilis q̃a dicit aresto·primo celi q̃ ſi eſſent plures mundi terra vni⁹ mũdi mouẽtur ad terram alteri⁹ mũ-di·Alio mõ accipit̃ terra in rõne centri quia eſt centrũ mũdi et ſic vtiq3 eſt immobilis·ſi enĩ mo-ueretur nõ maneret centrũ·quia de rõne centri eſt q̃ equalit̃ diſtet ab omni pte circũferentie ſi ergo tota terra moueret̃ tunc plus accederet ad vnã ptem circũferentie q̃ ad aliam··

Arguitur Aqua qñq3 aſcẽdit extra ſuũ locum vt3 in generati-one fontiũ in altitudine montiũ·ergo videtur q̃ nõ vnũquodq3 naturaliter feratur ad ſuũ locu3

Dõm q̃ eſt duplex motus aque aliquis eſt q̃ cõuenit ſibi ſm naturã ꝓpriam·i·ſm ꝓpriã for-mã ſubſtantialem·et ſic aqua ſemp dſcẽdit et nõ aſcendit quia ex ꝓpria natura habet locum ſuũ circa terram qui eſt locus deorſum·Alius ẽ mo-tus aque q̃ ꝯuenit ſibi preter ꝓpriam naturã et ſm naturam cõem·et ſic aqua qñq3 aſcendit ſi-cut patet i motu effluxus maris ille enĩ motus aque ꝓuenit ex hoc q̃ aqua obedit lune ad mo-tu3 eius·et iõ in augmẽto lune effluit et in decre-mẽto lune refluit·Qñq3 fit ille motus ad replẽ-dum vacuũ ſicut fit in generatõe fontiũ·quia o3 q̃ aqua cõtinue fluat ad aliũ locũ montis etia3 aſcendendo ne in mõte vacuũ pmittat̃·

Arguitur Celum eſt in ꝓprio loco ⁊ tñ non quieſcit in ſuo loco naturali·quod eſt ꝯtra ſcdãm ꝓprietatem Di-cẽdum q̃ dupl'r aliq̃d eſt in loco ꝓprio· Uno mõ ſic quia acq̃ſiuit talem locum p motũ·et ſic grauia et leuia ſunt in ꝓprijs locis et quod ſic ẽ i loco ꝓ-prio quieſcit in loco·Alio mõ aliq̃d eſt in loco ꝓ-prio quẽ nõ acquiſiuit p motum·et ſic celum ẽ in ꝓprio loco·et quod ſic eſt in ꝓprio loco nõ oportet q̃ quieſcat in eo·Ratõ diuerſitatis eſt·q2 vbi q̃-es acquirit̃ p motum ibi quies ẽ pfectio finalis mobilis·Sed vbi quies nõ acquirit̃ p motu3 ibi quies nõ eſt pfectõ mobilis ſed ipſe motus·Sic autẽ eſt de celo q2 p motum celi celum ordinatur ad cõſuãdũ et ad generãdũ gñabilia ⁊ corꝛuptibilia

Arguitur Ignis i ſua ſpera mouet̃ circulariter et tñ acquirit locum p motum ſurſum· Dõm q̃ eſt duplex motus in aliquo corpe·aliquis eſt motus q̃ ꝯuenit ex ꝓpria natura mobilis et talem motum nõ h3 corpus in ꝓprio loco·ſi tale corpus acq̃rit locum p motum ſicut dictum eſt·alius eſt motus pter naturam ꝓpriam qui tñ fit ſm naturã vlem ⁊ ſic ignis mouetur in ꝓprio loco circulariẽ·quia il-le motus ꝯuenit ſibi ex quo ſubditur īfluxui cor-porum celeſtium·

Arguitur Terra quieſcit ſup aquã et tñ naturalis locus ter-re eſt īfra aquam·ergo nõ vnũquodq3 quieſcit in ſuo loco naturali Dõm q̃ eſt duplex locus ipſius terre·vnus eſt q̃ ꝯuenit ſibi ſm natura3 ſuam ꝓpriam et tũc terra quieſcit ſub aquis ſi-cut ꝓbat argumentum· Alius eſt locus terre q̃ debetur ſibi ex ꝓuidẽtia nature vlis que nãa intendit bonũ totius vniuerſi et omniũ ptiũ ei⁹ et ſic neceſſe eſt terram ſm aliquas ptes eleua-tam eſſe ſup aquas quia ſunt aliqua animalia in vniuerſo que nõ pñt viuere ſub aquis·et ꝓpt̃ illa animalia neceſſe fuit aliquã ptem terre eſſe eleuatam ſupra aquas· ſicut ſunt animalia re-ſpirantia que nõ pñt viuere in aquis·

Arguitur Si vnũquodq3 eſt in ꝓprio loco tũc mixtum deberet eẽ in quatuor locis· quia habet in ſe naturam qua-tuor elementoꝝ· Dõm q̃ mixtum nõ mouet̃ ſm quodlibet elementum·ſed ſolum ſm elemen-tum ꝑdominans in mixto quod eſt terra·Con-tra hoc arguit̃ in mixtione debet eſſe equalitas elementoꝝ ergo vnũ elementũ non predominat̃ alijs· Dõm q̃ eſt duplex ꝓportõ·ſ· ariſmetri-ca que ſumit̃ ſm eandẽ q̃titatem et ſic nõ eſt ꝓ-portio elementoꝝ in mixto·quia ſi eẽt tm̃ de q̃ti-tate ignis ſicut ẽe tũ· ignis ſtati ꝯſumẽt ẽrã aq̃m et aerem·Alia eſt ꝓportio geometrica que ſumit̃ ſm equalitatem virtutis·et ſic eſt equalitas ele-mentoꝝ in mixto quia eſt tm̃ de igne i mixto q̃-tum ſufficit ad terrã exñtem in mixto Sed cõ-tra ergo nõ debet mixtũ plus moueri deorſũ q̃ ſurſum quia elementa ſunt equalis virtutis in mixto· Dõm q̃ motus localis nõ ſequit̃ vir-tutem elementoꝝ ſed q̃titatem et quia eſt plus de quãtitate terre in quolibet mixto ſaltem pfecto· ergo omnia mixta pfecta mouentur deorſum·

## Eodem autẽ modo·

Poſtq̃ areſto determinauit de loco·Conſequen

ter determinat de vacuo. et ratõ ordinis est quia locus habet se ad vacuũ sicut habitus ad priuatõnem quia spaciũ plenũ corpore vocatur loc⁹ et spaciũ sine corpore vocatur vacuũ. Dicit ergo aresto. ꝙ ad naturalem phm̃ spectat determinarẽ de vacuo sicut de loco. secũda rõ quia locus ⁊ vacuũ sunt idem ƀm rẽ qꝛ spaciũ non habens in se corpus vocatur vacuum. sed spaciũ habens in se corpus dicitur locus. cum ergo sit idem spacium quod quãdoq3 habet in se corpus et quod qñq3 ẽ sine corpore ergo sunt idem ƀm re3 siue subiecto.

## Incipere aũt oportet.

Hic ostendit quo ordine determinandũ est de vacuo et dicit ꝙ oportet incipere ex ratõibus eoꝝ qui dicũt vacuũ esse et etiam qui dicũt vacuum non esse. Et etiam oportet dicere quid ƀm cõmuniter opinantes ad ratõnem vacui pertineat. et hoc facit aresto. in textu ãteq̃ veritatem determinet. quia primo ponit ratões eorum qui ponũt vacuũ non esse. Et secũdo ponit ratões eorum qui dixerũt vacuũ esse. tẽio ponit opinionem pitagoricoꝝ qui innaturaliter locuti sunt de vacuo.

## Alij quidem igitur.

Hic ponit rõnem eorum qui ponebant vacuum non esse et de numero eorũ fuit anaxagoras. et arguebant sic aer aliquid est ergo vacuũ nõ est. ɔña tenet quia illa que dicuntur cõmuniter vacua sunt plena aere. Antecedens ꝓbant dupl̃r. primo ꝑ vesicas inflatas aere quia vesice inflate aere sustinent magnũ pondus in aqua quod nõ sustinerent nisi essent inflate aere. sed q̃cquid sustinet pondus hoc est aliquid. ergo aer aliquid est et ꝑ cõsequens vacuũ nõ est. Scdo sic probant antecedens quia hoc est aliquid quod impedit introitũ aque ad vas sed aer inclusus in aliquo vase impedit introitum aque nisi aer prius exeat sicut patet in clepsedris quibus nõ potest repleri aliquod vas nisi aer prius exeat.

**Queritur** Utrũ ista ratõ sit sufficiẽs ad ꝓbandum vacuũ nõ eẽ.

Dicendum ƀm aristotilem ꝙ ista ratõ nõ est sufficiens quia aliqui ponebant vacuũ extra celum extra quod nullum est corpus. ad sufficientẽ ergo ꝓbandum ꝙ vacuũ non est oportet ostẽdere ꝙ nõ sit aliquod spatiũ absq3 sensibili corpore. tũc eñ sufficienter ꝓbatur ꝙ vacuũ non est.

## Sed affirmantes eẽ.

Hic ponit aresto. ratões ponentiũ vacuũ esse Circa quod sciẽdũ ꝙ ponẽtes vacuũ esse sunt diuersificati. quia aliqui ponebant vacuũ separatũ a corporibus sicut si diceremus aerem qui distat a corporibus esse vacuũ. Alij dicebant vacuũ esse imbibitum corporibus sic ꝙ non distaret a corporibus nisi ƀm situ3 sicut si diceretur ꝙ corpora haberẽt intra se quasdam vacuitates sicut nũc spongea habet multa foramina que videñt esse vacua. Isti tamen in hoc ɔuenerũt ꝙ sunt naturaliter locuti quia procedebant ex ratõibus naturalib⁹ ⁊ naturalibus motibus corporum. Ponit ergo primo rõnem ponentiũ vacuũ esse separatum a corporibus Et est ista si mot⁹ local est vacuũ ⁊ separatum a corporib⁹ ȝ motus local ẽ. g⁹ vacuũ est separatũ a corporibus ɔña tenet ⁊ maior probatur quia qđ mouetur localiter vel mouetur ad spaciũ vacuũ et sic habetur ꝓpositum vel ad spaciũ plenũ. sed hoc est impossibile. quia sic duo corpora essent in vno loco quia corpus quod prefuit et corpus qđ adueniet essent simul sed hoc est impossibile quia tũc paruissimus .i. minimus locus reciperet maximuȝ locatum quia ea ratõe qua duo corpora essent in eodem loco possunt etiam esse tria corpora in eodem loco et centum et mille et sic locus non eẽt equalis locato.

## Mellissus q̇dem igit̃.

Hic arest. subdit quomõ mellissus arguebat vtẽdo predicta ratõne et dicit ꝙ mellissus concedebat predictam cõditiõnalem sc3 si motus localis est vacuũ est. sed arguebat ex opposito cõsequentis ad oppositum antecedẽtis sic sc3 si motus localis est vacuũ est sed vacuũ non est. ergo mot⁹ localis non est. et sic ipse posuit totum ens immobile.

## Alio vero modo quia

Hic ponit ratões dicentiũ vacuũ esse imbibitũ corporibus et sunt tres ratões. prima est cõdensatõ est ergo vacuũ est imbibitum corporib⁹ ɔña tenet quia in cõdensatõe partes cõueniũt ⁊ viniuntur vel ergo in illo in quo cõueniunt fuit prius vacuũ. et sic habetur ꝓpositum vel fuit ibi plenũ et sic duo corpora essent simul in eodem loco. q̃a ille partes aduenientes essent simul cum corpore quod preexistebat. exemplum ẽ in spungia q̃ñ

cōprimitur tūc ptes vniūtur. vl ergo ille partes vniūtur in vacuo et sic est vacuū vel vniūtur in pleno et tūc illud corpus est simul cū ptibus spū gic.

## Amplius autē et au.

Hic ponit scdā rō que est augmētatio est ergo vacuū est. 2ña tenet qz in augmētatōne alimētū recipitur in altrū. Vel ergo in illo loco vbi recipi tur alimentū fuit prius vacuū et sic habetur ꝓ positum vel fuit ibi plenū et tūc duo corpa eēnt in eodem loco qđ est impossibile ergo vacuū est. Tertia ratō sumit ex quodam expimento qa ex ptum est ꝙ vas pletum cineribus tm̄ recipit de aqua ac si nō essent cineres impositi qđ esse nō posset nisi ptes cinerū distarent abinuicē ꝑ po ros vacuos ergo in cineribus sunt pori vacui er go vacuū est imbibitū corpibus.

## Esse autem affirmāt

Hic ponit opinionē phorum innaturalit loquen tiū et dicūtur innaturaliter loqui ꝓpter duo. p mo qz non ꝓcedebant ex naturalibꝰ rōnibꝰ sicut alij phi ponētes vacuū. Scdō qz equoce loquebā tur de vacuo qz dicebant distinctōnem rerū esse vacuū. Fuit ergo opinio istoꝝ illa ꝙ vacuū igre deretur ptes vniuersi a quodaz infinito spiritu quem ponebant extra celū et illud vacuū sic igre diens vniūsum distingueret res vniuersi abinui cem et sic distinctio rerum esset vacuū. et qa di stinctio primo inuenit in numeris ponebant va cuū primo esse in numeris distinguens vnitates abinuicem. Et est cōsiderandū ꝙ arest. postea de ista opinione nihil ꝓsequit eo ꝙ omnino equoce vsi sunt noīe vacui et extra cōem vsum loquen di phorum.

**Querit** Vtrū ista positō pithagore pos sit aliquo mō sustineri. Di cendum ꝙ pt sustineri sm similitudinē qz extra celū est infinitus spūs scz deus qui suo flatu id ē sua opatōne distinxit res abinuicem vacuo id ē negatōe. que negatō dr vacuū qz non est ens re ale et non est ens sm primas acceptōnes entis Et similit ista opinio pt intelligi sm vulgares. qz vulgares etiam distinguunt res abinuicē per vacuū i. p aerem mediū quē ipsi dicūt vacuū.

**Queritur** Vtrū impossibile sit duo corpa esse in eodem loco. Dōm ꝙ dupliciter aliqđ est impossibile. Vno mō simpliciter quia scz ꝑ nullam potentiam fie ri potest. et sic hoc dr impossibile qđ implicat cō tradictōnem. qz qđ implicat cōtradictōem ꝑ nul lam potentiam fieri pt etiam si sit diuina. Cu ius rō est. qz illud qđ ē nihil nō potest cadere sub aliqua potentia cū obiectū potentie ē esse et per 2ñs aliqđ. sed qđ implicat cōtradictōnem est ni hil. ergo nō potest esse obiectū alicuius potentie Alio mō aliquid ē impossibile sm qđ quia s. nō cadit sub potētia creature. et sic dicit arestō ali bi ꝙ impossibile est accñs esse sine subiecto. et rō istius diuisionis est. qz deus habet eēntiam in finitam et ꝑ 2ñs potentiā infinitam. qz potētia et eēntia adinuicem se cōsequūtur. et iō qcqđ ali quo mō habet rōem entis hoc pt fieri a deo. sed creatura habet potētiam finitam. qz habet essen tiam finitam. et ideo aliqđ potest cadere sub po tentia diuina qđ nō cadit sub potentia creaturē. Per hoc ergo ad questionē dōm est ꝙ duo corpo ra eē in eodem loco est possibile ꝑ potentiam di uinam sed non ꝑ potentiā creatam. prima pars sic ꝓbatur quia duo corpa esse in eodem loco nō implicat cōtradictōnem qđ sic patet. qz ex diuer sis principijs sumitur vnitas loci et vnitas cor poris. qz vnitas corpis sumit ex vnitate mate rie que est principiū indiuiduatōnis. sed vnitas loci sumit ex vnitate situs et diuersitas loci ex diuersitate situs. Et qa eē in loco circūscriptiue sicut nūc loqmur de loco cōuenit alicui ex pte si tus inde est ꝙ deꝰ pt conseruare aliqđ corpus sub sua materia et separe situm ab illo corpe. et tūc poterit hoc corpus eē cū alio corpe in eodem loco. Ex quo enī situs nō est de rōne corpoꝝ sed solū qdā cōditio adueniēs corpibus ꝑ cōparatōem ad locū extrinsecū iō pt deus absoluere situz ab aliquo corpe et erit hꝰ corpꝰ cū alio in eodē loco.

**Arguitur** Situs est de rōe qtitatis sed si duo corpa sunt i eo dē loco manebūt qta qz corpa. et ꝑ 2ñs nō pt si tus ab eis separi. Dōm ꝙ duplex ē situs ali quis ē situs de genē qtitatis sm quē qtitas dr habere positōem in 2tinuo. et ille situs significat ordinem ptiū in toto. et sic ꝯcedit ꝙ tal situs nō pt separi a corpibus naturalibꝰ et etiam si duo corpa sunt in eodē loco hūt vtiqz talē situz. Aliꝰ est situs de pdicamēto positōis vel situs q signi ficat ordinē ptiū ad totū et ad locū. et talis sitꝰ nō est de rōne qtitatis. qz ille situs facit aliqđ corpus eē in loco circūscriptiue. et sic est dōm ꝙ

hoc corpus qđ est cum alio in eodē loco sepāt a
tali situ. et sic corpus xp̄i in ascensu ad celos fu
it simul' cū corpibus celestibus. Et hoc iō qꝛ cor-
pus celeste est indiuisibile ergo nō pt̄ cedere cor
pori qđ aduenit sibi. oportet ergo q̄ corpus xp̄i
fuit sil' cum corpe celesti. sic etiā xp̄s exiuit ute
rum ṽginis atq; intrauit ad discipulos ianuis
clausis.

**Arguitur** Deus nō pt̄ separe ꝓpriā passionē a suo subiecto ſ
situs de p̄dicamento positionis est ꝓpria passio
corpis. ergo nō pt̄ a corpe separi. Dōm q̄ est
duplex passio quedā est q̄ oritur p̄cise ex princi-
pijs intrinsecis alicuius nature sicut risibile dici
tur passio hoīs. et sic est verū q̄ talis passio nun
q̄ potest separi a suo subiecto p aliquā potētiā.
Cui' rō est quia talis passio est naturalis subie
cto et ex principijs subiecti fluit et principijs ma
nētibus nō pt̄ talis passio nō esse. Alia est pas
sio alicuius q̄ orit in aliquo subiecto p ꝯpatiōem
ad aliqđ extrinsecū sicut visibile đr passio colo-
ris qꝛ oritur ex colore p ꝯpatōem ad potentiam
visiuā et eo mō situs đr esse passio q̄titatis q̄a
oritur a q̄titate p ꝯparatōem ad locū extrinsecū.
et talem passionē pt̄ deus sepāe a subiecto quia
nō oportet tūc subiectū variari absolute ſ suffi-
cit ip̄m variari in ordine ad extrinsecū et hoc fit
p ablatōnem illius extrinseci. Ex quo vlteri'
patet scđa ps sc; q̄ nō pn̄t esse duo corpa in eo
dem loco p potētiā naturalē siue creatā qꝛ potē
tia creata nō pt̄ immutare naturalē ꝓprietatē
rei cū ergo situs naturalit' oriat ex q̄titate non
pt̄ imutari p potentiā creatā. Potest tamē im-
mutari p potentiā increatā sc; diuinam. qꝛ sicut
potentia diuina ē institutrix nature. ita pt̄ etiā
mutare ea q̄ sequūtur naturā. et iō p potētiā di
uinā pt̄ fieri q̄ sint duo corpa in eodē loco.

**Arguitur** Si duo corpa eēnt in eodē loco tūc eēt pēetratō dimē
sionū. sed illa est impossibilis ergo duo corpa nō
pn̄t esse in eodē loco. Dōm q̄ dimensiones si
ue q̄titates pn̄t capi dupliciē. Uno mō fm q̄ ex
eis oriē situs de p̄dicamēto q̄titatis. et vlterius
situs de p̄dicamēto positōis. et sic impossibile est
dimēsiones se penetrare et eē simul. Alio mō ac
cipiūtur dimēsiones siue q̄titates fm q̄ ab eis
absoluiē situs de p̄dicamento positōis. et sic pn̄t
dimensiones se penetrare sine aliquo incōueniē-
ti. qꝛ repugnātia penetratōnis dimēsionū ex hoc
est q̄ tales dimēsiones hn̄t ordinē ad locum. Si
ergo ille ordo absoluat nō est incōueniens dimē
siones esse simul. et hoc pt̄ fieri p potentiā diuā
sicut dictū est. et sic possibile est deo facere pene
tratōnem dimēsionū et nō est possibile potentie
create.

**Arguitur** Radij solares sil' sunt cum alijs corpibus ergo duo cor
pora sunt sil'. Dōm q̄ radij solares non sunt
corpa sed sunt accn̄a. qꝛ radij solaēs sunt eiusdē
nature cū luie sed maifestū est q̄ lumē est accn̄s
sicut patet in scđo de anima.

**Arguit'** Duo puncta pn̄t esse sil' similit
et due superficies ergo duo cor
pora sunt sil'. Dōm q̄ non pn̄t vnq̄ due q̄ti
tates esse sil' fm q̄ hmōdi. sed bn̄ pn̄t esse sil' ex
trema q̄titatis. et iō duo pūcta pn̄t esse sil' quia
sunt extrema duarū linearū et due linee pn̄t eē si
mul. qꝛ sunt extrema duarū supficierū et due sup
ficies pn̄t esse simul qꝛ sūt extrema duorū corpo
rum. Et nō pn̄t duo corpa eē simul. qꝛ corpa nō
sunt extrema aliquorū q̄titatū. et iō si duo corpa
eēnt simul tūc eēnt simul fm oēm dimensionē et
p ꝯn̄s fm ꝓfunditatē qđ est impossibile fm po
tentiam nature sicut dictum est.

**Arguitur** Si duo corpa pn̄t eē in eo dem loco g° totū vniuersū
pt̄ esse in vno grano milij. ꝓbat qꝛ qua rōe duo
corpa sunt in eodē loco eadem rōe et mille milia
et sic deinceps. Dōm q̄ corpa vniūsi capiunt
dupliciē. Uno mō q̄tum ad materiā acceptā ab
solute. et sic nō repugnat totū vniūsum esse sub
pua q̄titate qꝛ materia de se nec ē qualis nec q̄
ta septimo methaphisice. et iō habere magnā q̄
titatem vel puā nō repugnat materie. Alio mō
capiūtur corpa vniuersi fm formas substantia
les. et sic repugnat corpa vniūsa esse sub quacū
q; pua q̄titate qꝛ forme rerū nō ꝯseruantur nisi
in determinata materia hn̄te certam q̄titatē.

**Arguitur** Si duo corpa eēnt in eodē loco tunc idē accn̄s etiā nu
mero eēt in diuersis subiectis. sequela patet qꝛ lo
cus cāt vbi g° idem locus cāt idem vbi ſ g° sūt
duo corpa in vno loco tūc erit vnū vbi in ill' du
obus corpibus. Dōm q̄ illud corp' qđ recipit
in eodē loco cū alio corpe nō h; in se vbi. Et rō ē
qꝛ absoluit a loco et h; locū alterius corpis in q̄
recipit. et iō illud corpus in qđ aliud recipit ē in
loco et h; in se vbi. Exēpli grā. si corp' humanū

est in eodem loco cum corpe celesti tūc corpus ce lesti est in loco et nō corpus humanū quod reci pitur penetratiue in corpus celeste. et sic corpus celeste habet in se vbi et nō corpus humanū.

**Arguitur** In ferro ignito est simul ferrū et ignis et sūt duo corpa. ergo sunt duo corpa simul in eodem loco.

Dōm ꝙ in ferro ignito nō sunt duo corpora. sed est tn̄ vnū corpus substantialiṫ sc̄ ferrū et aliud corpus virtualiter tn̄ et nō substantialiṫ sc̄ ignis. Et si dicatur ferrū ignitum generat ignem ergo habet in se substantialiṫ ignem. qꝛ nihil generatur nisi a suo simili. dōm ꝙ dupliciter aliquid generat ignē sc̄ principaliṫ et instrumētaliter. Dr ergo ꝙ illud qḋ generat principaliter est ignis. sed qḋ generat ignē instrumentaliṫ pt esse calor in q̄ saluaṫ virtus ignis et sic est de ferro ignito qꝛ calor exn̄s in ferro ignito generat ignem in stramie vel in alia materia nō pncipaliter sed instrumentaliter. et simile est de semine decisō ab aliquo animali qꝛ semē nō est animal et tn̄ generat aīal quia in semie est virtus ipsius animalis a quo defundiṫ et grā illius virtutis semen instrumētaliṫ generat.

**Queritur** Vtrū idem corpus pt eē in diuersis locis per quā cūqꝫ potentiam. Dōm ꝙ nō primo hoc simplr est impossibile implicans ꝯtradictōem qḋ sic patet qꝛ si idem corpus sit i diuersis locis tunc hoc corpus erit idem et nō idem. ꝙ sit idem corpus supponiṫ in q̄sito et tn̄ si est in diuersis locis tūc hoc idem corpus erit duo corpa pbatur. qꝛ locus circūscribit locatum gr̄a q̄titatis. qꝛ nisi quanta nō sunt in loco circūscriptiue. ergo vbicūqꝫ sunt diuersa loca sunt diuerse q̄titates. sꝫ q̄titas oritur ex pte materie ergo vbi sunt diuersa loca ibi est alia et alia materia. sed materia est pncipium indiuiduatōnis ergo vbi est alia materia ibi est aliud corpus indiuidualiter. si ergo idem corpus est in diuersis locis erit idem corp⁹ et non idem qḋ implicat ꝯtradictōem. Est tn̄ hic cōsiderandū ꝙ aliqui dicūt vbi solū esse relatōem locati ad locū sicut Scotus. et ille dicit vlteri⁹ ꝙ nō sit impossibile idem corpus ee in diuersis locis. qꝛ idem corpus pt vtiqꝫ habere relatōem ad diuersa loca. sed istud suppositū est falsū qꝛ vbi nō dicit tn̄ relatōem de pdicamento relatōnis. quia sic nō esset vbi nouū pdicamentū. sꝫ vbi dicit vnam absolutam et realem formā causatam ex circūscriptōe loci extrinseci sicut tradit autor sex pncipioꝝ. et ideo sic capiendo locum impossibile ē idem corp⁹ esse in diuersis locis.

**Arguitur** Corpus xp̄i est i diuersis altaribus. ergo idē corpus est in diuersis locis. Dōm ꝙ dupl’r est aliqd in loco. Vno mō localiter et circūscriptiue et sic corpus xp̄i est in celo empirreo solum. Alio mō aliqd est in loco sacramētaliter. i. substātialiter ad modū quo aīa est in corpe et sic corpus xp̄i ē in diuersis locis. Cōparatur enī sic ad locū non p se sed p accn̄s rōne spēꝝ sacramentaliū. et illud contingit ex hoc qꝛ corpus xp̄i fit in loco p conuersionē panis in ipsum qꝛ ergo plures ptes panis cōuertūtur in idem corpus xp̄i ideo xp̄s ē in diuersis locis substantialiṫ. Et esset simile si centum ligna transubstātiarent in vnū lapidē tūc idē lapis eēt in diuersis locis lignoꝝ. exēpli grā ponamus ꝙ sint sex ligna et si de⁹ cōuerteret illa sex ligna in vnū lapidem tūc ille lapis erit in vno loco localiter. sed in diuersis locis substātialiter si talia ligna sint in diuersis locis.

## Ad quale autē se ha.

Postq̄ posuit opiniones de vacuo hic ꝯñr ꝓseqtur cōes opiniones de ipo vacuo. et primo ponit opinionem cōiter loquentiū. scdo ponit opinionē ploīs. quo ad primū dicit ꝙ oꝫ primo accipe qd significet nomie vacui dicit ergo ꝙ antiq̄ ponebāt tres diffinitōes de vacuo. prima est vacuum est in quo nihil est. scda vacuū est i quo nō ē corpus. tertia vacuū est in quo nō est tangibile corpus. Et ꝯsiderandū est ꝙ iste diffinitōes sm opinionē antiquoꝝ coīcidūt sm rem qꝛ scda seqtur ex prima et tertia ex scda. et hoc sic ptꝫ qꝛ sm antiquos oē qḋ ē ē corpus. et iō idem ē dicere in q̄ nihil ē et in q̄ nō est corp⁹ et qꝛ antiq̄ nō ponebāt celū distingui a q̄tuor elemētis dicebāt ꝙ omne corpus eēt corp⁹ tangibile.

## Sed incōueniens ē.

Hic arest. reꝓbat tertiā diffinitōem qꝛ illa reꝓbata reꝓbanṫ etiā alie. et dicit si vacuū est in q̄ nō est corp⁹ tangibile g° pūctū erit vacuū qꝛ vbi est pūctū ibi nō est corp⁹ tāgibile sꝫ hoc ē incōueniēs. Et qꝛ vacuū dr priuatiue g° necesse fuit addere ꝙ hoc ē vacuū in q̄ nō est corp⁹ aptū natū tn̄ ē esse corp⁹. et ex hoc soluiṫ dubitatō in textu vtꝝ spaciū in q̄ est color vel sonus sit vacuū et

dicit ꝙ nõ qꝛ hoc spaciũ nõ est aptũ natuꝫ suscī
pere corpus.

## Alio aũt modo in quo

Hic ponit aliã significatõem vacui s̄m vsũ pla
tonicoꝝ et dĩ ꝙ plõ dixit vacuũ eẽ in q̃ nõ ē h⁹
aliq̃d. et ex hoc dixit materiã sine forma esse va
cuũ qꝛ materia absqꝫ forma nõ est hocaliq̃d q̃a
fit hocaliq̃d ꝑ formã. et isti etiã dicebant mat̃iã
esse locũ s̄ dr̃ñē qꝛ materia sub forma eẽt locus.
et materia sine forma eẽt vacuũ. s̄ istud incõue
nienter dr̄ vt dĩ aresto. qꝛ oẽs querũt locũ ⁊ va
cuũ tanq̃ aliq̃d sep̄atũ a rebus g⁹ nõ p̄t dici ꝙ
vacuũ sit materia eo ꝙ ipsa ē ps rei et rebus cõ
iũcta. Sꝫ hic est ꝯsiderandũ ꝙ ista opinio p̄t itel
ligi ꝑ similitudinẽ qꝛ materia sine forma p̄t dici
vacuũ metaphorice qꝛ est aliq̃d indeterminatum.

Deinde ponit aliã opinionẽ dicẽs. ꝙ iõ aliq̄b⁹
videbat̃ eẽ vacuũ qꝛ locus est. quia sicut locus est
spaciũ cũ corꝑe. ita vacuũ ē spaciuꝫ sine corꝑe et
isti dicebant vacuũ eẽ ꝓpter motum localem.

## Sed neqꝫ secũdum.

Postq̃ aresto. posuit opiniones de vacuo et dif
finitõẽs s̄m opinionẽ antiquoꝝ hic ꝯñr excludit
vacuum esse et p̄mo facit hoc de vacuo sep̄ato a
corꝑibus. scd̃o de vacuo ĩbibito corꝑibus ibi sunt
autẽ quidã. Circa p̄mũ primo excludit rõẽs p̄di
ctas ponentiũ vacuũ esse. et hoc facit non ꝑ mo
dum vere solutõis. s̄ ꝑ modũ instãtie. Soluit
ergo p̄mo rõnem ponentiũ vacuũ eẽ sep̄atum q̄
erat ista motus ē g⁹ vacuũ est. quã rõnem exclu
dit duplr̃. primo qꝛ nõ est necesse ꝙ iõ oĩs mot⁹
excludat̃ ñ ponẽdo vacuũ qꝛ p̄t aliq̃d plenũ alte
rari ergo ad min⁹ alteratio q̄ est motus p̄t fieri
sine vacuo. scd̃o etiã nõ excludit omnis mot⁹ lo
calis qꝛ p̄t fieri ꝙ corꝑa subintrẽt se ꝑ motũ lo
calem ꝑ modũ inspissatõis sicut apparet in cir
culatõibus aque. et sic aliquid mouetur etiam
plenũ et non vacuũ.

## Cõtingit autem den.

Hic excludit rõnes ponentiũ vacuũ eẽ imbibituꝫ
corꝑibus. et primo soluit rõnem de ꝯdensatõe et
dicit ꝙ nõ oꝫ ponere vacuũ ꝓpter ꝯdensatõnem
quia p̄t dici ꝙ ille locus in quẽ veniũt p̄tes ꝑ cõ
densatõnem fuit prius plen⁹ corꝑe subtiliori sed
ꝑ ꝯdensatõem elabit̃ corpus subtilius et intrat
corpus grossius. sicut pꝫ de spungia q̄ exñs in ae
re habet foramina sua plena aere. sed posita in
aqua illa foramina replẽtur aqua.

## Et augmẽtatio non.

Hic excludit rõnem de augmẽto et vult ꝙ non
oportet augmentatõem fieri sp̄ ꝑ vnionẽ corpo
rum adinuicem. sed fit q̃nqꝫ augmentatio ꝑ alte
ratõnem sicut aqua calefacta augmẽtat̃ ꝑ ca
lorem sine additõe alicuius extrinseci. Et ē cõsi
derandũ ꝙ iste sunt solutõnes ad hominẽ quia
rõ de motu locali postea veraciẽ soluit̃.

## Omnino autem et.

Hic excludit rõem de cineribus et dicit ꝙ illa rõ
impedit seipsam qꝛ si vas plenũ cinerib⁹ tñ reci
peret de aqua q̃tũ haber de cinerib⁹ tũc seq̃tur ꝙ
illud vas plenũ cineribus eẽt totaliter vacuum
qꝛ recipit tñ de aqua q̃tum habet de cineribus.

## Queritur

Quare vas plenũ cineri
bus recipit multũ de aq̃

Dõm ꝙ hoc est ꝓpter tres causas. Prima ꝓ
pter exhalatõem humidi aquei qꝛ cineres de na
tura sunt calidi. et ideo fit cõtinua exhalatõ aq̃
imposite ꝓpter calorem cineꝝ. Scd̃a causa ē ꝓ
pter siccitatẽ cinerũ ex quo eñ sunt relicti ex calo
re ignis sic hñt maximã siccitatem inter corpora
nõ ignea vel ignita et g⁹ ꝯsumitur multa aqua
in cinerib⁹. Tertia rõ est porositas cinerũ qꝛ ci
neres hñt poros amplos s̄ farina hꝫ poros obli
quos et ideo ibi stati ꝑ infusionẽ aque claudunt̃
et sic nõ recipiũt tñ de aqua sicut cineres.

## Quoniam autẽ non

Hic arest. inq̄rit veritatẽ de vacuo et oñt vacu
um nõ eẽ sep̄atum et hoc p̄mo ex ꝯsideratõe mo
tus. scd̃o sine ꝯsideratõne motus. Ex ꝯsideratõe
motus oñt duplr̃. Primo ꝯsiderando motũ ab
solute. Scd̃o ex p̄te velocitatis et tarditatis in
motu. Circa primũ ponit sex rõnes. Prima stat
in hoc. natura ē causa motus localis g⁹ non oꝫ
ponere vacuũ ꝓpter motũ localẽ. Si g⁹ vacuuꝫ
esset cã motus localis. tũc oĩs motus localis eẽt
violent⁹ qꝛ fieret a p̄ncipio extrinseco qd̃ ē vacuũ

## Amplius si est aliqd̃

Scd̃a rõ est si ponat̃ vacuũ tũc nõ erit rõ assig
nandi cãm motus naturalis vel q̃etis. pꝫ quia
corpus naturale mouet̃ ad aliquẽ locũ ꝓpter cõ
uenientiam quã hꝫ cũ tali loco sicut g̃uia deorsũ

mouet̄ q꞉ cū eo ꝯueniunt in ꝑuitate·et iđ corpus discedit ab aliquo loco q꞉ discōuenit cū eo in aliquo·ſ꞉ ponēdo vacuū nō erit ꝯueniētia vel discōueniētia corpoꝝ adinuicē·ergo corpus naturale nō mouebit̄ nec quiescet·

## Accidit autem dicēti·

Tercia ratō ſi vacuū eſt tūc null⁹ erit motus localis q꞉ ex hoc aliqui dixerūt terrā quiescē in medio mūdi q꞉ hꝫ equalē ſimilitudinē ad oīs ptes circūferentie·et iđ nō eēt cauſa quare magis moueret̄ ad vnā ptem ꝙ̄ aliā·Ex hoc ſic arguit̄ poſito vacuo corpus in eo poſitū equalē habebit ſimilitudinē ad oēs ptes circūiacentes tali corpori·ergo tale corpus nō mouebit̄ ⁊ ſic auferret̄ omnis motus localis··

## Deinde quoniamom

Quarta rō eſt·Si vacuū eſt ergo nō erit mot⁹ naturalis ⁊ ſi nō ſit motus naturalis nullus erit omnino motus et ſic poſito vacuo null⁹ erit motus·prima ꝯditōnalis ſic ꝓbat̄ q꞉ in omni motu naturali inueniūtur drn̄e poſitionū·ſed i vacuo nō pn̄t eē drn̄e poſitōnū quia vacuū ē nō ens·ſ꞉ nō entis nō ſunt drn̄e·poſito ergo infinito remouetur motus et etiā poſito vacuo·Sed drn̄e q꞉ poſito infinito nullo mō ponūtur ſurſum ⁊ deorſum·Sed poſito vacuo pn̄t poni ſurſum et deorſum nō tn̄ pn̄t abinuicem diſtingui·Scđa cōditōnalis pꝫ quia motus violentus eſt ſicut priuatio motus naturalis·ſ꞉ ſi non pt̄ eſſe hitus non poteſt eē priuatō·ſed ꝓbatū eſt ꝙ poſito vacuo nō poteſt eē motus naturalis g° nec violentus

## Amplius nunc quidē

Quinta rō ſtat i hoc quia ſi ponat̄ vacuū ſeparatum tūc ꝓiecta nō poterūt moueri qđ eſt falſuꝫ vt ad ſenſum ptꝫ q꞉ vtꝫ octauo huius ipſa mouentur ex hoc ꝙ vna ps mouetur a ꝓiciente ꝗ ps vlterius mouet aliā ptem donec ceſſet vtus ꝓiicientis in aere circa ꝓiectū·ſed poſito vacuo nō pt̄ vna ps aliā moue cū tūc ñ erit aer i me⁹·

## Amplius nullus ha·

Sexta rō ſi ponatur vacuū tūc nō erit cā quietis rerū naturaliū·q꞉ nō quieſcūt magis i vna pte ꝙ̄ in alia cū habeāt equalē ſītudinē ad oēs ptes vacui·et ſicut qn̄qꝫ mouēt in vacuo ita ſp mouerent in vacuo·q꞉ ſic oporteret ꝙ corpus moueret in infinitū niſi occurrat ei aliqđ corp⁹ impediens motū ei⁹ qđ nō pt̄ occurrē poſito vacuo·

## Amplius autē et ex·

Oſtēſo vacuo nōn eē ex pte motus ħ oīt vacuū nō eē ſepatū ex pte velocitatis et tarditatis in motu·Aſſignans ꝑmo cām velocitatis et tarditatis in motu et ſunt due cauſe·prima ē diuerſitas medij q꞉ aliqđ corpus eq̄ graue mouet̄ velocius ꝑ mediū ſubtili⁹ ꝙ̄ ꝑ mediū groſſius·q꞉ idē lapis mouet̄ citius ꝑ aerē ꝙ̄ ꝑ aquam·Circa qđ ſciendū ꝙ mediū ſe pt̄ tripliciť habere ad motuꝫ qn̄qꝫ eñi ipedit motū ſicut qn̄ mediū mouet̄ ꝯtra motum mobilis·vt qn̄ nauis mouet̄ ꝯtra flumē impedit̄ in motu a fluuio·qn̄qꝫ etiā mediū nō impedit motū nec iuuat ſicut mediū qđ nō mouet̄·ſed ſtat ſicut aq̄ ſtagnalis·Tertō qualiť ts medij impedit motū ſicut deñſitas·et de tali loq̄tur ħ treſto·Alia cā velocitatis et tarditatis ē figura mobilis q꞉ corpus eq̄ graue mouet̄ velotius ꝑ idē mediū ſi hēat figuram acutam ꝙ̄ ſi habeat figuram latam·

## Hoc quidem per qđ

Hic ꝓbat vacuū nō eē ſeparatum ex ꝑma cā·ſ·velocitatis et tarditatis motus·et ſtat rō in hoc eadē eſt ꝓportio medioꝝ in ſubtilitate et motus in velocitate ſi ſumat̄ velocitas mot⁹ ex pte medij·Sed medij vacui et pleni nulla ē ꝓportio g° mot⁹ facti in pleno et facti in vacuo nulla eſt ꝓportio·Sed motus fact⁹ in pleno fit in tpe·ergo mot⁹ fact⁹ in vacuo fit in nō tpe ſ꞉ hoc ē impoſſibile g° vacuū non eſt·maior ꝑncipalis rōnis ſic patet q꞉ eadē eſt ꝓportio in effectibus et cauſis ſed ſubtilitas medij ē cā velocitatis motus g° q̄lis eſt ꝓportō medioꝝ in ſubtilitate tal̄ erit ꝓportio motuū in velocitate·minor ꝑncipal̄ rōis ꝓbat̄ q꞉ ens et nō ens nō hn̄t ꝓportionē ſ꞉ vacuum negat corp⁹ g° non poteſt eſſe ꝓportio medij pleni ad medium vacuū·

## Sic enim quidem·

Hic deducit iſtā rōem ad ipoſſibile·ſ·ꝙ ñ pt̄ eē ꝓportio inť motū fcm̄ in pleno et i vacuo·qđ ſic ꝓbat q꞉ ſi eēt ꝓportō tpis motus facti in pleno ⁊ in vacuo tūc ſeq̄ret̄ ꝙ in eq̄li tpe aliqđ mobile ꝑtrāſiret ſpaciū plenū ⁊ vacuū·q꞉ ſi mobile ptrāſeat aliqđ ſpaciū vacuū i aliq̄ tpe tūc ſpaciū plenū pt̄ i tm̄ ſbtiliari ꝙ etiā ꝑ ſpaciū plenuꝫ fiat

motus in equali tpe sicut fact⁹ ē p spaciū vacuū. Et iterum quia hoc corpus plenū pt vlteri⁹ sub tiliari sic pt eē velocior motus p spacium plenū q̄ p vacuū q̄d est impossibile.

**Arguit̄** Impossibile est corpus indetermi nate subtiliari. pbat q2 nō ma neret substātia illius corpis q2 si aqua multum subtiliaretur fieret aer et si aer multū sbtiliare tur fieret ignis. Dōm q corpa naturalia pñt dupl'r capi. Vno mō fm speciuocā; rōē3 et sic est verum q nō pt aliq̄d corpus in infinitum subti liari. q2 sic nō maneret spēs corpis q2 si aq̄ mul tū subtiliatur tūc fit aer ⁊c̄ n̄s. Alio mō accipit corpus naturale fm rōnem generis. et sic corpo ra pñt in infinitum subtiliari. i. indeterminate q̄a adhuc manet ratō corpis q̄uis nō ratō ill⁹ cor poris: Similiter dicit aresto. septimo hu⁹ q cor pora pñt admuicem cōminuari quod etiam verū est fm cōem rōem corpis.

## Secundū autem ho.

Hic ponitur alia causa sumpta ex rōne veloci tatis motus. et stat in hoc si esset vacuū nō pos set dari ratō quare corpa eque grauia habentia diuersitatem in figuris mouerentur velocius et tardius. hoc eīn contingit quia corpus habens la tam figurā pt min⁹ diuidere mediū q̄ hñs acu tam figurā. Sed posito vacuo nō erit mediū. et ideo nō poterit illa cā velocitatis et tarditatis assignari.

**Queritur** Vtrū graue simplex posi tū in vacuo mouet̄ subito vel successiue. Dōm q ista q̄stio mouetur oc casione illius quod dicitur in textu q si esset ali quod spaciū vacuū tūc p tale spaciū mobile mo ueretur in instanti quia non esset causa tardita tis in motu sc3 ex pte medij. Quāuis eīn ista q̄ stio presupponit impossibile sc3 q vacuū sit quia tamen ad impossibile nō sequitur quodlibet. ideo queritur ista questio. Si sc3 ponatur vacuū an p tale spaciū vacuū fieret motus in instāti sicut dicit aresto. et notāter queritur de graui simpli ci quia in mixtis non habet ista questio locū ibi eīn fieret motus successiu⁹ ex pte illorum corpo rum que simul sunt in mixto. Ad questionē igit̄ dōm est q tale graue simplex positum in vacuo moueretur successiue. quod sic pbatur quia q̄ñcū q3 aliquis effectus dependet ex pluribus causis tunc potest talis effectus impediri ex absentia cuiuslibet cause. sicut homo depēdet ex anima et corpe ex efficiēte et fine absente ergo aliqua cau sa non fit homo. sed successio motus dependet ex pluribus causis quarum vna est eēntialis. s. suc cessio terminorum in motu locali oportet eīn in mo tu esse duos terminos et successionē inter illos du os terminos quia nō pt mobile eē simul in termino a quo et in termino ad quē q2 hoc implicaret contra dictōe3. q̄a motus in termino a quo nō est vel nō est pfectus. motus vero i termino ad quē est perfe ctus sed impossibile est idem eē pfectū et impfe ctum. et sic patet q implicat contradictōem motū quēcū q3 eē in instanti. Idem patet ex arest. sexto huius qui dicit q hoc dr̄ moueri q̄d aliter se ha bet nunc et. pus ergo oportet in omni motu esse nūc et prius sed nūc ⁊ pus significant multa in stantia et inter duo instantia ē tpūs mediū ergo necessario motus est successiu⁹. et istud etiam in telligendū est de motu substantiarum separatarū q̄ uis hoc fiat alio mō. Est āt alia cā successionis motus accn̄alis. s. retardatō medij. mediū enim p quod mouetur mobile retardat motū quia ne cesse est hoc mediū diuidi. si ergo graue simplex ponatur i vacuo tūc tollit̄ scd̄a causa. s. accn̄alis successionis motus. sed adhuc remanet cā successi onis motus eēntialis. et ideo adhuc manet mo tus successiu⁹ Ex quo patet q impossibile est ali quid moueri in instanti. quia sic in eodem instan ti eēt in termino a quo et in termino ad quem et per pn̄s nō moueretur cū de rōne mot⁹ sit successio. Et simile est de motu angelorum quia q̄uis ange lus possit moueri in duobus instātib⁹ absq3 me dio impossibile est tamē ipsum moueri in vno in stanti.

**Arguitur** Phs concludit in textu q graue simplex vel aliquod corp⁹ positū in vacuo mouet̄ in instanti. Dōm q ratō phi pcedit ex aliquo falso supposito ab antiquis. illo eīn supposito sequetur ratō in ve ritate. Et est ista suppositō q sola causa successi onis motus est mediū. et si hoc est verū ergo ab lato medio nō est causa successionis motus. sed hoc nō est verū q2 medium n̄ est causa eēntialis successionis motus sed ē bene cā accn̄alis.

**Arguitur** Omne corp⁹ naturale nō impeditum non distās p medium a suo loco est in eo. sed graue simplex po situm in vacuo non est impeditum nec distans p medium a loco et est corpus naturale. g̃ ē in

suo loco Dicendum ꝙ duplex est mediũ scilicz
corpale et tale mediũ nõ est inter corpus natu
le graue ꝛ suũ locũ posito vacuo· Aliud ẽ mathẽa
ticale et situale ꝛ hoc ẽ mediũ distãtie·ꝛ tale ẽ i
ter corpus naturale et suũ locum qꝛ lapis sursũ
detentus in vacuo non est simul cum terra ad
quã naturalr̃ mouetur lapis·et ideo oportet ꝙ
mobile successiue relinquat t̃minũ a quo ꝛ succes
siue deueniat ad t̃minũ ad quem quia in illo in
stanti in quo graue est in termino a quo nõ est
in termino ad quem·

## Arguitur

lumen ab instanti moue
tur ab oriente in occidens
ergo etiam graue simplex positum in vacuo mo
uebitur in instanti·Consequẽtia tenet a simili·

Dicendum ꝙ nõ est simile de lumine et de cor
pore·quia lumen est accñs non habens situm.et
ideo nõ repugnat ipsum diffundi ab instanti·ß
corpus hꝫ ex sua natura situm·et ideo r̃pugnat
ipsum in instanti moueri·quia nõ potest in istã
ti habere oppositos situs quãdo eñ lumen diffũ
ditur a corpoẽ luminoso tũc nõ est ordo tempis
inter lumen ꝛ diffusionem eius·sed solum ordo
nature·Sed in successione corporũ necesse est es
se successionem tempis·

## Et per se autẽ consi·

Postꝙ̃ ostendit phs non esse vacuũ ex pte mo
tus et ex pte velocitatis et tarditatis motus·
Hic iam ꝓbat vacuũ nõ esse sepatum absqꝫ con
sideratõne motus ponẽs tres ratõnes·Prima ẽ
si vacuũ esset tũc plures dimẽsiones essent adin
uicem penetratiue ꝓbatur·quia si corpus cubicũ
id est habens sex supficies quadratas imponit̃
ad aliud corpus tũc illud corpus cedet corpori cu
bico ne duo corpa sint simul·sed vacuũ nõ pt ce
dere alicui corpi imposito·ergo si corpus cubicum
ponatur ad vacuũ tũc manebũt dimẽsiones va
cui cũ dimensionibus corpis cubici··

## Amplius autem ma·

Cõsequenẽ ponit scðam rõem ad idem et ẽ ista
si vacuũ esset tũc seqr̃etur ꝙ essent eedem dimẽsi
ones vacui et corporis impositi in vacuo·qꝛ illa
sunt eadem que nõ dñt ̃fm situm·sed est vnꝰ si
tus dimensionũ vacui et corpis ipositi· et si sũt
eedem dimensiones·ergo dimensiones vacui nõ
distinguũt a dimẽsionibus corpis ꝛ ꝑ ꝯñs corpꝰ
positum ad vacuũ et vacuũ sunt eadẽ·

## Amplius oportꝫ ma

Tertia rõ est ista si vacuũ est tũc manifestaretur
aliquo mõ sensui sed nũꝙ̃ apparet vacuum ̃fm
aliquẽ sensum ergo vacuũ non est Et circa hoc
remouetur vna obiectõ qꝛ ̃fm cõtter opinantes
plenũ aere est vacuũ·et tñ aer nõ manifestat̃ ꝑ
aliquem sensum·hoc remouet phs dicens ꝙ̃uis
aer nõ manifestetur iudicio visus pcipimus tñ
aerem iudicio tactus quia frigus circũstans ho
mines nõ potest esse nisi in aere·et sic pcipimꝰ ae
rem quandoqꝫ frigidũ et qñqꝫ calidum ꝛ illa fri
giditas nõ potest esse sine subiecto ergo ẽ i aere
Et poit simile de piscibus quia si pisces in aqua
essent ferrei non esset drña piscũ et aque ̃fm vi
sum quia haberent eũdem colorem pisces ꝛ ferrũ
posito ꝙ ferrum sit politum·tñ esset drña q̂ ad
tactum qꝛ pisces sunt duri et aqua mollis·

## Sunt autem qdam·

Postꝙ̃ phs ostendit ꝙ vacuũ non est sepatum
a corporibus hic iam vult ostendere ꝙ non ẽ va
cuũ imbibitum corporibus·et circa hoc primo po
nit motiuũ illorum qui ponebant vacuũ imbibi
tum corporibus·et hoc ideo vt illam ratõem po
stea soluat Fuit ergo ratõ illorũ si condensatõ
aliquorum corporum est tũc vacuũ est·quia con
densatõ non potest fieri nisi per hoc ꝙ aliqđ cor
pus prius habuit poros vacuos qui per ingressũ
alterius corporis replentur et sic fit condensatõ
Et ꝙ necesse est condensatõnem fieri ex parte
aliorum motuũ patet·quia nisi esset condensa=
tio non erit motus localis nec motus generati
onis nec alteratõis·primũ patet quia si est mo
tus localis tunc mobile localiter venit ad ple=
nũ cedẽs sicut prius dictum ẽ hoc ergo corpus ce
dens mouet aliud cedens et illud mouet aliud
corpus proximũ sibi et facit hoc cedere.et hoc cor
pus iterum facit tertium cedere et tertium quar
tum vsqꝫ ad celum et tandem oportet etiam ce=
dere celum·et per consequens mota musca opor
tet totum vniuersum moueri quod est impossibi
le nisi fiat condensatõ·Item ex parte motus ge
neratõnis et alteratõnis quia nisi esset conden
satio oporteret ꝙ equale generaretur cum fieret
generatio ex aere in aquam et ex aqua in aerem
quod tamen falsum est·quia si aq̃ mutetur in ae
rẽ accipiet maiorẽ locũ ꝛ tũc oꝫ ex alia pte aerẽ
etiã ꝯdẽsari alias totꝰ mũdꝰ capet maiorẽ locũ

ergo si generatõ est condensatõ est. et si condens-
satio est vacuū est··

## Si quidem igitur ra

Consequẽter aresto· destruit opiniones ponenti-
um vacuū esse· et primo destruit opiniones. secun
do soluit rõnes· et primo ponit duos modos qbus
antiq̃ ponebãt vacuū eẽ in corporibus· pmus ē q; i
incorporibus sunt multa foramina vacua sicut in
spungia q̃ etiã distãtia sunt sm situ̅ a ptib⁹ de
sis aut plenis. scd̃o ponebãt vacuū nõ separatū a
ptibus plenis sm situ̅ sz q; dimẽsiones quas ipsi
ponebãt vacuū penetraret dimẽsiones corporis
pleni· sicut etiã ꝑus dictū est de loco apud eos q̃
ponebãt tres dimensiones loci· Aresto ãt nõ re
ꝓbat pmū modū vacui cũ prim⁹ satis est repro
bat⁹ sz ꝓbat opinionẽ ponẽtiū vacuū sm secũ
scd̃m· et h⁹ quatuor rõnibus· Quaꝝ pma ē· Si
vacuū sit quasi penetrãs corpa plena tũc vacuū
nõ est cã cuiuslibet motus local' sed solū motus
localis sursum· qz sm antiquos vacuū penetrãs
est cã raritatis sed raꝝ est leue et leue mouetur
sursum· Scd̃a rõ si vacuū sit dispositõ in corpi-
bus quasi deferens corpa sursum tũc erit vacuū
in loco qz omne qd̃ mouet̃ sm locū est in loco sed
vacuū mouet̃ cū corpibus sm locum g⁹ est i loco
sed hoc est incõueniẽs qz sm antiquos vacuū et
locus idem sunt· si g⁹ vacuū est in loco tũc loci
erit locus et vacui vacuū· Tertia rõ sumit̃ ex in
sufficientia dictoꝝ ab antiquis qz si vacua defe
rant corpa sursum nõ videtur cã motus deorsum
et sic illi antiq̃ insufficienter loquũtur de vacuo·
Quarta rõ est si vacuū est cã motus sursum er
go hoc qd̃ est oĩno vacuū velocissime mouebitur
sursum qz habet plus de cã motus· sz hoc ē impos
sibile· qd̃ eñ est oĩno vacuū oĩo nõ pt̃ moueri qz
motus pleni et vacui sunt incõparabiles sz motus
fact⁹ in pleno est in tp̃e· ergo motus factus i va
cuo ē simplr̃ in nõ tp̃e· et hoc ē impossibile qz om
nis motus est in tp̃e·

## Quoniam aũt vacuū

Hic recipit rõnem antiquoꝝ et hoc iõ qz statim in
tendit eã soluẽ et sic nõ ē supfluitas· et pmo po
nit istã rõem absolute· et scd̃o sm q; habet ordi-
nem ad solutõnem· et tota vis rõnis antiquoꝝ
in hoc stetit qz rarefactõ et ɔdensatio nõ põt ē
absq; vacuo et ideo aresto iam vult oñdere q; il
la põt fieri absq; vacuo

## Nos ãt dicimus ex·

Hic aresto· intendit ꝓbare q; nõ oz vacuū eẽ ad
saluandum rarefactõem et cõdensatõem corpoꝝ
Et ad ꝓbatõem illius premittit quatuor ex qui
bus soluere intendit rõnem antiquoꝝ· et dicit q;
ista quatuor supponũtur in naturali phia· et est
primū q; eadem est materia contrariorum quia
cõtraria habent fieri circa idem subiectum· sz sub
iectum est materia contrarioꝝ· Scd̃m est q; il
lud quod est in actu fit ex illo quod est in poten
tia sine alicuius extrinseci additõne· quia natu
rale est ipsis rebus q; mutentur de potentia ad
actum ab agente sine hoc q; aliquid coniunga-
tur potentie sicut dicitur secũdo de anima q; nõ
oportet querere medium inter actum et potenti
am· Tertiū est q; materia nõ est separabilis a
ɔtrariis que ꝓpositõ intelligitur sm suppositio-
nem simplicem sic scilicet q; materia non sepa-
ratur ab omni ɔtrario est tamen materia sepa
ta ab vno cõtrariorum quando scz stat sub al-
tero cõtrariorum. Quartū est q; materia q̃ quã
doq; est sub vno contrario et quandoq; sub alio
non est alia et alia sed vna et eadem sub diuer-
sis contrariis· Ex istis vlterius probat aresto·
q; rarefactõ potest fieri sine vacuo et sumitur sic
ratio· illud quod attribuitur materie non debet
attribui vacuo sed mutari a denso in rarum per
rarefactõnem et a raro in densum per condensa
tionem est a materia ergo non est a vacuo· ma
ior est nota quia materia non est vacuū· minor
patet quia ex hoc q; materia existens sub densi
tate habet naturalem potentiam ad raritatem
fit rarefactio in materia quia prius dictum est
in vna suppositõne q; aliquid mouetur de poten
tia ad actum sine alicuius extrinseci additione
cum ergo materia existẽs sub dẽsitate est in na
turali potentia ad raritatem et econtra potest
materia moueri ad raritatem a densitate et ecõ
tra absq; vacuo exteriori. Et probat arest· istud
ꝑ simile in generatõne alteratõne et quantita-
te· In generatõne quia aliquid potest transmu-
tari de vna forma ad aliam sine vacuo sicut
quando aer transmutatur in aquam· sed per ta
lem transmutationem fit condensatõ ipsius ae
ris ergo condensatõ fit sine vacuo· et si econtra
aqua mutetur in aerem tũc fit rarefactio absq;
vacuo quia oportet aquam rarefieri si debet ge-
nerari aer ex aqua · Istud ergo contingit ex

hoc q̄ aliq̄d prius in potentia existens ducit ad illam formam ad quam fuit prius in potentia. Secundo probat p simile in alteratōne quia materia existens in potentia ad frigidū mutat ad frigidū ex calido ex natura ipsius materie. quia materia est in potētia ad frigidū. Tunc cōseq̄nter ponit aliud exēplū circa q̄titatē q̄a aliqua circūferētia maioris circuli potest fieri minor et econtra absq̄ extrinseci additōne sed ex hoc solum q̄ talis circūferentia min⁹ curua fit magis curua vel ex magis curua fit minus curua ergo potest aliquid recipere maiorem vel minorem q̄titatē sine vacuo extrinseco vt patet de circulo.

## Est autem densum·

Hic pbat idem p effectus rari et densi sc̄ q̄ condensatō et rarefactō non fiūt p vacuū et hoc sic quia effectus rari est mouere sursum et effectus densi est mouere deorsum. sed mouere sursum et deorsum non veniūt ex vacuo sed ex cōditōe materie quia eīn densum habet multum de materia ergo mouet deorsum. sed rarū habet parū de materia ergo mouet sursum. et ex hoc concludit q̄ male dicūt illi qui dicūt q̄ cōdensatō et rarefactio sunt causa vacui et vlterius motus localis quia maior q̄titas accepta s̄m grauitatem ⁊ leuitatem est causa motus localis que oriūtur ex natura materie et nō ex vacuo.

**Queritur** Vtrū possibile sit vacuum esse. Dicendū q̄ dupliciter dicitur aliquid possibile vel impossibile. Vno mō absolute et sic non videt impossibile vacuū esse quia sicut de⁹ conseruat corpora inferiora p supiora ita posset conseruare corpa inferiora p seipsum sine medijs corporib⁹ quia deus non alligauit potētiam suam causis s̄cd̄is Alio modo dicit aliquid possibile vel impossibile supposito hoc statu quē nūc habet vniuersum et tūc dicendū est q̄ impossibile est vacuū esse. quia hic status vniuersi quem deus ordinauit nō posset conseruari existente vacuo quod sic patet q̄r corpora que sunt in vniuerso ex quibus constituit vniuersum conseruat p hoc q̄ vnū corpus tangit alterum q̄a p talem cōtactum vnū corp⁹ conseruat aliud sibi p̄pinquū. sed posito vacuo non haberent p̄pinq̄tatem s̄m tactum et p cōsequēs virtus conseruatiua nō posset deferri ad inferiora corpora per mediū. Vnde patet q̄ vacuū esset omnino ɔtra intentōem nature vniūsalis q̄ natura intendit conseruare totū vniuersum quod tamen in vacuo cōseruare non posset. Secdō ē repugnantia ex parte nature ꝑticularis q̄r natura ꝑticularis suo naturali appetitu appetit sui cōseruatōem. sed ille appetit⁹ totaliter frustraretur posito vacuo q̄r natura ꝑticularis cōseruari non posset. Tertō patet idem multis experimētis q̄r nature ꝑticulares mouētur ɔtra naturam ꝓpriam et se ipās naturaliter corrūpūt vt euitēt vacuū sicut patet de liquore ascēdente in vase si nō ꝑmittat introitus aeris et ratō illius est q̄ re nature ꝑticulares mouent ɔtra naturam ꝓpriam et corrūpūt se q̄r maior est inclinatō vni⁹ cuiusq̄ rei ꝑticularis ad ɔseruandū totū q̄ partem sicut patet in mēbris hominis q̄r naturalit̄ et sine deliberatōne si homo timeat lesionem capitis ɔtrapōnit manū q̄r ex lesione capitis totus homo corrūperet et ex ɔn̄ti q̄libet pars sic q̄r in positōe vacui totū vniuersū corrūperet idō quelibet natura ꝑticularis plus appetit se ipsaz corrūpi q̄ totū vniuersū perire. et hoc ideo q̄a p corruptiōem totius ptes manere nō pn̄t q̄uis bn̄ ecōtra et ideo ps magis appetit cōseruatōem totius cū ex toto depēdeat esse simpliciter sed esse est quod omnia appetūt.

**Arguitur** De vacuo est scientia ergo vacuū ē vel potest esse ɔn̄a teneȝ quia de subiecto presupponit q̄r est. i. q̄ habȝ esse vel non habeat esse prohibitum. Dicendū q̄ dupliciter de aliquo est scientia. Vno mō simpliciter et ꝓprie quia scȝ habet aliquas passiones sibi cōuenientes que demonstrātur de ipso p p̄ncipia eius et de quo sic est sciētia hoc est vel habȝ esse non ꝓhibitū. et ratō illius est q̄r hoc habȝ aliquas passiones reales ergo realit̄ est. et etiā habet realia principia. Alio mō de aliq̄ est scientia im ꝓprie et s̄m quid quia. s. nō est. et sic de vacuo est scientia. et de quo sic est sciētia hoc nō oportȝ esse quia sufficit de tali scibili ɔgnoscē quid nominis.

**Arguitur** Si motus localis ē ergo vacuū est s̄ motus localis est ergo vacuū est. ɔn̄a tenet q̄r q̄d mouet vl̄ mouetur in vacuū. et sic habetur ꝓpositum vel ī plenū et sic sunt duo corpora in eodē loco q̄d est impossibile. Dōm q̄ mouet in plenū. et si dicat ergo duo corpa sunt simul. Negat ɔn̄a q̄r h⁹ plenū corpus est cedēs. i. cedēs q̄r recedit adueniēte alio corpe. Et si dicat g⁹ seq̄t q̄ celū mouet ex tli

motu quia hoc corpus facit aliud cedere et hoc itẽ tum aliud usq ad celum. Dõm q hoc non oz quia corpus cedens facit etiam primũ corpus aliquantulum cedere et statim fit cõdensatio illorum corporum sic q illa cessio ulterius nõ procedit.

**Arguitur** Si cõdensatio est ergo vacuũ est quia oportet prius esse aliquas ptes vacui que ptes replentur p cõdensatõnem. Dõm q nõ est necesse cõdensationem fieri p ptes vacui. sed fit cõdensatõ p alterationem corporis quod cõdensatur ex hoc enim q unũ corpus movet alterum motu locali sicut fit in cessione corporum hoc corpus alterat ad densitatẽ ex hoc q aliud corpus advenit sibi et p talem cõdensatõnem alteratur. Unde patet q rarefactõ et cõdensatio nõ sunt motus ad q̃titatẽ principaliter. sed ad qualitatem quia raritas et densitas sunt de tertia spẽ qualitatis q̃uis tamen ex cõñti ad talem motum seq̃tur maior vel minor q̃titas. et ideo bene dicit aresto. in textu q rarefactõ fit ex hoc q aliquid ducitur de potẽtia ad actum.

**Arguit̃** Rarefactio facit ptes distare a centro ergo inter partes et cẽtrum est vacuũ. Dõm q partes in rarefactõne distare a centro pt intelligi dupl'r. Uno modo quia simpl'r sepantur a centro. et sic est falsũ quia etiam ptes manẽt circa centrũ. Alio modo potest intelligi q ptes sepantur a centro quia extendũtur ad maiorẽ q̃titatez. et sic extremitates corpis plus distant a cẽtro sicut patz in aq̃ bulientẽ. q̃a in tali aqua extremitates plus distãt a fundo olle quia aqua ebulit et tñ inter ollã et aquam nõ est vacuũ sed est aqua magis rarefacta et p cõñs extensa a fundo olle

**Arguit̃** Si corpa dura se tangũt tunc pñt statim separi et ibi non pt subintrare aer ergo est vacuũ. Dõm est q vl corpa tangentia se sunt ambo dura sicut lignũ et lapis. et sic nõ tangũt se sine medio. quia aer mediat inter corpa ista dura. et hoc probat aresto. p sile in scdõ de anima quia sicut corpa dura in aqua nõ tãgũt se sine aqua media. ita etiam corpa dura in aere nõ tangent se sine aere medio. Vel ambo corpa sunt mollia vel unũ durum et aliud molle. et tũc tangũt se sine medio et videmus tũc q unũ non sepatur ab alio nisi p tempus ut si q̃s velit asserem q̃dratum leuare de aq̃ sm oẽs angulos simul tũc seq̃tur aq̃ asserem ut donec aer intrare posset.

**Arguitur** Vacuũ esse probatur p experimentum ergo vacuũ ẽ añs ptz q2 si aliquod vas habeat duo foramina et unũ obstruat vel ergo exibit aq̃ vel non. Dõm q aqua non exibit nisi sub intret aer. et si dicat aqua naturalit movet deorsum ergo exibit. Dõm q q̃uis aq̃ sm propriam naturã movetur deorsum et descendit nõ tamen descendit sm naturam cõem quã habet ad alia corpa. Et similit potest dici si poneretur vas plenũ liquore in frigore. tũc propter frigus cõdensatur liquor et tñ nõ pt ibi aer intrare. et tñ fit liquor minor p cõdẽsationẽ. Dõm q illo casu posito necessario vas frãgitur. q̃a opz necessario aerẽ subintrare.

## Consequens aũt.

Tractatus tertius q̃rti libri phisicorum in q̃ postq̃ determinavit de loco et vacuo. Cõseq̃nt determinat de tpe et ratõ ordinis est q̃a sicut se habet locus et vacuũ ad mobile ita se habet tempus ad motum. q̃a locus sm veritatem et vacuũ sm opinionem antiq̃rũ sunt mẽsure mobilis sed tps est mẽsura motus. q̃a mobile est aliq̃d pmanens sicut locus sed motus est aliquid successivũ sicut tps sed mensura et mensuratum debent esse conformia sicut g° mobile precedit motũ sicut subiectũ accñs ita mensura mobil'. s. locus pcedit mensurã motus. s. tẽpus Determinãdo igit de tpe. primo determinat de eo q̃tuz ad questionem an ẽ. scdõ q̃tum ad questionẽ q̃d est et primo ponit de quo est intentio dicens postq̃ dictũ est de loco et vacuo cõsequenter aggrediendũ est de tpe et dt notanẽ aggrediẽdum denotãdo difficultatẽ determinandi de tpe. Et deinde dicit q prius pcedendũ est p extraneas rõnes. i. logicas vel antiq̃rum

## Quod quidem igitur

Hic aresto. pcedit ad investigandũ an sit tps primo ponens duas ratõnes q tps nõ est. prima ẽ omne totum cõpositũ ex hijs que impossibile ẽ eẽ nõ est sed tempus est cõpositũ ex preterito et futuro que impossibile est esse ergo tempus nõ est Dicitur in rõe totũ cõpositũ ad denotandũ q aliqua tota sunt que nõ habent ptes et tamẽ sunt et illa nõ sunt tota integralia. Unde nõ valet argumentũ illud nõ est cuius ptes nõ sunt quia substantie sepate sunt q̃ tñ nõ hñt ptes. Scda

ratio stat in hoc necesse est cuiuslibet diuisibilis aliquas ptes esse. sed nulla ps tpis ē ergo tps nō est. maior pbat ex diffinitōe ɔtinui qr Cōtinuū est cuius ptes copulant ad aliquē terminū cōem. et sic habebit ptes. minor patet qr nihil habemus de tpe nisi nūc et nūc nō est ps integralis tpis q̄uis bene sit ps formalis.

**Querit** Quare phs nō soluit istas rōnes. Dōm q̄ satis ex diffinitōe tpis ɔgnoscūtur. pñt tñ sic solui primo dicendū est ad pmā rōnem q̄ duplices sunt ptes tpis quedā sunt subiectiue quales sunt pñs pteritum et futurū et ille ptes nō sunt vt pbatū est. Alie sunt ptes integles sicut ānus mensis hora et tales sunt. et ex illis ɔpoīt aliqd totū continuū. Scdo dōm q̄ licet ptes tpis integrales fm se nō sunt. sūt tñ in ɔtinuatōne pñtis nūc sicut ann⁹ dr esse pter pñs nunc quod ɔtinuat ptes anni adinuicem. Tertio dōm est q̄ ē duplex totum quoddā est totū pmanēs qd hz ptes pmanētes sicut homo dom⁹ ꝛc̄. et ibi oportz partes eē simul et pmanētes sicut ad existentiā hominis reqritur q̄ caput pectus ꝛ pedes sint. Aliud est totū successiuū et in illo toto sufficit q̄ ptes sint fm successionē. sicut q̄ chen⁹ fit an̄ coloniam sufficit q̄ vna ps nūc sit ibi postea alia. ꝛ sic est de tpe. Sic soluitur scda rō qr q̄uis tps nō habeat ptes pmanētes habet tñ ptes successiuas qd sufficit in toto successiuo.

# Amplius aūt ipm.

Hic mouet q̄stionē de nunc tpis quod est ps formalis tpis. ꝛ est ista an sit vnū nūc in toto tpe vel aliud et aliud. et arguit ad vltimā partem. primo q̄ sit idem. et hoc vna rōe ista. scdo due partes tpis nō pñt eē simul nisi vna ɔtineat aliam vnde due hore nō sunt simul qr vna non ɔtinet aliam. sed hora et dies sunt simul qr dies continet horā. sed vnū nūc nō ɔtinet aliud nūc quia vnū indiuisibile nō ɔtinet aliud indiuisibile. qr ɔtinēs erit maius ɔtēto. mō indiuisibile nō est maius alio indiuisibili. ergo nō ɔtinet ipm. Si igitur in tpe sunt duo nūc et nō pñt esse sil tunc necesse est vnū corrūpi alio adueniēte. sed hoc ē impossibile ergo nō est nisi vnū nūc. minor pbat qr vel corrūpetur in seipso vel in alio nūc non in seipso qr nihil corrūpitur dū est. Nec pt corrūpi in alio. s. in posteriori nūc qr inter hoc nunc ꝛ sequens ē tps mediū sicut pbatur sexto huius et sic sequeret q̄ illud nūc qd corrūpetur esset simul cum omnibus nūc intermedijs qr semp aliquid est quousq; corrūpitur.

# Atuero neq; nunc se.

Hic ponit duas rōnes in oppositū. Prima stat in hoc cuiuslibet cōtinui finiti sunt ad minus duo termini qr est termin⁹ inciās et ēminās. sed est dare finitū tps ergo hoc tps habebit duos ēminos. sed nūc est termin⁹ tpis ergo in illo tempore erit adm⁹ duo nūc g⁰ erūt plura nūc in tpe. maior pbatur ex similitudine linee. qr sicut linea finita habet duo pūcta terminātia. ita et tps finitum habebit duo nūc ēminantia tūc ibi. Amplius si simul. Tangit scdā rōem q̄ stat in h⁰ si esset tñ vnū nūc in toto tpe. tūc illa q̄ sunt fcā ante mille ānos pñt dici nūc facta. sed hoc ē falsum igitur illud ex quo seq̄tur.

# Quid autem est tem

Inquisito an tps est. Cōseq̄nter inq̄rit disputatiue quid sit tps. primo ponēs opiniōes antiq̄s scdo veritatē ibi accipiendū autē. Dicit igit primo q̄ quid sit tps nō est manifestū ex hijs q̄ dicta sunt ab antiquis quia nō habebant oēs antiqui vnam opinionem de tpe quia aliq̄ dicebāt tps esse motum celi vel circulatōem. alij dicebāt tps esse speram celestem. Conseq̄nter impbat dictas opiniōes. Et primā duab⁹ rōnib⁹. Prima stat in hoc illa nō sunt eadem que hñt diuersas conditōnes. sed tps et circulatio habēt diuersas cōditōnes quia q̄libet ps tpis est tps. sed non q̄libet ps circulatōnis est circulatio quia ps motus circularis nō est motus circularis.

# Amplius si plures.

Scda rō stat in hoc si tempus eēt circulatō seq̄retur q̄ plura tpa essent simul: sed hoc est inconueniens. ergo illud ex quo seq̄tur. Sequela patz quia multe circulatōnes. i. multi motus circulares multorū mobiliū sunt simul.

# Totius autem spera.

Hic oñt quomō antiqui pbant scdam opinionem. Et est pbatio talis in vltima spera sūt omnia. sed i tpe sunt oia ergo tps est vltima spera quasi sic argueret que habēt easdem ɔditōes sūt eadē. sed sic est de tpe et vltima spera ergo ꝛc̄. et dicit aresto. q̄ ista opinio est ita stulta q̄ nō

oporteat aliqua impossibilia circa ipsaʒ ꝯsiderare quia manifeste peccat penes tres fallacias primo ē ibi virtualiter fallacia equiuocationis quia equiuocatur ē in dupliciter cum aliquid est in vltia spera et i tpe. quia in vltima spera sunt oia sicut ꝯtenta in cōtinente. sed aliquid est in tēpore sicut mensuratum in mēsura quia oia sunt mēsurata tēpore saltē corporalia. et illa que hñt successionē. scdo est ibi fallacia accñtis quia arguit ex puris affirmatiuis in scda figura. tertiō ē ibi fallacia ꝯñtis. quia virtualiter sic arguitur si aliquid est tps in ipso sunt oia. ergo si in aliquo sunt omnia tpm est tēpus.

# Quoniā aūt videtur

Hic quia aresto. dixit q motus nō est tps vult inquirere quō se habeat tpus ad motū. et circa hoc primo ponit duas rōnes q tps nō ē mot' deinde ostēdit q tñ tpus est semper cū motu. Prima rō stat in hoc motus ē in mobili vel vbi est mobile. et iō est determinatus ad mobile vel ad locū vbi ē mobile. sed tps est vbiqʒ et apud omnes ergo tēpus non est motus.

## ueritur

Quaeri aresto. ponit illā disiunctiuaʒ et videtur q vna pars sufficiat. s. q oīs motus est in mobili

Dōm q illam disiunctiuā addit ꝓpter motum localem. quia motus localis accipit dupliciter. Vno mō quantum ad illam formā que terminat motū. s. vbi q est in ipso mobili. et tūc etiā motus localis ē in ipso mobili. quia vbi est in ipso qd mouet Alio mō accipit motus localis quantum ad illud a quo denominat motus localis quia denominat a loco. et sic motus localis nō est in mobili sed vbi ē mobile. quia locus nō est in eo qd mouet sm locum sed in locante. Scda rō est oīs motus est velox aut tardus. et sic dñe mot' sunt velox et tardū. sed iste dñe nō pñt cōuenire tpi ergo temp' nō est motus. minor ꝓbat quia velox et tardū mēsurāt tpe sed tempus nō mensurat tempore. ergo tps nō pt dici velox et tardū. et sic alie sūt dñe tpis et motus ergo nō sūt idē.

# Atuero neqʒ sine mo.

Probato q tps nō est motus ꝯñter ꝓbat q tps nō est sine motu et hoc sic quia si homies nō mutant sm corpus aut sm animā aut si mutētur et lateat eos tūc non apparet fieri tps. Et q sic potest argui qñ ꝑcipimus motū seu mutatōnem tūc ꝑcipimus tps ergo tempus est aliquid mot' et sit simul cū motu. Añs ꝓbatur p vnū exēplū de illis q dormiebant apud sardos quia tales expgefacti copulabant nūc in quo incipiebāt dormire ad hoc nunc in quo expgefacti fuerūt. ergo in dormitōne qñ nō ꝑcipiebant motū etiam nō ꝑcipiebant tempus. ergo tempus fit cū motu. vnde cōcludit aresto. q quāuis tempus nō est mot' non tamen est sine motu

# Accipiamus autem.

Consequēter determinat de tpe quid est et primo inuestigat pticulas diffinitōis. scdo ꝯcludit eā. primo ergo inuestigat q tēpus est aliquid mot'. et potest sic sumi rō quicqd ē cū omni motu hoc habet ordinem ad motū tanq aliqd ipsius motus sed tēpus est cū omni motu ergo temp' hʒ ordinem ad motū tanq aliqd ipsi' motus. maior pʒ quia si nō haberet tps ordinē ad motū tūc nō posset dari cā quare eēt cū omni motu. minorē ꝓbat quia nō ꝑcipiendo motū aliquē sm cognitōem vel ymaginationē nec etiā motū alteratōnis corporaliū tūc non ꝑcipimus tps. et econtra si fiat aliquis motus in aia sm ꝯgnitōnem vel sm motū corpalem statim ꝑcipimus tps g° sequitur q tps ē cū qlibet motu quia ꝑcipit ꝑcipiēdo quēlibet motū

## Arguit

Si tps est cū oi motu g° sunt plura tpa simul. quia tps est passio motus g° debet distingui ad distinctōem motus. Dōm q dupliciter pt esse tps cū motu. Vno mō sic q tps sit passio et accñs mot'. et sic ē solū cū motu primo primi mobilis quia illius mot' tps est passio et hʒ tps vnitatem a tali motu. Alio mō tps est cū motu sicut mensura cū mēsurato. et sic tps est cū quolibet motu qa cuiuslibet mot' tps est mēsura. vñ patet q nō oʒ plura tpa eē simul quia nō sunt plures primi motus. ē tñ verū q ꝑcipiendo quēcunqʒ motū virtualiter etiā ꝑcipit primus motus quia eā ꝑcipit virtualiter in suo effectu sed motus istoꝝ inferioꝝ sunt effectus primi motus g° in istoꝝ inferioꝝ motibus ꝑcipitur mot' primi mobilis virtualiter.

## ueritur

Vtrum omnis motus anime mensurat tēpe. Dōm q anima rōnalis pt capi dupliciter. Vno mō sm potētiā intellectiuā et volitiuā. et sic motus anime nō mensurat tpe. quia tūc potest anima habere opationes in instāti. Alio mō accipit anima rōnalis sm potentias inferiores. s. sensitiuā. et vegetatiuam et tunc motus anime mensurat tpe

et sic dicit hic aresto· ꝙ qñ in anima percipimus successionem cognitionũ ymaginationũ et affectionũ tũc ꝑcipimus tp̄s· hoc aũt nõ cõtingit in qualibet opatione anime q̃r opatio intellectiua potest esse in instanti· est tñ verũ ꝙ opatio intellectiua in nobis est successiua ꝓpter fantasmata quibus vtit̃ in sua intellectõe·

# Quoniam aũt quod·

Hic aũtem inuestigat alias ꝑticulas·s·scd̃am ꝙ tempus ɔsequit̃ motũ vel est aliquid motus ·et vult finalit̃ ꝙ tempus ɔsequit̃ motum ſm ꝙ in motu inuenit̃ prius et posterius· Et ad hoc ostẽdendũ ꝑmittit tria que ꝓbat·Primũ est ꝙ cõtinuitas est in motu tp̄e et magnitudine· Scd̃m est ꝙ etiam in tempore et motu est prius et posterius·Tertiũ est ꝙ prius et posterius tp̄is sũt simul cũ ꝑori ⁊ posteriori motus Circa primũ ostendit ꝙ ɔtinuitas est in motu ex magnitudine ·et in tp̄e ex motu·et hoc sic ꝓbat quia continuitas repit̃ in motu quia est de quodã in quoddã·sicut in motu locali cõtinuitas inuenit̃ q̃a est de vno loco in aliũ locũ ⁊ quia talis motus ē in magnitudine que est cõtinua ergo motus est cõtinuus· et q̃r oportz tãtũ esse de tp̄e sicut de motu ergo oportet tempus habere suã ɔtinuitatem a motu Tũc ꝓbat ꝙ etiam ꝑus et posterius in motu sũt ex magnitudine et in tp̄e ex motu quod sic patz quia in illo repit̃ primo prius et posterius in quo repit̃ primũ positõ·sed sic est de ɔtinuo quia positio in ɔtinuo dicit ordinẽ ꝑtiũ in cõtinuo·et ex hoc sequit̃ in ɔtinuo ꝑus et posterius·sed in magnitudine repit̃ primo positõ in ɔtinuo quia illa est q̃titas ꝑ se et in motu nõ repit̃ primo positõ in ɔtinuo·ergo sequit̃ ꝙ prius et posterius in motu sunt ex ꝑori et posteriori in magnitudine·

**Querit̃** Utrum tempus habeat cõtinuitatem a motu ⁊ videt̃ ꝙ nõ q̃r tempus est q̃titas ꝑ se ergo nõ habet ɔtinuitatem ab alio sed a seipso q̃r a suo t̃mino· Dĩm ꝙ est duplex cõtinuitas quedam est intrinseca ⁊ formalis·et illã habet tp̄us a nũc sicut quelibet q̃titas ɔtinua a suo t̃mino cõi et ab illa ɔtinuitate habet q̃titas ɔtinua suam sp̄em et naturã in signũ cuius t̃min⁹ cõis ponit̃ in diffinitõe q̃titatis ɔtinue vt denotet̃ ꝙ t̃minus cõis est substãtia formalis continui· Alia est ɔtinuitas extrinseca et materialis·et illam ɔtinuitatem habet tempus a motu et motus a magnitudine·⁊ hoc est qd̃ alij sic dicũt ꝙ tp̄s habet suam ɔtinuitatem ꝑ se·i·formaliter·sed non a se·i· efficienter et materialiter·

**Queritur** Quõ se hñt prius et posterius tempis ad motuz Dĩm ꝙ prius et posterius temporis sunt ſꝑ simul cum priori ⁊ posteriori in motu ⁊ prius ⁊ posterius motus non differũt ſm esse a priori ⁊ posteriori temporis sed solum rõe Et arguit̃ ꝙ nõ quia prius et posterius motus sunt motus et ꝑus ⁊ posterius tp̄is sũt tp̄s·sed tempus ⁊ mot⁹ nõ sunt idẽ ergo nec prius et posterius i vtroqz Dĩm ꝙ duplex est ꝑemptitas quedam est ẽentialis ſm ꝙ illa dicũtur eadem que sunt eiusdez ẽentie et diffinitõis·et sic prius ⁊ posterius temporis nõ sunt prius et posterius motus· Alia ē ꝑemptitas numeralis ſm ꝙ idez dicũtur accñs et subiectum vel mensura et mensuratũ·et sic tẽpus et motus sunt idem sub ista tñ dr̃ña q̃r tempus est idem cũ priori et posteriori motus primi mobilis sicut accñs et subiectum et est idẽ cum ꝑori et posteriori aliorũ motuũ sicut mensura est eadem cum mensurato

# Atuero et tẽpus cog·

Hic oñt ſm q̃d ipsius motus tempus ɔseq̃t̃ motum et vult ꝙ tempus ɔsequit̃ motum rõne ꝑoris et posterioris·et hoc sic ꝓbat quia ſm illud tempus ɔsequit̃ motum quo cognito in motu cognoscit̃ temp⁹ sed cognito priori et posteriori in motu ɔgnoscimus tempus et distinguim⁹ tẽpus ergo tempus ɔsequit̃ motum rõe ꝑoris ⁊ posterioris·Circa quod sciendũ est ꝙ i motu sũt duo scz substantia motus·i·forma ſm quã est mot⁹· sicut in motu calefactõis substantia siue ẽentia motus est calor·Aliud est i motu·s·successio ſm prius et posterius sicut in motu calefactõis successiue acquirit̃ ꝑfectior calor·Vult ergo aresto· ꝙ tempus non consequit̃ motum gratia sue substantie quia sic motus habet quãdam indiuisibilitatem et tempus est quoddã successiuũ·sed tp̄s consequit̃ motum ſm successionem que est in motu quia sic tempus potest mensurare motum et motus est mensurabilis tp̄e··

# Determinamus aũt·

Hic inuestigat tertiam ꝑticulam quia iam dem̃ est ꝙ tempus est aliquid motus nũc vult ostendere quid ipsius motus est tempus·et vult ꝙ tẽ

pus est numerus motus. et hoc p̄bat r̄oe signo et distinctōne. R̄one sic hoc est tempus quod p̄ci pimus p̄cipiendo tempus. sed p̄cipimus tempus numerando prius et posterius in motu. ergo tē pus ē numerus motus ſm p̄us et posterius. ma ior patet quia vnūquodq̄ʒ est illud quod ꝯgnosci tur cognoscendo ip̄m. sicut diffinitō vt aīl r̄ona le est idem quod homo quia cognoscitur cognos cendo hominem. minor patʒ quia accn̄s p̄cipitur ad p̄ceptōnem subiecti in quo ē. cum ergo temp⁹ sit in motu primi mobilis subiectiue ergo tēpus p̄cipimus p̄cipiendo motum et p̄ cōsequens tem pus ē numerus motus. Scd̄o p̄bat hoc a signo et stat signū in hoc illud quo aliquid indicamus esse maius vel min⁹ hoc est numerus eius. ſꝫ mo tum indicamus maiorem vel minorē tp̄e. ergo tē p̄s est numerus motus. maior patet quia hoc ē numerus quo numeramus aliquid. minor patet p̄ experientiam quia motus vni⁹ hore ē maior mo tu medie hore. Tercio manifestat p̄ distinctiōem quia numerus accipit̄ dupliciter. Vno mō p̄ nu mero quo numeramus vt vnū duo. et sic temp⁹ non ē numerus. Alio mō p̄ numero numerato et cōtinuo. et sic tp̄s est numerus. s. cōtinu⁹. Qḋ autem tp̄s p̄mo mō non ē numerus patet quia tūc numerus cuiuslibet rei eēt tp̄us. et sic essent plura tp̄a simul. oportet ergo q̄ sit numerus cō tinu⁹. Cōcludit̄ ergo diffinitō tp̄is. s. q̄ tempus ē numerus motus ſm p̄us et posteri⁹.

**Queritur** Vtrum diffinitio temporis sit bona. Dōm q̄ sic q̄a accn̄s p̄priū habet diffiniri p̄ suū subiectū. sed tē pus est accn̄s p̄priū motus p̄mi mobilis ergo ha bet diffiniri p̄ motum. sed dr̄ia est q̄ntū ad modū diffiniendi int̄ accn̄s in cōcreto et in abstracto q̄ꝛ accn̄s in cōcreto diffinitur p̄ subiectum positū lo co generis et p̄ aliquid p̄prij generis positū loco dr̄ie. sed accn̄s in abstracto diffinitur p̄ subiectū loco dr̄ie positūʒ in obliquo et p̄ aliquid p̄prij ge neris loco generis positum in recto vt symitas est curuitas nasi. Et r̄o istius diuersitatis sumi tur ex duobus. p̄mo ex significatōe nois quia cō cretum significat subiectū habens in se formā si cut album ē idem q̄ res alba. Sed abstractū sig nificat formā absolute. ⁊ significat illud quo sub iectum informat̄. Oportet ergo q̄ in cōcretis sb̄ iectum ponat̄ loco generis sicut p̄ncipalis pars diffinitōnis quia diffinitō explicat illud quod p̄ nomē significat̄. Alia r̄o est quia accn̄s in cōcre to habet modū substantie. sed in diffinitōne sub stantiaꝝ genus sumitur a materia. ergo diffini endo accn̄s in cōcreto debet etiam poni subiectū quod habet modū materie. et accn̄s in abstracto hʒ se p̄ modū accn̄tis siue forme. iō debet p̄us lo co generis poni illud q̄ḋ ē forma et accn̄s. Ex q̄ bus sic arguit̄. Tempus est accn̄s in abstracto ⁊ tp̄ale est cōcretum. ergo debet diffiniri p̄ aliquid p̄prij generis positū in recto quod ē numer⁹. q̄a numerus idem ē quod mensura iam patet quod mensura est genus ad tp̄s. et dicit̄ magis q̄ tp̄s est numerus q̄ mensura. quia tp̄s est mensura continua ſm ordinē ad q̄ntitatē discretam sicut bipedale significat numerū nō discretū sed conti nuū siue potentialem. hoc autē significat̄ per nu merū. Scd̄o addit̄ motus quia motus ē obliqu⁹ et est subiectum ipsius tempis. Additur t̄cio ſm prius et posterius. quia tp̄us non cōuenit omni motui ſm suam substantiā. i. r̄one t̄mini ad quē ⁊ a quo habet substantiā sed r̄one p̄oris ⁊ posteri oris. quia in motu sic ē successio. et tp̄s mēsurat motū ſm successionē.

**Arguitur** Illud quod nō est nō diffi nitur sed tp̄s nō ē ergo ⁊c̄ minor patet quia p̄tes tp̄is nō sunt ergo tēpus nō est. Dōm q̄ q̄uis p̄tes integrales tp̄is nō sint simul ſm actuʒ sunt tn̄ in successione. et hoc sufficit ad exn̄tiam totius successiui.

**Arguitur** Si tp̄s esset tūc esset in ip so nūc quia nihil habem⁹ de tempore nisi nūc. sed hoc ē impossibile ergo tē pus nō est. Dōm q̄ tp̄s esse in ipso nūc p̄t du pliciter intelligi. Vno mō substātialit̄. et sic est verū q̄ tota substantia tp̄is dependet ex t̄mino cōi. s. nūc sicut substantia cuiuslibet ꝯtinui depen det ex suo termino cōi. hoc em̄ ē substantia alicu ius q̄ḋ significat̄ p̄ eius diffinitōnem. sed q̄ḋlibet cōtinuū diffinit̄ p̄ suū terminū cōem. ergo q̄ḋlibet cōtinuū habet suam substantiam ex termino cōi. Est em̄ substantialiter continuū ex suo termino cōi. Aliud ē esse integrale temporis et tale eē nō habet tempus ex ipso nūc sed ex ipsis p̄tibus p̄ oribus et posteriorib⁹. sic autem tp̄s dependet ex preterito ⁊ futuro que habent esse p̄ cōtinuatio nem ad presens nūc. et hoc ē q̄ḋ dicit arest̄o. q̄ ē idem nūc substantialiter in toto tp̄e. et hoc ē de eum de nūc cōtinuante.

**Arguitur** Numerus ē q̄ntitas discre ta et tp̄s est numer⁹ ergo

tempus est q̄titas discreta Dōm q duplex ē
numerus quidam est numerus quo numeram⁹
vt vnū duo tria.et sic tempus nō est numerus
Alius est numerus numeratus.i.applicat⁹ ali=
cui cōtinuo et ptibus eius.et talis numerus est
q̄titas cōtinua et sic tempus est numerus.sicut
patꝫ extra ꝓpositum de bipedali quod significat
numerū numeratum.i.numerū actualiter exn̄tē
in aliquo cōtinuo.et ideo bipedale solum dicitur
de aliquo habēte cōtinuitatē duoꝝ pedū.et hoc ē
quod alij sic dicūt q duplex est numerus.s.actua
lis et potentialis.Numerus actualis ē qui ē per
actualem distinctōnem et discretōem ptiū sicut
numerus decem canū.Numerus potentialis ē q̄
nō est p actualem distinctōnem ptiū sed p potē
tialem.sicut bipedale significat vnū lignū cōtinu
um quod ē possibile diuidi p duos pedes.sed tp̄s
est numerus potentialis quia in tpe est cōtinui
tas ſm ordinem ad numerū sicut vnū tp̄s cōti
nuū habet in se multas horas dies et annos.tñ
ille hore nō sunt abinuicem actualiter diuise in
ordine ad tp̄s.sed ꝯtinue sibiinuicē succedūt.

**Arguitur** Si tempus est numer⁹ nu
meratus.ergo tēpus ē idē
cum motu.ꝯsequentia ꝓbaē quia prius ꝛ poste
rius in motu sunt numerus numeratus. Di
cendum q motus et tp̄s ex alio habent suas sb
stantias.q̄a substātia motus non attendiē ſm
ordinem ptiū motus.sed ſm terminū ad quē cu
ius motus ip̄e est substātia.sed substātia tempo
ris attenditur ſm successionē prioris et posteri
oris in motu nō sic q prius et posterius motus
sint tp̄s.sed sunt sbiectū tpis.Accipiūtur eñ p̄
us et posterius in motu dupliciter.Vno mō ſm
q sunt ipsius motus.i.ſm q spectant ad motū
et sic sunt subiectū tempis et nō temp⁹ Alio mō
ſm rōnem mensure.et illo mō spectant ad ratō
nem tpis.vnde patet q tp̄s est etiā numer⁹ nu
meratus.quia tp̄s est applicatum motui ꝯtinuo
et ex illa applicatōne habet cōtinuitatem.

**Arguitur** Tempus etiam est mensu
ra quietis.ergo non solum
motus. Dōm q tp̄s etiam est mensura quie
tis p ordinem tñ ad motū. Ex quo eñ quies est
priuatio motus et priuatio cognoscitur ex suo
habitu.ergo quies ꝯgnoscitur ex ipso motu.quod
etiam videmus exemplariter qr sicut p motum
celi et p horas sumptas ex motu celi sumiē mēsu
ra motus istoꝝ inferioꝝ.ita etiam sumitur men
sura quietis ex motu istoꝝ inferiorū.quia dicim⁹
aliquid quieuisse ad tātū.vel tātū tp̄s ꝑ quo na
tum fuit moueri.

**Arguitur** Mobile etiam mensuraē
tp̄e et tñ non est motus.
Dōm q mobile accipiē dupliciter.Vno modo
ſm sua principia essentialia.et sic ꝯsistit eius eē
in indiuisibili.ꝛ p ꝯñs nō mensuraē tpe sed nūc
tpis.qr quod nō habet successionē tpe mensurari
non pt.Alio mō accipiē mobile ſm principia cō
plexionalia.et sic ſm duratōnem successiuaꝫ eē
eius mensuratur tpe.qr sic etiam habet successio
nem.est eñ manifestuꝫ q p̄ncipia complexiona
lia in rebus viuentibus tendant in principio ad
perfectōnem et in fine deficiāt a pfectōne.patet
ergo q in talibus principijs est successio motus
ꝛ hoc est quod dicit aresto:in textu q nūc corre
spondet mobili sicut tp̄s motui.

**Arguitur** Est aliquis motus q̄ fit in nūc
sicut generatō. Dōm q gene
ratio capitur dupliciē.Vno mō ꝑ instantanea
introductione forme substantialis in materia
et tūc non dicitur generatō proprie motus.sed
potius mutatō.Alio mō accipitur generatō ſm
q cōiungitur tali introductōni preuia dispositō
materie.et sic generatio etiam est motus et non
fit in instanti sed in tpe.

**Arguitur** Tempus est met mot⁹ er
go nō est numerus mot⁹
Aīis ꝓbatur qr dies est tempus.et est latio so
lis supra nrm hemisperiū.sed latio ē motus er
go dies est motus Dōm q illa predicatō seu
diffinitō est causalis.et est sensus q dies causa
tur ſm suam qualitatem scꝫ ex parte luminis et
latōe solis supra nostrum emisperiū.et tūc dies
capitur formaliter.Alio⁹ dies potest capi ma
terialiter.p tpe quo sol moueē supra nostrū hemis
periū capiendo diem ꝑ die artificiali.vel ꝑ tem
pore viginti quatuoꝛ horaꝝ.et sic capiē ꝑ die na
turali.et vtroqꝫ mō est causalis predicatō.quia
dies tam quo ad tempus quod materialiter est
dies q̄ quo ad lumen quod formaliter est dies
causatur ex latione solis.

**Arguitur** Totum nō debet diffiniri p
suas ptes sed prius et po
sterius sunt partes temporis ergo nō potest tē
pus per ea diffiniri. Dicendū q in diffinitione
non accipiūtur prius et posterius ꝑ priori ꝛ po
sterioꝛi temporis.sed pro priori et posteriori mo

tus vt sit sensus tempus est mensura mot⁹ sm ꝙ in motu inuenitur prius et posterius. quia tē pus mensurat aliquod successiuū. et motus ē suc cessiu⁹ sm prius et posterius.

## Et sicut motus sem.

Postq̄ phs ante diffinitionē tpis mouit questi onem de nūc temporis hic determinat illam q̄sti onem sc3 vtrum sit vnū nūc in toto tempore. et primo ꝓponit quod intendit scilicet ꝙ nūc in to to tempoē est quodāmō idem et quodāmodo nō idem. quia est idem subiecto siue sm rem ⁊ est al terum ratōnē. quod sic probat. quia tempus ha bet cōtinuitatem a motu. sed partes motus sūt alie et alie sm ratōnem manente etiam vno mo tu. ita etiam partes temporis sunt alie et alie sm prius et posterius q̄uis sit vnū nūc.

**Queritur** Utrum tēpus habeat suaȝ cōtinuitatem a motu. ⁊ vi detur ꝙ nō. quia tūc haberet suam cōtinuitatem ab alio. et non per se. Dicendum ꝙ tp̄s habet suam cōtinuitatem per se. sed non a se vel ex se. Circa quod cōsiderandum ꝙ duplex est cōtinui tas quedam formalis et intrinseca quam habet cōtinuū ex suo termino cōmuni et talem cōtinui tatem habet tempus a nūc quod est termin⁹ cō munis temporis. et per illū terminū cōmunē est formaliter cōtinuū. Cum ergo p dicat circūstan tiam eē formalis bn̄ dicit a. ꝙ tempus habet cō tinuitatem p se. Alia est cōtinuitas materialis vel effectiua et extrinseca. et illaȝ habet tempus a motu et motus a magnitudine. Cuȝ ergo a et ex dicant circūstantiā eē materialis et efficiētis sic patet ꝙ tp̄us non h3 ꝯtinuitatē a se vel ex se

## Sequitur enim sicut

Probat principale ꝓpositum quod dictum est. et stat rō in hoc sicut se habet mobile ad motū ita se habet nūc temporis ad tēpus. sed est vnū mo bile in toto motū sm rem et aliud sm ratōnem et eē ergo etiam est vnū nūc in toto tempoē sm rem et alterum sm ratōnem et esse. Maior pa tet q̄a sicut nūc mensurat mobile scilicet substan tiam mobilis ita tēpus mensurat motum sicut ergo per hoc ꝙ mobile aliter et aliē se habet nos cognoscim⁹ motū ita p hoc q̄d nūc aliē ⁊ aliē se h3 cognoscim⁹ tp̄s Et addit arest. ꝙ sophiste di cūt hominem esse alterū in foro et alteȝ in thea tro quod non est verum sm rem sed sm ratōem

Ita etiam hic dicendum est de nūc temporis. et Per hoc soluūtur argumēta prius in contrariū mota. quia illa probant ꝙ non est idem nūc sm esse. quia si sic tūc illa que nūc essēt facta essent simul cum illis que facta sunt ante mille ān̄os quia est idē nūc simpliciter.

**Queritur** Utrum sit idem nunc in toto tempore Di cendum ꝙ est idem nūc sm substantiam ⁊ alte rum sm esse quod probari potest ratōne et simi litudine. Ratōne sic quia vnius rei est tantum vna substantia. sed tp̄us est vna res. ergo habe bit tantū vnam substantiam q̄uis ꝓpter conti nuū fluxum mutetur sm esse. Similitudine sic probatur quia sicut in linea substātia linee sumi tur ex puncto et substantia cuiuslibet cōtinui ex termino cōmuni ita etiam substantia tēporis su mitur ex suo termino cōmuni qui est nūc. necesse est igitur vnū nūc esse in toto tēpore vt sit vna substātia. sicut in linea est tantū vnū punctum continuās. in vno superficie est tantū vna linea continuans et in vno corpore est tantū vna su perficies cōtinuans.

## Et notum aūt maxie

Postq̄ determinauit de nunc sm substantiam eius consequēter ostendit vnde habet nūc ꝙ est mensura. et deinde determinat de conditioni bus eius. Et primo dicit ꝙ duo sunt de ratione mēsure que ꝯueniūt ipsi nūc. primū est ꝙ mēsura debet esse aliquid maxime notū. Secundū ꝙ de bet esse minimum. sic autē est de nunc temporis quia cū nūc sit p̄ns et existens actualiter ipsū magis cognoscit q̄ alie partes ipsi⁹ tēporis. ꝙ etiā sit minimū p3 quia est indiuisibile.

## Manifestū autem et.

Hic ponit arestō. conditōnes ipsius nūc. et sunt tres quarū prima est. Q̄ de tempore nihil habe mus nisi nūc. et hoc sic probat motus nō est sine mobili q̄uis econtra. ergo mensura motus non est sine mensura mobilis. sed tēpus est mensura motus. et nūc est mensura mobilis. ergo non est tempus sine nūc. Et dr̄ notanter ꝙ motus non ē sine mobili et n̄ ecōtra q2 mobile p̄t eē sine mo tu. et ideo a sili nō potest eē tp̄s sine nūc quod fuit probandū.

**Arguitur** Indiuisibile nō potest mē surare diuisibile. sed nunc

est indiuisibile. ergo nō potest mensurare diuisibile scilicet tempus. quia mensura et mensuratū debent ꝓportionari. Dicendū ꝙ est duplex mēsuratō quedā est q̄titatiua sm quā aliquid mēsuratur q̄titatiue et sic tempus nō mensuratur nūc. quia mēsura q̄titatiua debet correspondere mensurato sicut vinū vasi. Alia est mensuratio notificatiua eo mō quo forma dicitur mensura re illud cuius est forma et sm talē mensuratōez ipsum nūc mensurat tempus. et hoc patet ex ꝓbatōne textus vbi dicitur ꝙ magis notum mensurat min' notum quod est verum de mensuratione notificatiua.

## Et continuū iam tem

Hic consequēter ponit alia duo que dicuntur de ipo nūc quorū primū est ꝙ tempus diuiditur et cōtinuatur p nūc. Scd'm est ꝙ nūc nō est pars temporis. Primū probatur dupliciter. Primo sicut se habet mobile ad motum. ita nūc ad tempus sed cōtinuitas motus est ex mobili. ergo cōtinuitas tempis est ex nūc. Et similiē motus diuiditur ad diuisionem mobilis. ergo etiam diuiditur tempus ad diuisionem nūc. Secūda ratio sumitur ex parte linee et pūcti. quia sicut se habꝫ pūctum ad lineam. ita nūc ad tempus sed punctus continuat et diuidit lineam ergo nūc continuat et diuidit tempus. Circa quod sciendū ꝙ punctus in linea accipitur dupliciter. Uno modo sm ꝙ est in linea in potentia. et sic continuat lineam quia pūctus continuans nō est in linea sm actum puncti. Alio modo pūctum continuans capitur sm ꝙ assignatur actu i linea et sic diuidit lineam quia ex hoc ꝙ actu sit pūctum in cōtinuo sic sumūtur plures partes linee. Similiter est dicendum de nūc temporis. quia nūc temporis capitur dupliciter. Uno modo sm ꝙ ē potentialiter in tempore et sic cōtinuat tempus Alio modo accipitur sm ꝙ assignatur sub actualitate ipsius temporis. et sic diuidit ipm tempus. Est tamen differentia inter pūctum et nūc quia pūctum est quoddam stans et ꝑmanens sicut etiam linea. et ideo possum' idem pūctum bis accipere et vti eo vt duobus. sed ipm nūc nō est stans sicut nec tempus ideo oportet alterū nūc capi sm ratōnem in quo incepit motus et i quo terminatur. Unde tempus nō mensurat hoc mō motum ꝙ aliquod idem accipiatur vt principiū vnius et finis alterius sicut contingit quandoqꝫ in puncto. sed tempus magis mensurat motum accipiendo duo vltima temporis scꝫ duo nūc que tamen nō sunt partes tempis. Scd'm est ꝙ nūc nō est pars tempis quod sic ꝓbat. sicut se habet momentū vel mutatum esse ad motum. ita nūc ad tempus. sed momentū vel mutatum cē nō est pars motus. ergo nūc nō est pars temporis. minor patet quia momentum est aliquod indiuisibile. sed quelibet pars motus est diuisibilis

## Minimus āt nume.

Hic ponit ea que dicūtur de tempore et sūt quatuor. Primū est ꝙ in tempore inuenitur minimū Scd'm est ꝙ in tempore inueniūtur multum et paucum breue et lōgum. nō autem velox et tardum. Terciū est ꝙ tps est simpliciter vnū numero. et sm quid sunt plura tempora. Quartū est ꝙ tempus cognoscitur motu et econtra. Deinde ponit ratōes illorum que dicūtur de tempe. Unde ratō primi est. quia tempus est numerus. sed in numero reperitur minimū quia vnitas. ergo etiam in tempore reperitur minimū. Est tamen verū ꝙ quodāmodo in tempore nō reperitur minimū. quia tempus est continuū et continuū est simpliciter diuisibile in infinitum. et in eo nō reperitur minimū. Et quando dicitur ꝙ ista repugnant adinuicem. Dicendum ꝙ tempus accipitur dupliciter. Uno modo sm ꝙ habet ordinem ad numerū. et sic reperitur minimū in tempore scilicet vna hora inter horas ⁊ vna dies inter dies. Alio mō accipitur tēpus sm se. et sic in tpe nō datur minimū sm partes integrales. et ideo vna hora est minima in ratōne hore sed ex ratōe temporis est diuisibilis in infinitum. sic similiē est in quolibet alio cōtinuo. quia quodlibet cōtinuū comparatū ad numerum potest esse minimū sicut vnū lignū ratōne illius quod est vnū sic est minimū. sed non ratōne illius ꝙ est continuū.

## Manifestum est autē

Hic consequenter ponitur ratō scdi et est qr tēpus est numerus et etiam est numerus continuus. Ex hoc ergo ꝙ tempus est numerus in eo reperiūtur multum et paucum. quia illa reperiuntur in numero est eīm aliquis numerus paucus et aliquis numerus multus. Sed ex eo ꝙ temp' est aliquod continuū sic in tempore reperiuntur longum et breue. quia lōgitudo et breuitas sunt

conditōnes cōtinui sed in tpe nō inueniūtur velox et tardū. cuius rō est quia de ratōne velocis et tardi est esse numeratū et mensuratū tpe. qr velox est quod in puo tpe multū ptransit. et tardū est quod in longo tpe paucū ptransit. sed tēpus nō est aliquod numeratū sed ē ipse met numerus.

## Et idem autē vbiqz.

Hic oñt quō tempus sit idem et nō idem et dicit q simpliciter est vnū et idem tps vbiqz. i. respcū omniū. et hoc sic pbat quia tps ē numerus motus nō cuiuscūqz sed pmi motus. iam prim⁹ motus est vnus etiā numero et simpliciter ergo tēpus est vnū numero et simpliciter. Tempus eñ primo mensurat motū primi mobilis et p illum motum etiam mensurat omnes alios mot⁹. minor patz quia totus motus celi acceptus sm suam totalitatem est vnus numero. sicut patet octauo phisicoꝝ. Non eñ inter duos motus circulares oportet interuenire quietem vt ibidē dicitur. vnde patet q si tempus diuersificaret sm diuersitatē motus absolute tūc nō esset idem tēpus omniū quia nō est vnus motus omniū. Ex quo etiam fundamento oñditur q capiēdo tps sm eius partes tps non est vnū. quia sicut mot⁹ celi variatur sm diuersas reuolutōnes que reuolutōnes a seinuicē distinguunt numero portētiali simile est de tempore quia totū tempus ē vnū numero actuali. sed ptes tpis reiterātur sm numerum potentialem et nō sm numerū actualē sicut etiam ptes motus.

**Queritur** Vtrū tps possit idem numero reiterari. Dōm q tempus est reiterabile in spē sed nō in numero. Circa quod sciēdum q due ptes tpis drūt ab inuicem numero potentiali q̄uis sint vnius numeri actualis. sicut eñ dictū est totum tempus est vnū numero in sua totalitate. sed ptes tpis possunt nihilomin⁹ a seinuicem distingui. querit ergo an tpus sit reiterabile quod dupliciē potest intelligi. Primo an tps quod fuit in pterito potest adhuc semel resumi sicut dies q̄ heri fuit potest p diuinā potentiā adhuc semel fieri et resumi. Dōm q illa dies nō pt resumi sm numerum sed bene sm spēm sc sm q dies sed non sm q illa dies. Et rō istius est quia impossibile ē aliqd successiuū idem numero redire etiam p diuinam potentiā quia implicat ↄtradictōem. sed tps est aliquod successiuū. ergo non pt idem numero redire etiam p diuinā potentiā. et iō q̄uis de⁹ pt repare angelū annihilatum qr est aliquod pmanens in sua natura nō potest tn̄ repare idē tempus numero. nec eūdē motū numero. Et rō isti⁹ est quia in ipsis rebus successiuis cē talia rerū cōsistit in fluxu et ↄtinuitate penes fluxū. deficiē te ergo tali cōtinuitate nō potest illa res eadē numero redire.

## Non solum autē mo.

Hic ↄñter pbat quartū duabus rōnibus. Quarum pma stat ī hoc tps est numerus. sed numerum cognoscimus p numerabilia et numerabilia p numerū. ergo cognoscit tps motu. et mot⁹ tempore. minor patet exemplariter p numeꝝ eq̄rum et numerū miliariū. quia dicit aresto. q cognoscimus numerū equoꝝ ex hoc q cognoscimus equū oportet eñ pmo ↄgnoscere vnū equū et postea alterū anteq̄ cognoscamus numerū equoꝝ. Item cognoscimus numerū miliariū ex vno miliari. Scdā rō stat in hoc q̄cūqz cōsequūtur seinuicem in q̄titate ibi vnū potest mensurare alteꝝ et ecōtra. sed tēpus et motus cōsequūtur seinuicem in q̄titate. ergo vnū potest mensurare alterum et econtra. Maior patet exemplariter. q̄a q̄ñqz vinū mēsurat anphorā et q̄ñqz āphora vinū. Minor pz quia dicimus motum magnū quando tempus est magnū et dicim⁹ tempus magnū q̄ñ motus est magnus.

**Arguitur** Ex hoc sequeretur q tempus nō esset magis mensura motus q̄ ecōtra. Dicendum q aliquid mēsurat alteꝝ dupliciter. Vno modo p se et ex sua ppria natura. et sic tempus mensurat motum. Alio modo aliquid mensurat alteꝝ quo ad nos et per accidens. et sic motus mēsurat tempus. et ideo patet q nō habent se eodem modo ad mensurandum. Et similiter dicitur q̄uis p accidens vinū quandoqz mensurat anphoram tamen per se āphora mensurat vinū. vnde contingit q quandoqz motus est nobis notior q̄ tempus quia sic quandoqz mensuramus tempus p motum quo ad nos sicut scriptores quandoqz noscūt horas ex actione scribendi.

**Arguitur** Tempus causatur ex motu. et ergo in motu est prior ratō mensurandi q̄ in tempore. Dicendū q tempus et motus possunt dupliciter ↄsiderari

cem comparari · Uno modo in ratōe existendi et sic motus precedit tempus et est causa ei⁹ · Alio modo comparātur adinuicem in ratōne mensuē et sic tempus est cā motus ·

## Quoniam āt tēpus ·

Posita diffinitōne temporis et eius ꝓprietatibus cōsequenter determinat de tēpore ꝑ comparationem ad ea que sunt in tempore · Primo ergo determinat de his que absolute sunt in tēpore · Secūdo determinat de his que sunt in tempore ꝑ cōparatōem ad ea que nō sunt in tēpore · Est ergo intentio arestotilis ꝙ motus mobile et q̄es sūt mensurabilia tempore · et dicit ꝙ differenter motus et mobile sunt in tempore · quia motus ē in tēpore tā quo ad substātiam ꝗ̄ quo ad eius duratōnem · sed mobile mensuratur tempore ꝺm ꝙ habet successionem ⁊ duratōnem et non ꝺm substantiam · et ratō diuersitatis est quia aliq̄d mēsurat̄ tempore ꝺm ꝙ habet successionem sed motus ꝺm suam substantiam et duratōnem habet successionem · sed mobile solū habet successionem ꝗ̄tū ad eius duratōnem ⁊ eē · et iō mobili correspondet nūc temporis et nō tempus · et mēsurat tempus motum nō ꝓxime totum · sed vnaꝫ partem que pars vlterius mensurat totū · Et occasione illius quia dixit ꝙ motus et mobile mēsurantur tēpore ostendit verū sit idem esse in tempore et mēsurari tpe · Et circa h° dicit ꝙ aliquid esse in tēpore potest intelligi tripliciter · Uno mō dicitur aliquid esse in tēpore quia est simul cum tēpore · Alio modo aliquid dicitur esse in tēpore quia est passio tēporis · Tercio mō dicitur aliq̄d esse in tpe quia mensurat̄ tpe · Et declarat istam distinctōnem ꝑ similitudinem de numero quia tēpus est numerus · sed tripliciter dicitur aliq̄d eē in numero · primo quia est simul cū numero · scd̄o quia est passio numeri vt par et impar · tercio qꝛ mensuratur numero · Aresto · ergo excludit illos duos ꝑmos modos · Et dicit ꝙ nō oportet h°dici esse in tpe quod est simul cū tpe · qꝛ sic eē in tpe esset idem sicut esse cum aliquo tēpe · et sequētur ꝙ ista esset admittenda celū est in g̃no milij · q̄a est simul cum grano milij sed hoc est incōueniēs. Nec etiam valet scd̄s modus · quia quādo dicim⁹ aliquid esse in tempore dicim⁹ aliquid esse ī alio sicut in mensura extrinseca sed subiectū alicuius passionis nō est mēsura extrinseca passionis · sic ergo relinquitur terci⁹ mod⁹ ꝙ esse in tempore ē mensurari tpe · et ꝑ hoc soluitur questio verū idē sunt mensurari tpe et ꝓprie esse in tpe ·

## Arguitur

Ergo ista ē falsa deus ē quia deus nō est in tēpoē quod tñ videt̄ esse dicendū · quia omne v̄bū consignificat tp̄s vtꝫ ex diffinitōe v̄bi · Dōm est ꝑmo ꝙ aliqui exponebant illā ꝓpositōnem ꝺm ꝑmū modū eē in tpe dicebant enī ꝙ ille esset intellect⁹ istius ꝓpositōnis de⁹ est · i · deus est simul cū tpe nostro · sed ista opinio nō valet quia tūc ista ꝓpositō nō esset necessaria sed ꝑ accn̄s quia qn̄ꝙ nō erit tp̄us nostrū · et ideo ꝑ accidens nūc est quod est tp̄s nostꝝ · Dicendū est ergo ꝙ qñ d̄r in diffinitione verbi verbū est quod ꝯsignificat tp̄s ibi tempus extenditur ad oēm mensuram durationis scꝫ ad eternitatem euiternitatē et tempus nostꝝ cū ergo dicitur deus est ibi est cōsignificat tēpus quod est mensura eternitatis · et ibi angelus est · est ꝯsignificat tēpus quod est mēsura euiternitatis · et ergo dicūtur aliqua verba absolui a tpe scꝫ tpe nostro.

## Quoniam aūt nunc

Hic aresto · dicit que sunt illa que nō sunt in tpe quia ex hoc ꝙ cognoscimus ea que nō sunt in tēpore possum⁹ cognoscere ea que sunt in tēpe · vult ergo aresto · ꝙ illa que semꝑ sunt nō sunt in tpe sic · s · ꝙ mensurant̄ tpe · et hoc ꝓbat ex duab⁹ conditōnibus q̄ cōueniūt illis q̄ sunt in tpe · Prima est ꝙ ea q̄ sunt in tpe excedūtur a tpe · Cuius rōnem ponit quia aliquid est in tpe sicut numeratū in numero · sed est cōditio numeri ꝙ p̄t semper capi numerus maior omni numerabili · g° etiam p̄t capi tp̄s quod est maius omni eo qd̄ mēsurat̄ tpe Pꝫ etiā ꝑ similitudinē ad locū qꝛ sicut locus semꝑ ē maior eis q̄ ꝯprehendūtur sub loco ita etiam tp̄s maius ē eo quod includit̄ in tēpoē Cōueniūt enī in hoc ꝙ tam locus ꝗ̄ tp̄s mensurāt extrinsece · ¶ Cōseq̄nt̄ ponit scd̄am conditionem illoꝝ que sunt in tpe et est ista ꝙ illa q̄ sūt in tpe patiūtur aliquid in tēpe · et hoc ꝓbat dupliciter · primo ex cōi modo loquēdi · scd̄o ꝑ rōem Ex cōi modo loquēdi sic · quia cōsueuim⁹ dicere ꝙ aliqua senescūt putrescunt et corrūpūtur ex tempore et aliquis obliuiscitur eoꝝ que ponit ex tēpore · et ideo tempus non ē causa boni qꝛ nullus addiscit ex tēpore · si autē aliquis addiscat in tēpore hoc ē ꝓpter operatōem quā facit in tempoē Et addit istam ratōem quia tempus est nume

rus motus. sed motus ex sua natura facit rem
distare a sua primeua dispositione. cum ergo tē
pus sequatur motum etiam tempus habet in se
illam conditōnem motus q̄ scilicet dicitur ali=
quid remoueri a sua primeua dispositōne ex tpe.

## Quare manifestum

Hic ex duabus istis conditōnibus concludit op
positum scilicet q̄ illa que semper sunt nō sunt
in tempore quia nulla conditō temporis conue=
nit eis que semper sunt. nō prima quia illud q̄d
semp est nō exceditur a tempoē quia hoc durat
in infinitum. sed nihil potest excedere infinitum
Neq̄ secunda conditō cōuenit eis que sunt sem
per. quia hoc quod semper est nō est corruptibile
nec disponibile ad corruptōem q̄r tūc nō esset sp.

**Arguitur** Tempus est causa gene=
ratōnis quia multa gene
rantur ex tempoē. ergo tempus nō est causa cor
ruptōnis. Dicendum q̄ tempus per se et s̄m
suam naturam est causa corruptōnis. quia facit
rem distare a sua p̄meua dispositōne. sed per ac
cidens et gratia alicuius quod additur ipi tem=
pori sicut est labor exercitiū et sic de alijs sic tē
pus potest dici cā generatōnis.

**Arguitur** Mot9 est causa genera
tōnis ergo ratō text9 non
est bene assignata. Dicendum q̄ motus capi
tur dupliciter. Vno modo s̄m se ꝛ s̄m suam pro
priam naturam. et tūc motus est causa corrupti
onis. quia de ratōne motus est q̄ abijciat termi
nū a quo. Alio modo accipitur motus s̄m q̄ est
instrumentū fatale mouētis. et s̄m q̄ stat sub in
tentōne mouētis. et sic est causa generatōnis in
q̄tum scilicet ip̄m mouens intendit per motum
aliquid p̄ducere. sicut anima nobilis mouēs celū
intendit p̄ducere ista inferiora per talem motū
et calefaciens aquam intendit p̄ducere calorem
in aqua. sed hoc nō cōuenit motui ex se. quia s̄m
se facit rem distare a sua p̄meua dispositōe. q̄d
sic intelligitur quia motus ex sua natura est re
motiuus alicuius forme in mobili quia remouet
terminū a quo.

**Arguitur** Celum semper est et tamē
mēsuratur tempore. ergo
nō est verū quod dicit aresto. hic in textu. Di
cendū q̄ celum accipitur dupliciter. Vno modo
s̄m suam substantiam. et sic mensuratur euo et
nō tempore quia semper est. Alio modo accipit
celū s̄m eius motū. tūc potest adhuc capi duplici
ter. Vno modo s̄m totū motū eius. et sic etiam
s̄m arestotilem nō mensurat̄ tempore quia sem
per est. Alio modo accipitur motus celi s̄m pticu
les reuolutōnes tūc nō semp est quia illa reuolu
tio que heri fuit nūc nō est. et sic tpe mensurat̄

**Arguitur** Mensura nō semp excedit
mensuratū quia eternitas
mensurat deū et nō excedit mensuratū s. deum
Dicendū q̄ eternitas et de9 possunt dupliciē
capi. Vno modo s̄m rem. et sic vnū non excedit
alterū quia vtrūq̄ est infinitū. sed vnū infinitū
nō excedit alterū. Alio modo accipiūtur s̄m nrm
modū cōcipiendi. et tūc etiam eternitas concipit̄
excedere deū sicut mensuratū. vnde patet q̄ ista
ꝓpositō habet veritatē cū mēsuratū est finitū
sed si sit infinitū tūc nō oportet mēsuram exce
re mēsuratū. Et si dicat̄ loc9 est mēsura. et tamē
nō excedit locatū. quia est ei equalis. Dōm q̄ q̄
uis locus s̄m ꝓximam superficiem qua tangit lo
catū nō excedit locatū tn̄ excedit s̄m totū corp9
locans. quo mō dicit aresto. q̄ supius elementū
locat inferius.

## Quoniam aūt tēpus.

Hic q̄r aresto supra dixit q̄ tp̄s est mēsura mo
tus etiā vult ostendere q̄ tp̄s est mēsura q̄etis
et p̄mo ꝓponit intentum s. q̄ tp̄s est mensura
mot9 p̄mo et ꝓprie sed etiā tp̄s est mēsura q̄etis
secūdario inq̄tū q̄escēs aptū natū ē moueri. De
inde excludit argumētū quo posset videri q̄ q̄es
nō mēsuret̄ tpe. ꝛ est istud diffinitō tpis dicit q̄
tp̄s ē numer9 mot9. sed q̄es nō est mot9 g9 videt̄
q̄ q̄es nō mensuret̄ tpe. dicit aresto. q̄ tp̄s ē nu
mer9 motus et nō ē mot9. si aūt esset mot9 tūc q̄
es nō posset mēsurari tpe. sed q̄r est numer9 mot9
ideo p̄t etiā tp̄s esse numer9 q̄etis q̄r oē quiescēs
natū est moueri ꝓ tpe in quo quiescit. Tūc pbat
aresto. p̄ncipale ꝓpositum q̄ etiā quiescēs mēsu
retur tpe et stat rō in hoc esse rei mobilis mēsu
ratur tēpe vt3 ex diffinitōne tpis. sed idē est esse
rei mobilis et esse rei quiescibilis. ergo etiā eē rei
quiescibilis mensurat̄ tpe. minor p3 q̄r hitus ꝛ p̄
uatio hñt fieri circa idē s̄ q̄es est p̄uatio motus
g9 circa vnū et idē eē hñt fieri q̄es ꝛ mot9. Vnde
p3 q̄ sicut mobile mēsurat̄ tpe s̄m eꝰ durat̄ōem
et nō s̄bam. sic etiā q̄escēs s̄ q̄es mēsurat̄ tpe cā
s̄m s̄bam q̄ s̄m successionē siue durationem eius
sicut etiā motus.

# Manifestum igitur·

Hic quia superius dixit ꝙ illa que sūt semp nō
mensurantur tempore vult ostendere vtrū illa q̄
non sunt vel nūq̄ sunt mensurantur tēpore·Et
circa hoc est sciendū ꝙ duplicia sunt non entia
nam aliqua dicūtur nō entia·quia impossibile ē
ea esse et talia nō entia nō mensurantur tēpore
cuius ratō est quia tēpus est numerus motus
vel quietis·ꝛ ideo que mensurantur tempore vel
sunt mobilia vel quiescibilia·quod patet ex hoc
quia generabilia et corruptibilia que sunt mobi
lia mensurantur tēpore·sed que impossibile ē eē
nō sunt mobilia·ergo nō mensurantur tempore
Alia sunt nō entia que quādoq̄ erūt vel fuerūt
vt adam et antixp̄s· ꝛ talia non entia mensu
rantur tēpore·quia que fuerūt in preterito mēsu
rantur tempore preterito·et que erunt in futuro
mensurantur tempore futuro·Unde patet ꝙ ea
que semp sunt nō mensurant̄ tempore·et ea que
impossibile est esse etiā non mensurant̄ tēpore·

**Queritur** Utrū omniū rerum tem
poraliū et motuū sit vnū
tempus· Dicēdum ꝙ sic quod patet primo au
toritate arestotilis in textu dicentis ꝙ tempus
simpliciter est vnū et ꝺm quid variatur ꝺm par
tes temporis·et ratō est quia accidens habet nu
merū a suo subiecto cum ab ipso indiuiduetur·ꝺ
subiectum temporis est vnū numero scilicet mo=
tus primi mobilis·ergo etiam tempus est vnū
numero·Unde sicut talis mot⁹ variatur ꝺm di=
uersas reuolutōnes sic scilicet ꝙ ille reuolutōes
a seinuicem distinguūtur numero potentiali·et
tamen totus motus est vnus numero·sicut pa
tet in octauo huius·ita etiam est de tēpore·quia
totum tēpus est vnū numero·et tamen diuerse
partes temporis correspondentes illis diuersis
circulatōnibus motus sunt diuerse numero non
actuali·quia abinuicem distinctiōem nō habent
actualem sed potentionali·et simile potest inue
niri in quolibet cōtinuo etiam permanēte·q̄a ma
nifestū est ꝙ lignū decē pedum est vnū numero
et tamē prim⁹ pes in ligno non est decimus sed
q̄titas primi pedis distinguitur a q̄titate vlti
mi pedis nō numero actuali sed potētiali· q̄ p̄t
q̄titas p̄mi pedis diuidi a q̄titate vltimi pedis

**Arguitur** Si tēpus est passio mo
tus·ergo sunt plura tē=
pora·quia sunt plures motus· Dicēdum ꝙ tē
pus dupliciter potest compari ad aliquē motū
Uno modo sicut accidēs ad subiectum·et sic nō
comparatur ad quemlibet motū quia sic essent
plura tempora·sed solū ad vnū motū scilicet pri
mi mobilis quia est in illo sicut accidens in sub
iecto Cuius ratō est quia in omni genere simpli
cissimū ꝛ primū illius generis est mēsura aliorū
sicut patet decimo metaphisice·sed inter omnes
motus motus celi est simplicissimus·quia per eū
fit maius spaciū in minori tempore·ergo oportet
omnem aliū motum mensurari p illū primū mo
tum et per cōsequēs per tempus quod est accidēs
primi motus·Alio modo cōparatur tempus ad
aliquem motū sicut mensura ad mēsuratum · et
sic tempus ꝯparatur ad quēlibet motū quia cui⁹
libet motus tp̄s est mēsura·

**Arguitur** Omnis mēsura debet esse
vnita mensurato·sed tē=
pus est in primo mobili·ergo non potest esse ap
plicatum motibus istorū inferiorum·ꝛ per conse
quens nō potest mēsurare motus istorū inferio
rum·Maior patet quia flascula nō applicata vi
no nō mensurat vinū· Dicēdum ꝙ tēpus po=
test alicui dupliciter applicari· Uno modo actua
liter sic ꝙ est forma actualis illius cui applicat̄
et sic tantum applicatur primo motui·Cui appli
catur tempus dupliciter·Uno mō vt ꝓpria pas
sio·ꝛ sic applicatur ei ꝺm suam totalitatē·quia
sic nō excedit nec exceditur ab ipso vt dictum ē·
Alio modo applicatur tempus primo motui vt
mensurans ipsum·et sic applicatur primo motui
ꝺm suas partes·quia sic tempus excedit partes
primi motus·Alio modo applicatur tp̄us alicui
virtualiter·et sic tempus applicatum est omni=
bus motibus·Cuius ratō est quia motus primi
mobilis est causa omniū motuū aliorū·Cum er=
go quelibet causa virtualiter est in suo effectu il
le motus primi mobilis semper manet virtuali=
ter in motibus omniū aliorum secūdorum motu
um·Et si dicatur si ergo tempus est in alijs mo
tibus a motu primi mobilis solū virtualiter er=
go mensurat tantū virtualiter·Dōm negando
ꝯseq̄ntiā quia aliquid assistēs alicui virtualiē
p̄t illud mensurare·sicut p; exēplariter si sit ali
qua vlna que actualiter est in aliquo loco tunc
si quis capiens filum habens similem longitudi
nem vlne potest per filum mensurare pannum

non existente vlna etiam actualiter. Cuius ratō est quia in tali filo est vlna virtualiter. vnde patet ꝙ primo et principaliter tempus mensurat motum primi mobilis scilicet ſm suas partes et deinde per illū motum mensurantur alij motus per hoc scilicet ꝙ ille motus applicatur ad alios motus. quod iterū patet exemplariter quia mensuramus dies ꝑ horas. et hore sumuntur ſm motum celi. quia quando est semimotus celi tūc sunt 12 hore. et quando est totus mot⁹ celi tūc sunt 24 hore. ergo omnia ꝑ motum celi mensurātur gratia temporis quod est in motu celi.

**Arguitur** Idē nō potest esse accidēs alicuius et mēsura extrinseca. sed tēpus est accidens motus. ergo ñ est mēsura extrinseca. Dicendum ꝙ motus celi potest dupliciter capi. Vno modo ſm suam totalitatem. et sic est accñs motus pmi mobilis. Alio modo accipitur motus celi ſm ꝑtiales reuolutiones. et tūc tempus nō potest esse accidens motus. sed est mensura eius. Ex quibus dictis reprobantur opiniones aliorum. quia quidam accipiebant causam vnitatis temporis ex numero. q̄a est vnus numerus ꝓ multis rebus numerabilib⁹ ergo est vnū tempus. quia tempus est numerus et arguebant sic est vn⁹ numerus in ordine ad multa numerabilia. ergo est vnū tempus in ordine ad multa temporalia. Sed dicendum ē ꝙ argumētum nō valet quia bene procederet de numero absoluto quo numeram⁹. quia ille est vn⁹ sed nō est verum de numero numerato. quia numerus numerat⁹ variatur ſm res numeratas sicut dicit aresto. in fine huius tractatus de tempore. q̄a decē canes et decē boues sunt bene vni⁹ numeri sed nō est vnus denarius. Alij ergo assignabant causam vnitatis temporis ex vnitate materie vel ex vnitate eternitatis. et arguebāt sic temp⁹ est in rebus corporalib⁹ sicut mensura vel accñs. et res corporales cōueniūt in materia ergo etiam temp⁹ quod cōsequi[illegible] r corpora gratia materie erit vnū. sed istud non valet. quia illa que sunt eadem materia nō sunt simpliciter eadem. quia sic omnia ista inferiora essent eadē. Alij autem assignabant vnitatem temporis ex vnitate eternitatis. quia temp⁹ est eternitas participata. sed hoc nō valet. quia a principio effectio remoto nō potest aliqua res distingui. q̄a si sic tūc omnia ista inferiora essent eadem ꝓpter vnitatem pmi mobil.

**Arguitur** Mensura et mensurata debent esse vnigenia. i. vnius nate et forme. sed sunt diuersa mensurabilia sꝫ mot⁹ ergo etiam erūt diuersa tempora. Dicendum ꝙ mensura et mēsuratum possunt capi dupliciter. Vno modo ſm ꝓprias eorum naturas et sic nō oportet ea esse vnigenia. sed mēsura potest esse alterius nature q̄ mēsuratum. sicut patet de vlna et pāno. Alio modo accipiuntur ſm ratōnem mensure et mensurati. et sic debent eē vni⁹ generis. i. vni⁹ ratōnis siue ꝓportōnis. quia ipm mensuratum debet esse ꝓportionatum mensure et ecōtra. Per hoc ergo dicendum est ad argumentū ꝙ mot⁹ accipiūtur dupliciter. Vno modo ſm suas specificas naturas. et sic est verum ꝙ sunt plures mot⁹. et sic nō correspondet eis tēpus. Alio⁰ accipiūtur mot⁹ ſm ꝙ in eis inuenit aliquod cōmune sꝫ successio ſm prius et posteri⁹ et sic temp⁹ conuenit motui vt mensura eius. et ideo est vna ratō mensurandi in omnib⁹ motib⁹ Simile est de liquorib⁹ quia sūt liquores diuersarū specierū qui tamen possunt mensurari per vnicam mensuram. quia ratō mensurabilitatis in illis liquorib⁹ non conuenit eis ſm specificas et ꝓprias naturas. sed cōuenit eis ratōne liquidi. et sic etiam mot⁹ in q̄titate qualitate et vbi mensurantur tēpore ſm aliquod cōmune qđ est successio. et etiā quies mēsurat tpe

**Arguitur** Temp⁹ reperit in substantijs separatis in quib⁹ nō est motus ergo tempus non est numerus mo⁹ Antecedens patet quia augustin⁹ dicit super genesim ꝙ deus mouet spiritualem creaturam per tempus. Dicendum ꝙ tempus accipitur dupliciter. Vno modo pro tempore continuo ſm ꝙ tempus cōuenit ipsis corporibus. et sic tempus non inuenitur in sepatis cuius ratō est quia tale tempus mensurat motum continuū. sed motus continu⁹ non inuenitur in substantijs separatis nisi forsan per accidens gratia magnitudinis vel operatōnis quam facit substantia spiritualis in magnitudine. sicut substantia separata dicitur habere motum continuū. quia continue operatur sicut angelus subuertens zodomam dicebatur continue moueri non gratia sui. sed gratia operis. quia continue subuertebat. Aliud est tempus discretum. et sic loquitur augustinus ꝙ deus mouet spūalem creaturam ꝑ tpš. cui⁹ ratō

iterum est quia mensura ꝛ mensuratum debent
correspondere quelibet autem successio requirit
mensuram sed in substātijs sepatis non est con
tinua successio opationū.sed ē successio discreta
ergo ñ correñdet eis mensura siue tēpus cōtinuū
sed tps discretum. Circa quod sciendum ē ꝙ de⁹
unica intellectōe ex pte actus.ꝛ unico medio in
telligendi quod ē sua essentia oīa intelligit ꝛ iō
in deo nulla ē successio ergo nec tps correñt sue opa
tōni sed substantie separate intelligūt res plurib⁹
medijs quia p multas spēs intelligibiles.et q: ñ
pñt simul uti duab⁹ spēbus intelligibilib⁹ utunt
primo una spē ꝛ hoc in uno instanti.ꝛ deīn utū
tur alia spē intelligibili intelligendo aliam rem
et sic in alio instanti.illa ergo plura instātia sic
sibi succedentia vocanē tps discretum.vocantur
eñ tempus ꝓpter successionē ꝛ dicūtur tpus dis
cretum.quia nō habent adinuicē cōtinuitatē. un
de patet ꝙ tps discretum nō pt esse in pdicamē
to qūtitatis q: non mensurat res qūtas.ſ opati
ones immateriales.est ergo de pdicamento rela
tionis q: ē relatio opationū successiuaꝝ discreta
eū sibinuicē succedentiū Ex quo patet scdo ꝙ tē
pus dicit omnino equoce de tpe discreto et con
tinuo quia aresto.pbat ꝙ impossibile ē tempus
sꝫ continuū cōponi ex indiuisibilibus secto hui⁹
sed tempus discretum ꝯponitur ex plurib⁹ nūc.ē
eñ simile de numero discreto et cōtinuo impossi
bile est eñ continuū cōponi ex indiuisibilibus.ſ
bñ discretum cōponitur ex indiuisibilibus.s.uni
tatibus.

**Queritur** Unde sumat unitas spe
cifica tpis Et arguit ꝙ
nō ex motu quia accñs non habet entitatem vl
unitatem a suo subiecto ſ a drña ꝓprij generis
ergo etiam tempus nō habebit entitatē vel uni
tatem ex motu Dōm ꝙ duplex ē entitas vel
unitas in accidentibus sꝫ numeralis.et illā ha
bet quodlibet accñs a subiecto quia subiectum ē
materia in qua accñtis.et hoc ē quod dicit are
sto.ꝙ accñs habet numerū a suo subiecto. Alia ē
unitas specifica et illā habet accñs a drña ꝓprij
generis.ꝛ a diffinitōne assignata in ꝓprio gene
re.quia ergo qūtitas ꝯtinua in ꝓprio genere diffi
nitur p terminū cōem ergo tps habet suam unita
tem specificam a nūc quod est terminus cōis tpis
Dōm est ergo ad q̄situm ꝙ tps habet unitatem
specificam a nūc cōtinuante qūuis habeat unita
tē numeralem a motu pmi mobilis. Et sic argu

mentum pcedit ꝛ cōcludit verū.

**Arguitur** Nō est idem nūc in toto tē
pore.ergo tps non est unū
spē. Añs pbatur quia tpus finitum habet duos
terminos. Dōm ꝙ sicut habent se pūcta in li
nea ita nūc in tpe sicut ergo in linea finita sunt
bñ plura pūcta terminantia.sed ē solum unū pun
ctum cōtinuans a quo sumit spēs linee.sic etiam
est de tpe quia in tempore finito sunt duo nunc
terminantia.sed ē tantū unū nūc cōtinuans p
teritū ꝛ futurū adinuicem hoc eñ nūc necesse est
esse idem in substātia sicut pbat in textu.

**Arguit** Spēs rei sumitur ex opatōne
sed sūt plures opatōes tempo
ris.ergo sūt plura tempora specifica. minor pba
tur quia aliqd tempus corrūpit utꝫ de hyeme et
aliquod temp⁹ generat ut patet de estate.maior
patet quia per videre et hinnire indicamus diuer
sas species.ergo etiam p corrūpere et generare.

Dicendū ꝙ duplices sūt operatōnes quedam
sunt operatōnes que cōueniūt alicui ſm se ꝛ ſm
suam naturam.ꝛ si tales operatōnes sunt di
uerse tūc cognoscimus aliam ꝛ aliam spēm ex il
lis operatōnibus. Alie sunt operatōnes que cō
ueniunt alicui per accidens ꝛ per alterum.ꝛ per
tales opatōes non indicamus differentiam spe
cificam.sic autem contingit in tempoē quia tem
pus generat et corrūpit gratia motus in quo ē
et non gratia sui.quia ille motus scilicꝫ diurn⁹
celi quandoqꝫ defert ad nos principium genera
tōnis terrenascentiū viꝫ solem et tūc fiūt gene
ratōnes in istis inferiorib⁹ ꝛ quādoqꝫ a nobis
elongat principiū generatōnis ꝛ tūc est temp⁹
corruptōnis.ꝛ hoc est quod dicit aresto.scdo de
generatōe ꝙ equale est tempus generatōnis et
corruptōnis.quia illa que generantur p solem si
cut terrenascētia pro media parte motus gene
rantur sꝫ in aduentu solis ad nos.ꝛ ex alia p
te motus corrūpūtur sꝫ in recessu solis a nobis
unde patet ꝙ motus est causa generatōnis et
corruptōnis ꝛ non tempus Quod probatur eti
am ex signo quia illa que sūt immobilia sūt sim
pliciter incorruptibilia sicut sunt substantie se
parate.ꝛ quia quedam sūt immobilia ſm substan
tiam que tamē sunt mobilia ſm ubi.et ideo ta
lia corpora non sunt corruptibilia etiam ſm sb
stantiam sed ſm ubi. Illa autem que sunt mo
bilia ſm substātiam sicut ista inferiora sunt eti
am corruptibilia ſm substantiam vel ſm ptem

ſicut elementa vel ſm totũ ſicut mixta.

**Arguitur** Motus celi menſurat̃ tem
pore et tñ tempus nõ exce
dit illum motũ. Dõm ꝙ motus celi pͭ dupli
citer capi. Uno mõ ſm ſuam totalitatem. et ſic
motus celi nõ menſurat̃ tempore quia tẽpus eſt
ſic actũs motus et nõ menſura eius. et ſic eſt ve
rum ꝙ motus non excedit a tempore. Alio mõ
accipitur motus ille ſm ꝑtiales reuolutiones. et
ſic tempus excedit motũ et habet ſe ad motũ vt
menſura.

## Ipſum autem nunc.

Poſtꝙ areſto. determinauit de tempore quid eſt ⁊
quomõ eſt ꝑ cõparationem ad ea que ſunt in tem
pore hic determinat de tempore ꝑ cõparationem ad
illa que nominant̃ ſm tempus. ſ. de iſtis dictõni
bus nũc. tũc. iam. olim. repente et modo. et dicit ꝑ
mo ꝙ nũc poteſt capi dupliciter. Uno mõ ꝓprie
ꝓut ſignificat̃ indiuiſibile tempus. et ſic nũc ha
bet tres condiciones. quarum prima eſt ꝙ nũc
cõtinuat tempus. Cuius rõ eſt quia ſicut ſe ha
bet pũctum ad lineam ita nũc ad tempus. ſ̃ pun
ctum cõtinuat lineam. ergo nunc tempus. Scõa
cõdicõ eſt ꝙ tempus diuidit̃ penes ipm nũc quia
ſi nũc accipiatur vt vnũ in actu tũc cõtinuat ip
ſum tẽpus. et ſi accipiatur vt duo in actu tũc di
uidit ipſum tp̃s idẽ tñ eſt nũc quod eſt vnũ in
actu et multa in potentia. Simile ẽ de pũcto in
linea quod acceptũ vt vnũ ꝯtinuat lineam ⁊ in
ꝗ̃tum accipitur vt duo in poña eſt ꝑncipium di
uiſionis linee et vt duo in actu diuidit lineam.
Tertia cõdicio eſt ꝙ hoc nũc ſic diuidens et cõti
nuãs tp̃s ẽ vnũ ſm rẽ et ſubiecto ꝗ̃uis eſt mul
ta rõne. Deinde ponit ſcõam acceptõem ipſi⁹
nũc dicens ꝙ nũc accipitur ꝓ quolibet tp̃e quod
eſt ꝓpinquũ pñti nũc. et tũc non accipitur ꝓprie
quia nũc ꝓprie eſt indiuiſibile. ſed iſto mõ accep
tũ ẽ diuiſibile. ſignificat eñ nũc iſto modo tẽpus
ꝓpinquũ pñti nũc ſicut dicimus nũc venit iohã
nes. i. in preterito tẽpore ꝓximo preſenti nunc.

Deinde determinat de ipſis que habent reſpe
ctum ad nunc. ⁊ primo determinat de iſto tunc
et dicit ꝙ tunc ẽ aliquod preteritum tempus co
pulatum ad preſens nũc ſm aliquaꝫ certam di
ſtantiam. exempli gratia vt tũc deſtructa ẽ tro
ya ibi tũc ſignificat tẽpus ꝑteritum quod ẽ mul
tum remotum a pñti nunc. Quandoqꝫ eñ pͭ
ſignificare tempus ꝑteritũ quod non ẽ multum
diſtans a pñti nũc ſicut ſi diceremus tunc ve
nit iohannes. Ex quo patet duplex differentia
inter tunc et nũc. Prima ẽ inter nũc ſm alteruꝫ
et tunc quia nũc ſcõo modo acceptũ quod ẽ nũc
ſm alterũ ſignificat ſolũ tẽpus ꝓpinquũ pñti
nũc. ſed tunc poteſt etiam ſignificare tempus di
ſtans a pñti nunc ſi tamen habeat certam di
ſtantiam. Secũda differentia ẽ quia nũc ſecũdo
modo acceptũ habet ſe indifferenter ad preteritũ et
futurum. ſed tũc ſignificat ſolum preteritũ tem
pus.

## Si vero neqꝫ tẽpus.

Hic areſtotiles ex hoc mouet vnam dubitatõnẽ
et intendit tale argumentuꝫ de quocunqꝫ poteſt
dici tũc hoc ẽ finitum. ſed de quolibet tẽpore ver
ſus preteritum poteſt dici tũc. ergo quodlibet tẽ
pus verſus ꝑteritum ẽ finitum quod eſt contra
areſtotilem octauo phiſicorum q̃ ponit motuꝫ et
tẽpus eſſe infinita. Maior patet ex dictis. quia
tũc dicitur aliquod tempus ꝑteritum quod ha
bet diſtantiam certam ad pñs nunc. ſed quod
habet certam diſtãtiam non ẽ infinitum. De
inde oſtendit impoſſibilitatem conſequentis. et
minorẽ ꝑſuppomit ex diffinitõne ipſius tunc et di
cit ꝙ impoſſibile eſt tempus preteritum eſſe fini
tum quia tempus non poteſt accipi ſine nũc ſed
dato quocunqꝫ nũc datur prius tempus quia de
ratõne nunc eſt ꝙ ſit finis preteriti et inicium
futuri g° dato quocunqꝫ tempore verſus preteri
tuꝫ dabitur prius tempus. et ſic tempus verſus
preteritum eſt infinitum. Sed iſta ratio ſoluit
quia concludit contra fidem quia non eſt verum
ꝙ omne nũc eſt principium et finis. ſed aliquod
eſt nunc quod eſt tantum principium ſcilicet fu
turi vt eſt primũ nũc in quo incepit mundus et
tempus et omnia alia. et erit vnũ nũc quod eſt
tantum finis preteriti ſcilicꝫ in fine mundi. Ad
principale argumentum dicitur ad maiorem ꝙ
quodlibet tempus finitum poteſt ſignificari per
tunc. et ideo ſm veritatem cum omne temp⁹ ſit
finitum quodlibet per tunc ſignificari poteſt. ſed
ſm opinionem areſto. non eſt verum ꝙ quodli
bet tempus poteſt ſignificari per tunc niſi ſit fi
nitum. Deinde determinat de alijs. et primo de
iam quid ſignificet et dicit ꝙ iam dicitur eſſe ꝓ
pinquũ indiuiſibili nunc ſiue ſit in preterito ſi
ue in futuro. et ergo coincidit cum ipſo nunc ſecũ
do mõ accepto. Et deiñ deſcribit iſtũ terminũ mõ ⁊

dicit q̄ modo est tempus preteritum ꝓpinquū pñti nūc sicut dicimus quando venit iohannes ridet mō.i.in tpe ꝑterito ꝓpinquo pñti nūc. Sz olim significat tēpus ꝑteritū sicut mō ſ; remotū a pñti nūc vt olim hꝰ fcm̄ ē. Et repēte significat tēpus indiuisibile q̄d est insensibile ꝓpt̄ puitatem

# Queritur

Quō dr̄it olim ⁊ quodā. Dōm q̄ sic q: olim refert ad viuentes et quodam ad mortuos vt iste olim fuit ꝑor in tali claustro.

# Mutatio autem oīs.

Hic ꝯñter aresto. manifestat aliqua supius dcā vel supposita et sunt duo ꝑncipalit̄. Primū ē q̄ tempus est cā corruptōnis. Scdm̄ est q̄ oīs motus et mutatō est in tēpore. Primū ergo probat rōne et signo. rōne sic q: tempus cōiungit motui sicut passio eius. sed motus ex sua natura habz q̄ facit rē distare a sua ꝑmeua dispositōe. ꝑ hoc aūt q̄ res distat a sua dispositōe ꝑmeua dispōnit ad corruptōem. ergo tp̄s grā motus ē causa corruptōnis. Unde ex textu patz q̄ illoꝝ opinio est falsa qui dicebant tp̄s esse cām generatōnis et eē sapientissimū. Cām qd̄e generatōnis quia generatōes fiunt in tempore. et eē sapiētissimū quia generatō scīe fit in tpe. Sed ecōtra est dicendū sicut dixit quidā pitagoricus nōie phaxon qui dixit tēpus indisciplinabile q: ꝓpter tēpus accidit obliuio. Contingit eīn generatōnem fieri in tpe ꝑ accñs inꝗtū.s. in tpe fit aliquis labor. Deinde ꝓbat a signo sic q̄a nihil videt̄ generari nisi appareat aliquod agens et mouēs ꝑ generatōem. ſ; apparet q̄ aliquid corrūpat̄ absq̄ exteriori agente sicut aliq̄s qui est senex moꝛit ex senio. et in illo casu apparet q̄ corruptio talis fiat ex tpe ergo tp̄s est cā corruptōnis.

# His autem nobis sic

Hic ꝓbat duabꝰ rōnibus q̄ motus est in tempore.s. quia mensurat̄ tpe. Et stat prima rō in hoc in omni mutatōe repit̄ velocius et tardius que sunt ꝓprietates motus. sed velocius et tardius determinant̄ ꝑ tempus ergo omnis mutatō est in tpe. maioꝛ patet quia velocius et tardius sūt ꝓprietates motus. et subiectū nō repit̄ sine ꝓprietate. minoꝛ patz ex diffinitōne velociores. q̄a velocius ē quod in equali tpe plus ꝑtransit de spaciū vel q̄d in minori tempore ꝑtrāsit maius spaciū vel q̄d in minori tpe ꝑtransit equale spaciū.

Scda rō stat in hoc q: in omni motu repiunt̄ prius et posterius. sed prius et posterius nō sunt sine tempe. ergo omnis motus est in tēpore. oz eīn ꝑ omni successione ponere aliquā mensurā ꝓpriam aut mensurā reꝝ successiuarū que in continuis est tempus.

# Dignum autem con.

Hic mouet aliquas dubitatōes et primo mouet duas circa existentiā tp̄is. quarū prima est quō se habeat tempus ad animā rōnalem.i. vtrū tempus posset esse sine anima. Scda est quare tp̄s videt̄ esse vbiq̄. et prim̄ soluit scdam dubitationem quia est facilioꝛ. Et dicit q̄ ideo tēpus est vbiq̄ q: tempus est numerus motus ergo vbicūq̄ est motus ſm actum vel ſm poñam ibi etiā est tempus sed motus localis est vbiq̄ in omibꝰ rebus corpalibus ſm actum vel ſm poñam. ergo vbiq̄ est tempus in omnibus rebus. dictū est eīn supra q̄ quiescētia mouent̄ tempore non ſm act̄ ūꝫ sufficit q̄ moueant̄ ſm poñam. De pͥma dubitatōe primo obijcit arguens q̄ nō existe anima nō esse tēpus. et hoc sic quia si impossibile est aliquid esse potens numerare impossibile est aliquid esse numerabile. ⁊ si impossibile est esse numerabile impossibile est esse numerū ergo si anima non est que est potens numerare ergo nec erit tempus q̄d est numerꝰ. Maioꝛ patet q̄a potens numerare et numerabile habent adinuicem quēdam respectū et relatōnem. ⁊ sic remoto vno remouet̄ reliquū. Scda pars pꝫ quia numerꝰ nō est nisi aliquid actu numeret̄ vel sit numerabile. Tūc soluit dubitatōnem motam et dicit sic q̄ si anima nō sit tūc tempus nō est simplr̄ aut si sit tūc est ens vtcunq̄ id est ens imperfectum quod sic pꝫ quia de tempore nō habe nꝰ nisi nūc et manifestū est q̄ nūc nō est tempus. De rōe ergo tēporis est prius ⁊ posterius. sed ē manifestū q̄ prius et posterius nō sunt sine anima. ergo nō est tempus perfectum sine anima compante prius ⁊ posterius.

# Queritur

Utrū tempus ſm eiꝰ eē dependeat ab aīa. Dicendum q̄ ista questio potest dupliciter intelligi. Uno modo de anima nobili que est mouens celum et sic dependet tempus ab illa anima effectiue q̄a aīa nobilis sicut ē causa motus ē etiā cā tēporis iuxta regulā ꝯmētatoris octauo phisicoꝝ dās formā dat ꝯseq̄ntia formā cū gͦ tp̄s

consequatur motum naturaliter. ideo sicut anima
nobilis est causa motus ita est etiam cā tempo
ris sed ad istam intentōnem non mouet aresto-
teles sed ista questio mouet in textu
istam q̄stionem. sed ista questio mouet in textu
eū tp̄s dependeat ab anima nr̄ā. s̄m hoc ergo re
spondet q̄ tempus capitur dupliciē. Uno modo
s̄m esse eius substantiale siue formale et s̄m illud
a quo sumitur sp̄es temporis ⁊ substātia sicut ē
nūc indiuisibile. et sic tp̄s ē in actu a p̄te rei p̄ter
animā. Alio mō potest capi temp⁹ s̄m eius esse
q̄titatiuū. i. s̄m q̄ habet q̄titatē et prestūc ite
rum potest capi dupliciē. Uno mō s̄m eē q̄titati-
tiuū virtuale. et sic iterū tempus est a p̄te rei p̄
ter animā rōnalem. quia esse q̄titatiuū virtua
le saluatur et cōtinetur in esse substantiali ipsi⁹
tempis. quia ergo dictum est q̄ esse substantiale
tp̄is est nūc. ideo etiā ipsum est esse q̄titatiuū
virtuale. Alio mō accipitur tp̄s s̄m esse q̄titati
uū actuale. et hoc iterū ɔtingit dupliciē. Uno mō
s̄m simultatem p̄tiū. et sic tp̄s dependet ab ani
ma rōnali quia nō potest in tp̄e accipi esse q̄ti
tatiuū actuale. s. prius et posteri⁹ actualiē absq̄
anima ɔparante priorem p̄tem ad posteriorē quia
preteritū actualiē nō est nec futurum. ⁊ iō talis
q̄titas necessario dependet ab anima cōparante il
las p̄tes s̄m simultatem. Alio mō accipitē s̄m eē
q̄titatiuū actuale et s̄m successionē p̄tiū. ⁊ sic tē
pus est etiam a p̄te rei s̄m hoc esse p̄ter animā rō
nalem. quia realiter q̄uis successiue sunt preteri
tum p̄ns et futurum. et q̄a istud esse successiuū ē
ɔpriū esse tēporis quod est res successiua. ideo sim
pliciter dicēm ē q̄ tempus ē a p̄te rei absq̄ ani-
ma quia ad hoc q̄ realiter et simpliciter existat ens
successiuū sufficit q̄ sit successio realis in suis p̄
tibus. Istud etiam p̄t aliē ɔbari sic tempus ē de
predicamēto q̄titatis ergo est forma realis pre
ter animā rōnalem quia entia rōnis facta ab
anima nr̄a nō sunt in predicamēto. Scd̄o tem-
pus est realis passio motus alias de ipso nō de
terminaret in libro phisicoꝝ. Sed oīs passia rea
lis habet esse extra animā ergo tp̄s habet eē re
ale extra animā. Pro intellectu istius est ɔside-
randū q̄ cū tempus sit numer⁹ motus eo mō q̄
numerus dependet a numerāte tp̄s dependet ab
anima. sola eñ anima rōnalis numerat. q̄uis
enim anima sensitiua posset ɔgnoscere multitu
dinem nō tn̄ numerat sed numerus dependet a
numerāte eo mō quo numerata dependent a nu
merante. Cuius rō est q̄ numerus nihil aliud ē
q̄ multitudo ex vnitatibus aggregata. hoc aūt
quod est causa distinctōis et diuersitatis in aliq
quo est etiā in eo cā numeri. sed inuenitē dupli
cia numerata. quedā eñ sunt simplr̄ p̄manētia
vt homo bos leo ⁊c̄. et numerus talium non
dependet ab anima nr̄a q̄ numerata ab illa nō
dependēt. sed ab intellectu diuino. Alia sunt nume
rata que sunt successiua s̄m suā naturam sicut
sunt illa numerata quoꝝ vna ps̄ ptrāsit ⁊ alia
exspectat sicut tp̄s et motus. et talia numera
ta p̄nt dependere ab intellectu creato qui intelle
ctus creatus ɔpat simul p̄tem priorē et posterio
rem. Ex quo patet q̄ cū tp̄s sit aliqd̄ successiuū
dependet ab anima nr̄ā s̄m simultatem prioris
et posterioris. et nō s̄m substantiam sicut tn̄ nu
merus reꝝ p̄manētiū dependet a deo. et etiā reꝝ
successiuaꝝ q̄tū ad eaꝝ substantiā. Simile ē dicēm
de motu q̄ etiam motus i sua eēntia est a p̄te rei
p̄ter animā nr̄ām tn̄ motus acceptus s̄m simul
tatem p̄tiū nō est a parte rei absq̄ anima. ⁊ h⁹
est quod dictum fuit i textu q̄ tp̄s absq̄ anima
nostra est ens vtcūq̄. i. imperfectū q̄ sine anima
nr̄ā non potest accipi in tempore prius et poste
rius actualiter.

# Arguitur
Omne obiectū actionis de-
pendet ab agente. s̄ numer⁹
est obiectum anime numerātis ergo depēdet ab
ea. sed tp̄s est numerus ergo ⁊c̄. Dicēm q̄ du
plex est obiectū. s. obiectū potentie actiue. et obie
ctum potentie passiue. primū dependet ab agēte
s̄m modum obiecti sicut patet in potēcijs vege-
tatiuis vbi nutrimentū s̄m q̄ potentia aiatum
dependet ab anima vegetatiua. scd̄m autē nō de
pendet ab agente vel potētia. sed potius ecōtra
q̄ ibi obiectū mouet potentiā. et sic est de tempo
re in ordine ad animam nr̄ām. Scd̄o dicēm est
q̄ duplex est numerans quoddā est numerans
creatiuū reꝝ sicut deus ē nūerās res causādo eas
et sic est veꝝ q̄ cōparatur numerus ad numerās
sicut obiectū potentie actiue ad suā potentiam.
Aliud est numerans ñ creatiuū reꝝ sicut est in
tellectus nr̄. et tūc nō oportet numerum causari
a numerante nisi s̄m simultatem reꝝ successiua
rum. quia simultas p̄tiū dependet ab anima nu
merante.

# Arguitur
Si impossibile ē aliqd̄ eē
potens numerare impossi
bile est esse numerabile. ergo si. nō est numerans
nō est numerus. et si nō est numerus nō est tp̄s

Dcõm ꝙ prima conditõnalis nõ est vã quia si ipossibile est esse aliquod potẽs numerare tũc impossibile est esse aliquid numeratũ sed nõ numerabile·quia actus et actus ꝓportionant᷑ ⁊ potẽtia et potẽtia Scdo potest dici ꝙ etiã ɔñs sꝫ ꝙ nõ exñte anima nõ est tp̃s est aliqualit̃ cõcedendum quia nõ exñte anima nõ est tp̃s ẜm eẽ ꝯtinuũ in simultate priũ et ideo nõ est numeratũ sive numerus ẜm simultatẽ priũ·est tñ absqꝫ anima numerus ẜm successionẽ priũ licꝫ nõ ẜm simultatẽ·et hoc est qᵭ dicit auicẽna ꝙ prius et posterius motus sunt tp̃s materialit̃ quia subiectatur tp̃s in priori et posteriori motus·sed p̃us et posterius in motu nõ sunt absqꝫ anima·s·ẜm actũ·ergo etiã sic est iudicandũ de tp̃e·

## Dubitabit ãt aliquis

Hic mouet vnã dubitationẽ de vnitate tempis et dicit ꝙ dubiũ videt᷑ cui⁹ vel qualis motus tp̃s sit numerus·quia si tp̃s sit passio cuiuslibet motus tũc erũt plura tp̃a simul·Ponit ergo falsaꝫ solutionem istius questionis·et dicit ꝙ tp̃s spectat ad quecũqꝫ motum sic ꝙ est passio cuiuslibꝫ motus q̃a omnis motus mensurat᷑ tp̃e· sed istã sulutionẽ reꝓbat quia si tp̃us esset passio cuiuslibet motus tũc duo tp̃a equalia essent simul·q̃a duo motus equales sunt simul·Sicut ergo duo motus sunt simul·ita duo tp̃a quoꝝ motuũ tp̃s ẽ passio·sed impossibile ẽ duo tp̃a eẽ simul quia tũc aliquod idẽ esset vnũ numero et nõ vnũ numero qᵭ implicat ꝯtradictõem ꝓbatio·quia tp̃s quod est simul ẽ vnũ numero sicut tota dies et totus ãnus·sed illa tp̃a que nõ sunt simul sunt vnũ spẽ sicut duo dies·si ergo duo equalia tẽpa essent simul ex hoc ꝙ sũt simul erũt vnũ numero·et ex hoc qᵭ sunt duo tp̃a equalia erũt tantũ vnũ spẽ·ergo idem tp̃s erit vnũ numero et non vnũ numero qᵭ implicat ꝯtradictõem·

## Quoniam autẽ loci·

Hic ꝯñter ponit veram solutõnem et intendit finaliter ꝙ est vnũ tp̃s·et tempus non est passio cuiuslibet motus·sed motus primi mobilis qui ẽ vnus numero·et ideo p̃mo mensurat illum motum et ex ꝯñti alios motus·et ad hoc inducendũ premittit tria·Quoꝝ p̃mũ est ꝙ inter omẽs motus motus localis est p̃or et magis simplex et inter motus locales p̃mus motus est circularis q̃a est magis regularis·Scdm est vnũqᵭ ꝙ mensuratur minimo sui generis·sicut numerũ vnitate et tempa quodam tp̃e·Terciũ est ꝙ tẽpus mensurat᷑ motu et ecõtra·ex q̃bus concludit qᵭ intendit·s·ꝙ tp̃s est solũ passio motus primi mobilis·Quod sic ꝓbat illud qᵭ est minimũ cõtinuũ certũ et regulare hoc ẽ mẽsura alioꝝ q̃ sũt min⁹ certa et magis difformia·sed motus primi mobilis est cõtinu⁹ certissim⁹ et vniformis·ergo debet ille motus gratia tp̃is mensurare omnes alios motus·ergo tempus est in illo p̃mo motu p̃mi mobilis q̃ est vnus·quare tempus ẽ tantum vnũ·maior patet quia de ratõne mensure est ꝙ sit minima decimo metaphisice et ꝙ sit certa·quia mẽsura determinat mensuratũ·ergo oportet ꝙ sit certior·et debet esse vniformis q᷑ difforme mensuratur ꝑ vniforme·

## Unde et videtur et tẽ·

Hic consequenter approbat istam solutõnem scꝫ ꝙ tp̃s nõ est in quolibet motu sed in motu p̃mi mobilis·et hoc dupliciter·primo ꝑ opinionem antiquoꝝ·scdo ꝑ vsum cõiter loquentiũ· Antiq̃ enĩ dicebant ꝙ motus spẽ celestis esset tp̃us·ex quo patet ẜm eos ꝙ tp̃a maxime habent ordinẽ ad motum circularem·ergo sequitur ꝙ tp̃s illi⁹ motus erit passio et nõ cuiuslibet motus· Scdo ꝓbatur ex vsu cõmunĩ loquentiũ·quia cõiter consueuit dici ꝙ omnia redeũt circulo quasi diceret ꝙ ista tp̃alia que mẽsurant᷑ tp̃e reguntur ẜm motum circularẽ p̃mi mobilis· Tũc manifestat vnũ quod prius supposuit·ibi dicit autẽ recte·q᷑ prius dictum fuit ꝙ idem est numerus absolut⁹ sed nõ est idem numerus applicatus ad numerata sicut decem canes et decem oues habẽt vnũ numerũ sed nõ vnũ denariũ·Cuius ratõ est·q̃a illa sunt eadẽ que nõ dñt drñtijs sicut hõ et asinus sunt eadẽ in animali· q᷑ nõ dñt drñtijs in animali·sic etiam decem canes ⁊ decem oues nõ dñt in rõne numeri ẜ dñt ĩ rõne numeri applicati ad oues et canes ex quo p̃t sumi ꝙ oẽs spẽs p̃nt dici vnũ in genere q̃uis inter se drñant·

## Queritur

Utrũ tp̃s drñat ab eternitate et ab euo· Dcõm ꝙ sic·quia in hoc ꝯcordãt oẽs phi et theologi eo ꝙ diuersa mensurata req̃rũt diuersas mensuras·ẜ manifestũ est ꝙ deus substantie sepate et tẽpalia sunt diuersa mẽsurata·ergo req̃rũt diuersas mensuras·sed in assignãdo drãm est diuersitas· Quia quidã sic assignãt drñam·nã eternitas est

Mensura carentis principio et fine·euũ est mensura habentis principiũ et carentis fine·sed tp̄s est mensura habentis principiũ et finẽ· Ista aũt dr̄ia posset admitti ex duobus·primo ex pte mẽsuratoꝝ ſm q̄ nũc existunt a pte rei·quia de fc̄o illa mensurantẽ tpe que hñt principiũ et finẽ·illa mensurantẽ euo que hñt principiũ et nõ finem·et hoc mensuratur ẽt̃nitate quod caret principio et fine·ſc̄do p̄t admitti ista dr̄ia ex pte mensurationis·quia in tpe p̄t accipi res que habet principiũ et finem·sed ista dr̄ia ſm se nõ valz·quia est totaliter p accidens·ſi eñ ſm aresto·mũdus ponatur nec habuiſſe principiũ nec finẽ·tũc differentia ista nõ valet·quia mũdus mensuratur euo et tamẽ non haberet principiũ nec finem·q̄ autem nũc de fc̄o tp̄s habet principium et finem hoc accidit tp̄i·ergo ista dr̄ia est omnino accidentalis·ſimiliter ſi aliqd̄ euiternum fuiſſet ab eterno quod nõ est ſimpliciter impoſſibile·tũc iterũ hoc euiternũ nec haberet principiũ nec finem·iõ aliter aſſignabãt aliqui dr̄iam talem· Eternũ est qd̄ nõ habet prius et posterius·Euũ est mẽsura hñtis prius et posterius ſine inouatõe et veťatõe Tp̄s ẽ mẽsurata hñtis p̄us ⁊ posteri⁹ cũ inouatõe ⁊ veťatõe·ſz etiã ista dr̄ia nõ valet q̄z videtur implicare cõtradictõem·quia q̄cquid habet p̄us et posterius hoc habet innouatõem q̄z posteriori aduemente p̄mũ inueterescit·et ſic non potest stare illa dr̄ia cum ab alijs·Est g° alia differentia vera ista·ſ·q̄ eternitas est mẽsura rei omnino p̄manẽtis. Euũ est mensura rei p̄manẽtis in ſuo eſſe·ſed habentis ſucceſſionẽ in opatõne·Tempus autẽ est mensura ſimpliciter ſucceſſiui tam quo ad eſſe q̄ꝫ quo ad opatõnem·q̄ differẽtia potest ſic p̄bari·quia ip̄m eternũ·ſ·deus habet ſimpliciter p̄manentiã·quia eius opatõ ſicut et eſſe est in eternitate·et p p̄ñs omnia ſimul intelligit et opatur·ſed euiťna nõ habent tranſmutatõem ſm eſſe ſicut tp̄alia·ſubstantie eñ ſepate et corpa celestia que mẽsurantẽ euo manẽt in p̄petuo eſſe habent tñ ſucceſſionẽ quo ad operationes·quia ſubstantie ſepate nõ p̄nt ſimul oĩa intelligere ſed ſucceſſiue·et corpa celestia habent ſucceſſionem in motu·Est tñ cõſiderandũ q̄ iste intellectõẽs et affectõẽs ſubstantiaꝝ ſeparatuꝝ nõ mensurantẽ euo·ſed tpe diſcreto·et ideo euum nõ e.ẽ tp̄s diſcretũ·ſed bñ admittit tp̄s diſcretum·quia euũ reſpicit eſſe euiternoꝝ·ſed temp⁹ diſcretũ reſpicit opatõem euiťnoꝝ·Et q̄ñq̄z etiaꝫ mensuratur opatio euiterni tpe ꝯtinuo·ſicut p3 in p̄mo mobili·Etiam p̄t p̄bari eternitatẽ et tẽpus diſtingui ex diffinitionib⁹ coꝝ·q̄a Eternitas est intẽminabilis vite tota ſimul ⁊ pfecta poſſeſſio Ex qua diffinitõe p3 q̄ tp̄s et ẽt̃nitas ex oppoſito diſtinguũtur·q̄z cũ tp̄s est mẽsura rei ꝯpoſite et eternitas ẽ mensura rei ſimplicis o3 diffinitionem ẽt̃nitatis dari p negatõem duoꝝ que cõueniũt tp̄i·Primũ ẽ prius et posterius ex pte mẽsure·ſc̄d̄m est principiũ et finis ex pte mensuratoꝝ Dicitur ergo in diffinitõe ẽt̃nitatis intẽminabilis vite q̄tũ ad negatõnẽ p̄cipij et finis·Et dicitẽ potius vite q̄ eſſe q̄z mẽsura nõ reſpicit eſſe ſubstantiale mẽsurati·ſed eſſe ſubſiſtẽtiale·⁊ hoc ſignificatẽ p vitam·q̄z in viuẽtibus eẽ ſubſiſtẽtiale est eẽ vitale·Deinde additẽ tota ſimul ad negatõem prioris et posterioris·Et nõ debet ibi capi totum ſyncathegmatice put v3 tm̃ ſicut q̄libet pars ſed debet ibi capi put valet tantũ ſicut integrũ vel pfectũ ſm q̄ totum d̄r cui nihil deest· Additur pfecta ad ſignificandũ dr̄iam inẽ nũc eternitatis et tp̄is quia licet nũc tp̄is ſit etiam totũ ſimul tñ nõ est pfectũ·quia adhuc ps illius nũc deest ſibi·Additur poſſeſſio ad ſignificandũ imutabilitatẽ eternitatis·quia hoc d̄r poſſideri quod pfecte et quiete habetẽ·

**Arguitur** Diffinitõ ẽt̃nitatis datẽ per negatõem ergo non valet·

Dōm q̄ dupliciter aliqua diffinitio p̄t dari p negatõem·Uno mõ ex impfectõe rei·ſicut dicim⁹ q̄ brutũ diffinitur p irrõnale quia ille dr̄ie non ſunt nobis note·et ſic nõ datẽ diffinitõ ẽt̃nitatis p negatõnem· Alio mõ aliquid diffinitẽ p negatõem ex pfectõe rei·et ex defcũ nr̄i intellect⁹ qui nõ p̄t cognoſcere talem rẽ ſub dr̄ia affirmatiua et ſic ſimplicia ⁊ ſepata diffiniũtur p negatõem q̄z diffiniũtur a nobis p viam remotõnis·

**Arguitur** Impoſſibile ẽ plures menſuras duratõnis ſimul eẽ ſed tempus eternitas et euiternitas ſunt ſimul ergo nõ ſunt diuerſe menſure· Dōm q̄ duplices ſunt menſure duratõnũ·q̄dam ſunt vni⁹ generis ſicut diuerſa tp̄a·et illa nõ p̄nt eſſe ſimul ſicut patet ex textu·Alie ſunt menſure diuerſe ſm genus·⁊ tales menſuras nõ impeditẽ plureſ eſſe ſimul·quia ille ſunt mẽſure ſubordinatẽ tp̄s eñ ſubordinatur euo et euũ ẽt̃nitati·

**Arguitur** Idem est nũc eternitatis et temporis·ergo eternitas

tas ⁊ tempus nõ differũt· Antecedens ꝓbatur
quia vtrũqꝫ est indiuisibile. Dõm ꝙ q̃uis in
hoc cõueniant ꝙ vtrũqꝫ est indiuisibile tñ in ali
quo drñt·s·ꝙ nũc eẽnitatis est simpliciẽ stãs taꝫ
subiecto q̃ rõne·sed nũc tp̃is est fluens adminꝰ
ſm esse q̃uis ꝑmaneat idem subiecto·et hoc ẽ qꝺ
dici solet ꝙ nũc stans cãt eternitatẽ·qꝺ verum
est ſm nr̃m modũ cõcipiendi·et sic etiam nũc flu
ens cãt tp̃s ſm nostram cõceptõem··

Arguitur Sicut est vnũ tp̃s ꝓpter
vnitatẽ p̃mi mobilis ita
etiam erit vna mensura omnis eẽ ꝓpter vnita
tem p̃mi esse· Dõm ꝙ ẽ duplex mensura rerũ
quedã enĩ est transcẽdens et cãlis·et sic deus dicĩ
tur mensura omniũ reꝝ·quia ſm voluntatẽ dei
omnes res durant·sua enĩ cãlitate et cõseruatõ
ne omnia ꝑmanent in eẽ·Alia est mensura ad
equata ipsis rebus mensuratis·et tales mensu
re sunt diuerse in diuersis rebus mẽsuratis· Tẽ
pus autem et euũ sunt mensure sp̃ẽales que ac
piuntur in rebus p̃ter mensuram cõem causalez
et transcẽdentẽ· Si enĩ res dẽant determinate mẽ
surari oportet ꝙ habeãt mẽsuras ꝓportionatas
et ergo oportet p̃ter mensuram cõem ponere mẽ
suras speciales·

Arguitur Multa sunt eterna que
nõ sunt ꝑmanẽtia in esse
et opari·vt ignis eẽnus·beatitudo eẽna·ꝓpositõ
nes eterne·montes eterni· Dõm ꝙ eternitas
accipiẽ dupliciter·Vno mõ ꝓprie et ſm eius dif
finitõem·et sic ꝯuenit soli deo qꝛ in rebus creatis
nõ est opatio tota simul·Alio mõ dr̃ aliquid eẽ
nũ ꝑticipatiue·quia habet aliquã ꝯditõem vere
eẽnitatis·et hoc ſm diuersos gradus ꝯtingit· qꝛ
primo aliquid est eternũ quia ꝑticipat hoc qꝺ ẽ
vere eternũ·⁊ sic beatitudo eẽna est·quia fit ꝑ ꝑ
ticipatõem dei ſm eẽnãm·scd̃o mõ aliquid dicit
eternũ quod habet ꝑpetuam duratõem·⁊ sic in
telligentia dr̃ parificari eternitati in libro cãuꝫ
Tercio mõ aliquid dr̃ eẽnũ q̃a interminabile est·⁊
sic ignis infinitus est eẽnus·vltimo dr̃ aliquid eẽ
nũ rõne diuẽne durationis·et sic montes dicun
tur eterni··

Arguitur Euũ est totum simul sicut
eternũ·ergo non differt ab
eẽnitate· Dõm ꝙ aliquid dr̃ totum simul du
pliciter·Vno mõ ſm esse tñquia non habꝫ suc
cessionem in ꝑmanẽtia eẽntie·et sic euũ est totũ
simul sicut eẽnũ·Alio modo aliquid est totum si
mul·quia nõ habet successionẽ nec i eẽndo nec in
opando·et sic eẽnitas est tota simul et nõ euum
quia in euo succedũt sibi opatõnes mutuo q̃uis
nõ est successio in esse·

Queritur Vtꝝ sit vnũ euũ sicut est
vnũ tẽpus·et videtur ꝙ nõ
quia eui na drñt spẽ·ergo etiam sunt multa eua
Añs ꝓbatur qꝛ omnes substãtie sepate drñt ab
inuicem spẽ· Dõm ꝙ q̃uis habent diuersã spe
ciẽ habent tñ adinuicẽ cũ distinctõe naturalẽ or
dinem ſm maioꝛem ⁊ minorẽ simplicitatẽ ⁊ ꝑfe
ctiõem·et ergo ꝑfectissimũ in eis potest eẽ mensu
ra omniũ alioꝝ sequentiũ·et simile est de motu
celi ex quo enĩ motus celi est sũmus et p̃mus·id
ex hoc habet in se tempus·Sed fuerũt aliqui di
centes ꝙ essent tot eua quot euiterna·et argue
rũt sic tempus ex hoc est vnũ quia est in motu
p̃mi mobilis qui est causa aliorum motuũ·sed p̃
mũ euũ nõ est causa aliorum euiternorũ·ergo in
eo nõ est euũ subiectiue· Dicendum est ꝙ maioꝛ
est falsa·quia ex hoc primus motus nõ habet in
se tempus subiectiue quia est causa aliorum·sed
quia est simplicissimus·et ideo sufficit ꝙ primuꝫ
euũ sit simplicissimũ ad hoc ꝙ sit mensura alio
rum·Est igitur euũ substantia p̃mi euiterni cũ
relatõibus duabus scilicet cum relatione ad eẽ
nitatem·quia est participata eternitas·et cũ re
latione ad posterioꝛa euiterna quoꝝ est mensu
ra·Et si aliquod euiternũ de nouo creetur sicut
nũc creantur anime ratõnales·tũc de nouo inci
pit mensurari ꝑ euũ quod est in primo euiterno
quia acquirit nouam relatõnem ad primũ euiter
nũ quam relatõem prius non habuit·Unde pa
tet ꝙ euũ etiam nõ potest esse in lucifero etiam
si lucifer sit primũ euiternũ·quia prima rẽlatio ex
casu suo nõ potuit in ipo manere scilicet relatio
ad deũ qꝛ q̃uis naturalia nõ sint simpliciter de
leta in ipsis angelis cadentibus sunt tamẽ in
pedita·et ideo nõ potest p̃mus angelus qui ceci
dit in se habere euũ·sed mansit in primo angelo
stante in quo est talis duplex relatio·

Explicit quartus phisicoꝝ·

## Ransmutatur autem

Postq̄ phs determinauit de passiomb⁹ ētis mo
bilis iā ɔ̄ñtere in hoc q̄nto determinat de diuisione
principalis passiomis·s·mot⁹·et qꝛ passiones hn̄t
ordinē magis ꝓpinquū ad ip̄m subiectū q̄ ptes
passionū·iō p̄us determinauit de passiomb⁹ q̄ det
minat de ptib⁹ vel diuisiomb⁹ passionū· Est eniꝫ
duplex diuisio mot⁹·s·in ptes subiectiuas·ꝛ illa
diuisio sumit̄ in motu penes pn̄ta·Alia ē diuisio
mot⁹ in ptes integrales ſm q̄ mot⁹ diuidit̄ in
ptes q̄titatiuas·et qꝛ ptes sbiectiue sūt magis
ēntiales q̄ ptes q̄titatiue·iō q̄ntus liber in q̄
determinat̄ de diuisione mot⁹ in ptes subiectiuas
p̄cedit sextū in quo determinat̄ de diuisione motus
in ptes q̄titatiuas Hꝫ autē q̄ntus lib tres tra
ctat⁹·In p̄mo g⁹ determinat̄ de diuisione mot⁹·in
scd̄o de vnitate mot⁹·in t̄cio de ɔ̄trarietate mo⸗
tuū ad inuicē·Quo ad p̄mū tractatū intēdit diui
sionē mot⁹ in tria pn̄ta·s·in q̄titatē q̄litatē et
vbi·Et añq̄ hoc facit p̄mittit duas alias diuisi
ones quaꝝ p̄ma ē cōior q̄ scd̄a· Et ē q̄ mot⁹ di
uidit̄ in motū p se p̄mo·p se scd̄o·et p accn̄s·et
h⁹ pbat p̄mo ex pte mobil·deīn ex pte mouentis
et vltimo ex pte t̄mini ad quē·Dicit g⁹ p̄mo q̄
id q̄d mouet̄ vel trāsmutat̄ vel ē mobile p se pri
mō et hoc ɔ̄tingit qn̄ mot⁹ hꝫ imediatā ɔ̄nexionē
ad illud q̄d dr̄ moueri·sicut totus hō dr̄ moue⸗
ri localit̄ p se p̄mo·qn̄ toti hoī ɔ̄uenit talis mo⸗
tus et nō pti tm̄·Alio⁹ aliq̄d ē mobile ſm ptē p

se scd̄o·et hoc ɔ̄tingit qn̄ mot⁹ nō hꝫ imediatam
cōnexionē ad illud cui mot⁹ dr̄ inesse·vt si dica⸗
mus q̄ hō sanat̄ qꝛ ocul⁹ vel torax·i·pect⁹ sanat̄
Tūc eīn manifestū ē q̄ ille mot⁹ nō inē p̄rimo to
ti cui tn̄ dr̄ inēē·ſ; p̄us inē pti et a pte totum de
nоīat̄·Tercio mō dr̄ aliq̄d mobile p accn̄s·qꝛ scꝫ
mot⁹ nullā hꝫ ɔ̄nexionē ad illd̄ cui dr̄ inēē·sicut
dicim⁹ q̄ musicū ābulat·qꝛ music⁹ nullā hꝫ hitu
dinē ad motū ābulacōis Scd̄o exēplificat disti
guēs illos mōs ex pte mouētis nā aliq̄d dr̄ mo⸗
uere tripl̄r·Vno⁹ p se qꝛ mot⁹ ɔ̄uenit sibi actiue
ſm totū sicut dr̄ edificator edificare qꝛ ꝓ̄pe cō
uenit edificatō edificatori·et hꝫ imediatā ɔ̄nexi
onē ad ip̄m·Alio⁹ dr̄ aliq̄d mouē scd̄o qn̄ s·mo
tus actiue non ɔ̄uenit sibi p̄mo ſ; alteri sicut hō
dr̄ pcutē si man⁹ pcutiat tūc eīn pcussio p̄mo cō
uenit manui ꝛ nō hoi· Tercio mō dr̄ aliq̄d mo
uere p accn̄s qꝛ·s·illud nō hꝫ ordinē ad motum si
cut music⁹ dr̄ edificare nā accidit edificātı q̄ sit
musicus·

## Quoniam āt est ali·

Hic ɔ̄ñt a·vult exēplificare mēbra diuisionis ex
pte t̄minoꝝ·et circa hoc p̄mittit p̄ambulariter q̄t
requirūt̄ ad motū et quō se hn̄t illa q̄ req̄runtur
ad motū·Et dt̄ q̄ q̄nq; req̄rūtur ad motū·s·mo
uēs·mobile·t̄min⁹a q̄·termin⁹ad quē·et tp̄s in q̄
est mot⁹ Q̄d sic pbat qꝛ motus ē ex quodā in q̄d
dam·qꝛ g⁹ est ex quodā sic habet t̄minū a q̄·et ē
in quoddā sic habet t̄minū ad quē·et qꝛ ē successi
uus sic habet tp̄s·et qꝛ ē ab aliq̄ sic habet mouēs
et qꝛ illi t̄mini sunt in aliq̄ sic habet mobile·

## Alterum eni ē quod·

Hic cōpat p̄missa adinuicem·et primo q̄ mobile
distinguat̄ a duob⁹ t̄mis dicēs q̄ mobile n̄ ē ter
min⁹ qꝛ mobile in motu dr̄ moueri qꝛ in ipso est
mot⁹ sicut in subiecto·sed termini motus nec di
cūtur mouere nec moueri·ergo t̄mini motus nō
sunt mobile·exēpli gratia in motu calefactōis
aque aqua ē mobile ꝛ dicit̄ calefieri·t̄mini sūt fri
gidum et calidū·sed frigidū nō dr̄ frigefieri nec
calidum calefieri· Addit tn̄ aresto·q̄ nihil ꝓhibꝫ
q̄ termini motuū dicātur moueri per accidens
sicut dictuꝫ est quādo aqua calefit tūc peraccn̄s
dicim⁹ frigidum calefit··

## Magis aūt in quod·

Hic compat duos terminos adinuicem dicēs q̄

termini non hñt se eque eẽntialiter in motu q̃a
motus debz eẽntialit̃ denoiari a termino ad quẽ
et nõ a termino a quo· Cuius rõ est q2 termin⁹ a
quo abijcitur in motu et termin⁹ ad quẽ acq̃rit̃
sed vnũquodqz debet denominari ab eo quod est
et nõ ab eo quod nõ est·sed t̃min⁹ ad quẽ est· er
go motus debet ab eo denoiari essentialit̃· Ex q̃
sumit̃ hic illa cõis autoritas q͛ motus est eiusdẽ
eẽntie cũ suo termino ad quẽ·

**Arguitur** Mobile q̃nq3 plus habet de t̃mino a quo q̃ de t̃mi
no ad quẽ sicut patet de aqua p̃mo applicata ig
ni que pl⁹ hz d' frigiditate q̃ caliditate g⁹· videt̃
q͛ mobile debet denoiari a t̃mino a quo plus q̃
a termino ad quẽ· Dicendũ primo q̃uis mobi
le plus posset denoiari a termino a quo tñ mot⁹
non debet denõiari a termino a quo· q2 de ratiõe
motus ẽ q͛ abijcit terminũ a quo· Scd̃o dicit̃ fa
cilius q͛ in casu posito adhuc nõ est motus cale
factionis anteq̃ t̃m frigidum expellat̃ est bñ dis
positio ad calefactõem·sed nõ est adhuc ibi cale
factio nisi frigidum sit expulsum·quia sicut dcm̃
est in t̃cio huius·motus significat formã fluentẽ
in motu añq̃ ergo est forma fluens in motu sic
nõ est motus· Nõ ẽ ergo motus calefactionis in
aqua añq̃ sit ibi calor·et tunc etiã habet mobile
plus de t̃mino ad quẽ q̃ de t̃mino a quo·

**Arguitur** Corruptõ denominat̃ a ter
mino a quo· quia ẽ motus
p̄cedens ab esse ad nõ esse· Dõm q͛ motũ de
nominari a t̃mino ad quẽ intelligit̃ de motu ac
quisitiuo·i·de motu vbi acquirit̃ forma· sed cor
ruptio nõ ẽ motus acquisitiu⁹ q̃a nõ acquirit eẽ
Et simile est de denoiatõne priuatõis·quia p̄ua
tio nõ habet p̄prie denoiationẽ· sed denominat̃
ab habitu sicut cecitas d' priuatio visus cuius
est priuatio·

## Quicquid igitur mo·

Hic soluit vnã dubitatõez que p̃t oriri ex dictis
et supponit duo· primũ quid sit motus· scd̃m q͛
spẽs qualitatis et locus et passiones nõ mouen
tur sicut dictũ est· Dubitatõ est an hmõi qualita
tes et passiones p̃nt dici motus cũ tñ eis nõ mẽ
Arguit p̄hus q͛ nõ·quia si albedo vel frigus vel
cõsimilis forma eẽt motus sequeretur q͛ termin⁹
motus eẽt motus quia illa sunt termini mot⁹
Determinãdo ergo veritatem dicit q͛ albedo for
tassis nõ est motus sed dealbatio· et hic d't for
tassis quia nõdũ p̄bauit motum non esse in suo
termino sicut patebit in sexto hui⁹·

## Est autem et in illis·

Hic exemplificat ex parte terminoꝝ ad quos de
diuisione p̄dicta· Intendit ergo q͛ si aliquod sub
iectum albedinis sit album tũc motus terminat̃
in album p se primo et terminatur motus in co
lorem p se scd̃o·quia album est ps coloris·s·subie
ctiua·et terminat̃ ille motus in illud quod itelli
gitur p accidens·quia accidit termino motus q͛
intelligatur· Et est considerandũ q͛ nõ exempli
ficat de termino a quo et de tempe·quia illa hñt
se magis extrinsece ad motum quia terminus a
quo abijcitur·et tempus est mensura extrinseca·

## Scd̃m quid igitur·

Postq̃ aresto·posuit vnã diuisionẽ motus siue
eoꝝ que transmutant̃· Cõseq̃nter oñt de quo mo
tu est agendũ. dicens q͛ transmutatõ p accñs ẽ
dimittenda· q2 illa mutatio repitur in omni tpe
in omni t̃mino et in omni subiecto·et id̃o quod ẽ
p accñs est indet̃minatũ·sed qd̃ est indet̃minatũ
nõ potest cadere sub aliqua sciẽtia· q2 sciẽtia p̄ce
dit p certa principia· Cũ ergo mutatio p se ẽ ex
det̃minatis in det̃miata· q2 est ex p̄trarijs vel me
dijs·id̃ de illa est vlterius det̃minãdũ· Tũc ibi ex
medijs autẽ· cõsequenter oñdit quod dixit·s·q͛
mutatio p se ẽ ex cõtrarijs vel ex medijs·et stat
p̄batio in hoc·quia motus ẽ eẽntialiter ex cõtra
rijs in cõtrariũ·sed mediũ est quodãmõ cõtrari
um vtriusq3 extremoꝝ·ergo potest fieri motus in
mediũ tanq̃ in cõtrariũ· Mediũ t̃m cõparatũ vni
extremoꝝ habet rõnem alterius·sicut rubeũ com
paratum ad albũ habet rõnem nigri et cõparatũ ad
nigrum habet rõem albi· Ex quo vlterius p̃t su
mi q͛ quodãmõ idẽ est cõtrariũ sibiipsi nõ p̄sc̃ã
cõtrarietate·sed s̃m diuersas comparatõnes·sicut
nũc dictum est de rubeo qd̃ hz rõem albi et nigri·

**Queritur** Vtrum motus cõuenienter
diuidatur in motum p se
et motum per accidens· Dicendum q͛ sic ⁊ ra
tio est·quia hoc dicitur alicui cõuenire p se quod
habet cõnexionem ad ipsum mediatam vel im
mediatam·et sic comprehendit sub se duos mo
dos Quia dicitur aliquid vno modo p se p̄ueni
re alicui·quia habet immediatam cõnexionẽ ad
ipsum·et tũc sumitur p p̃mo mõ·s̃m quem cõue
nit aliquid alteri p se primo quia·s·non cõuenit

gēratis alicuius pōris sicut dicimus q̄ aī ɔuenit
homini p̄ se primo·q̄ nō cōuenit sibi grā alicu⁹
prioris sed iest sibi ex ꝓpria diffinitōe· Sed sen
sibile nō cōuenit homini p̄ se p̄mo·q̄ cōuenit ho
mini p̄ animal· Alio mō cōuenit alicui aliq̄d p̄ se
scd̄o quia habet ad ipsum ɔnexionē·sed non ime
diatam·et ideo hoc dr̄ tūc alteri p̄ se ɔuenire lz
s̄m ptem q̄ nō ɔuenit sibi cōtingenter vel p̄ ac
cidens· Tertō mō ɔuenit aliq̄d alteri p̄ accñs q̄
sc̄z nullam ɔnexionē habet ad illud·cui aliq̄d di
citur cōuenire·et tñ inest illi cui dr̄ aliquid per se
cōuenire·sicut dr̄ musicus edificat·q̄ musicum cē
cōuenit edificatori cui p̄ se cōuenit edificare· vñ
patet q̄ illa ē diuisio analogi in sua analogata
et est diuisio motus cōiter accepti put se exten
dit ad mutatōem·

Arguitur Membra illius diuisionis coincidūt ergo diuisio non
est bona· Añs ꝓbatur q̄ phs octauo hui⁹ diui
dit motū in motum p̄ se et in motū p̄ accñs·et
nō ponit motū s̄m ptem· Dōm q̄ dupliciter di
citur mot⁹ p̄ accñs· Vno⁹ quia cōuenit alicui s̄m
ptem vel q̄ nullam ɔnexionē habet ad ipsum·ꝛ
sic motus p̄ se scd̄o etiam vocat p̄ accñs q̄ cōue
nit alicui p̄ alteꝝ·et sic phus octauo hui⁹ accipit
motum p̄ accñs dicens q̄ primū mobile non mo
uetur p̄ accñs nec s̄m ptem· Alio mō capitur p̄
accñs s̄m q̄ hoc solū dicitur p̄ accñs ad q̄d alte
rum nullam habet cōnexionem·et sic accipit hic
p̄ accñs et tūc distinguit ɔtra p̄ se s̄m ptem ·q̄a
hoc quod cōuenit alteri p̄ se s̄m ptem etiam ha
bet ad ipsum cōnexionem·

Arguit Quicq̄d inest alicui s̄m ptē h⁹ nō inest sibi p̄ se·quia p̄ se p̄sup
ponit de oī sed quod inē s̄m ptem hoc non inest
oī sed solum uni pti· Dōm dupliciē primo q̄
illa ꝓpositio p̄ se presupponit de oī habet verita
tē ubi inē aliquid p̄ se p̄mo· Scd̄o p̄t dici q̄ du
pliciter inest aliquid omni· Vno mō s̄m denoia
tionem quia totum p̄t ab illo denominari sicut
est de illis accñtibus q̄ determināt sibi certam p
tem in subiecto·quia ab illis accidentibus p̄t to
tum denominari sicut totus homo dr̄ simus ꝓp
ter simitatem in naso·et postea quelibet ps ho
minis dicitur sima que includit nasum simū si
cut facies dicit̄ sima caput dicitur simū·sic etiā
motus qui habet cōnexionem ad ptem p̄t totū
denominare· Alio modo inē aliquid omni s̄m in
herentiam·et sic manifestum est q̄ motus per se
scd̄o nō inest omni pti·

Arguit Nihil mouet̄ p̄ se primo ergo diuisio mala·ꝓbatur quia dici
tur in p̄ncipio septimi huius quicquid mouetur
ab alio mouetur· Dōm q̄ ille ꝓpositōnes nō
sunt opposite·s·q̄ omne quod mouet̄ ab alio mo
uetur·et q̄ aliquid mouetur p̄ se primo·quia per
dicit circūstantiam cē formalis·et sic hoc dicitur
moueri p̄ se primo ad quod motus habet imme
diatam ɔnexionem s̄m totum sic q̄ illi toti for
maliter inest motus·exemplū ut homo dicit̄ per
se primo sanari qñ totus homo acquirit sanita
tem s̄m omnes ptes·et oculus dicitur p̄ se p̄mo
sanari quādo totus oculus p̄ se sanatur·sed illa
prepositō a vel ab dr̄ circūstantiā cē efficientis
sed nihil mouet effectiue seipsum·ergo nō potest
aliq̄d a se primo moueri· Et si dicat̄ animal
mouet̄ p̄ se primo· Dōm q̄ hoc nō est a se primo
quia mouetur a pte sibi cōiuncta·s·anima· Vn
de patet q̄ quando oculus sanatur tūc ille mot⁹
cōuenit oculo p̄ se primo·sed nō a se primo q̄a cō
uenit ei a medico

Arguitur Motus indiuisibiliū scilicz substantiarū sepataꝝ nec
est s̄m ptem nec s̄m totum·ergo diuisio ē insuffi
ciens· Dicendum q̄ phs loquitur de motibus
corporalibus et phisicis· Opationes eñ intelle
ctuales substantiarū separatarum potius dicunt̄
opationes q̄ motus· possunt tamē nihilomin⁹
dici motus s̄ im ꝓprie et analogice·

## Quoniam autē omīs

Postq̄ aresto·dixit q̄ mutatio p̄ accidens est
abijcienda conseq̄ēter diuidit mutatōnem p̄ se
dicēs ex q̄ sic ē q̄ oīs mutatō ē de quodā i quod
dam·sicut patet ex nomine mutatōnis·oportet
q̄ tot sunt species mutatōnis quot modis cōtin
git procedere de quodam in quoddam ·sed h⁹ po
test contingere quatuor modis · Vel quia proce
ditur ab ente in actu in ens in actu vel a termi
no affirmato in terminū affirmatum·et sic ē mu
tatio de subiecto in subiectum· vel proceditur ab
ente in actu ad non ens in actu·et sic est muta
tio de subiecto in non subiectum· Vel proceditur
a nō ente in actu in ens in actu·et sic est muta
tio de non subiecto in subiectum· Vel proceditur
a non ente in actu ad non ens in actu·et sic est
mutatō de non subiecto in nō subiectum· In qua
diuisione ponūtur tres species mutatōnis sc̄z de

non subiecto in subiectum. de subiecto in subiectū et de subiecto in non subiectū.

## Que enī est ex non

Hic excludit vnam obiectōnem quia posset aliquis dicere q̄ sint quatuor species mutatōis cū sit etiam vna de non subiecto in non subiectum sicut ponebatur in diuisioue mutatōnis. Respō det q̄ ille modus procedendi non facit speciē mutatōnis. et hoc sic probat quia omnis mutatio est inter opposita vel contrarie vel cōtradictorie sed mutatio de non subiecto in non subiectum nō est inter opposita quia opposita non possunt verificari de eodem sed due negatōnes possunt de eodem verificari dicendo lignū ē nō homo et ē nō azinus. sequitur ergo q̄ mutatio de nō subiecto in nō subiectum nō est species mutatōnis. dicit tamen philosophus q̄ aliquid p accidens potest mutari de nō subiecto in nō subiectum. sicut si aliquid trāsmutetur de albo in nigrum tunc p accidens mutatur de nō dulci ad nō amarum. s quod p accidens est non facit aliquam speciem. ergo talis mutatio nō ɔtinet inē spēs mutatōis

## Et nō subiecto quod

Hic manifestat mēbra pdicte diuisionis. et dicit q̄ mutatō de non subiecto in subiectum vocatur generatio et est inter cōtradictoria. est autē duplex generatō vna est generatio simpliciter dicta que est ex nō ente simpliciter in ens sicut est generatio substantialis. Alia est generatio sm quid que est ex nō ente sm quid ad ens sicut generatio accidentalis.

**Arguitur** Generatio nō est inter contradictoria quia cōtradictoria se habent sicut affirmatio et negatio. sed priuatiue opposita quia generatio presupponit et corruptio relinquit sbiectū. Dicendū q̄ duplex est contradictio quedam est extra genus. et p talia cōtradictoria procedit in creatōe et annihilatōne. Alia est cōtradictō in genere siue cōtradictio sm quid. et talis cōtradictio est etiam inter priuatiue opposita. quia priuatō negat formam non simpliciter. sed in subiecto apto nato. Per hoc dicendum est q̄ generatio est mutatio inter cōtradictoria sm quid. et illa coincidit cum priuatione.

## Que vero ex subiecto

Hic manifestat aliam ptem diuisionis. et vult q̄ mutatio de subiecto in nō subiectum vocatur corruptio et est inter cōtradictoria sicut generatio. et iterum duplex est corruptio. s. simpliciter dicta que est forme substantialis. et sm quid que ē corruptio forme accītalis

## Si igitur quod non

Hic oñt aresto q̄ nulla predicatn ptiū est mot' et hoc pbat primo de generatōne duabus rōnib' scdo de corruptiōe vna rōne. Prima rō de generatione est. illud quod generatur nō mouetur. ergo generatio nō est motus. cōseqūtia tenet p locum a cōiugatis. Añs pbatur quia quod non ē simpliciter in actu hoc nō mouet. sed qd generat nō est simpliciter in actu sed in potētia. ergo qd generatur simpliciter nō mouetur. Pro declaratione maioris notandū q̄ nō ens accipit tripliciter. Vno mō dicit nō ens sm q̄ hoc verbum est dicit cōpositiōem extremorū. et sic verū dicit ens et falsum nō ens. et sic manifestū est q̄ nō ens nō mouet. Alio mō dicitur aliqd nō ens qd est i potentia ad eē simpliciter. et hoc etiā nō mouetur q: nō est ens in actu. Tercio mō dicit aliquid nō ens quia hz potentiā ad eē sm qd sicut homo dz esse nō albus vel nō niger. et tale pt moueri q: ē ens in actu. nō tñ mouet sm q̄ non ens sed sm q̄ ens in actu. Et rō est q: motus est actus cum sit eiusdē eēntie cū termino. sed actus presupponit suū subiectū. ergo motus psupponit ens in actu. et sic verum est q̄ illud qd nō est in actu nō pt moueri cū actus scds psupponat actū primū. sic etiā cōpositio scda q est subiecti cū accñte psupponit ɔpositōē primā que ē ɔpositio ptiū sbiecti

## Et si omne quod mo

Hic ponit scda rō que est omne qd mouet est in loco. sed qd nō est nō est in loco. ergo qd nō est nō mouet. s qd generat nō est ergo qd generat nō mouet. Maior ptz q: motus localis ē primus motuū. et sic omne qd mouetur natū est sm locum moueri. et ergo ē in loco. Minor patet quia esse in loco presupponit eē.

## Neqz iam corruptio.

Hic pbat vna ratōne q̄ corruptio non est mot' et ē ista. Si aliqua duo sunt eadem inter se tūc quicqd est cōtrariū vni est ɔtrariū alteri. sed corruptio et motus habent cōtraria diuersa. qa mo

tūi contrariatur quies et corruptōni generatio
quia generatō nec est quies nec est motus·ergo
nō possunt esse idem corruptio et motus·

## Quoniam autē mo·

Hic concludit ex predictis ꝙ tercia pars ꝑdicte
diuisionis·ſ·mutatio de ſubiecto in ſubiectum ſit
motus·⁊ hoc ſic quia eīm dictum eſt ꝙ tres ſunt
ſpecies mutatōnis·ſ·de nō ſubiecto in ſubiectum
de ſubiecto in nō ſubiectum·et de ſubiecto in ſub
ctū·et iam ꝓbauit ꝙ due ꝑme ſpecies non ſunt
motus· relinquitur ergo ꝙ tcia eſt motus que ē
de ſubiecto in ſubiectum·

## Querit̄

Utrum diuiſio mutatōis in
tres ſpēs ſit bn̄ data Dicē
dum ꝙ ſic·ꝓbatur duabus rōibus ſm ꝙ duo re
quirūtur ad mutationem·ꝑmo eīm requiritur ad
mutationē alteritas ſm ꝑus et poſterius· ſcdo
requiritur ſubiectum mutatōnis· Ex pte alteri
tatis ſumitur talis rō·quia alteritas que ē ſm
prius et poſterius in mutatione vel eſt ſucceſſi
ua vel inſtantanea·Si ſucceſſiua tūc eſt muta
tatio de ſubiecto in ſubiectum · Si inſtantanea
habens prius et poſterius ſm ordinem nature
tunc vel terminatur ad eſſe ſiue ad ſubiectum·
et ſic eſt generatio·vel ad non eſſe·et ſic eſt cor
ruptio·que eſt mutatio de ſubiecto in non ſubie
ctum·Scda ratō ſumitur ex parte ſubiecti quia
vel ſubiectum eſt ens in actu·et ſic ē mutatio de
ſubiecto in ſubiectum·vel eſt ens in potentia· et
ſic ſunt alie due mutatōnes·Etiā poteſt ratō ſu
mi ex pte ſubiecti ꝑ compatōem ad terminos·qꝛ
oportet in mutatōe ꝙ ſubiectum mutationis re
cipiat aliquem terminū quem prius non habuit
vel ergo talis terminꝰ eſt accidentalis·et ſic eſt
mutatio de ſubiecto in ſubiectum·vel eſt ſubſtā
tialis·et hoc contingit duplr·quia vel terminus
ad quē eſt affirmatus·et tunc oportet tminū a q̄
eſſe negatum·et ſic eſt generatio·vel econtra·et
ſic eſt corruptio·

## Arguit̄

Nulla eſt mutatio a termino
negato ad terminū affirmatū
nec ecōtra·quia inter priuatiue oppoſita ſolū eſt
mutatio ſed negatio opponit̄ affirmationi ꝯtra
dictorie· Dōm ꝙ duplex eſt negatio quedam
eſt extra genus·i·extra ſubiectum·et ſic negatio
opponitur affirmationi cōtradictorie· Alia ē ne
gatio in genere phiſico·i·in ſubiecto·et talis eſt
priuatiua·quia ꝑuatio eſt negatio in ſbiecto ap
to nato·et eo mō due mutationes ſunt inī ter
minū affirmatū et negatum·vn̄ patet ꝙ creatō
nō eſt mutatio naturalis·qꝛ creatio ē inter tmi
nos ꝯtradictorios ſimpliciter·

## Arguitur

Motus ē genus ad muta
tionē·ergo male ponit̄ mu
tatio genꝰ ad motū· Dōm ꝙ ꝓpter equocati
onē terminoꝝ iſtud ꝯtingit ꝙ qn̄qꝫ mutatio eſt
genus ad motum·et qn̄qꝫ econtra·Et ꝓ illo eſt
Sciendū ꝙ motus capit̄ dupliciter· Uno modo
ꝓprie·i·ſm impoſitōem·et ſic dicit alteritatē ſuc
ceſſiuam de tmino in terminū qꝛ ad hoc ꝓprie eſt
nomē motus impoſitū·⁊ tūc ꝓ oppoſitū mutatō
etiā capitur dupliciter·Uno mō ꝓprie·i·ſm im
poſitionem illius nois·et ſic dicit alteritatē in
ſtātaneam terminoꝝ·et ſic eſt manifeſtū ꝙ mu
tatio nō eſt motus nec motus eſt mutatō·quia
alteritas ſucceſſiua nō eſt inſtantanea nec ecō
tra·Alio mō accipitur motus generaliter et ſi
militer mutatio ſm ꝙ motus et mutatio cōm
ter ſignificant quācūqꝫ alteritatem ſiue ſucceſſi
uam ſiue inſtantaneam·et ſic motus ē genꝰ ad
mutationē ꝓprie dictam et ad motū ꝓprie accep
tum·et ſic diūter accipiūtur in diuerſis locis ab
areſtotile quia i iſto textu accipitur mutatō cōi
ter ꝓut eſt genus ad mutatōem ꝓprie dictā et
ad motum ꝓprie acceptū·ſed in poſtpredicamen
tis ſumitur motus cōiter ꝓut extendit ſe ad mu
tationem ꝓprie acceptam et ad motum ꝓprie ac
ceptum

## Arguitur

Omnis mutatio ē ex ſubie
cto·ergo nulla ē ex nō ſub
iecto·Aīs ꝓbatur primo phiſicoꝝ vbi dicitur ꝙ
in oi trāſmutatōne oportet eē ſubiectū· Dōm
ꝙ ſubiectū capitur duplr·Uno modo ꝓ ſubiecto
trāſmutatōnis ſm ꝙ illud dr ſubiectū qḋ defert
formā ſicut materia ꝑma dr ſubiectū trāſmuta
tionis accn̄talis et ſubſtātialis·et iſto mō verū
eſt ꝙ oportet in oi trāſmutatione eē ſubiectū·et
hoc ꝓbat̄ primo phiſicoꝝ qꝛ vnū ꝯtrarioꝝ nō fit
ex altero formalit̄·qꝛ albedo non fit nigredo for
malit̄ ſed materialit̄·ſicut ſubiectū hn̄s in ſe albe
dinē poſtea ſubſtat nigredini·Alioꝰ accipit̄ ſubie
ctū ꝓ tmino affirmato·i·ꝓ ente in actu·et ſic ac
cipit̄ hic·et ſic ē aliq̄ mutatio que dr de ſubiecto
in ſubiectū·i·de ente in actu ad ens in actu ſicut
motus ꝓprie dictus et aliqua eſt mutatio de nō
ſubiecto in ſubiectum·i·de non ente in actu ad ēs
in actu·

**Arguitur**· Subiectũ est materia ⁊ materia non est ens in actu·sed est ens in potentia· Dicendum q duplex est transmutatio quedam est substantialis·et ibi verum est q subiectum illius transmutationis nõ est ens in actu·et iõ hoc nomen subiectũ nõ trãssumit̃ sm similitudinẽ illi⁹ sbiecti Alia ẽ trãsmutatio accñtalis et illius subiectuz est totũ ꝯpositũ et ẽs in actu·et ad silitudinẽ illius subiecti trãssumit̃ hic subiectũ·Cuius rõ ẽ q̃a ille motus siue trãsmutatio ẽ nob̃ notior·et iteꝝ hoc subiectũ ẽ nobis notius·ꝭ trãssumptio fit sꝑ sm aliqđ notius·vñ ptz q subiectũ dr̃ hic ens in actu ad silitudinẽ subiecti in trãsmutationibus accidentalibus·

**Arguitur** Generatio ẽ ex subiecto et ente in actu·ergo illa descriptio est male posita· Antecedens probatur quia ex aere generatur ignis; vt patet secundo de generatione et ex ligno generatur ignis qđ est ens in actu· Dõm q termin⁹ in generatõne scꝫ a q̃ pt duplr̃ assignari·vno° ꝑ se·alio mõ ꝑ accñs Dõm est g° q q̃uis termin⁹ a quo ꝑ accñs in generatõe possit eẽ ens in actu tñ termin⁹ a q̃ ꝑ se in generatõe est sꝑ ens in potẽa·Qđ sic ꝓbat q̃ cũ ꝑ se ꝓsuppõat de oĩ vt dr̃ p° posterioꝝ hoc erit termin⁹ ꝑ se in generatõe ex quo fit sꝑ talis generatio·sempꝑ ãt fit generatio ex non ente qđ generat̃·ꝭ nõ fit sꝑ ex ente illo vel illo·vt sꝑ ignis generat̃ ex nõ igne·sed non sꝑ ignis generat̃ ex aere sic accidit generatõi ignis q fiat ex aere ligno vel oleo·et g° nõ generat̃ ꝑ se ex illis sed ꝑ accñs quia nõ sempꝑ·

**Arguitur** Omnis mutatio ẽ de cõtrario in ꝯtrariũ·ꝭ ꝯtraria sũt subiecta·g° oĩs mutatio ẽ de subiecto in subiectũ ꝯseq̃ntia ptz q̃ ꝯtraria sũt entia in actu Dõm q ꝯtrarietas accipit̃ duplr̃·Vno° ꝓprie ꝓut ẽ oppositiõ duaꝝ formaꝝ positiuaꝝ circa idẽ sbiectuz simul se nõ ꝑmittentiũ·et sic maior ẽ falsa ⁊ minor vera·q̃ illo mõ accipiẽdo ꝯtrarietatẽ tũc cõtraria sũt subiecta·i·entia in actu·ꝭ nõ ẽ tũc verũ q oĩs mutatio ẽ de ꝯtrario in ꝯtrariũ·q̃ nec generatio nec corruptio ẽ de ꝯtrario in ꝯtrariuz Alio° accipit̃ ꝯtrarietas cõiter ꝓut etiã se extẽdit ad ꝓuatiuã oppositionẽ·et sic est veꝝ q oĩs mutatio ẽ de cõtrario in cõtrariũ·ꝭ non ẽ tunc veꝝ q oĩa ꝯtraria sũt subiecta·q̃ ꝓuatio nõ est ens in actu·ꝭ negatio forme in subiecto·Propterego loquendo motus proprie dictus est de contrario in contrariũ et non omnis mutatio·et sic patet q est fallacia equiuocationis in isto argumento·

**Arguitur** Sunt plures spẽs motus q̃ iste·quia ãnihilatio creatio et trãssubstãtiatio sũt motus·⁊ tñ nõ ꝯphendũtur sub ꝓdicta diuisione· Dõm q duplices sunt mutationes quedã sũt naturales ⁊ phisice et de talibus mutationibus loq̃tur hic aresto·et nõ inuenit̃ aliqua mutatio talis q̃n cõprehẽdat̃ sub aliquo predictoꝝ mõꝝ mutationis·Alie sũt mutationes excedẽtes facultatẽ nature et naturalia agentia que etiã vocant̃ mutationes cõi nomine et nõ ꝓprie·et tales nõ oportet hic comprehẽdi sub ista diuisione et hmõdi sunt trãsmutationes predicte·quia creatio est ꝓductio toti⁹ entis ex nihilo·sed omnis actõ naturalis fit ex aliquo presupposito·ergo nõ potest dici q creatio sit mutatio naturalis·Et ãnihilatõ etiã nõ fit sm naturalem motũ quia in mutatione naturali manet materia incorrupta·sed in ãnihilatione nihil manet ergo ipa non est trãsmutatio naturalis·De trãssubstãtiatione dicitur q etiã excedit facultatem nature·quia tota substantia nõ mutatur in totam substãtiam nisi ꝑ autorem nature·agẽs enĩ naturale inducit tñ formã in materiam et non ꝓducit totam substantiam rei·

**Arguitur** Creatõ est de non subiecto in subiectum et annihilatõ de subiecto in non subiectum·ergo debent hic cõprehendi· Dicendum q creatio excluditur per expositionem arestotilis quam facit exponẽdo subiectum·quia exponit subiectum pro termino accepto affirmatiue et non subiectum pro tẽmio accepto negatiue in genere·sed in creatione non est terminus acceptus negatiue in genere sed ẽ pura negatio in termino a quo Similiter in annihilatione ex parte termini ad quem non est terminus acceptus negatiue in genere·sed pura negatio·Ex quo enĩ arestotiles dicit q in mutatione debet esse terminus acceptus affirmatiue per quod significatur q in quolibet termino trãsmutationis debet aliquid esse·

**Arguitur** Illuminatio est motus naturalis et tamen nõ ꝯphendit̃ sub aliq̃ spẽꝝ istaꝝ mutationũ q̃ ẽ mutatio istãtanea·et sic ꝯphẽderet̃ sb generatõe·⁊ ẽ de

subiecto in subiectum ergo cõphendet̃ sub tercia spẽ mutatõis. Dicẽdũ φ illũmatio ẽ generatõ ſm qd et φprie cõsequitur verũ motũ·s·localez illuminãtis·et iõ ex cõñti est mutatio·q2 cõsequit̃ veruz motũ localem·et iõ pt dici φ simpliciter reducit̃ illũminatio ad eãdem spẽm cũ ſm quid ad p̃mam q2 est generatio ſm qd·Et iõ si accipiatur illũminatio ſm se sine ordine ad motũ localem quẽ cõseqnit̃ pt dici φ φprie nõ est mutatio·sed ẽ quedam diffusio luminis in corp⁹ illuminabile·

## Arguitur

Generatio est motus vtz tercio hui⁹·ergo ẽ de subiecto in subiectũ. Dicẽdũ φ motus accipit̃ dupliciter·Uno mõ generalit̃ sicut accipiebat̃ in tcio hu ius et tũc generatio ẽ motus·sed tũc nõ est veꝝ φ q̃libet motus ẽ de subiecto in subiectũ·Alio mõ accipit̃ motus φprie p exitu successiuo de forma in formã·et sic accipit̃ hic·et sic generatõ non est motus nisi forsã accipiatur generatio simil̃ cum alteratione sibi cõiuncta·

## Arguitur

Alteratio vocat̃ generatio octauo hui⁹ et ecõtra sed alteratio ẽ motus φprie dict⁹·ergo etiã generatio· Dicẽdũ φ generatio accipit̃ duplr̃·Uno mõ φprie p generatione simplr̃ dicta·et sic altẽatio nõ est generatio·Alio mõ accipit̃ generatio cõiter put se extendit ad generationẽ simplr̃ et ſm quid·et sic q̃libet motus acq̃sitiu⁹ alicui⁹ forme pt dici generatio·et sic altẽatio est generatio ſm q̃d·q2 i ea acq̃rit̃ esse accñtale. Potest tñ aliter dici φ alteratio capit̃ duplr̃·Uno mõ p quacũq3 altẽitate·et sic etiã oĩs motus pt vocari alteratio q2 in oĩ motu ẽ alteritas tẽminoꝝ·q2 vn⁹ termin⁹ alteri succedit·Alio mõ accipit̃ altẽatio p alteritate que ẽ inter qualitates tñ·et sic alteratio est spẽs motus distincta contra generatõnem·

## Arguitur

Generatio ẽ actiõis ergo ẽ ex subiecto·Añs pbat̃ q2 est de p̃dicamẽto actõis. Dicẽdũ φ generatõ accipit̃ tripliciter·Uno mõ actiue·et sic significat actionẽ generãtis et ẽ et p̃dicamẽto actõis·⁊ sic generatio ẽ ex subiecto effectiue q2 est ex toto cõposito faciẽte talẽ generationẽ·Alio mõ accipit̃ passiue·et sic ẽ in subiecto q2 i toto cõposito·Tercio mõ neutralit̃ p motu vel mutatione·et sic ẽ de p̃dicamẽto subẽ reductiue·q2 reducit̃ ad p̃dicamẽtũ sui tẽmini·Et isto tercĩo mõ accipit̃ hꝫ ⁊ tũc est ex non subiecto·q2 est ex mañia p̃ma que nõ est ens in actu sed in potẽtia tñ·

## Si igitur p̃dicamen

Postq̃ actest·posuit duas diuisiones p̃ambulantes ad diuisionẽ p̃ncipalem motus·hic cõñter ponit ipsam principalẽ diuisionẽ·et deinde in fine ponit spẽs immobilis·Et p̃mo ponit istam cõditionalem·Si p̃dicamẽta sunt diuisa in decẽ genera reruz·ergo necesse est tres eẽ spẽs motus·Ista cõditionalis ptz q2 solũ in trib⁹ generib⁹ sicut postea φbabit̃ repit̃ motus p se·s·in q̃titate q̃litate et vbi·Et ratio isti⁹ extra textũ est q2 sicut dictum ẽ motus ẽ de subiecto in subiectũ·subiectum autẽ significat ens in actu qd̃ est de aliq̃ predicamẽto·ergo necesse est φ spẽs mot⁹ distinguant̃ ſm genera p̃dicamẽtoꝝ·ꝫ genera p̃dicamẽtorum sunt tria ad que ẽ motus ergo tm̃ est sunt tres species motus

## Sc̃dm ãt substantiã

Hic declarat p singula p̃dicamẽta φ in aliis ñ est motus q̃ in trib⁹·et p̃mo φbat φ in subã nõ est motus tali rõne·Oĩs motus ẽ de cõtrario in cõtrariũ·sed subẽ nihil ẽ cõtrariũ·ergo ſm subam non ẽ motus·maior ptz ex supradictis q2 eadem est cõditio cõtrarioꝝ et tẽminoꝝ motus·minor ptz q2 subiecto cõtrarioꝝ nihil ẽ cõtrariũ·q2 si sic tunc esset φcessus in infinitũ·q2 de rõne cõtrarioꝝ ẽ φ sint in aliquo subiecto g° si subẽ ẽ aliq̃d cõtrariũ tũc eẽt in alia suba·et illa iteꝝ i alia ⁊ sic de aliis·Itẽ de rõe cõtrarioꝝ ẽ φ successiue in sint vni Sed hoc est cõtra rationẽ subẽ·

## Neq3 est in adaliquid

Hic oñt φ etiã non est motus in p̃ñto adaliq̃d et hoc sic·in illo genere nõ est per se motus vbi forme talis generis acquiruntur sine motu·sed forma relatiua acquiritur quandoq3 sine motu ergo in relatione nõ est per se motus·Maior patet quia ad hoc φ in aliquo genere sit motus requiritur φ forme illius generis acquirant̃ per motum·sicut ad qualitatem ẽ motus quia qualitates acquirũtur p motum alterationis·minor patet quia aliquid sit simile alteri ipso non mutato ꝫ mutato altero extremo·vt si sortes sit niger ⁊ plato albus·⁊ si plato albus fiat niger sortes fit similis platoni sine sui mutatõne·

## Neq3 agẽtis neq3 pa

Hic ꝓbat vlterius ꝙ in actōne et passione non est motus·et stat rō in hoc·ad motum non ē motus.ergo ad actōem et passionē nō est mot⁹ An tecedēs ꝓbaẗ postea in textu·Conseq̄ntia tenet q: motus actio et passio sūt idē realiter·ergo q̄c quid ṕm rem ↄuenit vni etiam ṕm rem cōuenit alteri·Si ergo ad motuz nō est motus ergo ad actōem nō est motus·Q: actio passio et motus sunt idē patet q: sicut dictuz est in t̄cio hui⁹ vna forma in numero essentiali vocaẗ actio passio et motus·Nam diciẗ motus ṕm ꝙ ꝓcedit ab eē im pfecto ad eē pfectum·et actio dicit eādem formā ṕm ꝙ ꝓcedit ab agente et passio inquātū susci pitur in patiēs·sed manifestū est ꝙ eadē forma in numero ꝓcedit ab agēte et suscipiẗ in patiēs et ꝓcedit ab eē impfecto ad eē pfectū·sicut calor in aqua ꝓcedit ab igne et suscipiẗ in aquā et ꝓce dit ab esse impfecto ad eē pfectum·

# Primū quidē igitur

Hic ꝓbat aūs sex rōnib⁹ et ṕmo distinguit istā ꝓpositōnem·ad motū est motus·q: ista ꝓpositō p̄t dupliciter intelligi·Vno mō ꝙ ipsi⁹ mot⁹ est motus sicut subiecti sic·s·ꝙ vn⁹ motus subiecteẗ in alio motu·et istud nō p̄t dici q: motus cū sit accn̄s nō est de genere subiectoꝝ·illud enī qḋ est subiectum ē hoc aliquid et substātia qḋ nō p̄t di ci de motu·Alio mō p̄t intelligi ꝙ ipsius mot⁹ est motus sicut termini sic·s·ꝙ vnus mot⁹ sit ter min⁹ alterius motus·ac si diceret ꝙ generatio est terminus alteratōnis·q: semꝑ sequiẗ altera tōnem·sed istud eē incōueniēs ꝓbat duplr̄·Vno mō sic q: de rōe motus ē ꝙ sit a d'eīminato ter mino in determinatū terminū·ſ; si vnus motus terminaret aliū nō eēt a d'eīminato t'mino in d'eē minatū terminū ergo nō p̄t dici ꝙ ipsi⁹ motus ē motus sicut termini·Maior ꝓbaẗ inductiue·q̄a generatō et corruptio sunt inẗ cōtradictoria que sunt d'eīminati t'mini·et motus ē inter cōtraria que oīa sunt d'eīminata·Minor patet q: ꝑ t'mi nationez vnius motus p̄t indiffer incipe q̄libet alius motus·et iō iste ṕmus motus nō haberet d'eīminationē in suo genē·exēpli grā post motū calefactionis q̄nq; p̄t sequi mot⁹ augmētationis sicut aqua augmētaẗ post calefactionē·et tūc seq̄ tur motus rarefactōnis et motus localis·Si g° isti motus t'minarēt motū calefactionis tūc taẗ motus nō eēt inẗ d'eīminata·Scḋo ꝓbat idem· Si ipsi⁹ motus eēt motus vt t'min⁹ tūc sequere tur ꝙ idē mobile moueret actu cōtrarijs motib⁹ sequela ptz q: ↄtingit ꝙ mobile post finez primi motus moueẗ motu ↄtrario ad ṕmū motū·exē pli grā·ↄtingit ꝙ postq̄ aliquis ē motus ad sa nitatē ꝙ statim iteꝝ egrotaẗ·si ergo vn⁹ motus terminaret aliū·sic motus egrotationis t'mina ret motū sanationis·et q: mobile semꝑ denoīaẗ ab vltimo t'mino motus·ergo mobile in ṕncipio dicēt'ur moueri ad sanitatē et ad egritudinem·

# Manifestum autem·

Hic ↄ̄ter poniẗ scḋa rō ṕncipalis·et ē si ipsius motus eēt mot⁹ et mutatōis mutatio seq̄retur etiā ꝙ generationis eēt generatio·et si generati onis ē generatio tūc erit ꝓcedē in infinitū·q: ea dē ratione q̄ vni⁹ generationis ē generatio eti am alteri⁹ generationis erit generatio·q: qḋ ge neraẗ non est·si g° generatio generaẗ g° genera tio generaẗ ab alia generatione·et sic in īfinitū· S; istud ē inconueniēs q: tūc q̄libet generatio de ṕnderet ab īfinitis generationib⁹· S; infinitū n̄ ↄtingit ꝑtrāsiri·g° non p̄t aliq̄ generatio fuisse facta quod est incōueniens·

# Arguit

Aresto·ponit eēnitatē mūdi·et illa posita ē ꝓcedē in infinitum in generatōe·Dōm ꝙ vnā generationē sequi ad aliā p̄t intelligi duplr̄·Vno° ꝑ se sic ꝙ q̄libet generatio sit ꝑ se et necāria ṕsupposita aū aliaz generationē·ↄ illud ḣ ab aresto·reꝓbaẗ·q: sic vna gn̄atio n̄ seq̄ẗ ad aliā·ꝑ accn̄s enī ē ꝙ sortes ge nēt petꝝ·q: si petr⁹ fuisset ṕor sorte generassz sor tē·Alio° vna generatio seq̄ẗ ad aliā ꝑ accn̄s·et sic posita eēnitate mūdi sꝑ generationē precedit generatio·ſ; non ē inconueniēs sic generationez ꝓcedere in infinitum·

# Amplius eiusdē mo·

Tertia rō·si generatōis eēt gn̄atō tūc gn̄atiōis eēt corruptio·cū ↄtraria sint nata fieri circa idē S; īpossibile ē ꝙ generatōis sit corruptio quia qḋ generaẗ nō ē·et qḋ corrūpiẗ ē·si g° generatio corrūpiẗ g° idē eēt et n̄ eēt qḋ est ↄtra ṕmū ṕnci piū·Circa istā rōem ē ↄsiderādū ꝙ generatio ac cipitur dupliciter·Vno modo ꝓut includit preui am alterationem ante introductōez forme sbstā tialis·et sic generatio comprehendit in se mo tum·et tunc est verum quod hic dicitur ꝙ quic quid generatur non est·sed tendit ad esse·sicut quicquid mouetur non est in termino sed tendit

ad ēminū·Alio mō accipit̄ generatō ꝓprie ſm ꝙ significat instantaneam introductōnem forme substātialis·et sic significat mutatōem ꝓprie di ctam·et tūc est dōm ꝙ q̄cquid generat̄ hoc est·ſi cut patet sexto et octauo hui⁹ qꝛ in instantaneis idem sunt fieri et factum esse·

## Amplius oportet ma

Quarta rō stat in hoc·Si mutatōis sit muta tio vel intelligitur sicut subiecti·et tūc mutatio nō habebit determinatū subiectū qꝛ q̄libet mutatō p̄t īdiffīt aliam p̄cedere·Vel intelligit̄ sicut ēmi ni·et sic mutatō nō habebit determinatū ēminum quia īdiffīt p̄t quecūq̄ mutatio seq̄ aliam mu tatōem·Sed ista sunt incōueniētia·qꝛ mutatio habet determinatū subiectū et determinatū ēminū·

## Simulāt et quomō

Hic ponit̄ q̄nta rō et est Si mutatōis esset mu tatio ergo doctrinatōis esset doctrinatō·sed hoc est incōueniens qꝛ doctrinatō nō generat̄ doctri natōem sed sciētiam·multi eñ hn̄t sciētiam p do ctrinatōem alicuius qui nō hn̄t doctrinatōem qꝛ alios docē nō possunt·

## Amplius si tres sic·

Hic ponit̄ sexta rō et stat in hoc·si mutationis esset mutatio tūc loci mutatōnis eēt alteratio· Itē loci mutatōnis eēt loci mutatō·sed ista sūt incōueniētia quia loci mutatio nō p̄t alterari nec loci mutatio p̄t moueri ſm locum·

## Omnino āt quoniā·

Hic oñt quō ipsius motus est mot⁹ et mutatōis mutatio·et vult ꝙ p accn̄s et extrinsece mutati onis ē mutatō·p accn̄s ex pte subiecti quia vna mutatō est subiectū p accn̄s alteri⁹ mutatōnis et vna mutatio ē ēmin⁹ extrinsec⁹ alterius mu tatōis·sicut motus calefactōis dꝛ p accn̄s auge ri vt q̄n aqua que calefit augmētat̄·

## Quoniam autem ne

Hic ex p̄dictis ꝯcludit diuisionē mot⁹ in ptes sb iectiuas·dicēs ꝙ qꝛ nō ē motus in suba neq̄ in adaliq̄d neq̄ in agē neq̄ in pati·relinquit̄ ergo ꝙ solū est in quātitate qualitate et vbi·qđ sic pro bat quia cum motus sit de cōtrario in cōtrariū et in his tribus p̄dicamentis est solū ꝯtrarietas ergo in his solum est motus·

## Arguitur

Ista inductio ē insufficiēs qꝛ sunt plura p̄dicamēta q̄ suba adaliq̄d actō ⁊ passio·g⁹ nō vꝫ Dōm ꝙ ista ꝓpositio ē ipliate vā ſm hoc ꝙ alia ꝯp̄hen dūt sb istis mēbris·vident̄ eñ deficē tria p̄ñta in quib⁹ nō ꝓbat̄ ꝙ i eis nō ē mot⁹·s·situs q̄ñ ⁊ ha bit⁹·ſ ꝓbatio illa q̄ posset ꝓbari ꝙ in q̄ñ nō est mot⁹ ꝯp̄hendit̄ sb illa q̄ ꝓbat̄ ꝙ ad motū non ē mot⁹·qꝛ q̄ñ significat eē in tpe·ſ tp̄s est mēsura mot⁹ et ad motū nō ē mot⁹ g⁹ nec ad q̄ñ·⁊ ꝓba tio de situ et habitu ꝯp̄hēdit̄ sb ꝓbatōe de adali q̄d·qꝛ si i adaliq̄d nō ē mot⁹ g⁹ nec i situ ⁊ habi tu qꝛ ꝯsistūt in quadam habitudine·vñ patet ꝙ ista ꝓbatio ē implicite sufficiens·

## Motus quidem igit̄·

Dñdit spēalit̄ ad oñdēdū quō mot⁹ repit̄ in trib⁹ p̄ñtis dictis·et p̄mo quō repiat̄ in q̄litate·q̄a in qualitate repit̄ mot⁹ p̄ncipalit̄ qꝛ ibi p̄ncipaliter repit̄ ꝯtrarietas in qua sūdat̄ mot⁹·Intendit g⁹ ꝙ mot⁹ in qualitate fact⁹ vocat̄ alt̄atio·⁊ h⁹ iō qꝛ alterū dꝛ aliq̄d ab alio qđ distat ab eo ſm q̄li tatē·et accipit̄ h̄ qualitas nō p qualitate subali qꝛ q̄ sic dr̄īt qualitate illa dr̄īt ēēnalit̄·Sꝫ acci pit̄ qualitas h̄ ſm ꝙ refert̄ ad t̄ciā spēm quali tatis q̄ est passibilis qualitas·

## Qui vero scd̄m quan

Hic oñt de motu q̄ ē in q̄ntitate·⁊ vult ꝙ mot⁹ qui ē in quātitate nō ē noīat⁹ ſm vnū nomē si cut mot⁹ p̄ñti qualitatis ſ noīat̄ ſm spēs quā titatis qꝛ vn⁹ mot⁹ denoīat̄ augmētatio q̄ ē ſm magnā quātitatē·Alius v̄o vocat̄ dimutio q̄ est ſm puā quātitatē siue ip̄fectā· Deīn ibi·q̄ aūt ⁊ ſm locū·oñt quō inuenit̄ motus i vbi dicēs ꝙ motus ſm locū nec hꝫ cōe nomē generis sicut de p̄ñto q̄litatis nec etiā denoīat̄ ſm spēs vbi·sed denoīat̄ motus ſm aliq̄đ extrinsecū qꝛ a loco q̄ ē de alio p̄ñto qꝛ motus i vbi dīt motus localis Et si dicatur ille motus p̄t hr̄e cōe nomē·s·latio Dōm ꝙ latio nō ē ꝓpriū nomē ad localē motū ſ illa ꝓp̄e dicūt̄ ferri ſm locū q̄ intra se non hn̄t ptātē vt q̄escāt·sicut grauia ⁊ leuia q̄ nō quiescūt nisi veniant ad ꝓpria loca·

## Querit̄

Que ē rō ꝙ ē vnū nomē i mo tu q̄ ē in qualitate et n̄ ē vnū nom̄ i q̄ntitate·⁊ i vbi ē solū vnū nom̄ extrīsecū Dōꝫ ꝙ ista qꝛ eod̄e⁹ i aliq̄ p̄ñto repit̄ mot⁹ q̄ mō i eo repit̄ ꝯtrarietas qꝛ mot⁹ ē de ꝯtrario i ꝯtrīū

ꝑt fundamentū motus est ꝯtrarietas. sed cōtra rietas reꝑitur in qualitate ſm ꝓprias rōes ſpēꝝ ſm quas cōtinent ſub genere. et iō in ꝑdicamētis dicit aresto. ꝙ qualitati est aliqd ꝯtrarium. quasi diceret ꝙ ꝯtrarietas ꝯuenit q̄litati in rōe ſui generis. et iō ibi ē aliqd nomē cōe genericū qd ē alteratio. Sed in pñto q̄titatis inuenit ꝯtrarietas nō ſm ꝙ ſpēs ꝯtinent absolute ſub genē q̄titatis. qꝛ ſic q̄titas nō habet maximū nec minimū. et ꝑ ꝯñs nō est maxima distātia in q̄titatibus quā requirit ꝯtrarietas. ſʒ est ibi ꝯtrarietas ſm ꝙ ſpēs q̄titatis referūt ad ſpēs reꝝ naturaliū. qꝛ ſic q̄titas habet maximū et minimū ſicut dꝛ primo h. u⁹. et iō in q̄titate aſſignāt duo nomina qꝛ a maximo instituit nomē augmētatōis et a minimo nomē diminutōis. In pñto ubi reperitur ꝯtrarietas ꝑ cōparatōem ad hoc qd est oio extrinsecum. ſ. ad locū qui ē de ꝑdicamēto q̄titatis qꝛ penes maximā distantiā locoꝝ ſumit ꝯtrarietas in ubi. et iſta est cā quare gilbtus porritan⁹ in ꝑdicamēto ubi dicit ꝙ ubi nihil ē ꝯtrariū. ꝛ iō est unū nomē qd dat ꝑ extrinsecū. ſ. ꝑ locum qd est motus localis.

## Que aūt est in eadē.

Hic soluit quoddā dubiū quod pt moueri circa predicta. ſ. ad quam ſpēm debet reduci motus ſm magis et min⁹. et dicit ꝙ ad alterationē. Cuius ratō est qꝛ magis et min⁹ ꝓprie reperiunt in qualitatibus. Dupliciter eñ est motus i ꝯtrariū. Uno mō in ꝯtrariū ſimplr. et ſic ē mot⁹ ſm magis h⁹ est in ꝑfectū. Alio mō est mot⁹ in ꝯtrariū imperfectū. et ſic ē mot⁹ ſm min⁹. et dicit notant ſm magis et min⁹. qꝛ mai⁹ et min⁹ ſm extēſionē reperiuntur in quātitate et g° mot⁹ ſm mai⁹ ē mot⁹ augmētatōis. et ſm mi⁹ extēſiue ē mot⁹ diminutōis

## Immobile autem est

Postq̄ aresto. poſuit ſpēs motus ſm tria predicamēta. hic ꝯñt ponit mōs imobilis qꝛ oppositorū ē eadē diſciplina. et vult ꝙ immobile dicit tribus modis. Uno mō ꝯtradictorie. et ſic dicit imobile qd nullo mō habet ordinē ad motū ſicut de⁹ dicit imobilis. Alio° dicit imobile qꝛ habet in ſe cōtrariam diſpoſitōnem ad hoc ꝙ moueat. ſicut mōs vel magn⁹ lapis dicit immobil. Tercio mō dicit immobile ꝑuatiue quod aptū natū est moueri etiā de facili et tñ nō mouet. ꝛ quod ſic ē immobile dicit ꝓprie q̄ſcere. qꝛ quies cōtrariat motui ꝑuatiue. Et ideo cū priuatio est ſolū in ſubiecto apto nato. quies est ſolū in illo quod de facili potest moueri.

**Queritur** Utrū motus cōuenienter diuidatur ſm tria ꝑdicamēta. Dicēdū ꝙ mot⁹ accipit duplr. Uno° generalit ꝑut ſe extēdit etiā ad mutatōnem. et ſic accipit mot⁹ ꝓ q̄cūq exitu de t̄mino in t̄minū ſiue fiat ſucceſſiue ſiue inſtātanee. ꝛ ſic diuidit motus in postpñtis in ſex ſpēs. quia due ſūt ſpēs de pñto ſubē ſicut generatio et corruptio et due de ꝑdicamēto quātitatis. ſ. augmētatō ꝛ diminutio. q̄ ſpēs ſumūt vel ſm acceſſū vel receſſū ab eodē t̄mino. et ſic ſunt generatō et corruptō vel ſm ꝑfectā q̄titatē et imꝑfectā. et ſic ē augmētatō et diminutio. Quinta ſpēs ē altatio q̄ habet unum cōe nomē ſicut dcm̄ ē. Sexta ſpēs motus ē mot⁹ local. Alio° accipit mot⁹ ꝓprie ꝑut distinguitur ꝯtra mutatōem. ſic eñ accipit h. et ſic mot⁹ ſignificat exitū ſucceſſiuū de t̄mino in t̄minū. et tunc pñt ſpēs mot⁹ duplr accipi. Uno° ſm noīa q̄bus noiant. et ſic ſunt q̄tuor ſpēs mot⁹ qꝛ augmētatio diminutio altatio et loci mutatō ſignificant diuſos mot⁹. et ſunt diuerſa noia motuū. et illo mō tn̄ n̄ diſtinguūt hic ſpēs mot⁹. Alio° diſtinguūt ſpēs motus ſm pñta ad q̄ intrinſece t̄minātur. et ſic ſunt tñ tres ſpēs motus. ſ. mot⁹ ad q̄titatē ad q̄litatē et ubi. et ſic diſtinguuntur ſpēs motus h. et iō iſta ē principalis diuiſio quā aresto. h intēdit q̄a. ſ. motus diuidit ſm tria ꝑdicamēta tāq̄ in ꝑtes ſubiectiuas. et ſic i hoc loco diſtinguit mot⁹ ꝯtra mutatōem. et hoc ex eo qꝛ mutatio hꝫ ſpēale nomē ipoſitū et mot⁹ ſtat ꝓ altera parte.

**Arguit** Mot⁹ nō est in aliq̄ pñto ergo male diuidit ſm diuiſionē pñtoꝝ. Añs ꝓbat qꝛ quod dēt eē in pñto dēt eē ens in actu. ſʒ mot⁹ ē ens in potēa Dicēdū ꝙ duplr aliqd ē in ꝑdicamēto. Uno° ꝓprie et ꝑ ſe qꝛ. ſ. ē genus vel ſpēs alicu⁹ ꝑdicamēti. et ſic mot⁹ nō ē in aliq̄ predicamēto. qꝛ quod ſic ē in ꝑdicamēto est ens cōpletū et ꝑfectū. ſʒ mot⁹ est ens imꝑfectum. Alio° aliqd est in ꝑdicamēto ſm reductōem qꝛ. ſ. reducit ad ge⁹ vel ſpēꝫ alic⁹ pñti et ſic mot⁹ ē in pñto qꝛ reducit ad genus ſui t̄mini ad quem. et iō ponit in eodē ꝑdicamēto cū eo. et ſic mot⁹ etiā diuiditur ſm terminos ut dictū est t̄cio hui⁹

**Arguitur** Motus habet ſpēs. ergo ē genus. Dōm ꝙ gen⁹ et

spẽs capiũtur dupliciter·Uno modo ꝓprie ſm ꝙ
aliquid dꝛ genus quod eſt totum p̃dicabile de mł
tis ſpẽbus·et ſpẽs eſt aliquod ens totũ et pſectũ
ſubiectum ipſi generi ſm ꝙ loq̃tur Porphirius
de genere et ſpẽ·et ſic motus nõ eſt genꝰ nec ſpẽs
eius aſſignate ꝓprie ſunt ſpẽs· Alio mõ accipiun
tur genus et ſpẽs cõiter ſm ꝙ aliquod generale
dicit genꝰ et aliquod ſpeciale dꝛ ſpẽs ſiue tale ge
nerale habeat rõnem totius ⁊ entis in actu ſiue
entis in potentia·et tũc etiam motus vocat ge
nus·quia habet ſpecies·ſ·alteratõnem loci mu=
tationem ⁊c·

**Arguitur** Si motus eſt in p̃dicamẽ
to grã ſui ẽmini ergo in oĩ
predicamẽto eſt motus·Cõſeq̃ntia ꝓbatur quia
motus poteſt terminari ad omnia p̃dicamẽta·

Dõm ꝙ dupliciter aliq̃d ẽminat motuꝫ· Uno
modo directe ꝑ ſe et immediate·et ſic ſolũ forme
de tribus p̃dicamentis ẽminãt motũ·ſ·q̃titatis
q̃litatis ⁊ vbi·Et dꝛ hꝰ ꝓprie ẽminare motũ qd
denominat mobile in motu·exẽplum caloꝛ dicit
ꝑ ſe terminare caleſactõem·q̃a caloꝛ denominat
id quod caleſit·Alio mõ aliq̃d ẽminat motum
indirecte et ꝑ accñs et ex ꝯſeq̃nti·et ſic hꝰ dꝛ ter
minare motum qd ſeq̃tur terminũ q̃ immediate
terminat motum vt ad caleſactõnem aque ſeq̃t
rareſactõ aq̃·raritas gꝰ nõ immediate terminat
motum ſed ſeq̃tur motum·et iſto mõ omnia p̃=
dicamenta pñt terminare motũ·Quod patꝫ ex
emplariter primo de ſubſtantia qꝛ ſubſtãtia ſeq̃
tur motum alteratõis embrionis·et relatio ſeq̃
tur motũ ad qualitatẽ ſicut qñ ſimilitudo ſeq̃t
motum albeſactõnis·et iterum actio et paſſio ſe
quũtur motum caleſactõnis·q̃a qñ aqua eſt cale
facta ſũc caleſacit aliq̃d aliud poſitum in aqua
Similit̃ eſt dicendũ de ſitu qꝛ ſitus q̃nq ſeq̃tur
motum localem ꝑtiũ in toto·ſimilit̃ habitus ſeq̃
tur motum localem veſtrũ circa corpus·Et ſilr
qñ ſeq̃tur motũ localem q̃ ſit in tꝑe·

**Arguitur** Motus eſt de genere ſub=
ſtantie·ergo etiam ẽ in ali
is p̃dicamẽtis a tribus. Añs ꝓbatur q̃a motus
eſt accñs·et accñs eſt in ſubſtantia· Dõm ꝙ
dupliciter aliq̃d ẽ in alio·Uno modo ſicut in ſb̃
iecto·⁊ ſic vtriq motus ẽ in ſubſtantia·Alio mõ
aliquid ẽ in alio ſicut in termino·et ſic motus ꝓ
prie dictus nõ eſt in ſubſtantia·qꝛ ſubſtãtia nõ
terminat motũ ꝓprie dictũ intrinſece q̃uis poſ=
ſet ſeq̃ ſubſtãtia ad motũ ꝓprie dictũ·

**Arguit** In ſubſtãtia ẽ ꝯtrarietas ergo
ibi ẽ motus ꝓprie dictꝰ·Añs ꝓ=
batur qꝛ p̃ncipia ſubſtãtiaꝝ ſũt ſubſtãtie ⁊ ſũt
cõtraria· Dõm ꝙ p̃ncipia ſubſtãtie nõ ſũt cõ
traria ꝓprie dicta·ſed ꝯtraria ꝯtrarietate cõiter
accepta que ẽ int̃ priuatõem et habitum·

**Arguitur** Quicq̃d corrumpit a ſuo
ꝯtrario corrũpit ꝫ ſubſtã
tia corrũpit gꝰ a ſuo ꝯtrario corrũpit·ergo ẽ ibi
vera cõtrarietas· Dõm ꝙ duplr aliq̃d corrũ
pit·Uno mõ ꝑ ſe et ſic qd ſic corrũpit a ſuo cõ=
trario corrũpitur·Et dꝛ ꝑ ſe corrũpi qd immedi
ate ab alio corrũpit ſicut frigidum immediate
corrũpit a calido · Alio mõ corrũpit aliq̃d ꝑ al
terũ·qꝛ·ſ·ipſius corruptio ſeq̃tur ad corruptionẽ
alterius·et ſic non oꝫ ꝙ aliq̃d tñ corrũpit a ſuo
cõtrario·et ſic ſubſtãtia corrũpitur·qꝛ ſubſtãtia
corrũpit ad corruptõem alicuius qualitatis q̃ ꝑ
tinet ad eẽ corporis ipſiꝰ ſubſtãtie··

**Arguitur** In ſubſtãtia ẽ p̃ncipiũ cor
ruptõnis·ergo ẽ etiam ibi
corruptio ꝑ ſe·ꝯſequentia tenet qꝛ p̃ncipiũ ẽ fru
ſtra a quo nõ ſeq̃tur principiatũ·Añs ꝓbat q̃a
priuatio ẽ principiũ corruptõnis· Dõm ꝙ in
ſubſtãtia·i·in p̃dicamẽto ſubſtãtie manẽdo reꝑi
tur principiũ corruptõis aptitudinalis ſiue cor
ruptibilitatis·q̃a hꝰ principiũ ẽ priuatio ꝫ nõ ẽ
ibi principiũ actualis corruptionis·qꝛ talis actu
alis corruptio ẽ ex q̃litatibus·et iõ p̃t eẽ aliqua
ſubſtãtia ꝑ ſe corruptibilis q̃ tñ ꝑ ſe nõ corrũpit
ſicut patꝫ circa principiũ ꝑmi huius·

**Arguitur** Quicq̃d ẽ in effectibus hꝰ
oꝫ etiã reꝑiri in cauſis· ꝫ
in accñtibꝰ reꝑit ꝯtrarietas·gꝰ etiã ĩ ſuba Dõm
ꝙ maioꝛ itelligit de illo qd ẽ pſectõis·qꝛ ſi hꝰ re
ꝑiat in effectu tũc etiã oꝫ reꝑiri in cã·ꝫ hrẽ ꝯtra
rietatẽ ẽ aliq̃d ipſectõis·cuiꝰ ſignũ ẽ ꝙ in rebꝰ ꝑ
fectis minꝰ inuenit de ꝯtrarietate ſicut in ſubĩs
ſeparatis et in corꝑibꝰ celeſtibꝰ Quãt ĩ ſubĩs ⁊ in
formis ſubalibꝰ nõ reꝑiat ꝯtrarietas p̃t ſic ꝓba
ri·qꝛ ad hoc ꝙ aliq̃ ſũt ꝯtraria duo req̃runt· pri
mo ꝙ ſit maxia diſtãtia ſm ꝯtinuũ ꝓceſſu vnꝰ
in alteꝝ et econtra. Scdõ a ꝯditio ꝙ tales forme
ſuſcipiãt magis ⁊ minꝰ·qꝛ in tali cõtinuo exitu
de vno ẽmino in aliũ oꝫ ꝙ plus capiatur de vno
termino q̃ prius habebatur·ſed nullum illorum
p̃t inueniri in ſubſtãtia nõ primũ quia q̃uis ſit
cõtinuus ꝓceſſus a vegetatiuo in ſenſitiuũ ⁊ in
tellectiuũ nõ poteſt tñ ecõtra natalit̃ fieri ꝓceſſꝰ

ab intellectiuo i sensitiuū et vegetatiuū quod tñ
sequitur ad cōtrarietatem· Scdm manifeste
patet qꝛ substantie nō suscipiūt magis ꝛ minus
ꝛ sic nō potest eē motus in substātia etiam ꝓpter
vtrāqꝫ cōditōem dictam·

**Arguitur** In adaliquid est mot⁹ ergo nō solum in tribus p̄dicamentis· Antecedēs ꝓbatur quia nulla forma
realis potest alicui aduenire de nouo sine muta
tōne·sed adaliquid potest alicui aduenire ꝛ est
forma realis·ergo aduenit per motum· Di-
cēdum qꝫ realis relatō potest alicui aduenire p
motum non sic qꝫ relatio intrinsece terminet mo
tum·sed quia sequitur ad terminū intrinsece ac
quisitum p motum· Et si dicatur aliqua relatio
aduenit alicui sine omni motu·Dicendum qꝫ tri
plices sunt relatōnes quedā sunt relatōnes s̄m
dici ex parte vtriusqꝫ extremi que nō addūt ali
quam realem rem supra subiectum·sicut relatio
eiusdem ad seipsum· Alia est relatō realis ex p
te vnius extremi sicut est relatō scientie ad sci
bile que relatō est realis ex parte sciencie et nō
ex parte scibilis· Alia est relatō realis ex parte
vtriusqꝫ extremi·sicut relatō patris ad filium si
milis ad simile equalis ad equale· Tūc est dicen
dū qꝫ in p̄mis duabus relatōnibus nō est incōue
niens relatōnem alicui aduenire sine omni mo
tu·quia ibi relatō nō est ens reale vel ex parte
nullius extremi vel ex parte vnius tantū· Sed
in t̄cia relatōne potest aduenire alicui relatō abs
qꝫ noua sui mutatōne· dūmodo in ipso prefuit
fundamentum relatōnis·oportet tamen muta-
tōnem esse in altero extremo·exempli gratia· si
plato longo tempore fuit albus tūc in ipso ē fū
damentum relatōnis·s·similitudinis· potest er
go in platone fieri similitudo p mutatōem sor
tis q̄ factus ē albus et prius fuit niger· Et ratō
istius est quia q̄uis in isto qui acquisiuit relatō
nem sine sui mutatōne nō est mutatō facta nūc
habet tamen fundamentum relatōnis quod fun
damentum alē acq̄siuit p nouā mutatōem·

**Arguitur** In actione ꝛ passione est contrarietas·ergo motus·
Dicendum qꝫ actio et passio capiūtur duplici
ter· Vno modo s̄m se·et sic in actione ꝛ passione
non est contrarietas nec etiam est motus· Alio
modo accipiunt actio et passio s̄m qꝫ fundantur
in aliquibus qualitatibus·et sic in actōe ꝛ passio
ne est motus et cōtrarietas·ꝛ ideo consueuit di
ci qꝫ in actione est extrinsece motus·et p modum
seqele· quia ad ꝯtrarietatē qualitatum sequitur
etiam ꝯtrarietas actionū quia calidi est calefa-
ctio et frigidi est frigefactio Et sic etiā soluitur
argumentū quo posset argui qꝫ vnus motus se-
quitur ad aliū motum·quia generatio sequit̄ ad
alteratōem·Dicendū qꝫ hoc fit extrinsece ꝛ cōse
cutiue et nō intrinsece sicut p̄us dictū est·

**Arguitur** In q̄titate nō est cōtrarietas·ergo ibi nō est mot⁹
Añs patet in p̄dicamētis· Dōm qꝫ q̄titas ac
cipit̄ dupl̄r· Vno⁹ lop̄te·i·s̄m se ꝛ absolute i ꝓ
prio genere nō cōparando eā ad aliqua corpa·ꝛ sic
nō est cōtrarietas in q̄titate quia contrarietas
attendit̄ penes maximū ꝛ minimū· Sed in q̄ti-
tate sic accepta nō est maximū nec minimū quia
dt sic data quacunqꝫ q̄titate potest adhuc dari
maior ꝛ minor· Alio modo accipit̄ q̄titas s̄m qꝫ
cōpat̄ ad corpa rerꝫ naturaliū et sic capit̄ phisice
ꝛ tūc in q̄titate est contrarietas ꝛ motus ·et
sic dicit aresto·in primo huius qꝫ entia natura-
lia sunt determinata ad maximū ꝛ minimū·ꝛ mo
tus fit inter hoc maximū ꝛ hoc minimū·

**Arguitur** In q̄titate solum est mot⁹ quia ibi solum ē maius et
min⁹ ergo nō in aliis p̄dicamentis· Dōm qꝫ
dupl̄r dicit̄ aliquid suscipere magis ꝛ min⁹· Vno
modo extensiue·et tūc ꝓprie aliquid suscipit ma
ius et min⁹ nominalit̄·ꝛ sic solū in q̄titate repe
riunt̄· Alio modo accipit̄ magis ꝛ min⁹ intēsiue
et sic inuenit̄ magis ꝛ min⁹ in qualitate q̄a vna
qualitas est pfectior alia qualitate q̄tū ad mo
dum essendi·

**Arguitur** In vbi nō est motus·q̄a in relatōne nō est motus ·sed
vbi est relatō ergo ꝛc· Dōm q̄uis illi p̄dica
mēto vbi cōiungat̄ q̄dam relatio s̄m dici tñ vbi
non significat illā relationē sed quādā entitatē
realem in locato distinctā a loco·ꝛ illa entitas
potest t̄minare realem motum·

**Arguit** Motus localis ē de p̄dicamēto q̄titatis·ergo ꝯtinet̄ sub motu
qui ē ad p̄dicamētū quātitatis· Añs ꝓbat̄ quia
t̄minat̄ ad locum q̄ est q̄titas Dōm qꝫ q̄uis
vbi denominat̄ a loco nō tñ t̄minat̄ intrinsece ad
locū·ratō primi ē qꝛ locus ē notior q̄ vbi cāuū a
loco·sed ex notiorib⁹ nobis nos imponim⁹ nōia
Ratio scdi ē qꝛ t̄min⁹ non debet p̄existē motui
sed debet acquiri per motum sed locus preexistis

motui locali ergo locus nō est termin⁹ motus lo
calis. Sed vbi acquirit̄ ꝑ motum localē. vn̄ ꝯsi
derādū ꝙ n̄ sūt multa vbi ī motu locali ꝑm actū q̄
alias essent multi motus locales ꝑm actum cū
vbi in actu sit termin⁹ motus. sed solū sunt mul
ta vbi ꝑm potentiam que nō sunt t̄mi motuū ꝑ
defferentia ad vltimū terminū. In cōtinuo autē
motu locali est tantū vnū vbi vltimū terminās
illum motum.

Arguitur Sunt multe circūscriptio
nes in vno motu locali. er
go sunt multa vbi in eodem motu locali. Dicē
dum ꝙuis ibi sunt multe circūscriptōnes tn̄ q̄a
in illis nō est status iō nō fiūt vbi in actu ex illi
circūscriptōnibus. sed in potentia tantū. Vltima
autē circūscriptio in qua est status facit vbi in
actu et ꝑfectum. vnde illa media vbi habēt se vt
imꝑfecta vbi defferētia ad vbi ꝑfectū.

Arguitur Si deus moueret totum
mundū localiter tūc mun
dus nō moueret̄ ad vbi. quia nō est aliq̄s locus
extra mundū. et ꝑ ꝯn̄s nec vbi qd̄ cāuit ex loco.
Dōm ꝙ si sic fieret tūc crearet̄ nou⁹ locus ad
quem mūdus moueret̄. ꝙuis nūc nō est aliq̄s lo
cus extra mūdum posset tamen esse ꝑ diuinam
potentiam.

Arguitur Augmentatō et diminutō
nō sunt motus diuersarū
spēꝝ. ꝓbatur quia si fiet augmentatō ad longitu
dinem ⁊ diminutio a longitudine tūc t̄mini illo
rū motuū sunt vni⁹ spēi g° et mot⁹. Dicēdū ꝑm
quosdam ꝙ q̄titas magna et ꝑua dupliciē pn̄t
accipi. Vno mō ꝑm se ⁊ sic sunt vnius spēi sicut
q̄titas triū pedum et decem pedū in longitudine
Alio mō accipiunt̄ ꝑ cōparationem ad numerum
qui est in illis quātitatibus. et sic distinguūt̄ spē
quia trinitas et denarius distinguuntur specifice
sed illud nō videt̄ eē verū. quia tūc esset solū di
stinctō q̄titatis cōtinue ꝑ q̄titatem discretā
Sed augmentatō et diminutio ꝓprie respiciunt
q̄titatem cōtinuam. ergo nō distinguerēt̄ specie
in ꝓprio genere q̄titatis cōtinue. Et ideo meli⁹
dicitur ꝙ spēs accipitur dupliciē. Vno mō ꝓ na
tura specifica. et sic q̄titas magna ad quam est
augmentatio et ꝑua ad quā est diminutio non
distinguūtur spē. Alio mō accipitur spēs ꝑm ꝙ
extendit se ad distinctōem ꝑm ꝑfectum et imper
fectum. et sic etiā augmētatō et diminutio disti
guūtur spē. et sic etiam ipsaꝝ t̄mini ⁊ ꝙ a t̄mino

motus sic accipiat q̄n̄ꝫ spēm patet ex eo qd̄ di
ctum est supra in eodem ꝙ mediū cōparatum vni
extremoꝝ habet rōnem alterius extremi. sed ma
nifestū ē ꝙ extrema motuū sīt ꝯtraria. g° vnū et
idem quodāmō hꝫ in se ꝯtraria. sed ꝯtraria differūt
spē. ergo idē est diūs a seipso spē. ergo multo ma
gis p̄t sumi distinctio specifica inter perfectum et
imꝑfectum.

# Post hec autem dica

Postq̄ in primo tractatu posuit diuisionē mot⁹
in ꝑtes subiectiuas h̄ ꝯn̄ter vult determinare de
vnitate motus et priusq̄ hoc faciat Premittit
descriptōnes nouem terminoꝝ qui sunt simul. se
patum. tangere. mediū. cōtinue moueri. cōtraria
ꝑm locū. consequnter. habitū et cōtinuū. et hoc iō
facit quia vtit̄ istis t̄minis in principio sexti vbi
ꝓbat ꝙ ꝯtinuū nō est ex indiuisibilibus ꝯpositū
cū indiuisibilia nō pn̄t esse ꝯiuncta ī cōtinuo nec
ꝑ modū cōtactus nec ꝑ modū ꝯn̄ter se habentiū
nec ꝑ modū cōtinuitatis. Scdō iō q̄ aresto. in
fra ꝓbat ꝙ idem est motū esse vnū et continuū
oportet ergo scire qd̄ sit ꝯtinuū et quia ꝯtactum
et ꝯn̄ter presupponūtur a cōtinuo sicut ab inferi
ori. ideo etiā determinat de illis.

# Simul quidē dicunt

Hic exequitur intentū diffiniendo illos t̄minos
et primo diffinit simul et separatum. et ideo hoc fa
cit quia principaliē intendit h̄ detminare de tan
gere. sed simul ponitur in diffinitōne tangere. g°
prius determinādū est de simul. Dicūtur ergo eē
simul que sunt in vno loco primo. i. ꝓprio Et ꝑ op
positū dicūtur separata que sunt in alio et in alio
loco. Et tāgere dicūtur quorum vltima sunt sil.

Arguitur Duo corpa nō pn̄t esse si
mul naturaliē ergo non
sunt aliq̄ simul. Dōm ꝙ duo corpa esse simul
potest dupliciter intelligi. Vno mō ꝑm totū id ē
ꝑm oēs dimensiones. et sic est impossibile duo cor
pora esse simul naturaliter. sicut ꝓbatum est pri
us in quarto libro de vacuo. Alio mō aliqua pos
sunt esse simul ꝑm vltima. et sic quelibet partes
duaꝝ q̄titatum pn̄t esse simul. quia duo vltima
corpis. s. due supficies pn̄t esse simul. duo vltima
supficierū sunt due linee et pn̄t esse simul. duo vl
tima lineaꝝ sunt duo puncta ⁊ pn̄t esse simul. ⁊
sic dicimus ꝙ locus et locatū sūt simul. quia sup
ficies corpis locantis ⁊ locati nō dn̄t q̄ ad sitū.

**Arguitur** Duo corpa sunt simul ſm totum. quia simul sunt in vna domo. Dōm ꝙ duo corpa nūꝗ̄ pñt dici simul ꝓprie loquendo de simul sicut ꝑus diffinitū ē quia nō sunt in vno loco ꝓprio sed bñ sunt i vno loco cōi. et hoc est im ꝓprie simul eē. quia si hoc sufficeret ad eē simul tūc oīa pñt dici simul que concludūt in celo. Ex eodem nō dicūtur aliqua simul tpe. quia tūc etiā multa pñt dici sil tpe

**Arguitur** Arest. dicit ꝙ mouēs et motū sunt simul ⁊ illa sūt corpa. ergo duo corpa pñt esse simul in vno loco

Dōm ꝙ sil capitur duplr. Vno mō ſm ꝙ significat indistantiā. et sic dicūtur illa simul q̄ nō habent aliqḋ medium. quod facit ea distare. et sic capit arest. sil in septimo huiꝰ quo mō mouēs et motū sunt sil. Alio mō dicūtur sil que sunt in eodem loco ꝓprio. et sic capit hic.

## Medium vero in qḋ.

Hic diffinit mediū qḋ ponit in diffinitōe ipsiꝰ cōsequenter. dicēs ꝙ mediū est illud in qḋ ꝑmū aptū natū est puenire illud qḋ ꝯtinue mutat ſm naturā ꝗ̄ in vltimū terminū motus. et sic vbi ē mediū ibi inueniūtur tria. s. duo extrema et mediū ꝗñqꝫ tñ inter duo extrema sunt multa media sicut inter albū et nigrū.

**Arguitur** Sūt multa media in que nō puenit p motum sicut mediū syllogismi ⁊ mediū i numeris Dōm ꝙ hic nō diffinit mediū generalit acceptū. qꝛ sic inuenit mediū in syllogismis et numeris. sed diffinit mediū spēaliter acceptū ꝓ medio phisico in motu. quia sic necesse est primo mediū attingere ꝗ̄ vltimū terminū.

**Arguit** Qñqꝫ ꝓcedit de ēmino in terminū absqꝫ medijs vtꝫ in tinctura pannoꝝ vbi ꝓcedit ab albo in nigrū p vnū mediū. s. rubeum Dōm ꝙ ista diffinitio magis intelligitur de medio in motu locali qꝛ ibi oportet oīa media necessario ptrāsire. Etiam pt intelligi de motu alteratōnis si fiat ſm naturā vt in fructibus. natura em̄ ꝓcedit in cerusis de albo in viridē colorē de viridi in glaucū de glauco in rubeum de rubeo in nigrū

## Continue autem mo

Hic ꝯñter oñdit qḋ est cōtinue moueri qꝛ ponit in diffinitōne medij. Vñ continue moueri ē qñ in motu nihil aut paucissimū deficit rei non tēpis Pro intellectu huiꝰ sciendū ꝙ ad hoc ꝙ motꝰ sit cōtinuꝰ duo requirūtur. pmo ꝙ nō sit aliqua interuptio in tpe. i. ꝙ tps sit cōtinuū. scdo ꝙ non sit interuptio i magnitudine siue in spacio supra qḋ fit motus. Est tñ dñā in istis conditionibꝰ ista scꝫ quia si aliqḋ deficiat de tpe tūc omnino impedit continuitas motus. sed si motū deficiat in cōtinuitate magnitudinis supra quā fit motꝰ nō impedit ꝯtinuitas eius. qꝛ ille motus sonatōis est cōtinuꝰ vbi post ypatim. i. post cordā hūtem lenē sonū tangit vltima corda. et hoc est qḋ dicitur ꝙ in ꝯtinuo motu nō pt aliqḋ tpis deficē ꝗ̄uis motū pt deficere in magnitudine. sicut aliqs p passus ambulās p aliquā viā ꝯtinuo tpe non tangit oēs ptes ꝯtinuas spacij siue magnitudinis et tñ dr motus ꝯtinuus qꝛ nihil tpis deficit

## Contraria autē scdm

Hic diffinit cōtraria ſm locū. et hoc ideo qꝛ si inter loca nō est ꝯtrarietas sic nō est motus localis cū motus sit inē ꝯtraria. et tollit ipm quod ē cōtinue moueri. dicit ergo ꝙ ꝯtraria ſm locū dicūtur que plurimū. i. maxime distant ſm lineam rectam. quia distantia ſm lineā circularem. non est certa nec maxima quia potest dari maior qꝛ si inē duo pūcta trahat circulus tūc ille pt sēper et semp esse maior.

**Arguitur** Ex ista diffinitōe sequeret ꝙ solum motus elemētoꝝ haberet ꝯtrarietatē. qꝛ ille hꝫ maximā distantiā ſm lineam rectā. Dōm ꝙ illa distātia ſm lineā rectam nō debet intelligi de distātia simpliciter dicta. qꝛ tūc motus istoꝝ inferioꝝ nō haberet maximā distantiā. ſꝫ debet itelligi ꝯpatiue ꝯparando motores ad mobilia.

## Consequenter autē.

Hic diffinit ꝯñr et vult ꝙ ꝯñter dicūtur qñ vnū est post aliud inē que nihil mediat eiusdē generis et sic ad ꝯñter duo requirūtur. pmo ꝙ ipm qḋ dicit ꝯñter sit post aliud. et iō vnū non est ꝯñter ad duo. hoc āt ꝯtingit vel ſm positōez sicut vnū corpus ē post aliud. vel ſm spēm sicut vnꝰ numerus ē post aliū. vel ſm dignitatē sicut miles est post regē. vel ſm ꝯgnitōem sicut hō est pꝰ animal. Scdo requirit ꝙ inter ipm et illud qḋ dicitur ꝯñter nihil mediat qḋ sit eiusdem generis. et iō due domꝰ dicūt hrē se ꝯñter vbi ñ mediat aliꝗ

alia domus licet aliquid aliud mediet sicut homo vel azinus.

**Querit** Utrum unū sit ꝯñter ad duo Dōm ꝙ ñ qꝛ ꝯuis scḋa ꝯditio ꝯuenit uni qꝛ inẽ unū et duo nihil mediat eiusdẽ generis·nō tñ sibi ꝯuenit pma·qꝛ unū nō est pᵘ duo et ideo duo dicũẽ ꝯñter ad unū et tria ad duo·

## Habitum autem est·

Hic diffinit habitũ quod est spẽs ipsius ꝯñter·dicens ꝙ habitum est qḋ est ꝯñter cũ tangit· habitum ergo supaddit ꝯñter ꝯtactũ·et ideo inẽ habita nihil debet mediaẽ neqꝫ eiusdẽ generis neqꝫ alterius generis· Et ex illis ꝯcludit ꝙ oẽ medium est inter ꝯtraria et hoc iḋ·ex quo mediũ semp est in motu vt dictũ est·ß motus ẽ inẽ ꝯtradictoria vel ꝯtraria·et qꝛ inẽ ꝯtradictoria nō est medium ergo mediũ est solũ inẽ ꝯtraria·

## Continuũ quidẽ ha·

Hic manifestat aliũ terminũ principaliẽ intẽtũ scꝫ qḋ sit cōtinuũ·et vult ꝙ ꝯtinua dicũtur quorũ vltima sunt unũ·qḋ pbat ex noie cōtinuitatis·qꝛ ꝯtinuũ dꝛ a cōtinuãdo siue ab uniẽdo· est ergo cōtinuatio in his que hñt vltima unũ·Patet etiã idẽ ex ordine cōitatis istoꝝ terminoꝝ qꝛ sicut ꝯtactũ addit supra ꝯñter simultatẽ ita continuũ addit supra ꝯtactũ unitatẽ·qꝛ cōtinua sũt quoꝝ vltima sunt unũ·iḋ ex quibᵘ nō est natuꝫ fieri unũ illa non pñt adinuicẽ ꝯtinuari·fit eñ diuersimode unũ ex multis·qñqꝫ p implantationem sicut surculus insericẽ arbori·qñqꝫ ꝓpter naturalem generatōem sicut ramᵘ arboris

## Et si quidem conti·

Hic ꝯñter compat ista tria adinuicẽ·s·ꝯñter contactum et continuũ·et vult ꝙ ꝯñter est pꝰus via generationis deinde ꝯtactũ deinde ꝯtinuũ·et omne cōtinuũ est ꝯtactũ·et oẽ ꝯtactũ est ꝯseqñter·ß nō econtra·Addit eñ ꝯtactũ supra ꝯñter simultatẽ et ꝯtinuũ addit supra ꝯtactũ unitatẽ·qꝛ illa sint cōtinua quoꝝ vltima sunt simul et unuꝫ habent eñ se sicut superius et inferius·

## Quare si ẽ unitas et·

Concludit quoddã correlariũ ex dictis·et est ꝙ si unitas ⁊ pũctus sunt sepata ꝓm esse a materia adhuc unitas nō erit pũctus qḋ ꝓbat duabᵘ rōnibus·quaꝝ prima est quecũqꝫ sunt eadẽ una cōditiõ reperitur in vtrisqꝫ·sed alia ꝯditiõ reperitur in pũctis·s·cōtactus·qꝛ duo pũcta pñt se tangere qñ sunt extrema lineaꝝ·et ẽ alia ꝯditio unitatibus·s·ꝯñter qꝛ in numeris unũ ẽ prius alio ꝓm ordinẽ·et iḋ inẽ ea nihil mediat eiusdẽ generis· ñ autẽ tangũt se·qꝛ nō sunt extrema qñtitatis cōtinue·Scḋa rō stat in hoc inẽ duo pũcta necesse est mediaẽ aliqḋ mediũ·qꝛ linea mediat inẽ duo pũcta sed inẽ duas unitates ñ est necesse esse aliquod medium·

**Arguit** Dictũ est pꝰus ꝙ duo puncta se tangũt·sed qñ tangũt se nō hñt mediũ· Dōm ꝙ duo pũcta accipiũtur dupliciter·Uno mō ꝓm ꝙ repiunẽ in una linea·⁊ sic impossibile ẽ pũcta se tangẽ absqꝫ medio·sicut patꝫ sexto huiᵘ·Alio mō accipiũẽ duo pũcta in diuersis lineis put sũt termini diuersaꝝ lineaꝝ·et sic pñt se duo pũcta tangẽ·exempli grã·si qs ymagineẽ lineã cadere p aerẽ et aquã cōtinue· tunc in ꝯtactu aeris et aque pũctũ ipsiᵘ aeris i linea aeris tãget punctũ aque in linea aque·

## Unus autem motus

Postqꝫ pmisit aliquas diffinitōes valentes sibi in seqñtibus·Cōseqñẽ determinat de unitate ⁊ diuersitate motuũ·et qꝛ ꝯtrarietas ẽ spẽs diuersitatis·etiam postea determinat de ꝯtrarietate motuũ·Circa primũ distinguit triplicẽ unitatẽ ipsiᵘ motus·et vult ꝙ quãdoqꝫ motus dꝛ unᵘ genere quãdoqꝫ unus spẽ et quãdoqꝫ unᵘ numero · Ille autem motus dicitur unus genere qñ terminaẽ ad idem genus pdicamẽtale sicut augmẽtatõ et diminutio ad qñtitatẽ·et calefactio et frigefactio sunt unus motus genere·quia terminãtur ad qlitatem· Itẽ motus localis rectus et circularis sẽ unus generẽ·qꝛ terminãẽ ad unũ pdicamẽtũ·s·vbi·

**Arguitur** Corruptibile et incorruptibile drñt plus qꝫ genere·ß motus circularis ẽ incorruptibilis·et motus rectus est corruptibilis ergo ⁊c· Dōm ꝙ genus accipitur dupliciẽ·Uno mō p genere phisico qḋ est materia vel subiectũ·et sic est veꝝ ꝙ corruptibile et incorruptibile differũt plus qꝫ genere qa materia et ideo ẽ alia materia corpoꝝ celestium et inferioꝝ·Alio mō accipit genus p genẽ logyco siue pdicamẽtali·et sic corruptibile et icorruptibile sunt uniᵘ generis·quia possunt esse de uno predicamẽto·sicut corpus celeste et corpa inferiora sunt de predicamẽto substãtie·⁊ motus celi ⁊

motus locales recti sunt de predicamento vbi.

## Specie autem vnus.

Hic ostendit q̄ motus dicitur vnus spẽ. Et vult q̄ illi dicitur vnus specie q̄ terminatur ad vnā spẽm specialissimā. sicut motus dealbationis est eiusdem spẽi cum qualibet dealbatōne. quia albū ē spẽs spẽalissima. ē tñ verū q̄d s̄m q̄d mot⁹ dicitē vnus spẽ q̄ sunt ad vnā spẽm subalternā sicut motus albefactōis et nigrefactōis qui terminantur ad colorem. nō tñ sunt simplr̄ vnus spẽ sicut nec spẽs subalterna ē simplr̄ vna spẽs.

## Dubitabit autem ali

Hic mouet vnā dubitatōem circa dicta. s. vtrum plures motus q̄ sunt ab eodē ad idē sunt vnius spẽi. et videt q̄ sic q: ad motū vnius spẽi requiritē termin⁹ vnius spẽi. Arguitē tñ q̄ nō q: tūc mot⁹ rectus et motus circularis essent eiusdē spẽi. q̄a pñt esse ad vnū terminū nō solū vni⁹ spẽi. s̄ etiā eiusdem numeri. sed hoc ē incōueniēs ergo nō est semp̄ vnius motus spẽ q̄ñ idē mobile mutatur ab eodem ad idem.

## Aut determinatum ē

Hic soluit dubitatōem dicēs q̄ si multotiēs aliquid mutatē ab eodem ad idē s̄m spaciū eiusdem spẽi tūc est vnus motus spẽ. exēpli grā. q̄ñ aliq̄s sepe mutatē s̄m spaciū rectū ad vnū terminū tūc motus est eiusdē spẽi. s̄ q̄ñ mutatē ab eodē ad idē s̄m spaciū alterius spẽi. sicut sunt spaciū rectum et circulare tūc motus sunt alterius spẽi. Vñ ad hoc q̄ motus sit vni⁹ spẽi tria requirūtē. Primū q̄ illoꝝ motuū t̄min⁹ sit spẽs spẽalissima. Scd̄m q̄ spaciū sit eiusdem spẽi. et iō motus ad eūdem terminū p̄ lineam rectā et p̄ lineā circularē sunt diuersaꝝ spẽꝝ. Terciū q̄ sint ab eisdē principijs et iō motus ignis sursum et motus terre sursuz nō sunt vni⁹ spẽi. q: q̄uis sunt ad eūdem t̄minū etiā numero et etiā p̄ spaciū eiusdem spẽi. nō tñ sūt ab eisdem p̄ncipijs. q: motus ignis sursuz est ex p̄ncipio naturali. s̄ motus t̄re sursum est a p̄ncipio violento. et illā terciā ɔditionē arest. cōprehendit implicite sub p̄ma. q: in oi motu termini correspōdēt p̄ncipijs. si g° t̄mini sūt vnius spẽi oportet etiam p̄ncipia esse vni⁹ spẽi.

**Arguitur** Termin⁹ dat spẽm motui. s̄ hic est vnus t̄minus q̄ñ aliquid mouetē p̄ spaciū circulare et rectū. ergo motus erit vnius spẽi Dōm q̄ q̄uis in alijs motib⁹ sit ē q̄ spẽs sumitē a t̄mino ad quē tñ tñ in motu locali etiā circūloq̄mur spẽm ex spacō ⁊ ex termino ad quē. Cuius rō est. q: in alijs motib⁹ spaciū habet se ad motū p̄ accñs. s̄ in motu locali spaciū habet se ad motū p̄ se. q: oꝫ illū motum fieri supra spaciū. et iō motus rectus et circularis dr̄ñt spẽ etiam si habeant eūdeꝫ t̄minū Ex q̄bus vlterius elicitur q̄ motus volatōis volutatōis ambulatōis et natatōis sunt vnius spẽi. si fiant s̄m spaciū vnius speciei. q: q̄uis differant s̄m p̄ncipia et organa illa tñ organa nō dant spẽm motui. q: alia organa requirūtur ad natatōem q̄ volatōnem.

## Simpliciter autem.

Hic oñt quis motus dr̄ vnus numero. et vult q̄ tria req̄runtur ad hoc q̄ motus sit vnus numero. s. vnitas mobilis vnitas tp̄is et vnitas forme s̄m quam est motus. Cuius rō est quia motus est accñs. sed omne accñs habet numerum a suo subiecto. ergo ad vnitatē motus req̄ritur vnitas mobilis. Et similiter tempus interuptum etiam impedit vnitatē motus. q: est mensura motus. Alia etiā forma facit aliam vnitatē mot⁹. Excludit etiam aresto. duos mōs vnitatis ipsi⁹ mobilis qui nō sufficiūt ad h² q̄ motus sit vn⁹ numero. Primus est vnitas mobilis s̄m accñs sicut chorus̄cus et album sunt vnū numero. s̄ per accidēs. et ideo motus chorusci et motus albi nō sūt vnus motus s̄m numeꝝ. q: motus chorusci est motus localis. sed motus albi est nigrefactio Scd̄s modus est vnitas mobilis s̄m gen⁹ vl̄ speciem et nō s̄m numeꝝ. Req̄ritur eñ ad vnitateꝫ numeralem motus q̄ mobile sit vnū numero.

## Socratē āt scd̄m alte

Interponit quādam dubitatōnem vtꝝ. s. est vn⁹ motus numero q̄ñ vna forma bis acquiritē sicut si quis bis sanetur de optalmia. i. īfirmitate oculoꝝ. et circa hoc mouet quādam aliā dubitatōeꝫ vtꝝ vnū et idem accñs ɔtinue p̄seuēt in eodē subiecto. et quibusdam videtē q̄ nō. q: eraclitus opinabatur q̄ nō esseꝫ vna forma de mane et de vespere in eodem subiecto ꝓpter ɔtinuā mutatiōem reꝝ. Hanc āt dubitatōnem aresto. hic nō soluit ꝓpter duo. primo q̄a solutō istius spectat ad metaphisicuꝫ qui habet determinare de vno et multo scd̄o iō quia ista dubitatio innititur falso fūda

mento. s. ꝙ res sunt in continuo motu et nihil vnq̄ quiescat. quod ex ꝓbatur octauo huius vbi aresto. ponit diuisionem circa dispositõem ẽtiũ.

## Eadem enim ratio ē.

Hic determinat veritatem circa ꝑmã dubitatõem et vult ꝙ si motus sit vnus numero. necesse est terminũ ad quē esse vnũ numero. ñ tñ hoc ꝯuertitur. q2 nõ necesse ē ꝙ si termin9 ad quē est vn9 numero ꝙ etiam motus sit vn9 numero. sed preter hoc req̄ritur ꝙ ille termin9 vnus numero acquiratur absq3 interruptõe tempis. quia nisi sic cõtingeret vnũ et idem multotiēs corrũpi quod est impossibile. Pz igitur ꝑ solutõe q̄stionis ꝙ si q̄s bis sanet de optalmia nõ est idem motus. s3 sũt duo motus. q2 talis forma nõ acquiritur ꝯtinue in tpe sed ꝑ interruptõem. Cõsiderãdũ etiã ē ꝙ ex isto textu elici pt ꝙ si res aliqua ꝑ motum ꝯrũpatur tũc illa res nõ pt esse vna que est ꝑus corrupta et postea generata. quia est interruptõ in tpe sed si aliqua res sine motu ꝓducatur. s. ꝑ creationem tũc vna res numero pt reꝓduci. sicut patz in resurrectõne mortuoz que fit sine motu ꝑ potentiam diuinam.

## Quoniã ãt cõtinuus.

Hic ꝓbat aresto. qd prius dixit. s. ꝙ tria req̄rũtur ad vnitatez numeralē motus. s. vnitas mobilis tpis et forme ꝯm quã est motus. et hoc ꝓbat sic quia motum esse vnũ est motum esse ꝯtinuũ. qd patet ex tribus modis capiendi vnũ. q2 mot9 nõ dicitur vnus indiuisibilitate nec rõe ergo continuitate. sed ad ꝯtinuitatē motus ista tria req̄runtur. Primo requirit ꝙ forma sit vn9 spẽi ꝯm quã est motus. quia diuersa ꝯm spẽm nõ pñt cõtinuari cũ continua sunt quoꝝ vltima sunt vnũ que aũt sunt diuersaꝝ spẽcium nõ habent vltima vnũ. Scdo requirit vnitas subiecti ꝯm numerũ quia diuersa subiecta pñt se bene habere ꝯñter. s3 nõ continue. Tercio requirit vnitas tpis quia si interueniat quies. impeditur vnitas mot9

## Amplius autem dr̄.

Hic ponit duos scdarios mõs vnitatis mot9. et dicũtur scdarij quia nõ spectant ꝓprie ad ipsã vnitatem motus. sed ad modũ vnitatis motus quia ad ꝑfectõem vnitatis motus. Primus est ꝙ motus dr̄ vnus quia ꝑfectus. sicut etiaz in aliis rebus totum et ꝑfectum ꝑtinent ad ratõem vnitatis. Et rõ istius est quia vnũ pt dupl'r accipi vel vnitas pt dupliciter attẽdi. Vno modo ꝯm ꝯ̄tinuitatem. et sic sufficit sola continuitas ad vnitatem. Alio mõ pt capi ꝯm formã substantialem que est ꝑfectio totius. et sic dr̄ aliqd vnuz q2 ꝑfcm̃. et isto mõ motus dr̄ vnus qui ē ꝓpe termĩnũ ad quem. q2 ibi motus capit suam ꝑfectõem q̄tum ad modũ essendi.

## Amplius aliter pret.

Ponit scdm modũ scdariũ vnitatis motus. 7 ē ꝙ motus dr̄ vnus quia regularis et vniformis et hoc id quia motus regularis ē magis vn9 q̄ difformis et irregularis. ergo in illo motu deficit magis vnitas q̄ in motu regulari. exempli grã ille mot9 q̄ fit ꝑ spaciũ rectũ 7 circulare ē min9 vn9 q̄ ille qui fit ꝑ spaciũ circulare tm̃ vel rectũ tm̃. Et ꝓ intellectu illius aresto. oñt in quibus motibus inuenitur regularitas et irregularitas. et vult ꝙ in omni specie motus inueni' regularitas et irregularitas. Sũt tñ duo mõi irregularitatis ꝯm ares. primus ē ex ꝑte rei. s. spacij. et sic motus dr̄ irregularis vbi spaciũ est distinctũ ꝯm rectum et circulare q2 vna ps est recta et alia circularis. et tũc irregulare extenditur ad difforme. Alio mõ dr̄ motus irregularis ex ꝑte modi motus. s. ex ꝑte temporis. et hoc cõtingit quãdo nõ ē eque velox ꝑ totum tempus sicut fit ĩ motu grauium et leuiũ. q2 talis motus ē velocior ĩ fine. Ex quo pt capi drña inter regulare et vniforme ꝯm ꝙ ꝓprie accipiũtur. q2 regulare in motu accipit ex ꝑte tpis. et id ille motus dr̄ regularis qui est eque velox ꝑ totũ tps. sed motus dr̄ vniformis ex ꝑte spacij qñ spaciũ est dispositũ ꝯm figuram vn9 speciei. et id aliq̄s motus est regularis qui nõ est vniformis et ecõtra. motus eñi grauiũ et leuiũ est vniformis q2 fit ꝑ lineam rectã tm̃. q2 ex ꝑte spacij non est defectus nec ex parte ꝑriũ mobilis. sed nõ ē regularis. quia ē velocior in fine q̄ ꝑncipio. motus ãt celi ecõtra ē regularis sed nõ vniformis. quia eque velox est ꝑ totũ tempus. ergo est regularis. sed tamen partes celi circa medium celi velotius mouētur q̄ partes circa polos. ergo in illo motu non est vniformitas ꝓprie loquendo.

## Vnde neq3 sic motus

Hic concludit ex predictis duo correlaria quorũ primũ est ꝙ velocitas et tarditas non sunt dif

ferentie specifice nec species motus. quod sic probat quia nulla differentia cōsequitur oēm speciem alicuius generis. sed sicut dictuz ē velocitas ⁊ tarditas ꝯsequūtur omnē spēm motus. ergo nō sūt drīe motus. Scdm correlariū ē velocitas ⁊ tarditas nō sunt idem ꝙ grauitas ⁊ leuitas. quia grauitas habet se ad vnam determinatam spēm motus. s. ad motum deorsum et leuitas ad motum sursum. sed velocitas et tarditas respiciūt quālibet spēm motus indrīter.

## Vnus quidem igitur

Hic ꝓbat quod prius dixit. s. ꝙ motus irregularis est minus vnus ꝙ̄ regularis. et hoc sic ꝓbat omne illud quod est minus tale est minus tale ꝑ admixtionem contrarij. sed motus irregularis est minus vnus ꝙ̄ regularis ergo habet aliquid de multitudine. quia habet aliquid de contrario. ex quibus concluditur finaliter ꝙ diuersi motus ſm speciem non possunt cōtinuari. et sic motus cōpositus ex diuersis motibus ſm speciem nō potest dici regularis.

## Queritur

Vtrum tria requirantur ad vnitatem numeralez motus. Dicendum ꝙ sic. Ratō est quia mot⁹ est accidens. et accidens habet numerū a suo sbiecto. ergo primo requiritur vnitas mobilis. Secūdo motus est de numero continuorū. et ex hoc adhuc duo requirūtur ad vnitatez motus. ꝑmo vnitas forme et in motu locali vnitas spacij a quo est vnitas forme motus localis. Tercio requiritur vnitas temporis. sicut eīm ad vnitatez rei mensurabilis requiritur vnitas mensure sic ad vnitatez motus requiritur vnitas tempis. Est tamen considerandum ꝙ vnitas temporis non causat vnitatem motus. sed solum a posteriori indicat vnitatem motus. vnitas autez mobilis est ꝓprie causa vnitatis numeralis motus.

## Arguitur

Quādoqꝫ motus est vn⁹ vbi nō est vnitas tempis quia duo motus ad albedinē possunt esse vnus in diuersis temporibus in eodem mobili in numero. Dōm ꝙ ꝙ̄uis sit vnus spē non tamen est est vnus numero si fiat in diuersis temporibus

Deinde arguitꝛ nō requiritur etiaz vnitas termini ad quem ad vnitatem motus. ꝓbatꝛ qꝛ sepe fit motus ab albo in nigrum ꝑ multos medios colores qui tamen est vnus motus ꝙ̄uis fiat ꝑ multos terminos. Dōm ꝙ dupliciter cōtingit ꝓcedere de extremo colore in extremū per medios. Vno modo sic ꝙ i medijs sit status. et sic tales motus sunt diuersi spē. qꝛ hn̄t ēminos specifice distinctos. Alio modo contingit ꝓcedere de extremo in extremū sic ꝙ in medijs nullus sit status sed sit continu⁹ processus. et tūc medij colores n̄ habent ratōem terminoꝝ sed medioꝝ ipsum subiectum ad vltimū terminū motus deferentiū. et sic est vnus motus numero.

## Arguitur

Aresto. octauo phisicoꝝ accipit vnitatē motus ex vnitate mouentis. ergo male hic pretermittit illum modum. Dōm ꝙ motus accipitur dupliciter. Vno modo ſm suam naturā absolute. et sic motus nō habet aliquā vnitatē vel distinctōem ex mouente. quia sic capiendo motum mouens est sibi totaliter extrinsecum. Alio modo accipitur motus ſm ꝙ stat sub intentōe mouentis. i. ſm ꝙ habet aliquid causē in mobili. et sic habet etiam vnitatem a mouente. sicut quodlibet instrumentū habet vnitatem vel diuersitatē ꝑ compatōnem ad ꝑincipale mouens. et sic capitur octauo huius.

## Arguitur

Si aliquod animal puta canis ꝓijciatur ab alto loco et moriatur in medio tūc est vnus motus numero. et nō est idem mobile quia nō est idem canis numero. Dōm ꝙ argumētum presupponit falsum. s. ꝙ est vnus motus numero. sunt enim ibi duo motus cōsequēter se habentes. et hoc ꝓpter diuersitatem mobilis quia canis mortu⁹ est aliud mobile ꝙ̄ canis viuus. et ꝙ̄uis tempus ē continuū hoc tamē non sufficit ad vnitatem numeralem motus. sed requiritur ydemptitas mobilis. Est tamen considerandū ꝙ quidam dicunt vnam formā substantialem manere in generato et corrupto. s. formā corporeitatis. et illo stante nō est incōueniens dicere ꝙ sit idem motus numero. quia est idem mobile numero. sed hoc ē impossibile. sicut ꝓbatur primo de generatōne et secūdo de anima. quia nō potest eadem forma manere in genito et corrupto. Etiam sic nō fieret resolutio vsqꝫ ad materiam primam. et sic nō corrumperetur res simpliciter. sed ſm quid. Similiter dicendum est de virga pro media parte arida et pro media parte viridi. quia i motu talis virge nō est motus vnus cum sint duo mobilia sed sunt duo motus qui tamen incipiūt et terminantur in eodem tempe.

**Arguit** Duo corpora dura nō possunt se tangere sine medio·si ergo ī virga ꝑ vna pte arida et ꝑ alia viridi eēnt duo corpa tūc tangerent se ꝑ mediū quod non videt

Dōm ꝙ ibi est mediū·s·humor aq̄us·quia vita cuiuscūq; animati cōsistit in quodam calido et humido·

## mplius autem de

Postq̄ determinauit de vnitate mot⁹ iā intendit ꝓsequi de diuersitate motus·et quia in genere loquendo diuersitas potest sumi in motibus ex vnitate·cum tot modis dicatur vnū oppositoꝝ quot modis ⁊ reliquū·ideo nō determinat de diuersitate motus in genere sed de quadā specie diuersitatis·s·de contrarietate · Et circa hoc distinguit q̄nq; modos quibus potest alicui videri ꝙ motus sunt adinuicem cōtrarij·Si g⁹ motus sunt cōtrarij adinuicem hoc ꝯtingit vno q̄n ꝗ modoꝝ·Vel quia ꝯtrarietas attēditur penes accessum ⁊ recessum ab eodem termino sicut si diceremus ꝙ motus ab esse ꝯtrariatur motui qui est ad esse·Vel sumitur contrarietas mot⁹ penes cōtrarietatem terminoꝝ a quibus·Vel sumit cōtrarietas motus penes ꝯtrarietatē terminorum ad quos·vt si diceremus ꝙ motus ad album cōtrariatur motui in nigrū·Aut accipit cōtrarietas motus ꝺm cōtrarietatem termini a quo per ordinem ad t̄minū ad quem·sicut si diceremꝰ ꝙ motus ab albo cōtrariatur motui qui est in nigrū Aut accipit cōtrarietas motus ꝺm cōtrarietatem tam terminoꝝ a quibus q̄ terminoꝝ ad quos·vt si diceremus ꝙ motus ab albo in nigrū cōtrariat̄ motui qui est de nigro in album·et q̄a nō contingit alio mō motus adinuicem contraponere necesse est ꝙ vno istoꝝ modoꝝ vel plurium sumatur cōtrarietas·

## Est autem qui quidē

Hic excludit duos ꝑdictoꝝ mōꝝ·s·q̄rtū et scōm et quartus fuit ꝙ cōtrarietas sumitur ꝺm ꝯtrarietatem termini a quo ꝑ habitudinē ad terminū ad quem·et ꝙ ille modus nō est ꝯueniens ꝓbatur quia idem nō est contrariū sibiipsi cū contraria debent maxime distare·sed est idem mot⁹ qui est ex contrario in cōtrariū sicut est vn⁹ motus qui est de sanitate in egritudinē·sed est differens rōne·q̄a quādo dicitur motus esse ex sanitate ē habitudo ad terminū a quo·et q̄n dicitur in egritudinem est habitudo ad t̄minū ad quem

## Neq; quiē ex contra·

Excludit scōm modum·s·ꝙ nō potest capi ꝯtrarietas motuū penes cōtrarietatem terminoꝝ a quibus·Et ad hoc ponūtur tres ratōnes·prima est illi motus qui in idem tendūt nō sunt cōtrarij·sed motus qui incipiūt a contrarijs terminis quādoq; in idem tendūt·ergo non sunt contrarij minor patet quia quādoq; est motus ab albo et a nigro et terminātur in rubeū·maior patet q̄a cōtraria maxime distant ergo nō possunt terminari in idem·

## Sed magis in cōtra·

Scōa ratō nihil denominatur ab eo quod ab eo remouetur sed termini a quibus remouent̄ a motu·ergo penes tales terminos non debet motus denominari·Maior patet quia denominatio fit a forma inherente·quod autē abijcitur nō inhēt Minor patet q̄a omnis termin⁹ a quo in motu abijcitur·Tertia ratō ab eodem a quo aliq̄d recipit speciem etiam recipit cōtrarietatem·quia cōtrarietas est differentia ꝺm speciem decimo metaphisice·sed motus nō recipit speciem a termio a quo·igitur etiam nō debet capere cōtrarietatē a termino a quo·sed a t̄mino ad quem.

## Reliquitur ergo qui·

Hic concludit duos modos positos in ista diuisione tāq̄ veros ex quibus cōtrarietas sumitur sꝫ terciū et q̄ntum·tāius fuit ꝙ contrarietas sumitur ꝺm cōtrarietatē terminoꝝ ad quos·Quītus fuit ꝙ contrarietas in motu sumeretur tā penes contrarietatem terminorum a quibus q̄ ad quos·Et addit ꝙ isti modi sunt vnus mod⁹ subiecto·sed differūt ratōe quia quod in vno modo·s·quinto ponitur explicite·hoc in tercio ponit implicite·quia contrarietas terminorū ad quos implicat cōtrarietatem t̄minoꝝ a quibus·Et q2 posset quis dicē ꝙ ista ꝯclusio est incōueniēs·q̄a dimittit vnū modū accipiēdi cōtrarietatē sꝫ penes accessū et recessum ab eodem t̄mino·Rn̄dit phs ꝙ ille modus valet ꝓ ꝯtrarietate mutationū et non motuū·

## Quoniam aūt diffe·

Hic cōcludit quo mō ꝓprie accipiēda est ꝯtrarietas in motu·et intendit ꝙ ꝓprie ꝯtrarietas acci

pñcia ē ſm ↄtrarietatē vtroruq; ťminoꝝ. et hᵒ ꝓ bat rōne et inductōne. Rōne ſic cōtrarietas ſuſ miōa ē ſm ꝓpriā et ſpecificā rōem eoꝝ q̄ ſunt cō traria. et hoc pꝫ ex diffinitōe ↄtrarioꝝ. qꝛ contra ria ſolū ſunt ſpēs ſub eodē genē repugnātes. Sꝫ ꝓpria rō ſpecifica motus ē ꝙ ſit mutatō de ſubie cto in ſubiectū. i. de ťmino affirmato in ťminū af firmatū. ergo etiā ad ↄtrarietatē motus reqrit cōtrarietas ex pte vtriuſq; termini. et hoc eſt vł explicite ſicut in q̄nto modo vel implicite ſicut in tercio.

## Manifeſtum ē autē.

Hic ꝓbat idē inductiue et inducit tā in alteratō nibus corꝑalibus ꝙ ſpūalibus ꝙ etiā i motu lo cali. qꝛ ſanatio que ē alteratō corꝑalis cōtrariaꝭ egrotatōi et ſanatio et egrotatio hn̄t oppoſitos terminos tā a quibus ꝙ ad quos. Etiā in alte rationibus aīe qꝛ decipi ab alio ē ↄtrariū ei qđ ē addiſcere et decipi a ſe ipſo ē ↄtrariū ei qđ eſt in uenire ſciam ſciētia eñ duplr acqriꝭ. ſ. ꝑ ꝓpriam inuentionē. et illo mō oppoīꝭ ei decipi a ſeipſo. Alio mō acquiriꝭ ſcīa ab alio ꝑ doctrinā. et illi oppoīꝭ decipi ab alio. qꝛ qui decipiꝭ ab alio non accipit ab eo ſcientiā. ita etiā eſt in motibꝰ locali bus qꝛ ſurſum oppoīꝭ deorſum. et opponunꝭ ſur ſum et deorſum ex pte vtroruq; ťminoꝝ.

## Quī āt in contrariū.

Hic oñt quō inueniꝭ ↄtrarietas i mutatōibꝰ in quibus nō eſt ꝓprie dicta ↄtrarietas. et ꝑmo di ſtinguit duplices mutatōes. ſūt eñ aliq̄ accñta les ſicut mutatio ad albū et nigꝛ. Alie ſūt ſub ſtantiales ſicut mutatōnes ad eſſe ſubāle vt ge neratio hōis et eq̄. vult gᵒ ꝙ ↄtrarietas ſumiꝭ i mutatiōibꝰ accñtalibus penes ↄtrarietatē ťmi noꝝ ad q̄s. Sꝫ in mutatiōibꝰ ſubālibus ſumiꝭ ↄtrarietas penes acceſſū et receſſum ad eūdēꝫ ter minū vel ab eodem ťmino ſicut generatio oppo niꝭ corruptōni. qꝛ generatio ē ad eſſe corruptio ē ab eſſe et remotio oppoīꝭ acceſſioni.

## Queritur

Vtꝝ ſufficit in motibus accipe ↄtrarietatē penes terminos ad quos. Dōm ꝙ motus pt duplr capi. Vno mō ꝑ modū motus. et ſic oꝫ ſumē ↄtra rietatē ex vtroq; ťmino qꝛ de rōne motus ē eē de ſubiecto in ſubiectū. et hoc vel explicite vel impli cite. Alio mō accipiꝭ motus ꝑ modū mutatōnis et tūc ſufficit ↄtrarietas ťminoꝝ ad q̄s. qꝛ muta

tio ſm ꝙ hmōi nō hꝫ in ſe ↄtrarietatē termino rum. qꝛ vel eſt ex nō eē ad eē vel abeſſe ad nō eē et hoc eſt quod dicit phs ꝑmo huius ꝙ materia poteſt facere mutatōem ꝑ alterū contrariū. i. per vnū ťminū poſitiuū ad quē accedit et a q̄ recedit

## Quī autē in medium

Hic remouet vnā dubitatōem quia poſſit aliq̄s dicere ꝙ quādoq; motus eſt de ↄtrario ad medi um vel de medio ad extremū. ergo nō inuenitur in quolibet motu contrarietas terminoꝝ. Rn̄dit areſto. ꝙ motus qui terminantur in medio ſunt etiam quodāmō cōtrarij. quia mediū comparatꝫ cuꝫ extremoꝝ habet rōnem alterius. quia rubeū comparatū albo habet rōnem nigri. Ex quo ſequi tur ꝙ in motibus reꝑitur cōtrarietas ſm ana logiam. primo eñ et principaliter illi motus ſūt contrarij qui ſunt de contrario in cōtrariū ſicut motus ab albo i nigrū et ecōtra. Scōo illi motꝰ ſunt ↄtrarij qui ſunt a medijs in cōtraria ꝙuis nō ſunt ex contrarijs ſicut motus de rubeo in ni grū et de rubeo in album. In tercio gradu motus ſunt contrarij qui ſunt ex contrarijs in media ſicut motus qui ſunt ex albo in rubeum et ex ni gro in rubeum. In quarto gradu ſunt motus cō trarij qui ſunt ex medijs in media ſicut motus a rubeo in blauium.

## Quoniā autem mo

Poſtꝙ determinauit de cōtrarietate motuū adin uicē hic conſequenꝭ determinaꝭ de cōtrarietate mo tuū ad quietem. et deinde quietū ad quietem. di cit primo ꝙ nō ſolum motus motui cōtrariatur ſed etiā quieti. et hoc ꝓbat quia q̄es eſt priuatō motus. ſed priuatio eſt quodammō ↄtrariuꝫ. er go etiā quies quodāmō contrariaꝭ motui. Ma ior eſt nota. minor pꝫ qꝛ in oībus cōtrarijs ſalua tur rō priuatōis dūmō vnū cōtrarioꝝ ē ꝑfectꝰ alio tūc eñ imꝑfectū hꝫ rōnem priuatōnis. Diciꝭ tamen quodāmō quia ꝑfectius motus cōtrariaꝭ motui ꝙ quies quieti.

## Qualis āt quali vt ei

Hic oñt q̄lis q̄es ↄtrariaꝭ motui. ē eñ duplex q̄ es. ſ. in ťmino a q̄ et in ťmino ad quē q̄n. ſ. motꝰ ē ↄpletꝰ. Eſt gᵒ iſta q̄ſtio in textu vtꝝ q̄es i aliq̄ ťmio ↄtrariaꝭ motui q̄ ē ad illū terminū. vel mo tui qui eſt ad oppoſitum terminū vt vtrum quī es in albo cōtrariaꝭ albatōni que eſt motus ad

albũm vel denigratõm que est motus ad oppo
situm terminũ.s.nigrũ. Soluendo questionẽ di
cit q̃ quies in aliquo termino ↄtrariatur motui
qui est ad oppositum terminũ sicut quies ĩ albo
opponitur denigratõni cõtrarie.i.nõ albefactio
ni.et hoc etiam sic ꝓbatur extra textum q̃a mo
tus est eiusdem essentie cum termino ad quẽ vbi
ergo termin⁹ cõtrariatur altero termino ibi eti
am motus cõtrariatur illi termino.quia ergo al
bedo et nigredo cõtrariãtur.sic etiam cõtrariãt
quies in albo et motus ad nigrũ.

## Simul ãt et adinui.

Interponit de cõtrarietate quietum adinuicem
et vult q̃ ille quietes sunt cõtrarie adinuicem q̃
ex cõtrarijs terminis sunt sicut quies in albo et
quies in nigro.quia tales quietes sunt eiusdem
nature cum terminis sub quibus quiescũt.sicut er
go termini cõtrariãtur sic etiam quietes.

## Motui autem ei qui.

Hic ondit quod prius dixit.s.q̃ quies in aliquo
termino nõ opponitur motui ad eũdem terminũ
et hoc sic ꝓbat. Illud quod est ꝑfectio et cõsuma
tio alicuius hoc nõ cõtrariatur sibi. Sed quies
in termino ad quẽ est consũmatio et ꝑfectõ ipsi⁹
motus.ergo nõ cõtrariatur motui. Maior patz
quia cõtraria nata sunt se expellere mutuo.sed
ꝑfectio est cũ illo cui⁹ est ꝑfectio ergo nõ sunt cõ
traria. Minor patet.q2 quies in tmino fit simul
cum motu.quia moueri ad aliquẽ terminũ ẽ in
tali termino quietẽ fieri. Ex quo patz q̃ bene dr
in diffinitõe nature. natura est principiũ mouẽ
di et quiescendi.s.in tmino ad quẽ.

## Arguitur

Hec nõ est ꝑfectõ motus
quod nõ manet cũ motu
sed quies in tmino ad quẽ nõ manet cũ motu er
go nõ est ꝑfectio motus. Dõm q̃ motus acci
pitur dupliciter. Vno mõ q̃tum ad suam essen
tiam.et sic quies est cõsũmatio motus.q2 in ter
mino siue in quiete que est in tmino ad quez mo
tus est simpliciter ꝑfectus. Alio mõ accipit mo
tus q̃tum ad modũ essendi.et tũc in tmino mo
tus nõ est motus.et sic quies in tmino ad quem
remouet in totum.exempli gratia.qñ est facta ca
lefactõ aque tũc in quiete calefactõnis calor qui
est effect alit motus est simplicit ꝑfectus sed mo
dus essendi motus cessat simpliciter in termio
quia calor nõ est amplius imꝑfectus que imꝑfe

ctio spectat ad modũ motus.

## Quibus aũt nõ sunt

Hic determinat de cõtrarietate quietum in mu
tatõnibus.et primo resumit quõ sumitur in eis
contrarietas.et vult q̃ cõtrarietas sumitur in
eis penes accessum et recessũ ab eodem termino
quo ad cõtrarietatem mutatõnis ad mutatõez
et immutationũ adinuicẽ. Arest.intendit hoc p
cõclusione q̃ eodem modo sicut motus cõtraria
tur quieti et quies quieti ita mutatio cõtrariat
mutatõni ꝛ immutatõ immutatõni.quies enim
nõ habet ordinem ad mutatõnem sed ad motũ
et ideo oportet mutare nomẽ quietis in nomen
immutationis. Est ergo sic dicendũ q̃ mutatio
que est in aliquo tmino contrariat immutatõni
que est in opposito tmino. Vnde patet q̃ muta
tio que ẽ in esse opponitur immutatõni que est
in nõ eẽ.et mutatõ que est in nõ eẽ opponitur im
mutatõi que est in esse Et quia posset quis dice
re q̃ nõ esse nõ potest esse tminus mutationis
ergo nõ potest alicui contrariari.ergo dicit phs
q̃ nõ esse est quedam corruptõ et nõ annihilatõ
et sic nõ est nõ esse simpliciter.sed est nõ esse ha
bens subiectũ.i. nõ esse priuatiuũ.

## Si autem hoc non.

Hic ondit quod prius supposuerat.s.q̃ mutatõni
nõ opponitur quies sed immutatõ.et hoc sic pro
bat.quia sic sequeret q̃ nõ omnis quies esset cõ
traria motui quia quies que est cõtraria gene
ratõni nõ ẽ cõtraria motui.oportz g° dicẽ q̃ mu
tatõni oppoñit immutatõ.et similit est dicendum
de immutatõnibus adinuicem.

## Dubitabit autem ali

Hic ponit aresto.tria dubia q̃ postea soluit.pri
mũ est quare in genẽ motus localis solũ inueniũ
tur motus et q̃etes ꝯm naturã et extra naturã
et nõ in alijs motib⁹.s.in alteratõe augmentatio
ne et diminutõe generatõe et corruptõe Q; aũt
in illis nõ inueniũt ꝓbat ꝑ locũ maiori sic. Si
illud qδ magis videt inẽ nõ inẽ nec illδ qδ mi⁹
ꝫ si eẽt aliq̃s mot⁹ extra naturã maxie eẽt cor
ruptõ.ꝫ corruptio ẽ etiã ꝯm naturã.qδ sic pz q2
senescẽ ẽ ꝯm naturã.s.marie et senescẽ ẽ disposi
tio ad corruptõem.g° etiã corruptio ẽ ꝯm natã;

## Arguitur

Dicit scδo celi q̃ oẽs descẽs
sũ ↄtra natã; g° male dr q̃

ꝙ corruptō est ſm naturam· Dicendū ꝙ natura accipiẗ dupliciẗ· Uno mō ꝓ natura vli que intendit consistentiam et ꝑmanentiam totius vniuersi· et tunc corruptio est omnino ſm naturam· quia oportet multa corrumpi in vniuerso ſi debȝ totum vniuersum ꝯsistere sicut necesse ē aliqua indiuidua corrūpi vt saluētur alia in specie Alio mō accipitur natura ꝓ natura ꝑticulari et sic accipiẗ dupliciter· Uno mō ꝓ natura forme ·i· ꝓ natura que ē forma· et sic corruptio ē cōtra naturā· qꝛ forma ſm ꝙ hmōi dat speciem· sed corruptio tollit eā· Alio mō accipiẗ natura ꝓ natura materie· et sic iteꝝ corruptio ē naturalis· qꝛ sicut materia hȝ naturalē habitudinē ad formam ita etiam ad priuatōem· Sed ꝑuatio est ꝑncipium corruptōnis· ergo corruptō est ſm naturam·

# Aut si est ꝙ violentia

Hic soluit predictam dubitatōem ꝑ interemptōnem· i· ꝑ negatōem· et vult ꝙ hoc quod supponiẗ in questione ē falsum ꝙ solū in motu locali inueniūtur naturale et violentū· ꝑmo etiam inueniuntur in oībus alijs motibus. Et hoc ꝓbat inductiue· quia alique sunt corruptōnes naturales sicut ille que fiunt ſm ꝑncipia nature ab intrinseco· sicut qn̄ aliquis moriẗ ex senectute· Alie sunt corruptōes violente que fiūt ꝑter dispositiones ipsius rei que corrūpiẗ· sicut cū aliqs gladio interficitur. Silr ē de generatōe qꝛ sunt alique generatōnes fatate· i· ꝓcedentes ſm ordinē cāꝝ vniuersaliū sicut rose generanẗ in estate· Alie sunt generatōes nō fatate· i· nō ꝓcedentes ſm ordinem causaꝝ supioꝝ sicut qn̄ generāẗ rose in hyeme in stuphis· Similiẗ est de augmētatōe· qꝛ aliqua ē augmētatio violenta sicut qn̄ semia ex humoribus multū crescūt· et aliqui hoies citius veniunt ad ānos pubertatis· i· discretōnis ꝓpter varietatem nutrimēti· qd̄ tp̄s naturaliẗ ē i decimo q̄rto āno quo ad viros· q̄a tūc ꝑnt ꝯtrahere matrimoniū· Et similiter aliq̄ sunt alteratōes violente sicut qn̄ aliquis sanaẗ an̄ dies creticos· si em̄ aliquis sanaẗ in die cretica est sanatio naturalis si aūt nō· est violenta· Dr autē dies cretica dies iudicij sup infirmitate· habet em̄ q̄libet īfirmitas vnā diē in qua vel infirmitas vincit naturaȝ· et seq̄tur mors vel natura vincit infirmitatē· et seq̄tur sanitas· Si ergo aliq̄d an̄ illū diē sanetur ē alteratō violēta et ꝑteẗ naturā Est igiẗ drña inter has dictōes cresis crasis crisis· qꝛ cresis idem est qd̄ iudicium· crasis idem est ꝙ natura· cresis idem est qd̄ auꝝ· vnde vsus· Judicium cresis natura crasis cresis auꝝ·

# Queritur

Quid sit fatū· Dr̄m ꝙ est explicatō diuine ꝓuidentie ꝑ cās vniūsales medias· et dr fatū a for fatis· i· loquor· qꝛ deus ꝑ tales cās· scdas videtur nobis loqui· sicut em̄ ꝑ locutionē hominis ꝑcipimus q̄d homo velit· ita ꝑ effectus scdarū cāꝝ ꝑcipimus q̄d deus velit· hoc ergo dr fatatuȝ quod fit ſm naturalem influentiam cātum supioꝝ· et ideo ꝙ rose generātur in hyeme nō est fatatum quia est ꝑter ordinem causaꝝ supioꝝ·

# Erūt ergo corruptio·

Hic obijcit ꝯtra dicta ꝙ nō sunt alique generationes ſm naturam et extra naturam· qꝛ si sic tūc sequereẗ ꝙ vni multa opponerentur qd̄ ē inconueniens· quia corruptio est ꝯtraria generatōi· Si ergo est etiam aliqua corruptō extra naturam· ergo corruptō erit ꝯtraria corruptōni· Rn̄t aresto· ꝙ non est inconueniens vnū opponi multis ſm diuersas rōnes· quia generatio ⁊ corruptio opponūtur ſm rōnem generis· sed corruptio opponitur corruptōni ſm rōnem speciei· sicut corruptio tristis contrariatur corruptioni dulci· et generatio tristis contrariatur generatōni dulci Diciẗ autem generatio dulcis quādo ex minus nobili generatur magis nobile· sicut quando ex aqua generatur aer· Sed generatō tristis ē quādo ex magis nobili generatur minus nobile vel potest dici ꝙ generatō dulcis est que ē ſm causas vniuersales· et generatio tristis est que est preter talem naturam sicut generatō non fatata·

# Omnino quidē igiẗ·

Hic ponit principale quod intēdebat ex ista dubitatione· scilicet ꝙ motus et quies nō solum opponūtur penes terminos sicut dictum est· sed etiam ſm naturale et violentum· dicit ergo ꝙ non solum generatō contrariatur generatōni et corruptō corruptōni penes naturale et violentum sed vniuersaliter omnes motus et quietes sunt hoc mō contraria· quod probat exemplariter in motu locali· quia ibi est magis manifestum· quia motus ignis sursum ꝯtrariaẗ quieti ignis deorsum penes naturale et violentū· ex quibus possumus sumere talem conclusionem ꝙ motus et

q̄uietes pñt triplicit̄r ꝯtrariari·Uno mō penes
terminos tm̄·vt motus ignis sursum et motus
terre deorsum·scd̄o cōtrariāt penes naturale et
violentum tm̄· sicut motus ignis sursum et mo
tus terre sursum·tercio ꝯtrariāt penes vtrūq̄;·s.
penes t̄minos et naturale et violentū·sicut mo
tus ignis sursum et motus ignis deorsum·q2 ibi
sunt ꝯtrarij t̄mini·s·sursum et deorsum·et vn⁹ est
naturalis et alius violentus·

## Habet autem dubi·

Hic mouet scd̄am dubitatōem·q2 cū arest·dixit
de q̄ete violenta q᷑ opponit quieti naturali mo
uet dubitatōem·vtꝝ cuiuslibet q̄etis q̄ nō semp
fuit sit aliqua generatio·i·vtꝝ genēt quies vio
lēta sicut generat quies naturalis·Et vocat ge
neratōem quietis hic stare·q2 stare ē ad quietē
tendere sicut infra patebit·et ꝓbat duabus rōni
bus ꝑcim negatiuā·quarū prima stat i hoc·Si
cuiuslibet quietis que nō semp fuit ē generatō·er
go etiā quietis extra naturā esset generatō·sed
hoc nō p̄t dici·q2 qñ p m tū generat quies tunc
quāto mobile plus accedit ad t̄minū in quo acci
pitur quies tanto velocius mouetur·ß ꝯtrariū
est in motu violento·q2 quāto magis accedit ad
terminū in quo acipitur quies violenta tāto tar
dius mouet·sicut patet de lapide ꝓiecto sursū q̄
quanto plus recedit a manu ꝓijcientis tāto tar
dius mouetur·

## Amplius videt stare

Scd̄a rō stat in hoc generare quietē vel est mo
tus naturalis vel fit cū motu naturali·ß quies
violenta nec ē motus naturalis nec fit cū motu
naturali·g⁹ nō est generatio quietis in motu vi
olento·

## habet āt dubitatōnē

Hic ponit tertiā dubitatōem que ē·ex quo dcm̄ ē
q᷑ dū aliquid mouet tūc nō statim abijcit termi
nū a quo ß aliq̄d retinet de illo·sic seq̄tur q̄ q̄es
in t̄mino a quo cōtrariat motu qui ē ab isto ter
mino in ꝯtrariū terminū·tūc sequit q᷑ contraria
sunt simul·quia terminus a quo sil est cū motu
q̄a nō statim abijcit· Istā terciā dubitatōem
primo soluit dicens q᷑ nō est incōueniēs ꝯtraria
esse simul ꝑm eē imꝑfectum et ꝑm q̄d·ß simpliciē
duo ꝯtraria nō pñt eē sil·in motu ergo ꝑmisten
tur duo ꝯtraria ꝑm eē imꝑfectum·

## Dubitabit autē vtꝝ·

Hic soluit scd̄am dubitatiōem·s.q᷑ incōueniens
videtur dicere q᷑ nō fiat generatō quietis viole
te·q2 hoc qd̄ qñq; nō est et qñq; est hoc videt ge-
nerari cū generatio sit ꝓgressio a nō esse ad esse
sed manifestū est q̄etem violentā qñq; nō esse et
postea esse·ergo videt fieri generatio hm̄ōi quie
tis·Dz q2 hoc ꝯtrariū est ei qd̄ dictum ē·ergo est
distinguēdū q᷑ dupliciē aliq̄d generat·Uno mō
ꝑse·i·ꝓprie et p cām effectiuā·et sic q̄es violenta
nō generatur·sed q̄es naturalis generat ex na-
turali motu q̄ efficitur p naturā et p ꝯseq̄ns ei⁹
quies·Alio mō dz aliq̄d generari p cām defeci-
uam·et sic q̄es violenta dz generari·q2 talis qui
es generat p defectū virtutis violentātis aliq̄d
mobile·exēpli grā in ꝓiectōne lapidis sursū defi
cit motus·q2 deficit vtus ꝓijcientis·et sic seq̄tur
quies lapidis sursum·

## Quoniam autem est·

Hic ꝯñter arestō·addit alia duo ad declarandū
primā questionē.dicūt tm̄ quidā q᷑ iste textus nō
sit de mente phi·Primū est qd̄ addit vtꝝ motui
naturali ignis sursum ꝯtrariatur motus ignis
violentus deorsum vel motus naturalis t̄re de-
orsum·Et dicendū est q᷑ vtroq; mō·quia primi
motus ꝯtrariant adinuicem ꝑm naturale et vi
olentū·et ꝑm t̄minos·Sed alij duo ꝯtrariantur
ꝑm t̄minos tm̄·q̄a ambo sūt naturales·Scd̄m
qd̄ addit arestō·ē q᷑ motus opponit aliqualiter
quieti nō ꝑfecte sicut motui opponit·et hoc iō q̄a
motus opponit motui ꝓprie ꝯtrarie·sed mot⁹ op
ponit quieti solum ꝑuatiue·

## Queritur

Utꝝ ꝯuenienē assignātur ꝯtrarietates mot⁹ penes
terminos et naturale et violentū· Dōm q᷑ ꝓ
pria et principalis contrarietas sumenda est in
motibus penes terminos·sed quedam scd̄aria
analoyca et min⁹ principalis cōtrarietas sumit
penes naturale et violentum·Primū patet quia
cōtrarietas est dr̄ña ꝑm speciē decimo metaphisi
ce·ab illo ergo aliquid habet ꝯtrarietatem ꝓprie
dictam a quo habet speciem·sed motus habet spe
ciem ex termino·ergo ex illis etiā habet cōtrari
etatem·sed naturale et violentum sunt in motu
ex parte mouentis et mobilis·sed illa sunt ex-
trinseca motui·dicitur em̄ motus naturalis ꝓp
ter principiū naturale·

Querit̄ Utrū naṫale et violentū eq̄liṫ repiant in oibus motib⁹ Dicendū q̄ ibi inueniūt̄ ſ non eq̄liṫ·qꝛ naturale et violentū ſimpl'r et ꝓp̄e repiūt̄ in motu locali ſed ſm q̄d in alijs motib⁹ q̄ð ſic pꝫ·qꝛ q̄uis aliq̄ generatio poſſet dici violenta vel ꝯtra naṫaꝫ ex p̄te tp̄is ⁊ ex p̄te mōi ſiēdi vel ex cauſis vlib⁹q̄ꝫ eſt p̄ter ordinē cāꝝ vl̄m·ſicut quādo generāt̄ roſe in hyeme·ē tam̄ tal' generatō naṫalis ex p̄te nature p̄ticularis et ex p̄te maṫie·qꝛ diſpoſitio materie naturalit̄ inducit formā q̄ ſeq̄t̄ ex tali diſpoſitōe·Sꝫ in motu locali p̄t eē violētū ſimpl'r quādo·ſ·aliq̄ð mobile hꝫ motū localē ad quē motū ip̄m mobile nullā hꝫ naturalē habitudineꝫ·et ſic talis motus ē ſimpl'r violētus·qꝛ violentū ē q̄ð ē a p̄ncipio extrinſeco paſſo nō ꝯferēte vim tercio ethicoꝝ·i·quādo in maṫia nō ē naturalis aptitudo ad talē formā·Ex p̄dicis pꝫ q̄ nulla generatio ē abſolute violēta·qꝛ paſſum·i·maṫia ꝯfert vim·i·hꝫ naturalē aptitudinē ad formā q̄ recipit̄ in maṫia·Et rō iſtius differētie ē·qꝛ motus localis nō ē motus ad formā q̄ orit̄ ab intrinſeco ſ ab extriſeco·ſ·loco·et iō p̄t tal' ſōr ſimpl'r ab extriſeco aduenire in q̄ ꝯſiſtit rō violēti·In alijs āt motib⁹ forme aduenīūt ab intriſeco qꝛ ex aptitudine maṫie·et iō non p̄t in eis ſimpl'r inueniri violentum·

Explicit liber Quintus phiſicoꝝ·

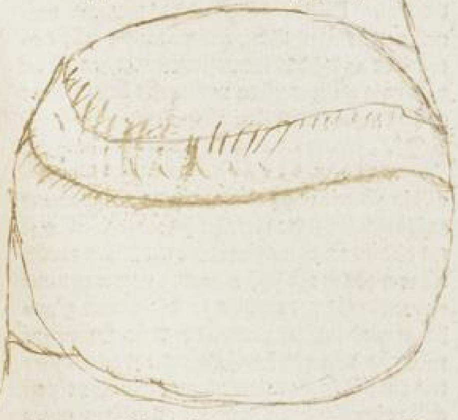

# I autē eſt continuū·

Queritur que ſit ratio ordinis huius libri ſexti ad quintum· Dicendum q̄ iſta·quia in quinto determinatum eſt de diuiſione motus in partes ſbiectiuas·et in hoc ſexto determinatur de diuiſione mot⁹ in p̄tes q̄titatiuas et integrales·ſicut g⁹ p̄tes ſbiectiue ſt̄ rōnalioēs q̄ p̄tes integ̃les ita etiā diſio in p̄tes ſbiectias p̄cedit diuiſionē in p̄tes integ̃les·Et rō ordis hui⁹ ad ſeptimū eſt·qꝛ in ſeptimo determinat̄ de motu p ꝯpatōnē ad mouētia q̄ ſūt extriſeca motui· p̄tes āt integ̃les ſūt aliq̄ mō intrinſece motui· Poteſt aūt iſte liber diuidi i tres p̄tes p̄ncipales In prima ponūt̄ p̄ambulariē q̄dā q̄ deſuiūt ad diuiſionē mot⁹·In ſcða ponit diuiſioneꝫ mot⁹·In t̄cia ponit tres opiniones antiq̄ꝝ de motu ·Quo ad primā p̄mo oñt q̄ mot⁹ ē diuiſibil' ſicut oē ꝯtinuum· et circa hoc p̄mittit q̄ nullū cōtinuū ē cōpoſitū ex indiuiſibilib⁹·et hoc p̄mo ꝓbat de ꝯtinuo in magnitudie·ſcðo in tp̄e·t̄tio i motu· Quo ad primū p̄mo p̄mittit q̄ſdā diffinitōes poſitas in q̄nto et dīt q̄ ſi diffinitio ꝯtinui ꝯtact⁹ et ꝯñter ſit bene poſita tūc verum erit q̄ nullum continuum componit̄ ex idiuiſibilib⁹ quaſi dicēt q̄ necē ſit ex illis diffinitōnibus probare propoſitum

# Neqꝫ vnum ſunt vlti·

Hic ꝓbat ꝓpoſitū duab⁹ principalib⁹ rōnib⁹ quarum vna ſumit̄ ex diffinitōnib⁹ t̄minoꝝ dictoꝝ ſcða ſumit̄ ex diffinitōe ꝯtinui poſita in t̄cio huius·Prima rō ſtat in hoc ſi cōtinuū eſt cōpoſitū ex indiuiſibilibus tūc indiuiſibilia erūt vnita in cōtinuo·vel ergo habebunt ſe p modū cōtinuationis cōtactus ſiue p modū conſeq̄nter·ſed nullū iſtoꝝ eſt dðm·ergo non poſſunt vnita eē in cōtinuo·Maior ꝓbatur a ſufficienti diuiſione·quia nō poſſunt plures modi vnionis inueniri· Minor ꝓbatur p ordinem·et primo q̄ indiuiſibilia nō poſſunt habere vnionem p cōtinuatōnem·et hoc ſic·Quecūqꝫ ſunt vnū p continuatōem illorum vltima ſunt vnū·ſicut patet ex diffinitōne continui·ſed indiuiſibilia nō habēt vltima vnū ergo non poſſunt eſſe vnita p cōtinuatōnem·minor ꝓbatur quia vbicunqꝫ eſt vltimū ibi eſt vltimū et alterum ab vltimo·quia vltimum dicitur relatiue ad primū·Si ergo indiuiſibile habet vltimū etiam habebit primū·ergo indiuiſibile erit diuiſibile q̄ð eſt impoſſibile·

## Amplius necesse est.

Hic ꝓbat scd'am ptem .s. ꝙ indiuisibilia nō pñt vniri ꝑ modū ꝯtactus. et hoc sic ꝓbat quia si indiuisibile tangeret indiuisibile. vel hoc fieret sm totum vel sm ptem. nō potest dici ꝙ sm ptē. qꝛ tūc indiuisibile haberet ptem et ptem. et sic non esset indiuisibile. vel sm totum. et sic ex vnione indiuisibiliū nō fieret ꝯtinuū. quia de rōne continui est ꝙ habeat ptem extra ptem. sicut patz ex diffinitiōe eius. sed qñ totum tangeret totū tunc nō esset distātia ptiū. et sic nō fieret ꝯtinuū.

## At uero neqꝫ cōseque.

Hic oñt terciam ptem .s. ꝙ non pñt indiuisibilia vniri in cōtinuo ꝑ modū ꝯñter. et stat rō in hoc quia ꝯñter dicūtur inter que nihil mediat eiusdē generis. sed inter duo pūcta assignata in vna linea mediat aliqd eiusdem generis. quia linea ergo nō pñt se habere cōsequenter. et similiter duo nūc nō pñt habere se ꝯñter in tēpe. quia mediat tempus quod infra ꝓbatur.

## Amplius diuidet in.

Hic ponitur scd'a rō principalis sumpta ex diffinitione cōtinui que est. Cōtinuum est diuisibile in semꝑ diuisibilia. Ex quo sic arguit. Ex quibuscūqꝫ aliquid cōponitur in eadem resoluitur ⁊ diuiditur quia eadē sunt principia diuisionis et cōpositionis ꝗtitatiue nō formalis. Si ergo cōtinuū cōponatur ex indiuisibilibus ergo diuidet in indiuisibilia. et sic nō diuideret in semꝑ diuisibilia quod est ꝯtra diffinitiōem cōtinui.

## Aliud vero genus nu

Hic maifestat duo q̄ supra dixerat. primū ē ꝙ inter quelibet duo pūcta est linea media. et inē q̄libet duo nunc est tempus mediū. quod verū est si capiātur pūcta in eadem linea et nūc in eodē tēpore cōtinuo. ꝓbatio stat in hoc quia si duo puncta sint in eadem linea tūc oportet ꝙ illa distāt sm situm si sunt duo. et hoc ideo quia nō pñt eē duo ex pte subiectoꝝ sicut qñ sunt in diuersis lineis. si ergo distant abinuicem sm sitū ergo inē ea aliquid mediat. vel ergo hoc mediū est diuisibile vel indiuisibile. nō potest esse indiuisibile. qꝛ indiuisibilia nō pñt se tangere in eodē ꝯtinuo sicut dictum ē. ergo hoc mediū est diuisibile quare linea est inter duo pūcta et tp̄s inter duo nūc.

## Si eni in indiuisibi.

Hic manifestat scd'm qd' suppositum fuit ꝙ .s. oē cōtinuū sit diuisibile in semꝑ diuisibilia. et hoc sic ꝓbat quia si cōtinuū eēt diuisibile in idiuisibilia sequeretur ꝙ duo indiuisibilia se tāgerent. q̄a si cōtinuū diuidatur in indiuisibilia. tūc oportz indiuisibilia prius esse vnita in cōtinuo. quia vnūquodqꝫ diuiditur in ea ex quibus prius cōponebatur. Sed hoc ē impossibile ꝙ sint vnita quia nullo mō vnionis pñt esse vnita sicut ꝓbatum ē prius

**Arguitur** Contra suppositū vltima quarūlibet ꝗtitatū pñt eē simul sicut supra dictū est. sed duo pūcta sūt vltima duaꝝ lineaꝝ. ergo pñt esse simul. et sic inter ea nō est mediū Dōm ꝙ duo pūcta pñt dupliciter capi. Uno mō i diuersis lineis. ⁊ sic non repugnat ꝙ inter ea sit aliquod mediū. sicut patet si ymaginētur in aere ⁊ aqua due linee tūc in cōtactu aeris et aque essent duo pūcta quoꝝ vnū est in aere et aliud in aqua. et distinguuntur ex pte subiectoꝝ quia habēt diuersa subiecta sed hñt vnū situm. Alio modo accipiūtur duo puncta in eadem linea. et sic necessariū est inter duo pūcta esse lineā mediā. et sic loq̄tur hic arest. in textu.

**Arguitur** Si tangūt se duo pūcta in diuersis lineis vel totū tangit totum vel ps ptem. sed nullum istoꝝ est dicendū Dōm ꝙ tangūt se sm totum. et incōueniens in textu illatum cōceditur .s. ꝙ nō fit cōtinuitas ex talibus indiuisibilibus. et hoc est verum quia qñ sunt pūcta in diuersis lineis tunc ex illis nulla potest fieri cōtinuitas.

## Eiusdem aūt rationis

Quia ꝓbauit prius ꝙ magnitudo nō ꝯponitur ex idiuisibilibus hic vlterius intendit ꝓbaē ꝙ sicut dictum est de magnitudine ita etiam dicēdū est de motu et tpe sic .s. ꝙ motus non cōponitur ex momentis nec tempus ex nūc. ꝓponit g° ꝓpositum quod intēdit ꝓbare. et dicit sic. Si magnitudo cōponētur ex idiuisibilibus tūc etiam motus qui fiēt supra talem magnitudinē eēt cōpositus ex idiuisibilibus momētis equalibus numero illis indiuisibilibus ex quibus cōponitē magnitudo. et rō ē qꝛ ez motum et spaciū ꝓportionari.

## Si igitur punctis.

Premittit duo necessaria ad pbandum ppositū quorum primū est q si alicui inest motus hoc mouetur·et cōtra si aliquid mouet illi inē mot⁹ Cuius ratō est quia motus ē accñs qd̄ denominat suū subiectum·scd̄m est q necesse ē illud qd̄ mouetur nō simul moueri et motū esse·Cuius ratō est q2 motus ex sua natura est successiuus · ergo nō potest aliqd̄ simul moueri et motū esse ·quia tūc nō esset successiuus·Tunc pbat ppositum ex istis·et dicit q si magnitudo cōponatur ex indiuisibilibus ptibus vel mobile mouet sup q̄libet ptem illius magnitudinis vel supra totam magnitudinē·nō pt dici primū·quia p scd̄am suppositionem aliqd̄ nō mouetur simul ꝛ etiā motum ē Si ergo mouet supra qualibet ptē ergo non est motum supra qualibet ptem·et sic q̄libet pars ē diuisibilis·Sz hoc est cōtra suppositum q2 supponebatur q magnitudo cōponeret ex indiuisibilibus·Sed si dicat moueri supra totā magnitudinē tūc sequerēt tria incōueniencia·Primū q aliquid eēt motū qd̄ nūq̄ mouebat qd̄ est cōtra pmā suppositōnem·q2 quicq̄d est motū illi inherit motus·sequela tñ patet q2 ponitur q aliqd̄ nō moueat supra ptem magnitudis cōposite ex indiuisibilibus et tñ esset motū supra totā magnitudinē·Scd̄m incōueniens ē q cōtinue quiescens moueret·pbatur q2 illud q̄esat qd̄ nō mouet et aptum natum est moueri·sed mobile nō mouet supra qualibet ptem magnitudinis·q2 queslibet ē indiuisibilis ergo q̄esat in qualibet pte magnitudinis·et tñ cōtinue mouet·q2 puenit ad terminū motus·g⁹ cōtinue quiescēs mouet Tertiū incōueniens est·Quia si motus cōponat ex momentis tūc vel illa momenta sunt motus·et sic seq̄t q motu pñte adhuc mobile nō dicetur moueri qd̄ est cōtra primā suppositōem·Si vero illa momenta non sint motus seq̄tur q motus cōponat ex nō motibus·qd̄ est incōueniens quia simile ex similibus cōponitur·

## Similiter autem ne·

Hic ondit q eadem rō est de tēpe sicut de motu et magnitudie·s· q tps non cōponit ex indiuisibilibus·Et ad hoc ponit tres rōnes· Quarū prima sumpta est p eque velocia·scd̄a sumit p velocius et tardius·Tercia sumit ex equali diuisione magnitudinis et motus·Et stat prima rō in hoc eq̄ velox ptrāsit minorē magnitudinē in minori tpe et maiorem in maiori tpe· equalē in equali tēpe ergo equalit̄ diuidūtur magnitudo et tps· Sed magnitudo nō pt cōponi ex indiuisibilibus vt pbatum ē·ergo nec tps pt cōponi ex nūc·

## Quoniam autez om·

Hic intendit scd̄a rō que inferius ponitur et sumitur p velocius et tardius·et circa h⁹ pmittit tres diffinitōes velocioris·Prima est velocius ē quod in equali tpe ptrāsit maius spaciū·Scd̄a qd̄ in minori tpe ptrāsit maius spaciū· Tercia est velocius est qd̄ in minori tpe ptransit equale spaciū·

Prima diffinitio velocitatis

## Quoniam igit̄ velo·

Hic pbat primam diffinitōem velocitatis q velocius est qd̄ in equali tempe ptransit mai⁹ spaciū·Et stat ratō in hoc·quia velocius in equali tempe ptransit aliquem terminū magnitudinis a quo distabat tardius motum in equali tpe·ergo velocius in equali tempore ptransit maius·

## Atuero et in minori·

Hic ondit scd̄am diffinitōnem·s·q velocioris est quod in minori tempe ptransit maius spacium Et stat rō in hoc q2 distantia qua distat tardius mobile a termino magnitudinis illius quam ptransit velocius est diuisibilis in duas ptes·s̄ primā ptem mobile velocius ptransit in minori tempe q̄ tardius mobile eandem ptem spacij·ergo sequit q hoc est velocius quod in minori tempore ptransit maius spaciū·

## Manifestum aūt ex·

Probat terciam diffinitōnem duabus rōnibus Prima est omne mobile s̄m se cōsideratū ptransit in maiori tempore maiorē magnitudinē· Si ergo tale mobile est velocius contingit q tardi⁹ mobile ptransit solū vnā ptem magnitudinis p illo tpe p quo velocius ptransit totam magnitudinē·Scd̄a rō stat in hoc illud quod est tardius mouetur p equalē magnitudinē in maiori tēpore·et quod est eque velox mouet p equalē magnitudinē in equali tpe·ergo velocius mouet per equalem magnitudinē in minori tpe·et istud argumentum valet ex pportōne magnitudinis ad motum·

## Quoniā autem om·

Hic ex istis vult pbare ppositum pmittens tria

primū est q̄ omnis motus est in tempore· scḋm est q̄ in omni tempore possibile est aliquid moueri· terciū est q̄ omne quod mouetur cōtingit tardius et velocius moueri· et loquitur phus in tercia suppositōne ſm cōem rōnem motus mouētiū et mobiliū· applicando ergo illam suppositionem ad determinata mobilia tūc tercia suppositio est falsa· quia si applicetur ad celum tunc est falsa cum celum nō possit velocius et tardi⁹ moueri q̄a motus eius est vniformis et regularis sicut pbatur scḋo celi· Et ex his ponit scḋam rōnem que stat in hoc· ex quo velocius ptrāsit maius spaciū in minori tempe et diuidit tempus in minus sed tardius in equali tempe ptransit minorem magnitudinē· sicut ergo magnitudo non cōponitur ex indiuisibilibus ita nec tempus potest cōponi ex indiuisibilibus·

## Amplius autē et ex·

Hic ponitur tcia rō principalis que sumitur ex pportione magnitudinis ad tēpus et stat in hoc Tempus et magnitudo equaliter diuidūtur· sed magnitudo nō cōponitur ex indiuisibilibus· ergo tempus nō cōponitur ex nūc· Maior patet quia sicut mobile in toto tempe ptransit totam magnitudinem ita in pte tempis ptransit ptē magnitudinis ergo equaliter diuidūtur magnitudo et tempus·

## Et si quodcūq; infi·

Postq̄ aresto· oñdit q̄ magnitudo motus et tēpus equaliter se habent q̄tum ad hoc quod ē cōponi ex indiuisibilibus· hic oñt q̄ equaliter se habent ad finitum et infinitum· quia sicut in vno inuenitur finitum et infinitū ita etiam ī alio· et hoc ppōnit dicens q̄ si temp⁹ est infinitū in vltimis id est ſm extensionē tūc etiam magnitudo erit sic infinita. et si tempus sit infinitū diuisiōe tūc etiam magnitudo erit sic infinita · si autem tempus sit infinitum vtroq; modo etiam sic magnitudo erit infinita·

## Arguitur

Motus celi est infinitus et similiter tpus et tamē magnitudo est finita. ergo nō oportet sumere diuisionem tpis pportōnabiliter ad diuisionē magnitudinis Dōm q̄ iste textus intelligitur de magnitudine recte mota. quia si magnitudo rcē mota sit infinita necesse est tempus respiciēs talem motum esse infinitum· hoc autē nō oporꝫ de magnitudinē circulari in qua fit reiteratio ptium motus in mobili· et tūc potest motus esse infinitus et similiter tps in magnitudine finita· sicut patet octauo hui⁹ quia tūc eadem magnitudo sepe reiteratur· sed magnitudo recta non pt reiterari in motu absq; quete mobilis·

## Vnde et zenonis rō·

Ex predictis soluit rōnem zenonis qui dixit q̄ nullus esset motus localis· et arguebat si mot⁹ localis necessario fit supra spaciū· sed quodlibet spaciū est infinitum quia est continuū et infinitū nō contingit ptransiri· ergo nō contingit ptransiri aliquod spaciū q̄tūcūq; puū· et sic tolleretur omnis mot⁹ localis· Rñdet arest· q̄uis tale spaciū sit infinitū ſm diuisionem in ptes eiusdem pportōnis nō tamen est infinitum ſm ptes eiusdem q̄titatis et ita etiam tempus in quo ptrāsitur illud spaciū est infinitum· et ergo istud spaciū infinitum potest ptransiri tpe infinito· Ista autem solutō est solum ad hominē et nō ad rem sed vera solutō ponitur in octauo hui⁹·

## Neq; iam infinitum

Hic oñdit duabus rōnibus q̄ nō potest tps esse infinitum si sit magnitudo finita· et stat prima in hoc· vbicūq; sunt ptes finite ibi nō pt totū eē infinitum quia totū dependet ex ptibus· sed partes tpis corrñdētes magnitudini sunt finite· ergo nō pñt constituere tempus infinitū· minor pꝫ quia cū magnitudo sit finita aliqua ps tpis corrñdebit alicui pti magnitudinis· cum ergo ptes magnitudinis ponūtur esse finite oportet q̄ partes tpis corrñdentes ptibus magnitudinis sint etiam finite· Tūc ibi āplius si nō · ponit scḋa ratio que remouet vnā cauillatōnem q̄ posset aliquis dicere q̄ ptes magnitudinis finite ptrāseātur tpe infinito· dicit aresto· q̄ ad min⁹ est dare aliquā ptem magnitudinis finite que ptranseatur tempe finito· et illa ps aliquotiens accepta facit totū· et sic tota magnitudo ptransitur tēpore finito quod fuit pbandum· Et similiter aresto· pbat q̄ nō pt dici q̄ tempus sit finitum et magnitudo infinita·

## Manifestum igit̄ ex·

Hic resumit cōclusionē prius probatam circa principium· et est omne continuū est diuisibile· et pbatio illius valet sibi infra ad ostendendum q̄

motus diuiditur·quia si continuū est indiuisibi=
le non oportet querere diuisionē motus·Et po
nit ad hoc duas ratōnes principales·Prima est
Si continuū esset indiuisibile sequeretur φ in=
diuisibile diuideretur·Sequela patet quia de ra
tōne continui est φ habeat multas partes copu
latas ad aliquē terminū cōem·sicut patet ex dif
finitōne eius·Sed quod habet partem et ptem
est diuisibile in illas·ergo indiuisibile erit diuisi=
bile quod implicat ꝯtradictōem·

## Quoniam autem in·

Hic intendit ponere scdam ratōnem ducentem
ad impossibile·in qua presupponūtur tria quorū
primū est φ in omni tempore contingit aliquid
velocius et tardius moueri·scdm φ velocius per
transit plus de spacio in equali tempore·tertiū
est φ in singulis motibus contingit esse ꝓportio
nem velocitatis ad velocitatem ſm omnes mo
dos ꝓportōnis sic φ vnus motus excedit alium
in ꝓportōne dupla·et alius motus excedit aliū
in ꝓportōne sexquialtera ·Ex his sumitur talis
ratō·Si esset aliqua magnitudo composita ex
tribus indiuisibilibus·et ponantur duo mobilia
supra illam magnitudinē sic compositam quorū
vnū moueatur velocius φ alterum in ꝓportōne
sexquialtera tūc sequitur φ medium indiuisibile
diuideretē·quod sic patet quia quādo tardius mo
bile ptransiuit vnū indiuisibile tūc velocius mo
bile ptransiuit vnū indiuisibile cū medio indiuisi
bili·Non enī potest dici φ velocius pertransiuit
duo indiuisibilia·quia tūc velocius excederet tar
dius in ꝓportōe dupla·Sꝫ suppositū ē φ velocius
mobile excedat tardius in ꝓportōe sexqaltera·
Dicit enī ꝓportō sexqaltera vbi aliqd excedit al
terum in toto et i altera parte eius·sicut tria ex
cedūt duo et sex quatuor·quia sex cōtinēt semel
quatuor et alteram eius partem scilicꝫ duo·Se
queretur ergo ex dictis φ hoc indiuisibile eēt di
uisibile qđ est inconueniens·

## Necesse autē est et ip·

Postφ arestotiles ostēdit φ continuū nō est cō
positum ex indiuisibilibus·et per cōsequēs ē sem
per diuisibile·Nūc consequēter intendit ꝓbare et
ponere diuisionem motus in ptes quātitatiuas
que diuisio hic principaliter intenditur·Et ante
hoc premittit quedam necessaria ad ꝓpositum ꝗ
posuit vnū capitulum de nūc temporis·et hoc idō
quia infra dicetur φ motus diuiditur ad diuisi
onem temporis·oportet ergo primo ostendere φ
in nūc non est motus nec quies·quia si in nunc
esset motus tūc nō diuideretur motus ad diuisi
onem temporis quia nūc est indiuisibile·Disting
uit ergo primo ⁊ dicit φ nūc est duplex·aliquod
est nūc ſm se et aliquod est nūc ſm alterū·Nūc
autem ſm se est indiuisibile tempus ·sed nūc ſm
alterum est tempus ꝓpinquū presenti nūc siue in
preterito siue in futuro·

## Est eni aliquid vlti·

Hic probat cōsequēter φ nūc ſm se est indiuisibi
le et hoc sic·Cuiuslibet cōtinui finiti est aliqs ter
minus indiuisibilis·Sed est dare tempus fini=
tum in preterito et ī futuro ergo terminus eius
est indiuisibilis·sed terminꝰ eius ē nūc·ergo nūc
est indiuisibile·Maior ꝓbatur quia oportet om
nem terminū esse indiuisibilem quia nisi esset in
diuisibilis non esset terminus·Est enī de ratōne
termini φ omnia rei comprehendātur infra ter
minū· sic terminus nō potest esse pars rei quā
titatiua et aliqd rei ſm φtitatem·

## Necesse igitur ē et idē

Hic ostendit consequenter φ si nūc est indiuisi=
bile tūc oportet esse idem nūc quod est finis pre
teriti et principiū futuri ·Quod sic probat quia
si non esset idem nūc sed duo nūc tunc illa habe
rent se consequenter et immediate·quod sic patꝫ
qu[illegible] inter preteritū et futurum nō est aliquod
mediū ergo etiam inter illa nūc nō est aliquod
mediū sed duo nūc non habere mediū est impos
sibil[illegible] hoc patet ex duobus· primo quia prius
probatum est φ infra duo nūc est tempus medi
um· Secundo si dicatur φ est tempus medium
iterum non valet quia omne medium inter pre
teritum et futurum dicitur nūc · Si ergo tempꝰ
est medium inter preteritum et futurum ergo tē
pus nūc·sed nūc est indiuisibile·ergo etiam tem
pus est erit indiuisibile quod est contra ratōem
temporis·

## Si autem diuisibile·

Hic redit ad probandum quod prius dictum est
scilicet φ nūc est indiuisibile·Et hoc probat tri=
bus ratōibus quarum prima est· Si nūc est di

nisibile tũc diuiditur in preteritum et futurũ et
tũc sequitur ꝙ aliquid preteriti sit in futuro et
aliquid futuri in preterito quia omne extremum
est in eo cuius est extremũ. sed nunc est extremũ
siue terminus preteriti ergo est in preterito et ẽ
extremũ futuri quia principium futuri ergo est
in futuro. Si ergo diuidatur in preteritum ⁊ fu
turum ergo aliquid preteriti est in futuro ⁊ ali
quid futuri est in preterito. supposito tamẽ ꝙ sit
idem nũc sicut probatum est. Secũda ratõ est.
Si nũc est diuisibile tũc non erit nũc ꝯm se sed
nũc ꝯm alterum quia hoc est tempus. Tercia ra
tio stat in hoc. Si nũc diuidatur in preteritum
et futurum tũc ipsum nũc non erit sibi ipsi idem
quia preteritum et futurum non sunt idem. er=
go etiam nũc quod diuiditur in preteritum et fu
turum.

## Quod autem nihil.

Hic ostendit quod principaliter intendit in hoc
capitulo scilicet ꝙ in nũc non est motus neq; q̃
es. primo ergo probat ꝙ in nunc non est motus
et hoc sic q2 prius suppositum est ꝙ omne quod
mouetur contingit velocius et tardius moueri
sed in nũc non potest esse motus velocior ⁊ tar
dior. quia quod mouetur velocius citius destri=
bit maius spaciũ q̃ quod mouetur tardius. Si
ergo in nũc essꝫ motus ergo esset aliquod minus
tempus ipso nũc dabile qđ est impossibile.

## At uero neq; quiesce.

Hic ostendit de quiete tribus ratõnibus. prima
est nihil quiescit nisi quod aptum natum est mo
ueri. et quo quies est priuatio motus. sed prius
probatum est ꝙ nihil aptum natum est moue=
ri in nũc. ergo nihil aptum natum est quiescere
in nũc. Secũda ratõ si aliquid quiescat in nunc
sequitur ꝙ idem simul mouetur et quiescit. quia
quando aliquid mouetur in tempore aliquo tũc
etiam mouetur in qualibet parte illius tempo=
ris. cum ergo nũc est aliquid temporis quia ẽ ter
minus temporis sequitur etiam ꝙ aliquid mo
uetur in nunc temporis. et quia iam supponitur
ꝙ aliquid aptum natum est quiescere in nũc. s
prius probatum est ꝙ idem est nũc preteriti et
futuri. si ergo natum est quiescere in illo nũc er=
go quiescet in illo nũc et per cõsequens simul qui
escit et mouetur. Tercia ratõ stat in hoc illud di

citur quiescere quod habet se totũ modo nunc et
prius sicut illđ dicitur moueri quod aliter se ha
bet nũc q̃ prius. ergo tam in quiete q̃ in motu
est accipere nũc et prius. si ergo in nũc esset mo=
tus et quies ergo in nũc esset nũc et prius. et sic
nũc esset diuisibile.

## Quod mutatur aũt.

Hic probat vlterius ꝙ omne quod mutatur est
diuisibile. et stat ratõ in hoc omne quod muta=
tur est partim in termino a quo et partim i ter
mino ad quem. sed quod habet partem et partẽ
est diuisibile. ergo omne quod mutatur est diuisi
bile. Maior patet quia quando est aliquid in
termino a quo tunc non mutatur. et quando est
in termino ad quem tũc est mutatũ ergo muta
tur quando est in medio inter terminũ a quo et
terminũ ad quẽ.

## Motus aũt ẽ diuisibi.

Postq̃ posuit quedam preambula valentia sibi
ad diuisionem motus. Hic cõsequenter ponit du
os modos quibus motus diuiditur ꝯm partes
quãtitatiuas. Intendit ergo ꝙ motus diuidit
ꝯm partes mobilis et ꝯm partes tẽporis. et hoc
ꝓbat p ordinem in textu.

## Sic igit̃ ipsius qui.

Hic ponit tres ratõnes ꝙ motus diuiditur ad
diuisionem mobilis quarum prima est ista. quia
moto toto mouentur partes et motus vnꝰ par
tis non est motus alterius partis. ergo motus
totius diuiditur per partes mobilis sicut accñs
diuiditur ad diuisionẽ sui subiecti. Secunda
ratõ. Totalis motus alicuius mobilis vel ẽ om
nium partium simul vel est alicuius partis eiꝰ
vel est alicuius extrinseci. non est alicuius par=
tis eiꝰ. quia pars mobilis mouetur ꝯm partem
motus. nec alicuius extrinseci quia tũc non esset
in eo quod motus denominat. motus eñ deno=
minat suũ mobile et non extrinsecum. sequitur
ergo primũ scꝫ ꝙ totalis motus ẽ totalis mobi
lis id est omniũ partium. et sic motus diuiditur
ad singularũ partium diuisionem. Tercia ra
tio est quia motus totius vel est maior motu
partium vel minor vel equalis non potest dici
maior quia tunc erit aliqua pars mobilis que
non erit mota. quod videtur implicare scilicet ꝙ

mobile non moueatur· Nec potest dici minor q̄
tunc pars excederet totum·relinquitur ergo ter
tium q̄ motus totius sit equalis motui partiū
et sic motus diuiditur ad diuisionem partium
mobilis·

## Alius autē scd̄m tem

Hic probat secūdum q̄ scilicz motus diuidatur
sm̄ diuisionem temporis et hoc tali ratōne·Om
nis motus est in tempore et omē tempus est di
uisibile et minor motus fit in minori tempore·er
go omnis motus diuisibilis est sm̄ diuisionem
temporis·Ratō extra textuz ē quia motus ē ac
cidens successiuū mēsurabile per tempus sed mē
suratum diuiditur ad diuisionem mensure.ergo
diuiditur motus ad diuisionem tp̄is·

## Quoniam autē om·

Ex quo arestotiles dixit q̄ mobile motus et tē
pus simul diuidūtur addit adhuc duo alia que
etiam equaliter diuidūtur scilicet ipsum moueri
id est esse in motu·et illud in quo est motus id ē
spacium Ex quo habemus q̄ quinqz sūt que eq̄
liter diuidūtur scilicet motus·mobile·tempus·ip
sum moueri ⁊ spacium in quo est motus·Est ta
men differētia inter ista·quia aliqua ex eis sūt
per se diuisibilia que habent per se quantitatem
sicut mobile tempus et spacium gratia cuius cō
uenit alicui diuisio quātitatiua·ß motus et mo
ueri habent quātitatem per aliud·et ideo hoc q̄d
dicitur equaliter debet intelligi sm̄ equalitatem
diuisionis in se·et non de equalitate que est in
modo diuidendi·quia alium modum diuidendi
habent sicut dictum est q̄uis equaliter diuidan-
tur·

## Accipitur eni tēpus·

Probat que dicta sunt per ordinem ·primo q̄·s.
ad diuisionem temporis diuiditur motus·quia
si aliquid mutetur per aliquod totum tempus p̄
aliquam magnitudinem tūc in parte temporis
mouetur per partem magnitudinis p̄mo moue-
tur etiam per mediam magnitudinē in medieta
te temporis·

## Similiter autemet·

Hic ostēdit q̄ ecōuerso tempus diuiditur ad di
uisionem motus·quia quod per totum motū ha
bet aliquod tempus hoc per medium motum ha
bet medium tempus.Similiter dicendum est de
moueri quia sm̄ mediū motus est mediū moueri
et sm̄ totum motum est totum moueri· Simili
ter ē de eo in quo est motus·quia illud spaciū di
uiditur ad diuisionem temporis·Et addit q̄ nō
solum predicta se habent sic equaliter ad diuisio
nem sed etiam ad finitatem et infinitatem· Or
do tamen est inter ista quia finitum et infinitū
prius inueniūtur in mobili·deinde in motu·et cō
sequenter in aliis iam dictis

## Queritur

Utrum continuū sit cō
positum ex indiuisibili
bus· Dicendum q̄ non·quod sufficienē proba
tum est in textu·

## Arguitur

Sicut se habent unitates
ad numerum ita pūcta ad
lineam·sed unitates constituūt numerum·ergo
puncta possunt constituere continuū· Dicen-
dum q̄ q̄uis unitates et pūcta in hoc conueni
ant q̄ unūquodqz est indiuisibile·differūt tamē
in duobus·Primo quia quelibet unitas habet p̄
se esse·ergo quelibet unitas potest per se uenire
ad compositōnem·sed pūcta non habent esse per
se sed solum in cōtinuo·ergo pūcta non possunt
per se uenirē ad compositōnem continui·et sic ex
punctis nihil potest componi sicut ex unitatibꝰ
Secūda differētia quia partes numerū compo
nentes sunt indiuisibiles quod est de ratōe uni
tatum·sed partes continuū constituentes non
possunt esse indiuisibiles·Cuius ratō est quia in
numero partes numeri habent esse sub actu pro
prio cum ex eis fiat quātitas discreta·i·quanti-
tas que est cum diuisione partiū·sed partes cō
tinui non habent esse sub actu ꝓprio sed sub actu
totius continui·oportet ergo q̄ partes in conti
nuo habeant unionem que non potest esse inter
puncta·

## Arguitur

Totum componitur ex su
is partibus sed pūcta sūt
partes linee·ergo continuū componitur ex pun
ctis· Dicendum q̄ duplices sunt partes que
dam sunt integrales et quantitatiue·et ex illis
aliquid componitur integraliter·sicut homo cō
ponitur ex capite et aliis membris integraliter
et sic pūcta non sunt partes linee · et hoc modo
loquitur arestotiles in textu q̄ continuū non cō
ponatur integraliter ex indiuisibilibus· Alie sūt

ptes formales siue diffinitiue quales sunt in re bus materialibus materia et forma. et sic totū componitur ex partibus essentialibus diffiniti uis et formalibus. et illo modo pūcta sunt ptes linee quia pūcta sunt partes diffinitiue. et hoc est verum tam de puncto continuante inciante q̄ etiam terminante. quod sic patet quia punctum continuans vnit partes. sed vnire est conditio forme. Item terminare etiam cōuenit forme. q̄a forma terminat potentiam materie. et sic etiā puncta terminantia ad lineam comparātur in ratōne forme.

**Arguitur.** Si continuū non componeretur ex indiuisibilibus ergo indiuisibilia ponūtur frustra in continuo. Dicendum q̄ indiuisibilia ponūtur in conti nuo q̄ terminent continuū. et ex hoc quia terminant continuū scilicet lineam ponūtur in diffinitōe continui scilicet linee. Et quando dicitur q̄ quātitas debet terminari per partem integralē falsum est quia impossibile est q̄ terminus continui sit pars eius. quod sic patet quia tria requirūtur ad hoc q̄ aliquid sit terminus. Primū est q̄ sit vltimū eius cuius est terminus. Secundū est q̄ extra ipsum nihil inueniat ipsius rei. Tercium est q̄ omnia illius rei infra illum terminū contineantur. Quis ergo due prime conditōnes possint aliqualiter cōuenire parti integrali in cōtinuo non tamen potest tercia conditō cōuenire parti integrali quia non omnia ipsius continui cōtinentur infra talem partem integralem.

**Arguitur** Puncta possunt auferri a linea per potentiam diuinam et tamē linea videtur esse terminata. et sic non requirūtur puncta ad hoc q̄ linea terminetur. Dicendum q̄ est impossibile omnia puncta a linea auferri. quod sic patet quia quod est de diffinitōe alicuius non potest ab eo separari per quācūq̄ potentiam. quia hoc implicat cōtradictōnem. Sed pūctum continuans est de diffinitōne et essentia linee sicut quilibet terminus cōmunis est de diffinitōne illius cuius est terminus cōmunis. dictum est etiam tercio huius q̄ nō potest esse aliquod corpus infinitū. cum ergo linea non est nisi in corpoē sic non potest esse linea infinita. sed de ratōne linee finite est q̄ terminetur punctis. sic etiam pūcta terminantia sunt de ratōe linee sm q̄ finita est. et sic patet q̄ nec pūctum continuans nec puncta terminantia pñt a linea separi. et sic suppositum est falsum

**Arguitur** Tempus est aliquod continuū et tamen componitur ex indiuisibilibus q2 ex nunc q2 nihil habemus de tempore nisi nūc. Dicendum q̄ est duplex cōstitutō quedam est integralis sicut aliquid cōponitur ex partibus integralibus. et sic tempus nō constituitur ex nūc. et sic loquitur hic aristotiles in textu. Alia est cōstitutio essentialis sicut aliquid constituitur ex partibus essentialibus diffinitiuis. et sic tempus componitur ex nūc. quia sicut terminus cōmunis in quolibet continuo est substantia continui ita etiam nūc in tempoē est substantia temporis.

**Queritur** Utrum motus diuidatur ad diuisionem mobilis et temporis. Dicendum q̄ sic. Cuius ratō est quia motus est quedam dispositō mobilis exñs in mobili sicut in subiecto. sed accidens diuisibile diuiditur ad diuisionem subiecti. ergo motus diuiditur ad diuisionem mobilis. sicut albedo diuiditur ad diuisionem parietis. Et quia motus ē accidens successiuum sic etiam diuiditur ad diuisionem temporis. quia diuisio cuiuslibet mensurati attenditur sm ordinem ad suam mensurā quia tamen prior est habitudo accidentis ad subiectum q̄ ad mēsuram extrinsecam. ideo motus primo et principaliter diuiditur ad diuisionē subiecti. deinde ex consequenti ad diuisionē temporis. et sic deriuatur ista diuisio partiū integralium in motu a mobili ad motū sicut in litera dictum est.

**Arguitur** Non est eadem ratō rei successiue et permanentis. sed motus et tempus sunt successiua. mobile autem ē de genere pmanentiū ergo etc. Dicendum q̄ ratio potest dupliciter capi. Uno modo pro essentia siue existentia rei. et sic est verum q̄ non est eadē ratō pmanentiū et successiuorum. Alio modo accipitur ratō pro ratōne diuisibilitatis. et sic potest esse vna ratō in pmanētibus et successiuis quia in eis potest reperiri vna ratō diuisibilitatis scilicet continuitas. et ideo motus tempus et mobile habent eandem diuisionem.

**Arguitur** Ab eodē aliquid habet essentiam et diuisionem sed motus habet essentiam a termino ad quem. et non

a tempore vel mobili·ergo debet habere diuisionem a termino. Dicendum q est duplex diuisio quedam est essentialis fm quaz aliquid essentialiter distinguitur ab alio·et sic verum est q ab eodem res habet distinctiõem et essentiam·qz talis diuisio fit per vltimam differentiam et ab illa res etiam habet essentiam·Alia est diuisio fm partes integrales·et sic non habet res ab eodem essentiam et diuisionem·quia sic res habet diuisionem ex partibus integralibus et non ex ptibus essentialibus·

**Arguitur** Tempus est vnũ et infinitum sed magnitudines sũt plures et finite·sed non equaliter diuiduntur finitum et infinitum·ergo tempus et magnitudo non equaliter diuiduntur· Dicendum q tempus potest ad duo cõparari·Uno modo ad motum primi mobilis in quo est tempus subiectiue et tunc est infinitum fm successionem· sicut motus et magnitudo fm successionem partium sũt etiam infinita non autem absolute· Alio modo accipitur tempus fm q est applicatum istis inferioribus in ratõe mensure·et sic tempus est finitum·motus est finitus et magnitudines sunt finite·

**Arguitur** Illa que distant predicamentaliter non possunt habere eandem ratõnem diuisionis sed motus mobile et tempus distant predicamentaliter·ergo non possunt habere eandem ratõem diuisionis Dicendum q aliqua que sunt diuersorum generuz et predicamentorum et diuersarum naturarum possunt habere eandem ratõnem diuisionis si in eis inueniatur vna cõmunis ratõ diuisibilitatis sicut patet de liquidis·quia liquida sunt diuersarum naturarum et tamen mẽsurantur vna mẽsura ppter humidum quod in eis reperitur·sicut etiam est in proposito de omnibus istis·in eis enĩ reperit vna cõmunis ratõ diuisibilitatis scilicet continuitas·

**Arguitur** Uidetur q motus et mobile non equaliter diuidãtur·quia partes mobilis simul mouentur et partes motus sibi succedunt· Dicẽdum q partes mobilis accipiuntur dupliciter·Uno modo fm q comparantur ad mobile absolute·et sic ptes mobilis simul mouentur·Alio modo comparantur partes mobilis ad aliquod determinatuz signũ signatum in spacĩ supra quod fit motus et tũc etiam partes mobilis successionem habent sicut partes motus·quia vna pars mobilis prius venit supra illud signũ q alia pars·sicut patet de ligno tracto sup lapidem·

**Arguitur·** Non est verum quod dicit aristotiles q omne quod mouetur est partim in termino a quo et ptim a termino ad quem·quia generatõ fit in instanti·et sic non habet partem et partem Dicendum q ista propositõ cõuenit speciebus motus fm ordinem prioris et posterioris·quia habet principaliter veritatem de motu locali·quia ibi aliquid ipsius mobilis recessit a termino a quo in motu·et nondum accessit ad terminũ ad quem· Deinde intelligitur in motu alterationis quia ibi est etiam successio fm intensionem forme·et vltimo intelligitur in motu generationis non quidem accipiendo generatõnem pro instantanea mutatõne·quia tũc non habet partem et partem·sed accipiendo generatõnem fm q sibi alteratõ preuia cõiungitur·sic enĩ est eadez ratio successionis in alteratõne et generatõne·

## Quoniam autẽ om·

Postq determinauit de diuisione motus in partes integrales·hic consequẽter determinat de ordine partiuz motus·et primo premittit aliqua ex quibus sumitur probatõ et intellectus illorum q infra dicentur· quorum primũ est q necesse est q omne quod mutatur quando mutatum est esse in termino ad quem mutatum est·Secũdum q tale mutatum sit indiuisibile·quo ad primũ ponit duas ratões quarum prima est particularis·quia solum respicit mutatões ppie dictas et stat in hoc·Si illud quod mutatum est non ẽ in termino ad quem mutatum est tũc erit medium inter contradictoria quod reprobatur quarto metaphisice· Antecedens probatur quia quãdo aliquid mutatum est tũc deficit a termino a quo·quia mutari non est esse in termino a quo si ergo tũc non est in termino ad quem·tũc erit medium inter esse et non esse·Exempli gratia· Si aliquid mutatum est a non esse ad esse tunc deficit a non esse·et cum contradictoria non sint in eodem sic necessario habet esse·et sic est in termino ad quem mutatum est·quod erat probandum·

## Amplius autē scdm·

Hic ponit secundam ratōnem que est vniuersa
lis quia respicit omnez motum et stat in hoc. Si
illud quod mutatum est non sit adhuc in termi
no ad quem mutatum est·sed·citra illum termi-
nū sequitur q quando mutatum est sm q hu
iusmodi adhuc mutetur·quod sic patet quia taz
diu mobile mutatur donec est in termino adquē
ergo quando aliquid mutatum est et non est in
termino ad quem oportet quod adhuc mutetur
Ex quo concludit q illud quod factum est quā-
do factum est ē ens·et illud quod corruptum est
qñ corruptum est est nō ens·

## In quo autē primo·

Hic ponit secundum scilicet q primū mutatum
esse sit indiuisibile quod sic probat·Quia si ali-
quid mutatum est in aliquo diuisibili vl' ergo in
vtraqz parte illius diuisibilis mutatum est qd
est impossibile·quia oportet solum vnū terminū
motus esse qui dicitur hic mutatuz esse·ergo due
partes non sunt mutatum esse·vel est mutatuz
in vna parte et non in alia sic habetur proposi
tum quia tunc vltima est indiuisibilis quod fuit
probandum·

## Dicitur autē in quo·

Hic ex predictis soluit vnam questionem istam
scilicet vtrum sit dare primū mutatū esse in mo
tu· Et pro solutōe distinguit q dupliciter potest
aliquid dici primū mutatum esse quia primū mu
tatum esse potest vno modo significare terminū
motus in quo mutatio est perfecte terminata p
mo·et sic est dare primū mutatum esse in motu
quia est dare terminū motus indiuisibilem vbi
motus terminatur in quo amplius non est mo
tus·s statim ante hoc fuit motus. Alio modo
accipitur primū mutatū esse pro prima parte in
qua primo incepit motus·et sic non est dare pri
mū mutatum esse in motu·quia non est daē ali
quam partem integralem motus quam non pre
cedit alia pars prior·et hoc probat aristotiles
ex tribus·Primo ex parte temporis. Secūdo ex
parte mobilis·Tertio ex parte spacij· Ratō ex
parte temporis stat in hoc·quia si posset dari p
mū tempus in quo primo aliquid mutatum est
id est in quo primo motus incepit vel hoc est in
diuisibile·et tunc sequuntur duo inconuenientia·
Primū est q tempus componatur ex indiuisibi
libus·et sic indiuisibilia habebunt se consequen-
ter in tēpore·Secūdum est q aliquid simul mo
ueatur et quiescat·pbaē quia in indiuisibili non
potest esse motus ergo est quies·et tamen dica-
tur q in illo indiuisibili incipiat motus ergo ibi
est motus. Si autem dicatur q illud tempus
in quo incepit motus est diuisibile·tunc totum
tempus non potest esse primū in quo incepit mo
tus·quia illa pars temporis in qua dicitur pri-
mo motus incepisse habet adhuc priorem partez
in qua prius motus incepit. Et simile iterum
posset capi in linea in qua semper vltimū est indi
uisibile et sunt duo pūcta extremalia·sed nō po
test dari primū punctum cōtinuatiuū ita similiē
ante oē mutatū esse est mutari·et sic non pt da
ri primū mutatū esse in quo·s·incipit motus·et
hoc iō q2 mutatū esse est ps motus q est qdaz
cōtinuū s ps cuiuslibet 2tinui sp ē diuisibilis·pt
tā bene dari pmū mutatū vltimatū qd ē termi9
mot9·et silr pt dari tmin9 a q in quo nō ē mot9
Et g9 nō sequiē si nō ē primū mutatū tūc nō in
cepit mot9 sicut nō sequiē nō ē dabil' pma ps li
nee g9 linea nō hz principiū q2 linea hz tminū a
quo sm ymaginatōem incipit linea et silr in mo
tus terminus a quo·i·post quē statim ē motus·

## Sit enim primū in·

Hic ostendit idem ex parte mobilis et ex parte
spacij ex parte mobilis sic·quia mobile primo p-
transit aliquem punctum spacij sm minorē par
tem q sm maiorem. data ergo quacūqz parte
mobilis adhuc prior pars precedit illā· Simili
ter probat idez ex parte spacij quia in pūcto spa
cij siue in indiuisibili non est motus· Incipit er
go motus in aliqua parte spacij quodcum sit cō
tinuū est dabilis prior pars·ergo non est dabile
primū vbi motus incepit·

## Quoniam autē om·

Hic ostendit ordinem eorum que in motu inue-
niuntur·et primo premittit vnam distinctōnem
scilicz q dupliciter aliquid dicitur mutari in ali
quo tempore·Vno modo primo et p se· Alio mo
do sm alterum id est ratōne partis·Ex qua di-
uisione elicit talem regulam q si aliquid primo
mutetur in aliquo tempoē tunc etiam mutatur

in qualibet parte illius temporis· et illa regula deseruit ad probatõnem sequentium·Probat ergo illam regulam dupliciter·primo ex diffinitione eius quod est primū·quia illud primo dicitur alicui cõuenire quod cõuenit sibi ṡm quamlibet partem·secundo probat eam ratõne et hoc sic· Quia diuidatur tempus in quo aliquid mouetur vel ergo in neutra parte mouetur et tūc etiam non mouebitur in toto quia totum est sue partes·vel in vtraq₃ mouetur et tūc non potest primo moueri in vtraq₃ sed primo in vna et postea in alia·et tunc iterum habetur propositum q̄ si aliquid moueatur in toto tempoē mouetur in qualibet parte·Si autem in vna moueatur et non in alia tunc non potest dici q̄ primo mouetur in toto·quia quod quiescit in vna parte tēporis non mouetur ꝑ toto tp̄e·sed primo ꝑ pte·

## Ostenso autem hoc·

Hic ostendit tribus ratõnibus q̄ omne moueri precedit mutatum esse scilicet ex parte mobilis ex parte temporis et ex parte spacij·Prima ratio stat in hoc·Si aliquod mobile moueatur per aliquod spacium in aliquo tempore tunc eque velox mobile mouebitur per medietatem spacij in medietate temporis igitur mobile quod ponitur moueri per aliquam magnitudinem fuit prius motum in medietate temporis per medietatem magnitudinis·sed in illa medietate est mutatū esse ergo mutatum esse precedit moueri· Secūda ratõ tempus in quo aliquid mouetur est diuisibile ṡm aliquod nunc quod est terminus prioris et principium posterioris·. In illo ergo nunc mobile est motum·et cum sit probatum q̄ non habeant se consequenter duo nunc oportet q̄ tēpus precedat illud nunc·et in illo tempore aliq̄d est mutatum·ergo mutatum esse precedit moueri· Tercia ratõ est in ip̄o nunc non est mutari sed mutatum esse·et in tempore sunt infinita nūc ṡm potentiam·igitur quod mutatur in aliquo tempore fuit prius mutatum in ṗori nunc tempis illius

## Arguitur

Mutatum esse est terminus indiuisibilis motus ergo nō potest talis precedere moueri·quia omne moueri est esse in motu sed terminus non potest precedere esse in motu· Dicendum est q̄ mutatum esse accipitur dupliciter·Vno modo ꝑ mutato esse in actu·et sic mutatum esse dicitur vltimus terminus indiuisibilis motus vbi iam motus est terminatus·et sic accipiendo mutatū esse nunq̄ potest precedere ipsum moueri· sicut probat argumentum·et sic aristotiles supra accepit mutatum esse cum dixit omne quod mutatur quando mutatum est est in termino in quem mutatum est·Alio modo accipitur mutatum eē pro mutato esse in potentia·et sic omne illud dicitur mutatum esse in motu vbi potuit motus fuisse terminatus q̄uis iam non sit terminat⁹ et sic arestotiles bene loquitur hic q̄ omne moueri precedit mutatum esse·i·p̄cedit aliquid vbi motus potuisset fuisse terminatus·et hoc potest sumi ex fundamento in textu quia si motus non incepit in indiuisibili·sicut prius probatum est necesse est q̄ moueri sit in continuo tempe·Sed hoc continuū tempus habet adhuc vnam ptem ante se scilicet suam medietatem·et ibi est mutatum esse in potētia quod precedit totum mutari·Simile est de punctis in linea·quia i linea sunt duplicia puncta aliquod enī est punctum in actu in linea et illorū sunt enī duo scilicet incipiens et terminās·Sed puncta in potentia sūt infinita·Similiter de motu dicendum est quo ad mutatum esse·

## Non solum autem q̄

Hic ostendit q̄ econuerso ante omne mutatum esse est moueri·et ad hoc manifestandum supponit q̄ omne quod mutatur mutatur in tempore·quod sic ostendit quia mobile nō mouetur in termino a quo nec in termino ad quem nec est simul in termino a quo et ad quem·ergo sunt ad minus duo nunc in motu quorum vnū est in termino a quo et alterum in termino ad quem sed inter duo nunc est tempus medium· sic necesse est q̄ omne quod mouetur mouebitur in tempore· Tunc ponit principalem ratõnem primo ex parte temporis·secundo ex parte magnitudinis Et stat prima ratõ in hoc quicquid mutatū est in tempore hoc prius mutabatur in medietate illius temporis·ergo mutatum esse in toto tempore precedit mutari in medietate temporis·et ergo ante omne moueri est mutatum esse·et similiter probatur de magnitudine·quia si aliq̄d est mutatum supra totam magnitudinem tunc prius mutabat in parte illius magnitudinis·

b sit dar p'm et vlti'm i motu



## Eadem enim demon

Addit arestotiles q non solum istud est verum
in motu locali q̄uis ibi planius apparet. sed eti
am est verum in alijs motibus scilicet in altera
tione que est inter contrarias qualitates. et eti
am in generatione et corruptione accipiendo il
las sm q includunt preuiam dispositōnem et al
teratōnem. et hoc sic ostendit quia in istis muta
tōnibus est aliquod tempus diuisibile in quo fit
mutatio. dato ergo tempore diuisibili potuit da
ri prius tempis q̄ medietas illius tēpis.

## Queritur

Utrum sit dare primu3 et vltimū i motu. Di
cendum q cum primū et vltimū accipiantur in
illis que habēt partes sic primū et vltimū in mo
tu possunt attendi penes tria sm triplices par
tes motus. quia vel penes partes subiectiuas vl
penes quātitatiuas vl penes terminos. si penes
partes subiectiuas tunc est simpliciter vltimū et
primū in motu. quia est dabilis p̄ma species mo
tus et vltima. vt patet octauo huius. Sed sm
partes quātitatiuas est distinguendum. quia vl
accipiuntur partes in motu sm equalem diui
onem id est sm partes eiusdem quantitatis. et
sic est dabile primū et vltimū in motu sicut in q̄
libet alio continuo. exempli gratia in ligno habē
te decem pedes prima pars est primū pedale et
vltima pars est vltimū pedale. Similiter in tem
pore prima hora diei est prima pars illius tem
poris et vltima hora est vltima pars illius tem
poris. Simile est d motu quia motus factus in
primo pede magnitudinis est prima pars mot9
et factus in vltimo pede est vltima pars motus.
Vel accipiuntur partes quātitatiue sm eandē
proportōem. et sic nec est dare primū nec vltimū
in motu. quia sicut dictum est oportet motum eē
in tempore diuisibili in spacio diuisibili et in mo
bili diuisibili. sicut ergo continuū diuiditur in in
finitum ita data quacūq3 parte versus principi
um vel versus finem motus dabitur prior pars
versus principium vel vlterior pars versus finē
Sed sm terminos est dare vltimū in motu. sed
non primū quia datur mutatum esse in actu q8
est terminus indiuisibilis motus et nō pars mo
tus. Non autem datur primū ex parte termini
Cuius ratō est quia q̄uis in continuis permanē
tibus terminus est in actu vtrobiq3 scilicet ex p
te principij et finis. sicut linea habet duo puncta
terminātia. hoc tamen nō oportet in continuis
successiuis. quia in successiuis fit processus de po
tentia ad actum. et ideo actus est solum in ter
mino ad quem id est in termino finali. et ideo ex
parte finis est dabile vltimū indiuisibile in actu
Et si dicatur q est etiam dare aliquid indiuisibi
le vbi non est motus ex parte principij sicut ex
parte termini. Dicendum q tale indiuisibile da
tum in principio non habet ordinem ad motum
quia non est initiū motus. sed indiuisibile in ter
mino ad quem est terminus motus. et hoc ideo ē
q̄ motus bene terminatur in indiuisibili. sed non
incipit in indiuisibili.

## Arguitur

Si non est dare primu3 et vltimū in motu tunc
erit motus infinitus. Dicendum q hoc quod
non habet primū et vltimū nullo modo hoc est
quātitatiue infinitum. sic autem non est de mo
tu quia motus habet primū et vltimū accipiēdo
in motu partes eiusdem quātitatis. et hoc suffi
cit ad hoc q motus sit finitus. Si autem sumā
tur partes sm eandem proportōnem tunc nec
dabitur primū nec vltimū. et tamen non est mo
tus infinitus. quia q̄uis tūc motus non habeat
terminos ꝓprios quātitatiuos intrinsecos. termi
natur tamen et incipit per terminos quātitati
uos extrinsecos. quia est aliquis vltimus termi9
vbi non est talis motus tam penes inceptōem
q̄ desitōnem. aliquid autem terminat ad termi
nos extrinsecos sicut liquores terminantur ad
terminū vasis.

## Arguitur.

Utrum est dicere q mot9 incipit et desinit. vel ergo
incipit in mutato esse vel in mutari. Si in mu
tari tunc ante illud mutari non est mutatum
esse. Si in mutato esse tunc ante illud non est
mutari. Dicendum q nec motus incipit i mu
tato esse nec incipit in mutari quia motus vt p
us dictum ē nō incipit in mutato. nec etiam est
ibi mutari quia mutari est esse in motu. sed esse
in motu presupponit inceptōnem motus. sic ince
ptio motus esset ante mutari. Ex quo patet q
inceptio et desitio in motu non debent capi affir
matiue sed negatiue. Circa quod sciendum q il
lorum que incipiunt quedam incipiunt per mu
tationem successiuam sicut mot9 ꝓprie dictus. q̄
dā incipiūt p mutatōem instātaneā sicut illa q̄

acq̃ritur ꝑ generatõnem et corruptõem. In his
ergo que incipiunt successiue datur inceptio per
vltimũ non esse ex parte inceptõis. exempli gra
tia motus incipit id est motus iam non est et
statim post hoc erit. Ex parte autem desitionis
datur desitio per primũ non esse. quia in vltimo
indiuisibili termino motus non est motus et pri
us fuit motus. exempli gratia motus desinit eẽ
id est motus iam non est et prius ante hoc fuit
Alia sunt que incipiunt et desinũt in instanti
et in illis mutatur expositõ q̃tum ad inceptio-
nem. quia inceptio datur ꝑ primũ instans esse et
sic affirmatiue. exẽpli gratia hõ icipit eẽ debet sic
exponi homo iam est et immediate ante hoc nõ
fuit. et hoc ꝓbatur autoritate arestotilis i octa
uo huius et etiam ratõne. Autoritate quia dicit
octauo huius ꝙ mutatõ tenet se cum passione
posteriori id est cum forma posteriori que acqui-
ritur. ab illa ergo debet denominari mutatio. et
ideo quando embrio corrũpitur et homo genera
tur tũc debet esse denominatio a posteriori passi
one scilicet ab homine. et ideo debet exponi ꝑ pri
mũ instans esse. Ratõ istius est quia quãdo ali
quid fit in instãti tũc pro illo instanti simul fit
et factum est. Pro cuius intellectu notãdũ ꝙ qñ
producitur aliquid per instantaneam mutatõez
tũc per totum tempus precedens vltimũ instãs
est prior forma que corrũpitur vel abijcitur. et in
vltimo instanti est sub forma que acquiritur. et
ideo optime exponitur per primũ instans esse. q2
hoc vltimũ instans est primũ esse noue forme q2
prius per totum tempus non fuit illa forma in
materia sed in materia fuit forma que abijcitur
Sed ex parte desitionis est differentia. quia qñ
ꝙ desinente aliqua forma per corruptõnem seq̃-
tur noua forma positiua in materia. Sicut quã
do homo corrũpitur generatur forma cadaueris
que est forma positiua. quandoq3 ad corruptio-
nem prioris forme non sequitur forma positiua
sicut quando lumen corrũpitur. q̃a tenebre non
sunt noua forma. Si ergo in desitõne non seq̃-
tur noua forma tũc desitio exponitur affirmati
ue per vltimũ instans esse. exempli gratia lumẽ
desinit esse. i. lumen iã est in aere et statim post
hoc non erit. Si autem in desitione seq̃tur no
ua forma tũc desitio exponitur negatiue per pri
mũ non esse. Exẽpli gratia sortes desinit esse id
est sortes iam non est et immediate ãte hoc fuit

Cuius ratõ est quia in eodem instanti est gene
ratio et corruptõ quia nisi sic tũc materia staret
nuda quod est impossibile. Sequela patet quia
quando abijcitur aliqua forma in instanti. si er
go in alio instanti noua forma introducat ma
nifestum est ꝙ inter duo instantia est temp9 me
dium. ergo esset aliquod tempus in quo materia
nullam haberet formam. non enĩ haberet priorẽ for
mam quia corrupta est nec posteriorem quia nõ
dum introducta est. Probato ergo ꝙ in vno in
stanti fiat generatõ et corruptio tũc patet ꝓpo
situm. dictum est enĩ ꝙ in illo instanti inest for
ma que acquiritur per generatõnem. cum ergo
due forme substantiales non sunt in eodem nõ
potest pro eodem instanti inesse forma que abij
citur. et sic oportet desitionem dare per primũ nõ
esse. Ex istis patet quomodo debent exponi icep
tõnes et desitõnes in generatõne et corruptõne
quia si capiantur sm ꝙ includũt preuias altera
tões. sic debet in eis fieri expositio sicut in moti
bus successiuis scilicet per vltimũ non esse ex par
te inceptõnis et per primũ non esse ex parte desi
tionis. Si autẽ capiantur pro illis instãtaneis
introductõnibus formarũ tũc debet expositio fie
ri in eis per primũ instans esse ex parte inceptio
nis. et per primũ non esse ex parte desitõnis quã
do seq̃tur noua forma.

## Quoniam autẽ om.

Postq̃ arestotiles ostenderat quomõ inuenitur
primũ et vltimũ in motu. Hic cõsequenter deter
minandum est de finito et infinito quomodo se
habent ad motum. et primo supponit ꝙ finitum
et infinitum inueniũtur in magnitudine motu
et tempore. Et circa hoc ostendit ꝙ equaliter in
ueniũtur in magnitudine motu et tempore. Et
supponit duo. primũ est ꝙ omne quod mouetur
est in tempoẽ. Secũdum est ꝙ in maiori tempo
re pertransitur maior magnitudo. Ex his suppo
sitis probat quod intendit scilicet ꝙ non requi-
ritur tempus infinitum ad pertranseundũ ma
gnitudinem finitam. et hoc probat sic. Si detur
mobile eque velociter motum moueri per totam
magnitudinem tũc tale mobile pertransibit ali-
quam partem magnitudinis in tempore finito
secũdo pertransibit aliam partem eiusdem quã
titatis etiam in tempore finito. sed multe par-
tes accepte in aliquo corpore finito reddunt

magnitudinem finitam. ergo sicut unam partem
ptrāsit tempore finito ita etiam ptrāsit totam
magnitudinem tēpore finito. exēpli gratia. Si
cut magnitudo finita habens centum partes ad
quam pertranseundam non oportet esse tempus
infinitum quia una pars pertransitur tempo-
re finito scilicet in anno sic tota magnitudo per
transietur in centū ānis. ergo non requirit ad
hoc tempus infinitum. Deinde addit aresto.
q̄ idem sequitur si dentur mobilia non eque ve-
lociter mota. quia etsi partes temporis sunt in
equales in motu. quia in una parte movetur ve
locius et in alia tardius. sunt tamen finite fm
multitudinem. et sic non potest ex eis constitui
tempus infinitū.

## Eadem autem ratio.

Hic probat econtra si tempus est finitum etiā
oportebit magnitudinem esse finitam. quia capi
endo aliquam partem temporis pertransit ali
qua pars magnitudinis. sed illa pars magnitu
dinis aliquotiens sumpta reddit totam magni
tudinem. Ex hoc sic arguitur. Nullum mensura
tum est infinitum sed ista magnitudo que dicit
esse infinita mensuratur per tempus finitum. er
go etiam magnitudo nō est infinita.

## Demōstratis āt his.

Hic consequenter arestotiles ostendit q̄ mobile
non potest esse infinitum si tempus et magnitu
do sint finita duabus ratōnibus. Et stat prima
in hoc partes mobilis et temporis pportōnant
quia in parte temporis pars mobilis ptrans-
sit aliquod spacium. ergo etiam habent proportō
nem. et sic si unū est finitum alterū erit finitum
Secūda rō stat in hoc si mobile infinitum per
transeat spacium finitum tūc etiam mobile fini
tum pertransibit spacium infinitum. quia ex quo
tam mobile est quātum q̄ etiam spacium nihil
refert dicere quod illorum moveatur aut q̄escat
quicquid autem quiescat habetur pro spacō et qđ
movetur habebit pro mobili Similiter aresto
tiles ostendit q̄ nō potest esse mobile infinitum
spacio existente finito et tempē finito. Et simi
liter dicitur q̄ eadem est demonstratio. si acci-
piatur tempus finitum et spacium finitum mo
bili existente infinito. Et sic cōcluditur ex omni
bus istis q̄ tempus motus magnitudo et mobi

le equaliter se habent ad finitū et infinitū.

**Queritur** Utrum eodem modo ista
quatuor habeant se ad fi
nitum et infinitum scilicet spacium tempus mo
bile et motus. Dicendum q̄ sic. Et ratio est
quia finitum et infinitum sunt passiones quan
titatis. ex hoc sic arguitur ubicūq̄ sunt eadem
principia ibi sunt eedem passiones quia passio-
nes oriuntur ex principijs. sed rō quātitatis in
qua fundatur infinitas est una in istis. quia de
rivatur quātitas a magnitudine ad motum et
ad tempus. ergo habebunt easdem passiones sci
licet finitū et infinitū.

**Arguitur** Potest quandoq̄ mobile
esse finitum et tamē mo
tus et tempus sunt infinita. ut patet de motu
celi. Dicendū q̄ sentētia arestotilis intelligē
da est de mobili quod movetur motu recto et nō
de mobili quod movetur motu circulari. Cuius
ratō est quia quod movetur motu recto hoc ha-
bet semp novas partes spacij circa quas move
tur quas prius non habuit et nō reiteratur ea
dem pars sicut in motu circulari. et ergo in mo
tu recto sic est q̄ si motus sit infinitus etiam
spacium erit infinitum. In motu autem circula
ri non accipiuntur semper nove partes que nun
q̄ erant prius accepte. ergo potest talis motus
esse infinitus mobili exñte finito.

**Arguitur.** Aliquod mobile potest
moveri per potentiam
divinam per spacium fm partes eiusdem propor
tōnis. et ille partes sunt infinite ergo movebi-
tur mobile finitum per spacium infinitum. Di
cendum q̄ hoc est impossibile q̄ moveatur ali-
quod mobile per partes eiusdem proportōnis in
continuo que sunt in potentia. sed oportet q̄ ps
super quam mobile movetur sit i actu. quia actu
tangitur per mobile. Si ergo moveretur aliqđ
mobile fm partes eiusdem proportōnis tunc ille
partes essent in actu quia per eas fit motus. et
non sunt in actu quia sunt partes eiusdem pro
portionis. et sic aliquod idem esset simul in actu
et nō in actu qđ implicat.

**Arguitur** Quies infinita non req̄
rit subiectum infinitum.
ergo nec motus infinitus requirit mobile et spa
cium infinita Dicendū q̄ nō ē simile quia ter
ra in infinitum quiescit. et tamen ipsa non est

infinita·quia quod quiescit per totū manet in eo
dem loco·sed quod mouetur mutat continue lo-
cum et ex illa mutatōne surgit diuisio in partes
tam mobilis ꝙ̄ temporis ꝙ̄ spacij · Cum ergo
partes hmodi debent proportōnari sic scilicet
si vnū est infinitum etiam alterum erit infinitū
ergo si partes mobilis sunt infinite oportet mo
tum esse infinitum·

## Quoniā autē omne

Postꝙ̄ arestotiles determinauit de diuisiōe mo
tus·et quomodo se equaliter habent ad finitum
et infinitum motus tempus et mobile · Hic con
sequenter determinat de his que spectant ad qui
etem·et circa hoc primo determinat de stare·scđo
de quiete·Stare autem vt hic accipitur est ten-
dere ad quietem·primo ergo probat ꝙ omne qđ
stat mouetur et hoc tali ratōne·Illud quod stat
aptum natum est moueri sed non quiescit ergo
mouetur·Maior patet quia si priuatio et habi-
tus comparantur ad idem subiectum tūc necesse
est vnū illorum inesse subiecto oē ergo quod ap
tum natum est moueri vel mouetur vł quiescit
Minor patet quia stare est ad quietem tendere
et sic nōdum quiescit·Scđo probat ꝙ omne qđ
stat in tempore stat et hoc duabus ratōnibus·
Prima est oīe quod mouetur mouetur in tem
poē·sed omne quod stat mouetur ergo omne qđ
stat in tempore stat·Secūda ratō est·in quo in
ueniuntur velocius et tardius hoc potest mensu
rari tempore quia velocius et tardius mensurā
tur temporē.sed omne quod stat stat velocius et
tardius ergo omne quod stat in tempore stat·

## In quo aūt tempore·

Hic arestotiles vult ostendere ꝙ non est dare p̄
mū nec vltimū in statione nec in quiete· Et pri
mo ostendit qualiter dicatur aliquid stare in to
to tempore·et dicit ꝙ hoc dicitur stare in toto
temporē quod stat pro qualibet parte illius tem
poris quia si non staret ꝓm qualibet partem tūc
staret solum ꝓm vnam partem·et quia stare est
etiam moueri·ideo ponitur hic eadem probatio q̄
prius data fuit de motu vbi probatum fuit ꝙ si
aliquid mouetur primo in aliquo tempore tunc
mouetur in qualibet parte illi⁹ tpis

## Sicut autem quod·

Hic ponit principale quod intendit scilicet ꝙ nō
est dare primam partem in statōe·quicquid eīm
stat i aliquo tempore prius stetit pro medietate
illius temporis et hoc sic ostenditur· quia quod
stat in aliquo tempore stat pro qualibet parte
illius temporis·cum ergo statō non potest eē in
indiuisibili·sic statō solum datur in tempore·sed
dato tempore continuo datur prius tempus·er
go non est dare primū in statōe ¶ Deinde osten
dit ꝙ non est accipere primū in quiete et primo
resumit duas ratōnes prius positas quibus pro
batum fuit ꝙ non est quies in indiuisibili tem-
poris quarum prima fuit·motus non est in indi
uisibili temporis ergo nec quies quia in eodem
contingit semper aliquid quiescere et moueri·se
cūda ratō hoc dicitur quiescere quod habet se eo
dem modo nūc et prius·sed in indiuisibili non ē
nūc et prius ergo oportet quietem esse in diuisibi
li quod habꝫ nūc et prius Ex quo sic arguitur q̄
es non est in indiuisibili temporis sed in tempo
re·dato ergo illo tempore in quo est quies da-
bitur adhuc medietas illius temporis· et sic fu-
it prius quies·et ideo totum fundamentum isti
us materie stat in hoc ꝙ in indiuisibili non est
quies·

## Quoniam autem oē·

Hic ponit quandam consideratōnem per quam
distinguitur illud quod mouetur ab eo quod q̄
escit·et hoc ideo quia in secūda ratōe dictum est
prius ꝙ quiescere est se habere eodem modo nūc
et prius·Intendit ergo ꝙ quando aliquid moue
tur per se dum mouetur semper se habet per totū
tempus in alia et alia dispositōne·et sic nō est
per aliquod tempus in eadem dispositōne·sed h⁹
dicitur quiescere per se quod se habet per totum
tempus in eadem dispositōne·et sic non est p ali
quod tempus in alia·

## Queritur

Vtrum in quiete sit da
bile primū et vltimum·

¶ Dicendum ꝙ non·et ratō est quia quies fit
semper in tempore sicut dictum est et non in in-
stanti dato ergo tali tempore dabitur prior ps
in eodem tempore·Et eadem ratō quo ad hoc ē
de stare·Quis eīm stare et quiescere apud nos vi
deantur esse multū ꝓpinq̄ in significato non tā
apud grecos a q̄bus sunt isti t̄mini nob traslati
nā stare est ad q̄etem tēdere·⁊ iō stare ē moueri

Sed quiescere non est moueri·

**Arguitur** In termino indiuisibili motus est quies·ergo est dabile primũ in quiete Dicendum q̃ in indiuisibili termino motus non est motus nec quies q̃a motus et quies solum habent fieri in tempore· hoc autem vltimũ est indiuisibile temporis · ergo in eo non potest esse quies nec motus·Est autem quies statim post hoc indiuisibile assignatum in tempore sicut motus fuit ante hoc indiuisibile p totum tempus·et ideo datur inceptõ quietis per vltimũ non est sicut inceptio motus·debet ergo sic exponi quies incipit esse id est quies iam non est sed statim post hoc erit·Ex quo patet q̃ idez est indiuisibile quod est primũ nõ esse motus· et quod est vltimũ non esse q̃etis·

## Eno autẽ deratõ·

Iste ẽ tercius tractat⁹ sexti libri in q̃ excludit errores circa motum ·et sunt tres errores quos excludit·primus fuit zenonis qui dixit nihil moueri·secũdus fuit democriti qui dixit indiuisibilia moueri·tercius fuit eracliti q̃ dixit omnia moueri·Quantum ad primũ ponit quatuor ratões quibus voluit zenon destruere motum localem·Deinde ponit vnam ratõnem ad excludendũ motum inter contradictoria·tercio ponit vnam ratõnem ad destruendum motum circularem·et sic in summa sunt sex ratões ad destruendum motum in genere·et proponit vnam ratõnem que pertinet ad illud quod statim de motu et quiete dictum est·Et stat ratõ in hoc nihil mouetur quando est in loco sibi equali sed omne quod fertur localiter est in loco sibi equali in quolibet nunc·ergo nihil mouetur·Istam rationem soluit arestoteles per ea que dicta sunt p̃us scilicet quando aliquid mouetur in aliquo tempore tũc etiam mouetur pro qualibet parte illius tẽporis q̃uis non moueatur pro aliquo nũc illius temporis·et sic si aliquod mobile p aliquo nũc est in loco sibi equali non tamen in qualibz parte temporis est in loco sibi equali·quia in tẽpore semper recipit aliũ et alium situm·Vel potest aliter sic dici q̃ dupliciter aliquid est in loco sibi equali·Vno modo absq; tendentia ad aliuz locum id est q̃ non tendat vlterius ad alium locum·et sic est verum q̃ quicquid est in loco sibi equali quiescit·Alio modo aliquid est in loco sibi equali tẽdẽs ad aliũ locũ·⁊ sic illud q̃d mouet ẽ in loco sibi eq̃li q̃r tendit sp ad alium locũ quẽ acquirit per motum localem qui locus est p̃prie terminus motus licet alia loca sint deserentia ad vltimũ locum et non terminantia motum·

## Quatuor autẽ sunt·

Hic ponit ordinatim quatuor ratões zenonis quibus videbatur destruere motum localem·Prima stat in hoc·Infinitum non potest pertransiri·sed quelibet pars spacij supra quam est mot⁹ est infinita·ergo non potest pertransiri·cum infinitum habeat infinitas p̃tes q̃a diuisibile est infinitum·

## Secunda autem vo·

Hic ponitur secũda ratõ quam vocauit achillez quasi inuincibilem aut insolubilem·quia sicut achilles s̃m hystoriam troianam fuit inuincibilis viribus sic ista ratõ est inuincabilis s̃m eum quo ad solutõnem ⁊ stat in hoc·Si aliquid moueretur sequeretur q̃ mobile velocissimũ nunq̃ posset attingere mobile tardissimũ si mobile tardissimũ incepit moueri ante mobile velocissimũ quod est falsissimũ et contra sensum·Probatur tamen quia si tardissimũ ponatur precessisse velocissimũ in aliqua parte spacij·et hoc spaciũ est infinitum quod est inter tardissimũ mobile ⁊ velocissimũ sicut in priori ratõne dictum est·nunq̃ ergo poterit velocissimũ mobile venire ad illum locum vbi nũc est tardissimũ·Solutõ ergo istarum duarum ratõnũ stat in hoc q̃ spaciũ supra quod fit motus accipitur dupliciter. Vno modo s̃m partes potentiales que sunt partes eiusdez p̃portõnis·et sic spacium habet infinitas partes sed sic mobile non vtitur spacio in motu · Alio modo accipitur spacium s̃m partes actuales·et sic spaciũ habet partes finitas·et sic mobile vtitur spacio quia describit p̃tes actuales q̃titatiuas in motu·

## Tercia que nunc et di·

Tercia ratõ zenonis est semel superius dicta scilicet in p̃ncipio tercij tractatus· in qua quidem supponit q̃ tempus componitur ex nũc ideo ex superius dictis circa eandem ratõnem soluitur·

Deinde ponitur quarta rõ que stat in hoc·Si est motus localis tũc sequitur q̃ idem erit temp⁹

duplū et dimidium·ꝓbatur quia ponantur mo
bilia moueri eque velociter sic ꝙ vnū moueatur
supra spacium quiescens et aliud mobile moueatur supra spacium simul motum cum mobili tūc
illud mobile quod ponitur supra spacium simul
motum in eodem tempore pertransit duplex spa
cium pro quo tempore aliud mobile positum su-
pra spacium quiescens mouetur supra dimidium
spacium ·sed ad describendum duplex spaciū re
quiritur duplex tempus · ergo idem tempus est
duplum et dimidium ·est duplum quia in illo tē
pore pertransitur duplex spacium ab illo mobili
quod mouebatur supra spacium motum.et est di
midiū quia describitur dimidiū spaciū per aliud
mobile quod mouetur supra quiescēs spaciū·Po
nit autem solutōnem illius ratōnis·Et dicit ꝙ
ista ratō presupponit falsum·quia non semꝑ re
quiritur tempus duplex si describaẗ duplex spa
cium·sed hoc oportet si cetera sint paria id ē eo
dem modo se habeant mobilia ad spacium sic ꝙ
spaciū vndiqꝫ quiescat vel vndiqꝫ moueatur·sed
hoc non est hic·quia vnū spacium quiescit et ali-
ud mouetur·et ideo vtiqꝫ verum est si duo mobi
lia eque velocia ponūtur moueri super spacium
quiescens tūc ad describendum duplex spaciū re
quiritur duplex tempus·

## Neqꝫ igit̄ scd̄m muta

Ponit aliam rōnem ꝑ quam excludebat̄ motuꝫ
inter ꝯtradictoria et stat in hoc· Illud quod mu
tatur non est in aliquo termino· quia quando ē
in termino a quo nō mutatur sed mutabitur· et
quando est in termino ad quem non mutatur ſꝫ
mutatum est·ergo solum mutatio est in medio
inter terminū a quo et ad quem·sed inter cōtra
dictoria non est mediū ergo inter cōtradictoria
non est mutatō·Respondit aresto·in textu po-
nendo solutōnem ad hominem·Quis nō est me
dium inter contradictoria quo ad totum tamen
bñ quo ad partes·cōtingit eñ ꝙ inter album et
non album est mediū quo ad partem·et hoc con
tingit quādo vna pars subiecti sit nigra et alia
alba tūc hoc subiectum non ꝓprie est album nec
nigrum·Solutō vera est ista ꝙ ista ꝓpositio as
sumpta in maiore scilicet ꝙ motus est in medio
duorum terminorum est vera in motibus ꝓprie
dictis scilicet successiuis·quia ibi est tempus me
dium sed in mutatōnibus ꝓprie dictis nō est ve
rum quia mutatōnes fiūt in instanti·

## Itē in circulo et in spe

Ponit ratōnem zenonis per quam nitebatur de
struere motum circularem et est ista· Si aliqd
mouetur circulariter sequitur ꝙ idem mouetur
et quiescit quod est impossibile · Sequela patet
quia hoc quiescit quod non mutat locum·sed qđ
mouetur circulariter non mutat locum·quia ma
net in eodem loco·non potest ergo dici ꝙ aliqd
moueatur sperice vel circulariter·Hanc ratōem
soluit arestotiles dupliciter·primo quia corpus
spericum manet in eodem loco ſm totum·et quā
tum ad hoc verum est ꝙ ſm totum non moue-
tur·mutat tamen locum ſm partes ·et ergo ſm
partes mouetur·Secdō sic soluit quia quodāmo
do totum procedit de loco in locum inquantum sci
licet mutatur corpus spericum ſm diuersas circu
latōnes quarum vna succedit alteri sic quodam
modo mouetur de vna circulatōne in aliam · et
sic adhuc quodāmodo moueẗ ſm totū·

## Ostēsis aūt dicimus

Hic ponit secūdam opinionem erroneam de mo
tu que fuit democriti qui dixit indiuisibilia mo-
ueri·posuit enꝫ democritus multa corpora atho
malia id est indiuisibilia que dicebantur corpora
ſm eum·quia sunt principia corporum·et quia
illa corpora vniuntur adinuicem per congregati
onem et diuidūtur per segregatōnem ideo neces
se est ꝙ moueantur localiter·dixit enim ꝙ ho-
mo esset compositus ex athomis differētibus in
positōne figura et ordine·Est ergo intentō are
stotilis ꝙ indiuisibile ſm quātitatem sicut ē pū
ctus non potest moueri per se licet per accidens
dicebatur notanter indiuisibile ſm quātitatem
quia indiuisibile ratōe est per se mobile sicut ho
mo et azinus·addebatur vlterius licet ꝑ accidēs
quia indiuisibile etiam ſm quātitatem potestꝫ ꝑ
accidens moueri ad motuꝫ illius in quo est sicut
punctum mouetur per accidens ad motum linee
aliquid tamen dupliciter mouetur per accidens·
Vno modo sic ꝙ ipsum natum est per se moue
ri sicut pars integralis in toto mouetur cum to
to et tamen est apta nata moueri per se · quia
potest diuidi a toto·et sic mouebitur per se Alio
modo mouetur aliquid per accidens·quia nō po
test per se moueri nec aptum natum est per se
moueri sicut accidens vt albedo· et sic etiā est de
pūcto·et hoc ꝓbat aresto· infra tribus ratōnibꝰ·

## Mutetur igitur ex a.

Hic pbat tribus rōnibus hoc quod prius dictum
est.s.q indiuisibile sm q̄titatem nō potest p se
moueri. Prima rō stat in hoc quia vel indiuisibi
le esset p toto tempe in termino a quo.et sic ad
huc nō moueretur.vel esset in toto tempe in termi
no ad quem.et sic iterū motum est et non mouet
vel est ptim in termino a quo et ptim in termio
ad quē.et sic indiuisibile erit diuisibile.si ergo mo
ueretur indiuisibile moueretur in tpe indiuisibili
et sic tempus componeretur ex nūc. Scdā rō est
omne mobile prius ptransit magnitudinē mino
rem se vel equalē sibi q̄ magnitudinē maiorē se
sed indiuisibile non potest ptransire magnitudi
nem minorem se.quia tūc esset diuisibile.et sic es
set dare minus indiuisibili.nec equalem quia tūc
magnitudo sup quam est motus componeretur
ex indiuisibilibus. Tercia ratō est omne mobile
si est minus tūc in minori tempore prius ptran
sit aliquod signū spacij quod maius mobile non
ptransit si ergo indiuisibile in aliquo tempore p
transeat aliquod signū spacij tūc in minore mi
nus mobile ptransibit idem signū.et per cōseq̄ns
erit aliquid minus indiuisibili. Ex isto textu
sumitur quare non cōuenienter ponitur corpus
mobile subiectum libri phisicoꝝ sicut ens mobi
le quia mobilitas non notorie presupponitur de
corpore.quia democritus dixit indiuisibilia q̄ nō
sunt corpa moueri s̄ tamen ista indiuisibilia di
xit esse entia.et ideo sm omnes ph̄os mobile no
torie presupponitur de ente sicut in principio pri
mi dictum est.

## Mutatio autem nō.

Hic ponit terciam opinionem erroneā circa mo
tum ipsius eracliti qui posuit omnia semper mo
ueri sic q nihil maneret in aliquo tempore sub
aliquo t̄mino motus.primo ergo ostendit q mu
tatio non est infinita loquendo de mutatōibus
preter motum localem.et hoc sic probat omnes
mutatōes preter motum localem sunt int̄ cer
tos terminos.vel contradictorie oppositos sicut
generatō et corruptio vel contrarie oppositos si
cut augmentatio et diminutō vel alteratio. tūc
arguit sic nulla mutatō habens terminos est in
finita.quia terminus repugnat infinito.sed om
nis mutatō sicut dictum est habet terminos.er
go nulla mutatio est infinita. Et quia ista ratō
soluta videtur cōcernere alios motus a motu lo
cali.non eñ videtur q omnis motus localis est
inter duo cōtraria.sed solum motus localis qui
est inter corpora naturalia vniuersi sicut motus
grauium et leuiū.alij autem motus nō sunt in
ter determinatos terminos.sed determinantur
ab aliquo agente sm voluntatem aut sm appe
titum sensitiuū.sicut patet in hominibus et alijs
animalibus.ergo aristotiles singulariter pbat
q nulla loci mutatō sit ifinita. Et hoc tali rati
one.quod est impossibile factum esse est impossi
bile fieri.sed impossibile est factum esse q mo
tus localis sit infinitus ergo impossibile est mo
tum fieri infinitum.maior patet quia fieri sit p
pter factum esse.et ideo hoc fieri est frustra ad
quod non sequitur factum esse.sed in rebus nihil
fit frustra.minor patet quia ifinitum nō potest
pertransiri.

## Sed si sic contingit.

Hic remouet vnam cauillatiōem quia posset q̄s
dicere q motus celi est infinitus.ergo motus lo
calis potest esse infinitus. Sed dicendum q mo
tus celi est bene infinitus sm duratōnem tem
poralem.sed non est infinitus sm speciem et ter
minū specificum sic scilicet q nullū habeat deter
minatum terminū a quo specificetur.sic eñ dixit
eraclitus q nunq̄ mobile posset manere aliquo
tempore sub vno termino essentiali motus prop
ter continuā mutatōem. et ideo motus non habe
ret determinatum terminū.hoc autem reproba
tum est per predicta.

Explicit Sextus phisicoꝝ.

# Omne quod mouetur·

Querit̃ que sit rõ ordinis istius libri ad sextũ Dõm q̄ ista q̄ postq̄ arestotiles determinauit de motu ƒm se et de ptibus motus in q̄nto et in sexto nũc determinat de motu p cõparatõem ad motorem extrinsecũ·et q̄ ptes motus siue subiectiue siue q̄titatiue hñt se cẽtialius ad motũ q̄ motor extrinsecus·ideo prius determinatũ est de motibus ƒm ptes q̄ de cõparatõe ad motorẽ·Determinat̃ igitur in hoc septimo de motu p cõparatõez ad motorẽ in cõi·In octauo ãt spẽaliter ondit̃ quis sit prim⁹ motor et qualis· Habet igit̃ iste liber duos tractat⁹ in p̃mo determinat̃ q̄ nõ est pcessus in infinitũ in mouẽtib⁹ et motis·In scd̃o agit̃ de cõparatione motuũ·Intendit g° p p̃mo tractatu talem rõem·Omne q̃d mouet̃ ab alio mouet̃·sed nõ est pcedere in infinitũ in mouẽtib⁹ et in motis·ergo deueniendũ est ad aliq̃d primũ mouens Probat p̃mo maiorẽ deinde minorẽ·Maiorem pbat inductiue ⁊ rõe·Inductiue sic·Omne q̃d mouet̃ vel mouet̃ violẽte vel naturalit̃· Si mouet̃ violente tũc manifeste ab alio mouet̃ vt3 ex diffinitõe violenti·q̄ violentũ est q̃d est ab extrinseco passo nõ cõferente vim· t̃tio ethicoꝝ·Mot⁹ naturalis ẽ duplex q̄ aliqua mouentur a seipsis sicut aialia·alia mouent̃ ab alijs sicut g̃uia et leuia·In his ergo q̃ mouent̃ ab alijs manifestũ ẽ In aialibus ãt dõm ẽ q̄ q̄uis animal non mouet̃ ab aliquo separato ab ipso mouet̃ tñ ab aliq̃ cõiuncto sibi quod ẽ ps eius·

# Amplius qđ a seipso

Hic ponit rõem pbantẽ maiorẽ et stat in hoc·nihil q̃d q̄escit a motu suo ad quietẽ alterius mouet̃ p se p̃mo·sed oẽ q̃d mouet̃ q̄escit a motu suo ad quietẽ alterius·s·sue ptis·ergo nihil mouet̃ a se primo·Maior p3 q̄ q̃d cõuenit alicui p se primo hoc nõ remouet̃ ab eo p hoc q̃d remouet̃ a q̄libet alio·et iõ hoc q̃d remouet̃ ab aliquo ex hoc q̄ remouet̃ ab alio non cõuenit sibi p se p̃mo·exempli grã·Si rõnale remoueat̃ ab hoĩe q̄ remouetur a pede hoĩs·tũc nõ cõueniret hoĩ p se p̃mo·Si g° motus remouet̃ ab aliquo q̄ remouet̃ a ptibus mobilis·g° cõuenit ptibus p̃mo·et hoc intẽdit a·minor pbat̃ q̄ p quietẽ ptis totũ nõ mouet̃ p se primo cũ mot⁹ totius depẽdeat ex motu ptiũ·

# Querit̃

Utrũ omne q̃d mouetur ab alio mouet̃· Dõm q̄ sic·videt̃ tñ q̄ nõ q̄ aialia mouent̃ a seipsis g° nõ ab alio· Dõm q̄ aliq̃d moueri a seipso p̃t dupl̃r intelligi·Uno mõ p̃mo·i·grã totius sic·s·q̄ totum moueat totũ·et sic nõ p̃t dici q̄ idẽ moueat seipsu3 q̄ tũc idẽ ƒm idẽ eẽt in actu et in potẽa·q̄ q̃d mouet ƒm q̄ hmõi ẽ in actu et q̃d mouet̃ ƒm q̄ huiusmodi ẽ in potẽa· Alio⁹ p̃t intelligi q̄ aliquid mouet̃ a seipso scd̃o·i·grã ptis sic·s·q̄ vna res hẽat duas ptes q̄ꝝ vna ẽ mouẽs et alia mota et sic aialia dicũt̃ moueȓ seipsa q̄ grã forme mouent et grã maĩe mouent̃·et aresto·intendit q̄ nõ deuenit̃ ad aliq̃d mouens seip̃m totũ siue q̄ nõ sit aliq̃d mouẽs corporeũ cui p se p̃mo cõueniat motus·ꝫ mouẽti corporeo cõuenit mot⁹ grã ptis·et sic nõ cõuenit toti p se p̃mo q̃d hic intẽdit Et si dicat̃ aresto·dĩt q̄nto h⁹ q̄ aliq̃d transmutat̃ p se p̃mo·Dõm q̄ sic·t ibi dictũ est aliq̃d bene trãsmutat̃ p se p̃mo·ꝫ nõ a se p̃mo·q̄ aliq̃d totũ ẽ cui cõuenit mot⁹ formalit̃ q̃d ẽ moueri p se primo·ꝫ nõ ẽ aliq̃d totũ cui cõuenit mot⁹ a se primo effectiue q̃d significat̃ p prepositõem a·

# Arguitur·

Spiritualia mouent̃ et non ab alijs g° a seipsis· Añs pbat̃ quia spũalia intelligũt et intelligẽ ẽ moueri· Dõm q̄ intelligẽ siue intelligi nõ sũt motus nisi similitudinarie dicti·mot⁹ ãt realis et phisicus ẽ solũ in corpibus·q̄ corpa p̃pe trãsmutant̃ de loco in locũ·Et si dicat̃ etiã sub̃e separate trãsmutant̃ de loco in locũ·Dõm q̄ sub̃e separate nõ sunt in loco p circũscriptõez ꝫ solũ p applicatõem virtutis·et iõ nõ describũt cõtinuũ spaciũ qñ mouent̃ de loco in locũ sicut corpa·et sic non habent motum phisicum qui sit ƒm continuitatẽ

spacij saltē loquendo de motu locali.

**Arguitur** Graue extns sursum mouet se deorsum et aq̄ calida mouet se ad frigiditatē. g° aliq̄d mouet a seipo Dōm q; vtq; mot⁹ fit ab extrinseco .s. a remouēte phibēs. q2 grue manet sursū p hoc q̄d detinet sursū si g° hoc detinēs remoueat tūc remouet phibēs ab aliq̄ descēsū lapidis deorsū. Silr dōm ē de aq̄ calida. q2 illa iterū redit ad frigiditatē p hoc q̄d remouetur ab igne q2 ignis phibet frigefactionē aque qn̄ āt ignis remouet tūc remouet phibens frigiditatem.

**Arguitur** Ratio text⁹ nō valet q2 illud q̄d mouet grā ptis etiam mouet p se. Dōm q; p se accipit dupliciter Vno mō vt distinguit ztra p accn̄s. et sic etiam hoc cōuenit alicui p se q̄d zuenit sibi grā partis q2 p se scdo. Alio mō accipit p se sm eius principalem significatōem. z tūc hoc dr̄ cōuenire alicui p se q̄d zuenit sibi p se pmo. et aresto. accipit h p se sm principalem eius significatōem.

**Arguitur.** Ista rō pcedit ex suppositōne impossibili. q2 impossibile ē q; si aliq̄d mouet p se pmo q; ps ei⁹ quiescat. Dōm q; demōstratio aresto. ē cōditōnalis. et g° talis demōstratio pt eē vera etiā si añs sit impossibile. sicut ista ē vera cōdicionalis et necessaria. Si azin⁹ volat azinus hz pennas cōsilis rō attendit hic in textu. si ps mouentis seipm q̄escat tūc totū nō mouet a se primo. z sic pz q; aresto. hic intēdit dicē q; motus totius dependet a motu ptiū. q2 ad quietē ptis seq̄tur quies totius in vera cōdicionali. Ex isto vlt̄ius sequit q; ista demōstratio nō est a posteriori sed a priori q2 aliq̄d moue seipm ē esse cām sui motus sed aliquid ē cā sui motus ex ptibus.

**Arguitur** Argumentū a ptibus ad totū est argumentū a posteriori. q2 talis pcessus ē p demōstratōem quia Dōm q; ptes et totū pñt dupl' zpari. Vno⁹ sm zstitutōem totius. et sic ptes sunt cā totius et sic arguit a ptibus ad totū sm demōstratōez pter q̄d. q2 ptes sunt cā zstitutionis toti⁹. Alio mō cōparantur ptes et totū sm zseruatōem. z sic totū est cā ptiū. q2 totū hz rōnem forme et ps habet rōem materie. sed forma in conseruatōne est causa materie.

**Si enī non sed in in**

Hic pbat minorem .s. q; nō est pcessus in infinitū in mouentib⁹ et motis. et ad hoc duo supponit Primū est q; mouēs et motū sunt simul et simul mouent. Scdm ē q; motus infinitoz mobilium sm numerū est finitus sic .s. q; quodlibet mobiliū mouetur tempoē finito. Exempli grā. Si infiniti homies mouerent simul tūc motus cuiuslibet hominis esset finitus. et hoc ideo q2 motus ē inf determinatos terminos. Ex istis sic arguit. Si esset pcessus in infinitū in mouentibus et motis tūc tpe finito fieret motus infinitus q̄d est impossibile. q2 motus et tps debent pportionari in finitate et infinitate sicut dictū est sexto huius Sequela pz quia si est pcessus in infinitū in mouentib⁹ et motis tūc sunt infinita mobilia. et tñ sm scdam suppositōez q̄libet illoz mobiliū mouetur tpe finito. et sic motus infinitoz mobiliuz fieret tpe finito q2 eodem tpe mouerent omnia ista mobilia sicut dicit prima suppositio. Sz posset q̄s dicere q; illa rō nō infert aliq̄d incōueniens q2 nō est incōueniens q; fiat motus infinitoz mobiliū sm multitudinē tpe finito. sed esset incōueniēs q; vnū mo. i'e infinitū moueret tpe finito. Rñdit aresto. q; ista rō zcludit aliq̄d psectū impossibile supposito aliquo possibili illo .s. q; omnia ista corpa infinita sm numeꝝ admuicez continuent. tunc em̄ erit vnū corpus infinitū. q2 habet infinitas ptes et mouebit sicut omnia corpora prius mouebant. et sic erit veꝝ q; mot⁹ vni⁹ corpis infiniti fieret tpe finito q̄d ē impossibile.

**Arguitur** Non est verū q; omne mouens mouetur sicut dicit prima suppositio. q2 anima nobilis ē mouens et tñ nō mouet Dōm q; duplex est mouēs. aliq̄d est incorporeū et tale mouēs mouendo nō mouetur. Aliud est mouens corporeū. et de illo loquit hic aresto. s. cū dicit q; est deuenire ad primū mouēs. et sic ista suppositio ē vera q; oē mouēs mouet. q2 mouēs corporeū mouet alterū et ipm mouetur. sicut celum mouet ista inferiora et mouet ab anima nobili.

**Arguitur** Aresto. te pbat q̄nto hui⁹ q; oia corpa pñt ztinuari. q2 repugnat q; corpa distincta spē pñt ztinuari. Dōm q; corpa distincta spē pñt dupl' capi. Vno mō sm rōem generis .s. sm rōem corporeitatis. et sic non repugnat omnia corpora ad inuicem continuari Alio modo accipiūtur corpora diuersarum spērum sm speciales et specificas

ratōnes·et sic est·veru3 q̄ repugnat talia corpora adinuicem cōtinuari quia que sunt diuersarū specierū nō possunt esse vnū numero simpliciter. Et simile est quia esse alatū non repugnat animali ſm ratōem generis·quia ibi inuenitur alatum·repugnat tamē animali ſm q̄ inuenitur in homine· Et si q̄ratur quare arest·sic loquitur ponendo cōditiones corpoꝝ ſm genus·Dōm q̄ hoc maxime cōgruit in isto libro·quia hic determinat de ente mobili in cōi et in posterioribus libris descēdit ad corpa particularia mobilia Circa quod sciendū q̄ in hoc libro phisicoꝝ ponūtur sex pūcta que cōueniūt corpibus phisicis acceptis ſm rōem generis et nō ſm rōnem specificam Primū ponitur i primo libro cu3 dicit infiniti ratō q̄titati cōuenit· Scōm ponitur in tercio cū dicitur q̄ cōtinuū est diuisibile in infinitū·⁊ q̄ infinitu3 est passio rei naturalis·Terciū ponit in quarto·capitulo de vacuo vbi dicitur q̄ corpora pñt indeterminate subtiliari·Quartū ponitur i sexto vbi dicit q̄ omne qđ mouet contingit velocius et tardius moueri·Quintū ponit in septimo in hoc loco vbi dicit q̄ corpa infinita diuersarū specierum pñt adinuicem cōtinuari·Sextū ponitur in eodem libro in regulis de comparatōe motuū que plerūꝗ intelligūtur loquendo de corporibus naturalibus ſm cōem rōem generis.

**Queritur** Utru3 in mouentibꝰ et motis est procedere in infinitū

Dōm q̄ mouentia et mota sunt duplicia q̄dam que habent adinuice3 eēntialem subordinatōem·et in illis nō est p̄cessus in infinitum·nec ſm actum nec ſm potentiā·Alia sūt mouentia et mota que habent adinuicem accītalem subordinatōem·et in illis est p̄cessus in infinitū ſm potentiā et nō ſm actū· Circa quod sciendu3 q̄ illa dicunt eēntialiter subordinari qn̄ primū ē causa omniū sequentiū·et ergo illa mobilia dicūtur eēntialiter subordinata vbi scōm mobile n̄ potest moueri nisi a priori mobili·et sic ista inferiora eēntialiter subordinant celo·et q̄ i illis nō est p̄cessus in infinitum patet per phm scōo metaphisice q2 si sic tūc nō esset aliquis motus·q̄a qn̄ est p̄cessus in infinitū tūc nō est primū ablato gº primo mouēte cessat ōtus mouēdi in scōa⁊ ꝯ̄is mouētibus·q2 omnia scōaria mouentia hn̄t virtutem mouēdi a p̄mo·Illa āt dicūtur accītaliter subordinari quoꝝ vnū mouet ab alio absꝗ causali dependentia quia·s·accidit mobili q̄ moueatur ab illo mouēte·q̄a posset etiam motum fuisse ab alio mouēte·sicut patet in incēsionibus candelarū·quia q̄ vna candela ē causa incensionis alterius est p accīns·quia sicut prima candela est causa incēsionis scōe ita scōa potuisset fuisse causa incēsionis prime· Dicit eīn auicēna q̄ in his causis potest esse p̄cessus in infinitū ſm actum·⁊ ponit exemplū q̄ nō est incōueniens dicere q̄ infiniti martelli p̄cessissent martellū mō factum·qđ tamen nō est verū ſm actum sed ſm potentiam·quia datis quibuscūꝗ martellis potest dari prior·

**Arguitur** Omne bonū est sui diffusiuū·sed omne mobile est aliquid bonū·ergo omne mobile debet se diffundere et mouere aliud· Dōm q̄ omne bonū est sui diffusiuū verū est ſm ordinem diuine sapientie·quia sapientia diuina imponit mensurā rebꝰ acextra p̄ductis·et ideo posuit vltimū in mouēdo passiue quod est materia p̄ma que tñ dr̄ mobilis quia sic est mobilis q̄ vlterius non mouet sed recipit solum formam·vnde materia prima non est bonum in agendo sed inrecipiendo·sed bonū in agendo est dffusiuū sui·

**Arguit** Si est aliquod mouens primū vel hoc est incorporeū·et de illo tractatur in octauo huiꝰ· vel est corporeū·ſ omne tale mouet·ergo male hic dicit q̄ est deuenire ad primū mouens· Dōm q̄ aresto· loquit hic de primo mouente corporeo·et hoc pa3 ex prima suppositōne quā ponit in textu cū dicit q̄ mouēs et motum sunt simul· Et qn̄ dicitur vlterius hº corporeum mouet·Dōm q̄ hoc corporeū mouet·ſ non ab aliquo corporeo sed ab incorporeo scilicet ab anima nobili·

**Arguitur** In numeris est p̄cessus in infinitum p augmentum ergo etiā in mouētibus et motis· Dicendum q̄ in numeris et figuris nō est subordinatō eēntialis siue ordo cālis·et ideo i eis potest eē p̄cessus in infinitum ſm potētiam·sicut etiā in mouentibus et motis eēntialiter subordinatis· Et si dicatur vnus numerus causatur ab alio·ergo est ordo causalis·Dicendū q̄ in numeris non est ordo essentialis causalitatis q̄uis bene integralitatis·quia vnus numerus integrat ex alio

## Primū autē mouēs·

Postq̄ arestotiles ostenderat q̄ nō est p̄cessus

ī infinitum in mouentibus et motis. sed est deuemendū ad aliquod primū mouens corporeum Hic pbat consequenter aliquid quod prius in secūda ppositōne supposuerat. s. ꝙ mouēs et motū sunt simul. et pmo ponit intentōem suam dicēs ꝙ omne mouens effectiuū primū est simul cum moto. dicitur notanter effectiuū pter mouēs finale. quia hoc nō oportet esse simul cum moto. ꝗ potest distare a moto sicut appetibile distat ab appetente et appetibile mouet finaliter appetentem sicut vinū mouet lectatorum. Dicitur primū pter primū mouens quod nō est simul sicut in piectione lapidis. quia manꝰ piiciens nō est simul cum lapide sed aer primus motus est simul cum lapide. Et quia posset aliquis arguere ꝙ impossibile est esse duo corpa simul naturalit̄ sicut patet ex quinto vbi dictum est ꝙ simul sunt que sūt in vno loco pprio qꝰ nō cōtingit de corpibus. Rn̄dit aresto. ꝙ simul nō capitur hic sicut capiebatur in quinto huius. et ideo diffiniēdo simul dicit. Illa sunt simul int̄ que nō est medium et sic sunt simul mouēs et motum. qꝛ inter ea nō est mediū cāle. licet aliqn̄ situale sicut in corporibus duris.

## Quoniam aūt tres.

Hic pbat ppositum in omni spē motus. et primo enumerat spēs motus. et dicit ꝙ tres sunt spēs motus. s. motus ꝓm locum motus ꝓm qualitatē vt alteratō et motus ꝓm q̄titatem vt augmentatō et dimmutō. Si ergo in istis motibus mouens et motū sunt simul ergo mouēs et motum sunt simul vꝫ in oībus motibus.

## Arguitur

Generatō et corruptō sūt motus et nō numerant̄ h̄ ergo insufficiēter solū dicit h̄ de tribus motibus

Dōm ē dupliciter. Primo ꝙ generatō et corruptō non sunt motꝰ pprie dicti ꝗ mutatōes vt dictum est in quinto huius. Scdo dicēdum ē ꝙ generatō potest hic cōprehendi sub alteratōe. q̄a generatō est semp terminꝰ alteratōis. quia ergo ratōne alterans et alteratū sunt simul etiā generans et generatū sunt simul. quia nūq̄ acipitur t̄minꝰ generatōis nisi p alteratōem.

## Omne igitur quod.

Hic ondit ppositum in motu locali et ponit talem diuisionem omne quod mouetur vel mouet̄ a seipso vel ab alio. si mouetur a seipso tūc est manifestuꝫ ē ꝙ mouēs est simul cū moto. quia tunc mouens est forma et ps rei. sed inter formam et materiam nihil mediat. Si aūt aliquid moueatur ab alio hoc cōtingit quatuor modis. s. pulsione tractione vectōne et vtigine. Pulsio est quādo mouens mouet aliquid a se. et diuiditur ī impulsionem et expulsionē. Impulsio est quādo pellens sequit̄ pulsuꝫ vsqꝫ ad finē motus. Expulsio est qn̄ pellens deserit ipm pulsum et nō insequitur ipm. sicut qn̄ lapis piicitur a manu. Tractio est qn̄ aliquis mouet alterū ad se vel ad aliud velocius tamē q̄ p se moueretur. et hoc ideo dicit̄ q̄a potest etiā cum motu naturali alicuius mobilis aduenire tractio sicut si lapis descēdat deorsum et trahatur per filum. quia tūc velocius descēdit q̄ naturaliter descenderet. et loq̄tur hic phs de tractōe effectiua et nō finali sicut patebit in questione. Vertigo autem est motus cōpositus ex expulsu et tractu quia quod vertitur ex vna parte pellitur et ex alia parte trahitur. sicut patet in ferramēto p quod mouet̄ mola fabri. Vectō aūt est motus fundatus in his tribꝰ motibus quia aliquādo aliqd dicitur vehi pulsione sicut cerusia in vase supra carrucam a birratore. aliquādo aliquid vehitur tractione sicut qui sedet supra carrucam et equꝰ trahit eum cum biga. Aliqn̄ est vectō que fit vertigine sicut musca sedens supra molam fabri vehit̄ vtigine. Et q̄uis sint plures motꝰ specifici tn̄ omnes possunt reduci ad istos motꝰ sicut inspiratio reducitur ad tractionē. qꝛ inspiratō est attractō aeris ad pulmonē. Expiratō et spuitio reducūtur ad pulsionem. Kar kesis ad pulsionem et tractionem. Et est kar kesis motus factus p instrumētum textoris quod vocāt radiū. Ille eñ motus vocatur Kar kesis et est nomen fictum a sono. quia talis radius per vnū trahitur et p aliū pellitur. Spathesis reducitur ad pulsionem. est eñ spathesis motus ensis vel gladij factus in dimicando. quia per talem motum pellit aliquis suū aduersarium. Iste autem sunt species motus violēti. quia in motibus naturalibus factis ab alijs est satis manifestū

## Manifestum ē igitur

Hic reducit istos quatuor modos motus ad duos scilicet ad pulsionem et tractōnem. et hoc fit quia vtigo componitur ex pulsu et tractu et vectio fundatur in alijs tribus motibus. quia hoc vehitur quod mouetur ad motum alterius. et hꝰ

contingit vel tractiõe pulsione vel vertigine. Si ergo in pulsu et tractu mouens et motum sunt simul. ergo vniuersaliter sunt simul in omnibus alijs motibus.

## Hoc autē manifestuz

Probat aristotiles duabus ratõibus q̄ in pulsu et tractu mouens et motum sunt simul. prima est pulsus est motus quo pellens mouet pulsum a se. ergo ad minus in pulsione mouens et motum sunt simul in principio. quia nihil mouet alterum a se quod non fuit sibi cõiunctuz. Tractio est quando aliquid mouet alteruz ad se. ergo ad minus quod trahitur cõiungitur trahenti in fine. Secūda rõ sumitur ex nominibus quia fm grecos pulsio est dyesis id est disgregatõ vel diuisio. sed tractio est synesis id est congregatõ vel vnio. Sed non potest aliquid congregaē vel disgregare nisi assit huic ad quod congregatur vel disgregatur.

## Proiectio autē quan·

Excludit obiectõnem quādam que accidit circa pulsionem. apparet eñi q̄ in pulsione pellens et pulsum non sunt simul. quia lapis proiectus a manu non est simul cum manu. Respondit aristotiles q̄ in proiectõne est duplex mouens scilicet mouens primū et remotum. Remotum est manus. et ꝓpinquū est aer motus a manu. Dicēdum est ergo q̄ mouens ꝓpinquū scilicet aer est simul cum moto scz lapide.

## At uero neq3 alterati

Probat idem de alteratõe scilicet q̄ alterans et alteratum sunt simul. et hoc primo probat inductiue secūdo ratõne. Inductiue sic quia in omnibus que alterantur vltimū alterans id est primū et alteratum sunt simul. sicut patet de igne et aqua in calefactõne.

## Quale eni alteratur·

Ponit ratõnem ad idē q̄ in omni alteratione alterans et alteratum sunt simul. et stat ratio in hoc omnis alteratõ est similis alteratõni que est fm sensum. sed in alteratõne fm sensum alterans et alteratū sunt simul. ergo sic est in omni alteratõe. maiorem probat tripliciter. Primo quia solū fm qualitates sensibiles de tertia specie est alteratõ sicut probatur infra in sequenti capitulo. Secūdo quia omnia corpora tam animata q̄ inanimata q̄ naturalia alterātur fm istas qualitates q̄uis hoc fiat differenter. quia corpora naturalia inanimata alterantur soluz naturaliter per istas qualitates et per consequēs alterantur alteratõne corruptiua. Sed animata alterantur p istas qualitates etiam alteratõne perfectiua et animaliter. Exempli gratia lignū alteratur per calorem alteratõne corruptiua. quia p calorem disponitur ad corruptionem sed homo alteratur per calorem etiaz perfectiue quia pficitur tactus per sua obiecta. Tercio sic pbatur q̄a fm illas qualitates corpora nata sūt agere siue alterari fm quas corpora differūt. sed corpora naturalia per istas qualitates ab inuicē differūt. ergo etiam p illas nata sunt alterari. ergo alteratõ fit fm qualitates sensibiles. Maior patet in primo de generatõe capitulo de actõne vbi dicitur q̄ causa actõnis est cõuenientia in materia et dña in forma.

## Arguitur

Contra minorem corpa naturalia differūt ab inuicem per suas differentias. ergo non differūt per qualitates sensibiles. Dicendum q̄ corpora naturalia possunt dupliciter capi. Vno modo q̄tum ad suas naturas essentiales. et sic est verum q̄ non differūt accidentibus sed formis siue differētijs substantialibus. Alio modo accipiūtur corpora naturalia fm q̄ sunt actiua et passiua ad inuicem. et sic differūt per istas qualitates. quia sic p suas qualitates agūt in seinuicez. ignis eñi agit in aquam p calorem. et similiter dicendum est de alijs qualitatibus. et sic accipiendo corpora naturalia i eis est alteratõ mutua. et sic aristotiles hic cõueniēter dicit q̄ corpora naturalia distinguūtur p istas qualitates.

## Huic quidem igitur·

Hic probat minorem premisse ratõnis scilicet q̄ in alteratõne fm sensum alterans et alteratuz sunt simul. et hoc p locum a minori sic. Si illud quod min⁹ videtur inesse inest. et illud quod magis sed minus videtur q̄ visibile est simul cū visu et tamen visibile est simul cum visu. ergo sic ē in alijs sensibilibus et multo magis. minor pz q2 primo visibile immutat aerem sibi proximū. et ille aer immutat proximū aerem circa visum. et ille aer immutat visum. et sic visibile quod est in ꝓpinquo aere circa visum est simul cū visu.

**Arguitur** Arestotiles dicit in de sensu et sensato quod visus immutatur in instanti. ergo non primo immutatur medium. et tunc medium immutat sensum. Dicendum quod duplex est prioritas. scilicet temporis quando scilicet aliquid est prius alio tempore. et sic visibile non immutat prius medium quam organum. sed fit simul in instanti. Alia est prioritas nature qua aliquid est prius altero etiam si fiat in eodem instanti temporis. et sic visibile prius immutat medium quam organum. Cuius ratio est quia causa est ante effectum sed immutatio medii est causa immutationis organi. ergo immutatio medii naturaliter precedit immutationem organi. et hoc est quod dici consuevit quod non est inconveniens quod in uno instanti temporis sint plura instantia nature.

## Et quod augetur et.

Hic aresto. probat principale. scilicet quod movens et motum sunt simul in motu augmentationis et diminutionis. et stat ratio in hoc quia augmentum fit per appositionem alicuius quanti et decrementum per subtractionem alicuius quanti. sed in subtractione et appositione movens et motum sunt simul. quia nihil subtrahitur ab alio nisi quod fuerit sibi coniunctum et quod apponitur coniungitur sibi. ergo in augmento et decremento movens et motum sunt simul.

**Queritur** Utrum in omni motu movens et motum sunt simul. Dicendum quod sic. cuius ratio est quia secundum arestotilem tercio huius motus est quidam effluxus a movente in mobile quia est actus mobilis a movente sed nihil potest effluere ab alio nisi per contactum eorundem. oportet ergo quod movens et motum sint simul secundum contactum. sed est duplex contactus. Quidam est secundum quantitatem molis sicut corpora tangunt se que habent quantitatem. Alius est contactus virtualis. et illo modo spiritus tangit corpus. et sic etiam anima nobilis dicitur tangere celum non enim potest tangere celum secundum ultima quantitatis. quia non habet quantitatem.

**Arguitur** Magnes movet et trahit ferrum. et tamen non est simul cum ferro. Dicendum quod in tractu ferri ad magnetem est duplex movens. scilicet primum quod est magnes et tale non est simul cum moto. aliud est movens proximum et est quedam virtus alterativa que derivatur a magnete in aerem vel aquam que sunt prope ferrum. et illa virtus alterativa est simul cum ferro. Quod autem talis virtus alterativa procedit ex magnete potest tribus signis declarari. Primum quia si traheret magnes sine alteratione ferrum tunc traheret in quacunque distantia quod est falsum. Secundum signum est quia si ferrum liniatur alleo tunc ferrum non attrahitur a magnete quia talis virtus allei impedit virtutem alterativam magnetis. sed si magnes iterum purgetur cum pelle caprina tunc iterum trahit. Tercium signum est quia nisi magnes fricetur sic quod calefiat tunc non trahit ferrum. signum ergo est quod ex tali calore acquirit virtutem alterativam.

**Arguitur.** Contristans movet contristatum et tamen non sunt simul quia contristans multum distat a contristato. Dicendum quod duplex est movens. scilicet movens finale sicut appetibile movet appetitum. et non oportet hoc movens esse simul cum moto. Aliud est movens effectivum quod executive movet et hoc est simul cum moto. Et sic solvendum est de tractu qui est duplex. scilicet finalis et effectivus. unde in tractu finali non est movens simul cum moto quo modo appetibile trahit appetitum sed in tractu effectivo

**Arguitur** Est quidam piscis qui dicitur stupor qui facit tremere manum piscatoris in magna distantia. ergo non omne movens et motum sunt simul. Dicendum quod in illo motu primum movens et motum sunt simul. quia primum movens est quedam virtus alterativa que influitur a tali pisce ad manum piscatoris. et quia homo non est capax illius influxus sicut pars hominis. scilicet manus ideo tremet manus solum. Similiter dicendum est de incantatione mulieris sortilege quia incantatrix quandoque alterat aliquem per incantationem. Et quamvis illa non est simul cum illo qui patitur incantationem tamen virtus demonis ad cuius invocationem hoc opus perficitur est simul cum illo qui patitur incantationem quia demon applicat activa passivis. sic ergo potest per virtutem corporum naturalium facere talem effectum Similiter est dicendum de muliere menstruosa inficiente speculum quia oculi talis mulieris non inficiunt speculum prime. sed aer alteratus ab oculo mulieris procedens circa speculum inficit ipsum speculum.

**Arguitur** Superiora corpora movent inferiora. et tamen non sunt simul cum inferioribus. Dicendum quod licet superiora non sunt simul cum inferioribus secundum quantitatem molis. id est magnitudinis sunt tamen simul secundum quantitatem virtutis. quia lumen astrorum et planetarum quo celum agit est coniunctum istis inferioribus. Et quod corpora celestia mediante non alterant alteratione corruptiva hoc non contingit ex parte celi sed ex parte corporum que non sunt re

ceptibilia taliũ impressionũ· Si ulteri⁹ arguatur de expimento auicẽne qui dixit quẽdam prostratum eẽ de camelo p visum mulieris. Dõm q͛ visio mulieris fuit cã p accñs casus viri et nõ p se· et iõ nõ ẽ xpe· Dõm q͛ visio mulieris mouebat viꝝ sed forsã ymaginatõ xpa viri eũ impediuit·

## Arguit

Augens nõ est simul cũ aucto ergo mouens nõ est simul cum moto· Añs pbatur q꞉ totũ corpus augmẽtat et tñ alimentũ solum additur vni pti·s·stomacho·

Dõm q͛ alimentũ accipit̃ dupliciẽ· Uno mõ in principio qñ cõiungit̃ animali· et sic nõ vocat̃ xprie alimentũ quia sic nõ alit et tũc verum est q͛ alimentũ nõ ꝯiungit̃ cuilibet pti aliti quia cõiungit̃ solum stomacho· Alio mõ sumit̃ alimentũ ßm q͛ est in fine decoctionis· et sic alimentũ ẽ cõiunctũ cuilibet pti aliti et hoc est xprie alimentũ Illa eñ materia que ẽ prepata p vltimã digestionẽ vnit̃ cuilibet pti corpis virtute aĩe nutritiue.

## Quoniam autẽ que·

Postq͛ in pñti capitulo pbauit q͛ mouẽs ⁊ motũ sunt siml̃ in singulis motibus· Hic pbat vnũ qđ supposuit pbando q͛ alterans et alteratũ sũt siml̃ hº·s·q͛ oĩs alĩatõ fit ßm q̃litates sensibiles· pmo gº ponit intẽtõnez suã et dicit q͛ ex seq̃nti bus ꝯsiderandũ erit q͛ illa que alterant̃ alterãt̃ ßm q̃litates sensibiles· et p ꝯñs seq̃t̃ q͛ solũ illis ꝯpetit alterari q̃ p se patiunt̃ ab hmõi q̃litatib⁹

## Aliorum enim maxi·

Hic pbat xpositum et dicit q͛ si in alijs qualitatibus p̃terq͛ in qualitatibus sensibilibus tcie spẽi sit alteratio hoc maxime erit int̃ qualitates prime spẽi vel quarte· sed in istis non est alteratio· ergo solũ ẽ in tercia spẽ qualitatis· maiorẽ pbat quia oẽs forme que acquirũtur p motum vl̃ p alteratõnem de nouo aduemũt· q꞉ aduemũt de nouo per motũ· qualitates ãt de p̃ma ⁊ q̃rta spẽ aduemũt de nouo· sicut pꝫ de scđa q̃ ad p̃mã ⁊ de figura quo ad quartã· et sic possꝫ apparere q͛ ad illas qualitates esset alteratõ· et ideo hoc infra reprobat̃· Sed non p̃t hoc apparẽ in qualitatibus scđe spẽi· q꞉ qualitates de scđa spẽ ñ aduemũt de nouo· sed cũ natura accipiũtur et cũ natura remouent̃· sicut patet de risibili et similibus qualitatib⁹· minor pbat̃ q꞉ qualitates de p̃ma spẽ ꝯseq̃ũtur motũ et de quarta acquirũtur p motum ꝯsecutiue sicut sanitas ꝯsequit̃ motũ ßm qualitates p̃mas quia si aliq̃s est infirmus ex frigida causa si moueatur ad calorẽ sequit̃ sanitas· Simil̃r etiam figure de quarta spẽ cõsequũtur alteratõnes vl̃ motus locales·

## Alteratio ãt non est·

Hic pbat quod prius dixerat s·q͛ in prima et q̃rta spẽbus nõ est alteratio· et probat de quarta spẽ duab⁹ ratõnibus· Prima stat in hoc q̃ñcunqꝫ aliqua forma est que acquirit̃ p alteratõem tunc sbiectũ illius forme potest p̃dicari de tali forma in principali et in abstracto· exempli gratia nos dicimus calidum est res· ⁊ hoc non potest fieri in formis quarte speciei quia nõ dicimus archã esse lignũ sed denominatiue archaꝫ eẽ ligneam· ergo ad formas quarte speciei non est alteratõ· Maior fundatur in cõmuni modo loquendi quia cõmunis modus loq̃ñdi habet originem ex naturali conceptu et naturalis conceptus hꝫ originẽ ex reb⁹· iõ p̃t bonũ argumẽtũ sumi ex cõi mõ loq̃ndi

## Queritur

Quare in formis quarte spẽi subiectũ nõ predicat̃ de formis in abstracto sicut ĩ alijs formis de tcia spẽ· Dõm q͛ hoc est iõ q꞉ tales forme de q̃rta spẽ hñt magnã xpinq̃tatẽ ad formas subales in tñ q͛ antiq̃ dicebãt illas formas eẽ formas substãtiales· sicut gº subiectũ forme subalis nõ p̃dicat̃ de forma subali in abstracto sicut nõ dicim⁹ hõ est hũta· sed hõ est h̃unus ita etiã subiectũ istarũ formaꝝ nõ predicat̃ nisi in ꝯcreto et denoiatiue dicendo archa ẽ lignea et coclear ẽ argenteũ

## Arguit

Ille sunt forme subales qb⁹ res ab inuicẽ distinguũtur· ß penes istas formas de q̃rta spẽ distiguim⁹ res ab inuicẽ ⁊ iudicã⁹ res eẽ diũsaꝝ naturaꝝ penes illas igit̃

Dõm q͛ dupliciẽ res ab inuicẽ distiguũt̃· Unoº p naturã rei· et sic distinguũt̃ p formas sbales et dr̃ñas xpas· Alioº res distinguũt̃ ab inuicẽ q̃ ad nos· ⁊ sic distinguim⁹ res p accñia q꞉ nos q̃nq꞉ ñ ꝯgnoscim⁹ dr̃ñas reꝝ· Et si q̃rat̃ tũc q̃re res pl⁹ distinguũt̃ p ista accñia q͛ p alia· Dõm q͛ iõ q̃a figura ẽ xpũ signũ spẽi· ⁊ iõ vidẽ⁹ q͛ illa q̃ distinguũt̃ figuris distinguũt̃ spẽ· nõ ãt alia accñia sũt signa spẽꝝ· ⁊ iõ possum⁹ ꝯuemẽtius p ea circumloqui specificã differentiã rei·

## Amplius et aliter in

Hic ponit scđam ratõnem et est ista ßm illas qualitates aliqua res non alterat̃ ßm quas res

ficitur sed aliqua res ꝑficit̄ ꝑ qualitates quarte
spēi. ergo ꝑ illas non fit alteratō. Maior patet
quia alteratō ſm se remouet a substātia rei. q̄a
ꝑ alteratōem res dicitur fieri altera. Minor pa
tet quia ꝑ figuram aliquid accipit complementū
sue speciei. aliquid eñ dicitur ꝑfecte habere spēm
quod habet ꝑfectam figuram spēi. sicut ꝑfectus ē
equus qui habet ꝑfectam figuram equi.

## Neqꝫ enim in habiti.

Hic ꝯsequēter ostendit ꝙ in prima spē non fit al
teratō. et primo probat hoc quātum ad habitus
corporales qui sunt sanitas egritudo et pulchri
tudo. Secūdo in habitibus anime. Quo ad pri
mū intendit talem ratōnem. Illud non acquirit̄
ꝑ motum siue alteratōnem cuius ratō consistit
in ordine ad alterum. Sed ratō habituū corpo-
raliū consistit in ordine ad alterum. ergo nō acq̄
rūtur ꝑ motum. Maior patet quia prius ꝓbatū
est ꝙ ad relatōnem nō est motus. Minor patet
quia qualitates corporales sunt quedam virtu
tes vel malicie. sed virtutes vel malicie cōsistūt
in ordine ad alterum. quod patet ex diffinitione
virtutis. Quia virtus ē dispositō in natura ad
optimū. i. virtus est quedam ꝑfectō disponēs ad
optimū quod est finis vel opatio. sic virtus habꝫ
ordinem ad opatōnem et ꝑ cōsequens eius esse
consistit in relatōne. Deinde ꝓbat exemplari
ter de sanitate quia sanitas dicitur ſm cōmen-
suratōnem eorū que sunt intra scꝫ humorū et ad
cōmens scꝫ extrinsecū.

**Arguitur** Sanitas et egritudo nō sunt virtutes. quia ꝑ v̄tu
tes laudamur vel vituperamur secūdo ethicorum

Dicendum ꝙ virtus capitur dupliciter. Uno
modo ꝓprie ſm ꝙ est habitus originaliter depē-
dens ex voluntate. et sic virtutes morales dicū
tur solum virtutes. et sic est verū ꝙ ex illis v̄tu
tibus laudamur et vituperamur. Alio modo acci
pitur virtus cōiter prout omne illud dicitur vir
tus quod disponit ad bene vel male opandū. et
sic sanitas est virtus quia disponit hominem ad
bene opandū et egritudo est malicia. quia dispo
nit ad male opandū.

## Neqꝫ itaqꝫ circa ani.

Hic ꝓbat idem de habitibus anime. s. ꝙ habitus
anime scꝫ virtutes et sciencie nō acquirūtur per
alteratōnem. et hoc primo ostendit de virtutib⁹
et vicijs que spectant ad ꝑtem appetitiuā que di
cūtur virtutes morales. Deinde ostendit idem de
virtutibus spectantibus ad ꝑtem intellectiuam
primū sic ꝓbat. quandocūqꝫ aliquid perficitur vl
simpliciter corrūpitur hoc non alteratur. sed per
virtutes morales aliquid simpliciter ꝑficitur scꝫ
ipsa potentia et ꝑ vicia ipsa potentia corrūpitur
ergo ad illas formas non est alteratō. Maior ē
nota ex predictis. Minor patet quia cū appetit⁹
nihil aliud sit q̄ inclinatō in bonū sic ꝑficitur ta
lis inclinatō ꝑ virtutem que etiam inclinat ad
bonū et corrūpitur tal' inclinatō ꝑ viciū quod in
clinat ipsam potentiam ad malum. exempli gra
tia voluntas ē inclinatō in bonū vniūsale et iu
sticia que est habitus volūtatis etiam inclinat
ipsam potentiam ad bonū quia ad iuste operan
dū. sed iniusticia corrūpit talem inclinatōem. q̄a
inclinat ad malum. s. ad opatōem iniustam.

**Arguitur** Appetitus est potentia in tellectual' anime. et sic est
incorruptibil' ergo n̄ corrūpitur ꝑ viciū. Dōm
ꝙ appetitus capitur dupliciter. Uno modo ſm
se et absolute in sua essentia. et sic non corrūpit̄
ꝑ viciū quia manet essentia appetitus. Alio mō
accipitur appetitus ſm finem vl opatōem. et sic
appetitus corrūpitur ꝑ viciū quia nō manet il-
la inclinatō ad bonū q̄ fuit ī appetitu an̄ viciū

## Sic quideꝫ igitur cū.

Hic īplicite remouet vnā cauillatōem. q̄r posset
aliq̄s dicē ꝙ q̄r virtutes et vicia de nouo acq̄rūt̄
g⁰ videt̄ ꝙ acq̄rant̄ ꝑ alteratōem. Rn̄t ꝙ v̄tutes
et vicia nō acq̄runt̄ ꝑ alteratōem ꝟ tn̄ sequūtur
alteratōem. et hoc ꝓbat̄ dupl'r. Primo q̄r virtu
tes aut sūt q̄dā impassibilitates ſm stoycos. i.
remotōes oim passionū ab aia. vel sunt q̄dā mo
deratōes passionū aie ſm pypoteticos. ꝟ n̄ ꝯtin
git passiones remoueri vl moderari nisi ꝑ altera
tōem. g⁰ virtutes ⁊ vicia ꝯsequūt̄ aliquā altera
tōem in passionib⁹. exēpli grā māsuetudo ē q̄dā
virt⁹ circa irā dicebāt g⁰ stoyci ꝙ hn̄s v̄tutē mā
suetudinis āplius nō tenēt passionē ire nec iraꝫ
ꝟ remouēt ira a māsueto simpl'r. ꝟ arestō. dicit ꝙ
māsuetus adhuc hꝫ irā ꝟ nō hꝫ īmoderatā iram

**Querit̄** Que illaꝝ opinionuꝫ est vera Dōm ꝙ scd̄a. s. arestō. sicut
patet in exēplo p̄dicto. q̄r māsuet⁹ adhuc p̄t cum
mansuetudine aliquam iram seruare p̄mo nisi
seruaret irā non esset mansuetus sed mollis siue

mulicbris debet ergo mansuetus quandoqz irasci sed ẜm debitas circũstantias scilicet sicut oportz et quando oportet.

## Et moralē virtutem

Hic probat idem secũdo et stat ratō in hoc·omnis virtus moralis habet quandam secum dele ctatōnem et omnis malitia moralis habet secuz quādam tristiciam·Sed delectatō et tristicia fi unt cum alteratōne·ergo virtus moralis etiam habet alteratōnem cōiunctam· Maior patet qꝛ nullus habz virtutem nisi delectet in operibus v̄ tuosis·sicut dicitur secũdo ethicorum ꝙ delectatō in opere est signũ virtutis·Minor patet quia in delectatōne alteratur pars sensitiua et cor dila tatur et ex illa dilatatōne cordis fit etiam de lectatō in parte sensitiua·et dicitur notanter ꝙ virtutes morales faciũt delectatōem in sensu·et hoc ꝓpter virtutes intellectuales·quia virtutes intellectuales non habent contrariũ in intellectu sicut virtutes sensitiue in sensu·sicut ꝓbatur la te decimo ethicorum·

## Atuero neqz in intel·

Hic ꝓbat ꝙ nō est alteratō in prima specie qua litatis quātum ad partem intellectualem·et pri mo facit hoc in generali·secũdo in speciali· In ge nerali sic quia ad illud nō est alteratō quod di citur adaliquid sed scientia dicitur adaliquid er go ad scientiam non est alteratō· Maior proba tur quia ad relatōnem non est motus · Minor patet quia scientia dicitur relatiue ad scibile·ꝓ batur quia de nullo genere preterqꝫ d̄ genere re latōnis potest aliquid aduenire subiecto suo si ne mutatōne sui·sed scientia aduenit intellectui absqz mutatōne sui sed per mutatōnem sensus vel fantasie ergo scientia spectat ad genus rela tōnis·Et hoc enĩ aduenit scientia intellectui qꝛ aliter disponũtur fantasmata apud sensum·qꝛ ex fātasmatibus aliter dispositis elicitur alia scientia·et ideo docentes alios instruũt eos per multa exempla·quia illa exempla ordinant debi te in eis fantasmata·

**Acquiritur** Quandoqz fit mutatio ad scientiam ex cōtrario erro re·ergo ad min⁹ tũc scientia acquiritur per alte ratōnem·quia tũc remouetur vna forma scilicz error ab intellectu et alia forma acquiritur scili cet scientia· Dicendum ꝙ aristo·hic loq̄tur de

scientia ẜm ꝙ per se acq̄ritur·quia sic acquiritur per dispositōnem fantasmatũ apud sensum·Cō tingit tamē quādoqz ꝑ accidens ꝙ in intellectu fit error contrarius scientie·et sic scientia genera tur ex opposito errore ꝑ accidens

## Neqz igitur alicuius·

Hic ostendit idem in speciali·et primo ostēdit ꝙ consideratō ẜm scientiam non fit ẜm aliquaz al teratōnem·Secũdo ꝙ etiam acceptō scientie nō fit per alteratōnem·primũ sic patet·ꝑ quamlibet alteratōnem aliquid ꝓducitur·sed ꝑ consideratō nem scientie nihil producitur·ergo considera tio scientie non fit per alteratōnem· maior patz quia alteratō est quidam motus·sed omnis mo tus producit aliquē terminũ aliaz non esset mo tus·minor probatur quia in consideratōne ꝑsup ponitur aliquid productum quod est sciētia que scientia est principium illius consideratōnis·pa tet ergo ꝙ consideratō non fit ꝑ alteratōnem·

## Que aũt ex principio

Hic ostendit ꝙ generatō scientie non fit per al teratōem·et hoc tali ratōne quicq̄d aduenit ali cui ꝑ solam quietatōnem corporaliũ motuũ et ꝑ residentiam passionũ sensibiliũ hoc non aduenit alicui ꝑ motum siue ꝑ alteratōnem·sed sciētia que est cognitō speculatiua et prudentia que est ratō practica aduenitũt anime ꝑ quietatōem cor poraliũ motuũ·ergo non aduenitũt per alteratio nem·Maior probatur quia omnis alteratō est in aliquo per motum et per inquietatōem corpo ris et passionũ sensibiliũ·Minor probatur quia eo modo acquiritur scientia quo modo est vsus ẜm scientiam·quia scientia per vsum conserua tur et etiam per vsum siue actum acquiritur·sed non potest aliquis vti scientia si habundent in eo passiones sicut patet in iratis· Nec etiam si in eis habũdent corporales motus sicut i ebrijs quia vsus siue iudiciũ impeditur per tales passio nes·ergo etiam sic est in acquisitōne scientie·Ex quo concludit aristoteles ꝙ anima sedēdo & qui escendo fit prudens·Ex quo infert vlterius cor relariũ ꝙ pueri non sunt dispositi ad studiũ si ue ad acquirendum scientiam·quia in ipsis ha bũdant multi humores corporales perturbātes cerebrum·et ꝓpter multitudinem humoruz circa sensus interiores impedit vsus sensuũ interiorũ sine quib⁹ nō p̄t esse acceptō scientie·

**Arguitur** In isto textu est superfluitas. quia quies et residentia sunt idem. quia quod quiescit hoc residet. Dicendum quod ille particule referuntur ad diuersa quia quies refertur ad turbatõnem corporalis mot' et sic in senibus aduenīente statu etatis est quies. quia amplius nõ est motus humorũ ſm augmentatõnem corporalem. Sed residẽtia refertur ad passiones partis sensitiue que dicũtur residere quãdo nõ sunt in suis operatõibus. Nec omnino verum est quod idem sunt residere et quiescere. quia quiescere dicit omnẽ absentiam motus. Sed residentia dicit quietẽ que est in aliquo prius moto sicut aqua dicitur habere residentiam quãdo separatur purũ ab impuro. sic etiam in homine dicũtur passiones residere quãdo subdũtur domino siue imperio ratõnis. et quia per virtutes morales passiones perfecte subdũtur domino ratõnis. Ideo addit sanctus thomas quod exercitiũ virtutum moraliũ multũ valet ad acquisitõnem scientie. quia per tales virtutes refrenantur passionũ motus quibus impeditur acquisitõ scientie sicut dictum est. Ex istis patet quod quãdo aristoteles dicit anima sedendo fit prudẽs nõ est intelligendum de sessione corporali. sed de sessione que est ſm remotõem motuũ corporaliũ et passionum partis sensitiue.

**Arguitur** Si scientia est in nobis et fit in nobis per solam quietationẽ. ergo scientia est in nobis per concreatõnẽ sicut dixit plato. Dicẽdum quod dupliciter potest intelligi scientiã nobis aduenire per quietatõem. Uno modo sic quod nullus motus fiat in acquirente scientiã. et hoc est falsum quia ad minus fit mutatio in sensibus interioribus et ista fuit opinio platonis. Alio modo potest intelligi quod scientia aduenit per quietatõem quia scilicet in intellectu non fit aliquis motus sed in sensu et hoc verum est. illa enim alteratõ que est in fantasmatib' nõ est proprie in subiecto scientie quod est intellect'.

**Queritur** Utrum solum in tertia specie qualitatis sit alteratio. Dicendum quod sic. Arguitur quod nõ quia acquisitõ qualitatis de nouo fit per alteratõnem. sed qualitates de prima specie acquirũtur de nouo ergo acquirũtur per alteratõnem. Dicendum quod alteratõ accipitur dupliciter. Uno modo pro quacũque acquisitõne qualitatis de nouo. et sic etiam in prima specie qualitatis est alteratõ. quia in illa specie et in quarta quandoque acquirũtur de nouo qualitates. Alio modo accipitur alteratõ proprie et sic duo requirũtur ad alteratõem. Primũ est quod talis forma terminet intrinsece alteratõnem id est quod talis forma immediate acquiratur per alteratõnem et nõ consequatur alteratõnem. Secũdo requiritur quod talis forma sit talis quod ſm eam res dicatur altera. et ideo requiritur quod sit forma que oritur ex natura subiecti. sed nulla conditio nũ cõuenit formis de prima et quarta speciebus. Primo quia tales forme nõ immediate acquirũtur per alteratõem. sed sequũtur alteratõnem saltem in tertia specie qualitatis. Exemplũ patet de sanitate scientia et virtute. quia sanitas consequitur ad alteratõnem quatuor qualitatũ. Scientia consequitur alteratõnem fantasmatum. et virtus consequitur alterationẽ passionũ. Deficit etiam secũda conditio qualitatibus prime et quarte specierum. quia ſm illas qualitates res non dicitur proprie altera. quia nõ oriũtur ex principijs subiecti. sed aduenıũt ab extrinseco. sicut patet de scientia et figura artificiali. et sic soluuntur faciliter argumẽta. Primo quãdo dicitur secũdo de anima quod scientia acquiritur per alteratõnẽ a didasculo. Dicẽdum quod ibi accipitur alteratio primo modo et nõ secũdo modo. Secũdo soluitur argumẽtũ quod sic posset argui edificatõ est mot' et terminatur ad quartam speciem quia terminatur ad domũ. Dicendum quod domus que est forma de quarta specie nõ intrinsece terminat illum motũ sed consequitur motum localem lignorũ et lapidũ vel potest dici quod argumentũ loquitur de motu cõiter accepto.

# Dubitabit utique aliquis

Postquam in primo tractatu huius septimi libri dixit quod nõ est procedẽ in infinitũ in mouẽtib' et motis sed est deuenire ad aliquod primum hic consequenter in secũdo et ultimo tractatu ponit comparationes motuũ adinuicẽ. Et hoc ideo quia ea que sũt unius ordinis sunt adinuicẽ comparabilia. quia ergo dictum est de ordine mouentiũ et mobiliũ ponit que sũt adinuicem comparabilia. Mouet igitur primo istam dubitatõnem utrũ scilicet omnis motus sit cuilibet motui comparabilis vel nõ. Arguit quod non quia si omni motui est omnis motus cõparabilis tunc sequeretur quod motus rectus esset cõparabilis motui circulari. et iterum motus alteratõis et local'. Sed istud ẽ incõueniẽs quia illis

ex quo ſequitur·minor ꝓbatur p̃mo d̃ alteratõe et motu locali·quia ſi alteratio et loci mutatio ſũt adinuicẽ ꝯparabiles tũc paſſibil' q̃litas erit eq̃lis q̃titati·ſequela pʒ q̃a loci mutatõ fit ſm̃ q̃ãtitatem ſpacij·et alteratõ fit ſm̃ paſſibilem qualitatem quod eſt falſum·quod ſic patet quia quod nõ habet q̃ãtitatem nõ poteſt alteri eſſe equale ſed paſſibilis qualitas non habet quan titatem ergo nõ poteſt eſſe equalis q̃titati·

## In circulo autem et

Hic ꝓſequitur dubitationẽ de motu circulari et recto·et primo obijcit q̃ pñt adinuicẽ compari·et hoc ſic motus localis ſurſum et deorſũ pñt cõpa ri·ergo etiam motus rectus et circularis·Conſe quẽtia patet a ſimili q: oẽs ſunt motus locales Anteq̃ hec argumẽtũ ſoluat excludit vnã cauil latõem·q: aliquis poſſet cõcedere q̃ motus circu laris eſſet vel velocior vel tardior motu recto ſ; nõ equalis·R̃ñdit areſto·q̃ hec nõ poteſt dici q: vbicũq; velocius mouet aliquid altero vel tardi us ibi etiam poteſt ſecũ equalit̃ moueri· Pro ſo lutõne aũt dubitatõis quo ad motum rectum et circularem areſto·vult q̃ illi motus ·ſ·circula ris et rectus nõ ſunt cõpabiles in velocitate·q̃a ſic linea recta et linea circularis que eſt ꝑfectiſſi ma eẽnt compabiles·Ad argumentũ autem pre dictum ẽ dicendũ q̃ nõ eſt ſimile q: motus ſur ſum et deorſum fiũt p ſpaciũ vni⁹ ſpẽi·et ideo ha bent velocitatẽ vel tarditatem vni⁹ ſpẽi·ſed mo tus circularis et rectus nõ habent ſpaciũ vnius ſpẽi·et ideo etiam nõ habent velocitatẽ vni⁹ ſpẽi et ſic nõ pñt adinuicem compari

## Sed quecũq; ñ equi

Hic ſoluit dubitatõem et p̃mo dicit generaliter que req̃rũtur ad compatõnem·ſcd̃o applicat illa ad ſingulos motus·Circa primũ tria ponit que requirũẽ ad h⁹ q̃ aliqua ſint cõpabilia ·Primũ q̃ illud in quo fit compatio ſit vniuocũ · et ideo iſta eſt bona cõpatio homo eſt albior equo·quia licet homo et equus ſint diuerſarum ſpẽꝝ tñ albe do in qua cõpantur inẽ eis vniuoce·et ex hoc pʒ q̃ iſta compatio nõ valet ſtilus ẽ acutior vino quia illud in quo compantur·ſ·acutũ eſt eq̃uo cum·dicitur eñ acutũ in ſtilo quia pungit tactũ Et dicitur acutũ in voce q: pungit auditum·et acutum in vino quia pũgit guſtũ·patet ergo ſm̃ primã conditõnem q̃ illud in quo aliqua cõpan tur debet eſſe vniuocum·

## Aut primũ quidem·

Hic obijcit ꝯtra iſtam conditõem ꝯpationis pre dictã·et hoc ſic quia aliqua cõueniũt in nõ eq̃uo co in quo tñ nõ ſunt adinuicem cõpabilia ſicut aqua et aer non compantur in multitudine·et tamen multitudo non dicitur equiuoce de eis Et ſi dicatur q̃ multũ eſt eq̃uocũ ꝓpter ſuã cõi tatem·addit areſto·q̃ ſi nõ poterint ꝯparari in multo tñ bñ in duplo quod nõ dicitur eq̃uoce de eis in quo tñ nõ ꝯparãtur·quia non eſt aer du plũ ad aquã nec ecõtra·R̃ñdit areſto·ad obiectõ nem iſtam dicens q̃ multum et duplũ ſunt eq̃ uoca·quod ꝓbatur de multo quia multũ dicitur tantũ dẽ ſiue equale et adhuc plus mõ nõ ẽ vna ratõ equalitatis in aere et in aqua·quia nõ eſt eadem rõ quãtitatis·quod verũ eſt de quãtitate phiſice capta quia naturalit̃ aer excedit aquam in duplo·ſicut patet ſcd̃o de generatõe·Et ſimi liter dicendũ eſt de duplo·

## Quoniam propter·

Hic confirmat obiectõnem prius motam·et hoc ſic·Si aliqua q̃ cõueniũt in ñ eq̃uoco ſunt cõpa rabilia et aliqua nõ tũc manet maior q̃ſtio q̃re quedam eorũ ſunt ꝯparabilia et alia nõ ·et illaʒ queſtionẽ ſoluendo ponit ſcd̃am cõditionẽ requi ſitam ad ꝯparatõem·Et eſt iſta q̃ ad hoc q: ali qua compentur adinuicem requirit q̃ illud in q̃ comparant habeat idem cõe ſubiectum in ꝯpara bilibus·exempli grã albedo in equo et albedo in homine habent idem ꝓximũ ſubiectũ·ſ·ſuperficiem ideo ſunt ꝯparabilia i albedine·ſed vox et aqua nõ pñt ꝯparari in magnitudine q: ꝓximũ ſubie ctũ magnitudinis aq̃ eſt ſubã et ꝓximũ ſbiectuʒ magnitudinis vocis eſt ſonus·quia magnitudo vocis ꝓxime ſundat in magnitudine ſoni·

## Aut manifeſtum eſt·

Hic oſtendit q̃ neq; hoc ſufficit·et hoc duabus ratõibus·prima quia ſi ſic tunc omnia poſſent dici comparabilia que habent aliquod cõmune ſubiectum ſed hoc eſt falſum quia etiam multa equiuoce dicta habẽt vnũ ſubiectum·Secũda ra tio eſt·ſi aliqua duo habeant vnũ proximũ ſub iectum etiam ſequitur q̃ habent eandem ſpeciem quia ſubiectum et ſpecies debent correſpondere cũ quodlibet non ſuſcipiat quodlibet·

## Si ergo non solum.

Hic cõcludit terciam cõditõnem que requirit ad cõparatõem q̃ conditio includit duas p̃cedentes et est ista q̃ illud in quo est cõparatio debet eẽ spẽs spẽalissima. et ideo in genere nõ potest esse cõparatio. q̃uis nõ oportet q̃ res compare sint unius spẽi sicut in p̃ma cõditiõe dictũ est. Q̃ ãt ista includit duas alias sic patet q̃ omnis spẽs spẽcialissima est univoca. et habet etiã unũ subiectum primũ sic ẽtia cõditio cõprehẽdit duas p̃mas

## Sic et circa motum.

Hic applicat iam dicta ad cõparatõnem motuũ. et primo facit hoc in cõi. scdo in speciali. Quo ad p̃mũ intendit q̃ illa q̃ requirũt ad comparatõez in generali etiam requirũtur ad cõparatõem motuũ Ex quo cõcludit q̃ motus diversorũ predicamentorũ nõ sunt compabiles in velocitate. q̃ velocitas nõ est unꝰ spẽi in eis. Similiter motꝰ unꝰ generis nõ sunt cõpabiles si habent velocitates diversarũ spẽrũ. et ideo motus rectꝰ et circularis q̃uis sunt unius generis nõ tñ cõpabiles sunt in velocitate. quia nõ est in eis velocitas unius spẽi. quia si sic sequeretur q̃ linea recta et circularis possent dici equales. nõ eñ cõveniũt in una spẽ velocitatis sicut dictum est. et q̃uis in motu recto et circulari sit idẽ tempus mẽsurans. et sic videtur q̃ sit eadem velocitas nõ tñ est p̃ceptibilitas spacij. manifestũ est aũt q̃ velocitas nõ sumitur tñ ex p̃te t̃pis sed etiã ex p̃te spacij. et sic patet q̃ in eis velocitas nõ est unꝰ spẽi. et sic nõ põt comparari in velocitate

## Aliquando autez in.

Hic excludit quoddã q̃d videtur requiri ad cõparatõem motuũ localiũ. quia alicui posset apparere q̃ motus locales diversificarent̃ s̃m instrumẽta p̃ que fit motus. dicit aresto. q̃ motus facti p̃ diversa instrumẽta sunt unꝰ spẽi si spaciũ sit unꝰ spẽi. exempli grã ambulatio fit p̃ pedes volatio fit p̃ alas. si autem volatio natatõ et ambulatio fiant s̃m lineam rectã tũc sunt unius spẽi. si autẽ volatio fiat p̃ lineam rectã et ambulatõ p̃ lineam circularem sunt diversarũ spẽrũ p̃pter diversitatem spacij. Ex quibus p̃dictis concludit aristotiles unam conclusionem q̃ non potest esse comparatõ in genere. sed bene in specie specialissima.

## Et signat ratio hoc.

Hic elicit arest. unũ correlariũ de genere hoc sc̃z q̃ genus nõ est aliquid unũ. s. phisice sed in genere latẽt mlta q̃d potest dupliciter exponi. Uno mõ sic. in genere latent multa. i. multe spẽs significant̃ p̃ genus phisice captũ. Alio mõ sic in genere latẽt multa. i. p̃pter similitudinẽ ad unitatem generis logici latent multorũ equocationes quia nos credimꝰ q̃ ea que sunt equoca sũt unũ genere. sunt eñ q̃dam equocatõnes multũ apparentes in q̃bus equocata multũ distant sicut equocatio canis. sunt autem alie equocationes ubi equocata sunt multum sibi p̃pinqua sicut rector significat rectorem scolariũ et rcõrẽ navis.

## Quando ergo alte.

Quia supra dixerat q̃ illi motus sunt compabiles qui cõveniũt in aliquo spẽfico inq̃rit aresto cõseq̃nter quõ accipiatur dñia spẽfica in rebus et vult q̃ nõ accipit̃ talis dñia ex diversitate subiectorũ sed ex diversitate diffinitõis ẽentialis. et ex hoc contingit q̃ aliqua sunt eadem subiecto q̃ tñ abinvicẽ spẽ drũt. sicut album et dulce cõveniunt in lacte quod est unũ subiectum

## De alteratione autẽ.

Hic agit de compatõe motuũ in speciali. et p̃mo de compatione alterationũ. scdo de compatione generationũ. Et postea in sequenti capitulo ponit cõparationes spectãtes ad motũ localẽ. Et nõ facit mẽtõem de compatione augmenti et decrementi. quia eadem est rõ in his et in loci mutatione cũ augmentatio et diminutõ fiant cum q̃dam motu locali. Quo ad motũ alteratõnis intendit q̃ tres sunt conditõnes requisite ad eq̃litatem in motu alteratõnis. Prima est q̃ sit eadem forma in spẽ ad quã terminant̃ due alterationes. Scda q̃ illa forma similit̃ insit. et iõ nõ fit cõparatio in calore aque tepide et calore ignis quia calor nõ equalit̃ inest. Tercia q̃ subiectum sit equale. et ideo nõ compantur s̃m equalitatez calefactio minime aque et magne aq̃. Est tamẽ verum q̃ illa tercia condicio potius spectat ad equalitatem q̃ ad equalem velocitatem. s̃ p̃me due conditõnes spectant ad equalem velocitatẽ In motu aũt locali requirunt̃ duo. Primũ q̃ sit p̃emptitas spacij s̃m speciez duorũ motuũ. quia alias non essz equalis velocitas. Scdo req̃rit

ꝙ termini sint vnius spēi·In motu āt generatōnis reqritur et sufficit p̄emptitas forme ſm speciem que acquirit̄ p generatōem·Ad hoc tn̄ ꝙ generatōnes sint eque veloces requirit̄ ꝙ fiant in equali tp̄e quia aliqua citius generāt̄ et aliqua tardius·verū est tamen ꝙ plato adiunxit vnaȝ cōditōem ſ·ꝙ forma ſm quā est generatō nō insit ſm magis et min⁹·qꝛ aliqui dicebāt formas substātiales suscipe magis et minus· Sed dicit aresto·ꝙ non est necesse illam ꝑticulam addere qꝛ nō suscipiūt magis et minus forme subales·

**Querit̄** Vtꝝ omnes motus sint ad inuicem compabiles· Dōm ꝙ motus pn̄t adinuiceȝ dupl̄r compari·Vno modo generaliter·i·ſm genus sic ꝙ fiat distributio ꝓ generibus singuloꝝ·i·ꝓ vniūsali·et sic mot⁹ omnes nō sunt adinuicē compabiles qꝛ ad compatōem requirit̄ vnitas spēcifica illius in quo fit cōpatio·Sed illa que sunt diuersarū spērum siue diuersoꝝ generū nō cōueniūt in aliquo vniuoco ſm spēm·Alio mō potest esse distributio ꝓ singulis generꝝ reddēdo singula singul̄ sic ꝙ sit sensus ꝙ in qualibet spē motus pn̄t motus ad inuicem cōpari et ista locutō est magis ꝓpria·qꝛ hoc signū omnis magis distribuit ꝓ indiuiduis q̄ꝫ ꝓ generibus vl̄ spēbus·et sic est verū ꝙ omnes motus sunt adinuicem cōpabiles·quia in vnaquaqꝫ spē motus saluari pn̄t tres cōditōnes que req̄rūtur et sufficiūt ad compatōnem.

**Arguitur** Nō requirit̄ vniuocatō ad cōpationem·quia de⁹ ꝛ creatura compant̄·attn̄ in nullo vniuoce cōueniūt

Dōm ꝙ duplex est compatio quedā est ꝓprie dicta et in tali requirūtur iste tres cōditiones·ꝛ sic nō compantur deus et creatura in aliq̄·Alia est compatio imꝓprie dicta quā aliqui vocāt abusiuā quia est extra vsum vere compationis·et sic pn̄t deus et creatura adinuicem compari·Est tamē ibi considerandū ꝙ aliq̄d est cōe ad alterū tripliciter·Vno mō simpl̄r equoce et quod sic est cōe in illo nō potest aliquo mō esse cōpatio·Alio mō aliquid est cōe ad duo vniuoce et in illo potest esse ꝓpria compatio·Tercio mō aliq̄d est cōe analogice et in illo est quodāmodo compatio licet nō simpl̄r·inq̄tum eni analogata habēt ordinem ad vnū sic accedūt ad vniuocatōem·et ideo cū deus et creatura habeant ꝑfectiones ſm analogiam quia illa que sunt ꝑfecta in deo sunt imꝑfecta in creaturis·ideo pn̄t adinuicem compari deus et creatura magis ꝓprie q̄ꝫ vinū et stilus in acuto·

**Arguitur** Videtur ꝙ n̄ requirat̄ vnitas ꝓximi subiecti·quia supiora et inferiora compantur adinuiceȝ attn̄ nō cōueniūt in vno subiecto · Prima ps patet quia ista est bona compatio celum est lucidius aere· Scđa ps patet quia nō habent materiā eiusdeȝ spēi· Dōm q̄uis celū et ista inferiora nō habeant vnū subiectū primū·quia materia p̄ma ē alterius spēi in supioribus et inferioribus habent tn̄ vnū subiectū proximū quod est supficies·quia lumen ē immediate in supficie celi sicut etiam in supficie aeris et postea in aere

**Arguitur** Non requiritur ēcia conditō·ſ·ꝙ sint eiusdem speciei specialissime·quia dicit gil·por·ꝙ animal est animatius planta· Dōm ꝙ genus accipitur dupliciter·Vno mō ſm absolutam rōnem generis et sic nō fit in genere compatio·Alio mō accipitur genus ſm ꝙ intelligitur eē in vna suaꝝ spēcium·et sic in genere p̄t esse compatio·

**Arguitur**· Genus est vniuocū etiaȝ in ratōe generis·ergo p̄t fieri compatio in genere· Dōm ꝙ q̄uis gen⁹ logice sit aliq̄d vniuocum nō tn̄ est vniuocū phisice·quod sic pꝫ quia logicus ē artifex rōnis·ꝛ idō in logica sufficit vnitas rōnis ad vniuocatōnem Cum ergo genus siue cōceptus generis sit vn⁹ p acceptōnem intellectus·ideo illa vnitas est logica et nō phisica quā vnitatem rōnis phisic⁹ nō attendit·et ideo dicit phisicus ꝙ p̄ma vnitas ē in spē specialissima que non diuiditur per plures drīas formales·et sic est realiter formalit̄ vnū· Et si dicatur etiam spēs specialissima diuiditur in aliqua inferiora·ergo etiam non erit vnitas spēi specialissime nisi rōnis sicut nec vnitas generis·Dōm ꝙ duplex est diuisio quedam est materialis·et tali diuisione diuiditur spēs specialissima·Alia est diuisio formalis et tali nō diuidit̄ spēs specialissima·Cū ergo spēs specialissima nō diuidatur diuisiōe formali sic manet vnitas realis formal̄ in spē specialissima sicut vnitas materialis vel numeralis est in indiuiduo·Sed cū genus diuidatur formalit̄ sic nō tenet in se aliquam vnitatē realeȝ·Et hoc est quod dicit theomixtius ꝙ genus est quidam cōceptus sine yppostasi reali ex tenui similitudine singularū collectus·Et si dicatur phisicus etiam considerat de

generibus cū ens mobile sit genus de quo determinat phisicus. Dōm ꝙ phisicus tractat de passionibus generis nō ſm intentōem siue vnitatem generis. sed ſm ꝙ inueniē in suis spēbus. Sʒ logicus tractat de passionibꝰ generis ſm ꝙ hmōdi cū ei sic ꝯueniāt passiones intētōnales de quibꝰ phisicus omnino nihil cōsiderare habet

Arguitꝰ Motus inferioꝝ corporū et superioꝝ non sunt cōpabiles. atti habent in se istas cōditiones. Dōm ꝙ q̄uis inferiora ꝛ supiora corpa pñt adinuicem compari in aliqua forma sicut in luce nō tamen pñt adinuicem compari in motu locali q̄tum ad velocitatem motus localis. quia omnes iste cōditiones deficiūt. Primo eñi nō est vniuocatō in primo genere. quia alius est motus circularis et rectus. Scdō quia nō habent idē subiectū primuʒ quia magnitudo circularis ē alia a magnitudine recta. subiectum aūt motus circularis est magnitudo circularis et subiectū motus recti ē magnitudo recta. Tertio nō hñt eandē rōem velocitatis motus rectus et circularis. qꝛ nō solū accipitur velocitas et tarditas ex pte tpis sed etiam ex pte spacij qꝛ in diffinitōe velocioris etiaʒ ponit spaciū sicut pbatur sexto huius. Sed manifestū est ꝙ spaciū rectum et circulare differunt spē. et ergo velocitas in motu recto differt specifice a velocitate in motu circulari.

Quoniam autē mo.

Postq̄ posuit ea que requirūtur ad cōparatōnem in genere et postea que requirūtur ad ꝯparatōem motuū specialiē hic iam intēdit ponē aliquas regulas ꝯparationū. et primo oñt ſm que oportet cōpari motus locales adinuicē. Et dicit ꝙ hmōdi sunt quatuor. s. mouens mobile spaciū et tps. qꝛ omne mouēs localiter alteꝝ mouet ipm p aliqd spaciū in aliquo tempore.

Sicigitur a quod ē.

Hic ponit regulas de comparatōe motuū. et pmo ponit duas regulas ſm diuisionē mobilis. scdō ponit vnā ſm diuisionē mobilis et mouentis simul. Prima regula stat in hoc si aliqua potētia moueat aliquod mobile p aliqd spaciū i aliquo tempe tūc eadem vel equalis potentia mouebit medietatem illius mobilis in equali tpe per duplex spaciū. Scdā regula. Si aliqua potentia moueat aliquod mobile p aliquod spaciū in aliquo tempe tūc equalis potētia mouebit medietatem mobilis in medietate tpis p idem spaciū Ratō istaꝝ regularū est quia eadem est ꝓportio totius spacij ad totam potentiā et medij spacij ad mediam potentiam. si ergo diuidatur mobile tūc duplicatur spaciū ſm primā regulam vel mediatur tps ſm scdām regulam. Tertia regula ē Si aliqua potētia moueat aliquod mobile per aliquod spaciū in aliquo tempe tūc media potētia mouebit medietatē mobilis p idem spaciuʒ in equali tempe. Et ratō huius regule est sumēda sicut in prioribus.

Etsi est ipsum hmo.

Hic ponit duas regulas negatiuas q̄ excludūt quasdam cōparatōes. Prima ē si aliqua potentia moueat aliquod mobile p aliqd spaciū in aliq̄ tpe tūc equalis potētia nō mouebit duplex mobile p mediū spaciū in equali tpe. Scdā regula est. Si aliqua potētia moueat aliquod mobile p aliquod spaciū in aliquo tpe non oportet ꝙ media potentia moueat idē mobile p mediū spaciū in duplici tpe. Rō regularuʒ est quia potētia mouens forsā nō poterit hoc duplex mobile mouere Contingit eñi ꝙ potentia mouēs sit determinata ad prius mobile. et ideo nō oporteʒ ꝙ moueat duplū mobile. Et ex eodem pʒ ꝙ media potētia nō poterit mouere mobile prius motū. qꝛ tota potētia fuit determinata solū ad hoc mobile. Et ex istis sumitur talis regula ꝙ nūq̄ valet cōparatio motus qñ mobile excedit actiuitatē mouentis ſꝫ qñ mouens excedit tūc pñt fieri cōparationes.

Propter quod zeno.

Ex p̄dictis regulis soluit quādaʒ rōem zenonis qui voluit ꝙ sicut totus modius granorū milij cadens supra terrā faceret sonū ita etiā quodlibet granū cadens de modio faceret sonū. sed dicit aristo. ꝙ hoc nō oportet ex regulis iaʒ dictis qꝛ stat ꝙ vnū granū milij nō posset diuidere aerem sicut totus modius. Cū ergo sonus ex motu violento aeris fiat non fit sonus p vnū granū sicut p modium.

Si vero duo et vtrū.

Hic ponit sextam regulā que sumiē ſm aggregatōem mouentiū et ē ista. Si aliq̄ potētie mouentes diuisim accepte moueāt aliqua mobilia per aliqd spaciū in aliquo tempe tūc eedem potentie

cōiunctim sumpte mouebūt eadē mobilia cōiunctim sūpta p idem spaciū in eodem tpe·Ratio ē quia hinc inde est ꝓportio mouentis et mobilis·

## Sicut igitur in alte·

Hic ponit compatiōem in alijs motibus dicens primo fm que attendūtur compatōnes eorum & vult ꝙ in augmentatōne sunt augens·i· qđ auget·tempus et q̄titas fm quam augens auget et auctum·i·quod augetur·Similiter in alteratione sunt alterans alteratuꝫ tempus et passio fm quā fit alteratio·et vult ꝙ fm ista debent sumi regule in augmentatōne et alteratōne·et hoc similiter sicut dictum ē de motu locali·quia si aliqua potentia auget vel alterat in aliquo tempore tūc equalis potentia mouebit medium vel augebit vel alterabit duplū in duplo tempoē et mediū in medio tempe·Si autem potentie excedantur a mobili tūc non fit compatio vt dictuꝫ est·

**Arguitur** Contra primam regulam Non oportet ꝙ si aliquod mouens moueat vnam nauim p vnam leucam in vna hora ꝙ tūc moueat mediam nauim per duas leucas in eadem hora·quia forte media nauis nō posset moueri quia submergeret· Dōm ꝙ ad hoc ꝙ iste regule valeant requirūtur tria· Primū ē ꝙ sub virtute motiua ꝯprehēdat omne illud quod actiue potest cōcurrere ad motum sicut sunt raritas et densitas medij·et etiaꝫ ꝙ nō fiat fatigatio in mouente·et p mobile intelligit omne illud quod quocūqꝫ modo potest passiue cōcurrere ad motum·quia ergo dispositio mobilis concurrit ad motum·ideo compatio assumpta in argumento non valet·Secunda condicō est ꝙ iste regule solum valēt fm cōmunē ratōem mouentiū et mobiliū quia si fiat descensus ad certa mobilia et mouentia tūc non habēt veritatē Tercia condicō est ꝙ iste regule intelligūtur de motu agentiū naturaliū·quia agentia voluntaria non agūt fm vltimū posse sicut agentia naturalia·et ideo agentia voluntaria pñt mouere totum vel ptes fm electōnem

Explicit Septimus liber phisicoꝝ·

## Utrum aūt factus est·

Postq̄ in septimo determinatū est ꝙ ē deuenire ad vnū primū mouens·In hoc octauo inquirit q̄lis sit primus motus et quale sit p̄mū mouens diuiditur ergo iste liber in quatuor tractatus pn̄cipales·In p̄mo mouet vna q̄stio vtꝝ sit aliq̄s motus in cōi sempitern⁹·In scd̄o tractatu ponitur vna diuisio circa dispositionē entiū·Et ponitur istius diuisionis vltimū membꝝ ꝓ veritate· In t̄cio āt ōndit quis sit p̄mus motus·et ponit cōdiciones ipsius·s·ꝙ sit sempitern⁹ prim⁹et perpetuus·In quarto agitur de p̄mo mouēte et intendit ꝙ primū mouens est incorporeū et nullaꝫ penitus habēs q̄titatē·Quo ad primū mouetur ista questio vtꝝ motus aliq̄n incepit esse ita ꝙ nūq̄ prius fuit·et q̄nqꝫ sic deficiat ꝙ post hoc nūq̄ erit·vel motus semp fuit et semper erit·Et si tūc motus ē vita mūdi tūc mūd⁹ viuit vita immortali·q2 semp hꝫ motū ergo semp habet vitā·

**Querit** vtꝝ sit verū ꝙ motus sit vita mūdi Dōm ꝙ ista locutō pt̄ duplr̄ intelligi·Uno mō fm locutōem effectiuaꝫ ita ꝙ sit sensus ꝙ motus facit vitā in mūdo·et sic ꝓpositio ē vera de motu celi·q2 motus celi est cā vite oim istoꝝ inferioꝝ·et illā expositōem videt̄ intēdere arest·in tertu·q2 dicit ꝙ motus est sicut vita oibus subsistētib⁹·i·inferiorib⁹ mobilib⁹ Alio mō p̄t intelligi locutio formalit̄ sic ꝙ formalit̄ mot⁹ sit vita mūdi·et sic iteꝝ p̄t duplr̄ itelligi·Uno mō sic ꝙ sit locutō similitudinaria·& sic iteꝝ verū est·q2 sensus ē ꝙ sicut vita fluit ab ipsis viuētibus ita motus ab ipsis mobilib⁹ sicut

ꝓprietates eoꝝ·Uel intelligit̃ formalit̃ ſm ꝓprie tatē·et ſic ꝓpoſitio ē vera ſm antiq̃s quoꝝ q̇dā dicebāt deum eē vitam et animā mūdi·et ſic mo tus flueret a deo qui eſſet anima mūdi ſicut nūc opatōes in animatis fluūt ab ipſis aiatis·Sꝫ ſm veritatē iſta locutio ē falſa q2 mot⁹ qui ē in corpibus naturalibus nō fluit in ipſis ab aīa ſ̈ a natura que in eis eſt·quia qñ lapis mouetur nō habet in ſe animā ſm quā mouetur.

## Eſſe quidem igitur·

Hic rn̄dit tacite queſtioni q2 aliq̃s querē poſſet an motus ſit·Rn̄dit areſto·q̇ hoc non fuit du bitatū apud antiq̃s·q2 om̄s antiqui naturales dicebant mūdū eſſe genitū.ſed generatio nō po tuit eſſe abſq3 motu·et ſic ipm motū eſſe pſup ponitur in ſcientia naturali·

## Sed aliquāti quidez

Hic arguit ad vtrāq3 ptem q̄ſtionis p opiniōes antiquoꝝ·et primo ponit opiniones eoꝝ qui dice bant motū ſemp eſſe·Scd̄o ponit opiniones p pte cōtraria·Quo ad primū dicit q̇ quidā q̄ti ·i·famoſi poſuerūt īfinitos mūdos ſicut democri tus et alij qui dicūt motū ſemp eſſe·Et hoc ideo quia qñq3 p ſegregatōem corpoꝝ athomaliū cor rūperet vnus mundus in vna pte toti⁹ vniuerſi et generaret nou⁹ mundus in alio loco vniuerſi p cōgregatōem corpoꝝ athomaliū·et cū talis ge neratio et corruptio mūdoꝝ non fiat ſine motu neceſſe eſt dicere q̇ motus ſemp eſt·Iſta āt opi nio differt ab opinione areſt·quā infra ponit q2 Areſto·ponit vnū mundū in quo dicit motū p petuari·ſed democritus dicit motum ppetuari in multis mūdis·

## Quicūque āt vnum·

Hic ponit opiniones ad ptem contrariā et dicit q̇ aliq̄ ponebāt ſolū vnū mūdū et illū nō pone bant ſempiternū ſic etiā neceſſe habuerūt dicere q̇ motus nō eſſet ſempiēn⁹·Et de iſta opinione ponit a·duos phos·ſ·anaxagorā et empedoclem Empedocles dixit q̇ p inimiciā mūd⁹ generare tur qui prius p amiciciā corruptus eēt·Et ſic tpe amicicie elementoꝝ nō ē aliq̃s motus·ſic motus qñq3 nō eſt·Anaxagoras āt dixit q̇ mundus in cepat de nouo et motus p hoc q̇ aliq̃s intellect⁹ q̄ eſſet extra chaos cōfuſum ſegregaret ptes vni uerſi extra chaos·et ſic qñq3 oīa quieſcūt in chaos dus cōfuſo·et ſic motus nō ſemp fiat·Ex iſtis ptꝫ dr̄ia inter opinionē empedoclis et anaxagore q̄ uis in hoc cōueniāt q̇ motus incepit poſuit tam̄ empedocles multos mūdos ſibi inuicē ſuccedētes ſic·ſ·q̇ qñq3 vnus mūdus generaret·et iterū cor rūpetur et iteꝝ tcio generaret·Sꝫ anaxagoras poſuit tm̄ vnū mūdū quē dixit incepiſſe p intelle ctum ſegregantē ſic q̇ nō poſſet fieri plures mū di nec vnq̄ fuiſſe·

## Queritur

Utꝝ opinio anaxagore ṗt aliquo mō eē vera Dicē dum eſt q̇ int̃ oēs phos anaxagoras maxie con cordat fidei catholice de inceptōne mūdi q2 dixit q̇ oēs res qñq3 cōtinerent in vno chaos ꝯfuſo et p vnū intellectū qui hēt altiorem naturā q̄ res contente in chaos ipſe res a chaos ſegregarent hoc āt ſm veritatē p ſimilitudinē intelligit̃ ſic q̇ p chaos itelligit̃ ipm nihil et p intellectū altiorē intelligit̃ intellectus diuinus·Hic em̄ intellect⁹ diuinus res ſegregauit ex chaos·i·ex nihilo·hoc autē nō ṗt dici q̇ res ṗexiſterēt ī chaos indiſtin cte q2 tūc oīa entia mūdi ṗexiſterent ſm ſubſtā tiam an̄ ꝯſtitutōem mūdi qđ eſt alienū a fide ſi cut tñ dixit ipſe anaxagoras·

## Cōſiderādum igitur

Hic oñt neceſſitatē de iminādi hanc queſtionē et dicit q̇ ſcire veritatē q̄ſtionis illi⁹ nō ē ſolū ne ceſſariū ad abſolutā cōſideratōnem de rebus na turalib⁹ ſ̈ multū vꝫ ad ſciam de pmo pncipio q2 ſi motus fuit ſempiēnus facile elicit̃ q̇ etiā mo tor pmus ē ſempiēnus·vtit̃ em̄ areſt·in hoc octa uo ꝑpetuitate motus ad ꝓbandum perpetuitatē primi motoris·

## Queritur

Utꝝ areſto·moueat iſtā q̄ſtio nē de pmo motu ſimplr̃ ſiue de motu in cōi· Dōm q̇ iſtā queſtionē mouet de motu in cōi et nō de pmo motu·qđ ex trib⁹ ꝓbat Primo ex verbis textus mouēdo em̄ q̄ſtionē mo uet eā ſic vtꝝ motus aliqñ incepit eē ita q̇ pus nihil fuit motū q̄ q̄ſtio dat expſſe ꝺ motu ī gene re·Scd̄o ex rōnib⁹ q̄s ponit areſt·q2 in nulla il laꝝ rōnū aliq̄o ponit qđ ſpectat ad pmū motuꝫ ſicut infra patebit·loq̇tur g° de motu in cōi·Ter cio q2 inferi⁹ in ſcd̄o tractatu ꝓbabit q̇ eſt vn⁹ prim⁹ motus ſempiēn⁹·Si g° hoc prius ꝓbatuꝫ eſſet tūc fruſtra ꝓbaret idem de nouo·

## Incipiamus autē ex·

Postq̄ꝫ posuit opiniones antiq̄ꝝ de sempiternita
te mot⁹. Hic ꝯ̄tra ponit ꝓpriā opinionē· et ondit
motū esse sempiternū. Ad hoc ponens duas rōes
Prima sumit ex pte mouentiū et mobiliū· Scd̄a
sumit ex pte tpis. Prima stat i hoc supposito ꝙ
ad motū requirūtur mouens et mobile tūc sic ar
guit. Si mot⁹ incepit aut g° incepit p hoc ꝙ mo
uens et mobile inceperūt· vel p hoc incepit ꝙ mo
uēs et mobile semp fuerūt et in eis de nouo ince
pit mot⁹. Nō p̄t dici pmū qz tūc seq̄ret ꝙ añ pri
mū motū poneret aliq̄s prior mot⁹ qḋ ē contra
rōem pmi motus· qz mouēs ⁊ mobile nō incipiūt
nisi p motū cū oīs ꝓductio fiat p motū· Scd̄m
etiā nō p̄t dici qz si mouens et mobile semp fue
rūt tūc erit ad min⁹ aliqua cā q̄re mot⁹ nūc ince
pit et nō prius Illā ergo cām oꝫ pmo remouē vt
fiat motus imobilib⁹· sed remotio illius cē non
p̄t esse sine motu· et sic adhuc añ pmā mutatōeꝫ
prior ponitur mutatio·

# Alia quidem eni mo·

Hic remouet vnā tacitā q̄stionē qz posset aliq̄s
dicere ꝙ ꝯtingit aliq̄d nūq̄ꝫ q̄escere et nūq̄ꝫ moue
ri absq̄ꝫ hoc ꝙ p̄existat cā quietis q̄ remouet· et
hoc videt maxime cē in agēte p intellectū· qz vide
tur in illo agēte ꝙ hoc agēs posset incipe de no
uo mouē mobile absq̄ꝫ hoc ꝙ mutet· Intendit g°
aresto. h̄ ꝓbaē ꝙ in nullo agēte nec naturali nec
intellectuali aliq̄ḋ agēs p̄t de nouo agē nisi mu
tet· Sūt em̄ duplicia agētia ſm aresto· q̄dā mo
uent singularit̄ i· ad vnū tm̄ sicut agentia natu
ralia· Alia mouēt ſm ꝯtrarios mot⁹ vt agētia
p intellectū· In agētibus āt naturalib⁹ si debēāt
de nouo agē oꝫ ꝙ in illis mutet situs· Ignis em̄
nō agit in aquā de nouo nisi applicet aque· et sic
motū calefactōis p̄cedit motus localis ipsi⁹ mo
uētis· s· calefacientis· Sꝫ agētia p intellectū agūt
ad opposita oportet g° ꝙ añq̄ꝫ tale agēs possit
agere ꝙ deliberet de vno opposito q̄ deliberatio n̄
fit nisi p aliquā mutatōem· et sic nō p̄t agens p
intellectū de nouo agere nisi mutetur·

# Adhuc autem prius·

Hic ponit aliā rōem q̄ sumit ex pte tpis ad pro
bādū ꝙ motus ē sempiternus et p̄mittit duo. Pri
mū est ꝙ p̄us et posterius nō p̄nt eē nisi sit tps
Scd̄m ē ꝙ tps nō p̄t esse nisi sit mot⁹· Et rō p
mi suppositi ē qz tps nihil aliud ē nisi p̄us et pos
sterius motus numerata· etiā p̄us et posterius
ponūtur in diffinitōe tpis· Rō scd̄i suppositi est
qz tps est ꝓpria passio mot⁹ ſꝫ subiectū nō ē sine
passione. Istis suppositis sic arguit· Si tps est p
petuū necesse ē motū esse ppetuū· Sed tps ē ppe
tuū g° motus ē ppetu⁹· Ꝯseq̄ntia tꝫ a tota cōdi
tionali cū positōe añcedētis ad positōem ꝯ̄ntis
Añs ꝓbat duplr· s· autoritate et rōe· Autorita
te oim phoꝝ qz oēs antiqui ponebāt mūdū eē in
genitū excepto platone q̄ solus genuit mūdūꝫ· i·
dixit solus mūdum eē genitū· Rōne sic qz si tps
incepit tūc incepit in ipso nūc· sed nō p̄t incipere
in ipso nūc· ergo tps non incepit· minor ꝓbaē qz
dato quocūq̄ꝫ nūc semp dabit prius nūc· Qḋ sic
ꝓbatur quia de rōne nūc est ꝙ sit finis preteriti
et initiū futuri· dato ergo quocunq̄ꝫ nūc habebit
aliquod prius quod est finis preteriti· Et p hoc
idem ꝓbatur ꝙ nō deficiat mūdus quia nūc est
initiū futuri dato ergo finali nūc adhuc dabitur
posteri⁹ nūc quod est initiū futuri· Similes ra
tōnes adducit aresto· ꝙ motus est semp futur⁹
quia alias post vltimū motum non esset posteri
or motus·

**Queritur** Quomō debent solui iste ratōnes cum concludant
contra fidem Dicendū ꝙ prima sic soluitur qz
in ea supponitur aliquod falsum hoc· s· ꝙ quicq̄d
incepit hoc incepit p motum· sed hoc est falsuꝫ qz
totus mūdus et principales ptes mundi incepe
rūt nō autem p motum sed p creatōem
et ideo motus incepit p hoc ꝙ mouentia et mo
bilia inceperūt· sed non est verum ꝙ oportet illa
mouentia et mobilia incipe p motum· Ex quo
patet ꝙ ista ratō ꝓcedit contra ratōem anaxa
gore et alioꝝ antiquoꝝ qui credebant mūdū in
cepisse p naturalem motum et hoc nō est contra
fidē· Secūda ratō sic soluitur quia ꝯcedit ꝙ mū
dus incepit in nūc· et quādo tūc arguitur de rati
one nūc est ꝙ sit finis preteriti et initiū futuri·
Dicendum ꝙ est triplex nūc in tempore sicut tri
plex pūctum in linea scilicet nūc inicians nūc cō
tinuans et nūc terminans· Dicēdum ergo est ꝙ
de ratōne nūc continuantis est ꝙ sit finis pre
teriti et initiū futuri· Sed hoc nō est verum de
nūc initiante et terminante quia nūc inicians ē
solum principiū futuri· et nūc terminās est solū
finis preteriti· Dicendum est ergo ꝙ mūdus in
cepit in nūc initiante quod non habet ante se tē
pus· Est tamen considerādum ꝙ si mūdus esset
perpetuus et tempus perpetuū tūc omne nūc eēt

continuatus quia non esset dare primū nūc ſʒ ſm veritatem est dare primū nūc quod nō habet aliquod aliud nūc aut tempus ante se.

**Arguitur** Si esset primū nūc tūc ante hoc nihil esset. sed ante dicit tempus. ergo ante primū nunc est tempus.

Dicendum ꝙ ante accipitur dupliciter. Uno modo affirmatiue. et sic significat tempus sicut dicimus iohānes venit ante petrum id est in tē pore ante petrum. et sic primū nūc non diffinitur ꝑ ante. Alio modo accipitur ante negatiue ſm ꝙ negat tempus. et sic ponitur ante in diffinitione primi nūc quod nūc est initium totius temporis. Similiter dicitur de extra quo ad locum quia extra accipitur dupliciter Uno modo negatiue. et sic accipitur in primo de celo vbi dicitur ꝙ extra celum nihil est. Alio modo accipitur affirmatiue. et sic significat locum vt cum dicitur iohannes est extra domū id ē in loco extra domū.

## Sed non aliquando

Postq̄ posuit aristotiles rationes ad suam propriam opinionem consequēter reprobat illos philosophos qui contrariū ponebant. et dicit ꝙ ponere ꝙ motus aliquādo sit et aliquando non. sicut aliqui philosophi posuerūt hoc assimilatur figmento. et hoc ideo quia hoc videtur esse fictum ad quod nulla ratō adducitur. Sed isti philosophi dicebant istam opinionem absq; rōe.

**Arguitur** Ex hoc sequeretur ꝙ articuli fidei essent figmenta. q̄a non habent aliquam ratōnem. Dicendum ꝙ q̄uis illa que fide tenemus non ꝓbantur ratōe naturali tamen veritas illorum innititur autoritati diuine que autoritas maior est qualibʒ ratōne naturali etiam demonstratiua. quia ratio humana ꝓpter debilitatē sui luminis potest multipliciter deficere non autem ratō diuina. quia deus nec fallere nec falli potest. Item illa que fide tenentur miraculis innitūtur et solum operibus illis que solus deus facere potest. et ideo manifeste patet ꝙ illa sunt reuelata a deo quia opera diuina dant testimoniū illis que fide tenētur.

## Similiter autem et.

Obijcit contra ratōem empedoclis et anaxagore qui vtebant rōe q̄uis non fuit vera et efficax rō. Dicebāt eñ motū q̄nq; eē et q̄nq; ñ eē eo ꝙ sic natū est esse. sed hoc dicere nō sufficit qꝛ ꝓbandū est quare sic natum est esse. quia illa que fiunt a natura habent causas. et ideo nō potuit ista ratio esse quare quandoq; motus est et quandoq; non est.

## At uero nihil inordi.

Hic ꝯpat opinionē anaxagore ad opinionē empedoclis. et vult ꝙ cōuenientius opinatur et vtebatur ratōne predicta empedocles q̄ anaxagoras. quia anaxagoras dixit ꝙ postq̄ res in infinito tempore quieuerūt in chaos confuso tūc inceperūt iterum moueri per infinitum tempus. ſʒ empedocles dixit ꝙ vniuersum in aliqua parte temporis corrumperetur et in aliqua alia parte temporis generaretur. ⁊ sic dixit res aliquo tempore finito quiescere et aliquo tēpore finito moueri. Cum ergo finiti et infiniti nulla est ꝓportio sic opinio anaxagorē omnino est innaturalis. Quia que in natura sunt ordinata sunt. infinitum autē non habet ordinem ad finitum. et ideo empedocles qui posuit motum fieri tempore finito et quietem tempore finito cōuenientius dixit

## Sed habet dicētem.

Hic ostendit ꝙ nec etiam empedocles ꝯuenienter vsus est ista ratōne. quia ipse non posuit causaʒ quare in aliqua parte temporis res quieuerūt ⁊ quare in aliqua parte temporis inceperūt moueri. quia non assignauit causam quaē in vna parte temporis generaretur lis et in alia parte tēporis amicicia. et sic est ibi petitio principij. quia in istis inferioribus non fiunt motus et quietes ſm equalia tēpora. et tamen si hoc fieret in istis inferioribus adhuc tamen non apparet ꝙ sic eēt in toto vniuerso.

## Omnino aūt ex tōti.

Hic excludit philosophus quādam falsam respōsionem istorum āntiquorū. quia posset aliquis dicere ꝙ illud quod semper est non habet causam et ergo democritus dixit ꝙ motus semper est. et sic non esset danda causa sempiternitatis mot⁹ Respōdit philosophus ꝙ in hoc non bene estimabant scilicet ꝙ sempiterna non habent causam. Quod sic probatur quia conclusio demōstratōis est sempiterne veritatis. et tamen habet causā quia premisse sunt causa cōclusionis. vt patet exemplariter ista eñ conclusio triangulus hʒ tres angulos equales duobus rectis est perpetue ve

ritatis·et tamē habet causam·s·principia que de monstrant passionē messe subiecto· Ex ista cō clusiōe phi potest patere q̄ q̄uis arestotiles po suit mūdum eternū tamen dixit deum esse cām mundi· Similiter ponit augustinus exemplum ad p̄bandum q̄ perpetuū potest habere causam hoc scʒ si pes ab eterno stetisset in puluere tūc ve stigiū pedis esset effectus eternus·et tamē vesti giū haberet causaʒ·s·pedem·quia pes esset cā effi ciens illius vestigij sicut nūc deus est causa effi ciens mundi·

**Arguitur·** Perpetuū nihil habet an te se·ergo mūdus existēs perpetuus non habet ante se deum· Dicenduʒ q̄ aliquid habet causam ante se dupliciter·Uno modo s̄m tempus et sic perpetuū non habet ali quid ante se·Alio modo s̄m naturam·et sic per petuū potest habere aliquid ante se·quia si deus ab eterno fecisset mūdum adhuc fuisset ante mū dum naturaliter·Similiter etiam est de homine et risibili quia homo et risibile sunt simul tempe tamen naturaliter homo est ante risibile·q̄z om nis causa naturaliter est ante suū effectum sed non semp tempore.

## Cōtrarium auteʒ in·

Hic arestotiles ponit tres ratōnes in contrariū p̄bantes q̄ motus non semp fuit·sed q̄ incepit Prima ratō est nulla mutatō terminata est per petua·quia perpetuū est quod caret termino· sed omnis mutatio est terminata quia est de quodā in quoddam inter determinatos terminos·ergo nulla mutatō est perpetua·Et quia minor nō vi detur esse vera de motu circulari·ideo p̄bat speci aliter de motu circulari sic· Nihil mouetur ad il lud ad quod ptingere non potest·sed impossibile est aliquid motū esse in infinitum quia si eēt mo tum tūc haberet terminū motus·sed infinitū ca ret termino· ergo impossibile est aliquid moueri in infinitum·Secūda ratō eadem est ratō de to to vniuerso et de p̄ticulari mobili·quia totum et pars debent p̄portionari.sed de p̄ticulari mobili videmus q̄ quādoq̄ȝ mouetur et quādoq̄ȝ non·er go etiam sic erit de toto vniuerso·Tercia ratio· Sicut est in microcosmo·i·in minori mundo ita erit in macrocosmo·i·maiori mundo·Sed in mi crocosmo scʒ in homine sic est q̄ in eo incepit mo tus sic q̄ prius non fuit·sicut patet in vigilia p⁹ somnū·g⁹ sic erit in macrocosmo·i·maiori mūdo·

**Querit** Quare homo dicitur microcos mus· Dicendum q̄ ad simili tudinem maioris mūdi·Et illa similitudo atten ditur quo ad corpus quo ad animam et quo ad motum·Quo ad corpus quia sicut in toto vniū so sunt quatuor elementa·s·ignis aer ⁊c·ex qui bus est constitutum vniuersum·sic etiam homo componitur ex quatuor elementis et q̄uis quin tum corpus simplex·s·celum nō intret compositi onē hominis s̄m substantiam tamē s̄m virtuteʒ Quo ad animam dicit phs tercio de anima q̄ anima est quodāmodo omnia·quia quo ad sensū est sensibilia quo ad intellectuʒ est intelligibilia quod est verū non s̄m naturam sed s̄m similitu dinem et p̄portioneʒ·Tertiō quo ad corpales mo tus·quia sicut in celo est duplex motus vnus ab oriēte in occidens qui motus capit secum s̄m na turam inferiores speras·Alius est motus ab oc cidente in oriens cōtra motus p̄mi mobilis·Sic etiam dicendum est de homine quia in homine est duplex motus scilicet ratōis et sensualitatis et vnus contrariatur alteri·quia motus sensua litatis contrariatur motui ratōnis·et mot⁹ ra tōnis est ab oriente in occidens id est ex virtuti bus ꝑ motus sensualitatis est ab occidēte id est a vicijs·

## Horum auteʒ primū

Hic soluit istas ratōes p ordinem dicens q̄ est duplex motus quidam est inter vera cōtraria et talis non potest esse infinitus quia contraria de se sunt finita et determinata·Alius est mot⁹ qui non est inter vera contraria sed ab eodeʒ ad idē sicut motus circularis·et talis potest esse infini tus p reiteratōnem·Et si dicatur nihil mouetur ad impossibile·sed impossibile est motum infini tum esse factum·Dicendum q̄ dupliciter dicitur motus localis īfinitus·Uno modo ex parte spa cij quia·s·habet spaciū infinitum· et sic est veruʒ q̄ nō potest motus infinitus esse complet⁹·Alio modo dicitur motus infinitus s̄m durationem qui tamen fit in mobili finito et spacio finito·et talis motus est infinitus s̄m successionē sed nō s̄m simultatem · Sic etiam est de motu celi qui s̄m phm est infinitus·Ad s̄cdam ratōnem dicen dum q̄ nō est simile de toto vniuerso et de p̄ticu lari mobili quia totum vniuersum nō potest ha bere aliquod mouens extrinsecum a quo incipiat de nouo moueri·ꝑ quodlibet p̄ticulare mobile po

test habere molliẽs de nouo sibi cõiunctum a quo
de nouo moueatur. Ad tertiã ratõnem dicẽdum
q̃ etiam in microcosmo non incipit motus loca
lis de nouo nisi precedat aliquis alius motus. q2
animalia mouentur localiter ab appetitu vt di
citur tertiõ de anima. Sed appetitus mouetur a
cõtinente exteriori. s. ab aere vel a celo et quan
doq3 ab intrinseco. s. ex fantasia cõiuncta. Et il
la est causa quare in animalibus post somnũ ac
cidit vigilia quia postq̃ cibus ẽ decoctus tũc ani
malia naturaliter expgiscũtur et succedit vigi
lia. sed manifestum est q̃ digestio cibi p̃cedit
motum localem animalis.

**Arguitur** Appetitus nõ potest mo
ueri p celum quia appeti
tus intellectiuus ẽ immaterialis et motus celi ẽ
materialis. sed materiale nõ agit in immaĩiale

Dicendum q̃ appetitus sensitiu9 p se mouet
a celo quia est materialis. sed appetitus intellecti
uus solum p accidens mouetur a celo inq̃tu3 sc3
cõiungitur organis sensitiuus. et sic vult phs q̃
in animalibus nõ est primus motus. sed motus
in animalibus refert ad motum celi.

**Queritur** Utrum mundus s̃m veri
tatem sit perpetuus Di
cendum q̃ nõ. Cuius ratõ est quia quod incepit
nõ est perpetuũ. sed mũdus incepit ergo non est
perpetuus. Maior patet q2 ppetuũ semp est. sed
quod incepit nõ semp fuit. ergo. Minor pt3 p au
toritatem fidei que est fundata in infallibili rõe
diuina. Et ideo q̃uis rõne pbari non potest effi
caciter mũdum esse creatum in principio tempo
ris. et hoc pter duo. Primo quia tũc nõ ess3 cre
ditum. scdo q2 mũdus est factus p voluntatem
diuinã que nõ potest habere rõnem nobis notã
Tamen pbari potest efficaciter q̃ nõ est impos
sibile mũdum incepisse. et hoc sic pbatur. mundũ
esse nõ est necẽ. ergo mũdum non esse est possibi
le. cõseq̃ntia pbatur p equipollentiã modaliũ
quia nõ necẽ et possibile nõ. eq̃pollẽt quia sũt de
contingenti. Antecedẽs pbatur q̃ mũdum esse non
est necesse quia necessitas in aliquo potest dupli
citer accipi. Uno mõ s̃m absolutam necessitatẽ
que sumitur s̃m principia intrinseca que sũt ma
teria et forma. Alia ẽ necessitas accepta s̃m ne
cessitatem cõditionatam que sumit s̃m p̃ncipia
extrinseca que sũt agẽs et finis. Sed nullo mõ
istor mõ mũdũ eẽ ẽ necesse. nõ necessitate abso
luta q̃a q̃uis materia mũdi nõ habeat natura

lem ordinem ad corruptõem sicut materia inferi
orum q2 ei nõ est cõiuncta p̃uatio habet tñ ordi
nem ad nõ esse ex pte cõseruãtis. q2 mũdus a li
bera voluntate diuina dependet. et ideo deus po
test nõ conseruare mũdum. et sic in nihilũ tenderet
Et sic patet q̃ nulla res creata habet necessita
tem eẽndi absolutam. s3 solus deus cuius eẽntia
est esse. Similiter nec ẽ necessitas ex pte cã agẽ
tis quia causa pducens mũdum est agens volũ
tariũ et nõ naturale. et ideo libere pducit mũdũ
et nõ coacte nec naturali necessitate. vñ patet q̃
deus seipsum vult necessario et alia contingent
Similiter nõ est necessitas ex pte finis q̃r tunc
aliquid est necessariũ ex pte finis quãdo sine il
lo finis eẽ aut bene eẽ nõ potest. Finis autẽ re3
creatarũ est bonitas diuina. sed illa optime po
test esse absq3 creatis ymo nihil pfectõis accres
cit ei pter creaturas. Nullam ergo necessitate3
habet mũdus ad eẽ. et p cõseq̃ns potest non esse

Ex quo pt3 q̃ q̃uis phs efficaciter pbet mun
dum non incepisse p naturalem motum vt aliq̃
antiqui volebant quia sic ante primũ motũ eẽt
alius motus. In nullo tamẽ cõtradicit illa pba
tio fidei quia simpliciter non pbat eternitatem
mũdi et motus vt circa textũ dictum est in solu
tione rationũ. Unde phus vtitur illa ppetuitate
mũdi ad pbandum ppetuitate3 p̃mi motoris nõ
tãq̃ p̃ncipio oñsiuo s3 tãq̃ p̃ncipio psuasiuo. In
ducit eñi hanc opinionẽ ex opinionibus aliorum
phorum. et ex hec sumi potest quare vocat phus
istam positõnem mũdum esse perpetuũ in topi
cis pplexima neutrum quia sunt ratõnes eque
fortes ad vtramq3 partem quod nullo modo ve
rum esset si vna pars esset demonstratiue pro
bata.

**Arguitur** Nisi mundus esset perpe
tuus et etiam mot9 tunc
processus philosophi esset falsus in isto octauo li
bro, probatur quia ex perpetuitate mũdi et mot9
probat perpetuitatem primi motoris. Dicẽdu3
q̃ nihil prohibet ex falsis verum concludere. sicut
patet scdo priorũ. Et ideo ex falsa opinione de p
petuitate mundi pbat multas veritates que ta
men possunt euidentius probari et ostendi posi
ta iceptõe mũdi. Potest eñi pbari quinq3 rati
onibus posita inceptione mundi q̃ adhuc ẽ vnũ
primũ mobile et q̃ prim9 motor est perpetu9. Pri
ma ratõ stat in hoc. Omne quod mouet ab alio
mouetur et non est procedere in infinitum. quia

tūc nullus esset motus ergo deuenietur ad vnū
immobilem motorem primū· Secūda ratō quia
in rebus creatis inueniutur aliqua contingentia
quia quedam res create possunt quandoqꝫ eē et
quandoqꝫ non esse· inueniūtur etiam aliqua que
non possunt quandoqꝫ non esse et illa sunt ne
cessaria· Tunc sic arguitur Necessarium creatuꝫ
reducitur ad aliquod primū necessarium sicut eti
am contingens· sed in creatis inueniūtur quedā
necessaria · ergo est vnū primū necessariuꝫ a quo
alia habent istam necessitatem· Tercia ratio qꝛ
videmus in rebus creatis aliquid esse magis per
fectum et aliquid minus perfectum· sed magis ꝑ
fectum et minus perfectum reducuntur ad aliqđ
perfectissimū· sed perfectissimū est necessarium er
go inuenitur aliquod primū simpliciter necessari
um in rebus· Quarta ratō quia videmus ꝙ vni
uersum gubernatur ab aliquo intellectu· quia vi
demus res tendere in suos fines absqꝫ cognitio
ne finis· sicut lapis mouetur deorsum et aranea
facit telam· ergo oportet ꝙ talia dirigantur ab
aliquo quod omnes fines cognoscit· sed intelle
tus cognoscens est incorruptibilis· ergo deuenē
dum est ad vnuꝫ primū incorruptibile· Quinta
ratō· In rebus est aliquod productum ergo hoc ē
productum ab alio cum nihil efficiat seipsuꝫ· sed
non est processus in infinitum· quia tunc nihil es
set causatum· ergo deuenitur ad vnū primū effi
ciens perpetuū· Ex quibus patet ꝙ posita incep
tione mundi adhuc deuenitur ad vnū primum et
perpetuū motorem qui a nullo productus est sed
omnia produxit·

**Arguitur·** Motus est vita mū
di sed vita intelligen
tiarum est immortalis· ergo aliquis motus est
perpetuus et immortalis· Dicendum quāuis
vita intelligentiarum sit immortalis sic ꝙ non
potest corrumpi per potentiam intrinsecam· qꝛ
in formis illis non est materia· sunt tamen ta
les forme annihilabiles· et sic non sunt simplici
ter perpetue· sicut enim tales forme ex nihilo ꝓ
dieunt ita etiam naturaliter in nihilum decide
re possunt nisi conseruētur a prima causa omni
um rerum·

**Arguitur·** Impossibile est deum
de nouo mūdum pro
ducere ergo non est mundus de nouo productus
Antecedens probatur quia quicquid de nouo ꝓ
ducit mutatur vel per se vel per acci dens· sed de
us est immutabilis ergo non potest mūdum de
nouo ꝓducē et sic mūdꝰ erit ꝑpetuꝰ ſm veritatē
vt ꝓbant oēs phi in textu· Dicendum ꝙ est
duplex agens· Aliquod est naturale quod agit
per formam naturalem sicut ignis aqua · et sic
verum est ꝙ nullum agens aliquid producit abs
qꝫ sui mutatione· Aliud est agens intellectuale
quod agit per formam conceptam in mente et
hoc est duplex· Aliquod est agens intellectuale
perpetuū et eternum· et hoc potest aliquid de no
uo facere absqꝫ omni mutatōne sui· quia potest
ab eterno aliquid concipere quod velit produce
re aliquem effectum in aliquo determinato tem
pore tali vel tali· et sic est dicendum de deo quā
tum ad creatōnem mundi quia deus ab eterno
concepit ꝙ velit producere mundum in hoc tem
pore in quo produxit· Aliud est agens intellectu
ale non eternum sed creatum a deo· et hoc po
test producere nouum effectum absqꝫ mutatōne
sui quam nunc habet cum producit effectum· sed
non potest producere aliquem effectuꝫ absqꝫ om
ni mutatione· quia non est eternum· ergo non
potest habere conceptum eternum· sed in tempo
re incepit concipere· et per consequens mutatum
est· Ex quo soluitur istud sophisma deus voluit
producere mundum ab eterno· quia hoc complex
um ab eterno potest ad duo referri · Uno modo
refertur ad illud verbum voluit· et sic sophisma
est verum quia deus ab eterno voluit producere
mundum in tempore· Vel hoc complexū determi
nat hoc verbum producere· et sic est falsum quia
deus non voluit producere ab eterno mundum
quia voluit producere mundum in tempore id ē
in principio temporis·

**Arguitur·** Posita sufficienti cau
sa in actu ponitur effe
ctus· sed deus est sufficiens causa· et est ab eter
no· ergo mundus fuit ab eterno· Dicendum
ꝙ duplex est agens scilicet agens per naturam
et posito tali agente sequitur effectus nisi ali
quid impediat talem causam· Aliud est agens
per intellectum et voluntatem· et tunc maior est
falsa· quia non oportet posito tali agente pone
re effectum quia hoc agens non agit sicut po
test sed sicut vult· et ideo potest sibi determinare
tēpus agendi· sicut domificator nō semꝑ domifi
cat quādo potest sed quando vult · Et hoc perti
net ad ꝑfectōnem cause ꝙ nō solum determinet
sibi effectum sed etiam determinat sibi tempus

quãdo velit opus et effectum ꝓducere·

**Arguitur** Actio dei est etēna·ergo habebit aliquē effectū eternū et tal effectus ē mundus ergo mundus fuit ab eterno· Dicendum ꝙ actio dei potest dupliciṫ capi·Uno modo ex ꝑte principalis significatōis ſm ꝙ est in deo agente·et sic actio dei est etēna· Alio modo accipitur actio dei ex parte connotati quod est res ꝓducta·et sic actio dei est temporalis·et sic multa dicūtur de deo temporaliter ex hoc quia aliqua acquirūt ad deum nouam relatōnem vel habitudinem·sicut deus dicitur de nouo domin⁹ non ꝙ in ipo aliquid noui factum est sed quia res create in quibus est seruitus acceptant nouam relatōnem ad deum·etiam actō dei est temporalis non ꝙ in deo est aliquid temꝑale sed aliquid temꝑale extra deum habet a deo de nouo realem dependentiam·

**Arguitur** Agens ꝑ voluntatem nō retardat ꝓducere suū effectum nisi ꝓpter mutatōem·quia·s·exspectat oportunitas·quãdoqȝ ꝓpter agens vt in bello bellum retardatur ꝓpter aduentum populi·quãdoqȝ etiam contingit ex defectu artis·quia artifex nō facit artificiatum nisi sit sufficienter instructus et sic incipit agere·tercio ꝓpter impedientia vt nauta exspectat bonam auram·quarto ex ꝑte temporis sicut rusticus seminat i temꝑe apto· quinto modo ex parte finis·sed nullo modo istoꝝ modoꝝ potest deus impediri ergo mūdus fuit ab eterno· Dicendum ꝙ est duplex agens ꝑ volūtatem·Quoddam est quod agit in temꝑe ꝑ motū et ex materia·et hoc agens habet necesse expectare oportunitatē temporis·quia quãdoqȝ potest materia disponi ad formam intentam et quandoqȝ non· Aliud est agens vniuersale quod agit supra tempus ꝓducens simul materiã et formã et hoc agens nō habet expectare oportunitatē et dispositōnes materie·quia simul ꝓducendo materiã aptat eã ad formã·et ideo quãdo vult tūc ꝓducit et tale agens est de⁹· Et si queraṫ quaṙ deus distulit ꝓducere mūdum·Dicendū ꝙ ꝓpter duo·Primo vt manifestaretur sua bonitas quia ex hoc accipitur ꝙ deus libere ꝓduxit mūdum et nō ex naturali necessitate·Scdo manifestaṫ ei⁹ sufficientia quia non indiguit creaturis a principio·sed fuit in se sibi sufficiens·

**Arguitur** Illud quod de nouo incepit eē possibile fuit eē anteq̄ incepit·sed possibile significat materiam·ergo ꝓfuit materia an̄ ꝓductōem rei·et ꝑ cōseq̄ns fuit tota res anteq̄ incepit eē· Dōm ꝙ potentia accipiṫ duplr·Uno mō ex ꝑte agētis ſm ꝙ significat potētiã actiuã agētis·et sic dicim⁹ ꝙ potētia ꝓcessit mundū· qꝛ potētia diuina q̄ est potētia ꝓducēs mūdū illa ꝓfuit an̄ ꝓductōem mūdi sed ista potētia nō significat materiã sed potentiã agentis·Alio mō accipiṫ potētia put tenet se ex ꝑte rei ꝓducte·et sic potentia accipiṫ duplr Uno mō ꝓ potētia phisica·i·potētia reali quarū quedam est actiua sicut ē potētia de scda spē qualitatis·quedã est passiua sicut ē potētia materie·et tūc ꝑt eē verū ꝙ potētia significat materiã et tūc maior ē falsa·s·quicq̄d de nouo incepit eē est in potētia vt fiat· Alio mō capiṫ potētia ex ꝑte nō repugnãtie terminoꝝ ſm ꝙ hoc dicim⁹ possibile vbi ꝑdicatū non repugnat subiecto et sic dicim⁹ mūdum eē an̄q̄ fuit ē possibile·sicut nūc antixp̄m eē est possibile·et sic ista potentia nō ponit aliquã rem a ꝑte rei sed solū habitudinē terī et nō repugnantiam ad eē·

**Arguitur** Relatio realis nō aduenit alicui nisi ꝑ mutatōeȝ alteri⁹ extremi·ſ; si mūdus ē creat⁹ g° mūdo aduenit aliq̄ relatio vel g° talis mutatio tenet se ex ꝑte mūdi vel dei·Nō ex ꝑte mūdi qꝛ mūd⁹ nō est·nec ex ꝑte dei qꝛ deus ē oīo immutabilis ergo etc· Dōm ꝙ duplices sunt relatōes quedã sūt reales ex ꝑte vtriusqȝ extremi·et tales relatōes adueniūt solū ex mutatōe vtriusqȝ extremi sicut paternitas et filiatio et tal relatio nō ē creatio qꝛ creatio ē tm̄ real ex ꝑte creature·Alia ē relatō que est solū realis ex ꝑte vni⁹ extremi et illa aduenit ꝑ mutatōem vni° extremi·Et qñ arguitur mūdus nō ē mutat⁹·qꝛ q̄d nō ē nō mutaṫ·Dōm ꝙ ꝓprius nō ꝓprie mutaṫ mūdus ꝑ creatōem mutatōne phisica et ꝓprie dicta·sufficit tm̄ ꝙ ē mutatio cōiter dicta ſm ꝙ ꝓductio toti⁹ entis vocaṫ mutatio vt dictum ē in ꝑmo huius·

**Arguit͛** Impossibile ē tp̄s incipe g° mūd⁹ et mot⁹ sūt ꝑpetui·Ans ꝓbaṫ qꝛ si inciperet tp̄s tūc inciperet in nūc·ſ; an̄ qđlibet nūc est aliud ꝑus nūc·g° dato q̄cunqȝ tp̄e daṫ prius tempus·et sic tempus non incepit· Dicendum ꝙ est triplex nūc scilicet nūc initians continuãs et terminãs·Tūc dicendum est ꝙ de ratōne nūc cōtinuantis est ꝙ sit finis preteriti et initiū futuri· Sed de ratione nunc initiantis est ꝙ sit

principium tĩm. de ratõne autem nũc terminan tis est q̃ sit finis tĩm. Per hoc ergo dicendum ẽ q̃ tempus incepit in nũc initiante quod non ha buit prius tempus ante se. et sic etiam mundus desinit esse in nunc terminante quod non habet post se nũc. Est tamen considerandum q̃ hoc nũc in quo incepit mũdus nõ potest esse nũc tempo ris tm̃ quia etiam nõ temporalia scilicet eui na sunt simul in illo nũc creata. et ideo oportet dice re q̃ hoc nũc includit simul nũc euiternitatis et temporis ꝓprie dicti. Ex quo etiã patet quomo do debet ista ꝓpositio exponi mũdus est creatus in tempore quia sic id ẽ in principio temporis ex tendendo tempus ad euũ sicut dictum est.

**Arguitur** Mundus habet virtutem durandi duratõne infini ta. ergo mũdus non est productus. Dicẽdum q̃ mũdum habere virtutem durandi duratione infinita intelligitur dupliciter. Uno modo simpli citer quia hz virtutem durandi simpliciter. i. an te et post et tale simpliciter est ꝑpetuũ. sed illã virtutem durandi non habet mũdus. Alio mo do aliquid habet duratõnem infinitam a parte post. et sic mũdus habet virtutẽ durandi durati one infinita quia nõ habet materiam cõiunctã priuatõni sicut alia corruptibilia. et quia talem virtutem recepit a dõ a pte post. ideo potest illa duratõ remoueri a mũdo per voluntatem dei. et sic potest mundus annihilari sicut ex nihilo est factus.

**Arguitur.** Omnis mutatõ ẽ ex ali quo subiecto sed creatio est mutatõ. ergo est ex aliqua materia. et mate ria nõ est sine forma. si ergo mũdus habeat ma teriam anteq̃ est tũc etiam habet formam. et sic est anteq̃ creatus est. Dicendum q̃ mutatio accipitur dupliciter. Uno modo ꝓprie sm̃ q̃ illũ dicitur mutari quod accipit esse post nõ esse in aliquo subiecto. et sic creatõ nullo modo est mu tatio. Alio modo accipitur mutatõ generaliter sm̃ q̃ quelibet acceptõ esse post nõ esse est muta tio. et sic non est verum q̃ omnis mutatõ est ex subiecto. unde patet q̃ in hoc argumẽto est falla tia equiuocatõnis quia cũ dicitur omnis muta tio est ex subiecto ibi capitur mutatõ ꝓprie. sed cum dicitur creatio est mutatio ibi capitur im proprie et cõmuniter.

**Arguitur** Arestotiles dicit in primo phisicorum q̃ omne quod sit ex aliquo fit scilicet ex subiecto p se. sed subie ctum est materia. Dicendum q̃ illa ꝓpositio est vera de mutatõne naturali. sed aliud est de mutatõe supnaturali in tali em̃ mutatõne toti⁹ nature non oportet subiectũ presupponi q̃a fit ꝓ ductõ totius ex nihilo. Dicit tñ auerroys q̃ dicẽ tes mũdum incepisse ex nihilo sũt decepti ex du obus. primo quia vulgus nõ reputat nisi ea que visu apprehẽdit. et ideo cũ materia sit inuisibilis vulgus dicit mũdũ ex materia factũ ex nihilo fi eri. Scdo quia credit q̃ si mũdus fieret ex ma teria hoc fieret ex debilitate agentis. et sic crede retur q̃ esset aliqua debilitas in deo q̃d est falsũ Sed iste obiectões nõ valent. q̃ oportet emana tõnem totius rei fieri ab agẽte vniũsali q̃ effe ctus et causa debent ꝓportionari g̃o oportet q̃ p mũ agẽs ꝓducat totã rẽ nihil ꝑsupponẽdo. scda obiectio etiã nõ valet q̃ licet ex materia agere nõ arguat potẽtiã debilẽ aut diminutã. q̃ etiam deus faciẽdo miracula facit aliq̃d ex materia. ꝟ ꝓducẽ aliq̃d naturalẽ ex materia arguit poten tiam ꝑticularẽ. q̃ ergo deus ẽ agens vniũsale p mũ. ergo debet ꝓducẽ totum ẽs ex nihilo illi pre supposito.

**Queritur.** Utrum mundum fuis se ab eterno sit impos sibile. Dicendum q̃ dupliciter aliquid dicitur impossibile. Uno modo ex conditione quia scili cet ipsum est impossibile posita conditione qua dam. et sic mundum fuisse ab eterno est impossi bile. propter duas suppositiones. Prima quia ab eterna sapientia est diffinitum et preordina tum mũdum sic incipere in tempore. et illa diffi nitõne presupposita tũc impossibile esset mundũ ab eterno fuisse. Secũda est quia impossibile est preterita non fuisse. et ideo supposito q̃ mũdus nũc de facto incepit in tempe impossibile est mũ dum ab eterno fuisse. Alio modo aliquid dicitur impossibile absolute ubi s. ꝑdicatũ repugnat sub iecto vt homo est aĩn⁹. et sic non est impossibile mũdum ab eterno fuisse. quod sic patet quia nõ repugnat ex parte dei quia deus ab eterno po tuit sic ꝓducere mũdum cum sit semper vna po tentia dei. nec etiam ex parte mundi quia dura tio mundi non oritur ex parte mũdi absolute. ꝟ oritur ex deo. et ideo si deus mundo dedisset du ratõnem eternam mundus fuisset ab eterno. Unde patet q̃ demõstratiue nõ pt sciri mũdum ẽ creatũ in tpe ꝓpter duo. Primo q̃ volũtas dei

demōstrari non pt ex quo depēdet duratō mūdi· Secūdo qr demonstrans abstrahit ab hic et nūc sed mūdus est aliquod singulaē·ergo mūdum incepisse non potest demōstrari.

**Arguitur** Omne pductum habet principiū·sed mundus est pductus ergo habet principiū. Tūc sic nullū habens principiū est eternū·sed mūdus habet principium quia est pductus·ergo non est eternus. Dōm qꝫ duplex est principiū·s·effectiuū et durationis tūc dicendū est qꝫ posito qꝫ mūdus sit etern⁹ adhuc habet principiū effectiuū·s·deum sed nō haberet principiū duratōis quia nō esset aliqua duratō ante mūdum·Ad formā autem argumenti dicendū est qꝫ nihil habens principiū est etnū quia si principium capiatur p principio effectiuo tūc maior est falsa et minor vera·si vero p principio duratōis tūc maior est vera et minor falsa·et sic ē ibi fallacia equocatōis· Et simile est de sole et lumīe et de pede et vestigio quia si sol fuisset ab eterno tūc lumen solis nō haberet principium duratōis quia simul fuisset cum sole tamen adhuc haberet principiū causalitatis·s·solez Similiter est dicendum de vestigio pedis·Circa quod est cōsiderandum qꝫ est duplex agens quoddam quod agit p motum successiuū·et tale necessario precedit suū effectum in tempore·quia oportet esse motum mediū inter effectum et agēs·exēpli gratia· Si domificator fuisset ab eterno nō tamen potuisset domus fuisse ab eterno ·qā domificator primo ɔponit ligna anteqꝫ constituat domū·Sed causa siue agens instantaneum potest simul pducere suū effectum·vt dictum est de lumine solis et sole·et talis causa est deus· et idō potuit mundum ab eterno pduxisse·

**Arguitur** Nihil quod factum est per creatōnem est eternū·sed mūdus est factus p creatōnem ergo nō est eternus ·Maior pbatur quia in creatōe eē sequitur post nō esse·ergo res que creatur prius est sb nō esse et postea sub esse· Dicendum qꝫ nō eē precedere esse potest intelligi dupliciter·Vno modo fm tempus·et sic maior est falsa quia nō oportz in illo quod creatur nō esse precedere esse fm tempus potest em̄ causa agens instantanee simul pducere suū effectum· Alio modo aliquid precedit alterum fm naturam·et sic in illo quod creatur nō esse precedit eē· Cuius ratō est quia quod creatur prius intelligitur nō creatum anteqꝫ creet et sic nō esse precedit esse· Et hoc nō esse non fundatur in aliquo ipsius creature sed in potentia creantis quia si potentia creantis capiatur absolute tūc prius intelligitur res nō esse qꝫ esse·et ideo ista ɔpositō mundus est ex nihilo exponit negatiue qā ante mūdum nō pcessit aliqd·

**Arguitur** Si mundus esset etern⁹ tūc aliquid esset simile dō duratōne Dicendum qꝫ eternitas capitur dupliciter·Vno modo ɔprie fm qꝫ est interminabilis vite tota simul et pfecta possessio·et sic nihil creatum potest esse eternū·quia omne creatum habet successionez in suo esse vel ad minus fm operatōnem·quia nullius creature operatō potest esse simul·Alio modo aliquid dicitur eternū participatiue inquātum scilicet semper durat qꝫuis etiam successiuam habeat operatōnem·et sic potuit mundus fuisse ab eterno ·et ergo si mund⁹ fuisset ab eterno fuisset deo adequat[illegible] in duratione·et tamen non haberet perfectam ratōnem eternitatis sed solum participatōnem eternitatis·

**Arguitur** Illud est impossibile quo posito sequitur impossibile·sed posita eternitate mundi sequuntur multa incōuenientia ergo mūdum fuisse ab eterno ē impossibile·minor probatur quia tunc non esset deuētum ad hunc diem·quia infiniti dies precessissent hunc diem·modo infinitum non est ptrāsibile· Dicendum qꝫ iste dies capitur dupliciē· Vno modo vt est determinatus terminus temporis·et sic non fuisset deuentum ad hunc diem posita eternitate mūdi·Alio modo capitur iste dies vt est pars infiniti temporis·et sic etiaz posita eternitate mundi fuisset deuentum ad hunc diem quia oportet tempus sibi inuicem succedere et ideo deuenietur ad aliquam certam partē temporis·

**Arguitur** Si mundus esset eternus tunc non esset deuenire ad primū generans·et tūc nulla esset generatio quod est impossibile· Dicendum qꝫ non est incōueniens qꝫ procedatur in infinitū in agētibus per accidens·sic autem est in causis generatōis·sed aliter est in causis subordinatis·vt dictum est in septimo huius·

**Arguitur**· Etiam sequeretur qꝫ actu essent īfinite anime ratōnales·sed nō est infinitū in actu·g° nō ē

possibile mūdum fuisse ab eterno Dōm primo ꝙ si essent infinite anime adhuc nō esset infinitum materiale qd̓ impugnat aresto·tcio huius Scđo potest dici ſm platonem ꝙ fieret trāsportatio animaꝝ post certū tempus·qꝛ plato dixit ꝙ post triginta sex milia ānoꝝ anime separate iterū intrarēt corpa·et sic nō crearent noue aīe sed antiq̄ redirent ad corpa prius habita·Sed tercō potest dici ſm auerroyſ ꝙ oīm eēt vna anima quia vnus intellect⁹ eēt oīm hominū·Quarto dicitur ꝙ non oportet adhuc ꝙ si mūdus sit eēnus ꝙ anime rōnales sint infinite qꝛ vt habetur in p̄mo celi mūdus ꝯstituit̄ ex quatuor elemētis et quinta essentia mē quas ptes essentiales mūdi nō enumerātur anime·et sic ē possibile mūdum fuisse ab eterno ꝙ tn̄ aīe nō fuisset ab eēno

**Arguit̄** Nos expimur regiones eē mutatas in tr̄e·ergo mūdus incepit qꝛ sicut est in ptibus vniuersi sic etiaꝫ erit in toto Dōm ꝙ q̄uis mūdus potest mutari ſm tēpus sic ꝙ ptes inhabitabiles fiāt habitabiles et ecōtra tn̄ ille ptes nō arguūt mutatōem totius vniuersi·qꝛ qd̓ in vna pte corrūpit̄ hoc i alia pte generat̄ et ecōtra·et simile est in ptibus animaliū qꝛ ptes materiales animalis ꝯtinue generant̄ et corrūpūtur vt patet p̄mo de generatōne sed ptes formales nō mutantur·

**Querit̄** Vtrū mūdus p̄t pduci p actionem agētis natural̄· Dōm ꝙ nō·Cuius rō est duplex·Prima agēs naturale pducit aliq̄d p motum naturalem·ſ mundus nō potest pduci p motū naturaleꝫ ergo ꝛc. Maior ē manifesta·et minor pbatur qꝛ in illo qd̓ pducitur p motū naturalem p̄supponit̄ materia q̄ est subiectū talis motus·ſ mūdus nō p̄t habere aliquā materiam an̄ sui pductōnem qꝛ materia nō est sine forma·ergo si presupponeret̄ materia sic mūdus esset anteq̄ pducētur·Scđa rō sumitur ex pte virtutis pductiue qꝛ nihil potest pducere seip̄m sed omne agens naturale spectat ad istum mundū sicut ps eius·si ergo agens naturale pduceret mūdū tūc pduceret seip̄m·Ex quo patet ꝙ mūdus est solum pducibilis p creatōeꝫ qꝛ in creatōne pducitur tota substātia simul q̄a materia simul cum forma

**Arguit̄** Effectus finitus p̄t pduci a cā finita·ſ mundus est effectus finitus ergo potest pduci a cā finita·Sed causa finita est creata et naturalis ergo potest pduci ab aliqua causa naturali· Dōm ꝙ dupliciter pducitur finitus effectus·Vno mō p naturalem mutatōem que est ex materia p̄supposita·et sic est veꝝ ꝙ effectus finitus pducitur a cā finita sicut homo qui est effectus finitus pducitur ab homine qui est cā finita·Alio mō pducitur effectus finitus modo supnaturali·s.sine materia p̄supposita sicut p creatiōem·et sic effectus finitus necessario pducitur a causa infinita vel a virtute infinita·

**Arguitur** Partes vniuersi mouētur ab aliquo naturali agēte siue mouente.ergo etiam totum vniuersū· Dicendū negando cōseq̄ntiam quia non est simile·cuius ratō est quia vna ps vniuersi potest preexistere alteri pti·et sic potest naturalit̄ aliam ptem mouere sicut nūc de facto celum mouet ista inferiora sicut etiam p̄existit ip̄is·Sed toti vniuerso nihil p̄existere potest in reꝝ natura·

**Arguitur** Virtus corpoꝝ celestiuꝫ potest agere in animam ratōnalem·ergo multo magis in omnia alia corpora ergo potest pducere mūdum·Āñs pbatur quia affectiones anime ratōnalis mutant̄ penes mutatōnem corporū celestiū· Dōm ꝙ dupliciter aliquid agit in alterum·Vno modo directe qn̄·s·ip̄m patiens recipit in se formam agentis·et sic celuꝫ nō potest agere in animā ratōnalem quia qualitates p quas agit celum in ista inferiora sunt corpales vt calidū frigidū que non possunt recipi in animā ratōnalem·Alio mō aliq̄d agit in alterum indirecte quia·s·agens agit in alteꝝ cui reliquū cōiungitur·et sic celū potest agere in animā quia agit in sensus iteriores quibus anima cōiungitur

**Querit̄** Vtꝝ aresto·posset dici heretic⁹ in hoc ꝙ posuit mūdum esse ab eēno·Et videt̄ ꝙ sic qꝛ dixit cōtra fidē Dōm ꝙ nullo mō ex ista positōne p̄t dici hereticus·et hoc pter tres cās·Prima qꝛ dixit verū ſm scm̄ thomā·intēdebat em̄ dicere ꝙ mūdus nō incepit p naturalē motū·qd̓ est verū sic em̄ pcedunt suе rōnes·Scđa cā est quia ante fidē datam null⁹ fuit obligatus ad seruandū fidem ſ tr̄e aresto·lex fidei nōdum fuit data p xp̄m·nec lex vetus in qua habetur articulus de creatōne mundi obligabat gentiles sed solum israhelitas q̄bus promulgata fuit·Tercia quia pertinacia facit heresim·sed arestotiles non fuit pertinax in ista

Vtrum sit querere quot sint dispositiones ... Vtrum tollit ... / sit diuisio circa dispositiones entium



opinione q̄d probat ex primo topicoꝝ. vbi dicit q̄ mundū fuisse ab eterno est problema neutꝝ. Albertus tñ dicit eum errasse. et dicit q̄ homo fuit ergo errare potuit sicut alius homo.

## Rincipiū autē cō.

Iste ē scd̄s tractatus huius octaui libri in q̄ potest q̄ aresto. ostēdit q̄ est deueniendū ad aliquem primū motorē et primū motū. Hic cōsequēter ondit cōditiones p̄mi motoris et p̄mi motus vult ergo ostēdere q̄ prim⁹ motus ē sempiternus et primū mouens est immobile ꝑpetuū et vnum. Circa hoc p̄mo ponit vnā diuisionē quintimēbrē. Deinde excludit quatuor priora mēbra approbando quintū membrū. Est ergo ista diuisio circa dispositōnem entiū. q̄r vel omnia entia sic se habent in vniuerso q̄ omnia q̄escūt. et sic est p̄mū membrū. Vel sic se habēt q̄ oia mouent̄ q̄d ē scd̄m membꝝ. Vl̄ sic se hn̄t q̄ quedā semp mouētur et quedā semp quiescūt. Et hoc p̄t tripliciē intelligi. Vno mō q̄ illa que mouent̄ semp mouentur. et illa que q̄escūt semp quiescūt sic q̄ nō est aliqua res que q̄nq̄ moueatur et q̄nq̄ quiescat et hoc est terciū membꝝ. Vel aliqua q̄nq̄ mouētur et q̄nq̄ quiescūt sic q̄ omnia q̄ quiescūt apta nata sunt moueri et omnia que mouētur apta nata sunt quiescere sic. s. q̄ nō est aliq̄d in vniuerso quod semp mouetur et hoc est quartū. Vel q̄nto mō aliqua mouentur et aliqua quiescūt sic tamē q̄ aliqua semp mouētur et nūq̄ quiescūt. et aliqua sunt immobilia et nunq̄ mouent̄. et aliqua sunt que q̄nq̄ mouent̄ et q̄nq̄ quiescunt. et istud vltimū membꝝ dicit veram dispositōem entium quia aliq̄d in vniuerso ē quod semp mouet̄ sicut celum s̄m aresto. et aliq̄d est in vniuerso quod ē immobile sicut anima nobilis q̄ mouet celū. aliq̄ sunt in vniuerso que q̄nq̄ mouētur et q̄nq̄ quiescūt sicut elemēta et mixta. Et dicit̄ notanter q̄ in vniuerso est aliq̄d quod ē immobile. et nō dicitur q̄ est aliq̄d quod semp quiescat quia pri⁹ motor nō ꝓprie quiescit q̄uis sit immobilis q̄r nō ē aptus natus moueri s̄m ergo istud quintū membrū hoc est verum q̄d ꝓpositum est. s. q̄ ē aliquis mot⁹ sempiternus. et q̄ est aliq̄d mouēs imobile

**Queritur** Vtꝝ sit idem querē q̄t sūt dispositōnes entiū et que sit diuisio circa dispositōnem entiū. Dōm q̄ nō quia solum vltimū membrū est dispositio entiū. sed omnia quinq̄ mēbra sūt diuisio circa dispositōnem entiū. Et si querat̄ quot sunt dispositōes entiū. Dicendum q̄ vna que ponitur in q̄nto membro. Et si queratur quot sūt membra circa dispositōnes entium. Dicendum q̄ sunt quinq̄ vt patuit

## Omnia igitur quiescere.

Hic excludit arestotiles quatuor membra per ordinē et primo primū. et vult q̄ ad philosophum naturalem non spectat disputare contra istud primū membrum ꝓpter tria. Primo quia non est disputandum contra illum qui indiget sensu sed dicens omnia quiescere indiget sensu. ergo cōtra eum non est disputandum. Maior patet primo topicoꝝ vbi dicit aresto. q̄ non est disputandū contra positōnes de quibus dubitās indiget sensu vel pena. quia qui indiget sensu id est qui negat aliquod quod est manifestum ad sensum illi ostēdendum est ad sensum illud quod ip̄e negat. Minor probatur quia aliqua moueri ad sensū est manifestum.

**Arguitur** Contingit quādoq̄ contradicere illi quod apparet ad sensum. sicut solem esse bipedalis quātitatis q̄d tamen est falsum. Dicendum q̄ sensus capit̄ dupliciter. Vno modo s̄m q̄ est debite ꝓportionatus ad suū sensibile. et sic nō contingit cōtradicere sensui quia tūc sensus vere iudicat de suo sensibili. Alio modo accipitur sensus s̄m q̄ est multum distans a suo sensibili. et sic ꝓpter distātiam non semper vere iudicat de suo sensibili. et tūc contingit contradicere sensui. sic autem est de iudicio quātitatis solis cuius quātitatem ꝑ sensum iudicamus bipedalis figure

## Et de toto aliquo.

Hic ponit secūdam ratōnem quia qui concedit istud membrum nō solum destruit scientiam naturalem. sed omnem scientiam. quia qui dicit omnia quiescere negat motum. sed omnis scientia fit per aliquem motum quia ꝑ demonstratōem que est ad min⁹ motus ratōnis. Item qui negat motum tollit omne ens. cum ergo omnis scientia fit de ente. ergo negans motum negat omnem scientiam.

**Queritur** Vtrum qui tollit motum tollit omne ens. Dōm q̄ ens capit̄ dupl̄r. Vno mō ꝓ ente mobili sicut hic accipit̄ in subiecto istius scie. et tūc manifestū

ꝙ qui tollit motū tollit om̄e ens·ſ·mobile· Alio
mō capitur ens cōiter·et tūc eſt diſtinguendū de
motu qꝛ vl̄ accipitur motus cōiter ſm ꝙ omnis
actio dicitur motus·et ſic eſt verū ꝙ q̄ tollit om
nem motū·i·actionē etiam tollit omne ens · q̄a
nō eſt aliqd̄ ens ſine opatōne cum opatio ſit fi
nis· Alio mō accipitur motus ſpecialiter ꝓ mo
tu phiſico·Et ſic poteſt aliq̄d tolli dupl'r· Uno°
quo ad noſtrā cognitōnem·et ſic iter̄ eſt verū ꝙ
qui tollit motū tollit omne ens·quia omne ens
cognoſcitur a nobis ꝑ motū· Alio mō p̄t intelli-
gi ſimpliciter et abſolute·et ſic eſt falſum qꝛ ſunt
multa entia immobilia· ¶Tercia rō ſtat in hoc
Nulla ſcientia diſputat ꝯtra illas poſitōes que
negāt principia ſcientie·ſed q̄ dicit omnia q̄ſce
re negat p̄ncipiū huius ſcientie quia in ſcientia
naturali p̄ſupponit̄ ꝓ pñcipio ꝙ aliqua mouēt̄·

# Fere autē omnia dice

Hic ꝯñter excludit ſcd̄m membꝝ qd̄ ponebat ab
eraclito q̄ dixit omnia ſemꝑ moueri·Et deinde di
cit quō ſuam poſitōem ſuſtinuit·poſitio autē ſic
reꝓbatur quia ꝯtra negātes p̄ncipia nō eſt diſ
putandum·ſed dicēs omnia moueri negat p̄nci
pia ſcientie naturalis·q̄a ſupponitur in ſcientia
naturali ꝙ natura eſt principiū motus et quie
tis·Addit tñ ariſto·ꝙ iſta ſcd̄a opinio min⁹ re-
pugnat ſcientie naturali q̄ ꝓma quia q̄es eſt ꝓ
uatio motus et priuatō eſt minus manifeſta q̄
habitus·et ſic prima opinio repugnat manifeſti
us ſcientie naturali q̄ ſcd̄a·

# Et dicunt quidem·

Conſeq̄nter oñdit quō iſtam opinionē ponebāt
antiq̄·ſ·eraclitus·et dicit ꝙ mos eorum fuit q̄a
dicebant hoc latere ſenſum·ſ·ꝙ omnia ſemꝑ mo
uerētur·et ideo q̄uis ſm ſenſum appareat nobis
ꝙ aliqua q̄eſcant tamē adhuc illa ſm veritatē
mouentur·ſed dicit ariſto·ꝙ nō difficile ē obijce
re cōtra eos q̄a non ſpecificabant de quali motu
eſſet intelligendū·Sed eſt manifeſtum de q̄buſ-
dam motibus ꝙ nō ſemꝑ fiūt ſicut ſunt motus
grauiū et leuiū·

# Neq; enim augeri·

Hic ponit rōnes cōtra predictam opinionē·ꝛ pri
mo quo ad motū augmenti·ſcd̄o quo ad motum
alteratōnis·tercio quo ad motū localē· Quo ad
primū eraclitus poſuit ꝙ augmentū eſſet cōtinu
um·dicebat eñ ꝙ ſi aliqd̄ augēt̄ in aliquo tp̄e
ꝙ etiā augeret̄ ꝓ qualibet pte illius·et tñ nō ſen
tiret̄ augmentū qd̄ fieret in modica pte tempis
ſed ariſto·vult ꝙ non oꝫ ꝙ ſi fiat augmentū in
aliquo tp̄e ꝙ tūc fiat ꝓ qualibet pte illius tꝑis
et h° ꝓbat ꝑ tria ſigna· Primū ē de guttis cauā
tibus lapideꝫ qꝛ p̄me gutte nō cauāt lapidē ſed
diſponūt ad cauatōnem·ſed vltima gutta cauat
lapidē hn̄s in ſe virtutē primaꝝ guttaꝝ· Scd̄m
eſt de motu nauis qꝛ q̄nq; duo p̄nt trahere vnā
nauē; ſed vn⁹ nō p̄t eam trahere ꝟ ſolū diſponit̄
ad tractōem et q̄n alius venit tūc ſil̄ trahūt na
uē·Terciū eſt de plantis naſcētibus in lapidib⁹
qꝛ plante gemite inē lapides diuidūt lapidem ab
inuicē ſed non diuidit̄ lapis in p̄ncipio ꝟ in fine
ergo etiā ꝯtingit aliq̄d diſponi ad augmentum
et poſtea augeri·

# Similiter āt ē in al·

Hic ꝓbat ꝙ nō eſt ſemꝑ alteratio cōtinua trib⁹
rōnibus·Prima ſtat in hoc in illo nō eſt ꝯtinua
alteratio qd̄ ſimul totū alterat̄·ſed ꝯtingit ſimꝉ
aliqd̄ ſubiectum alterari ſicut contingit aquā ſil̄
cōgelari·ergo nō continue cōgelat̄ ſic ꝙ ſemꝑ fi-
at illa congelatio·

**Arguit** Omnis motus ē ſucceſſiu⁹ ergo
nō poteſt aliq̄d ſimul alterari
¶Dicēdm ꝙ iſta ꝓpoſitio cōtingit aliq̄d ſimꝉ al
terari p̄t dupl'r intelligi· Uno mō ſic ꝙ talis al
teratio nō fiat ſm aliquā ſucceſſionē·et ſic nō ē
textus intelligēd⁹ qꝛ aq̄ nō p̄t cōgelari in inſtā
ti·Alio mō dicit̄ aliq̄d ſimul moueri ꝑ ꝯpatōem
ad motū localē qꝛ motus localis p̄cedit ſm par
tes ſpacij·et ſic primo eſt ſm vnam ptem ſpacij
deinī ſm aliā ꝛ ſic p̄t aq̄ ſil̄ ꝯgelari ſic ꝙ ñ p̄mo
vna ps ꝛ deiñ alia ſucceſſiue ꝯgelet̄·et id̄ talꝭ al
teratio ſm ariſto·dicitur velox· Secūda ra
tio ſtat in hoc quia omnis motus req̄rit deſmi-
natum terminū·ſed habito t̄mino ceſſat mot⁹·er
go nō poteſt aliq̄d ꝯtinue alterari·Maior patꝫ
qꝛ oīs motus eſt de cōtrario in cōtrariū·ſed ꝯtra
ria ſunt deſminata g° oportet motū eē inē deſmi
nata·Minor pꝫ ꝑ ariſtotilem p̄mo de generatō
ne q̄ dicit ꝙ habitibus·i·formis exiſtibus in ma
teria ceſſat oīs motus· Tercia rō ſumitur ex
quodā exꝑimēto qꝛ videm⁹ in rebus ꝙ multa ſūt
que nō ꝯtinue mouētur ſicut lapis nō fit cōtinue
durior vel mollior ꝑ temporis longitudinē·ergo
non fit cotinua alteratio·

## Sed quod fertur mi

Hic cōsequenter repbat istam opinionem q̄tuʒ ad motum localem duab⁹ ratōnibus quarū pri ma stat in hoc·qr aliqui sunt motus locales ita manifesti q latere nō pñt qn qñqʒ cessent·sicut sunt motus violenti sicut motus lapidis sursuʒ Etiā motus naturales grauiū et leuiū non pñt negari quin aliqñ fiant et aliqñ cessent·et sic ex presse apparet q in illis motib⁹ sit terminus quo habito amplius nō fit motus· Scd̄a rō stat in hoc Omne corpus naturale extñs in ꝓprio lo co quiescit·sed manifestū est q quedā corpa sunt in ꝓprijs locis·ergo ibi quiescūt·Maior ptʒ quia talia natalia remouētē a ꝓprijs locis ꝑ violētiā ergo in ipsis locis naturalit̄ quiescūt·

## Atuero neqʒ alia qui·

Reprobatis duobus mēbris premisse diuisionis cōsequenter aresto·repbat terciū mēbrū qd fuit q quedam semꝑ quiescūt et aliqua semper mo uent ita q nō sint aliqua que qñqʒ moueant et qñqʒ quiescāt·et hoc primo repbat ex hoc q ista opinio repugnat sensui·et sic nō est cōtra eos dis putandū qui dicūt cōtra sensum·Est eñ manife stum ad sensum q quedā qñqʒ mouētur et qñqʒ quiescūt·sicut patet manifeste de grauibus et le uibus·Scd̄o repbat idē ex hoc q repugnat his que sūt manifesta in natura·Repugnat eñ mo tibus naturalibus·primo eñ diximus de motu au gmenti q ea que augent nō semꝑ augebant q̄a si sic tūc daret aliquod infinitū ƀm actū nec ēēt certus terminus augmēti in rebus·cui⁹ oppositum dicitur in scd̄o de anima habent eñ res natura les determinatū terminū ƀm q̄titatē vltra quē nō ꝑtingūt·Scd̄o tolleretē omnis motus violen tus sicut motus lapidis sursum ꝑ violentiā qd est falsum qr cōtra sensum·Añs ꝓbatur quia si illud quod quiescit semꝑ q̄escit·ergo qd q̄escit ƀm naturam nō potest moueri contra naturā·et sic nō potest moueri violente·Tercio excluderetē ge neratio ⁊ corruptio qr si quiescēs nō poterit mo ueri·ergo illud quod quiescit sub nō esse sicut in corrupto nō potest generari qr tūc moueretē· nec illud quod q̄escit sub esse sicut ipm generatū po terit corrūpi·Quarto tolleretē ois motus vniu saliter·et hoc ideo qr in omni motu ē quedā gene ratio et corruptō vel simplicitē vel ƀm quid sicut dicitur in primo de generatōne·

## Omnia autem velle

Consequēter inq̄rit de duobus vltimis membris et primo determinat ad quā positōem spectat istd quartū mēbrū· scd̄o recolligit aliqua preposita tercio oñdit qd sit dd̄m·Quo ad primū vult q istud quartū membrū·s·q omnia qñqʒ quiescūt et qñqʒ mouent ꝑtinet ad rōnes que ƥdicte sunt in disputatōe de sempiternitate motus·videtur eñ ista opinio ƥcipue eē empedoclis q̄ dixit q in tē pore amicicie omnia q̄escunt et nihil mouerēt·et iterum in tempe litis omnia mouerētur ⁊ nihil quiesceret·

## Si quidē igitur opio

Consequēter resumit diuisionem supra positā et hoc ƥcise eodē mō sicut pri⁹ posita ē·⁊ vlterius re sumit repbatōnem ƥmi mēbri diuisionis quo po nebatur q omnia q̄escerēt·et vult q ista opinio repugnat sibiipsi·q̄a si ƀm veritatem ita esset q omnia q̄escerent adhuc nō tolleretē ois motus· quia adhuc erit opinio de hoc et fantasia q oia quiescūt sed fantasia est motus factus a sensu ƀm actum vt dicitur scd̄o de anima·Deinde secū do repbat et dicit de scd̄a opinione et ēcia q ille positōes manifeste cōtradicūt sensui·et ideo nō indigent aliqua manifesta repbatōe·

## Reliquū vero cōside

Hic consequēter aresto·oñt ēiū quō·s·est pcedē dum in quarto mēbro predicte diuisionis·et vult aresto·q illud membrū est repbandū ex hoc q approbant due cōtrarie ꝑticule ad ꝑticulas con trarias in tali mēbro·Cōtinet eñ quartū membrū in se duo·primū est q omnia apta nata sūt mo ueri·scd̄m est q omnia apta nata sunt q̄escere ꝓbat ergo aresto·q est deueniendū ad aliquod immobile·et ꝑ hoc repbatur prima ps illius mē bri q omnia apta nata sūt moueri· Scd̄o pro bat aresto·q aliq̄s motus est sempitern⁹·et per hoc repbatur scd̄a ps quarti membri·s·q oīa apta nata sunt quiescere·

## Mouentium quideʒ·

Hic aresto·oñdit q ē deueniendū ad aliqd mo uens immobile·et circa hoc intēdit ꝑ multa capi tula talem rōem·Omne qd mouetur necesse est ab alio moueri·sed nō est pcedere in infinitū in mouentib⁹ et motis ergo ē deueniendū ad aliqd

quod mouet seipsum vel quod est omnino immo bile·primo ergo aresto·declarat maiorem et illaz declarat mouetur·et pmo premittit tres diuisiones mouentiū et mobiliū vt ex illis posset declarare maiorē·Prima diuisio ē mouentiū et mobiliū quedam mouēt et mouētur p se et quedam p accidens·et accipit hic p accidens fm q cōprehēdit sub se motū fm ptem·Scda diuisio est eorū que mouētur p se quedam mouent a seipsis sicut animalia·quedaz ab alio sicut inanimata· Tercia diuisio est illorū que mouētur tam a se ipsis q ab alijs·alia mouentur fm naturam·alia extra naturam·i·violente·

## Quecūqz enim ipsa·

Hic manifestat vltimā diuisionem triplr·primo in his que mouentur a seipsis sicut in animalibus·et hoc dupliciter·s·fm totum et fm ptes·pt eīn totū animal violente moueri·et potest totū animal naturaliter moueri·qn eīn animal mouetur sursum tūc totū animal mouetur violente et qn totū animal mouetur deorsum tūc totum mouetur naturalir·Scdo manifestat hoc in ptibus·quia in ptibus animaliū aliqs est mot⁹ violentus et aliquis naturalis·qn eīn ps animalis mouet sicut a natura eius instituta ē tūc mouetur naturaliter·sicut qn homo curuat crura versus ante et brachia versus retro·si aūt fieret curuatura opposita tūc esset motus violentus fm ptē Tertio manifestat hoc in his q mouētur ab alio quia ignis mouet naturaliter sursum et violente deorsum

**Arguitur** Motus animalis sursum est naturalr·ergo male dicitur q sit violentus·Añs patet qa est naturale q aia mouet ad omnē dr̃iam positōnis ¶ Dicendū q motus animalis capit duplr· Vno mō p compatōem ad totū animal·et sic etiā motus sursum ē naturalis·qz talis mot⁹ naturaliter fit ab anima q mouet corp⁹ ad omnē dr̃iam positōnis·Alio mō compatur mot⁹ animalis ad corp⁹ animalis tm̄·et sic mot⁹ sursum ē cōtra naturā animalis·qz est cōtra naturam corpis ipsi⁹ animalis·mouetur eīn corpus animalis naturalir fm naturam elimenti pdominātis·sed hoc elemētum est t̃ra ergo naturalir mouet deorsum

## Et maxime moueri

Hic aresto·manifestat ipsam maiorē pmisse rōnis·s·q omne qd mouet ab alio mouet·Et pmo dicit in qbus hoc est manifestū·et dicit q manifestū est hoc in illis q mouent p violētiam·sicut patet tercio ethicorū ex diffinitōe violenti·Quia violentū est qd mouetur ab extrinseco passo nō conferente vim·

## Maxime autem dubi

Hic arest·ondit in quib⁹ est dubiū q illud quod mouet ab alio mouet·Et vult q in grauibus et leuib⁹ dubiū est·quia grauia et leuia mouent se ipsa et tñ mouent naturalir·quia vt videtur nō appret a quo extrinsece moueant·Pro deductōne istius Aresto·pbat qtuor rōnibus q grauia et leuia nō mouēt seipsa quarū·Prima stat in h⁹ mouere seipz ptinet ad rōem vite·s grauia et leuia nō sunt viuentia g⁰ etc·Maior ptz quia fm arestotilem in pmo et tercio de anima viua differūt a nō viuētib⁹·qz viua mouēt seipsa·Scda rō stat in hec quecūqz mouent seipsa pñt facē se stare et quiescere·s grauia et leuia nō pñt se facere stare et quiescere qz solum quiescūt in termino motus g⁰ etc·Maior patet qz animalia p appetitū faciūt se mouere et etiā stare·Tercia rō stat in hoc illud qd mouet seipm non habet determinatum motū·et hoc ideo qz illud determinat sibi motū ex fantasia et appetitu·s grauia et leuia hñt determinatū motū qz grauia mouent deorsum et leuia sursum ergo nō mouēt seipsa· Quarta rō stat in hoc nullū pfectū continuū mouet seipm·s grauia et leuia sūt pfecte cōtinua ergo etc·Maior patet qz qd mouet seipm diuidit in mouēs et motū·et sic nō est pfecte continuū·

**Arguitur** Animal ē pfecte ɔtinuū·g⁰ male dicebat oppositum in vltima rōe· Dōm q aliqd dicit ɔtinuū duplr Vno mō formalir qz ptes eius copulant ad aliquē terminū cōem·et sic animal ē pfecte cōtinuū· Alio mō aliquid dicitur cōtinuū formaliter et finaliter simul·dicit eīn aliquid finaliter cōtinuū in ordine ad motū·et sic animal nō est pfecte cōtinuū·tūc eīn dicitur pfecte continuū qn vna pte mota totum mouetur sicut patet in ligno·fm q dicit arest·duodecimo metaphisice· Cōtinuū ē cuius motus est vn⁹·et sic animal nō ē pfecte cōtinuū quia potest vna ps moueri alia nō mota

## Sed accidit hoc sem·

Quia aresto·supra dixit q grauia et leuia non

mouentur a seipsis·hic vult ostēdere a quib⁹ moueantur et p̄mo premittit q̄ duplr̄ aliquid mouetur ab alio·Uno modo p̄ violentiā et hoc nō potest dici de grauibus et leuib⁹ q̄ꝛ grauia et leuia hn̄t naturales inclinatōnes ad illos motꝰ q̄ eis cōueniūt qd̄ est cōtra naturam violēti·sequitur ergo q̄ moueātur naturalit̄·et si sic sequit̄ q̄ mouentur ab alio qd̄ est tale in actu qualia sūt ipa in potētia· Et p̄ intellectu istiꝰ distinguit aristo·duplicem modū potentie·et vult q̄ vno⁹ aliquid ē in potētia ad actū primū sicut hic q̄ de nouo addiscit est in potētia ad actum primū q̄ꝛ ad formā que ē scientia·Alio mō aliq̄d est in potentia ad actū scdm̄ sicut qui h̄z habitū scientie et nondum cōsiderat p̄ illuz habitum·Reducit̄ āt aliq̄d de p̄ma potētia ad actū ab aliquo extrinseco sicut aliq̄s acquirit habitū scientie a doctore·sed de secūda potentia reducit̄ ad actū a seipso nisi aliq̄d impediat·Silr̄ est h̄ dcm̄ de graui et leui q̄ꝛ aliq̄d est in potentia graue qd̄ nondū habet formā ḡuitatis·⁊ hec ducitur ad actū grauis p̄ extrinsecū quod est generās·Sed habens formā grauitatis ē in potentia ad actū secūdū quem actum habet a se et non p̄ aliqd̄ extrinsecum·sicut lapis habēs in se formā grauitatis p̄t moueri deorsum ex sua natura absq̄ hoc q̄ recipiat aliq̄d nature ab extrinseco· Ex quo aristo· soluit quādam dubitatōem qua q̄ri potest quare grauia et leuia moueātur in p̄pria loca·et dicit q̄ eadem est causa nature grauiū ⁊ leuiū ⁊ motus· q̄ꝛ graue sua natura inclinatur ad locum deorsum·et ideo querere quare graue mouetur deorsum ē querē quare graue est graue·

## Potentia autez leue·

Ex premissis ondit ph̄s quid moueat grauia et leuia·et vult q̄ grauia ⁊ leuia p̄ se mouentur a generante⁊ p̄ accidens a remouēte p̄hibens·primū sic patet omne quod est in potētia mouetur ab illo quod est tale ſm actum sicut cōbustibile mouetur a cōbustiuo q̄ꝛ cōbustibile est potentia calidū et cōbustiuū ē actu calidū·ſꝫ generās graue vel leue est actu tale·ergo potentia graue vel leue mouetur ab illo quod est tale in actu· Et addit cōmētator q̄ dās formā dat p̄ntia formā·et sic sicut generans dat formā grauitatis etiam dat motum qui cōsequitur immediate et insepabiliter talem formam·Scdm̄ sic p̄batur quia remouens p̄hibens non dāt motū p̄ se·q̄ꝛ nō facit inclinatōnem in mobili·sed solum remouet illud quod impedit actualem motum·Exempli gratia si lapis sit positus supra colūnā tūc si aliquis remoueat colūnam lapis mouetur deorsum· sed ille remouens non dat aliquam inclinatōnem in lapide qua moueatur deorsum sed remouet soluz illud quod impediebat motum descensus lapidis et hoc est p̄ accidens·Cōcludit ergo cōclusionem principaliter intētā illā·s·omne quod mouet̄ ab alio mouetur vel cōiunctim vt in animalibus vl̄ ab extrinseco motore sicut in motu violento ⁊ in motu grauiū et leuiū·

## Queritur

Utrū grauia et leuia moueantur ab alijs·s·a generantibus· ¶ Dicendum q̄ sic et videtur q̄ non quia grauia et leuia mouentur a locis naturalibus·quia dicit̄ quarto huius q̄ locꝰ attrahit locatum·Iterum mouentur a grauitate et leuitate·Iterū etiam mouētur natura mobilis·vt p̄ꝫ scdo huius ergo nō mouentur tm̄ a generantib⁹ Dicendum q̄ nō est inconueniens eūdem effectuꝫ p̄cedere a diuersis causis ſm diuersa genera cāsarū·et iterū potest vnus effectus p̄cedere a diuersis causis in vno genere cē·Per hoc ergo dcm̄ ē q̄ motus in grauib⁹ et leuibus potest reduci ad quatuor principia ſm quatuor genera causarum primo eī mouētur a grauitate et leuitate in genere cē formalis nō q̄ grauitas sit forma informans motum·sed est forma simul efficiens ipm̄ motum sicut in scdo huꝰ dictū est·⁊ ideo motus grauiū et leuiū nō habet p̄prie cām formalem·h̄ꝫ tn̄ motus p̄prie cāūitatem in alijs generib⁹ causarꝫ·Primo in genē cē finalis q̄ꝛ sic motus grauium et leuiū fit a loco naturali·q̄ꝛ talis locꝰ trahit finalit̄ locatum et conseruatiue·vt in quarto huꝰ dictum est·Scdo mō principiū motus accipitur in genē cause materialis·⁊ sic ipm̄ mobile grā principiorꝫ ē principiū motus·q̄ꝛ habet se passiue ⁊ receptiue ad motū·⁊ iō dictū fuit in scdo huius q̄ natura in grauib⁹ ⁊ leuib⁹ ē principiuꝫ passiuū et n̄ actiuū· Sꝫ in genē cē efficiētis ipm̄ generās est cā effectiua p̄ se motus·⁊ remouens p̄hibens est cā p̄ accidens·Circa primū est sciēdū q̄ qn̄cūq̄ aliqua cā efficiēs facit aliquē effectum cui effectui aliq̄d aliud naturalit̄ cōiungit̄ tunc talis cā etiā dicit̄ esse cā illius vltimi effectꝰ sicut deꝰ creans animā rōnalem ad quā naturalit̄ et inseparabilit̄ sequūtur potētie aie etiā dr̄ cā potentiarꝫ aie.cū ergo motus inseparabiliter seq̄tur ad

graue genitũ. igitur dr̃ generans cã illius mot⁹ hoc autẽ nõ ꝯtingit in animalib⁹. q: ad al' genitũ non statim sequitur motus ipsius sed hoc animal incipit moueri ex fantasia et appetitu. Q: ãt generans ꝑ se moueat. sic patz q: illa dicitur cã ꝑ se q̃ habet suã similitudinẽ in effectu. cũ ergo gerans et genitũ sint similia. sic patet ꝙ generãs est cã efficiens ꝑ se. Sed q: remouẽs ꝓhibẽs nõ dat aliquã formã effectui. ideo solũ mouet ꝑ accidens. Etiam in eodẽ genẽ cẽ potest dari cã mot⁹ grauiũ et leuiũ ſm diuersas cãs sicut in genẽ cẽ efficientis. primũ efficiẽs grauiũ et leuiũ ẽ de⁹ deinde virtus celestis et post hoc ꝓximũ generans et vltimo forma ipsi⁹ geniti q̃ dicitur grauitas. Dicitur tñ graue potius moueri a generante ꝙ̃ ab alijs causis. q: actõ debet potius attribui vniuoco agenti ꝙ̃ equoco. cũ ergo de⁹ et corpora celestia sint mouentia equoca ideo non debet eis attribui actio

**Arguitur** Ista ꝓpositio omne qđ mouetur ab alio mouetᷣ ꝓbata est in septimo huius. ergo male hic resumitur

Dicendũ ꝙ aliẽ ibi ꝓbatur ꝙ̃ hic q: ibi ꝓbatᷣ in generali. hic ãt ꝓbatᷣ applicando eã ad diuersas spẽs motus et ad diuersa mobilia. s. tam ad mobilia q̃ mouentur violente ꝙ̃ ad alia q̃ mouẽtur ꝑ se vt patuit circa textum.

**Arguitur** Nihil mouetᷣ a nõ ente. ſ; generans q̃nq; nõ est. et ergo nõ potest mouẽ genitũ. Dĩm ꝙ q̃uis generans nõ manet in genito ſm substantiã tñ generans semꝑ manet manẽte genito ſm virtutẽ q: virtus generantis saluatᷣ in genito. et hoc in forma substantiali ipsius geniti. q: ex forma substãtiali aduenit sibi quedaz virtus subeffectiua ad motũ. Et simile ẽ de virtute formatiua in generatõe animalis ꝙ̃uis enĩ animal postꝙ̃ semẽ decisum est moriatᷣ nihilomin⁹ fit generatõ animalis. q: virtus animalis conseruatᷣ in virtute seminali que est decisa ab animali.

**Arguitur** Mouẽs et motũ debẽt eẽ sil' ſ; generãs q̃nq; multũ distat a genito. ergo nõ mouet genitũ. Dĩm ꝙ q̃uis q̃nq; distant ſm substãtias localiẽ non tñ distant ſm virtutẽ. q: virtus generãtis semꝑ manet cõiuncta genito vt iã dictũ est.

**Arguitur** Motus naturalis ẽ ab intrinseco. sed generãs est extrinsecũ genito. ergo nõ ꝑt dici moueri naturaliẽ a generante. Dĩm ꝙ motus grauiũ et leuiũ nõ est naturalis ſm gen⁹ cẽ efficiẽtis. q: sic ẽ ab extrinseco est tñ naturalis in genẽ cause materialis. et hoc sufficit q: materia etiã est natura vt dictum est in scđo hui⁹. et ideo dr̃ talis mot⁹ passiue naturalis et nõ actiue.

## Hoc autẽ dupliciter.

Postꝙ̃ ph's declarauit maiorẽ principalis rõnis s; ꝙ omne qđ mouetᷣ ab alio mouetᷣ. hic ꝯñter declarat minorẽ. s. ꝙ non est ꝓcessus in infinitũ in mouentibus et motis. sed est deueniendũ ad aliqđ primũ qđ est mouẽs seipm. Deinde addit ꝙ ꝙ si sic deuenatur ad aliqđ tale mouẽs ꝙ tunc etiam deuenietᷣ ad aliqđ qđ est simplr̃ immobile primo ergo oñdit ꝙ nõ omne qđ mouetᷣ ab alio mouetᷣ in infinitũ. Scđo ꝙ nõ omne mouẽs moueatᷣ ibi adhuc ãt. Circa primũ duo presupponit primũ est diuisio mouentiũ. s. ꝙ aliqđ mouet virtute ꝓpria sicut mouẽs primũ qđ q̃nq; ꝑt mouere ꝑ multa media. et q̃nq; ꝑ vnũ tm̃. Scđm ẽ cõparatio mouentiũ. s. ꝙ primũ mouens mouet magis ꝙ̃ scđm. et hoc probat duplr̃. Primo quia ꝑmũ mouens mouet scđm et nõ ecõtra. Scđo q: scđm nõ potest mouere sine ꝑmo. et rõ istoꝝ est q: in mouentibus subordinatis scđm mouẽs habet esse et mouere a primo mouẽte. sicut patet de causis vniuersalib⁹ q: anima nobilis habet eẽ a deo et celũ habet causalitatem ab aĩa nobili.

## Si ergo omne quod

Hic oñdit principale ꝓpositũ. et hoc duabus rõnibus prima. Si esset ꝓcessus in infinitũ in mouentib⁹ et motis tũc omnino nullus esset mot⁹ qđ est cõtra sensum. Añs ꝓbatur q: sicut dixit scđa suppositio scđm mouens nõ mouet nisi ꝓpẽ primũ mouens. sed in infinito nõ est primũ. ergo si est ꝓcessus in infinitũ nõ erit primũ mouẽs et ꝑ cõsequens null⁹ erit motus

## Amplius autem et.

Scđa rõ stat in hoc si est ꝓcessus in infinitũ in mouentib⁹ et motis tũc oẽ mouẽs erit instrumẽtale. q: de rõe mouẽtis instrumẽtalis ẽ ꝙ non hz motũ nisi moueatᷣ a ꝑncipali mouẽte. sed solum primũ mouẽs nõ hz virtutẽ mouẽdi ab alio. ſ; a seipso. ablato ergo ꝑmo mouẽte oẽ mouẽs hz motum ab alio. et hoc ẽ instrumẽtale. et q: instrumẽtũ nõ mouet nisi v̾tute ꝑncipalis agẽtis. si ergo

non est primū quod mouet illa instrumenta nullus erit motus.

## Iuxta aūt hec dicta.

Hic cōseq̄nter phs ꝓbat q̄ nō omne mouēs mouetur. et iō aliqui hic faciūt scđaȝ principalē ratiōnē. q̄r si esset ꝓcessus in infinitū in mouētib⁹ et motis tūc omne mouēs moueret͂ si nō est primū sed solū primū mouens ē q̄d nō mouet͂. sed hoc ē impossibile. q̄r si omne mouēs moueret͂ vel moueret͂ ꝑ se vel ꝑ accn̄s. Nō ꝑ accn̄s q̄d ꝓbat͂ tribus rōnibus. Prima ē. Si omne mouens moueret͂ ꝑ accn̄s tūc ꝯtingeret qn̄q̄ nō esse motū. sed hoc est prius ex ꝓbatū q̄r ꝓbatū est q̄ motus ē sempiternus. Sequela ꝑ q̄r q̄d ꝑ accn̄s est p̄t nō esse cū nō sit necessariū. Si ergo oē mouēs moueret͂ ꝑ accn̄s tūc p̄t nō moueri sed mouēs nō mouet nisi moueat͂. ergo ꝯtingit hoc mouēs nō mouere. et sic tollit͂ omnis motus. Et ē hic notandū q̄ aresto. hic loq̄tur ſm opinionē antiquoꝝ q̄ dicebant q̄ solū illud mouet q̄d remouetur q̄d est verū de mouentib⁹ corporis sicut celū mouet ista inferiora ꝑ suū motū. Antiq̄ eīm nō nouerūt immaterialia.

## Et rationabiliter ac.

Hic ponit scđam rōem q̄ stat in hoc. in ꝑ accn̄s cōbinatis si vnū inueniatur sine alio tunc aliud potest inueniri sine ipso sicut homo et albedo. ſ3 mouens mobile et instrumentū sunt ꝑ accn̄s cōbinata. ergo sicut inuenit͂ qn̄q̄ mobile sine mouente. sicut patet de terra que ē mobilis sic q̄ tn̄ nō mouet ita ecōtra inuenit͂ aliq̄d mouēs quod nō est mobile. et sic erit aliq̄d mouēs immobile q̄d ꝑ accidens non mouetur.

## Vnde et anaxagoras

Tertio ꝓbat idem testimonio anaxagore qui ponebat intellectū impassibilē et immixtū vt ipse moueret omnia alia exn̄tia in chaos cōfuso. cum ergo iste intellectus ſm anaxagorā est immobilis sic ad min⁹ est aliq̄d immobile quod non mouetur per accidens.

## At vero si non scđm.

Hic ꝓbat duabus rōnibus q̄ nō omne mouens mouetur ꝑ se. Et stat p̄ma ī hoc. Si mouēs mouetur ꝑ se vel hoc esset eadē spē motus qua mouet. sed hoc est incōueniens q̄r tūc ꝑitiēs ꝑciperetur et docens doceret. Vel hoc fieret ſm aliā speciem motus. s. q̄ mouens moueret͂ vna spē mot⁹ et moueret alia spē et tūc q̄r spēs motus nō sunt infinite oportet qn̄q̄ deuenire ad illā spēm mot⁹ qua mouēs mouebat͂. et sic seq̄tur idem incōueniens quod prius.

## Amplius āt magis.

Hic ponit scđam rōem que stat in hoc. Si oīe mouēs ꝑ se mouet͂. ergo idē erit in actu et in potentia. q̄r vnūquodq̄ est in actu ſm q̄ mouet et in potētia ſm q̄ mouetur. Si ergo idem mouet et mouet͂ ergo idem ē in actu et in potētia. Vult ergo phs ex omnib⁹ istis q̄ si nō est ꝓcessus in infinitū in mouētibus et motis ergo deuenit͂ ad aliq̄d quod mouet͂ a se primo et nō ab alio.

**Queritur** Vtrū sit deuenire ad aliq̄d mouēs seip̄m. Dīm q̄ sic quia nō est ꝓcedere in infinitum in mouētib⁹ et motis sicut in textu est dictum. ergo oportet deuenire ad aliquod q̄d nō mouetur ab alio.

**Arguitur** In septimo dictum est q̄ omne quod mouetur ab alio mouetur. ergo nihil mouetur a seip̄o. Dicendū q̄ aliq̄d moueri a seip̄o potest dupliciter intelligi. Vno mō a se p̄mo. i. ſm se totum. et h° est impossibile. quia sic idem eēt in actu et in potētia respectu eiusdē. Alio mō potest intelligi q̄ aliquid moueat seip̄m ſm ꝑtem. et sic animal dicitur mouere seip̄m quia anima mouet corp⁹. et sic est in ꝓposito. quia illud mouēs seip̄m de quo aresto. hic loq̄tur est ip̄m celum quod dicit͂ animatum ꝑ assistentiam anime nobilis. et celum mouet seip̄m grā aīe et mouet͂ grā corpis celestis.

**Arguitur** Celū solū mouet͂ ergo male dr̄ q̄ mouet seipsum. ꝯn̄tia tenet q̄r q̄d solū mouet͂ nō mouet. Dīm q̄ celū capit͂ dupl͂r. Vno mō absolute et ſm se. et sic celū nō mouet seip̄m sed solū mouet͂ ab aīa nobili. Scđo mō accipit͂ celū cū inclusione aīe nobilis. et sic hoc totū ē mouēs seip̄m. Sile ē de corpe aīalis q̄d nō mouet seip̄m si capiat͂ ꝑ se. i. ſm exclusionē aīe. ſ3 mouet seipsū si includat͂ anima.

**Arguit͂** Ex istis seq̄ret q̄ celū eēt animatū. ꝓbat͂ q̄r ꝓꝓriū est animatoꝝ q̄ moueant͂ a seipsis. et hoc nō ꝯuenit inaiatis q̄r lapis nō mouet͂ a seipso. Dīm q̄ dupl͂r aliquid mouet seipsum. Vno mō sic q̄ ps mouens inest toti ꝑ formalē inherentiā. et sic aīa aīalis

mouet animal. Alio modo aliquid mouet seipsum vbi mouens nõ inest p formalem inherentiam. sed p assistentiã et virtutez. et sic anima nobilis mouet celum et celũ mouet seipsum grã anime nobilis. Et hoc est quod alij sic dicũt q dupliciter aliquid est animatum. Vno mõ p informatõnem quia .s. habet animaz que dat corpi eẽ specificum. et sic celũ nõ est animatum. Alio modo aliqd est animatũ p assistentiã siue p intimatiõem virtutis mouentis. et sic celum dicit animatũ quia anima nobilis mouet ipm celum influendo suaz virtutez in oriente in quo residet anima nobilis. Et sic loquitur arest. de animatõne celi. quod patet ex multis passibus phi. dicit em phs in duodecimo metaphisice q celum mouet a primo motore sicut appetitiuũ a suo appetibili. ergo sequit q celum est appetens et deus est appetibile eius. sz appetitus non est sine cognitõe. ergo oportet ponere animã cognoscentem in celo. Item scdo celi phs dicit expsse celum eẽ animatũ. ex hoc pbans q celum habet in se sex drĩas positionũ qs solum accidit animatis. et hoc idem pbat plato et etiam doctores xpiani vident consentire. Quod tamen celũ nõ sit animatũ p informatõem pt pbari autoritate et rõe autoritate damasceni dicentis confundant cũ patre eoz dyabolo qui dicunt celum animatũ. Ratõe sic pbatur q omnis anima vtitur corpe pter bonũ anime. sicut anima rõnalis ↄiungitur corpori vt acqrat scientias et virtutes p corpus. et hoc ideo qz deteriora sũt gratia melioz mõ corpus ẽ deterius anima. Sz ista vnio nõ potest eẽ pter bonũ anime ipsius celi. quod sic pbatur qz in anima corpis celestis sunt due operationes .s. intelligere et mouere. sed pter nullam eaz oportet animã eẽ vnitam corpi p informatõem. non pter mouere qz anima alligata corpi p informatõem minus mouet q anima cõiuncta p assistentiã. et hoc ideo qz anima cõiuncta corpori p informatõem fatigatur ad motuz corporis. et ideo anima que nõ est cõiuncta corpi p informatõnem potest plus mouere. Nec etiam pter itelligere quia talis anima nõ sumit ↄgnitõnem a sensibus sicut anima ratõnalis. Et hoc ideo quia impossibile est tale corpus habere in se sensum quia tũc esset corruptibile. Si autem deberet recipe scientiam p corpus oportet q corpus habeat sensum quod impossibile est in celo. Relinquitur g q pter nullã vtilitatem anima potest vniri celo informatiue. et ergo nõ mouens sibi p informatõnem sed solum p assistentiam.

**Arguitur** Moueri sm ptem est commune omnibus animalibus ergo non est ppriũ celo. ↄsequentia tenet qz qd est ppriũ vni non potest pluribus ↄuenire. Dicendum q aliquid mouere sm ptem intelligitur dupliciter. Vno modo generaliter sm q illa pars mouens inest toti p informatõem vel assistit ei et sic moueri sm partem ẽ cõe animalibus et celo quia pars mouens sp informat partez motã vel assistit ei. Alio modo aliquid mouetur sm ptem sic q mouens assistit mobili tm. et sic moueri sm partem est ppriũ celo. quia anima nobilis non informat celum sed assistit sibi.

**Arguitur** Primũ mouens est simpliciter immobile. ergo male dicitur q primũ mouens moueat seipsum. Dicendum q duplex est mouens primũ. Aliquod ẽ quod est simpliciter primũ et extra genus. et hoc est simpliciter immobile. sicut deus qui omnia mouet absqz hoc q moueatur. Aliud est primum mouens in genere quod ẽ anima nobilis mouẽs celum. et hoc mouẽs potest dupliciter capi. Vno modo cũ inclusione celi. et sic est primũ mouẽs seipsum. Alio modo accipitur hoc mouens sm se. et sic etiam est omnino immobile et de hoc mouente dicetur postea in textu q ẽ mouẽs immobile.

**Queritur** Vtrum anima celi potius moueat celũ vel anima animalis potius moueat animal. Dicendum q potioritas motus potest ex duobus attendi. Vno modo penes inherentiam ipsius mouentis et sic anima animalis potius mouet animal. qa anima animalis inheret animali. sed anima celi non inheret celo p informatõem. Alio modo attenditur potõritas penes illa que requirũtur ad motũ. et tũc anima celi potius mouet celũ q anima animalis mouet animal. quia motus animalis est ex appetitu quem appetitũ mouet appetibile. vt patz tercio de anima. Sed anima celi mouet pter sũmũ appetibile quod est ipse deus. sed aĩa animalis mouet al ppt singulare appetibile

**Non ergo necesse est.**

Hic ↄsequenter oñdit q si deueniatur ad aliqd mouens seipsum sicut dictũ est tũc adhuc deueniretur ad aliquod mouẽs omnino immobile. quia pars mouentis seipm est omnino immobilis. exempli gratia sicut nũc dictuz est q celum cũ aĩa

nobili est mouens seipm̄·iam arest̄o·vult ꝓbare ꝙ vna ps mouentis seipm̄ est imobilis·s·anima nobilis·Circa hoc primo ꝓbat ꝙ totum mouens seipm̄ nō mouet seipm̄ ſm totum·et hoc duabus ratōnibus·Prima est Si totū moueret et totū moueretur tūc idem moueret eo motu quo moueretur quia vna ps mouet ⁊ illa ps mouetur·ergo idē mouet et mouetur·Secūda ratō quia tūc idem erit in actu et in potentia respectu eiusdem quia mouēs ſm ꝙ huiusmodi ē in actu et motū ſm ꝙ hmōdi est in potentia sed idē esse in actu et in potētia respectu eiusdem implicat contradictōem quia quod est in actu habet formam ſm quam est in actu et quod est in potentia non habet formā ſm quā ē in potentia·

# Quod aūt non con·

Hic arest·excludit illos motus quibus possit aliquis opinari ꝙ ps mouens etiam moueretur·hꝰ eñ potest dupliciter cōcipi·Uno mō ꝙ ps mota moueret ptem mouentē et ecōtra reciproce·sicut si dicerem⁹ ꝙ anima nobilis moueret celū·et celū iterum moueret animā nobilem·vel sic ꝙ illa ps mouēs moueret seipaz·Istos errores excludit·pmo primū quatuor ratōnibus·Prima stat in hꝰ quia si sic tūc nō esset primū mouens·quia illud dicit̄ primū mouēs quod est ꝓpinquius primo immobili simpliciter·Sed si quelibet ps istius mouentis esset eque ꝓpinqua primo immobili·sic nō esset aliquod istoꝝ primū mouens·Secūda ratō si ps mouēs moueatur hoc fit p accñs sicut nūc cōtingit in animalibus vbi anima p accñs mouetur sed quod p accidens ē contingit nō esse·ergo contingeret illā non moueri·⁊ tūc erit ad minus aliqn̄ immobilis·Tercia ratio ē·Si mouēs iterū moueatur ab alia pte mota tūc q̄nqꝫ null⁹ erit motus·quia cū illa ps nō mouet nisi moueatur ⁊ contingit ipam nō moueri·ergo etiā quandoqꝫ non mouet·Quarta rō stat in hoc·Si idē moueret et moueretur ſm eūdem motū tūc idem esset in actu et in potentia qđ est impossibile

# Atuero neqꝫ primo·

Hic oñdit aliā ptem·s·ꝙ ps mouentis immobil' nō mouet seipaz·et hoc duabus rationibus·Prima stat in hoc q̄a si anima nobilis moueret seipsā tūc separata a toto etiā moueret seipsā qꝛ q̄cquid cōuenit alicui naturalit̄ hoc ꝯuenit sibi semp·sed hoc est impossibile·qꝛ tūc totū nō esset pmū mouens seipm̄ sed vna ps·qđ est ꝯtrā predicta·Scđa ratō est nullū totū pt mouere seipm̄ nisi gratia ptis sicut ꝓbatū est·sed ps separata a toto est quoddā totū·ergo non potest mouere seipsam·sed oportet illā ptem etiā diuidere in ptem mouentē ⁊ motam·⁊ sic ps illius ptis ad min⁹ esset immobilis vel erit ꝓcessus in infinitū.

# Quoniam autē mo·

Hic oñdit quō se hñt ptes mouētis seipm̄ adinuicem·et primo oñdit ꝙ sūt tm̄ due·scđo quō ad inuicem cōbinantur·Quo ad primū dicit ꝙ tm̄ due sunt ptes mouentis seipm̄ scꝫ ps mouēs tm̄ que ē immobilis et ps mota tm̄ que nō est ex necessitate mouens aliqđ aliud·quia si sic tūc illa ps esset mouens seipsam·

# Arguitur

Celum est mouēs ista inferiora ⁊ est motum ab anima nobili·ergo ps mota est vlterius mouēs ¶ Dōm ꝙ aliquā ptem celi nō mouere intelligitur dupliciter·Uno mō quia non mouet alia ab eo separata·et sic est falsum·Alio modo quia non mouet aliam ptem sibi cōiunctam·et sic est verū quia ista inferiora q̄uis moueantur a celo tamē celū nō est pars istoꝝ inferioꝝ sicut anima nobilis est pars celi capiendo celū cū inclusione anime nobilis·

# Contacta autem·

Hic ostendit phs quomō adinuicem cōiungātur et vult ꝙ nō possunt cōiungi p continuatōnem quia tunc vno moto etiam moueretur alterum quia continuū est cui⁹ motus est vnus·sed habēt se adinuicem p contactū·et hoc si ambe ptes habeant magnitudinem tūc est cōtactus q̄titatis et si vnū habeat q̄titatē alterum nō tūc est contactus ſm virtutē et nō ſm q̄titatē·

# Dubitationē aūt ha·

Hic cōsequēter phs ponit circa predicta vnā dubitatōnem·Ex quo eñ dictum est ꝙ mouens seipsum diuiditur in ptem mouentē et motā·queritur si auferatur aliqua pars p diuisionē a parte mouente vtrum residua pars posset mouere Rñdit arestotiles ꝙ nō·quia si pars mouēs diuideretur tūc nō seruaret eandē virtutem nec eādem naturam quā prius habuit·q̄a potentia naturalis sequitur naturam sed subtracta aliqua parte mouentis nō manet natura ergo nec virt-

tus. Quis em̄ virtus mouentis mathematice est diuisibilis in infinitū nō tn̄ phisice.

## Manifestum igit̄ ex.

Hic infert conclusionem principaliter intentam scꝫ ꝙ necesse est ponere aliquod mouens omnino immobile siue hoc sit pars mouentis seipsum siue aliquid aliud.

## Quoniam āt oportꝫ.

Hic philosophus postꝙ̄ inquisiuit ꝙ est deueniēdum ad vnū primū mouens. cōsequenter inquirit conditōnes eius ⁊ ponit hic principaliter duas in hoc textu scilicꝫ ꝙ primū mouens est perpetuū ⁊ ꝙ est vnū. ⁊ primo resumit quedaꝫ que dicta sunt. ⁊ primo dicit ꝙ̄uis non omne mouens immobile sit perpetuū. quia anime animaliū sūt mouentia immobilia. quia per se non mouentur et tamen non sunt perpetua mouentia quia mouentur per accidēs ad motum corporum. Hoc ergo mouens quod non mouetur per accidens erit omnino perpetuū sicut anima nobilis.

## Manifestum est hoc

Hic intendit ꝓbare quod dixit scilicet ꝙ primuꝫ mouens est perpetuū excludens primo vnam ratōnem que nō valet ad ꝓbandum illud. ⁊ ē ista quicquid nō generatur nec corrumpitur est perpetuū. sed primū mouens nō generatur nec corrūpitur ergo est ꝑpetuū. Dicit philosophus ꝙ ista ratō ſm formam nō valet eo ꝙ multa sunt nō perpetua que tamen nec generantur nec corrumpūtur sicut est punctum vel albedo. quia quod ꝓprie mouetur hoc est corpus. sed punctum nō est corpus nec albedo. ergo nec generātur nec corrūpūtur. Unde oportet addere in ratōe q̄d nec per se nec per accidens generatur nec corrūpitur hoc est perpetuū.

## Manifestum enim ē.

Hic ponit veram ratōnem ad ꝓbandum ꝓpositum. ⁊ est ista motus ꝑ quem aliqua sunt ⁊ aliqua nō sunt est ꝑpetuus. sed effectus perpetuus nō potest esse nisi a causa ꝑpetua. ergo etiā oportet ꝑmuꝫ mouens esse ꝑpetuū. cōsequentia tenet quia effectus non est diuturnior sua causa. Maior patet quia generatōnes ⁊ corruptōnes rerū ꝑpetuantur posita perpetuitate mūdi quā phs prius ꝓbauit. Et nō potest dici ꝙ multa mouē

tia cōsequenter se habentia sint causa talis motus infiniti. quia tūc idem esset causa sui ipsius ex quo em̄ ista mouentia succedunt sibi sic sunt mobilia ⁊ ista succedētia mobilia sunt causa omnis motus. ergo causarent illū motū in se ipsis ⁊ ideo his positis tunc adhuc oporteret ponere vnam aliaꝫ causā que esset causa illoꝝ mobiliū.

## Si quideꝫ igit̄ perpe

Hic cōsequenter ostendit secūdam cōditōnem scilicet ꝙ hoc mouens ꝑpetuū est vnū. ⁊ hoc ꝓbat duabus ratōnibus. quarū prima est ista. In his que fiunt ſm naturam semꝑ accipiendum est illud quod est nobilius ⁊ melius. quia natura semper facit aliquid ſm ꝙ melius est. sed melius ē vnū esse ꝑpetuū mouens ꝙ̄ multa. ergo natura ordinauit vnū perpetuū mouens ⁊ non multa. minor patet quia peccatū est fieri per plura q̄d potest fieri per pauciora. Sed vnū perpetuū sufficit ad omnem motum igitur ⁊c.

## Manifestum ē igitur.

Hic ponit aliam ratōnem que est ista motus q̄ fit a diuersis mouentibus nō est vnus. sed motus qui fit a primo mouente est vnus. ergo non fit a pluribus mouentibus. Maior patet quia quando vnū mouens corrumpitur ⁊ aliud generatur. tūc oportet interuenire quietem inter corruptōnem primi mouentis et generatōnem secūdi mouentis ⁊ pro illo tempore non erit motus quia non est mouēs. Minor est manifesta quia motus celi est vnus quia circularis.

## Ex quibus est scire.

Hic ex predictis infert vnam aliam conditōem que est ista ꝙ primū mouens nec est mobile per se nec per accidens. Et stat ratō in hoc quicquid mouet motu sempiterno hoc nec mouetur per se nec per accidens. sed primū mouens mouet motu sempiterno ergo nec mouetur per se nec per accidens. ꝓbatur quia quod per se mouetur vel ꝑ accidens hoc fatigatur. sicut patet de animab⁹ animaliū. Sed quod fatigatur necesse est quādoqꝫ deficere a mouēdo quia ꝑ fatigatōem virtus diminuitur. si ergo mūdus debet manere ī vno statu vel in vna dispositōe oꝫ ꝙ primū mouens sit oīno īmobile sic ꝙ nec ꝑ se nec ꝑ accn̄s moueatꝛ dispositio enim inferiorum mobiliū dependet ex motu celi. et ergo si motus celi non maneret in

lona dispositõe etiam oporteret mutatõem fieri in istis inferioribus. et sic non maneret vniuersum in eodem statu

## Non est autem scd̃m

Hic excludit obiectõem ꝑ quã aliquis potest arguere q̃ motores orbium et planetarum ad minus mouentur ꝑ accidens. et si sic tũc nõ mouentur motu sempiterno quod est falsum. quia primũ mouens simpliciter. mouens celum hoc mouet motu raptus omnes inferiores speras cum animabus nobilibus. ergo ad minus oportet istas ores animas nobiles moueri cum suis orbibus Soluit philosophus hanc obiectõnem sic. dupliciter aliquid mouetur ꝑ accid̃s. Vno modo ſm se quia scilicet mouetur ꝑ accidens ad motum illius quod mouet vel quod ab eo mouetur. et sic anima nobilis nõ mouetur ꝑ accidens ſm se. quia non mouetur ꝑ accidens ad motum illius corporis q̃d talis anima mouet sicut anima hominis mouetur ꝑ accid̃s ad motum hominis. et sic anima nobilis nũq̃ mouetur ꝑ accid̃s quia nõ mouetur cũ corpore quod mouet. Alio modo aliquid mouetur ꝑ accidens ratõne alterius scilicet ratõne superioris motus. et sic etiam anime mouẽtes inferiores speras mouentur ꝑ accidens. quia omnes spere simul mouentur. ideo etiã motores earũ simul mouentur. ꝑ hoc ergo est dicendũ q̃ hoc non potest mouere motu perpetuo quod mouet per accidens ſm se. sed hoc potest mouere motu perpetuo quod ꝑ accidens mouetur ratõne alterius superioris.

## Atuero si aliquid est.

Hic cõsequenter philosophus reꝓbat secundam ꝑticulam quarti membri predicte diuisionis scilicet q̃ omnia nata sunt quiescere. scilicet probãdo q̃ est aliquis motus sempiternus. et hoc probat duabus ratõnibus quarũ prima stat in hoc Primũ mouens est penitus immobile ergo mouet motu perpetuo. Antecedens ꝓbatũ est. consequẽtia tenet quia posita causa in eadem dispositõne semꝑ ponitur et effectus. sed primũ mouẽs cũ sit immobile et infatigabile habet semꝑ eandẽ dispositionẽ ad mouendum. ergo mouet motu sempiterno. Secũda ratõ stat in hoc generationes et corruptiões inferiorum sunt perpetue. ergo oportet primũ motũ esse perpetuũ. Cõsequẽtia tenet quia perpetuus effectus semꝑ habet causã perpetuam. cũ effectus nõ sit dignior causa. ſꝫ motus celi est causa generatõnis et corruptõnis inferiorũ. ergo nõ potest esse motus generationis et corruptõnis ꝑpetuus nisi mot⁹ celi sit ꝑpetu⁹.

## Arguitur

Philosophus videtur ẽ demonstratõne circulari. q̃a pri⁹ ꝓbauit q̃ primus motor est ꝑpetuus ex motu iam ꝓbat motũ esse ꝑpetuũ ex motore. Dicendum q̃ hic nõ est circulatõ quia in circulatione est ꝓcessus ab eodem ad idem. sed sic nõ est ẽ quia prius ꝓbauit primũ motorem esse perpetuũ ex sempiternitate motus in cõmuni. sed hic probat primũ motum esse sempiternũ ex perpetuitate motoris. et sic nõ est hic circulatõ. vel dicendũ q̃ prima demonstratõ est demonstratio quia sed ista est demonstratio ꝓpter quid.

## Manifestum igitur.

Hic concludit principalem conclusionem totius secũdi tractatus scilicet q̃ vltimũ membrum viꝫ quintũ fuit verum quia est aliquod mouens immobile. et est aliquis motus ꝑpetuus et aliqua quãdoq̃ mouentur et q̃nq̃ quiescũt.

## Queritur

Vtrũ preter primũ mouẽs seipsuꝫ sit deuenire ad aliquod primũ mouens omnino immobile. Dicẽduꝫ q̃ sic. Cuius ratõ est quia si est aliquod mouens seipsum tũc ad minus pars illius mouentis seipsum est immobilis nõ tamen similiter sicut in animalibus vbi pars mouens etiam per accidens mouetur. sed ista pars mouentis seipsum scilicet celi nec mouetur ꝑ se nec ꝑ accidens quia cõiungitur celo nõ ꝑ informatõnem sed per assistentiam. Ex quo patet q̃ in hoc ꝓcessu philosophus cõcluditur sub disiunctõne scilicet q̃ oportet ponere aliquod mouens omnino immobile. vel opꝫ aliquod esse immobile quod est pars mouentis seipm̃. Et ex hoc textu nõ ꝓbatur efficaciter q̃ est aliquod mouens separatum extra genus omnino immobile sed hoc efficaciter ꝓbatur in duodecimo metaphisice. et ideo illa rõ ibi posita ab aristotile supplet istam ratõnem hic positam. vbi sic dicit q̃ mouens primũ mouet se ꝑ appetitum. ergo oportet ponere aliquod alti⁹ appetibile quod ẽ omnino immobile. et ideo preter primũ mouens est aliquod mouens extra genus omnino immobile. quia semper appetibile est prius mouens q̃ appetens vt patet tertio de anima. Appetit enim mouens immobile in genere q̃d ẽ aĩa nobilis assimilari primo im

mobili extra genus in causalitate quod est deus
et ideo mouet celum per quod causat ista inferi=
ora· Unde sequitur q anima nobilis adhuc mo=
uetur ab aliquo appetibili quod est deus.

**Arguitur** Nō oportet ponere mouēs
omnino immobile· quia p=
mū mouēs seipm sufficit ad saluandū omnē mo
tum· Dicendū q primū mouens seipm accipit
dupliciter. Uno mō sm se sm q non habet ordi
nem ad primū immobile· ꝛ sic nō mouet quia ab
lata prima causa aufferūtur omnes posteriores
ut dictū ē supra· Alio mō accipit primū mouēs
seipsum sm q subiicitur influxui pmi immobilis
ꝛ sic est verum q mouet omnia alia posteriora
et sic patet q tale mouens seipm nullo mō mo=
uet subtracto· primo mouēte quia primū mouēs
seipsum mouet pter aliquod appetibile quod ē
primū mouens simpliciter·

**Arguit** Anima nobilis intelligit se· er
go mouet se et similiter posset
argui de primo mouente· s· deo· Dōm q mot9
accipitur dupliciter· Uno modo pprie pro motu
phisico sm q corpa mouent· ut dicitur sexto hu
ius· et sic intellectus nō mouetur quia nō est cor
pus· ꝛ sic intelligere nō est moueri· Alio mō ac=
cipitur mot9 generaliter put se extendit ad quā
cūqz opatōnem· ꝛ sic intelligere est moueri· sed p
mo modo accipitur hic motus.

**Arguit** Primū mouens extra gen9 ap
plicat suam virtutē celo in mo
uendo ipm sicut anima nobilis· Sed anima no=
bilis in mouendo celum videtur moueri p accīns
ad motum celi ergo ꝛ deus· Dōm q nec ani=
ma nobilis nec primū mouēs immobile extra ge
nus mouetur p accidens· Est tamen ista differē
tia in istis mouētibus· quia mouēs immobile ex
tra genus nō est in circūferentia pmi mobilis· s·
diffinitie sicut anima nobilis· quia primū mouēs
immobile extra genus est infinitum et vbiqz. et
qūis anima nobilis applicet suam virtutem so
lum ad vnam ptem celi tamen quia illa ps est
continuata alijs ptibus sic ad motionem illius
ptis sequitur motio omniū ptiū· ꝛ sic influxus
anime nobilis semp fit in vna parte celi· s· in ori
ente. Est ergo illa influentia semp in vna parte
sm situm sed nō sm subiectum· quia anima nobi
lis semp est in oriente· ꝛ sic est in vno situ tamē
influit in aliam et aliam ptem sibi precise suppo
sitam que partes sibi succedūt ad situ orientis·

**Queritur** Utrum sit vnū oriens in
toto vniuerso vel sūt plu
ra orīētia· Dicendum q oriēs accipitur dupli
citer· Uno modo formaliter ex pte situs quē ha
bet anima nobilis· ꝛ tūc est tm vnū oriens quia
ille situs anime nobilis nō variatur sed manet
in oriente· Alio modo accipitur oriens materia=
liter ex parte ptiū celi que sunt in tali situ· et sic
est aliud ꝛ aliud oriens quia ptes sibi inuicem
succedentes non sunt eedem·

**Arguit·** Arestotiles in sua pbatione
presupponit falsum· quia pre
supponit perpetuitatem motus quod est falsum·
Dicendum q non impedit q quandoqz ex fal
so inferatur verū· iuxta illud ex falso verum et
vero nil nisi verum· hoc tamen verum potest mul
tis alijs modis probari sicut prius tactū est.

**Arguit** Phisicus nō habet determina=
re de primo motoē sed metaphi
sicus· Dicendum q qūis sint idem primus mo
tor extra genus ꝛ prima causa sm rem tamen
differūt sm formalem ratōnem considerandi· qr
primus motor refertur ad motum· ꝛ ideo de ipso
sm q huiusmodi phisicus tractat qui tractat de
ente mobili· Sed de prima causa sm q huiusmo
di tractat metaphisicus qui determinat de ente
et de causis entis· Unde patet q metaphisicus
tractat de primo motore sub ratōne prime cause
et non sub ratōne primi motoris·

## Uero aliud faciē

Postq philosophus in priori tractatu probauit
q est aliquod primū mouens immobile perpetu=
um ꝛ vnū ꝛ q primus motus est ppetuus nūc
in hoc tertō tractatu et in sequenti vult determi
nare quis sit primus motus· et hoc in isto tracta
tu ꝛ quale sit primū mouens in sequenti tracta
tu· primo ergo ppomit intentum· secundo exequit
ppositum· Dicens primo q oportet considerare
vtrum sit aliquis motus quem cōtingit esse infi
nitum ꝛ continuū· ꝛ quia talis motus est sem
piternus tanq a mouente immobili factus· ideo
est necessario primus quia ante sempiternum ni
hil est.

## Tribus autem existē·

Hic exequitur ppositum ꝛ primo pbat q mot9
localis sit primus· scdo pbat qs mot9 localis sit
prim9· primū g9 pbat trib9 rōib9 pmo p ppetates

motuū. Secūdo per distinctionēm prioris et po
sterioris. Tercio ex ordine mouentiū et mobiliū
Circa primū ponit duas rōnes. prima stat i hoc
ꝓbatum est ꝑus ꝙ aliq̄s motus est sempiternus
ergo est aliq̄s motus ꝑmus. Sed talis mot⁹ nō
potest eē augmētatio q2 augmētatio ꝑsupponit
alteratōem cū oporteat prius alimentū alteras
ri anteq̄ ꝯiungat alito alteratio āt ꝑsupponit mo
tū localem q2 si alterans semꝑ fuisset eque ꝓpin
quū alterato tūc semꝑ fuisset facta alteratio. si
ergo fiat alteratio de nouo oꝫ ꝙ de nouo ꝯiunga
tur alteratū alteranti. hoc āt fit ꝑ motū localeꝫ
ergo ille motus est primus.

# Amplius omniū pas

Hic ponit scdām rōnem q̄ stat in hoc oīs altera
tio fit ꝑ motū localē. ergo mot⁹ localis ē prior al
teratōe ꝯseq̄ntia ꝓbat̄ q2 alteratio fit ꝑm qua
litates sensibiles ꝑ ꝑm opinionē antiq̄ꝝ princi
pia omniū qualitatū sūt raritas et dēsitas. Sꝫ
raritas ⁊ densitas fiūt ꝑ motū localē. q2 in rare
factōe ē motus ad maiorē locū in ꝯdensatiōe est
motus ad minorē locū. sicut q̄d augetur accipit
maiorē locum q̄ illud quod diminuitur.

# Arguitur

Prius dictū ē de vacuo ꝙ rarefactio ⁊ ꝯdēsatio fiūt
sine motu. s. locali ergo male dr̄ hic ꝙ fiunt cum
motu locali. Dōm ꝙ rarefactio et cōdensatio
accipiūtur dupl̄r. Uno mō ꝓut fiūt in corporibus
actu preexistētibus sicut farina condensat aquā
et sic semꝑ fiūt per motum localem. q2 oportet fa
rinā localiť moueri ad locum aq̄. ⁊ sic loq̄tur hic
phs q2 loq̄tur sicut antiq̄ q̄ dicebāt ꝙ dēsitas fie
ret ꝑ cōgregatōem corpoꝝ et raritas per segrega
tōem corpoꝝ. Alio mō accipiūtur rarefactō ⁊ cō
densatio ꝑm ꝙ absolute se tenēt ex ꝑte materie
et sic pn̄t fieri ꝑ solū motū alteratōis vtꝫ in aq̄
calefacta q̄ fit rara ꝑ solam alteratōem.

# Amplius et hoc cōsi.

Hic ꝓbat idēꝫ. s. ꝙ motus localis ē prim⁹. distin
guēs modos ꝑoris ⁊ posterioris. ⁊ vult ꝙ aliq̄d
dr̄ ꝑus alt̄o tripl̄r q̄tū nūc sufficit. Uno mō illd̄
est prius quo nō existe nō erūt alia ꝑ illud sine
alijs. i. a q̄ nō ꝯuertit̄ subsistēdi ꝯn̄ia. et sic. aſ ē
prius hoie. Scd̄o mō aliq̄d dr̄ prius tꝑe q2 tunc
illud dr̄ prius q̄d est remotius a pn̄ti nūc. Ter
cio modo aliquid dicitur prius ꝑm substantiam
siue in perfectōne sicut actus est prior potentia

et ꝑfectum est ꝑus imꝑfecto.

# Quare quoniā mo.

Hic ꝓbat ꝙ motus localis ē prior ꝑm oēs istos
mōs prioris. et primo ꝑm primū modū. ⁊ hoc sic
Illud est ꝑus primo mō a quo nō ꝯuertitur sub
sistendi ꝯn̄ia. Sed sic est d̄ motu locali. q2 bene
seq̄tur si alteratō est tunc motus local̄ est. ⁊ ite
rum. si augmentatio est motus localis est. sed
nō ecōtra si motus localis est alteratō est q2 la
pis potest moueri localiť absq3 hoc ꝙ alteretur
vel augmentetur.

# Adhuc etiā tempore.

Hic ꝓbat ꝙ motus localis sit ꝑor alijs motib⁹
tꝑe et hoc sic. Omne ꝑpetuū est prius tꝑe nō
ꝑpetuo. sed motus localis est ꝑpetuus et ꝑcipue
motus celi. ergo est prior tꝑe alijs motibus. Ma
ior patet quia ꝑpetuū habet in se omne tꝑs. ergo
est prius quocūq3 non perpetuo. Minor patet q2
motus localis circularis potest etiam cōtinuari
in magnitudine finita sicut in sexto dictuꝫ est et
nullus alius motus.

# Sed in vno quidem

Hic cōseq̄nter excludit quādam obiectōnem que
est. motus local̄ videtur esse posterior in tempoē
sicut patet in animalib⁹ que ꝑmo generantˀ dei
nde augmentantur ⁊ tercio alterātur in humo
ribus et vltimo mouentˀ localiter. Rn̄dit phs ꝙ
q̄n motus localis et motus generatōnis in vno
subiecto concurrūt tūc motus generatōis ⁊ alij
motus precedūt motum localem. vt dictum ē in
animalibus. Sed quādo in diuersis separatim
reperiuntur tunc motus localis est prior alijs
motibus. sicut patet in celo in quo non concurrit
generatio quia est factum ꝑ creatōnem. et sic in
illo motus localis precedit omnes alios motus
quia ille motus est causa omniū aliorum motu
um.

# Omnino āt videtur.

Hic probat tercium scilicet ꝙ motus localis est
prior omnibus alijs perfectōne. et hoc duab⁹ prin
cipalibus ratōnibus quarum prima habet in se
virtualiter duas. prima illud quod est posterius
generatione est prius ꝑfectōe. ꝑ motus localis ē
posterior generatōe g° est ꝑor ꝑfectōe. maior ptꝫ
q2 in naturali generatōe fit ꝓcessus ab imꝑfecto

ad pfectum. minor patet quia genita prius generantur antequam localiter moueantur. sicut dictum est de animalibus animal enim solum incipit motum localem postquam pfectum est. Secundo sic illud est pfectius quod reperitur in pfectioribus. sed motus localis reperitur in pfectioribus. ergo ille motus est pfectior. Maior patet quia pfectio et pfectibile debent pportionari ubi est ergo altius pfectibile ibi est altior pfectio. Minor patet quia solum motus localis reperitur in animalibus pfectis. quia animalia impfecta sunt immobilia.

**Arguitur** Prima intelligentia est prior generatione et tamen non est impfectissima sed pfectissima. Dicendum quod prima intelligentia est bene prior creatione sed non generatione. quia non generatur sed creatur. Jn illis ergo que acquiruntur per generationem verum est. quod illa que sunt priora generatione sunt impfectiora

## Et quia nequaquam.

Hic tangitur secunda ratio principalis que stat in hoc ille motus est pfectior qui minus remouet a mobili. sed motus localis est huiusmodi ergo etc. Maior patet quia remotio forme significat impfectionem. Minor patet quia motus localis solum remouet ubi sed ubi non ptinet ad substantiam rei. et ideo per motum localem nihil abijcitur quod spectat ad substantiam mobilis. per diminutionem autem remouetur quantitas que oritur ex natura rei quia ex materia. per alterationem remouetur qualitas que etiam oritur ex natura rei quia ex forma. sed per motum localem nihil abijcitur quod est ex natura rei

## Maxime autem manifes.

Hic pbat tertio quod motus localis est prior. scilicet ex parte mouentium et mobilium. et stat ratio in hoc. ordo motuum sumitur ex ordine mobilium. quia prima subiecta habent prima accidentia. sed mobile quod mouetur motu locali solum scilicet celum est primum inter mobilia. ergo etiam motus localis est primus.

**Querit** Utrum motus localis sit primus motuum. Dicendum quod sic. Cuius ratio est quia omnes alij motus ad minus presupponunt unum motum localem scilicet celi quia sine tali motu non est aliquis alius motus possibilis.

**Arguitur** Generatio est prior motu locali. Dicendum quod motus localis et generationis possunt dupliciter comparari. Uno modo ad illud in quo simul inueniuntur. et sic motus generationis est prior tempore. sed tamen motus localis est pfectione prior quia est ultimus generatione. et ratio illius est quia oportet rem prius generari antequam moueatur localiter. Alio modo comparantur in diuersis et in uniuersali. et sic motus localis est simpliciter primus. unde absolute dicendum est quod motus localis est prior omnibus alijs motibus. quia alij motus presupponunt motum localem ipsius celi. cum ergo causa sit prior effectu sic motus localis est simpliciter prior omnibus alijs motibus. Et causa illius est quia celum est ingenerabile. et ideo in ipso non possunt concurrere generatio et motus localis.

**Arguitur** Motus generationis est pfectior motu locali cuius tamen oppositum dictum est. pbatur quia motus habet suam pfectionem ex termino suo ad quem. sed terminus generationis est pfectior scilicet forma substantialis quam terminus motus localis que est ubi. Dicendum quod est duplex pfectio motus. quedam est pfectio intrinseca et illa sumitur per comparationem ad terminos qui sunt eiusdem essentie cum motibus. et sic motus generationis est pfectior motu locali et istam pfectionem attendit topicus. et ideo in postpredicamentis motus generationis ponitur ante motum localem. Alia est pfectio in motu extrinseca que sumitur per comparationem ad mouens et mobile et istam pfectionem attendit phisicus. et sic motus localis est pfectior quia est pfectioris mouentis scilicet anime nobilis que est infatigabilis. et etiam huius pfectius mobile quod est celum quia est incorruptibile.

**Arguitur** Posteriora via generationis non sunt pfectiora. ergo pbatio est inualida. Antecedens pbatur quia senectus est posterior via generationis. et tamen non est pfectior. Dicendum est dupliciter primo quod senectus non est ultimum in generatione sed potius ultimum in corruptione. Cuius ratio est quia secundum aristotilem in fine de generatione. in rebus generabilibus equale est tempus generationis et corruptionis est ergo in animalibus unum tempus generationis et ultimum illius est pfectissimum. et hoc tempus fortassis est in tricesimo quinto anno iuxta psalmistam qui dicit quod numerus annorum ipsorum in ipsis septuaginta. si autem in potentatibus id est in bonis complexionibus octuaginta. et sic hoc tempus est in tricesimo quinto aut quadragesimo anno. et tempus sequens est tempus corruptionis quia tunc aliquis declinat a pfectione nature usque ad finem. Senectus ergo aduenit in fine circa tempus corruptionis. Secundo dicendum

ꝙ sicut dicitur decimo metaphisice ꝙ duplex est ꝑfectio· Una est ꝑfectio in bonis· alia est ꝑfectio in malis sicut aliq̃s dicitur ꝑfect⁹ fur vel latro tũc est dicendũ ꝙ q̃uis senect⁹ non est aliq̃d ꝑfectum in bono est tñ aliq̃d ꝑfectũ in malo·

**Arguitur** Generatio inferiorũ est finis celi· Sed finis ē ꝑfectior his que sũt ad finẽ· ergo motus istoꝝ inferiorum est ꝑfectior q̃ motus celi· Dõm ꝙ est duplex finis mot⁹ celi· Unus ē finis ꝓximus qui ē notus apud phõs et ē generatio istoꝝ inferiorũ et talem finẽ nõ oportet eẽ ꝑfectiorem illis q̃ sũt ad finem· Alius est finis vltim⁹ ꝗ est assimilatõ ad deũ siue ꝯpletio numeri electoꝝ et talem finẽ nõ nouerũt phi· et ille finis est melior his q̃ sũt ad finem· et ex illo fine vltimo potest sumi ratio quare quandoq̃ motus celi definet esse· s· q̃n erit numerus electorũ completus

**Arguitur** In isto libro phisicoꝝ determinat de motu in cõi· ergo male descẽdit ad vnũ specialem motũ scꝫ localem·
Dõm ꝙ est duplex spẽs alicu⁹ Una ē que virtualiter includit totũ gen⁹· et tũc sciẽtia tractãs de genere potest descẽdere ad talem spẽm· et talis spẽs est motus localis inter spẽs mot⁹· qꝛ motus et motus localis sunt eiusdem cõitatis· qꝛ omne qd̃ nõ potest moueri localiter nõ potest alio motu moueri· Alia est spẽs que nõ includit virtualiter totũ gen⁹ sicut est mot⁹ generatõis qꝛ nõ omne qd̃ mouetur generatur· et a tali non licet descẽdere in scientia tractante de genere ad spẽs Sic etiã aristo· descẽdit duodecimo metaphisice ad determinandũ de substantia q̃ est principal' spẽs entis quodãmodo virtualiter in se continẽs accidens· sic etiaꝫ in libro de generatõe descẽdit phs ad generatõnem elementoꝝ q̃uis tñ vniuersalit determinet de generatõe in illo libro·

**Queritur** Quis motus int̃ motus locales sit prior· Dõm ꝙ motus localis circularis· s· celi· ꝓbatur quia ille motus localis est ꝑor qui est regularior ꝛ perfectior· et quo alij motus regulantur et q̃ est vni⁹ ꝛ ꝑfectus· sed motus circularis est solum regularis· et ipso alij mot⁹ mensurãtur et est vn⁹ et ꝑpetuus sicut patet in textu· ergo ille est prior aliis motibus·

**Arguitur** Ordo motuũ attenditur ſm ordinem magnitudinũ vt patꝫ ꝑmo celi· sed linea recta ē prior linea circulari· ergo motus rect⁹ est prior motu circulari· minor patet quia linea recta est simplex et linea circularis est composita ex cõcauo et ꝯuexo quia habet ordinẽ ad centruꝫ circa quod sumiẽ cõcauitas eius Dicẽdum ꝙ linea circularis accipitur dupl'r· Uno modo ſm se et absolute et sic nõ est cõposita ex ꝯcauo ꝛ cõuexo· quia linea circularis est simplex vt patet primo celi· Alio mõ accipitur linea circularis ꝑ comparatõnem ad centrum· et tũc in ipsa assignantur ꝯcauũ et ꝯuexũ quia illa ps que respicit centrũ est concaua ꝛ q̃ respicit supmam ꝑtem est cõuexa· sed nõ accipiuntur cõcauũ et ꝯuexum in linea circulari nisi quo ad nos· ꝗ signũ cuius hoc qd̃ ē ꝯcauũ p̃t etiam fieri ꝯuexũ linea enĩ ꝑ vnã recuruatõem habet concauũ et ꝑ oppositam habet cõuexũ vt patet de v̄ga flexibili·

**Arguitur** Totum est prius partib⁹ sed motus rectus fit ſm totum et motus circularis ſm partes· quia celũ nõ mouetur totaliter sed ſm partes· sed ista inferiora que mouẽtur recte mouentur ſm totum ergo motus rectus est ante motum circularem
Dicendum ꝙ non est simile de toto et de parte et de motu totius et ꝑtis· quia q̃uis totũ sit ante ꝑtes via ꝑfectõnis tamen motus toti⁹ nõ est ante motum qui fit ſm ꝑtes· quia mot⁹ ſm ꝑtes se habet vt actus in ordine ad motum qui fit ſm totum· et hoc ideo est quia quãto aliquid minus habet de mutabilitate tanto min⁹ habet de potentia et plus de actu· cum ergo motus ſm partes habet min⁹ de mutabilitate ergo habet plus de actu· et sic ex illa ratõne motus qui est ſm partes precedit motum rectum qui est ſm totum·

# Ut quidẽ igitur mo·

Postq̃ ostendit ꝙ motus localis est prim⁹ motus· hic consequenter vult ostendere quis sit ille primus motus localis· et quia necesse est illuꝫ motum esse ꝑpetuũ et continuũ ostendit quis motus possit esse continuus· et tunc ostendit ꝙ nulla mutatõ potest esse perpetua nisi circularis ibi· Ut autem cõtingit· Primo igitur prepomit ꝙ hic intendit scilicet ꝙ nullus motus potest esse continu⁹ perpetuus et perfectus preter motum localem· et hoc sic probat· Nullus motus inter contraria potest esse perpetuus· Sed omnis mot⁹ preter motum localem est inter contraria· ergo

nullus motus preter localem potest esse ꝑpetu⁹
cōsequentia tenet in celarent·Maior ꝓbatur q̄r
q̄ñ motus est inter contraria tūc est semꝑ quies
sub altero cōtrarioꝝ ex quo cōtraria adinuicem
cōtinuari nō possunt·sicut dicitur q̄nto hui⁹·exē
pli gratia q̄ñ aliquid mouetur de nigro in albuꝫ
tūc est quies in albo·q̄r nō possunt adinuicē con
tinuari motus albefactōnis et nigrefactiōis·Mi
nor patet quia omnis motus preter motum loca
lem habet terminū ad quem cōtrariū termino a
quo·sed motus localis precipue circularis p̄t eē
ab eodem ad idem·ergo ille potest semꝑ ɔtinuari

## Similiter autē et in·

Hic oñdit ꝙ idem est in mutatōnibus quod di
ctum est in motibus·ſ·ꝙ oportet etiam intueni
re quietē inter duas cōtrarias mutatōnes·quia
inter duas cōtrarias generatōnes eiusdem spe
ciei necesse est interuenire tp̄us mediū in quo res
corrūpatur·et circa hoc excludūtur tres obiectio
nes·prima est ꝙ termini generatōis non sūt cō
trarij cū cōtraria sint termini positiui·sed vnus
termin⁹ generatōnis est nō ens·ſ·terminus a q̄
vult ergo aresto·ꝙ q̄uis termini non sint ꝓprie
contrarij·sufficit tñ ꝙ sint p̄uatiue oppositi·Se
cūda obiectio est quia ratō principalis predicta
nō videtur cōcernere mutatōem·q̄r illud q̄d non
mouetur nō quiescit cū solum quies opponat mo
tui sed q̄d mutatur non mouetur·R̄ñdit phs ꝙ
q̄uis cessatio a mutatōe nō vocetur quies voca
tur tñ immutatio·et hoc sufficit·Tercia obiectio
est·Si motus inter cōtraria essent ɔtrarij tunc
motus cōtrariaretur motui et etiā motus cōtra
riaretur quieti··et sic vni eēnt multa contraria·
R̄ñdit ꝙ motus opponitur motui simplr̄·i·ɔtra
rie sed motus opponitur quieti quodāmodo con
trarie scilicet priuatiue

## Amplius in generati

Hic oñdit quō impossibile est ꝙ due opposite mu
tatōes sibi inuicem succedant nisi mediet temp⁹
quod sic ꝓbatur q̄r si illud quod generatur stati
corrūperetur·tunc generatio esset frustra·quia res
generatur vt sit· si igitur res statī genita corrū
peretur·sic talis res frustra esset genita·sed ipos
sibile ē aliq̄d esse frustra in reꝝ natura· quia de⁹
et natura nihil faciūt frustra·

## Quod autem contingit

Hic ɔsequenter aresto·oñdit ꝙ nulla loci muta
tio p̄t esse continua aut ꝑpetua nisi circularis·et
hoc ꝓbat p̄mo demonstratiue·Scd̄o loq̄tur ibi·rō
nabiliter autē·Primo ꝓbat ꝓpositū· scd̄o soluit
tres dubitatōes ibi vnde et dubitabit· Circa pri
mū ergo dicit ꝙ si aliq̄s motus sit ꝑpetuus·ſ·lo
calis·Vel ille motus ē circularis vel rectus vel
cōpositus ex vtrisq̄ꝫ·si ergo motus circularis et
rectus nō sunt ꝑpetui vel cōtinui·ergo nec cōposi
tus ex his·ideo dicit phs ꝙ motus cōpositus est
relinquēdus·restat ergo solū ꝓbare ꝙ motus re
ctus nō est ꝑpetu⁹·et hoc ꝓbat sic·q̄r si sic tūc fie
ret ꝑ magnitudinē finitam vel infinitā ·non suꝑ
magnitudinē infinitā·quia talis magnitudo nō
est vt patet t̄cio huius·si ergo ē suꝑ magnitudi
nem finitam tūc nō potest esse motus ꝑpetu⁹ ni
si ꝑ reflexionē·sed motus reflexōnis nō est vn⁹
cum p̄ori motu·ergo nō est aliq̄s motus rectus
ꝑpetu⁹·minoreꝫ ꝓbat duabus ratōnibus·ſ·ꝙ mo
tus reflexiōis nō est vnus cū motu directo·qua
rū prima stat in hoc· Illa que dr̄ñt ſm spēm non
faciūt aliquod vnū continuū·sed motus reflexi
onis differt a motu principali scꝫ recto ſm spēm
ergo nō est vnus cū principali motu·Maior ꝓ
batur quia vnitas specifica est vnitas nature· si
que dr̄ñt natura simpliciter dr̄ñt·Minor ꝓbatur
quia motus rectus et reflexus habent terminos
specifice distinctos ergo sunt specifice distincti·si
cut patet de motu sursum et deorsum ꝑ eādē line
am·Et iterum illi motus sūt cōtrarij·ergo dr̄ñt
specifice·et q̄r hoc posset aliq̄s negare·ſ·ꝙ illi mo
tus sūt cōtrarij·ideo ꝓbat hoc aresto·sic·quecūq̄ꝫ
mutuo se impediūt habent cōtrarietatē adinuicē
sed motus rectus et reflexus se mutuo impediūt
si fiant ꝑ idem spaciū·ergo nō possunt esse vnus
motus sed contrarij motus·

## Quod āt necesse est sta·

Hic ponit scd̄am rōnem et stat in hoc impossibi
le est aliquod mobile in eodem instanti accedere
ad aliquem terminū ⁊ recedere ab eodem·sed per
motum directum mobile accedit ad aliquem ter
minū a quo recedit ꝑ motum reflexū·ergo nō fi
unt in vno instanti sed in diuersis·Sed int̄ duo
instantia semꝑ est dare tempus mediū·vt patet
sexto huius·ergo mediat quies inter primū mo
tum et secūdum·sed vbi est quies media ibi non
est vnus motus ergo non est vnus motus dire
ctus et reflexus·Maior principalis ratōnis pa

tet quia alias duo contradictoria essent simul ve
ra·quia quod accedit ad aliquem terminū nōdum
est nec fuit ī illo termino· Et quod recedit ab ali
quo termino hoc est vel fuit in eo·et hoc est quod
dicit phs in textu ꝙ qñ mobile vtitur vno pun
cto signato in spacio vt duobus in actu tunc ne
cesse est interuenire quietem·sic aūt fit quando
vnū pūctum est termin⁹ motus directi·et idē pū
ctum est principiū motus reflexi

## Unde et ad dubitatio

Hic soluit philosoph⁹ tres dubitatōes·prima est
ista ponantur duo spacia equalia.et signent pū
cta in medio cuiuslibet spacij·et sint duo mobilia
eque velocia quorū vnū adueniat medio vni⁹ spa
cij et continuo moueatur ad finem quādo alterū
recedit a medio illius spacij tūc queritur quod il
lorū citius pertingeret terminū spacij· Et est dicē
dum ꝙ simul veniūt ad terminū·et ratō est quia
scdm mobile quod aduenit ad mediū spacij duz
alterum recedit a medio spacij non vtit medio
ꝑm actum sed solum ꝑm potentiam·et ideo si il
lud scdm mobile veniens ad mediū iterū accede
ret ad principiū spacij a quo exiuit tūc tardius
veniret ad principiū illius spacij ꝙ̄ alterum ad
finem eiusdem quia tūt vtitur scdm mobile vno
pūcto in spacio vt duobus in actu·

## At uero non olim di·

Hic consequēter ponit secūdam dubitatōem que
fuit ipsi⁹ zenonis qui sic arguebat omne qd mo-
uetur localiter prius pertransit mediū anteꝙ̄ ꝑ
uenit ad terminū·sed in medio sūt infinite par-
tes spacij·ergo nūꝙ̄ contingit spaciū ꝑtransiri
et sic nūꝙ̄ potest mobile ꝑuenīe ad terminū mo
tus·Circa istam dubitatōnem phs resumit solu
tōem prius positam in sexto vbi dictum fuit ꝙ
omne spaciū in motu locali est infinitum ꝑm p-
tes·et ideo ꝑtransitur tempoē infinito·quia tale
tempus etiam habet partes infinitas quia ē cō
tinuū sicut spaciū· Sed dicit phs ꝙ ista solutio
est solum ad hominē et obuiat interroganti·sed
non satisfacit de dubitatōne.

## S; uerum dicendum

Hic ponit veram solutōnem et vult ꝙ q̄uis in
spacio continuo sint infinita media in potentia
non tamen in actu·sed ipsuz mobile non vtitur
illis pūctis in cōtinuo existentibus nisi ꝑm ptes
actuales et ille sunt finite· Hic etiam dicēdum
est ꝙ non oportet omnia pūcta signari in spacō
ꝑm actum· sed quedam signātur in actu sicut
in motu reflexionis·quedam ꝑm potentiaz sicut
quando nō est motus reflexionis sed vnus con
tinuus motus·

## Manifestū autem est

Hic ponit terciam dubitatōnem que sic inadit
quia eni dictum est ꝙ est idem punctum ꝑm po-
tentiā in omni motu quod est finis preteriti et
initiū futuri· Similiter potest dici de tempore ꝙ
est idem nūc qd est principiū futuri et finis prete
riti·cum ergo generatio fiat in aliquo instāti ·et
in eodem instanti fit corruptio·sequitur ꝙ aliqd
simul est et nō est·Rñdit arestotiles ꝙ q̄uis sit
idem nūc in substantia differt tamen ratōne·quia
aliter comparatur hoc nūc ad illud qd corrumpit
et ad illud qd generatur·quia hoc nūc se tenz cū
posteriori passione·i·illud nunc tenet se cum illo
quod generatur· Exempi gratia si in instanti se
men corrūpatur et homo generetur tūc debet fie
ri denominatio ꝑm vltimā formā scz formam hu
manam que generatur et nō ꝑm formā seminis
quod semen corrumpitur· Est ergo ꝓpositō sic ex
ponenda homo generatur·i·homo iam ē et ime
diate ante hoc non fuit·

## Si autem quod erat·

Hic infert correlariū ex p̄dictis·s·ꝙ tps nō diuidi
tur in indiuisibilia tpa·quia si ponerēt tpa indiui
sibilia tūc in eodem tpe aliqd fieret et factū esset
sed hoc ē falsuz quia res fit ꝑ toto tpe et ꝑ vltimo
illius tpis est facta·sicut nūc patuit in expositio
ne inceptōnis in mutatōnibus que mutatōnes
exponūtur ꝑ primū instans esse·exēpli grā hō ge
neratur·i·homo iam est et ante hoc ꝑ totū temp⁹
non fuit sed fuit semen·

## Rationabiliter autē·

Hic ondit idez quod dictū ē rationibus cōibus et
logicis·s·ꝙ motus reflexus nō est continu⁹ et di
cūtur ratōnes logice·quia ꝓcedūt ex q̄busdam ꝓpri
etatibus cōtrarioꝝ·in hoc enī oēs fundant ꝙ cō
traria nō possunt esse in eodem·primo ergo ar-
guit de motu locali ·secundo de alijs·Circa primū
ponit duas ratōes·quarū prima stat in hoc· Si
motus localis reflexus esset vnus cū motu dire
cto tūc sequeretur ꝙ idē simul moueret cōtrarijs

motibus quia moueretur simul motu recto et reflexo qui sunt contrarij. quia sunt ex contrarijs terminis. Qꝫ aūt simul moueretur illis motib⁹ patet quia omne mobile mouet illo motu cui⁹ terminū continue acquirit. si ergo quod mouet motu directo cōtinue acq̄rit terminū motus reflexi qui est vnus motus. ergo mouetur simul contrarijs motibus. Scd̄o sequeret ꝙ aliq̄d mouet ab illo termino in quo nūq̄ fuit quod est impossibile. sequela patꝫ quia ꝫm dicta illud q̄d mouetur motu directo etiam mouetur motu reflexo quia sūt cōtinui motus vt supponitur ab aduersario Sed motus reflexus est termin⁹ motus directi. ꝫ in illo termino nūq̄ fuit mobile motus directi. et tamen dicitur ab illo moueri cū ꝯtinue moueat ꝫm aduersarium a termino a quo motus reflexi ergo mobile mouetur ab illo in quo nūq̄ fuit.

## Amplius autem et.

Hic ꝓbat idē de alijs motibus et ponit tres rōnes. prima est. ꝯtraria nō possunt vni ineē. sed motus directus et reflexus sunt cōtrarij ergo ꝫ possūt vni ineē. Scd̄a ratō ꝫ motus directus et reflexus sint vn⁹ motus. ergo aliquid simul generatur et corrūpitur. quia generatō est a nō eē ad eē corruptio vero ab eē ad non eē. ergo mot⁹ corruptōnis se habet opposito modo ad motum generatōnis. Tercia ratō ad vnitatem mot⁹ nō sufficit vnitas tempis. sed etiā requirit vnitas spēi terminoꝝ. sed illi termini nō sunt vnius spēi in motu directo et reflexo. ergo nō sūt vn⁹ mot⁹

**Queritur** Vtrum necē sit omne mobile in pūcto reflexionis q̄escere. Dicendum ꝙ sic. Cuius ratō est q̄a reflexio est reditus ab illo puncto ad quod primo fuit accessus ꝑ eandem viam et ꝫm eundem sitū Sed inter accessum et recessum oportꝫ interuenire quietē. quia sunt motus ꝫm spēm ꝯrarij q̄ adinuicem cōtinuari nō possunt. et dictum est in diffinitōne reflexionis notanter ꝑ eandem viaꝫ quia in motu circulari fit reditus ad eūdem punctum sed non ꝑ eandem viam. sed ꝑ semicirculū et ergo nō est reflexio. et ideo non potest motus ꝑfecte circularis fieri ꝑ eandem viam quia tunc esset motus reflexionis

**Arguitur** Faba ꝓiecta in occursuꝫ lapidis molaris cadentis reflectitur sine quiete. Vel oporteret dicere ꝙ talis faba sustentaret lapidem molarem. quod est impossibile. Dicendū est dupliciter. Primo ꝙ duplex est reflexio alicuius corporis. quedam est ꝑ se quando scꝫ corpus habet reflexionē gratia sui ipsius et nō gratia alterius sicut lapis ꝓiectus sursum reflectitur gratia sui et nō gratia alteri⁹ corporis aduenientis. et in tali reflexione necesse est interuenire quietem. Alia est reflexio que fit ꝓpter aliquod aliud mobile quod facit alterum redire motu reflexionis. et sic ꝓcedit argumētū quia faba ꝓiecta in occursum lapidis descendit ꝓpter lapidem cadentem in tali ergo reflexionis motu non est necesse interuenire quietem. nec tamen ille motus est vnus quia est duorū mobiliū quia primus motus est corporis ꝓiecti. et secūd⁹ motus est lapidis cadentis transferentis secum mobile ꝓiectum. Secūdo potest dici ꝙ in casu posito etiam interuenit quies nec oportet ex hoc fabam sustentare molarem. quia anteq̄ tāgit molarē faba quiescit. et hoc ideo quia in descēsu molaris multus aer colligitur ⁊ spissatur circa lapidem descendentem. et in illo aere spissato quiescit faba. De sagitta etiam ꝓiecta versus lapidē cadentem potest dici ꝙ quiescit. et hoc patet quia facit effectum realem cauādo lapidem. si est sagitta acuta. Videtur tamen in hoc dr̄ntia esse ꝙ faba quiescit anteq̄ tangit lapidē molarem quia non potest ꝓpter magnū impetum circa aerē pertingere ad molarem. Sed sagitta emissa ab arcu quiescit postq̄ tangit molarem si sit acuta. et hoc ideo quia mouetur ab arcu cum magna violentia. Sed si sit lata tūc etiam quiescit sicut faba anteq̄ ꝑuenit ad lapidem cadentem ꝓpter aerem collectum

**Arguitur** Pila ꝓiecta ad parietem resilit ꝑ motum reflexionis et tñ non quiescit. quia quies eius nō ꝑcipit

Dōm ꝙ ꝑmo quiescit in pariete et ad argumentū dicendū ꝙ nō oportet omne tp̄s esse perceptibile a nobis. ⁊ hoc manifeste pꝫ ꝑ Gil. porqui diuidit tp̄s in simplex et compositū. dicēs ꝙ tempus simplex est imꝑceptibile a nobis. Qꝫ tñ pila aliquo tp̄e quiescit ꝓbat buridan⁹ quia facit effectū realem. qꝛ si pila sit maculata tūc etiam maculat parietem ad quem ꝓijcitur.

**Arguit̄** Lapis ꝓiectus sursum nō videtur quiescere āte reditum. q̄a nō est cā quietis lapidis sic ꝓiecti sursum. Dicendū ꝙ ꝑmo est aliqua cā. et qñ arguitur vel ergo illa causa est ꝓijciens vel natura ꝓiecti. non

ꝓijtiens ·quia ꝓijtiens mouet sursum·nec natu
ra ꝓiecti quia illa mouet deorsum·Dōm ꝙ nec ꝓ
ijtiens est cā quietis nec natura ꝓiecti·sed adeq̄
tio virtutū·s·ipsius ꝓijtientis ⁊ nature proiecti
Unde graue ꝓiectum sursum habet se in triplici
dispositōe·primo ſm ꝙ dn̄atur virtus ꝓiectiua
supra naturam ꝓiecti·et sic in eo est motus sur-
sum·Scd̄o qn̄ cessat illa virtus ꝓijtiētis supra
naturam ꝓiecti·nec tamen ꝓiectum ꝑfecte acce
pit cōditōem sue ꝓprie nature·⁊ sic est q̄es lapi
dis sursum·q: nec excedit virtus ꝓijcientis lapi
dem nec adhuc lapis accepit cōditionem sue na
ture ꝓprie·et sic nec est motus deorsum nec sursū
Tercio qn̄ natura lapidis vincit virtutem ꝓij-
cientis·⁊ sic est motus deorsum ſm naturā lapi
dis·Ex istis ergo patet ꝙ adequatio virtutum
sc; ipsius ꝓijcientis et ꝓiecti est cā quietis sursū

**Arguit**. Si musca ascenderet lanceā re
uersam tūc videtur ꝙ sit refle-
xio motus sine quiete·patet q: musca ascēdit lā
ceam et anteq̄ venit ad finē; reflectitur in mo
tu ꝓpter motum lancee· Dōm ꝙ talis nō est
motus reflexionis·q: ad motum reflexionis req̄
ritur ꝙ fiat reditus ꝑ idē; spaciū a quo fuit exi
tus·sed musca nō reuertitur ꝑ idem spaciū ꝑ q̄mo
ascendit aliam ꝑtem spacij·et ideo etiam nō est
vnus motus·q: q̄uis musca semꝑ dicat ascende
re ·hoc tn̄ nō fit ſm eūdem situm q: spaciū·s·lan
cea est mutatum ad oppositū situm quia lancea
est reuersa·

## Qui autem ē in circu·

Postq̄ ph̄s ondit ꝙ nullus mot⁹ preter motū
localē circularē pt eē ꝯtinuus·Hic ondit ꝑmo ꝙ ille
motus circularis potest eē cōtinuus ⁊ ꝑpetuus
scd̄o ꝙ est primus·primū primo ꝓbat ꝑ rōnes
ꝓprias·scd̄o ꝑ rōnes logicas·Circa primū po
nit duas rōnes quarū prima est·Illud est pos
sibile ad quod nullū sequitur impossibile· Sed si
ponat motus circularis ꝯtinuus et ꝑpetuus nul
lum sequit impossibile·ꝓbatur q: motus circula
ris qui est ex aliq̄ termino nō contrariat motui
qui est ad illū terminū sicut in motu recto·et hoc
ideo ē q: in motu circulari fit ꝓcessus ab vno ter
mino ad eūdem terminū ꝑ aliam viam·ſ; in mo-
tu recto nō potest fieri regressus a termino a q̄
fuit exitus nisi ꝑ eandem viā·et ergo ibi est con
trarietas·et ideo nō potest esse motus cōtinuus
Scd̄a rō stat in hoc q: motus qui sunt cōtra
rij nō possunt ꝑpetue continuari·q: cōtraria nō
cōtinuantur cū destruant se·sed motus recti sunt
cōtrarij nō autem circulares qui sūt ab eode; ad
idem·ergo solū motus circularis pt esse ꝯtinuus
et perpetuus.

## Manifestum igit̄ ex·

Hic ondit ex eadem rōne ꝙ in nullo alio genere
motus pt esse motus ꝯtinuus·q: in omnib⁹ alijs
preter motum circularē oportet esse ꝓcessū; de cō
trario in contrariū si debeant motus ꝑpetuari
et in tali ꝓcessu oportet inuenire quietem vt ꝑ
us ꝓbatum ē·Ex quo cōcludit ꝙ antiqui natu-
raliter loq̄ntes male dixerūt oīa mobilia sem
ꝑ moueri·q: dixerūt ꝙ omnia semꝑ generantur
et corrūpūtur et ꝙ omnia semꝑ alterant· sed h⁰
est simpliciter falsum vt ꝓbatū est·q: nō contin
git aliquem motū esse sempiternū et ꝑpetuū pre
ter motum circularem·

## Quod autem motus cir

Hic ꝓbat aliam ꝑticulam·s·ꝙ motus circularis
sit ꝑm⁹·Cuius prima rō stat in hoc quia oīs mo
tus vel est circularis vel rect⁹ vel ꝯpositus ex vtrisq;
sed manifestū est ꝙ motus circularis est ꝑor cō
posito·q: simplex ē pri⁹ ꝯposito·Quod āt circularis
sit prior recto·sic ꝓbat q: omne ꝑfectum est ꝑus
imꝑfecto·sed motus circularis ē ꝑfectus motus
aūt rectus imꝑfectus·ergo motus circularis ē ꝑ
or recto·minor patet q: hoc est ꝑfectum cui non
potest fieri additio· sed circulo nō pt fieri addi
tio ergo nec motui circulari·sed linee recte pt fi
eri additio etiam manente linea.

## Amplius prius est·

Hic manifestat scd̄am rōem et stat in hoc ꝑpetu
um est prius nō perpetuo·q: ꝑpetuū includit om
ne tp̄s sed motus circularis pt esse ꝑpetuus et
nullus alius motus ergo ⁊c·minor pz q: supra
lineam rectā nō potest eē motus ꝑpetu⁹ nisi sit li
nea infinita que nō reperitur·

## Rationabiliter autē·

Hic ꝓbat vtrāq; ꝑticulam ꝑ rōes logicales
ꝙ motus circularis sit cōtinuus et prim⁹· et po
nit tres rōes quarū prima principalit̄ ꝓbat de cō
tinuitate·alie vero de ꝑmitate · Prima rō stat
in hoc ille motus est semꝑ cōtinu⁹ qui nūq̄ ē in
principio vel in fine·q: continuitas impeditur ex

termino cum in termino motus nō sit motus· S
motus circularis nunq̄ est in principio vel in fi
ne·minor pbatur qr nō est maior rō quare vnū
pūctum signatum in circulo sit principiū q̄ alte
rum·et sic quodlibet pūctum signatū in circulo pt
monstrari e͡sse principiū ⁊ finis motus·cū ōnia pū
cta circūferentie equaliter distēt a centro·Et ex
hoc elicit arest·q̄ celum quodāmodo mouet sem
p et quodāmodo semp quiescit·qr quiescit sm to
tum et mouet sm ptes·et ergo ponitur ista au-
toritas in textu·Celū quiescit totū et mouetur
omne capiendo totū cathegrāmatic·

**Arguitur** In motu circulari est prin
cipiū ⁊ finis·ergo male di
cit hic q̄ nec habet principiū nec finem· Aūs pro
batur qr oriens est principiū motus celi·et occi-
dens est eius finis· Dōm q̄ motus circularis
potest capi dupliciter·Uno mō sm se·et sic i mo
tu circulari nec est principiū nec mediū nec finis
quia q̄libet punctum in magnitudine circulari
potest monstrari e͡sse pncipiū vel finis·cū omnes
ptes simul moueant·Alio mō accipit sm ordinē
ad influentiam ipsi⁹ mouentis·s·anime nobilis·
et sic in celo est principiū motus·et hoc ideo quia
anima nobilis est diffinitiue in loco·qr determinat
se ad vnū certum locum in quē influit·In illo er
go loco in quo est anima nobilis diffinitiue ibi ē
principiū motus·⁊ in pte opposita est terminus
motus·in linea āt recta sumit principiū et finis
etiā sm ordinē ad lineam·et hoc non sit in linea
circulari·

**Accidit autem conuer**
Hic ponit scdam rōem que pbat motum circula
rem eē primū·et stat in hoc quic q̄d ē mensura ali
orum hoc est principiū vl primū·sed motus circu
laris est omniū motuū mensura· quare est pri-
mus·Maior patet qr ista se habēt cōuersim e͡sse
mensuram et eē primū·quia semp primū in vno
quoq̄ genere est mēsura omniū alioꝝ decimo me
taphisice·Minor patet quarto hui⁹ vbi dicit q̄
mot⁹ circularis celi ē mēsura oīm alioꝝ motuū·

**Amplius aūt regula**
Hic cōsequēter ponit terciā rōnem ·et stat in hoc
ille motus est primus inter alios motus qui so-
lum est regularis·sed solus motus circularis est
regularis int alios motus·ergo ē prim⁹·Maior
patet quia motus regularis est magis vnus q̄
irregularis·vt patet quinto huius· Sed vnū ē
prius multitudine sicut simplex composito· Mi
nor ostēdit·s·q̄ omnis alius motus preter circu
larem est irregularis·Est enī triplex motus·Ali
quis est naturalis·aliq̄s est animalis· et aliq̄s
est violentus·motus autē naturalis est in pnci
pio tardior et in fine velocior sicut mot⁹ lapidis
deorsū·Sed motus violētus est in principio ve
locior et in fine tardior·quia in principio est for
tis impssio ipsius mouentis·Sed mot⁹ anima
lis est velocior in medio·quia anteq̄ mēbra ani
malis aptentur ad motum motus est tardus
et postq̄ membra sūt fatigata tūc iterum ē tar
dus·et sic in medio ē motus velocior in ipsis ani
malibus·Cum ergo ille motus sit irregularis q̄
nō est eque velox p totū tempus·patet q̄ oēs
isti motus sunt irregulares·

**Quod autē scdm lo**
Hic pbat q̄ motus localis est primus oīm mo
tuū p opiniones antiquorū·et pmo p opinionem
empedoclis qui posuit principia rerū eē litem et
amiciciā·et p litem dixit res ab inuicem segrega
ri et p amiciciam congregari·cū ergo segregatio
et cōgregatio sint motus locales·patet q̄ mot⁹
localis est prim⁹ motuū·Secūdo ostēdit idem per
opinionē anaxagore qui posuit vnū intellectum
segregantem res a chaos cōfuso·et sic segregatō
est prim⁹ motuū et est motus localis ·Tercio ostē
dit idem p opinionem democriti qui dixit omnia
moueri p naturam vacui·Sed motus qui fit p
vacuū aut est loci mutatio aut similis loci mu-
tatōni·Quarto ostēdit idem p opiniones ponen-
tiū vnū principium materiale·qr tales dicebant
generatōem fieri p condensatōem et rarefactio
nē·sed cōdensatio et rarefactio sunt motus loca
les·Quinto ostēdit idem p opinionē platonis po
nentis principiū motus e͡sse animā nobilem·et
anima principaliter mouet localiter·Sexto ostē
dit idem p ea que cōiter et vulgariter dicūtur·qr
apud vulgares hoc solū dicitur moueri quod mo
uetur localiter·quia nō dicūt aquam moueri quā
do calefit·sed quando mouetur de loco in locum

**Queritur** Utrum solum motus loca
lis circularis sit cōtinuus
et perpetu⁹· Dicendum q̄ ille pticule scilicet eē
continuū et e͡sse perpetuū possunt dupliciter capi
Uno modo cōiunctim·et sic solum cōueniūt mo-
tui locali circulari· quia motum e͡sse continuū et

ꝑpetuũ est vnũ et eũdem motũ localem duraẽ
ꝑ infinitum tempus. sed hoc solum est verum in
motu locali circulari. quia motus localis rectus
non est vnus numero ꝑ infinitum tempus. quia
oportet mobile in pũcto reflexionis quiescere. Se
cũdo potest intelligi diuisim. s. an aliquis mot⁹
sit cõtinuus vel an etiam aliquis motus sit ꝑ
petuus. et sic etiam iste ꝑticule cõueniũt multis
alijs motibus. quia multi alij motus sunt conti
nui preter motum localem sicut motus alterati
õis vel etiã motus rectus. et etiam est aliquis
motus ꝑpetuus sicut motus generatõis et cor
ruptõis supposita ꝑpetuitate mũdi q̃uis ergo
in generatõibus inueniatur ꝑpetuitas non tñ
inuenitur cõtinuitas. Circa quod sciendũ q̄ aliq̃
duo simul cõiuncta repugnant alicui que tamẽ
diuisim sumpta possũt illi cõuenire. exempli gra
tia esse numerũ imparẽ vtrobiq̄ primũ hos to
tum cõuenit soli ternario. sed ille ꝑticule sepate
abinuicem cõueniũt multis alijs. quia esse nume
rũ imparẽ cõuenit multis a ẗnario. et etiam esse
vtrobiq̄ primũ cõuenit alijs quia binario. Hic
etiam dictum est nũc q̄ eẽ simul continuũ et ꝑpe
tuũ cõuenit soli motui circulari q̃uis eẽ cõtinuũ
ꝑ se cõuenit alijs sicut etiã esse ꝑpetuũ per se cõ
uenit alijs.

**Arguit**[ur] Generatõnes et corruptiones sunt ꝑpetue. ergo aliquis mo
tus est ꝑpetuus qui nõ est circularis. Dicen
dum q̄ q̃uis in motu generatõis inueniatur
ꝑpetuitas supposita eẽnitate mũdi non tamẽ in
uenitur ibi continuitas simpliciter. quia in conti
nuitate requiritur vnitas mobilis et cõtinuitas
tempis circa eũdem motũ. sed nõ est vnius gene
ratio sed pluriũ nec est vnius corruptõ. sed ẽ vn⁹
motus etiã numero circularis in celo vt postea
patebit.

**Arguitur** Motus augmentatõis ẽ infinitus et est continuus
quia ꝫm arestotilem in scdõ de anima ignis ap
posito conbustibili crescit in infinitum. ergo ẽ ali
q̃uis motus ꝑpetuus preter motum localẽ. Di
cendum dupliciter. primo q̄ nõ est dabile infini
tum cõbustibile. et ideo ignis non potest crescere
in infinitum. celum etĩ cum sit incorruptibile est
incõbustibile. et ideo solũ quatuor elemẽta et mix
ta sũt ignibilia q̃ cũ essent cõbusta adhuc nõ es
set ignis infinitus. verum tamen est q̄ elemẽta
non sũt ignibilia supposita virtute regitiua vni
uersi. quia illo posito vniuersum corrumpi nõ po
test. Scdõ dicendum q̄ dato q̄ ignis augeret
in infinitum adhuc nõ esset vnus ignis sed esset
nou⁹ ignis ꝑ appositiõnem nouorꝫ cõbustibiliũ. et
sic nõ esset vnus motus ꝓpter defectũ mobilis.

**Arguitur** Omnis motus est finitus sexto huius. ergo mot⁹ lo
calis circularis nõ est infinitus vt hic dr. Di
cendum q̄ omnẽ motum esse finitum potest in
telligi tripliciter. Vno mõ ex ꝑte subiecti q: scꝫ ẽ
in subiecto finito. et sic omnis motus est finitus
quia sicut ꝓbatur tercio huius nõ est aliqua ma
gnitudo infinita. Scdõ mõ potest intelligi mo
tum esse finitum ex ꝑte termini quia. s. habet ẗmi
nũ finitũ. i. determinate ẽntie ⁊ spẽi. ⁊ sic iterꝫ om
nis motus est finitus. quia omnis motus detmi
natur ad aliquod predicamentũ. Sed sola entia
finite essentie sunt in predicamento. Tercio mõ
motus dicitur finitus ex parte duratõis. quia
scꝫ durat ꝑ finitum tp̃s. et sic motus celi dicitur
infinitus et nõ finitus quia durat ꝫm ꝑpetuũ
tempus non habens principium nec finẽ intrin
secum. et illo modo loquitur arestotiles hic.

**Arguitur** Videtur q̄ iste motus cir
cularis non sit ꝑpetuus
ꝓbatur q: motus habens terminũ non est infini
tus. sed motus circularis habet terminũ ergo ⁊c.
Dicendũ q̄ terminus accipitur dupliciẽ. Vno
modo ꝓ termino specificante. et sic omnis mot⁹
habet terminũ quia ẽ in aliquo predicamento. et
in aliqua specie predicamenti. et illo modo termi
nus motus circularis est vbi sicut cuiuslibet alte
rius motus localis Alio mõ accipiẗ ẗmi⁹ pro ter
mino duratõis. ⁊ sic mot⁹ circularis nõ hꝫ ẗminũ
quia durat ꝑ infinitum tempus. et sic nõ est ẗmi
nus duratõis ipsius motus circularis ꝫm sen
tentiam arestotilis.

**Arguitur** Si motus circularis esset vnus et ꝑpetuus hoc eẽt
per reiteratõnem motus. Sed reiteratio impe
dit vnitatem motus. ergo non erit motus
vnus numero Dicendum q̄ duplex est reitera
tio quedam est que fit ĩ motu locali recto. et illa
tollit vnitatem motus. quia necesse ẽ mobile in
puncto reflexionis quiescere. sed illi motus non
sunt vnus inter quos interuenit quies quia nõ
est cõtinuitas temporis. Alia est reiteratio que
fit in motu circulari et talis non tollit vnitatẽ
motus quia non oportet in tali reiteratõne in

reuertitur quietem·quia ꝗuis sit reditus ad idē a quo fuit exitus hoc tamen non est ꝑ eandem viam sed ꝑ aliam·s·ꝑ aliū semicirculum·Sed reiteratio in motu recto semꝑ fit ꝑ eandem viam·

**Arguitur** Prima circulatio differt a secunda numero sicut vnus dies differt ab alia·ergo nō est vnus motus· Dicendū ꝙ motus celi accipitur dupliciē Vno modo ſm suam totalitatem·et sic est vn⁹ motus numero ad modū quo lignū vel aliquod continuū dicitur vnū· Alio modo accipitur motus celi ſm diuersas et ꝑtiales reuolutōnes celi·et sic ille ꝑtes differūt ab inuicem numero potentiali sed nō actuali·quia abinuicem non habent distinctōnem actualem·Simile est d̄ vno ligno decem ꝑedum·quia hoc vnū lignū ꝗuis sit vnū ſm actum tamē ꝑtes eius distinguūtur ab inuicem numero potentiali·et sic possumus vere dicere ꝙ prim⁹ ꝑs ligni nō sit vltimus ꝗuis tamen ille ꝑtes ab inuicem non sint actualiter distincte·Similiter dicitur de ꝑtibus motus celi ꝙ sit vn⁹ mot⁹ numero·et tñ vna ꝑs mot⁹ nō ē alia pars·et eo modo quo motus celi est vn⁹ sic etiam tempus est vnū·

## Quod autem necesse ē·

Iste est quartus tractat⁹ et vltimus hui⁹ octaui libri phisicoꝝ in quo postꝗ determinauit phs ꝙ motus est ꝑpetuus ꝗtum ad primū tractatum·et ꝙ est deuenire ad primū mouens immobile quod est ꝑpetuū et vnū·et ꝙ est mot⁹ sempiternus ꝗtum ad scōm tractatum ·et ꝙ ē vn⁹ prim⁹ motus·s·localis circularis qui est cōtinu⁹ et ꝑpetuus ꝗtum ad terciū·Hic consequēter determinat quale sit primū mouens et premittit suaꝫ intentōnem dicens ꝙ primū mouens est indiuisibile nullam habens magnitudinem·et ideo est aliter primū mouens indiuisibile et punctum·qꝛ pūctum est de genere diuisibiliū non autem ꝑmū mouens·

## Horum autem vnū·

Hic exequitur ꝓpositum et primo premittit quedam necessaria ad ondendum ꝓpositum·scd̄o ondit ꝓpositum ibi·determinatis autem·Circa primū vult ostendere primū motorem esse infinituꝫ scd̄o ondit primū motorem esse vnū ibi·de his āt Circa primū adhuc tria ꝑmittit·primū est ꝙ ad motum infinitum requiritur potentia infinita· scōm est ꝙ in magnitudine finita nō potest esse potētia infinita·terciū est ꝙ in magnitudine infinita non potest esse potentia finita·Primū sic ꝓbat quia si mouens finitū moueret in tempoē infinito sequeretur ꝙ idem mouens moueret tꝑe finito ⁊ infinito quod est impossibile·quia implicat contradictōnem·quia quod mouet tempore finito illius motus habet fineꝫ et quod mouet tēpore infinito illius motus nō habet finem·ergo motus vnus haberet finem et non haberet fineꝫ quod est inconueniens ·Antecedens ꝓbatur quia si sit mouens finitum tūc tꝑe finito ꝑs mouētis mouebit ꝑtem mobilis si auferatur·sed multe ꝑtes mouentis finiti reddūt totū mouens finitū cum ergo ꝑtes virtutis mouentis ꝓportionētur tempori·sequitur etiam ꝙ tempus sit finitum·ꝗ ponebatur infinitum·ergo erit tempus finitum simul et infinitum·

## Quod autem omnino·

Hic ꝓbat scōm·s·ꝙ in magnitudine finita non ē potentia infinita et premittit duas suppositōes Prima est ꝙ maior potētia ꝑficit equalem effectum in minori tempore ꝗ minor potentia·Secūda suppositio ꝙ omne quod mouetur in tempore mouetur·Ex istis sic arguitur· Si in magnitudine finita sit potētia infinita aut ergo illa potentia infinita mouebit in nō tempore·et hoc est contra scd̄am suppositōem·vel mouebit in tēpore·et sic finita virtus et infinita mouebūt in equali tempore quia ad virtutem finitam potest tm̄ addi ꝙ adequetur virtuti infinite ·exempli grā si virtus infinita moueat in vna hora vnū mobile et virtus finita in centuꝫ horis tūc si addatur centuplex virtus virtuti finite tūc etiam mouebit in vna hora sicut virtus infinita·et hoc est contra primam suppositōnem·

## Non ergo a finito·

Hic ꝓbat terciū·s·ꝙ in magnitudine infinita nō est potentia finita·et hoc duabus rationibus ꝑmittendo tamen aliquid quo videri possit alicui ꝙ in magnitudine infinita esset potentia finita Quia videm⁹ quādoqꝫ ꝙ minor ignis habet maiorem virtutem ꝗ multus aer·et sic magnitudines et virtutes siue potentie non ꝓportionātur Rndit phs ꝙ ꝗuis in magnitudine aeris sit minor virtus tamen in infinita magnitudine oportet esse maiorem potētiam ꝗ in aliqua quacūqꝫ

alia finita magnitudine· q̄a finiti et infiniti nulla est ꝓportio·et ideo licet ignis excedat aerē in virtute si sumātur in eadē q̄titate tñ nullo mō pt infinit' aer eē minoris v̄tutis q̄ finit⁹ ignis·

## Sic igitur in quo est

Hic ponit ad ꝓpositū duas ratōnes·s·ꝙ in magnitudine infinita non potest esse potentia finita·prima est quia si sit tunc virt⁹ finita alicuius corporis possit esse equalis virtuti corporis infiniti·sed hoc est impossibile ergo illud ex quo seq̄tur·minor patet q̄a virtus oritur ex natura rei sicut ergo corpus finitum et infinitum non pñt habere vnam naturam ita nec vnam virtutem Sequela patet quia si in corpore infinito ē virtus finita tūc virtus finita alicuius corpis finiti aliquotiens sumpta potest adequari virtuti corporis infiniti Exempli gratia si sit corpus infinitum habens virtutem in centum et sit corp⁹ finitum habēs virtutē in vno tm̄ si tūc ad corp⁹ finitū addant ptes nonagitanouē tūc erit v̄tus equalis in corpore finito et infinito·et si dicat vbi tūc accipiūtur tales ptes que sunt addē de finito corpori·dicendum ꝙ debent diuidi a corpore infinito ex quo eīn hoc corpus est infinitū sic potest quodcūqꝫ corpus abstrahi et adhuc manebit infinitum·Ex quo vlterius sequitur si corpus finitum et infinitum possunt habere eādem q̄titatem vel virtutem ꝙ etiam finituꝫ corpus possit habere maiorem virtutem q̄ corpus infinitum·quia sicut addebatur corpori finito vt adeq̄tetur corpori infinito in virtute ita potest etiaꝫ plus addi·

## Est autem hoc demō

Hic ponitur scd̄a ratio que est eadem cum priori in virtute inferendi ·sed differt in hoc ꝙ prima concludebat de potentia finita existente in magnitudine infinita alterius generis·sed ista concludit de potentia finita existente in magnitudine eiusdem generis·Ex istis potest nūc elici principale ꝓpositum·s·ꝙ virtus ṗmi mouentis ē infinita quia mouet tpe infinito·et ꝭm nūc ꝓbata mouens finitum nō potest mouere tpe infinito sic requiritur ꝙ mouens tpe infinito sit infinite virtutis·quale est mouens celum ꝭm intētōnem Arestotilis vt infra latius patebit·

## Queritur

Vtrū primus motor sit infinite virtutis· Dicēdū ꝙ sic·et hoc debet intelligi de infinitate formali et nō materiali de quibus in primo et tercio huius dictuꝫ est·Q̄ autem primus motor sit infinitus infinitate formali hoc ꝓbatur sic·illud ē infinitum formaliter quod nullo mō potest esse contractum·quia cōtractum impedit infinitatē·sed primū mouens nullo mō est contractum·ergo ē infinitum formaliter·minor ꝓbatur q2 dupliciter aliquid terminatur·Vno modo ꝑ esse qd̄ recipit in essentia determinate speciei·et illo mō omnis creatura est terminata cōtracta et finita·q2 omnis creatura habet essētiam determinate speciei·q2 est in ꝑdicamento·et sic substantie sepate sūt etiam finite·Alio modo aliquid terminatur per materiam sicut forme rerū materialiū termināt ad indiuiduale esse ꝑ materiam·et tali terminatōne non est omnis creatura terminata·Sꝫ solum creatura que habet formam in materia·et ideo substantie sepate dicūtur infinite ex pte illius terminatōnis.et sic possunt dici infinite ꝭm quid·s·ꝑ compatōem ad materialia· Per hoc ergo dicēdum est ꝙ duplex est primus motor·s·extra genus et est ipē deus·Alius est prim⁹ motor in genere et est ipsa anima nobilis· Si ergo loquimur de primo motore extra genus et simpliciter tūc primus motor simpliciter est infinite virtutis·quia nullā habet terminatōem vel contractōnem vt dictum est·et ideo tam ꝭm esse ē infinitus q̄ ꝭm posse quod cōsequitur esse q̄ etiam ꝭm opari quod sequitur ad vtrūqꝫ·Si autē loq̄mur de ṗmo motore in genere tūc ille est infinitus ꝭm qd̄·q2 ille nō est cōtractus ad materiaꝫ Iteꝫ ille motor est infinite virtutis nō simpliciē q2 nō est infinite essentie sed in ordine ad operationem·et sic d2 extēsiue infinitus sed nō intēsiue q2 ꝑ cpatōnem ad opus·s·ad motū sempiternū q2 potest sempiterno motu mouē q2 ē mouēs infatigabile·Ex q̄bus patet solutio si queratur vtrū phs hic loquat de ṗmo motore extra gen⁹ vel in genere·dicēdū ꝙ pt de vtroqꝫ intelligi·q2 ṗm⁹ motor extra genus ē infinitus simpl'r et infinite v̄tutis·et ṗmus motor in genere ē infinit⁹ ꝭm qd̄ scꝫ ꝭm ꝙ mouet ꝑ infinitum tempus·

## Arguit

Omnis virtus infinita habebit effectum infinitū·sed nō est aliquis effectus infinitus·ergo nulla erit virt⁹ infinita· Dicēdū ꝙ duplex ē virtus quędā est virtus agentis ꝑ naturā·et sic ē verū ꝙ si virtus esset infinita ꝙ tūc haberet effectum infinitum. Et

ratio est quia hoc ageret ſm extremū sui posse. Alia est virtus agentis intellectualis et volūtarij·et tūc nō oportet ꝙ si virtus talis agētis sit infinita ꝙ ipm agens agat effectū infinitum·qr tale agens nō agit ſm extremū sue virtutis·ſ ſm moderatōem sue sapientie et ideo nō agit q̄tum potest sed q̄tum vult·

**Arguitur** Ratio aresto·ꝑsupponit falsum ꝑ quam ꝓbat ꝙ mouens finitum nō potest mouere tēpe infinito ꝓbatur qr supponit ꝑtem celi posse auferri de toto·sed hoc ē impossibile qr celū est incorruptibile Rñdet pmo ꝙ illa demōstratio ē ꝯditionalis et in cōditiōnali demōstratiōe nihil impedit añs fore impossibile·sicut ista est bona demonstratō si asinus volat asinus habet pēnas et tñ añs ē impossibile·Potest tñ aliter et melius dici ꝙ est duplex abstractio ꝑtiū a toto·vna est q̄ fit ꝑ realē diuisionē·et sic est veꝝ ꝙ non pñt a celo ꝑtes abstrahi qr vbi ē talis abstractio ꝑtiū ibi ē corruptibilitas·Alia ē abstractō q̄ fit ꝑ ymaginatōem vel diuisionē intellectus·et talis abstractō non diuidit corpus realit·et id ipsa pt fieri in corꝑe incorruptibili·Sufficit ergo ꝙ in celo ꝑ ymaginationem abstrahantur ꝑtes·

**Arguitur** Virtus finita mouet in tēpore infinito·ergo ꝓbatio aresto·est inualida·ꝓbatur qr anima nobilis q̄ est finita mouet celū in tpe infinito·qr motus celi est infinitus· Dōm dupl̄r pmo ꝙ virt⁹ anime nobilis est infinita ſm quid sicut ꝑus dictū est·Primū eñi mouens simpl̄r habet virtutē simpliciter infinitam·Sed primū mouēs in genere habet virtutem infinitam ſm quid·qr in ordine ad motū infinitū · Scdō dōm est ꝙ dupliciē accipit̄ infinitas in motu·Vno mō ſm ꝑtes mobilis sic ꝙ ille motus diceret̄ infinitus qui eēt infiniti mobilis·et sic est manifestū ꝙ talis mot⁹ infinitus fieret a virtute infinita simpl̄r·qr alias mouens nō excederet virtutem mobilis·Alio modo dicit̄ motus infinitus ex ꝑte temporis sicut motus celi nūc est infinitus·et tūc in motu sunt duo cōsideranda·s·infinitas motus·et illa est a motore infinito· et determinata velocitas motus et illa est a motore finito·et ſm hoc dr̄ ꝙ anima nobilis mouens celum est bene cā motus celi ſm eius determinatam velocitatem sed nō est cā motus celi ſm eius infinitatē·et sic adhuc infinitas motus dependet a motore infinito·Potest etiaꝫ

breuiter dici ꝙ motus infinitus ſm duratōnem potest fieri a virtute infinita ſm extēsionē siue a virtute infatigabili etiam si talis virtus non sit intēsiue infinita sicut virtus dei·

**Arguitur** A virtute finita potest ꝑcedere eē infinituꝫ·ergo etiam motus infinitus·Conseq̄ntia tenet a simili Dōm ꝙ non est simile de ꝑpetuitate eēndi et de ꝑpetuitate motus qr ꝑpetuitas essendi respicit creatorem qui dat vnicuiqꝫ rei terminū eēndi et ergo quibusdam dat ꝑpetuitatem eēndi et aliquibus dat esse tpale·Sed motus oritur ex virtute mobilis et mouentis·et ideo motus respicit cām ꝓpinquā·Sufficit ergo in ꝑpetuitate eēndi voluntas primi creantis· Sed ad ꝑpetuitatem motus requiritur etiam infinitas mouētis·veꝝ tamen est ꝙ si sit aliqua virtus infatigabilis illa potest mouere motu infinito q̄uis sit finite essentie·sicut patet de anima nobili·

## De his autem que fe

Postq̄ phs ostendit primū motorem esse infinite virtutis·hic cōsequenter ostendit vnitatem ꝑmi motoris·Et circa hoc vnū ꝑsupponit·s·ꝙ vnitas motus depēdet ex vnitate mouentis·Et occasione illius querit quomodo ꝓiecta mouēātur Et primo ostendit ꝙ nō mouent seipsa·qr non sunt animata,nec etiam videnē moueri a ꝓijciē te·quia mouēs effectiue debet eē simul cum moto sicut dicebatur septimo huius·nō ergo videtur a q̄o moueantur ꝓiecta postq̄ sunt seꝑata a proijciente

## Si autem simul mo·

Hic ponit solutōnem questionis mote·et primo excludit opinionem platonis que fuit ꝙ ꝓijciēs ꝓijciendo moueret aerem primū·et ille aer vlterius moueret ꝓiectum vsqꝫ ad finem absqꝫ motu aeris consequenter se habentis·sed hāc opinionem phs excludit·et vult ꝙ ille aer prim⁹ motus a ꝓijciēte si esset cā motus ꝓiecti tūc ꝓiectū moueretur in aere primo tm̄ et nō cōsequentē·qd̄ apparet manifeste falsuꝫ·Et ideo ponit phs vnā aliam solutōnem que ē ꝙ ꝓijciens mouet aerem primū circa se · et ille aer mouet aliū aerem·et sic vlterius donec cessat virtus ꝓijcientis in aere et illa virtute deficiēte deficit motus·Et simile est de circulationibus aque·quia vna ꝑte mota illa ꝑs mouet aliam ꝑtem·et vlterius illa ꝑs

mota mouet aliam donec cessat virtus p̄mi mo
uentis·sic etiam est in aere q̄uis nō ita manife
ste appareat ad sensum·

## Quoniā autē in his

Hic aresto·cōcludit ex istis qđ intendebat scꝫ ꝙ
motus piectorū nō est vnus quia fit a diuersis
mouētibus cōsequenter se habentibus·Et ex hᵒ cō
cluditur ꝙ si non esset vnus primus motor tunc
nō esset vnus primus motus·ꝛ ideo ꝑ oppositū
si primus motus est vnus sicut verum ē·ergo ne
cesse est tm̄ eē vnū primū motorem·et sic primus
motor est vnus quod fuit principale ꝓpositū

**Queritur** Quare aresto·mouet hic
istam questionē de motu
piectorum· Dicendū ꝙ illa questio est hic inci
dentalis·quia phs intendit hic ꝓbare ꝙ vnitas
motus deficit ꝓpter diuersitatē mouentiū·et hoc
ꝓbat ex motu piectoꝝ qui ideo nō est vnus·si er
go est vnus motus p̄m motoris tūc cōcludit ꝙ
necesse est esse vnū primū motorem·alias nō eēt
vnus motus·

**Arguitur** Motus celi etiam depēdet
ex diuersis mouentibus si
ergo motus nō est vnus ꝓpter diuersitatem mo
uentiū·ergo nec motus celi erit vnus ꝓpter ean
dem causā· Dōm ꝙ aliquis motus potest du
pliciter dependere ex diuersis mouentibus· Uno
modo s̄m subordinatōnem mouentiū sic·s·ꝙ mo
uentia sint subordinata·ꝛ sic vnus motᵘ potest
dependere ex diuersis mouentibus·Et rō illius ē
quia tūc secūdm mouens mouet virtute p̄mi mo
uentis·Alio modo dependet motus ex diuersis
mouentibus nō subordinatis·et tūc ex diuersita
te mouentiū impeditur vnitas motus·et sic ē de
motu piectoꝝ·quia omnino accn̄tale est ꝙ vna
ꝑs aeris plus mouet aliam q̄ alia ꝑs priorem
sic autem non est in causis essentialiter subordi
natis quia semꝑ vniuersalior causa mouet ēēn
tialiter ꝑticularem et non econtra·sic ꝙ ꝑticula
res cause moueant vniuersalem·

**Queritur**· Utꝝ piecta moueantur
a pluribus consequenter
se habentibus Dōm s̄m arestotilem ꝙ sic· Et
ratio illius est quia quāto aliqua virtus est for
tior tanto distantius se diffundit in oꝑatione·
sic tamen ꝙ ꝓrimū mouens semꝑ sit simul cum
proximo moto·cum ergo virtus piectiua sit que
dam virtus·ergo diffundit se primo in ꝓrimum
mobile quod est aer ꝓrimus·et ille aer mouet ali
um aerem ꝓrimū ꝛ etiam piectum·ille autē aer
ꝓrimus vlterius mouet remotiorem aerē·et hoc
fit donec cesset virtus ꝓiicientis·quia tūc etiā
cessat motus·et sic ꝓrimū mouens est semꝑ si
mul cū moto·quia ille aer qui est immediate cir
ca piectum est ꝓrimū mouens vt ꝓbatum est de
circulatōnibus ipsiᵘ aque in quibus vna ꝑs aq̄
mouet aliam·Ex quibus patet ꝙ in motu proie
ctorum est tria assignare·Unū quod est motum
tm̄·s·piectum·Secūdm quod est motū et mouēs
simul sicut est aer medius qꝛ talis aer mouetur
a virtute ꝓiicientis·et mouet vlterius ipsum ꝓ
iectum·Tertiū est mouens tm̄ vt ꝓiiciens·Ex q̄
bus patet r̄nsio ad questitum· quia eīn sic est ꝙ
vna ꝑs aeris mouet aliam donec cessat virtus
ꝓiicientis·sic patet ꝙ piecta mouentur a plu
ribus mouentibus cōsequenter se habentibus·qꝛ
a ꝑtibus aeris habentibus se cōseq̄nter·

**Queritur**· Cuius nature sit virtus
piectiua· Dōm ꝙ in
mouente est naturalis potentia que orit̄ ex ꝑn
cipiis subiecti sed in aere moto ista virtus non
est in aliquo predicamēto·quia nō potest esse in
aere moto actualiter·quia tūc in aere moto eēt
actualis potētia motiua·et sic semꝑ aer mouerē
piectum absq̄ extrinseco mouēte sicut nūc facit
ꝓiiciēs·oportet ergo dicere ꝙ ista v̄tus sit in aē
moto potentialit̄ et v̄tualit̄·et illa virtus saluat̄
in motu locali aeris qui motus ē de p̄dicamento
vbi·Un̄ dici p̄t ꝙ v̄tus piectiua ī aere accipitur
dupl̄r·Uno mō quo ad eius fundamentū·et sic ē
de p̄dicamēto vbi qꝛ ē motus localis aeris· Alio
mō quo ad actū et tūc nō est in aliquo p̄dicamē
to·qꝛ nō est ens reale actuale sed solū virtuale·

**Arguit̄** Si n̄ ē actu virtᵘ piectiua ī ae
re moto tūc aer nō vlterius ꝓ
iiceret piectum· Dōm negando ꝯseq̄ntiā quia
sufficit ad hoc ꝙ moueat ꝙ etiā moueat̄ a ꝓiici
ente·et in illo motu saluat̄ vlterius virtᵘ mouē
di s̄m virtutē ꝛ non s̄m actū· Et hoc p̄t ꝓbari
ꝑ duo similia·Primū est de motu locali qꝛ baculo
moto et vlterius mouēte lapidem·q̄uis moueat
lapidem nō tn̄ p̄t dici ꝙ baculus habeat in se po
tentiā mouendi s̄m actū qꝛ tūc baculus ꝑ se mo
uēt lapidē·qꝛ ois potentia p̄nte obiecto opat̄·et
ideo baculus solū habet in se virtutē mouēdi s̄m
potentiā·Secūdm simile ē de motu alteratōnis de
aqua calefacta·qꝛ aqua calefacta vlterius cale·

facit nō tñ pt̄ dici φ aqua habeat in se potētiam calefaciendi ignis ꝑm actū·qꝛ illa est naturalis potētia ignis est·ergo in aqua calefacta potētia calefaciendi ꝑm virtutem et nō ꝑm actū que virtus calefaciendi fundatur in calore recepto in aqua·

**Arguitur·** Illud qḋ impedit motum nō iuuat motū· ſꝫ mediūꝫ impedit motū·ergo nō iuuat motū· minor pꝫ in quarto huius capitulo de vacuo· Dōm φ mediū·ſ·aer accipitur dupliciter· Vno mō ꝑm se·et sic nō iuuat motum sed potius impedit motum Alio mō accipit̄ mediū ꝑm φ ī se recipit aliquā virtutē mouēdi·et sic iuuat motū· Et simile ē de alteratōe qꝛ aqua de se impedit calefactōnem cū sit ꝑm se frigida tñ aqua calefacta iuuat ad calefactōem quia calefacit carnes in olla·

**Arguitur** Proiecta mouent̄ ab impetu impſſo·ergo nō mouent̄ a pluribus mouētibus cōseqūter se habentibus· Añs pbat̄ qꝛ nisi sic nō posset saluari quō tam vehementer nauis moueret̄ ꝯtra fluuiū et sagitta a balista· Dōm φ ꝓpter ista argumēta aliq̄ dicebāt φ necesse esset ꝓiecta moueri ab aliq̄ forma sibi impſſa a ꝓiiciente·exempli grā lapis ꝓiectus a manu recipet in se vnā formā sibi impressam a ꝓiiciēte ꝑ quam vlterius moueret̄ ad ipm locum·et sic nō fieret ab aere moto qḋ ē cōtra arestotilē·Et etiā est positio incōueniens φ ꝓiecta moueant̄ a forma sibi impſſa qꝛ si sic mouerent̄ tūc nō esset assignare cām cessatōnis talis motus nisi occurrente aliquo obstaculo ex q̄ eñi illa forma ē in ꝓiecto·sic ea rōe semp mouētur a tali forma·non eñi appareret vñ posset talis forma corrūpi· Dōm est ergo φ ista mobilia de quibus dictum est mouent̄ ꝑ formam impressam a mouente nō in ꝓiectum sed in aerem mediū·et illa impressio facilime pt̄ fieri in aere quia est faciliter mobilis·et ideo qñ nauis velociter mouetur cōtra fluuiū tūc est fortis impſſio facta in aqua circa nauim ⁊ in aere·idō illa aq̄ et aer mouent nauim etiam absq̄ tractōne· In signū cuiꝰ aqua habet tumorem añ nauim·⁊ idō apparet φ aqua mota fuit ⁊ φ aer motus fuit quia si quis poneret vnā plumam circa nauim etiam deberet moueri quod est signū φ aer ille motꝰ fuit circa naui Et sile ē dōm de arcu et balista·quia talis impressio citius recipitur in oꝛcum φ̄ in nauim vel in lapidem·

## Si quidem mouetur

Hic ostendit φ ab vno motore possit motus semp esse continuus ⁊ ꝑpetuus·⁊ hoc sic quicq̄d mouet absq̄ sui mutatōne ⁊ infatigabiliter hoc potest mouere motu ꝑpetuo·sed sic est de primo motore·ergo motus eius est cōtinuus et ꝑpetuꝰ Maior pbatur quia nō est maior rō quare potius vno tpe moueret φ̄ alio cum nō fatigetur·secus est in motore fatigabili·qꝛ motor fatigabil̄ nō potest debite mouere post fatigatōnem sicut ante fatigatōnem·⁊ ideo nō potest mouere motu perpetuo·

## Et regularis hic mo·

Hic oñdit φ a motore immobili ē motus regularis·quod sic pbatur quia ille motus ē regularis qui est eque velox ꝑ totū tp̄s·sed motus celi est eque velox ꝑ totum tp̄s·quia motor eius mouet motu infatigabili·⁊ idō nō mouet velocius vno tempe φ̄ alio·hoc autem contingit qñ mouens est fatigabile·quia postφ̄ fatigatum est mouet tardius φ̄ añ fatigatōnem·⁊ ideo fit motus irregularis sicut nūc de facto motus animaliū est irregularis quia est in fine tardior·

## Necesse aūt est in me·

Quia sepe dictum est de primo motore φ·ſ·ē virtutis infinite et infatigabilis causās cōtinuum motū·hic cōsequēter oñdit vbi sit ille primꝰ motor dicens φ principiū motus cōtinui vel est in centro vl̄ in circūferentia·Cuius rō est quia principiū circuli sumit̄ ꝑ compatōem centri ad circūferentiam vel per compatōnem circumferentie ad centrum·sed primū mouens non est in cētro ergo erit in circūferentia·Antecedens illius ꝯsequētie pbatur quia cū mouens sit principiū ipsius motus·ergo vbi mouens est ꝓpinq̄us mobili ibi velotius mobile mouetur· Ex quo sic arguit̄ In illa parte est mouēs vbi motus ē velocior·qꝛ velocitas motus causat̄ ex virtute mouētis·sed in circūferentia motus ē velocior·ergo in circūferētia ē motor ⁊ nō in cētro.

**Arguitur** Motus celi est velocior circa centrꝫ φ̄ in circumferētia ergo ⁊c·pbatur qꝛ luna que ē ꝓpinquior cētro mouetur velocius φ̄ aliq̄s aliorum planetarum· Dicēdum φ in celo est duplex motus scilicet diurnus ·qui dicitur diurnus quasi acci-

piens suam cõpletionem in vno die·s·naturali
id est in vigintiquatuor horis·et tali motu mo
uentur omnes celi·sicut etiam ignis ⁊ supior ps
aeris·et de tali motu manifestũ est ꝙ ē velocior
in circũferentia ꝙ̃ in centro·⁊ hoc sic patet quia
velocius dicitur qđ in equali tpe ptransit maiꝰ
spaciũ·qꝛ ergo circa circũferentiã sũt maiora cor
pora·et tñ in equali tpe oēs spere supiores descri
bũt suos orbes cum alijs corpibus inferioribꝰ sic
manifestum est ꝙ velocius mouentur·Alius est
motus in celo qui dicitur motus planetarũ in
zodyaco et tũc oppositũ ē·qꝛ sic quanto corpꝰ ma
gis appropinquat centro tanto velocius mouet
et hoc patet exemplariter qꝛ luna que est infimꝰ
planetaꝝ ⁊ maxime versus centꝝ cõplet suũ mo
tum in vno mẽse·venus mercurius et sol p vnũ
annũ·mars vero qui est supra illos planetas p
duos ãnus·et iupiter qui ē supra martẽ p duodecĩ
et saturnos qui maxime distat a centro cõplet su
um cursũ in trigita ãnis·et firmamentũ cõplet
suũ cursum cõtra motum diurnũ in 36000·an
nis·Aristo·autem hic loquitur de primo motu
scilicet diurno·

**Arguit̃** Primũ mouens nõ est in circũ
ferentia pmi mobilis quia non
est corpus·sed qđ nõ est corpus nõ est in loco vt
patet quarto huius· Dõm ꝙ tripliciter aliqđ
est in loco sicut in quarto huius dictum ē·s·circũ
scriptiue quo modo corpalia sunt in loco·qꝛ illa
circũscribũtur loco·Alio modo aliqđ ē in loco dif
finitiue qꝛ·s·diffinit seu determinat se p suã ope
ratõem ad aliquem specialem locũ·et sic substan
tie sepate sunt in loco·Tercio mõ aliqđ est in lo
co repletiue qꝛ·s·replet omnẽ locũ sicut ipse deus·
Per hoc ergo dicendũ est ꝙ primũ mouens in ge
nere quod est anima nobilis nõ est in loco circũ
scriptiue sed diffinitiue qꝛ ad mouendũ celum de
terminat se ad locum·et ideo est in loco circa ce
lum et non in alio·quia substantia sepata ē ibi
vbi opatur practice·Potest tñ textus iste intel
ligi de primo motore extra genus qui motor pri
mus ꝗuis non sit in circũferentia pmi mobilis
determinate sic ꝙ determinetur siue diffinietur ad
illum locum est tñ circa illum locum p efficienti
am motus·quia ibi efficit motũ circularem et nõ
alibi·et sic dicimꝰ similiter ꝙ deus ē in celo ꝗuis
sit vbiqꝫ qꝛ est in celo p glorificatõem beatoꝝ·

## Habet ãt dubitatio·

Hic mouet circa predicta vnam dubitatõem que
est ista vtꝝ aliquod mouens motũ posset causa
re motum vere continuũ absqꝫ aliqua interuptio
ne·Et videt phs ꝙ nõ·qualitercũqꝫ etiam moue
at·⁊ ratio est qꝛ mouens qđ mouetur non habꝫ
eandem dispositõem in seipso ad mouendum·et
quia ex defectu mouentis dependet defectus mo
tus necesse est motum qñqꝫ deficere·Et ista ē cã
quare anima animalis nõ potest semp mouere
animal·qꝛ aĩa animalis mouet p accñs cũ aĩali

## Determinatis autẽ·

Hic cõcludit principale intẽtum quod intẽdebat
p totum tractatum·s·ꝙ impossibile est pmũ mo
uens habere aliquã magnitudinem·et hoc sic pro
bat quia si haberet magnitudinem vel illa esset fi
nita vel infinita·nõ infinita quia illa reprobatur
tercõ huius·Nec finita qꝛ in magnitudine finita
nõ potest esse potẽtia infinita sicut pus pbatũ ē
Sed primũ mouẽs habet potentiã infinitam·qꝛ
mouet motu infinito qꝛ per tempus infinitum·et
motus infinitus nõ potest fieri nisi a virtute in
finita sicut prius pbatum est·primũ ergo mouẽs
est indiuisibile non solum sicut pũctum quod est
infra genus magnitudinis quia est de predicam
to ꝗ̃titatis reductiue·Sed sicut omnino nullaꝫ
habens magnitudinem·

**Queritur** Vtꝝ primus motor sit indi
uisibilꝫ et incorporeus Di
cendũ ꝙ sic·quod pbatur tribus ratõnibus·Pri
ma ē omne corpus ē mobile sexto huius·Sed p
mũ mouens taꝫ in genere qđ est anima nobilis
ꝙ̃ extra genus qđ est deus ē immobile·ergo pri
mũ mouẽs nõ est corporeũ·Scđa rõ est omẽ cor
pus est cõpositũ ex maĩa et forma·qꝛ ex maĩa
aliquid hꝫ qđ est corpꝰ·sic enĩ est subiectũ trine di
mẽsionis·Sed pmũ mouẽs nõ hꝫ materiã·qꝛ p
mus motor extra genꝰ ē purus actꝰ et pmꝰ mo
tor in genẽ ē sic actꝰ qꝛ nõ hꝫ materiã tãꝗ̃ ptem
sue essentie ꝗuis hẽat potẽtiã·Tercia rõ stat in hꝰ
primũ mouẽs ē nobilissimũ ens·gº ē incorporeum
pbat qꝛ omne corpus aut ē viuũ aut nõ viuũ·et
manifestũ ē ꝙ corpꝰ viuũ est nobilius non viuo
gº si primũ mouẽs ē corpus gº hꝫ corpꝰ viuũ·sꝫ in
corpe viuo ē aliqđ nobilius corpe·s·aĩa ꝗ̃ corpus
viuit·cũ ergo pmũ mouẽs sit nobilissimũ·sic non
erit cõiunctũ corpi·et sic est incorporeum·

**Arguitur** Nullum incorporeũ est in
loco·Sed primũ mouẽs ē

in loco. quia in circũferentia primi mobilis. ergo videtur ꝙ primũ mouens sit corporeũ. Dõm ꝙ duplr aliquid est ĩ loco. Uno mõ circũscriptiue et sic ꝓcedit argumentũ q2 sic nec primũ mouẽs extra genus nec in genere est in circũferentia ꝑmi mobilis. Alio mõ aliquid est in loco nõ circũscriptiue. Et sic distinguendũ est de ꝑmo motore Quia vel intelligitur de primo motore proximo et sic est dõm ꝙ talis motor est in circũferentia diffinitiue. Alio mõ potest intelligi de ꝑmo motore simplr et extra genus. et sic etiam prim⁹ motor est in circũferentia ꝑmi mobilis. nõ determinatiue quia nõ determinatur ad illum locũ sed per efficientiam motus. Est tñ verum ꝙ magis ꝓpe intelligitur talis ꝓpositio de ꝑmo motore in genere. s. de anima nobili ꝙ̃ de ꝑmo motore extra genus qui est deus. Deinde considerandũ ẽ ꝙ potest aliquo mõ concedi ꝙ principiũ motus circularis sit in centro nõ quidẽ effectiue quia centrũ nõ efficit motum sed formaliter quia de rõe motus circularis est ꝙ fiat circa centrũ immobile. ꝛ quicq̃ est de diffinitõne alicuius hoc est principium formale eius.

Arguitur Deo attribuũtur dimensiones q̃titatiue vt hic dextera tua dñe fecit virtutez. magnus dñs et laudabilis nimis. Dõm ꝙ ꝑtes corpales et dimensiones q̃titatiue pñt capi dupliciter. Uno mõ proprie. et sic nõ attribuũtur deo aliq̃ mõ quia deus non dicitur magnus ꝓprie. s. ꝑ q̃titatem molis sed similitudinarie ꝓpter suam infinitã virtutẽ. Alio modo attribuitur aliquid deo metaphorice et similitudinarie ꝓpter aliquã ꝓprietatẽ que inuenitur simul in deo et in creaturis analogice tñ. et sic dicim⁹ deũ habere oculos ꝓpter cognitionem. et etiam deus dicitur habere dexterã ꝓpter eius fortitudinem et sic de alijs. et sic hõ quãdoqz dicitur leo quia est fortis et virilis et qñqz asinus quia est rudis. et sic de alijs ꝓprietatibus Et sic patz ꝙ arestotiles cõcludit suũ libꝝ de primo motore qui est omniũ primũ principiũ quod sit benedictum in secula seculoꝝ Amen. .:.

Copulata ꝑdiligenti studio correcta circa octo libros phisicoꝝ Arestotilis Lãberti de Monte artiũ ac sacre theologie ꝓfessoris iuxta doctrinam excellentissimi doctoris sancti Thome de Aq̃no ordinis ꝑdicatoꝝ hic feliciter finem habent.

# Incipit directorium

in octo libros phisicoꝝ Aristotilis ad breuiter inueniendum titulos questionū iuxta numerū folioꝝ ānotatos·

## Questiōes prohemia·

Vtꝝ necesse sit hominem habere scientiā·folio·ij·
Quomodo diffinatur philozophia· ij·
Vtꝝ naturalia et phisicalia comprehēdantur sub rebus diuinis vel humanis· ij·
Quomodo diuiditur ista philosophia· ij·
Quō diuiditur philosophia naturalis· ij·
Vtꝝ de rebus naturalibus sit scientia· iij·
Vtꝝ sufficiat dicere q de rebus naturalibus sit scientia sm q sunt in suis causis· iij·
Vtꝝ de rebus phisicalibus sit vna scientia· iij
Vnde sumatur formalis rō considerandi· iij·
Quid importet formalis ratō considerandi· iij·
Vtꝝ phia naturalis sit vna scientia· iij
Quot sint libri phie naturalis· v·
Vtꝝ naturalis philosophia sit specialis scientia vel generalis· v·
Quare non est aliqua scientia specialis de ente rationis in cōi sicut de ente mobili in cōi· v·
Quid sit subiectum libri phisicoꝝ· v·
Quare corpus mobile non potest esse subiectum libri phisicorum· v·
Vtꝝ ens quiescibile posset esse subiectum· vi·
Vtꝝ dñs Albertus sit isti opinioni cōtrarius scilicet q ens mobile est subiectum· vi·
Vtꝝ idem sit querere de causis libri et de causis scientie libri: vi·
Qualis sit diuisio materie· vi·

## Prohemiū textus·vi

Que sit ratio ordinis istius libri phisicorum ad alios libros phie naturalis· vi·
Vtꝝ cōmentator exponat sic istos ēminos· vij·
Vtꝝ materia prima posset dici elementū vij·
Quare ponit istas particulas disiunctiue in maiore· vij·
Quare metaphisicus procedit per tres causas tm̄· vij·
Quare phisicus ꝓcedit p quatuor causas· vij·
Quare dicatur in maiori ꝓpositōne oportet scire et intelligere· viij·
Vtꝝ in phia naturali sit procedendum a principijs causis et elementis ⁊c· viij·
In quo genere cause ꝓceditur a principijs causis et elemētis ad principiata causata et elemētata· viij·
Q...e dicūtur hic notiora nature et quare sic dicuntur· viij·
Que dicantur notiora nobis· viij·
Que dicūtur in textu magis confusa· viij·
Vtꝝ non eadem·i·nulla eadem sint nobis notiora et nature· viij·
Vtꝝ vlia sint notiora singularibus· ix·

## Primus liber· ix·

Quare phi ponētes plura principia non sunt sic diuersificati penes mobile et immobile sicut ponentes vnū· x·
Vtꝝ q dicit vnū esse neget principium scientie naturalis· x·
Vtꝝ scientia habeat disputare contra negantē sua principia· x·
Vtꝝ equaliter cōueniat tribus scientijs cōibus disputare contra negantes principia· xi·
Vtꝝ ens sit equiuocum· xi·
Vtꝝ ponentes deum in predicamento sint heretici sicut moderni· xij
Vtꝝ impossibile sit accidens esse sine subiecto·xij
Vtꝝ substantia in genere substantie manendo sit diuisibilis vel indiuisibilis· xij·
Vtꝝ infiniti ratio quantitati cōueniat· xij·
Vtꝝ accñs differat a substantia· xij·
Vtꝝ ens sit vniuocū ad substantiā ⁊ accñs·xiij
Quare ens non habet se ad deum et ad creaturam pure equiuoce· xiij·
Quottuplex est ordo analogie· xiij·
Secūdum quod genus cause ens dicitur analogice· xiiij·
Quot sunt analogata entis· xiiij·
Vtꝝ totum sit sue ptes· xv·
Vtꝝ indiuisibile posset esse quale vel q̄tum ·xv·
Vtꝝ ista ꝓpositio sit vera tm̄ vnū est· xvi·
Vtꝝ quelibet diffinitio diuidatur in plura quoꝝ vnūquodqꝫ est illud quod vere est· xvij·
Quō debet solui ratio anaxagore· xviij·
Vtꝝ ista ꝓpositio quodlibet est in quolibet posset aliquo modo verificari· xviij·
Vtꝝ ista ꝓpositio sit vera ex nihilo nihil fit·xix
Vtꝝ creatio sit impossibilis· xix

Quid significet creatio. xx.
Qualem circumstantiã dicit ex dicẽdo ex nihilo aliquid fit. xx.
Vtꝝ creationem esse posset cognosci naturali lumine. xx.
Vtꝝ infinitum sit nobis ignotum. xx.
Vtꝝ entia naturalia sint determinata ad maximũ et minimũ. xxi.
Vtꝝ dato maximo igne posset addi stuppa. xxij.
Quare Arestotiles non dicit aliquid de opinione anaxagore et empedoclis. xxij.
Vtꝝ conditões principioꝝ sint bene posite. xxiij
Vtꝝ tria sint principia rerũ naturaliũ. xxiiij.
Quomodo differũt ista tria principia. xxiiij
Quẽ ordinem habent ista tria principia. xxiiij.
Quare necesse ẽ ponẽ priuatõez in maĩa. xxiiij.
Vtꝝ materia omniũ istorum inferiorum habeat annexam priuatõem ad omnes formas substantiales istorum inferiorum. xxv.
Vtꝝ in omnibus factionibus siue mutatõibus naturalibus sint illa tria principia. xxv.
Vtꝝ priuatio et forma possunt simul stare. xxv.
Vtꝝ priuatio ꝓpriedicta inueniatur in omnibus corpibus celestibus. xxv.
Vtꝝ materia prima posset ꝑ se subsistere. xxv.
Vtꝝ illud quod generat sit totũ ꝯpositũ. xxvi.
Vtꝝ priuatio supaddat aliq̃d materie. xxviij
Vtꝝ materia sit cognoscibilis ꝑ analogiam et quot modis intelligit ista ꝓpositio. xxviij
Quot sunt vie cognoscẽdi ipsã materiã. xxviij.
Vtꝝ omniũ corporaliũ sit vna materia. xxviij.
Vtꝝ sit vna materia omniũ corpoꝝ celestiũ. xxx
Vtꝝ forma ante generatõem habeat aliquod eẽ in materia ꝑ inchoatõnem. xxx.
Vtꝝ sit vna potentia in materia. xxxij.
Vtꝝ materia cõcurrat ad ꝓductõez forme. xxxij
Vtꝝ aliquid posset appetere suipsius corruptionem. xxxiij.
Vtꝝ priuatio sit causa corruptõnis et generatõnis in rebus naturalibus. xxxiij.
Vtꝝ phs in primo phisicorum diffiniat materiã et formam. Et vtꝝ diffinitõnes materie et forme sint bene assignate. xxxiij.

# Scdus phico. xxxv.

Quare Arestotiles determinat in hoc secũdo de quatuor causis et in primo tñ de duab⁹. xxxv.
Quare Arestotiles ponit hic diffinitõnem nature. xxxv.
Vtꝝ diffinitio nature sit bene assignata. xxxvi.
Vtꝝ grauia et leuia habeant intra se principiuz actiuũ sui motus. xxxvij.
Vtꝝ motus ignis circularis in sua spera sit naturalis. xxxvij.
Quare medicatõ denominatur a principio et generatio a termino. xxxviij.
Vtꝝ natura bene diuidatur in materiaz formã et priuatõnem. xxxviij.
Vtꝝ forma sit magis natura q̃ maĩa. xxxviij.
Duplex est materia scilicet sensibilis et ymaginabilis. xxxix.
Vtꝝ cõuenienter hic assignat differentiaz inter mathematicam et phisicam. xxxix.
Quottuplex sit modus diffiniendi. xxxix.
Vtꝝ scientie mathematice sint magis phisice q̃ mathematice. xl.
Quare est aliqua scientia media inter mathematicam et phisicam ꝛc. xl.
Vtꝝ scientia considerans formam habeat considerare materiam. xli.
Vtꝝ ars imitetur naturam. xlij.
Vtꝝ anima ratõnalis sit de consideratõne phie naturalis. xlij.
Vtꝝ sol et homo generant hominem. xliij.
Vtꝝ quatuor sint genera causarũ. xliij.
Quomodo distinguantur cause. xliiij.
Quis sit ordo causarum. xliiij.
Vtꝝ diffinitõnes causaꝝ sint bene date. xlv.
Vtꝝ tres cõditõnes cãꝝ sint bene posite. xlv.
Quot modi causarum sumantur ex istis diuisionibus. xlvi.
Vtꝝ in causis sit aliqua subordinatio. xlvij.

De casu et fortuna. xlvij.
Vtꝝ intellectus diuin⁹ posset dici fortuna. xlviij
Vtꝝ de casu et fortuna sit scĩa phisicalis. xlviij.
Diffinitio fortune. l.
Vtꝝ ista diffinitio sit pro casu et fortuna sufficienter assignata. l.
Vtꝝ vnus homo posset esse melius fortunatus alio. li.
Quare casus et fortuna non possunt reduci ad alias causas. lij.
Vtꝝ illud poema de fortuna quod dicit fortunã esse deam immortalem ꝛc. sit verũ vel nõ. lij.
Vtꝝ philosophus naturalis habeat demonstra

de per omnia genera causarum. liij.
Vtꝝ phisicus semper demonstret p omnes causas. liij.
Quare naturalia semper agũt eodem modo et intellectualia multis modis liiij.
Vtꝝ natura agat ꝓpter finem. lv.
Vtꝝ natura eodem mõ agat ꝓpter finem in singulis. lv.
Quottupliciter fiunt monstra. lvi.
Vtꝝ natã vl̃is vl̃ pticularis intẽdat mõstꝝ. lvi
Vtꝝ necessitas in rebus naturalibus sumat ex materia forma vel fine. lvij.
Vtꝝ sit aliquid necessariũ absolute in reb⁹. lvij.

## Tercius phisico. lvij.

Vtꝝ ignorato motu etiã ignoret natura. lviij.
Vtꝝ cognito motu etiã cognoscatur natã. lviij.
Vtꝝ vniuersalit̃ sit verũ ꝙ si ignorato aliquo ignoretur alterũ. ergo econuerso ꝯgnito altero cognoscitur alterum. lviij.
Quẽ ordinem habet motus ad istas tres diuisiones lix.
Quare alia predicamenta non habent fundamẽta sicut relatiua. lix.
Vtꝝ motus sit eiusdem essentie cũ termino ad quem. lx.
Quid sit motus essentialiter. lx.
Vtꝝ ꝓcessus ab esse imꝑfecto ad esse ꝑfectũ aliquid addat supra formam. lx.
Vtꝝ motus sit in aliquo predicamento. lx.
Vtꝝ motus sit fluxus forme supadditus. lxi
Vnde oritur difficultas cognitõis motus. lxij.
Vtꝝ due diffinitiones motus sint bene assignate. lxij.
Vtꝝ actio et passio sint motus. lxiiij.
Vtꝝ actio et passio sint vnus motus. lxiiij.
Vtꝝ actio sit in agente vel patiente. lxv.
Vtꝝ motus sit aliqua res in natura preter rationem nostram. lxv.

Tractatus scd̃s de Infinito. lxv.
Vtꝝ iste conditõnes de infinito date ab antiq̃s sint bene assignate. lxvi.
Vtꝝ esse et posse differant in ꝑpetuis. lxvij.
Vtꝝ sit aliqd̃ infinitũ actu in reꝝ natura. lxix.
Vtꝝ sit possibile aliquod corpus esse actu infinitum. lxx.
Vtꝝ inueniatur infinitũ in cõtinuis ſm diuisionem et in numeris ſm appositõnem. lxxi.
Vtꝝ vnũ sit indiuisibile. lxxi.
Vtꝝ diffinitio infiniti ab Aristotile sit bene assignata. lxxij.

## Quartus phi. lxxiij.

Quõ peccat argumentũ antiquorũ ꝓbans .s. ꝙ omne quod est in loco est. lxxiij.
Vtꝝ omne quod est sit in loco. lxxiij.
Quottupliciter sumãtur differẽtie positionũ in rebus. lxxiiij.
Vtꝝ locus corporis sit aliud a corpore et loc⁹ pũcti aliud a puncto. lxxiiij.
Quomodo valet argumentum antiquorũ probans ꝙ locus est forma. lxxv.
Vtꝝ valeat ratio platonis. lxxv.
Que sit sufficientia octo mõꝝ essendi in. lxxv.
Qualis sit ista diuisio modoꝝ essendi in. lxxv.
Vtꝝ idem posset esse in seipso. lxxvi.
Vtꝝ diffinitio loci sit bene assignata. lxxviij.
Vtꝝ vltima spera sit in loco. lxxix.
Vtꝝ due ꝓprietates loci sint bñ assignate. lxxx

Tractatus scd̃s de Vacuo. lxxxi.
Vtꝝ ista ratõ sit sufficiens ad ꝓbandum vacuũ non esse. lxxxi.
Vtꝝ positio pithagore de vacuo possꝫ aliquo modo sustineri. lxxxij.
Vtꝝ impossibile sit duo corpora esse in eodem loco. lxxxij.
Vtꝝ idẽ corp⁹ posset esse in diuersis locis. lxxxij.
Quare vas plenũ de cineribus recipit multum de aqua. lxxxiij.
Vtꝝ graue simplex positũ in vacuo moueatur subito vel successiue. lxxxiiij.
Vtꝝ possibile sit vacuũ esse. lxxxvi.
Tractatus tercius de Tempore. lxxxvi.
Quare philosophus non soluit ratõnes ꝓbantes locum non esse lxxxvij
Quare p. ponit illã disiũctiuã de motu. lxxxvij.
Vtꝝ omnis motus anime mensuretur tempore. lxxxvij.
Vtꝝ tẽpus habeat ꝯtinuitatẽ a motu. lxxxviij.
Quomodo se habent prius et posterius tempis ad motum. lxxxviij.
Vtꝝ diffinitio tempis sit bona. lxxxviij.

Vtrꝫ tp̄s habeat suā ɔtinuitatē a motu. lxxxix.
Vtrꝫ sit idem nūc in toto tempe. lxxxix.
Vtrꝫ tp̄s posset idem numero reiterari. xc.
Vtrꝫ oīm rerꝫ tp̄aliū et motuū sit vnū tp̄s. xcij.
Vnde sumat vnitas specifica tp̄is. xciij.
Quō differūt olim et quōdam xciiij.
Vtrꝫ tp̄s ſm eius esse dependet ab anima. xciiij.
Vtrꝫ tp̄s differat ab eternitate et ab euo. xcv
Vtrꝫ sit vnū euū sicut est vnū tp̄s. xcvi.

## Quintus phi. xcvi.

Vtrꝫ motus cōuenient̄ diuidat̄ in motum per se et p accidens. xcvij.
Vtrꝫ diuisio mutationis in tres species sit bene data. xcviij.
Quare est vnū nomē in motu qui est in qualitate ⁊ nō in alijs c.
Vtrꝫ motus cōuenienter diuidatur ſm tria predicamenta. ci.
Tractatus scōs de vnitate motus. cij.
Vtrꝫ vnū sit cōsequenter ad duo. ciij.
Vtrꝫ tria requirant̄ ad vnitatē numeralem motus. cv.
De ɔtrarietate motuū. cv.
Vtrꝫ sufficiat in motibus accipe cōtrarietatē penes terminos ad quos. cvi
Quid sit fatum. cvij.
Vtrꝫ cōuenienter assignent̄ cōtrarietates mot⁹ penes terminos et naturale violentū. cvij.
Vtrꝫ naturale et violētum equaliter reperiantur in omnibus motibus. cviij

## Sextus phisi. cviij.

Vtrꝫ ɔtinuū sit ɔpositū ex indiuisibilib⁹. cxi.
Vtrꝫ motus diuidatur ad diuisionem mobilis et temporis. cxi.
Vtrꝫ sit dare primū et vltimū in motu. cxij.
Vtrꝫ eodem modo ista quatuor habeāt se ad finitū et infinitū spaciū tp̄s mobile et motus. cxiij.
Vtrꝫ in ḡere sit dabile primū et vltimū. cxv.
Tractat⁹ scōs eiusdē in quo excludit tres errores circa motum scꝫ zenonis democriti ⁊ eracliti. cxv. et. cvi.

## Septimus phi cxvij

Vtrꝫ omne quod mouetur ab alio moueat̄. cxvij.
Vtrꝫ in mouentibus et motis sit pcedere in infinitum. cxviij.
Vtrꝫ in oī motu mouēs ⁊ motū sint simul. cxix.
Quare in formis ḡere speī subiectū nō predicat̄ de formis in abstracto sicut ī alijs formis de tercia specie. cxx.
Que illarꝫ opinionū de vtutib⁹ sit vera cxx.
Vtrꝫ solum in tcia spē q̄litatis sit alteratō. cxxi
Tractat⁹ scōs de ɔparatōe motuū. cxx.
Vtrꝫ oēs motus sint adinuicē ɔpabiles. cxxiij
De regulis compationū. cxxiij.

## Octauus phi. cxxiiii.

Vtrꝫ sit verū ꝙ motus sit vita mūdi. cxxiiij.
Vtrꝫ opinio anaxagore possit aliquo modo esse vera. cxxiiij.
Vtrꝫ Arestotiles moueat istā questionē de pmo motu simpliciter siue de motu in cōi. cxxiiij.
Quomodo debent solui iste rōes phi cū ɔcludāt contra fidem. cxxv.
Quare homo dicitur microcosmus. cxxvi.
Vtrꝫ mūdus ſm veritatem sit ppetuus. cxxvi.
Quinqꝫ rōnes quibus pbatur vnū esse primum motorem et ꝙ pmus motor sit ppetuus. cxxvi.
Vtrꝫ mūdū fuisse ab eterno sit impossibile. cxxviij.
Vtrꝫ mūd⁹ posset pduci p actiōnem agentis naturalis. cxxix
Vtrꝫ Arestotiles posset dici heretic⁹ in hoc ꝙ posuit mundum ab eterno. cxxix
Tractatus scōs in quo ostendit conditiones primi motoris. cxxix.
Vtrꝫ sit idem querere quot sint dispositōnes entiū et q̄ sit diuisio circa dispositōeꝫ entiū. cxxix.
Vtrꝫ qui tollit motum tollat omne ens. cxxix.
Vtrꝫ grauia et leuia moueantur ab alijs scilicet generantibus. cxxxi.
Vtrꝫ sit deuenire ad aliquod mouens seipsum. cxxxij.
Quomodo celum est animatum. cxxxiij.
Vtrꝫ anima celi potius moueat celum vel anima animalis potius moueat al. cxxxiij.
Vtrꝫ preter primū mouens seipsum sit deuenire ad aliquod primū mouens omnino immobile. cxxxiiij.
Vtrꝫ sit vnū oriens in toto vniuerso. cxxxv.

Tractatus tercius in quo ostendit quis sit primus motus. cxxxv.
Vtrum motus localis sit primus motuum cxxxvi.
Quis motus inter motus locales est prior. cxxxvi
Vtrum necesse sit mobile in puncto reflexionis qui escere. cxxxviij
Vtrum solum motus localis circularis sit continuus et perpetuus. cxxxix
Tractatus quartus in quo ostendit quale sit primum mouens. cxxxx.
Vtrum primus motor sit infinite virtutis. cxxxx.
Quare Arestotiles mouet hic istam questionem de motu proiectorum. cxli.
Vtrum proiecta moueantur a pluribus consequenter se habentibus. cxli.
Cuius nature sit virtus proiectiua cxlij.
Vtrum primus motor sit indiuisibilis et incorporeus. cxliij.

Explicit tabula.

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

TIFFEN Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
TIFFEN Gray Scale
© The Tiffen Company, 2007